Philelphus, F. Orationes
Ven. 1491
H-C. 12923 - Proct. V, 431
Panzer III, 313, 1405

ORATIONES PHILELPHI.

FRANCISCVS PHILELPHVS LODOVICO MARIAE SPHORtiæ Barrhi duci:ac ducali primario locũtenenti Sa.pluri.dicit.

QVam parentalem quondam pro nobilissimo illo principe patre tuo Francisco sphortia orationem habuissem:iccirco ad te dedi: quia multa in ea leguntur:quæ ad illius laudem:& immortalitatem pertinent:cuius me studiosissimum esse non ignoras. Huic ego cum nonnullis orationibus & opibus meis duas subieci orationes:quaꝝ alterã habueram in funeræ diuæ illius uiraginis Blancæ mariæ & item alteram cõsolatoriam:quã iampridem scripseram ad uirum patriciũ illum uenetum Iacobũ antonium marcellũ de obitu Valerii filii. Nam siquis hasce tris orationes diligentius lectitarit : cũ plæraq; inueniet non inutilia(ut mea fert opinio)tum uero quæ ad animorum ĩmortalitatẽ ꝑtinent:aĩaduerteret non inepte a me esse pro tempore:& discussa & disputata.Nec unum mihi prætereundum fuit:propterea orationem illam consolatoriam ad Iacobũ antonium Marcellum curasse hoc tempore cum hisce imprimẽdã:quoniam quæ antea fuerat Mediolani ab aliis quibusdam impꝛ̃ssa: eam pluribus ĩ locis deprauatam:corruptamq; offendi:siue inscitia factum fuerit: seu inuidentia: nesciam affirmare.Quod si quesieris:quibus ĩ presentia delecter studiis:quid aliud me putes cogitare:qui nõ longe absim ab octogesimo quarto ætatis anno:quã ea omnia:quæ a philosophis:theologisq; acute sunt: & subtiliter disputata. Hæc qualia sint breui cognosces. Vale mi humanissime princeps:& me cõmendatũ habe.Mediolani ex ædibus meis.vi.kal.Iunias.M.cccclxxxi.

Frãcisci Philelphi equitis aurati:laureatiq; poetæ & oratoris:ac philosophi clarissimi orationes:& nonnulla alia opera:in quibus omne bene dicendi genus:omnesque artis rhetorice partes:ac diuinæ philosophorum:& theologorum sententiæ comperiuntur.

TABVLA.

FINIS.

FRANCISCI PHILELPHI ORATIO Parentalis de diui Francisci Sphortiæ Mediolanensium ducis felicitate.

Exordiū narratio/nis uim i se cōtinēs Frāciscus Sphortia dux

SI FIERI POSSE Censerē:ut lamētationibus:ac lachrymis
sæuo:&peracerbo naturæ uulneri mederemur:qđ ex incō
mō fortasse magis q̄ ex īmaturo Frācisci sphortiæ īuictissi
mi optimiq; ducis & clemētissimi patris patriæ obitu oēs
accepimus nō modo uos non dehortarer p̄stantissimi prin
cipes:sed cohortarer potius etiā atq; etiā:ut oēm ætatem:quoad is reui/
uisceret:in assiduis flætibus degeremus & eiulatibus. Nō enim in unius
tanti:tamq; diuini principis amissiōe cum nobis cunctis:tum uniuersæ
Italiæ parua quædā facta est uel iactura uel naufragiū:p quē solum ex tā
to & tam diuturno bellorꝝ turbine:ac fluctibus sedata oīa:paccataq; con
quieuerāt. In sola ꝑfecto illius uita:atq; animi magnitudine:sūmaq; sapi
entia tantā spem sibi florētissima nr̄a respu. uiriq; oēs boni collocarāt:ut
perpetuā se felicitatē adeptos opinarētur. Sed o fallaces mūdi blanditias:
quibus allecti per uarios agitamur errores. O lubricam atq; caducā hu/
manæ uitæ cōditionem:qua tum maxime destituimur: cum uiuere est
dulcissimum. O inanis nostros cogitatus: q eos secundis in rebus magis
nos decipiunt:quo certiore spe quadam nobis alludūt. Sperabamus nos
quidē Frācisce sphortia te ob maximas tuas:innumerabilisq; uirtutes ꝓ/
pemodū fore sempiternū. Itaq; oīa nobis erant lætitiæ: gaudiiq; plena.
Nulli hostes īminebāt:nullæ præmebant sollicitudines:nullæ curæ. Te
nō minus oēs & qui prope essent:& q procul abessent maximi potenta/
tus uerebantur:quā metuebāt. Sub firmissimo tuo:tutissimoq; præsidio
uitam quieti oēs:securiq; agebamus. Te nō Italia modo:sed uniuersa ro/
mana ecclesia: exteriq; reges:quibus ulla aut uis aut iniuria impenderet:
subsidio sibi esse:ac saluti arbitrabātur. Nunc autē te extincto undiq; su/
spitiones incūbunt:terrores obstrepūt:hostilia arma bellico fragore cir/
cūsonāt. Heu Heu nos īfelicis:atq; infortunatos: q tanto tā miti: tā beni/
gno:tā pio:tā inuicto:tā oī genere ꝓbitatis illustri parente orbati sumus.
Quis in tāta rei indignitate nō mœreat:nō fortunā deploret suā:nō sese
intolerabili dolore cōficiat? Vtinā liceret Frācisce sphortia prīceps opti/
me:ac fortissime sortē cōmutare:nemo prorsus sui sibi conscius esset:&
tui qui non emori:q̄primū optaret:quo tu reuiuisceres. In hāc sententiā
indubitato pedibus iret nō solū cōstātissima uirago:& sanctissima uxor

Blāca maria dux galeacius Maria dux

tua Blanca Maria:quæ te dies:noctisq; collachrymat: & post matrē tibi
omni probitate simillimus dux Galeacius: qui ob continuū luctum ani
mi cruciatur una cū reliqs pientissimis tuis filiis: uerumetiā & amplissi/
mus hic senatus tuus:&aula uniuersa:atq; oēs ciues: subditiq; tui:quos
unius tui desideriū torquet ac macerat. Cæterum quo feror hō miserri
mus:quo meus me uæhementissimus rapit dolor:ut qui alios debeam:

meipsum nequeam consolari. Nam quid prodest excellentissimi princi-
pes quicq̃ optare: qđ sperare nõ liceat: Magnum est fateor: & graue: & ꝑ
molestum: atq; acerbissimũ: quod nuper omnes uulnus accepimus. Id si
minus doleamus: aut lapidei plane putãdi sumus: aut nobisipis inimici.
Sed illud nos tamẽ præterire nõ debet animi esse & bene cõpositi: & mo
derati: & sapiẽtis nihil appetere supra hoĩem: nunq̃ neq; a rõne discedere
neq; diuinæ aduersari iusticiæ. Nũqui sibiipsi non pepercerit: quin mor-
ti ut homo cõcederet: parcat simplici homini cuiq̃ deus: uel heroi: ut po
etæ: philosophiq; appellãt. Moriendũ est enĩ omnibus: in idẽq; resoluen-
dum: unde manauerint. Quod si mercatoribus magnæ turpitudini da-
mus: ubi aut decoquãt: aut reddere depositum nolint: quæ demẽtia tãta
sit nostra: ut quẽ deus optimus maximus animũ nostræ fidei ueluti cõ-
mendarit: hũc repetẽti domino restituere ĩdignemur. Quæ nostra que-
at superbia tãta esse: q fastus: quæ arrogãtia: ut q natura mortales sumus
dignũ existimemus corporibus quoq; effici immortales prius: q̃ moria-
mur. Quis usq; adeo est nescius sui: quẽ lateat exteriori cuiq̃ homini an-
te resurrectionẽ ĩmortalitatẽ uẽdicari non posse. Sed quo pacto resurre-
cturus sit quisquã: anteq̃ diẽ obierit. Itaq; necessario fit: ut qui nati sunt:
oẽs aliquãdo moriãtur. Quin eo mors est æquiore ferẽda animo: & non
modo nõ dolẽda: sed merito potius: optimoq; iure summa lætitia pro-
sequẽda in animis ingentibus: & excelsis: quod hac præuia atq; duce ad
sempiternum illud bonũ: supremũq; peruenitur quo solo felices: beati
q; efficimur. Quæ.n.ĩ huius mũdanæ uitæ ꝓcellis: ac tempestatibus non
modo felicitas: sed ulla oĩo trãquillitas offeratur. Quod siqua hic detur
fucatæ cuiuspiã felicitatis imago: quæ tãta ẽ: quãtam habet cũ sũmo illo:
& uero: atq; ĩcommutabili cælesti bono simulitudinem: hæc omnis uni
ex omnibus mortalibus & ducibus: & regibus Frãcisco sphortiæ ita cõti
git: ut decessio magis metuẽda iam esset: q̃ accessio cupiẽda. Id aũt sic ha-
bere si paucis ostẽdero: tum equidẽ uos rogabo: orabo: obsecrabo: ita uo
bisipsis moderemini: ita cõsulatis ita pro rõnis ĩperio post animi cũctas
ꝓstratas perturbationes opitulemini: ut non uestra magis q̃ illius causa
tãtam luctus acerbitatem suscepisse indicemini. Hoc enim & parui esset
animi; planeq; ĩgrati: ac ueluti bono alieno ĩuidẽtis. Volũt ergo uiri sapi
ẽtissimi humanam quam uocamus felicitatem bonis his cõtineri: quo-
rum altera sunt extra nos: altera uero in nobis: & hæc sane partim corpo
ri: partim animo sunt tributa. Illa uero subiecta fortunæ esse arbitran-
tur: quæ quidẽ ipsa siqua sit tandẽ: eam diuinæ subesse uolũtati nemo sa
næ mẽtis ignorat. Hæc aũt tria bonoꝝ genera quãta cũ gloria: & diuina Diuisio
quadã indulgẽtia: atq; benignitate in magnanimo illo nostro principe es tripartita
floruerint: quæso diligẽter attẽdite. Incipiendũ est igitur ab animi bonis
quæ nostra sunt propria: dein quæ in nobis etiam ipsa sunt: de corporis:

& postremo de fortunæ bonis disserendũ:ac de hiscc quidem omnibus breui oratiõe: & quãtũ locus:atq; tempus patitur. Vt autẽ ordine ꝑgrediatur oratio:natus est Franciscus Sphortia inclyto patre illo: & fortissimo belli duce Mutio Attendulo:cui primo nõ minus ob animi elationẽ atq; uires corporis Sphortiæ fuisse cognomentum uolunt: q̃ ob ingenii uim:cogitatusq; acrimoniã:& est is quidẽ natus Miniati ĩ ethruria anno a natali christiano supra millesimũ quadringẽtesimumprimũ ad sextũ kalendas augustas circiter uespertinum crepusculũ quo tempore pater Sphortia ex eodem oppido pro republica Florẽtina ualidissimis uiribus Ioannis Galeacii illius splendidissimi Mediolanensium ducis: quæ ex urbe Pisis florentina inuaderẽt oppida:agrosq; uastarẽt: constantissime: & sua maxima cum laude repugnabat. Is cum primum per ætatem licuit: suopte ingenio:curaq; paterna litteris:atq; eloquẽtiæ operam dedit:idq; Ferrariæ. Nam postea q̃ uita Ioannem Galeaciũ deseruisset:& per diuturnam obsidionem Pisas florentini in deditiõem recepissent Sphortiæ potissimũ opera hic inquã Sphortia in auxilium a Nicolao æstensi nobilissimo principe ĩ bello aduersus Othonẽ tertium: ab quo magnis uiribus pertinacissime ad extremũ usq; periculum præmebatur:pro uetere beniuolentia accersitus secum dilectissimũ aduectum puerum inter Nicolai ipsius filios & educari:& erudiri studuit. Qui cum ĩ omni probitatis genere nemini æqualiũ cederet intra undecimum ætatis annum tantã est laudem assecutus:ut ad Ladislaum usq; siciliæ maximum: & potentissimum regem sui nominis fama personuerit. Nam erat Franciscus (nondum enim a paterno cognomine Sphortia uocabatur)ad ingenii splendorem:indolisq; præstantiã iis uirtutibus præditus:quibus supra ætatẽ admirandus apud omnes uideretur. Nam ab ipsa infantia ad ultimam usq; diem fuit paucissimi admodũ somni:cibi moderati:ac minime exquisiti:potusq; dilutissimi. Hoc enim uiuẽdi genus tum ĩgenium reddit acutius: tum corpus & ad bonã ualitudinẽ:& ad uires plurimũ adiuuat. Quanta esset in omnes facilitate:quanta mansuetudine:quanta humanitate:quanta clementia:quanta dilectione:quanta etiam animi uel magnitudine:uel altitudine nemo est:qui nesciat. Quid enim loquar de iusticia eius mirabili quadã commiseratione condita. Quid de constantia seruãdæ fidei. Quid ĩuicto animi robore:atq; fortitudine. Vt erat omni corporis immundicia:ineptitudineq; superior:ita nihil ex illius ore non modo obscœnũ:aut rusticum: sed ne incultum quidem: aut leue quicq̃ unquam effluebat. Mira in illo grauitas erat cum incredibili quadam lenitate coniuncta. Vituperabat neminem: castigabat modice: operamq; dabat:ut pudori magis esset q̃ metui:assentatores: & subdolos odio habebat. Sed aperto homines ingenio:ac ueros plurimum diligebat. Calũniatoribus:& maledicis non modo non patefaciebat auris: sed eos leui-

Cõfirmatio primæ partis ꝑ approbationem
Mutius attendulus sphortia
Miniatũ
Ethruria
Florẽtini
Ioãnes galeacius dux
Pisæ
Ferraria
Nicolaus marchio æstensis
Otho tertius
ladislaus rex

tatis suæ:improbitatisq; admonebat. Et cum foret in alienas laudes copiosus: de suis nō solum nō loquebatur: sed nec etiá audire patiebatur. Nemo profecto uno Francisco sphortia modestior unquam fuit: nemo uerecundior: nemo cōtinentior. Tanta uero beniuolentia suos omnis complectebatur nō sanguine coniunctos dumtaxat: sed quoscunq; semel accepisset ī suos: ut eos ab se abire neq; iure: neq; iniuria unq̄ sineret. Quid: quod etiam fuisset optandū: si quod ab eo uel factum aliquanto seuerius: uel dictum in quéquá uæhementius prodisset. Nam quem putasset ulla ex parte ab sese offensum: tanta cōtinuo humanitate: tanta prosequebatur beneficentia: ut illum sibi non secus ac indulgentissimo patri: aut numini cuipiam affectum redderet. Tanta autem erat in rempublicam caritate: ut neglectis quodámodo suis cōmodis omne studium suum: omnem operam: omnem īdustriam ad publicam referret & utilitaté: & dignitatem. Quot enim: quantosq; thesauros consumpsit in deducendo ex addua hoc riuo: uel potius flumine: quo non ex addua solum: sed ex lario lacu: & supra larium ex tellina ualle a germania usque res admodum & infinitæ: & utilissimæ ad nos importantur. Quid enim meminero cum alia maxima: & splédidissima ædificia: quæ ad publicum usum fabricatus est: tum arcem hanc: quæ portæ Iouis appellatur. Quod ullū in medium afferamus ex septem illis: quæ in uniuerso terrarū orbe memorantur mirabilia: quod cum hac una arce uel magnificentia: uel pulchritudine: uel ullo excellentiæ genere comparari queat. Non enim huiusmodi opus molitus est Franciscus sphortia ad illum suum: sed ad publicum & usum: & commodum. Nam arcem sibi suam munitissimam: tutissimamq; constituit in animis; & caritate ciuium: quorum cōmoda: & emoluméta omnia immortalitati sibi ducebat esse. Et quoniam a primis usq; annis nō secus atq; teterrimam pestem aliquá formidaret mali nominis famá: omnis cogitatus: & actiōes suas ad honestaté: & gloriam referebat. Itaq; nullum neq; laborem corpore: neq; periculum animo detractabat. Viros doctos: & eruditos in omni genere uitæ & audiebat libéter & honorifice munerabat. Táta erat ingenii magnitudine: táta rerū humanarū pertractiōe: & diligentia: ut nihil prorsus: quod esset memoratu dignū: ignorare uidetur. Itaq; inter prandendū: cænandumq; semper aliquid excogitatum acutius astantibus proponebat: ad idq; nō iucunde minus q̄ subtiliter disputabat: tanq̄ iudicaret nihil esse otio: atq; desidia a dignitate hominis alienus. Et quia per omnem uitam nihil unq̄ temere: nihil incōsulto inire consuesset: omnia semper ex sentétia sua fauste: atq; fortunate cōsequebatur. Quis enim ambigat uiro fortissimo: eidemq; prudentissimo secūda oīa contingere oportere? Fauet enim deus: auxilioq; est semper iustis cœptis: sanisq; conatibus: cunctos in se sperátis amplectitur: ac fouet: id qđ sapiétissimus prīceps noster assidua meditatiōe

Addua
Larius lacus
Tellía uallis
Germáia
Arx portæ Iouis

præ se ferens nihil aut iustum:aut laude ulla dignum existimabat:quod
a religione:pietateq; abhorret. Quare diuino cultu atq; ueneratiōe fidei
christianæ nihil esse apud se antiquius unq̄ uoluit. Quibus quidē innocē
Cōfirma tio secun dæ partis p appro/ batione

tissimis:& optimis īstitutis summa est oīa cum laude cōsecutis. Quod āt
secundo loco dicendū mihi proposuerā:quibus corporis adminiculis ad
hæc tanta:& tam eximia animi bona esset adiutus:breuibus perstringa/
mus. Fuit corpore Franciscus Sphortia cum robustissimo:tum erectio/
re paulo supra cōmunem:atq; mediocrē hominis proceritatē: & eo pla/
ne heroico. Erat is enī (ut norunt oēs) mirabili quadā membroꝝ compa
ctiōe ad conuenientē:ac decoram inter sese proportionē cum tanta oris
dignitate:& maiestate uultus ut uel solo aspectu dignus iudicaretur im/
perio. Et cum omniū sensuum integritate cæteros hoīes plurimū ante/
celleret:tum uisu adeo erat acerrimo:ut etiā inter præliādū hostium uel
minimū quodq; erratū prospiceret admodū longius : eosq; cōtinuo lu/
ere suæ stultitiæ pœnas cogeret. Quid enim loquar de eius agilitate atq;
dexteritate ad oēm motum:& gestum: quæ tanta erat: ut qcquid facere
aggrederet᷑:dicto citius effectū redderet? Quare cū ei per ætatē liceret:
& luctatiōe:& saltu:& cursu:ita æquales oīs anteibat:ut inueniret nemi/
nem:qui secū cōtendere auderet. Iactu autē æque:atq; omni dimicandi
arte delectatus ferreā sudem:aut saxum ingētis ponderis multo lōgius
emittebat:q̄ alii tragulā:aut pilā. Nam & iaculationē:& catapultā:& eqta
tionē:& meditationē omnē bellicæ disciplinæ ab usq; puero ludēdo:ue/
nādoq; didicerat:quæ quidē singillatim oīa & sub patre Sphortia:& suo
ductu:atq; auspiciis lōgo usu & multa exercitatiōe bellādo:pugnandoq;
cōfirmarat:& ad summū usq; auxerat. Et erat Franciscus sphortia felici
adeo corporis tēperamēto: ut uniuersum diē nudo capite staret ī solem
immotis etiā paribusq; pedibus:& frigus nō pluris faceret q̄ calorē. Eæ
autē uires & in brachiis inerāt:& in manibus:ut quē arctius circūplexus
mediū strixisset:eum tanq̄ exanimaret:quē uero pugno pcussisset ī caput
semianimum repente humi prosterneret. Voce pro tēpore utebat᷑ nunc
leni ac miti:nunc graui & moderata:& cum sonora semper:tum cū usui
esset concitata:& grandi:& horrēda. Quid enim meminero de mirifica
eius linguæ bonitate:quæ in oēm usum uidebatur diuina potius q̄ hu/
Cōfirma tio tertiæ partis p approba tionem

mana? Quid pluribus? In corpore pulcherrimo herculeæ uires inerant
& tanta ī singulis mēbris bonitas:ut animi bonis nulla ex parte cederet.
Cæterū quoniā duas felicitatis partes iam percurrimus:reliquum est:ut
de fortunæ cōmodis eadem breuitate transigamus. Quod modo dice/
batur:natus est Franciscus Sphortia ī ethruria:quæ regio & uniuersa Ita
Ethruria

lia est maxime ab omni aeris caligine:nebulaq; remotior:ob eamq; rem
Ethra

ab ethra:quæ serēitatē significat:ethruria nomē sumpsit. Itaq; natus sub
eiusmodi cæli serenitate & īgenio erat perspicatiore:& acritate sensuum

natura nimirum alacriore. Quod autem ad generis attinet splédoré: si al
tius fuerit: q̃ a patre sphortia repetundũ: a regibus datiæ: & urbe attenda Datiæ re
reperiemus Attédulorum familiam originé duxisse: q̃q̃ ipse non minus ges
cum illis sentio: qui a Mutio illo scæuola affirmát manasse attendulos: q Attenda
Porsená regem clusinoꝝ occisurus cum frustra tam egregiũ facinus pro Attéduli
liberáda patria esset adortus: i dexteram sæuierit suam foculo iniectam Mutius
ignito: id quod ipsius sphortiæ proprium nomen ꝓbat Mutius. Id eĩm scæuola
& inter scæuolas erat illustre: & ĩter attédulos apprime celebratum. Sed Porsena
ne singula prolixius persequar: ubi Fráciscus ĩ aula gratissimi illius: & cla rex
rissimi principis Nicolai æstensis: quem pater sphortia ꝓpter Othonem Otho.
tertium a se oppressum extremo periculo liberarat: maioré infantiæ par
tem: & pueriçiam quoqꝫ ad undecimum usqꝫ ætatis annum cum mira
bili spe probitatis: & laude peregisset. Neapoli iussu patris aduectus est. neapolis
Id quod ꝓpterea fecit pater: quo regi ladislao gratificaretur. Is enim pue Ladisla
ri fama d̃lectatus húc uidere cupiebat. Nec sua de puero se opinio falsum us rex
habuit. Nam cum primum ĩ illius cõspectum Fráciscus uenisset regéqꝫ
ingenuo quodá: strenuoqꝫ pudore ueneratus alacriter salutasset: essetqꝫ
apposite: & ornate locutus plæraqꝫ: eum ladislaus perĩde atqꝫ filium am
plexatus: deosculatusqꝫ tricarico donauit: eius comitatus ornatũ insigni tricaricũ
bus: initium sane pulcherrimũ ad lætioris fortunæ principatum. Et non
modo dies nõ p̃teribat: sed ne hora quidé: quin pueꝝ: cum ei a maximis
occupatiõibus suis facultas offerret̃: ad se accersitũ uariis de rebus ĩterro
garet: cui cũ ille & ĩpigre: & argute: uerecũdeqꝫ: respõderet: admirationé
ĩdies magis atqꝫ magis de sese apud regias auris: mentéqꝫ augebat. Cũqꝫ
frequentior esset tum ĩ aula regia: tum apud regé: studebat quottidie do
ctior fieri rerum etiá urbanarum: ac totius regiæ disciplinæ: utpote præ
sago eius ingenio futuræ gloriæ: ac regni. Sed ubi paucis post ánis rex la
dislaus uita excessisset: & Ioanna soror: quæ ladislao: successit in regnum Ioanna re
Iacobo Barbonensi Mariæ comiti nupsisset. Hic inq̃ Iacobus barbonen gina
sis sphortiam quoniam putaret nefariis suis in reginá uxorem opprimé Iacobus
dam cogitatibus repugnaturum: & eũ: & filium Fráciscum: q ætatis an barboné
nũ iam ageret quartum ac decimum: in subterraneũ munitissime turris sis
carcerem arcis oui appellatæ cõiecit sine ulla omnino spe futuræ aliquá Arx oui
do libertatis: Quá rei sæuiciá: atqꝫ diritaté molestissime adeo tulit sphor
tia: ut in filium coniectis oculis: quem unum supra uitá etiá ipsam miri
fice amabat: mortem sibi cõsciscere puicatius decreuerit: ad quá (ut erat
aĩo ferocissimo) cum furés: præcepsqꝫ ferretur ĩ proximum turris parie timothe
té caput ĩflicturus: subita: atqꝫ miserabili: & suaui: & accommodata facũ us musi
dissimi filii oratiõe nõ secus ab illo omni ĩmanitatis impetu & coercitus cus
é & ad métem sanioris cõsilii redactus: q̃ a Timotheo musico ferunt Ale Alexáder
xádrum regem ab armis eé ad cõuiuiũ reuocatum. Quo pietatis officio rex

est effectum:ut pater sphortia ex ꝓpe iam mortuo reuixerit: ac nõ mul/
to post per reginá Ioáná ipsam post cõpræssam:atq; ꝓstratam Iacobi ui/
ri perfidiam:ac uim omné iniusto carcere liberatus una cum piétissimo:
probatissimoq; filio magnas res gesserit:& præclaras. Regina uero cum
maximis honoribus sphortiá:emolumétisq; cumulauit:tũ Frácíscũ eius
Arrhia/num filiũ:cuius ĩgéio & oratiõe pater seruatus esset: Arrhiái : atq; apicis comi
tatibus donauit. Quid aũt memoré: uel potius admirer primũ spectatis
Apex simi adolescétis tirocinium aduersus angelũ labellum uirũ belli gloria ĩ/
Angelus labellus signem:q ob hæsitantiá linguæ tartaliæ habuit cognomentũ? Nam ubi
sphortia Bratio a se fugato ex urbe roma Ioánæ regine iussu:urbeq; ipsa
Tartalia ĩ reginæ potestaté redacta ĩstituisset ultioné capere(ut par erat)de uetere
Bracius inimico Tartalia:q aduersus sese:quo tépore Neapoli primũ auctore Pá/
Roma dulphello:qué regina ĩ delitiis habebat:carcere tenebat:cum Bracio con
Ioanna spirarat:quo ĩpo cõsentiéte:fauéteq; & Tuscáellá urbem: & alia eius plæ/
regina raq; oppida ui oppresserat:ad tuscanellá ĩpam instructa acie pugnaturus
Neapolis ꝓficiscitur. Quo ĩ loco tartalia ĩpe cõtra magnis uiribus ĩ acié egreditur.
Pandul/phellus Pugna mox utrinq; pari animoꝶ ui:atq; ardore cõseritur. Diu: multũq;
certat:neuter pedé refert. Alacriter:ac fortiter ĩcumbunt sphortiái: cõstá
Tuscáella ter hostes ferociterq; repugnát. Neutri cedunt. Spes ꝓpe utrinq; par. Tũ
Tartalia probus generosusq; adolescés:q uix dum septimũ foret ĩgressus:ac deci/
Tuscáella mũ ætatis annũ:ubi ex patre pcũctatus certo didicisset: q nam esset tarta
Pellinus lia:(nam is ĩter pugnádũ ne posset agnosci: sagulum: equũq; mutarat)il
Calabria lico per cõfertissimum aduersariorum præliátium globum districto en/
Lodoui/cus ande/gauensis rex se in unum Tartaliam equum dirigit. Quem ille ubi per uastam occurré
tium cædem comminus in se irruenté aspicit:perinde atq; stupidus:atq;
sui impotens repente in fugam uersus uix suorum præsidio intra portá
Tuscanellæ sublato ponte:demissaq; catarhacte se recepit permagno nu
Renatus rex mero:fortissimorum militum amisso:ferturq; postea cõuersus ad suos
dixisse illum sibi(nam quinam esset:ex pellino cotignolano:qui ĩtra por
Alphon/sus rex tam est captus:acceperat)non uideri adolescétem:sed tigrem:sed Leoné:
sed horribile quoddam prodigium. At quanta fuit illa uel prudétia : uel
Pherdiná/dus rex clæmentia:qua est in eos milites usus:quos antea in calabria a se transfu/
gas ad hostis gotthaláos prælio omnis captiuos fecit. Gerebat enim bel/
Ioanna regina lum sphortia pro Lodouico Andegauensi rege tertio regis huius renati
fratre aduersus Alphonsum regem regis:item huius pherdinandi patré
Raymũ/dus boy/lus quem regina Ioána:quo ualidior foret contra Lodouici factionem ado
ptarat. Præerat in calabria maximis alphonsi:firmissimisq; uiribus Ray
mundus boylus:aduersus quem ipsum Franciscus mittitur a Lodoui/
Fr. sphortia co cum potestate regia natus ános unum ac uigiti. Huic dat pater sphor
tia pulcherrimam militum máum:& cum his ueteranos quosdá: quoꝶ
gotthalái fide ducebat sibi certius nihil. Frácisci aduétu in calabriá cũ oĩs gotthala

noꝝ ipetus retardatus:repſſuſq; é:tũ ob uitæ cõtinentiá:atq; inocétiá:& ob ſingularé illá moꝝ facilitaté:humanitatéq; adeo icredibilé erga ſe omnium calabroꝝ beniuolétiá conciliauit : ut ultro uniuerſa ꝓpe illa regio ad eius fidé:pſpectáq; uirtuté tanq̃ ad publicũ aliqué Corneliũ Scipioné illũ:qui primus é Africáus cognomiatus:certatim cõfugeret: cũ áno dei ꝓximo ii:quos ſibi maxime fidos Sphortia putabat: oés pter duos pellinum:Buldrinũq; fauentinũ tranſfugerũt ad gotthalanos:Frácíſco ipo inter hoſtiũ quaſi retia relicto: atq; deſtituto. Sed hic(ut erat aímo iuicto) nequaquá ſubita perfida fractus ubi ſe cum reliqs copiis quadrato agmine ſine ullo tumultu i ea oppida recepiſſet:quæ a Lodouico rege ſtipédii uice octo poſſidebat:cœpit cõtinuo hoſtilẽ agrũ circuncurſare prædari: uaſtare:ac nuſq̃ hoſtibus qeſcendi ſpacium præbere:cum tandé tranſfugarum itinera quæq; aſſidue:cõatuſq; omnis q̃diligétiſſime odoratus ſine ullo ſuo diſcrimie:& cũ maxima gotthalanoꝝ clade uniuerſos cœpit i agro:q dicit̃ ſancti Marci:quo illi populaturi ꝓceſſerát.Req; ad patrem ſphortiá ſignificata curriculo qui eodé ipo die Alphonſum regé collatis ſignis fuderat:fugaratq; nõ ꝓculo ab urbe Neapoli:ab eo iubetur: ut pfidis illis oíbus ſuſpenſis laqueo gulas frangeret Quod patris imperiũ cũ uideret̃ clæmentiſſimo adoloſcenti ſeuerius : & alienum ab eius conſuetudine(ná erat etiam ipſe ſphortia mitiſſimus) paululũ ſubdubius ſtetit cogitabunduſq;:ut qui & patri parédũ eſſe duceret : & nihil crudelius faciundum.Dein conuerſus ad nunciũ dic:iquit:mihi tu:quo uultu pater: ut iſta mihi referres: iperauit? Reſpondit ille & minaci:& iracũdo.Tum Franciſcus non igitur pater iuſſit : ſi iuſſit iracundus. Itaq; accerſitis illis ad ſe captiuis inquit.Quoniá uobis humaniſſimus pater meus:erratiſq; ueſtris ignoſcit:ego uos omnis q̃liberrime miſſos facio:optionemq; permitto & manédi ut antea & abeundi ꝓ arbitrio ueſtro.Tum oés præ læticia collachrymantes & pr̃i gratias egerunt: & filio:ac ſeſe manere uelle alacriter reſpõderunt:fueruntq; ex illo die & fideliſſimi ſemper:& ſphortiææ gloriæ uni oíum maxime ſtudioſi. Quod factum cum propediem ſphortia ex litteris filii didiciſſet:conuerſus ad circũſtantis ſubridés ait: longe filius eſt patre ſuo prudétior.Quis autem eius uel cõſtantiam: uel grauitatem nõ iure optimo admiret̃:qua é uſus:quo tépore pater ſphortia profecturus in reginæ Ioannæ auxilium aduerſus Bracium:quem tota formidabat italia:ad tertium nonas ianuarias feria ſecũda: qui dies eſt lunæ:in fluminis Aperni tráſitu:cui nũc a piſcaria proximo oppido in ripa ſito uulgare eſt nomen piſcariæ:lapſu equi ſubmerſus periit.Braciani equites:ac pedites:qui pro bracio piſcariam præſidio tenebant : cum uidiſſent ſphortianos tráſitum Aperni moliri ad eius oſtia per uæhementiſſimos maris:creberrimoſq; fluctus ex oppido erumpentes occurrunt ad fauces tranſitum pro uiribus prohibituri:quod eo maioribus animis

P.cor.Scipio Africáus

Pellinus

Buldríus

Ager ſci Marci

Alphonſus rex

Bracius

Apernus

Piſcaria

agebát:quod speraret id sibi facilimum factu fore:quoniá Fráciscus adoleicés dútaxat natus ános duos & uigíti cú aliis eqtibus quiq; tráfiisset:& post illos Michael attédulus:& sphortia íperator octauus:ac mare cótrariis uentorum: turbulétissimisq; flatibus agitatum assidue magis atq; magis exasperasceret. At Fráciscus adolescés (ut erat aío excelso atq; iuicto) calcaribus cófestim crebrioribus equú adigens:& longiori ínixus hastæ ueluti uernus coluber:stréuo:celeriq; cursu in obuios hostes fert táta audentia:ac uiribus:ut eos palantis in fugá ageret. Quod Sphortia pater coram aspiciés:gestiensq; lætitia & uoce:& manu ad trásmeandú suos hortatur cómilitóes:quos ob fluctuú magnitudiné cum segnioris uidet ad transitú:ipse rursus:quo formidátibus fiduciá iniiciat:ad exercitú remeans dum pone piclitanti armigero inter fluctus dextrá sublaturus porrigit:& equus quo ísidebat:posterioribus desertus pedibus labit:& imperator ubi ephippio est excussus:& si bis sutulit manus ferreis graues chirothecis pinde qsi auxiliú íplorans:tamen & thoracis:reliquorumq; armorum pressus pondere:& aluei fundo pedú nixum nó sustinéte ingruentiú fluctuú altitudine obrutus:tanq in Numico æneas diu postea:ac multum quæsitus nunq apparuit. At Fráciscus subiti casus ignarus ubi inter fortissime præliádú de surrepti pris acerbitate clá p quendá ex cómilitonibus é cómonefactus:quanq ítolerabili cordis uulnere eiusmói núcio é tráffixus:tamé re omni dissimulata paulatí sese: atq; pedetétim ex ea pugna subducit ad suos:hostibus minime ísequétibus:qppe q & deteriori í ea pugna fuissent códicióe:& de repétino sphortiæ obitu nihil nossent. Ac ne hostes facerét ípetú í eos:quos post sese reliqsset:ultimus esse uoluit:q recipet ad exercitú. Itaq; ubi reliqui remeassent:qua mó trásierát:ipse solus ícensa trabe caua:quæ casu í flumine é reperta:íter sagittarú: & oís generis missiliú ínumerabilis iactus breuissimo se póto remigando recepit ad socios:quos oís cú & extremo dolore cófectos:& tumultuátis offédisset:eos é sua orone adeo cósolatus:& ita í lætioris fortunæ spé erexit: ut & ipum íperatoré suú cótinuo salutarint:& ut de se oía sibi reciperet: uno cósensu:& eodé ore alacriter affirmarint. At Bracius sphortiæ obitú nó dissimuláter collachrymatus tulit pmoleste:siue q meminisset pristinam suá cú illo familiaritaté: atq; beniuolétiá:siue q í sphortiæ aduerso casu sui (ut fit) misereret. Cæterum Fráciscus initio cú suis cósilio orthona quæ urbs est ípelignis cú uniuerso cócessit exercitu:qua suorú militú munita præsidio de prima uigilia inde moués cú reliquis copiis recepit se beneuentú unde idibus Ianuariis ad reginá Ioanná proficiscitur & uisendi gra & pcunctádi:qd se facere iuberet. Hæc amissa Neapoli se continebat auersæ:quæ ut Fráciscú est coram intuta: se ob sphortiæ patris desideriú a lachrymis moderari nó potuit. Dein pauca p re locuta: sed maternæ caritatis pléa urbis oppidaq; oía qbus donarat sphortiá tráffert in

Margin notes: Michael attendulus — Numicus Aeneas. — Bracius Orthon Orthóis Orthona accusatiuus est græcus — Peligni — Beneuentum — Ioanna regina Neapolis — Auersa

Franciſcum filiũ pleno iure:iubetq́ȝ:ut & ipſe reliquiq́ȝ fratres atq́ȝ ipſoꝝ poſteri ꝑpetuo ſeruet ſphortiæ cognomẽtũ:Id ꝙ in hác dié uidemus aſſi due propagari. At hæc mandat:ut collecto uniuerſo exercitu ꝓperet ad Neapolin obſidendá.Ná idcirco properandũ eſſe regia iudicabat:quoniá rex Alphonſus aberat ꝓfectus anno ꝓximo poſteaq̃ é a ſphortia pugna ſuperatus:in citerioré hiſpaniá cum uniuerſa claſſe ad renouádas augen daſq́ȝ uires cõparandaſq́ȝ pecunias: relicto petro fratre cum præſidio nõ mediocri gotthalanoꝝ & eqtibus italis tribus millibus.Cú reginæ Ioan næ uolũtate ac iuſſis paruiſſet q̃primũ Franciſcus ſphortia:& ad eas pecu nias:quas non admodũ multas a reginæ quæſtoribus acceperat:collegiſ ſet etiá ex amicis & ſubditis:quátas potuit: comparato inſtructoq́ȝ robu ſtiſſimo firmiſſimoq́ȝ exercitu: neapolin confeſtim obſedit:eá quottidie uariis præliis oppugnationibuſq́ȝ cõcutiens.Idq́ȝ breui effecit: tũ uiribus tũ ingenio:ut qui præſidio intus erant:deſperare cœperint rebus ſuis:cũ hæc claſſis ſupuenit:quá dux ille clariſſimus Philippus maria ĩ regiæ au xiliũ miſerat munita nauibus roſtratis : iiſq́ȝ ĩgétibus quattuordecim & triremibus quinq́ȝ ac uigĩti myoparonibuſq́ȝ nõnullis:huic: præerat uir bellicis laudibus celeber Guido torellus. Quare qui pro rege Alphonſo erát in urbe:ĩtellecta periculi magnitudĩe ſecuti admonitioné unius Frá ciſci ſphortiæ ac fidem:& ꝙ conſtituto ab Alphonſo ſtipédio carerét. Be rardinus Vbaldinus ac Iacobus caudola:id omne præſidium deſtituere profecti alter ad braciũ.Iacobus autem ad reginam. Poſt hoꝝ abitiõem Fráciſcus ſphortia terreſtri oppugnatiõe:Guido autem maritima ador ti muros ui tandem urbe potiti ſunt:ſine ulla etiam ciuium offenſione:tá ta fuit noſtri illius moderatiſſimi prĩcipis uel ĩnocétia uel prudétia.Nea poli per hunc modũ ex ipſius Petri & gotthalanoꝝ máibus recuperata: reginæq́ȝ reſtituta cum franciſci ſphortiæ nomé quottidie redderet́ illu ſtrius idem Philippus Maria:ut erat ſumma prudentia prĩceps & egregi us uiroꝝ fortium céſor ac iudex:curabat per guidoné torellum apud re ginam:ut táta ꝓbitate adoleſcétem ſibi tátiſper cederet:donec Bracii au daciam:q aquilá obſidione acerbius premebat: in Martini pontificis ma ximi & ipſius etiam reginæ contemptũ:& detrimẽtum refringeret:atq́ȝ obtereret. Non difficulter ꝙ petebat:impetrauit. Nam tũ regina Braciũ timebat:ne ſi aquila potiretur cũ & capuá haberet & alia plæraq́ȝ oppida regni ſui:ſentiretq́ȝ cũ alphõſo:ſe uniuerſo regno ſpoliaret:tũ Franciſcus ſphortia partis philippi ſequi quodá naturæ ductu maioré ĩmodum cu piebat:præſertim ꝙ etiá noſſet ea fuiſſe mente eo aĩo patrem ſphortiam ut omnia ĩ poſterum ageret ex philippi ſententia : accepiſſeq́ȝ iam ab illo aureũ nummũ duodecim millia:quo & ſeſe una cum reginæ eccleſiæq́ȝ exercitu opponeret Bracio:& in ꝓximam æſtatem cũ imperio equitum decemmillium ac peditũ quinquemillium in ethruriá ꝓficiſceret́ aduer

Alphonſus rex Hiſpania citerior

Petrus Gotthalani

Pihlippꝰ Maria dux

Guido torellus

Berardinus Vbaldĩus

Iacobus caudola

Bracius

Philippꝰ Maria

Bracius

Aquila

Martĩus pont.

Capua

Ethruria

ſus florentinos. Frāciſcus igitur ſphortia agens ætatis annum iam tertiū
& uigeſimum ꝓficiſcit᷑ nomine Mediolanēſium ducis Philippi Mariæ
ꝑ Martino pōtifice & Ioāna regina ſiciliæ aduerſus bracium: q aquilam
urbem cōſtātiſſime ſimul & accerrime oppugnabat. Erant in ea eccleſia
ſtica expeditione cum Iacobus caudola & Michael Attēdulus duoq; Lo/
douici ſeuerinas:& columna tū etiam tartaliani eqtes:nam Tartalia ipſe
duobus ante ānis Martini pōtificis iuſſu Auerſæ fuerat obtrūcatus : atq;
alii cum iis una permulti & illuſtres & magni uiri. At Bracius aduenien/
tiū cōtra ſe uirium nō ignarus ut erat uir aīo īgenti:pugnādiq; eque atq;
belandi callētiſſimus:eum collem:per quem illis iter futurum erat: duo
bus munierat caſtellis cū præſidio peditum circiter quiq; millia: ad radi
ces autē collis qua illis decenſus erat in campeſtrē planiciem:quæ collem
ab aquila dirimit: omnia aquis ex proxima foſſa ui deductis in ſta gni ſi
militudinē complerat. Inde ſua ipſe tenebat caſtra cum eqtibus ad quat
tuor milia exercitatis & fortibus:quos omnis ī quattuor & uiginti ordi
nes ad pugnā inſtruxerat. Nicolao picinino uiro bellicoſo & impigro cū
equitibus quadringentis & ualido peditatu e regione urbis in colle:qui
uocatur ſanctæ Mariæ ad manipulum:nequis impetus ex urbe erūpens
ſuos pugnantis ad terga adoriretur. Præterea ſpe uincendi ea maxime
ducebat᷑ Bracius:quod exiſtimaret hoſtium duces propter ambitiōem
nunq̄ inter ſeſe cōuenturos. Sed tantā uim habuit manſuetudo: īgeniiq;
dexteritas:ac facundia noſtri principis & monendo:& hortando : & ſua/
dēdo:ut ne minima quidem animorum irritamēta in uniuerſo illo exer
citu interuenerint. Cōſederat igitur eccleſiaſticus exercitus ex altero col
lis illius latere:quem Bracius caſtellis: peditatuq; munierat:ad ſeptē mil
lia paſſuum iter ab aquila:cū aduenit a Bracio cū litteris tubicen:quibus
ille duces omnis & prouocabat:& hortabatur ad pugnā adens eis ꝑ ſe lice
re:& ſine una prorſus uel moleſtia:uel impedimēto: & aſcēderent collē
& ex colle in campum equū diſcenderent:idq; iureiurādo inuiolatū fore
affirmabat. Quibus abditis cū ſilentium a cūctis ducibus ſeruaretur:con
uerſus Franciſcus ſphortia ad legatū apoſtolicum Franciſcum piccolpa/
ſſum integerrimum illum uirum: & ſapientem : qui poſtea Mediolani
archiepiſcopum geſſit:ſi iuſſeris inquit pater reuendiſſime:poſteaquam
nemo audet reſpondere:iƥe ut iuuenis reſpondebo:reſponde igitur inqt
ille ſubridens. Tum coniectis in tubicinem ſuis uigentioribus illis oculis
ac ueluti radiantibus dicito inquit Bracio nos ꝓ arbitrio noſtro uēturos
aduerſus ſeſe uel inuitū:& ī ſuam quidem rem malam. Captato igitur tē
pore ex communi ducum omnium cōſilio collem aſcendunt inſtructa
acie:eaq; diſtributa in equitum ordines uiginti pari fere numero Bracia
nis:peditibus uero quingentis ac mille. Poſt hos omnis ſequebantur im
pedimēta:& qui ad miniſteria accommodati ad pugnandum uſui haud

Florētini
Iacobus caudola
Michael Attēdul9
Lodouicus ſeuerinas
Lodouicus columna
Tartaliāi equites
Tartalia
Auerſa
Nicolaus picininuſ
Collis ſanctæ Mariæ
Frāciſcus piccolpaſſus
Mediolanum

essent. Cum illuxisset: cœpere ad radices collis descẽdere: & omnes qdem pedites (nam propter callis angustias ac rupis difficultatẽ coacti sunt oẽs equo descẽdere) At Bracius siue quoniam iureiurando per litteras se ob strinxerat liberum descẽsum illis fore in cãpestrẽ planiciẽ: siue qa (ut erat aĩo excelso & insolẽti) iactabundus inter suos prædixerat ꝓpterea se illis liberꝫ præbere descensum: quo nemo ꝓrsus ex ea pugna euaderet: suos oĩs continuit ĩtra aciem: donec uniuersus ille exercitus in æquo constitit campo. Dein collatis signis pugna conseritur intra secũdum lapidẽ ꝓpe Pugna cõ aquilam maximis utrinqꝫ uiribus: & exæstuantibus animorum ardori seritur bus: ac summo cum uite periculo uniuersum certatur diem uaria: muta biliqꝫ fortuna: utrinqꝫ uulnera: utrinqꝫ cedes. Nec uno in loco prælia: hac fugiunt: illac præmunt. Inter spem: ac metũ omnia tumultuãtur. Iidem eodem fere momento & uictores & uicti: cum tandem ecclesiastico cedẽ te exercitu: præmẽtibusqꝫ robustius braciãis: ac iam ꝓpe uictoribus. Hic generoso: & inuicto animo adolescens tanq̃ e specula quadã inter fortissi me dimicãdum ultimi discriminis magnitudinẽ cõspicatus ueluti hor rendum aliquod fulmen in cõfertissimum mutuis inter sese uulneribus digladiantiũ agmen tanta ui: tanto impetu irruit: ut cũ in ipsum braciũ ĩter omnis generis tæla: ac cedes peruicatius fertur: hũc ille ĩopinato me tu perculsus capiti suo infestius imminentem districto gladio haud am plius sustinuerit: sed confestim auerso equo celerem uerteretur ĩ fugam deiecta ultro ex capite casside: ne posset agnosci. Erat eĩm Bracii cassis se rico tecta purpureo: & argenteo torqꝫ insignis: quem eminentiores pilæ argenteæ decorabant. Cum ita Franciscus sphortia per inumerabilia oc currentium uulnera bracium insequitur: effectum est deniqꝫ: ut & ille fu giens ab expedito: & audacissimo equite sphortião Fulignato in occiput Fuligna loetale uulnus exciperet: & ita repente ex equo ruens suum uniuersum tus exercitũ secum in ruinam traheret. Ex quo intellectum est: quod apud Euripidẽ ait polynices. Securus ĩperator audaci præstat. Dum sibi Bra Euripidꝭ cius certam uictoriam pollicetur iussis tum iis peditibus: quos præsidio polynices locarat in castellis: ne prius hostis a tergo adorirẽtur: q̃ ipse iussisset: tum etiam Nicolao picinino: ne se ullo sui discrimine loco moueret: & iuben Nicolaus di: & uiuendi finem sortitus est. Nam eo uulnere postridie animam effla picininus uit tertio nõas Iunias: & aqlam miserabili excidio liberauit. Nec illud cer te silentio ẽ prætereundũ Frãciscum sphortiã. Bracius ubi primum in ca stra semianimus est relatus: cœpisse illum amicis: mitissimisqꝫ uerbis ad bene sperandũ cohortari: suosqꝫ medicos ad eũ curandũ q̃ diligentissime adhibuisse: nihilqꝫ omnino prætermisisse: qꝫ uel ad optimi uiri: uel ad fi delissimi amici officiũ ptineret: demũqꝫ ubi illũ extremus defecisset spũs nõ secus illachrymasse: ac si pater extitisset. Ceterꝫ posteaq̃ Frãciscus post tãtæ uictorie gloriã iuisset ĩ urbẽ romam põtificis Martini & uisendi &

salutádi gratia:tũ é ab illo paterna quadam exceptus dilectione:honoratusq́ egregie tũ etiá hanc laudé reportauit ut diceret Martinus. Es tu sane fili noster carissime Frácisce sphortia & speciosus:& prudens & robustus:& fortis:ac facũdus:& de Romana ecclesia bene ꝓmeritus:abi igit̃ i dei benedictiõe & de nobis tibi i xp̃o Iesu oĩa pollicere. At Philippus Maria cũ in dies magis atq́ magis icrementa ꝓbitatis: atq́ cõsilii uideret in francisco sphortia coalescere:maximo curauit studio:ut eũ omnino suũ efficeret. Itaq́ & Martini põtificis opa:& magno suo:honorificoq́ stipendio húc ad se accersitũ multis maximisq́ in rebus & belli:& pacis exercuit. Venit is primũ Mediolanũ:cũ ageret quartũ ac uigesimũ ætatis annũ: quo ip̃o etiá áno diuia quadá ꝓuidétia nata é Bláca Maria pridie kalédas apriles. Sua uero tũ p̃sentia & oı̃one:tũ etiá prudentia:atq́ moꝝ grauitate:& elegátia nõ mõ æquauit:sed miꝝ imodũ supauit oém de sese apud philippũ expectationé adeo:ut uel ex eo tp̃e consiliũ philippus id inierit: quod paucis post ánis absoluit:unius sibi Frácisci Sphortiæ & generi faciundi p natá ífantulá : & p adoptioné una cũ filia bonoꝝ omniũ hæredis ac toti iperii successoris cõstituédi. Fuit enim Philippus Maria supra omne hominũ genus:q ea tempestate reliquos principes longissime suparit itelligédo & iudicando. Quare Franciscũ unũ singulis pene diebus ad se accersitum cum libéter audiebat de rebus maximis: & grauissimis acute multa:cupioseq́ loquétem:tum ip̃e quoq́ pmulta ex eo pcũctabat̃ acriter excogitata & callide:ad quæ ita stréuus adolescés alacriter: ac prudenter respõdebat:ut diuino potius:q̃ humáo præditus uideri posset igenio. Interea uero tp̃is cum respublica florétina ipsius Philippi Mariæ uiribus grauius p̃meret̃: eoq́ foret iá res deducta:ut suæ libertati metueret plurimũ mittũtur a Florétinis ad Venetos legati:qui p multá i philippũ expostulationem eos docerét:quáto essent i periculo:quodq́ diutius soli tantam belli mollé ferre nõ possent:& q̃ uniuersæ Italiæ metuendus philippus foret ob igenii uersutiá:auiditatéq́ dominádi. Nec enim credédum esse quieté philippũ dein actuꝝ occupata florétina republica. Cõgerebát in illũ delicta plurima acutius excogitata. Supiora tépora memoriter referebát:quibus philippi maiores ab Italia pturbáda nunq̃ d̃stitissent. Mediolanũ officiná esse belli iuidioso nomĩe dictitabát. Soláq́ eam urbé ex uniuerso terraꝝ orbe: tũ ob munitissimũ loci situm:qué tria igentia flumina padus. Addua. Ticinus reddũt undiq́ tutissimũ ab omni hostium ipetu:tũ ob frequétiam populi:quæ est maxima:nulliusq́ rei neq́ ad uictũ neq́ ad uitæ cultũ indigés:tum etiá ob opificũ multitudiné: ac uarietatem bellis crescere:ac locupletari. Quáobré postulabant:cõtendebant: obsecrabát:ut auxilio sibi:p̃sidioq́ essent. At ueneti & si nõ obcure aiaduertebant : quo magis augeret̃ philippi imperium:eo rebus suis futurũ periculosius: tamé ad bellum capessendum nulla prorsus iniuria ab illo

[Margin: Philippus Maria — Natalis Blancæ Mariæ — Florétini Veneti — Mediolanum — Padus Addua Ticinus — Veneti]

prouocati non facile adducebãtur: præsertim quod societas etiam ĩtercederet ĩ alterum qnquennium ex icto fœdere duratura. Tum unus ex legatis florentinis Rainaldus Albitius uir non minus elatus: & audax: q̃ disertus ubi uidisset nullis rationibus uenetũ senatũ adduci ad ferendum suæ reipublicæ auxilium ĩ philippum: Vos ĩquit patres conscripti cum ãnis superioribus Genuésibus auxiliũ uestrum implorãtibus id illis ferre noluistis: fecerunt Philippum Genuenses dominũ: qui non erat: eadẽ nos ratione illum reddemus regem: quo uos propediem imperatorem constituatis. Quæ cum dixisset turbato: ac minaci uultu: e senatu abiens una cum cæteris legatis diuitius nihilo cũctatus ex urbe decessit florẽtiã rediturus. Tum ueneti de re nixius consultantes ĩ maximam ĩter sese uenere disceptationem: cum alii honestatem tuerẽtur: alii utilitatem. Tandem uero fredericus contarenus uir grauissimus inter Venetos: idemq́ disertissimus: adductis multis rationibus: & exemplis tum romanis: tũ peregrinis: qbus argumẽtaretur nõ omnia ꝓmissa seruãda essent: uel insidiosa: uel iniusta: & ea præterea quæ honesta fuerĩt solere mutari cum tempore: atq́ illos omnis iniustos esse qui: non ꝓpulsant: cum possunt: iniuriam uel ab ignotis: adderetq́ magnam utilitatis uim rapere ad sese honestatis & dignitatem: & nomen. Ad hæc quãtam calamitatem uenetæ reipublicæ posset afferre uictoria philippi de florẽtinis: cum & dominaretur genuensibus: & societatem haberet cũ Martino pontifice maximo: & de Iohãna regina omnia qret pro uolũtate decernere. Næc enim defuturam Philippo causam inferendi belli ĩ Verona: atq́ Vincẽtia ꝓ iure patrio repetẽdis. Huiusmodi inquam rationibus: aliisq́ q̃plurimis senatum perpulit Fredericus ad ferendũ florẽtinis auxiliũ: quod petebãt: ubi minus se philippus a bello retraheret. Quam quidẽ rem eo facilius ꝑsuasit: quod frãciscus cremagnola: q nõ multo antea trãsfugerat a Phpilippo ad uenetos: eos in magnam suspicionem iniecerat: de illius aduersus se uoluntate celeris uictoriæ spẽ afferens. Præterea dux ille prudentissimus Frãciscus foscarus: cuius auctoritas erat apud oẽs maxima: uno solum quæ Fredericus disseruerat: comprobauit: uerum etiam accuratissima oratione ostendit ultimum in rempublicam uenetam excidium peruenturum: ubi minus & quam primũ: & fortiter aduersus Philippũ bellum capesserit. Cõfestim ergo ex itinere legatis florẽtinorum reuocatis societatem: quã petebant: ineunt: ac firmant æquis conditionibus. Dein missis euestigio Mediolãum oratoribus Philippum monẽt: ut ab omni ĩ fllorẽtinũ populum ui: iniuriaq́ desisteret: quod si secus faciat: fore: ut spõte causam suam ageret. Quod uenetorũ quasi edictũ cũ philippo ĩsolentius uideret: primo cœpit stomachari: dein secum aĩo uoluntas haud solere uenetos se iniusticiæ obnoxios unq̃ facere: fœdus decẽnale iam qnto ãno antea ꝑcussũ: ac mutua societatis iura afferebat. Præterea Florenti

Rainaldus albitius
Genuéses
Fredericus cõtarenus
Genuèses
Martĩus põt. max.
Iohanna regina
Verona
Vĩcentia
Fr. Cremagnola
Frãciscus foscarus
Mediolanum

tios belli aduersus sese auctores extitisse: q̃ nulla iniuria lacessiti ultro ar/mis fuerit se adorti. Quæ dum citro: ultroq₃ gerũtur: clam ueneti parãt oĩa: quæ ad bellũ attinẽt. Nec italiæ solũ: sed ꝑegrinos quoq₃ potentatus excitãt: accingũtq₃ ĩ Philippũ: cũ is nulla ratiõe adduci posset: ut crederet uenetos tũ ob ĩueteratã: ac ꝑpetuã amiciciã: tum ob initã nouissime societaté qcq̃: quo sibi ĩcõmodarét: téptaturos. Sed lõge præter eius opinioné cecidit. Interea. n. tꝑis Gelphi brixiãi factiõis eius auctoribus Petro Achilleq₃ aduocatis ambobus & fratribus: & opulétis: & apđ ciues mũicipesq₃ carissimis audita uenetorum: ac Florentinorum societate deficiũt a Philippo ad Venetos eis dedita ea urbis ꝑte ubi gebellini minus habebãt ui/rium. Nam urbiculæ: quas hi potissimũ inhabitant: stabãt: & uetus quæ uocat̃: & noua una cũ subiecto suburbio: atq₃ arcibus tam portarũ: quã ea: quæ ualidissima est in summitate urbis ꝓ duce Philippo res aũt gesta est noctu feria prima: q dies est solis ad sextum decimum kalendas Aprilles: ãno a natali christião sexto: ac uigesimo supra quadrĩgétesimũ: & millesimũ. Equites nulli hostium ea nocte ĩ urbem ingressi: nec alii prorsus ulli præter pedites octingétos a cremagnola excomposito submissos: & frequentem municipum manum quos ii fratres ex eadem factiõe clam collectos muro ꝑ insidias fracto secum adduxerãt. Erat Frãciscus sphortia ꝓ id téporis Mediolani apud philippũ: sed eius milites alii apud montem clarum: alii in ꝓximis municipiis hibernabãt. Qua qdem re eadem nocte audita brixiam adequitãtes ĩ urbiculas mane excepti sunt. Qui urbé tradiderãt Venetis: mox eius uias doliis humo cõpletis trãsuersis tra/bibus repagulis: & cathenis muniebant: neq₃ subitus ĩpetus rem ꝑuerteret prius: q̃ cremagnola cũ uiribus aduẽisset. Philippus ea re rumoribus: ac nũciis curriculo audita Frãciscũ ĩ subsidiũ mittit: q ĩcredibili usus ꝑnicitate feria tertia: q dies est martis cũ reliqs suis copiis ex altera ipse par/te urbiculas est ĩgressus: ex altera uero eodé tépore ĩ urbé cremagnola cũ eqtibus q̃ttuor millibus: ĩgétiq₃ peditatu. Reliq aũt omnes ducales exer/citus ĩ flaminiis agebãt: & ĩ ethruscis cõtra Florétinos. Conspirãt præte/rea una cum uenetis in Philippũ Mariã hi oés: Amideus dux allobrogũ: quos noĩe deprauato a sabbatis mõtibns sabbaudiéses ꝓ sabbatenses appellãt: & eluatii: & tres illi Marchiones Montis ferrati æstésis mãtuanus ad hæc potétissimus rex Alphonsus: q una cũ fliscis: fregosis: & adornis rem genuésem mari: terraq₃ turbabat. In tot: & tam magnis: tamq₃ peri/culosis: & repẽtinis rerũ difficultatibus solus Frãciscus sphortia philippi ducis & sustinebat: & tuebat̃ ĩperiũ: q assidue die: noctuq₃ ex urbiculis aduersus hostes ĩ urbé erũpés eos cõtinuis prœliis lacessere: urgere: uexare: cedere ĩterimere: ac nũq̃ quietos sinere: tãtamq₃ ĩ desperationé agere cremagnolã: ut métis fere atq₃ sensus ĩops qd cõsilii caperet: esset nescius: qppe q supioribus téporibus cũ ꝓ philippo militaret: uincere semꝑ cõsuef

Brixiani Gelphi
Petrus Achilles aduocati
Gebellini
Quo tꝑe brixiãi defecerint a Philippo duce
Cremagnola
Fr. sportia
Mediolanum
Mons clarus
Flaminii
Ethrusci
Amiđus dux
Sabbati mõtes
Sabbaudiéses
Eluetii
Marchio mõtis ferrati

set:nũc ipse quottidie uinceretur. Quare quoad a cõserenda manu absti- Marchio
nebat:idq totũ ei negotiũ erat ut castellis e regiõe portarũ obiectis p ca- æstẽsis
tapulatas:& plũbeas pilulas:molesq bõbardarũ Frãciscus sphortia a fre- Marchio
quẽti eruptiõe cœrceret. At dux philippus huic magis:q̃ brixiæ metuẽs mãtuãus
immissa ĩ urbiculas ualida peditum mãu Francisco iubet:ut ab eo præsi Alphon
dio ad mõtem clarũ se recipiat:& ĩ pxima municipia:donec coactis aliis sus rex
exercitibus ex ethruria:& flaminia obsidẽtes premant obsidione. Paret Flisci
Frãciscus:ac p medias hostium monitiones ubi illuxisset:post quadrage Fregosi
simum:ex quo uenerat:diem cũ suis omnibus erumpens uno ĩpetu:stre Adorni
nuaq ui ĩter occurẽtium tæla:ac iactus ex urbe egredit. Hũc ĩseqtur ma
ximis uiribus cremagnola:cuius ille ĩter equitandum ferociam sæpe cõ
uersus reprimit:ac retũdit. Sed ubi uentũ est ĩ campestre spatium mon- Mons cla
tis clari:tum facta phalange alacerrime fertur collati signis ĩ cremagno- rus
lam:ubi pulcherrimum erat uisu:q̃ & constãter:& fortiter pauci sphorti
ani cum tãto uenetorum exercitu & adolescens ad huc Frãciscus cũ Frã-
cisco ueterano diu:multumq dimicarent. Eaq de utroq & duce: & ex-
ercitu opinio apud oẽs cõstitit:nisi nox pugnã suo ĩteruentu diremisset:
nõ minorẽ de cremagnola uictoriam fuisse Franciscum sphortiã eo die
cõsecuturũ:q̃ eidem antea de bracio cõtigisset. Cæterum hic ĩ Montem
clarũ se recepit:& ille in urbem Brixiam ad urbiculas oppugnãdas. Quo
magis ipse mecum:magisq cõsydero admirãdã illam: ad prope diuinã
philippi Mariæ ingenii acrimoniam:eo magis illũ mihi uideor cæteris:
mortalibus præstitisse & consilio:& prudentia. Non p ræsentia.n.mõ sũ
ma ĩdustria:diligẽtiaq gerebat:sed futuris qbusq casibus ita grauiter:sa
piẽterq puidebat:ut nihil unq̃ ei accidere posset inopinato. Videbat sibi
esse bellum cum duabus potẽtissimis: & locupletissimis rebus publicis:
qbus se pecuniarum magintudine: quæ belli sunt nerui:lõge ĩferiorem
ĩtelligebat Quæ.n.aut principis aut regis cuiusq̃ uires adeo firmæ sint:
quas uenetoꝝ:Florẽtinorumq pecuniæ nõ frãgant: ac pessundẽt? Itaq
nullum sibi præsidiũ firmius ducebat:& certius unius Frãcisci sphortiæ
fide: ĩtegritate:prudẽtia: animi magnitudĩe. Accedebat ad rem:quod ex
Mathematicis:uatibusq didicerat eũdẽ Frãciscũ sphortiã primũ adhuc Mathe
fore prĩcipem ĩ italia:& q solus afflictas philippi res:ac pœne pditas uita matici
li ueluti afficeret sensu:& ĩ lætiorẽ fortunam erigeret atq stabiliret. Qui Vatos
bus cogitatibus factũ est:ut uitæ Frãcisci Sphor. Philippus mallet: q̃ Bri
xiæ recuperãdæ cõsulere. Nam (quod sæpe dicere postea philippus cõsu
euit) nisi Frãcisci Sphortiæ uita carior sibi q̃ brixia extitisset: nunq̃ Brixi
am amisisset. Sed ut ad rem:qua decœpimus:reuertamur:cũ dies:ac no-
ctes murũ nouæ urbiculæ & bombardaꝝ:& uarioꝝ tormẽtorum moli
bus cremagnola cõcuteret:nec ĩtima philippi p̃sidia mĩor aut streuitate:
aut ĩdustria ad repugnãdũ uterent:aduener tãdẽ ex ethruria & flaminia

ducales exercitus:q una cũ ipso Frácisco ꝓpe brixia cõsederũt ad duomi
lia passuum hostis íclusos prouocantes í pugnam. Aberat per id téporis
Cremagnola:qui sibi metuens ab aduenientibus copiis simulato laterũ
dolore perrexerat ad balneas patauinas. Qui uero pro imperatore intus
erat: Iohánes Fráciscus princeps mátuanus pugnandi iis copiam nullam
faciés urbiculæ expugnatiõe erat ítentus. Hic si uni Francisco Sphortiæ
fuisset obtemperatũ:& brixia esset minimo labore recuperata: & de ho-
stibus pulcherrima sumpta uictoria. Cõsulebatení: ut oí cũctatiõe sub
lata ꝑ urbiculas í urbé ígressi Venetũ hosté adhorrirent prius: q̃ & a Ve
netis maiores cogerétur uires:& a Florétinis auxiliares copiæ mitteren-
tur. Id consilii solus Nicolaus picininus & ꝓbabat:& laudabat. Nam An
gelus ꝑguláus:& cæsar brixiáus:& Nicolaus guerrerius & cum his Cic-
chus patauinus:cæteriq; duces Frácisci gloriæ íuidétes secus: q̃ sentirét:
oía gerebát. Quibus dissensiõibus factũ est:ut & Cremagnola í melioré
adductus spé reuerterit ex balneis ad exercitũ:& ueneti maioris quotti-
die copias cõpararít:& florétini í auxiliũ misserít Venetoꝝ exercitatissi-
mũ qué habebát:& prudétissimũ íperatoré Nicolaũ Tholétinaté cũ eq-
tũ quattuor millibus & duobus millibus peditũ Nam ipsi oí belli mole
stia liberati iá nihil sibi neq; í ethruria:nec í flaminiis metuédũ esse ítelli
gebát. Is Nicolaus Tholétinas ubi primũ brixiam uenit:cognita ducaliũ
ducum dissenssione maturandũ esse arbitratus:ne si illi fortasse resipisce
rent:difficilior foret bellandi ꝓuícia ígentem fossam deduci iubet í lõgi
tudinem ad passuũ quiq; millia:qua trásitus ꝓhiberetur hostibus ad ul-
lum omnino aut auxilium ferendum obsessis: aut minime cuiusq̃ opis
adminiculum. Erat auté ea fossa & aggere:& uallo:& castellis nonnullis
atq; frequétibus munita turribus:ac pluteis acta í latitudiné passus duo
decim:& tátumdé feré í altitudiné. Venetorũ: Florétinorumq; exercitus
cõplebátur hominibus supra trigíta millia. Philippi auté ducis ad tria ac
uigiti millia. Eqtatus utrisq; pœne par. Sed hostiũ peditatus multo supe
rior. Cum hæc a uenetis suasu Nicolai Tholétinatis geruntur: uoluit sæ
penumero Franciscus ea moliétis adoriri. Non modo habuit neminem
præter unum Nicolaum picininum:qui cum eo sentiret: sed omnes po
tius aduersantis:seq; apud philippũ ísimulátis:quod clam uenetis faue-
ret. Quas obtrectatoꝝ íuidétiũq; calumnias q̃uis nõ obscure franciscus
resciseret:nunq̃ tamé íduci potuit:ut illoꝝ mallet similis esse q̃ sui:cum
tádem post urbicularũ muros cõtinuis tormétorũ ictibus terræ æqua-
tos. Antonius ládrianus:ac cæteri fortissimi uiri:q arci præerant:rei fru-
mętariæ:cõmeatusq; defectu honestas pacti í summa necessitate cõditi-
ones arcé hosti dediderũt post mésem:& ánum unũ: ex quo die Petrus:
Achilesq; aduocati urbé Venetis ꝓdidissent. Reddiderat sæpe iá Frã
ciscus sphortia philippum ducé & litteris: & nunciis certiorem se pluri-

Balneæ patauinæ
Iohannes fráciscus Marchio
Nicolaus picininus
Angelus ꝑguláus
Cæsar brixiáus
Nicolaus guereriꝯ
Ciccus patauíus
Nicolaus tholétías
Ethruria
Flaminii
Brixia
Fossa q̃lis
Exercitu um nu- merus
Antoniꝯ ládrianus
Arcis Bri xianæ de ditio

mum uereri:nequid aduersi eius exercitus caperēt idq; ob solam ducto
rum discordiā.Itaq; eum monuerat:aliquē uniuersis præficeret copiis:
cuius saltem auctoritati audiāt cæteri:se enim semp paratum fore : qui
omni ī re pareat iussis eius:legitur a philippo totius imperator exercitus Carolus
Carolus malatesta pisaurēsis:quem monet:ut copiarū suarū duces audi malate-
at quidē omnis:duorum autē solum cōsilia exequat̃ Francisci sphortiæ: sta
Guidonisq; torelli.Id si factum esset:cōflictus ille:qui uocat̃ ad Macha- Fr.spho-
laum:nunq̄ profecto accidisset.Erant ducales uires ad compilianum.Ve tia
netæ uero ad fontanellam.Quinto idus octobres:q dies erat solis:& idē Guido
dicatus omnipotēti domino:iubet Carolus:nemo ea luce bellādi gratia torellus
equum ascendat:sed diuinæ uenerati ōi quisq; studeat.Hostes illius īsci- Machala
tiæ nō ignari peditem īstruunt:qui petitis ducalibus castris Nardinum um
peditem Sphortiāum ad singulare certamen prouocet.Ille ut militaris Compi-
mos est:nō detrectat pugnā.Itur ī duellum:solus Frāciscus sphortia spe lianum
ctat armatus.Idq; ut cæteri faciant:monet.Et imperator ob audit: & cæ Fōtanella
teri negligunt.Inter duelli spectaculum celeri agmine:acieq; uniuersa ad Nardīus
pugnandum īstructa Cremagnola superuēit ea uia:qua Machalaū itur: Pugna
Angelus pergulāus:& Nicolaus idem perusinus:cui ex breuitate corpo- Macha-
ris picinino cognomentū erat:dū illac per ocium obequitātes īopinato ī laum
hostilem exercitum īcidunt : ītellecta periculi magnitudine quo reliqui Angelus
& duces:& cōmilitones se parent ad pugnam: ita ut erat leui armatura: Nicolaus
manum cōserunt.Tumultuarii milites cōcurunt undiq; pro sese quisq; picininus
nullum uitæ periculū detractantes. Verum quid & pauci:& inermes:
& inter palustris difficultates queant tātam uim:tantum impetum susti
nere aduersus callētissimum imperatorem:& uiginti millia equitū:tan- Confli-
tūq; peditatum? Equitatus hostilis uiam omnem occuparat.At pedites ctus
ad utramq; uiæ illius partem ex palustribus longis lanceis:catapultis: ac Macha-
iaculis ducalis milites atque equos passim transfodiebāt.Quid multis? laum no-
Vix dici queat:quāta cæcitas oculos:quātus error? mentes ducalium & mē ē græ
militum:& ducū ī ea uia ad machalaū interceperit:adeo ut ex cæcitate: cū cōposi
erroreq; pugnandi Machalaū accepisse nomen uideatur.Omnes eī m su tū ex ma-
bito perīde atq; excordes:& amentes ī fugā uersi nihil præter cæcas cor- che: qd̃
poris partes hostibus obiecere.Solus Franciscus sphortia tanq̄ irritatus pugnā si-
draco ex eo duelli spectaculo prouolans ad clamorē dum ac illac fulmi- gnificat
neum corruscat ensem:aliis uulneratis:aliis īterremptis : tum Angelum & alaos
pergulanum ex hostium trahentium manibus captum liberat:tum etiā cæcū &
tandiu irruētium molem suo maximo cum uitæ discrimīe sustinet : ut errātem
& cæteri ductores minore cū dedecore seruarent̃: & ipse sua cū summa Angelus
laude ita dimicās referret pedem:ut receptui cecinisse:nō euasisse iure fo pgulāus
ret iudicādus.Cæterum philippus ea īgēti clade pculsus: accommodato Bergo-
cōsilio tempori p bergomi deditionē cum hostibus bellum soluit āno se mum

cudo postlibere potitos brixia uenetos Quo quidem tempore quoniam
solus Fanciscus sphortia & aīo uideret͛ iuictus:& corpore:mittit͛ a Phi-
lippo ī auxilium genuensiū:quos ut modo memineramus:& Alphōsius
Genuen- mari:& exules terra:quietos esse nō sinerēt. Superato aūt appēnino inter
ses loca confraga:& prærupta ii:quos sibi amicissimos dux Philippus exist
Alphon- mabat:uii ligurum scilicet fide:& cōstātia circūfunduntur undiq͙ cū tan
sus rex ta catapultarum ui:& omni missiliū genere:ut nō secus:atq͙ alpia grādi
Appenni ne oīa tælis passim sternerent͛. Dura ꝓfecto:& horrēda uniuersis milit
nus bus uisa ē ea tā repētia pugnādi facies:ꝑserti cū nō pugnādi mō sed ne st
Ligures di qdē ob locoꝝ malignitatē ulla facultas esset. Itaq͙ sibi q̄sq͙ diffidere : a
Gerar- iā dedēdi sui hre rōnē. qd͛ cū Gerardus gratiāus ipius Frācisci ꝓpīquus
dus grati uirq͙ fortissimus equo ītra cautes lapso fecisset:seq͙ unius accole fide cre
anus didisset:statī ab illo ubi cassidē posuisset:scorpiōis cornu ꝑcussus ī capu
īterriit. qd͛ liguris facinus corā Frācīscus ītuitus & illi cōtinuo rescisso er
se ceruice uitā abstulit:& reliquos suos ꝑ uastā urgētiū cædē hostiū ad ca
Rōchū stellū Rōchū egit īcolumes:quo ī loco a fœīa nobilissima Iliana spinula:
Iliana spi- cuius erat castellū:& ꝑbenigne exceptus ē:& q̄ honorifice. Inde aūt genu
nula ēsiū rei ea strēuitate:fortitudineq͙ ꝓspexit:ut oēs Alphōsi regis:exulūq͙
Alphon- cōatus frustra suscepti fuerit. Et ne ab Iliana supatus aīmi gratitudīe ui-
sus rex deret͛:tum eius filiā nobili uiro nō parua cū dote uxorem tradidit: tum
ipsam & habuit semꝑ ī honore:& continuis beneficiis affecit. At ne præ-
Theodo- tereundū quidē reor: qualē se ꝑstitit ī Mōtis ferrati Marchionē Theodo
rus rū palæologū:quē cū ītra paucos dies:quoniā nulla unq̄ nō mō affectus
iniuria:sed multis sepe ornatus beneficis scēda usus Venetorū fortūa bel
lū ultro Philippo ītulerat: patrito:auitoq͙ oī domīatu eiecisset:solus deī
auctor fuit:ut ī possessionē amissi modo prīcipatus ꝑ Philippū reuocare
tur. Cōfugerat. n. Theodorus ad uenetos:quorū ꝑsidio ubi ītellexit se ni
hil oīo effectuꝝ:uideretq͙ Philippū ducē esse iur͛ īdignatū aduersus sese:
Frācisco sportia & deꝑcatore:& amico oīa est ex sentētia sua apud munifi
Mons cal cētissimū illū prīcipem cōsecutus. Num uero laudatissimū illud Fran
uus cisci facinus silētio īuolui patiamur: Quo tēpore montem caluū ui cepe
Diuus rat:uirgo ꝑstāti forma:honestoq͙ nata genere cōfugerat una cū aliis mul
Frācīscus tis (ut fit) ī diui Frācīsci tēplum. Hāc miles qspiam sphortiāus eodē ī tem
Maria plo ui raptā:ac mariæ uirginis sublatis flætibus:atq͙ hululatibus auxiliū
Virgo īplorantem in ipsius Mariæ uirginis sacello cōpressit. Quod īpietatis fla
gitium cum primū Frācīscus didicisset:tum illū iussit obtrūcari īquiēs:
neque amorem odio:neque religionem immūdicia pollui debere : tum
Paulus puellam soluta ex pecūiis suis dote uiro tradidit:cui antea fuerat despō-
guinigi- sata. His autem rebus nō sapiēter minus gestis:q̄ fortiter:atq͙ fortunate.
us Francisco sphortia stipendio ducali iam functus accersitur a Paulo guini
Florētini gio tyranno lucensi magnis premiis ī auxilium cōtra obsidionem Florē

tinoꝝ:qua ad deditionem uſq; pmebať.Admiſſa condicione eo cum ex peditis uiribus:firmiſſimiſq; ꝓfectus primo aduētu hoſtē uertit īfugā: Paulumq; & lucā:atq; omnē lucēſem agrum omni liberat & detrimēto: & metu:cum īterea temporis paulus tyrānus:ut erat mercādi:q̄ regnādi doctior:quo ſe omni ſollicitudie:metuq; liberaret:clā agit cum florentinis de lucæ deditione pactus īgentē auri uim:& ciuitatis florentinæ donationem.Quod ubi aput Lucēſes īcrebruiſſet:illi facto confeſtim impetu tyrānum captiuū faciūt:aguntq; ad Frācīſcū una cū eius liberis:ac rogāt:ut eo īterēpto ipſe urbis illius capiat dominatū.At frācīſcus & ſi ītelligebat:& qd paulus mereret̄:& qd ſibi liceret:tamē nequa in famæ labecula ſuā īnocentiā pollueret:detractato illius illuſtris reipublicæ munere quod ultro a ciuibus cūctis offerebať:urbem liberā dimittit.Paulū uero cum liberis omni offenſiōe illæſum mittit ad Philippū Mariā: cui norat illum eſſe cariſſimū.Dein pacata re lucēſi ī Galliā ciſalpinā ex ethruria reuertiť. Agebat aput Mirandulā Frācīſcus eo cōſilio:ut īde ī appuliam ꝓficiſceret̄:cū florētini rurſus maximo cōparato exercitu lucā obſidiōe ꝑmunt belli duce Guidone Antonio comite urbinati:eamq; quo ttidie tormētis:& omni uincēdi arte:cōatuq; oppugnāt.Philippus Maria coactus ea neceſſitate auxilium ferre amicæ urbi miſſo Nicolao picinino cū maximis copiis Florētinos ſuperat pugna cū ipoꝝ īgenti clade.Itaq; rurſus turbata pace ueneti maiore q̄ antea apparatu bellū aduerſus Philippum mouēt:& ipſe Philippus rurſus maioreq; nuper & ſtipēdio:& ſpe accito Frācīſco ſphortia accingitur nō modo ad repugnandū uiribus uenetoꝝ:atq; ſocioꝝ uerū etiam ad oppugnādum.Venerat Franciſcus cremagnola cū magno equitū:ac peditū numero:ut ſuncinū ꝓditione reciperet:Quod Frācīſcus ſphortia:q̄ ī agro hibernabat cremonēſi: cū ꝑ exploratores accepiſſet:obuiam ꝓfectus pugnā cōſerit:eumq; turpiſſimā uertit ī fugā captis equitibus qngentis:ac mille:peditibus uero ſupra qngētos.Id autē geſtū eſt ad ſextūdecimū kalēdas iunias. Neque deī multos poſt dies maiore etiā clade ueneti eiuſdem Frācīſci ſphortiæ ſingulari prudētia:īcredibiliq; uirtute ꝑculſi ſunt.Claſſis.n.ueneta præfecto Nicolao taruiſiano padum iā ſuperarat ſupra cremonā uſq;.Ea cōſtabat galeonibus maximis ſemptē ac trigīta.triremibus aūt ac briemibus: aliiſq; nauigiis circiter cētum.Galeones uero aliquāto ſunt q̄ triremes breuiores:ſed cum latiores:tum etiā multo ſublimiores:qppe qui ſurgāt ī tabulata duo & ſemis pupibus & proris altius ſublatis atq; munitis turribus aguntˀ aut ut triremes uelis:ac remis.feruntq; ſup caruchos latioris pluteos:ex quibus ſingulis quattuor:& ſex armati uiri iaculis:ac ferreis ſudibus:& catapultis:& ſaxis:atq; oī tæloꝝ iactu acerrime ꝑlienť.Contra uero ducalis claſis deuehiť galeōibus:& alioꝝ nauigioꝝ genere circiter qnquaginta:cuius præfectus erat Pacinus Euſtachius ticinenſis.Is cum pri

Luca
Lucenſes
Gallia ciſalpina
Ethruria
Mirādula
Appulia
Florētini
Luca
Guido antonius urbinas
Philippus maria
Nicolaus picininuſ
Veneti
Frācīſcus
cremagnola
Suncinū
Nicolaus taruiſianus
Padus
Cremōa
Galeōes cuiuſmodi ſunt
Pacinus Euſtachius

mum aduentasset in conspectum classis hostilis: ut erat uir aīo minime demisso:& naturæ fluminis peritissimus:ueritus ꝙ ībribus paululū ex/creuerat:fore:ut decresceret:ubi pugna ꝓtraheret:& ita deteriore se fu/tuꝝ cōditione:in hostilē classem īpetū facit.pugna utrīqꝫ ui magna: ala/criterqꝫ cōserit̄ cadūt utrīqꝫ multi.cruoreqꝫ madēt oīa:cū tādē noctis in/teruētu ab utrisqꝫ pugna desistit̄ amissis tamēe ducali classe galleonibus quīqꝫ:quoniā a classe reliq̄ sedarati ab hostiū multitudine circūuenti: in terceptiqꝫ sūt.Quo factū est:ut in ducali classe paulisp trepidaret̄. Id Frā ciscus ut aīaduertit:lectis e militibus suis: quos ad nauale ꝑliū maxime cēsuisset idoneos:ultro ipe classem īscēdit:duobus prius ornatis: q ex eo rū eqtū ordine:quos calippos noīant:ueluti ab se trāsfugæ peterent cre/magnolā:q ad tria millia passuū inde cū uniuerso distaret exercitu: quo tēpestiue si usui foret:uenetæ classi auxiliū ferret.Hi ergo calippi duo cū uenissent ad cremagnolā mane:multa ut erāt edocti antea:q̄sti de Fran cisco sphortia subdūt interloquēdū ducales copias oīs instructa acie eē iam motas ad eū adoriendū:Quibus auditis dū suos cremaguola parat ad Pugnā:classis ducalis cū primū illuxisset:unius Francisci sphortiæ co/hortatiōe Venetā classem īuadit magnis clamoribus:magnoqꝫ & aīoꝝ: & corpoꝝ robore.Frāciscus autē ipse cū militibus suis cōuerso galeone: quē incēderat:in eum:quo Præfectus uenetus uehebat̄:galeonem tāto animi ardore:tāta ui:tātis oppugnāt uiribus:ut Nicolaus taruisianus ne quiuerit diutius impetū sustinere:quin ex ꝑtorio galeone in subiectum myoparonē demissus deserta classe fuga saluti suæ cōsuleret.Per magnā ea pugna cladem ueneti accepere:quippe qui galeones nouem ac uiginti amiserint:& reliquam fere classem uniuersam multis homiuū milibus opibusqꝫ refertā.Fuitqꝫ ea res uel ī primis causa:ut Frāciscus cremagno la apud uenetos in eam ꝑfidiæ suspiciōem uenerit:qua ꝓximo anno po stea uenetiis est publice obtrūcatus.Hæc enim pugna profligata est ī pa do nō procul a cremona anno a natali christiano primo ac trigesimo su/pra annum quadringentesimū ad millesimū secunda feria nono kalen/das iulias. Dein postero anno publice:ac magna cū celebritate:atqꝫ læti/tia blanca maria nata iam annos septē desponsata est Fraciſco sphortiæ: id quod anno supiore philippus pater promiserat: quo tēpore hunc in uicecomitum familiam una cū suis omnibus filiis:posterisqꝫ receperat: atqꝫ adoptarat. At ubi rursus ob classem amissam Veneti fœdus percus sere cū duce philippo: qui etiam ipse tum ob Nicolaū picininum apud labinæ pontem ad debilitatem usqꝫ catapulta uulneratū ad ceruicis ner uum sub occiput: tum quia maiora quædam: ut erat diuino quodam: & ingenio:& sapientia princeps:animo moliretur: non inuitus bellum soluit.Francifcus sphortia ex soceri sententia abiens ex hac cisalpina gal lia in appuliam aduersus Alphonsum regem profecturus recepit inter

Nicolaus taruisia/nus fugit
Veneti
Fran.cre/magnola
Natalis Blancæ Mariæ
Nicolaus picininus
Labina
Gallia cis alpina
Appulia

eundum in ultroneam dedicionem picentes: qui ob duriorem prouinciæ administrationem Iohannis uireleici ricinarensis episcopi: apostolicique legati defecerant ab Eugenio quarto: qui Martino nuper uita functo in põtificatú successerat. Quam quidem rem eugenius: ut erat iusticia: & innocentia singulari: nõ modo moleste nõ tulit: sed hũc potius in proximú annum & picini in quartam usque progenié marchioné esse iussit: & totius romanæ ecclesiæ uexelliferũ: donec uiueret: spõte constituit. Quid enim bella ea cõmemoré: quæ dein tam multa socero etiá Philippo assentiente & pro uenetis: & pro florétinis: & pro romana ecclesia cú suo maximo nominis splendore confecit. Haud satis scio: utri magis accusandi sint: principesne: qui sese nimis quandoque iis facilis ad credendú præbent: quos habent familiaris: an principum familiares: qui aliquo suo uel commodo: uel affectu alia q̃ sentiant: illis persuadent. Erant Frãciscus sphortia: Nicolausque picininus ut præstantissimi duo ac primarii in uniuersa Italia imperatores: ita mirifica inter sese beniuolentia: & suauissima coniuncti consuetudine adeo: ut non cõsilia modo communia haberent: sed mutuis se pecuniis adiuuarét. Et ne id mirandum quidé. Nam ab usque Sphortia patre Franciscus norat amicum extitisse Nicolaum: qppe qui & in Michaelem Attendulum: quo primum tempore in carcerem Neapoli coniectus esset sphortia: se beneficum præstitisset: & captus postea: cum pro Bracio bellum gereret: perhumaniter a patre foret: liberaliterque tractatus. sed duo potissimum fuerunt scribæ discordiarum omnium auctores: quæ postea inter Nicolaum: Franciscumque ortæ sunt: Antonius pisaurensis: & immolensis Iacobus: qui cum nullis possent pecuniis satis ingurgitari: nisi quicquid Nicolaus acquireret: uel stipendio: uel præda diriperent: illumque nossent uirum magis bonum: q̃ callidum: at Franciscum sphortiam omni in re strenuum: ac prudétem ueritine assidua talium amicorum cõsuetudine insidiæ: fraudesque suæ aliquando prodirent in lucé: nunquá destiterunt perditissimi nebulões: donec per uarias calumnias: atque maledicta hominem simplicem: & ad credendum facilem ab optimo: amicissimoque uiro abalienarunt. Quibus quidem duorum scribarum insidiis cum maxima bella inter duos clarissimos imperatores secuta sút: tum ad philippum eximium illum: atque diuinum principem maxima incommoda: calamitatesque deuenere. Sed hæc ego: qui utriusque memoriá colam (ut par est) sanctissime: ne uidear mortuos in alterius uitæ tranquillitatem per commemorationem discordiarum tanquá irritare: de industria prætereunda censui. Quare minime explicabo uel quæ in picétibus: & umbris: ethruscisque Frãcisco Nicolaus incommoda sæpe intulerit nulla sua cum laude: dum se modo ecclesiasticis: modo Alphonsi copiis coniungit: uel quotiens ab eo fusus: fugatusque fuerit: cum ad Bargam: quam obsidebat: in agro lucensi

Alphonsus rex
Picente
Ioánes uitellescus
Eugéius põtifex
Martius pontifex
Veneti
Florétini
Romana ecclesia
Fr. sphortia
Nicolaus picininus
Sphortia
Michael atédulus
Neapolis
Bracius
Antõius pisaurensis
Iacobus ímolésis
Picentes
Vmbri
Ethrusci
Alphonsus rex
Barga

Tenis tum ad Tenere prope Veronam:ab qua ipsa paucis post diebus:"quā ꝓ/
Verona ditione ceperat noctu:cum ingenti detrimēto expulsus est. Nā ad mō/
Mōs laurus tem lauꝝ non longe ab Isauro flumine quanto cum uulnere eundē Ni
colaum maxima pugna superatum:uictumq; oppresserit nouerunt oēs
Isaurus Quod certe inuitū Franciscum sphortiam fecisse illud est perspicuū ar/
gumētum: q̄ postridie illius diei cum didicisset permagna eum premi
inopia amissis & uestimentis:& mulis:& impedimentis: & pecuniis: &
reliquis rebus oībus una cū castris:adhibita curriculo diligentia:qcqd ī
exercitu est repertū:id omne misit ad eum dono cū aureis insup mille.
Ex quo potest liqdo perspici:q̄ filli uerint īprobi:atq; nefarii:q Nicolaū
piciniñum ab amico tam miti:tam clæmēti:tam munifico diremerunt.
Frāciscus piciñinus Quanta præterea humanitate est usus:cum eodē fere anno Franciscum
piciñinum in picentibus prope mōtem ulmum cum uniuerso patris ex
Mons ulmus ercitu uehementissimo prælio profligatū cepit:Nam cum acerbissimo
eo nuncio tantam Nicolaus in iram:dolorēq; exarsisset:ut intra paucos
Picētes dies uita desereret. Frāciscus eius obitū cū primū accepisset:tāto mæro
Nicolaus piciñinus moritur re affectus ē:ut post amissum patrē nihil unq̄ doluerit magis.Quod aūt
munus præstare pietatis potuit:tum Nicolai picinini memoriā:atq; uir
tutem summis extulit laudibus:tum Franciscū eius filium: quē in arce
firmana custodiri iusserat:donatū pulcherrime missum fecit.Quis igīt
usquā fuerit ita ab omni hoīs natura alienus: qui minus optarit tāta hu
manitate:& lenitate uirum(si fas esset)īmortalē fieri. At illud certe ē in/
credibili quadā admiratione ꝓsequendum:qđ cum excellētissima:ac fe/
re diuina Frācisci sphortiæ uirtutis usq; adeo supra humanū excreuis/
Alphonsus rex set ingeniū:ut Alphōso regi & ipsi quoq; Eugenio pōtifici maximo for/
midabilis facta iā esset ingētes atq; primariæ uires Italiæ in eum concita
Eugēius pōtifex rentur. Nā & Alphonsus: quas habuit:oīs collegit in eū copias: & Euge
nius pro auctoritate illa apostolica:quæ apud uniuersam xp̄ianā religio
nē uenerabilis habeť & sacrosancta:nō modo reliquos Italiæ prīcipatus
Philippo Maria dux prope cunctos:in eundē hunc cōmouit:sed ip̄m quoq; philippū Mariā
soceꝝ:ut aduersus dilectissimū geneꝝ mitteret maximos illos suos: īui
ctosq; exercitus:ueluti coegit.Et.n.Veneti:atq; florētini : q huic uni sese
Veneti auxilio potissimū debebant ob maxima beneficia:plurimaq; accepta:tū
Florētini cēsuræ ecclesiasticæ metu:tū p̄iculi magnitudine id facere sūt deterriti.
Quare cū nō modo oppida nōnulla:atq; urbes:& ī picētibus:& in um/
Anathema bris maximi anathematis formidīe ut appellāt:a Frācisco sphortia defe
cissent:uerūetiā necessarii ipsi:& sigui ne cōiūctissimi desciuissent:unus
Fredericus urbinas dūtaxat Fredericus comes urbinas īuentus est:qui p id tp̄is ætate adhuc
adolescens:sed moꝝ grauitate admodum senex:ac mirifica probitate il/
lustris a fidei sanctitate non recederet.Erant hostiles copiæ supra uigin
ti hominū milia:Sphortianus aūt exercitus omnis constabat militibus

ad summum sex milibus. Cũq; reliqua loca oĩa Francisco sphortiæ su/
specta essent: & insidiaꝝ plena: neq; ab hostilis pugnãdi facultas offerret̃
ulla: sed eo tẽderet hostibus oĩs callitas: & ĩdustria: ut hic ĩtercluderet̃ cõ
meatu: solus inquam is Fredericus inuẽtus est: cuius ĩncorrupta fide: &
beniuolẽtissimi animi cõstantia nobilissimus ille prĩceps in tantis reꝝ
omniũ fluctibus sibi tutius nihil duxerit. Itaq; in tãta hominũ perfidia:
leuitateq; suoꝝ se recepit tanq̃ in opportunã aliquam stationem in agꝝ
urbinatem. Quo cum hostiles etiam copiæ essent continuo subsecutæ:
neq; sæpius ad pugnam prouocatæ in æquũ campũ descẽdere unquam
auderent: sed more Fabii illius cũctatoris se locoꝝ difficultatibus usque Qu. fabi/
tutarentur: rem frumentariam: cõmeatũq; prohibẽtes: nunquã destitit us dicta/
fredericus per maxima suoꝝ subditoꝝ omnium: suaq; incõmoda: atq; tor
detrimenta leuare omnẽ sphortianam difficultatem: & id quidẽ cum ex
tremo ditiõis suæ discrimĩe. At malebat egregius adolescẽs (ut erat aĩo
inclyto) & dominatum omnem: & uitam etiam ipsam : id quod palam
assidue dictitabat: amittere: q̃ pati: ut de fide: cõstantiaq; sua quicq̃ desi/
derandũ uideretur. Qua quidem perseuerantia factum est: ut & reliqui
hostes frustrati opinione sua spem potiundæ uictoriæ omnẽ amitterẽt
& magnanimus dux ille Philippus Maria in maiorẽ adductus admirati
onem de insuperabili generi probitate : & sapientia nullũ sibi præsidiũ
regni sui certius: firmiusq; uideret: q̃ si unum franciscum sphortiam ad
se tutandum q̃primum accerseret. Id autem eo erit facilius assecutus: qđ
eodem ipso urbinati frederico tanq̃ deprecatore apud generum ipsum:
quem alienatum ab se existimabat: est usus. Decreuerat enim is & iure q
dem fortassis: & de Eugenio: & de Alphonso: ab q̄bus neq; diuino: neq;
humano iure foret armis per omnem contumeliã acerrime appetitus:
debitam capere ultionem. Tanti autẽ fecit unius frederici studium : pie/
tatemq; erga se ut cum facile iam posset uim omnem hostium retude/
re: atq; opprimere (Nam auxiliares copiæ a florẽtinis: & a Venetis iam
aduẽerãt) id certe facere noluerit tũ magni esse ducens animi obliuisci in
iuriarum: tum etiam grati frederico ipi gratificari plurimum: quem in
se adeo beneficum foret expertus. Quam ob rem & cum hostibus con/
tinuo bellum soluit: & se: cum primum per honestatem posset: iturum
ad soceꝝ cum oĩbus suis uiribus est pollicitus. Ipsum uero stredericũ ex
eo tempore nõ secus ac si esset filius: dilexit semp: & quod honorificum
p̄stare: maximeq; utile munus potuit: eũdẽ præfecit belli ducem uniuer
sis suis exercitibus. Qua quidem dignitate ita ille est usus: ut simul cum
ætatis progressu carior quottidie sapientissimo: & grauissimo principi
atq; iucũdior redderetur. Sed iam cæteris maximis facinoribus: splendi
dissimisq; omissis: q̃ ĩnumerabilia pene sunt: ad ꝓpria paucis ueniamus
Vt sunt res humãæ oẽs fluxæ: ac breues: egregius ille prĩceps Philippus

Philip/ pus Maria — Maria Anglus:q uno sapiẽtissimoq; omniũ hominũ iudicio potuit cũ omni antiquitate in omni gloriæ genere de nominis ĩmortalitate cõten derc:ĩopinato migrarat ex ac uita:cum Francilcus sphortia eiusmodi casus omnis ignarus:ut erat animo ĩ socerum & beniuolo:& pio:reuertit in hác galliam cisalpiná cũ uxore:ac liberis:ualidissimoq; exercitu:quo il

Gallia cisalpina — li auxilium ferret aduersus Venetos:q iam agrum mediolanẽsem inuase rát:& multis oppidis captis usq; ad portas urbis oĩa ferro:igniq; uastan/

Cremõa — tes quottidie circũquaq; discurrerẽt.Igitur ubi cremoná uẽit: quam do

Blanca Maria — talé ánis sex antea una cum uxore Bláca Maria a Philippo socero accepe rat inita pro tempore cum Mediolanẽsibus societate:quos norat hære/

Mediolanenses — ditario iure ad sese:uxoréq; ptinere:Placẽtiá celeriter obsidt.(Hæc enim ĩdigne ferẽs Mediolanẽsium dominatũ ad Venetos ultro desecerat)Mu

Placentia — nierát placẽtiá Veneti firmissimo equitatu:peditatuq; sub æstẽsis Thad

Mediolanenses — dæ ductu uiri ĩpigri:& cõstátis.Quam p uicatius repugnátem:ubi intra paucos dies ui expugnatam:captamq;:& direptá(quis enĩ armatis uicto

Veneti. — ribusq; militibus modum imponat)mediolanẽsibus p societatis fœde/

Thaddeus æstẽsis — re tradidisse.Atq; ĩ ánum deinde proximum classem illam & magná: & formidabilem:cui Andreas quirinus præerat uir mercaturæ:quam bel

Andreas quirinus — lo nauali aptior:mira industria:ac uiribus apud Casalem maiorem ex arido & fudisset:& cepisset ĩ Pado:mox trás adduá acto exercitu caraua

Casalis maior — gium:quod iam antea Veneti occupauerant:circunsedit oppidum sane cum populo frequẽs:tũ a Venetis completum maximis uiribus.Occur/

Padus — rũt Veneti cnm potẽtissimo:firmissimoq; exercitu fortium uirorum su

Addua — pra uigitimillia:qui tádem post plurima quottidie:piculosissimaq; plia

Carauagium — cum ĩtelligerent oppidum ad triduum usq; in ius nostri prĩcipis concessurum:freti uiribus suis:& quod existimarent ocultatissimum:& uigilá tissimum argũ pinde atq; dormitantem posse opprimere:castra adoriũ tur ad eam partem:quam opinabant ĩcustoditam. Quare cum p uiam

Forum nouum — Fori noui in castra impetum audaciter faciũt:summa prudẽtia:ĩcompa/ rabiliq; uirtute unius Frácisci phortiæ táta clade pculsĩ sunt:ut nisi pau/ corũ mediolanensium quorũdam:qui & ei:& uniuersæ reipublicæ inui derẽt:sanis cõsiliis coniuratio obstitisset:actum esset eo die de omni Venetorum imperio.Cæterum hoc loco quæ deinceps secuta sunt:non ab re mihi prætereũda iudicaui:ne si aliorũ errata commemorauero:sana/ ta uidear:& consolidata iam uulnera ueluti refricádo magis exacerbare. Illud sane omnibus & perspectũ est:& cognitũ tátam nostri diuini illius principis & sapiẽtiam:& cõstátiam:ĩauditamq; bonitaté extitisse: ut uni uersus Midiolanẽsis & senatus:& populus tandé ubi sese collegisset: reie ctis oĩbus Venetorũ & suasionibus:& subsidiis unũ Fráciscũ phortiam

Blanca Maria — una cũ Blanca Maria mulierum clarissimarum omniũ:quæq; sunt: aut fuerunt unq̃:aut imposterum sunt futuræ:ĩtegerrima:optimaq; uiragi/

ne ad totius reipublicæ imperium mirabili cõcordia:atq̧ beniuolẽtia ac cersierit:& eundem:q̃ diu i uiuis fuit:summa cum fide:atq̧ pietate non secus ac parentẽ:tum semp̱ obseruauerit:tum assidue obseruet:uel mortuum. Quid enim sim ꝓlixior i referendis aliis eius rebus:tã multis:tãq̧ magnificis:quas uel belli:uel pacis:& in omni laudatissimæ uitæ genere cum sempiterna sui nominis celebritate cõfecit? Nonne id unũ exploratissimũ est illius mirificæ uirtutis documentũ:quod unus Franciscus sphortia apud omnis principes christiãos uenerabilis apud barbaros uero:& aduersarios christi nominis esset admodũ formidabilis. Nam qualem p̃terea uel erga maximos ecclesiæ Romãæ pontifices:uel erga Pherdinandum regem diui illius regis Alphonsi filiũ uel erga inuictissimum regem Francorũ Lodouicũ se præstiterit:totus terrar̃ orbis : & uidit:& admiratus est. Sed quid plura in mediũ referam. Vno Frãcisco sphortia nemo humanior:nemo benignior:nemo melior:nemo immortali deo per omnem iusticiæ & æqtatis:pietatisq̧ laudẽ:hominibusq̧ acceptior: aut carior unq̃ fuit. Adde quod in tãta filior̃ ꝓsperitate:rebusq̧ secũdissimis:regno florentissimo summa gloria:ualitudĩe ĩtegra: leuissimo genere mortis ita ĩtra biduum est extĩctus:ut eam ꝑ sua illa acutissima mẽtis acie:incredibiliq̧ prudentia intellexerit quidem:non autem senserit. Quæ cum ita sint:nostri muneris esse arbitror illustrissimi prĩcipes : ut modũ iam tãdem nostro huic tam diuturno luctui imponamus: quod ut ipsi primi faciatis:quo cæteris quoq̧ grauitatis exemplo sitis:non debeo uos nõ monere:adhortari:orare: obtestari. Vincẽda est enim uobis animi mollicia & lacrymæ omnes reprimẽdæ:ne quo magis ĩ parẽtem pii uideri uultis:eo minus in deũ sperare iudicemini. Nam satis est mea quidẽ sentẽtia uel pro imbecillitate naturæ:uel pro cõmuni consuetudine annum iam totum in luctu:mæroreq̧ agitasse. Redeat deniq̧ animi tranquilitas cũ pristina illa uultus serenitate:ornatusq̧ elegantia. Quod si minus fortasse uestra causa facturi sitis:id saltem huic uestræ uniuersæ reipublicæ condonate:quæ non uestra minus:q̃ amissi principis causa in extremis uersatur ãgoribus:nam cum illo actum est q̃optime: qui per omnia:ut summatim complexi sumus:& animi: & corporis:& fortunæ bona ad quintum & sexagesimum usq̧ annum uictis omnibus & inimicis:& hostibus perseuerauit inuictus:& ita pacata omnia atque tranquilla a nobis abiens reliquit: ut cum omnes eius abessent exercitus : alii in appulis : ut Regi Pherdinando pro affinitatis iure inseruirent:alii in flaminiis:nequis impetus oriretur aut in bononienses:aut in senenses:aut in florentinos:quos socios:amicosq̧ haberet. Alii in Gallis transalpinis:quo adessent Lodouico regi:ab quo propter Sagonam dono Genuamq̧ acceptam bene esset affectus:ne minimus quidem tumulatus in hanc usq̧ diem in uniuerso eius imperio suscitatus sit. Itaq̧ no-

Fr. sphortia
Pherdinãdo rex
Alphonsus rex
Lodouicus rex
Complexio argumẽtionis
Appuli
Pher. rex
Flaminii
Bononienses
Senenses
Florẽtini
Galli trãsalpini
Lodouicus rex
Sagona
Genua

bis moderate ferēda est huiusmodi hominis naturæ necessitas: tū quia mortalibus cūctis & communis est: & debita: tum etiam quia ærumnis præsentis uitæ nos liberās se ducē præstat ad meliores æui trāquillitatē: Quid enim eius mortem doleamus: cuius uita omnis plena fuerit hone

Pindarus statis: & aduersæ nulli subiecta fortūæ? Nam recte Pindarus Præmium primum tibi res secūdæ Afferēt. Laus hīc sequit̄ probata: Quæ duo q̄sq̄ tenuit: beatus iure uocetur. Tāta erat sapiētia nostri prīcipis: tātum omnibus ī rebus cōsilium: tāta moderatio: tāta grauitas: ut non solum nihil unq̄ pateret̄ aduersi: sed fortunæ ipsi tanq̄ dominaret̄: quicquid uel magnū: uel appetēdum ī uita sit: ī sua potestate usq̄ habuisse uideat̄. Est il

Euripides le fœlicissimus: ait apud Euripiden Hæcuba: mali nihil cui accidit uiuo.

Hæcuba Quis autem uir sapiēs fragilem hāc: atq̄ breuem uitā nō contemnat: habeatq̄ p̄ nihilo: quo solidam: sempiternamq̄ cōsequatur? Hac sane ra

Epicurus tione uerā beatitudinē docebat Epicurus ī hac hominum uita nullo pacto inesse posse: quia corruptiōi subiecta foret Ob eāq̄ rem uocat deum beatum: quod & īcorruptus sit: & sempiternus. Quid igit̄ illum post uitam tam diu bene actam adeo doleamus obdormisse ī domino: tanq̄ adhuc uelimus inter hosce turbulentissimos fluctus agitari: laborareq̄ assidue. Hūc omnibus & p̄iis corporis: & sæculi cladibus liber sui ipsius uictor euasit ī cælum: quem si magis q̄ nos ipsos caste: ac pie diligeremus:

Apostoli gauderemus sanæ: nō doleremus. Si diligeretis me: ad Apostolos ait xp̄s:

Christus gauderetis utiq̄ quod uado ad patrē. Nec enim omnibus: ut scriptū reli

Cicero quit Cicero ī cōsolatiōe de filiæ suæ obitu: iidē illi sapiētes arbitrati sunt eūdem cursum ī cælum pater̄. Nam uitiis: & sceleribus cōtaminatos deprimi ī tenebras: atq̄ ī cœno iacere docuerūt: castos animos: puros: integros: īcorruptos: bonis etiā studiis: atq̄ artibus expolitos leui quodā: & facili lapsu ad deos: id est ad naturā similem sui superuolare. Euolauit in quā Frācis̄cus sphortia ex his terrēis tenebris ī serenā illā: cælestēq̄ regio

Confutatio & cōfirmatio nem: ut eius cōspectu atq̄ uisu in omnem æternitatem: frueretur: ad cuius imaginem: ac similitudinem nouerat se creatum. At stultū esse quis dixerit non dolere id oportere: q̄ sua natura sit malum: tanq̄ mors in bo

Quod sunt lugēdi causæ nis sit numerāda: qua tollit̄ uita. Præterea alias quīq̄ afferri posse lugēdi cās: quar̄ una sumitur ex eo īcōmodo: quod ipsi accipimus ex illius obitu: quem dilexerimus: altera uero: quod existimemus animū sine uæhementissima doloris acerbitate a corpore: cui penitus īhæret: īsixusq̄ est: separari haud posse. Tertia autem cā suscipitur: quod arbitremur eūdē: quē lugemus: priuari huiusce uitæ uoluptate. adducūt etiam quartā ex horribili metu sempiterni supplicii apud īferos. Sunt præterea nonnulli īgenio usq̄ adeo deprauato: & ad omni hominis natura: dignitateq̄ alieni: ut animum opinētur una cum corpore īterire: dissipari: deleri. Itaq̄ eos ferreos esse dicūt: plāeq̄ amētis: atq̄ īsensatos q̄ minus doleāt mor

te:ac summis ducāt ī malis. Sed has ego singillatī lugēdi causas soluam & facile:& uero:& breuiter:& primum quidem ex antiquorum philosophorum sentētia probatur animi īmortalitas. Nam poetæ omni docto rum hominū genere lōge antiquiores quid senserint de animorum æternitate:cum Orpheus:& homerus:tum alii & græci:& latini fere inumerabiles sunt locupletissimi testes. Plato duplicē esse animū docet: qui rationis particeps sit æternus:alterū mundi:alterū hominis Ita autē a Platone animus definitur:animus est essentia incorporea se ipsam mouēs: ac ratiōalis. Ea autem ratione animi immortalitatē probat Plato : quod is per sese moueatur & semper:ac cæteris quæcūq; mouētur : & fons sit: & principium motionis. Nec enim latere nos debet immortalitatem dupliciter accipi:quod aut aliquid immune sit mortis:quoniā eius sua natura capax non sit:ut animus:aut quod alterius beneficio a morte reddatur īcolume:ut mūdus secūdum Platonem. Qua etiam ratione aliquid agitari dupliciter dicit. Nam & de eo accipi solet:quod ex quo prīcipio esse cœperit:semper mouetur:ut mūdus:& quod semper & est:& mouetur ut animus. Nec sane ulla possum ratiōe assequi:qd illos mouerit:qui omnem animum uoluerūt una cum corpore īterire. Nam si ita foret: & mūdus iampridem:& quæ ī mūdo sunt: omnia perissent. Sed quo pacto mūdi animum īmortalem dixerunt:hominis autē mortalē:cū & principiū uterq; motiōis sit:& uterq; uiuat a seipso:& eadem eodē attingat modo: quippe qui ītelligat & quæ ī cælo sunt:& q̄ sunt ultra cælū:& quicquid est secūdum essentiā:quærat:ascēdatq; ad primū usq; principium Itaq; contemplatio secundum Plotinum:quæ ab ipso fit : ex iis:quæ ī ipso admirabilia sunt:& ex unoquoq; quod ī ipo est:& quod est ex Academica recordatiōe:etiā ante tēpus ipsa dat esse. Et quoniam ppetuis animus sciētiis utit:ppetuus quoq; necessario ipe est Ad hæc qcqd accepta cōpositione perficit:ut si:id idemtidē natura dissoluitur:ut est cōpositū. At animus una est:& simplex agilitas in uidēdo secundū naturam. Non igitur hoc pacto corrumpi potest. Præterea cum animus nō sit corpulētum quiddā:nec habeat quātitatem: etiā ubi separetur a corpore:dissipari:deleriq; nō potest. Num fortassis ī aliud trāsmutatus corrumpat ? At huiusmodi trāsmutationis corruptio aufert formam:materiā dimittit. Hoc autē est cōpositæ rei passio. Si animus igit secūdū horum aliquod genus corrūpi neqd:is est necessario īmortalis. Hāc aūt īmortalitatē animi humani cū aliis multis ī locis pbat. Aristoteles:tum etiā ī libro secundo de aīaliū generatiōe uerbis huiusmodi. Oēs animi necessario sunt uirtute prius: quā actu. Necesse etiā est aut oēs nō esse prius & fieri:aut oēs antea existere:Vel alios esse ātea:alios nō esse. Ac fieri aut ī materia & nō īgredi ī maris semine:aut in materia uenire a semine quidem sed ī mare aut extrinsecus fieri oēs:aut nullū:aut alios fieri:alios non fieri. Quod

Prima cā

Orpheus

Homerus

Probatio īmortalitatis aīorū per rationes

Platonica animi definitio

Plotinus

Aristoteles

fieri igit̃ nequaq̃ possit:ut aĩmi omnes prius existãt: patet ex huiusmodi ratiõibus:Quorumcũq; enim principioꝝ corporalis scilicet ẽ operatio hæc ãtea existere sine corpore minime possunt: ut ĩcedere sine pedibus: Quo:fit:ut animi extrinsecus ingredi nequeãt:Neq;.n.fieri potest:ut ĩpi per sese:qui separari non possunt:ingrediantur: nec item in corporeo sæ mine.Est enim semen superfluitas ĩmutati alimenti.Reliquit̃ ergo mẽ tem solam extrinsecus aduenientem ingredi:& eandem solã esse diuinã: Nihil.n.cum eius agilitate habet commune operatio corporalis.Omnis igitur uis animi uidetur alius corporis esse particeps: & eius q̃dem diui/ nioris:q̃ illa sunt corpora:quæ uocantur elementa.Si auctoritatibus tan tum ĩniti nos opporteret:afferem alioꝝ plærosq; nobilis : spectatosq; phi losophos:q sola grauitate nihil cõtradici posse conuincerent:Quis est.n. usq; adeo hebeti:obtusoq; genio:qui sui ip̃ius discrimẽ habeat nullum? qui nõ ĩtelligat propriam animi humani perfectionem id esse:quod in/ corruptibile sit? At ꝓpria huiusmodi animi operatio ĩtelligere est.Ea.n. hominis & pecudibus præstat:& stirpibus:& ĩanimis.Sed ĩtelligere secũ dum uim propriæ naturæ uniuersalium est:& eorum : quæ corrũpi nõ possunt.Sed cũ omnis perfectio ad suum perfectibile necessario propor tionem habeat:relinq̃tur animũ humanũ ĩterritui nõ esse subiectũ.Mẽ/ talis inq̃ animus ĩmortalis est:& sempiternus Et ne id quidem mirum: Nam si ea parte:quæ nobis est communis cum bælluis: corrumpimur: atq; interimus :quis ambigat ea nos parte incorruptos:immortalisq; fu/ turos:quam ad dei imaginem: similitudinemq; creati communem ha/ bemus cũ cælestibus illis uel mẽtibus : uel angelis:quos appellãt? præser tim quod necesse sit ea substãtias habere communis:quibus opera sunt communia.Sed hominũ animos ita supremam cõtemplari:æternamq; ueritatem:ut ãgelos qui ignorat:se hominem esse negat. Hãc certe uim

Aristoteles mẽtis solam dicit Aristoteles ĩ iis libris: quos de animo reliq̃t scriptos:a ui sensitiua ita separari:quemadmodũ quod perpetuum est: ab eo quod sit corruptibile.Et est huiusmodi sane aĩmus uiuax quædam imago dei: quem idcirco ad suam creuauit similitudinem ut proximus sibi quodã pacto ĩ suo genere immortalis etiã secũ foret:ut.n.scriptũ est ĩ libro sapi/

Solomõ entiæ:Incorruptio facit proximũ deo.Propterea ĩquit:p hanc habeo im mortalitatẽ.Præterea si deus ipse dum taxat aĩmi humãi & cõditor est; & creator:a quo alio:q̃ ab deo is perimi põt:quẽadmodũ de angelis affir mamus:quos nulla ĩterimituis naturæ? Nam q̃cq̃d ẽ natura corruptibi le: id naturalibus cõstat causis:at aĩum deus naturæ causis non subiecit:

Timæus Plato Euãgeliũ id quod ĩ Timæo etiã docet plato.Rectæ igit̃ in euãgelio p̃cepitur:Eum timere:q posteaquã occiderit: potestatẽ habet mittere ĩ gehẽnam ignis: animamq;:& corpus ibi perdere:Atque illud quoq; ꝑspicuum est:si ani mus interiret:ex eo effici nihil posset:at quicq̃d est naturali causa : uique

generatum:nunq̃ perit:quin inde aliquid producatur:ut ignis ubi ligna cõcremarit:& carbones ex lignis:& cinerem: & uapores flameos efficit. Quo fit:ut nihil arte pereat:quin aliquid inde sit reliquũ. Id auté de aío dici nequit:Is enim si pereat:relinquitur nihil oíno. Videmus insup uirtutem omné instrumentalem debilitari in ipsius instrumenti debilitate eandéq; perire:ubi pereat instrumẽtum. Ita oculis auribus ue debilitatis audiendi ac uidendi uirtus debilitatur:eademque perit:cum ea pereunt instrumẽta. De mentali autem ui accidit multo secus. Nunq̃ enim neq; debilitatur:neq; perit ex cuiusquá instrumenti uel amissione:uel debilitate:etiá si quandoq; eius agilitas ob imaginandi uim interceptá cessare uideatur. Nec ité illud ignorat quisquam:q oíno stultus nõ sit. Quicqd forma utitur infinita:ac nullis terminis circũscripta: id corporeum esse non posse:cũ omne corporeũ formá habeat & finitam: & suis terminis circũscriptá. At uniuersale ui multiplicationis dicimus infinitũ: quodq; neq; sit terminatũ cõmunitate:neq; finitũ quátitate. At mens cũ in ítelligédo huiusmodi formá habeat ipsum uniuersale:relinquitur eam esse & simplicé:& separatá:ac ob eam rationé etiá ímortalé: Ná quid sim longior in animorũ nostrorũ probáda ímortalitate:quæ illorũ duntaxat mẽtes non capit:qui aut stulti sunt:& ita similes iumentorũ:aut scelerati:& impii:atq; proinde immanes adeo:ut diuinam uim quoq; negent oíno. Haud.n.scio quid Epicharmus ille comicus sibi uoluerit:cũ ait: homo & cõcretũ est qddá:& discretũ:atq; abit:unde uenit rursus terra in terrá spũs aũt sursũ. Quid horũ triste? nihil. At ego ita hoíem eé cõcretum arbitror:ut & aío affirmé ímortali cõstare:& corpore íteritui debito:qppe qđ cõpositũ sit ex quattuor elemẽtis ꝓportiõe quadá non arithmetica: neq; geometrica:sed musica potius:q̃ tantá uim hét in uiui hoís corpore:ut animũ Aristotelis discipulus Arixtosenus nõ dubitarit harmoniá esse definire:sed aíus q uitá dat corpori:& id sua ꝑsentia regit:atq; moderať:aliud nihil est mea qdem sententia q̃ creata substantia spiritalis:simplex:ratiõis:intellectusq; particeps:quæ seipsam:moués naturale:instrumẽtaleq; corpus tam diu afficit ea ui:quæ & uitalis est:& sésibilia admittit:quoad eorũ natura capax elemẽtalem cõuenientiá seruat. Huiusmodi inquam animum æternus:& ímortalis deus ímortalé creando infundit in corpus humanũ:& infundendo creat. Quam animorum ímortalitatem ut indubitato credam:si nullá etiam rationem afferre nossem quæ sunt prope infinitæ:nõ probabiles solum: sed etiam necessariæ: cõmunis tamé ipse populorum omnium:ac gentiũ:nationũq; consensus: qui est quædam ueluti firmissima lex naturæ:eam mihi ante oculos poneret: Quam enim audiuimus unquam: aut legimus uel barbará multitudinem:quæ futura secula nihil ad se pertinere opinaretur? quæ paré talia negligeret? quæ minus & oratiões:& sacrificia pro iis faceret extin

Epicharmus

Aristoxenas

Harmonia

Animi đfinitio

Probatio ex cõi hominum opinione

ctis:quos uiuos cariſſimos habuiſſet? Quid enim illorum afferam teſti
monia:qui uel in Italica ab uſq; Pythagora:qui Pherecydenſyrium audi
uerat:uel in ionica philoſophia:cui principiũ dedit thales mileſius : uiri
eruditiſſimi:& grauiſſimi floruerunt? Qui uero inter arabas habiti ſunt
illuſtres:accutiſſimiq; philoſophi: Auerrhus.Auicenna.Algazel.Iſaac.Al
petragoras quam multis:q̃ uariis:q̃ ſubtilibus:q̃ ueris docuerint rationi
bus eſſe hominum aĩos immortalis:ſit difficile numeratu.Nec illud par
uum eſt documẽtũ permanſuros animos poſt corporis ſeparationẽ:qđ
& boni:& mali Angeli nonnunquã apparent hi ad malas actiones:illi ad
bonas homines adhortantes:quod nunq facerẽt : niſi noſſent quaſdam
cẽ paratas ſedes animis mortuorum & ad præmia: & ad pœnas. Sed quod
omnẽ ſuperat ueritatẽ:habemus & uetus:& nouum teſtamentum:ac re
liquos ſacros libros:quibus q̃diligentiſſime erudimur non ſolum uiue-
re nos poſt obitum:uerumetiam cum corporibus una reſurrecturos ali
quando:id quod magi quoq; antiquiſſimi pſarum philoſophi cõſtantiſſi
me aſſerunt. At uidete obſecro:quantũ ego tribuã auctoritati:atq; ſapi
entiæ unius frãciſci ſphortiæ:cuius hæc agimus parẽtalia.Si nullæ poſ-
ſent ratiões afferri:qbus hominũ animi ĩmortales eſſe demonſtrarent:ſi
nulli gẽtiũ omniũ:nationũq; cõſenſus:ſi nullæ eſſentiarum inuiſibiliũ ap-
paritiões:ſi grauiora nulla teſtimonia quirent adduci : ſola illius diuini
prĩcipis uita:laudatiſſimiq; mores:ut id ſine ulla cõtrouerſia crederẽ: ſa
tis ſupq; præſtarent:Quo enĩ pacto ſe ab omni iniuria:ab oĩ abſtinuiſſet
maleficio:ſi futurum iudicaſſet:ut mors totius hoĩs eſſet ĩteritus? Quot fu
git & uoluptates:& emolumẽta honeſtatis gr̃a? Quot labores:pĩculaq;
ſuſcepit:nequa turpitudinis cuiuſq̃ ſuſpitiõe ſe inquinaret? Duxerat olim
uxorẽ in calabris natus ãnos ſeptẽ ac decẽ nobiliſſimã: pulcherrimamq;
uirginẽ Polyxenã rufã:cui Mõtis Alti comitatus cum oppidis pluribus:
municipiiſq; parebat.Ex hac ſuſcepat iã puellulã:cũ abſẽs ad patrẽ ſphor
tiã certior factus ẽ & filiã infãtulã primũ:dein ĩtra paucos dies Polyxenã
quoq; uxorẽ ueneno a matertera eẽ ĩterruptã. Reuertit in calabros. Rẽ
ita hr̃e reppit:ut accepat.Nã ĩpia illa mulier ut & comitatu Mõtis alti &
ſororis filiæ polixenæ cæteris bonis oĩbus hæreditario iure potiret: tan
to ſe cõtaminarat ſcelere.Nõ milites ſphortiani ſolũ ſed ii oẽs calabri q-
bus Polyxena p̃fuerat:hortant adoleſcentẽ:ac pfuſiſſimis lachrymis ob
teſtãtur:ut ultiõe ſumpta de ſceleratiſſima muliere & interẽptæ uxoris:
& eius materteræ dominatũ oẽm:id quod facillimũ factu erat: ſibi uen-
dicet:cũ is nõ religioſe minus q̃ grauiter ita reſpõdit.Et ſi nõ ignoro qđ
munus iuſticiæ eſt humanæ:malo tamẽ qđ dei eſt:ſeq q̃ quod hoĩs.Scri
ptũ eſt enĩ mihi uĩdictã & ego retribuã.Neq; illud præclaræ cõtinentiæ
argumentũ ſilendũ eſt.Quo tpe Frã.ſphortia bellũ gerebat pro flotenti-
nis aduerſus lucẽſes:Pontito municipio,ui capto direptoq;,ĩter mulierum

Probatio ab auctoritate italica philoſophia
Pythagoras
Phereci des
Iõica philoſophia
Thales
Arabes
auerrhus
Auicẽna
Algazel
Iſaac
Alpetragoras
Probatio ab appitionibꝰ ſpirituum
Probatio a ſacris libris
Philoſophi
Magi
Probatio a Frãciſci ſphortiæ uita atq; moribus
polyxena rufa
Mons altus
Florẽtini
Lucenſes
Põtitum

militarem contumeliam:ut:fit:puella quædam eleganti forma quiq̃ ac decem annos nata trahebatur a militum globo ad ludibrium stupri: cũ uociferans illa ĩperatori se dedẽdã præcabat̃ imper atori.n. suam deberi uirginitatem.Itaq̃ metu pculsi milites hãc ad illũ adducunt:q re intellecta idq̃ illa hilari uultu corã affirmãte hic ut & iuuẽis & coporis tẽperamẽto pcliuis in uenerẽ:& qui nondũ Blancã duxisset uxorem.nõ detrectat munus. Blanca Maria Cũ uero tẽpestiue uirgine ĩlectũ aducta iã hastæ innixus uenerae uoluptatis foret uulnus ultimũ illaturus:subito uoce flæbili ĩquit uirgo.Ego te mi optime impator oro:atq̃ obsecro p hanc ĩpollutã Mariam uirginẽ:cuius sacratissimã imag inẽ hic depictam aspicis. Erat.n. in pximo appenso pariete quædã tabula:qua Mariæ uirginis imago repsentabatur:ne mihi meam uirginitatem eripias: sed meo me sponso q asseruatur iter captiuos:relinquas intactam.Quibus: auditis cõtiuo Frãciscus sphortia compssa ui oĩ uenerei apetitus & illã dimisit ĩtactã:& eius spõsũ ppulchre dõatũ carcer̃ liberauit.Oh mirabilẽ atq̃ ĩ hãc diẽ ĩauditã sũmi uiri cõtinẽtiã:lõge mihi pfecto unũ hoc Fr.sphortiæ nõ cõtinẽtiæ solũ sed religiõis & pietatis exẽplum maius illustriusq̃ uidet̃: q̃ quod de Africão supiore pditũ est memoriæ:q ne uẽire qdẽ ĩ cõspectũ suũ sit passus puellã ludibili despõsatã:cũ tamẽ illũ dixisse cõstat:equidẽ ea uterer: si serua esset & non libera. Africãus supior Indibilis Quis non eam iusticiæ laudem admiret̃ qua est usus ad rubicona.Nicolaus picininus qua tempestate Venetos uehementius pmeret:ut i agrum iam usque Patauinum multis oppidis & brixianis & ueronensibus & uicẽtinis in deditionẽ actis oĩa circunquaq̃ bellico more uastarentur:ueniẽs Fran.sphortia ex picẽtibus ut Venetis pro stipẽdii societatisq̃ iure auxiliũ ferret in summis difficultatibus: ad Rubicona statiua posuerat:cũ ex urbe Foroliuio noctu ciuis cuiusdam famulus ad eũ uenit pollicitus illã se urbẽ sine ullo prsus discrimine ei traditurum:& quo pacto id facturus esset:edocuit. Rubico Nicolaus piciniuus Veneti Picentes Forum liuium Cui cum respõdisset ĩperator nõ eo se aduenisse:quo pfido cuiq̃ esset adiutor:iussit hominem cõpræhẽdi illico:eũq̃ artius uĩnctum intra portas usq̃ forliuii agẽdum curauit:quẽ re omni diligẽter exposita ciuibus ad supplicium tradidit imitatus is quidẽ:tum Camillum in faliscis aduersus magistrum ludi:tum.G.Fabriciũ aduersus medicum regis epirotarum pyrrhi. Camilus G.Fabricius Possem huiusmodi exempla iusticiæ summæq̃ uirtutis prope ĩfinita ĩ medium afferre.Sed aliis duobus tribusue cõtenti simus.Nõ enĩ parentalia celebrãtes historiã recẽsemus:Accepta ingẽti illa ad Carauagiũ memorabiliq̃ clade cum Veneti rebus suis iam desperarent: ii qui Mediolani Factiosi ciues per id temporis summæ reipublicæ sorte præerãt. Carauagium Veneti Mediolanum Francisci sphortiæ oẽm & uirtutẽ & gloriam:ut erant animi iudicio hulcerato uertẽtes in pniciẽ suam clam cœperunt per henericum panicarolã uirũ callidum & industriũ:qui mercaturam uenetiis exercebat: de pace cum Henericus panicarola

Gallia cis alpina
Venetis agere ea conditione: ut fraciscu unum sphortiam ex hac Gallia cisalpina oino extruderet: & ipsi certa iter se lege quas ille urbis: & oppida poss. debat diuiderent. At Veneti quanq intelligebat nihil tutu sibi futurum cum ciuitate factionibus dissidenti: tamen quia intelligeret oem mediolanesium cu suo duce discordiam sibi no posse no prodesse: rem ueluti probare: & uana cosilia uerbis alere: opamq dare: ut eae omnes insidiae ad franciscum sphortia perferetur: qui etiam ipse iampridem oia p nonullos optimos ciuis ex mediolano antea didicerat: dissimulabat tamen futurum speras: ut iproborum animi praeclaris suis itegerrimisq operibus flecterentur: ad sanitateq redirent. Sed ubi uidet i dies magis atq magis res suas apud Mediolaneses hre periculosius: & Brixia: qua iam esset in deditione recepturus e manibus sibi eripi Mediolanesiu ad Brixiaos lris quae ne id facerent: quonia ppedie cu Venetis forent foedera pcussuri: suadebat: ea coactus necessitate ne & ipse & Mediolaneses una perirent:

Philipus Maria Ferraria
societate init cu uenetis ea coditioe: ut seruato foedere qd Philippus maria socer Ferrariae paucis diebus prius q uita excederet: cu illis pcusserat: sibi auxilio foret: & eqtibus quattuor millibus: & peditibus duobus millibus & aureis numis ternisdenis millibus in menses singulos: donec oi Mediolanesiu ditioe q Philippi soceri fuerat: potiretur. His humano atq diuino iure sanctissime costitutis atq firmatis: cu Fra. sphortia municipia & castella oia quae ex bergomesi agro atq brixiano nuper abstulerat:

Chrema Philipus dux
restituisset Venetis: & Chrema praeterea ex illo ferrariesi cu duce Philippo foedere traditurus prope die foret: atq Veneti cotra annum iam itegrum quae couenerant q absolutissime obseruassent: eo ia res erat adducta: ut Mediolaneses diutius tati belli mole tolerare no possent: praesertim qd intestinis seditionibus fluctuarent: & boni oes nobilissimiq ciues ea

Padus Ticinus Addua Frederi cus rex Carolus rex Alphon sus rex Paschalis Malipie rus Vrsatus iustinia nus
popularem tyrannida iuxta atq ifoelicissimum auspiciu q erumnosissime ferret. Tum Veneti coepere consilium eius soluendae societatis auxiliiq ferendi Mediolanensibus contra Franciscum sphortiam: ubi minus ipse quaprimum & a bello desisteret: & quicquid intra Padum Ticinum atq Addua Mediolanensibus bello abstulisset: iis restitueret. Quae ratio senatus Veneti grauitatem a proposito mouerit: non satis copertu est. Alii dicunt eos noluisse diutius tantam sine ullo emolumento impensam ferre: alii quod uitio sibi dari: & a Frederico rege Romanorum & a Fracorum rege Carolo: & ab Alphoso rege grauiter ducerent: qd qui libertatem uni oium amplecti maxime tueriq deberet: ii urbe quae libera ee uellet: ad seruiedu cogeret. Sunt pterea: qui asserat illos sibi ut uiros prudetissimos metuisse: ne Franciscus sphortia ubi uoto potitus esset tatis auctus elatusq uiribus uictricia in se arma conuerteret. Qui decretum hoc edictumq Francisco sphortiae nunciarent: lecti iam fuerat duo Paschalis Malipperius & Vrsatus iustinianus: hiq iam in itinere esse fere

Carolus gōzaga

Bartolomæus colio

bantur:cum Carolus Gonzaga uir ſtrenuus ac fortis ducē hortatur huiuſmodi fere uerbis.Quæ Veneti decreuerint :tenes:quid igitur cunctamur.Sine ipſe Bartholomæum hūc collionē ac reliquas uenetorum auxiliaris copias quæ hic prope apud nos ſunt:deimprouiſo adoriar. Facile enim opprimā: uertamqꝫ ī prædā.Idem tu ipſe facito de cæteris Venetoꝝ uiribus:quæ Chremam obſident.Et hoc pacto eadē hora tum Mediolanenſium peruicaciam:tum Venetorum inſidias una uiceris. Ad q̄ nobilliſſimus imperator ita reſpondit.Doleo equidem Carole & uæhementer profecto:qđ me Venetoꝝ ſocietate quos & amaui ſemper:& feci plurimi:ita priuatum iri ītelligam:ut quos ob maxima utriqꝫ data acceptaqꝫ beneficia amiciſſimos ſemꝑ oportuit:hoſtes ſim habiturus.Cæterum utrunqꝫ res habeat:malo illos iniuriarum q̄ me & eſſe & haberi auctores.Deus eſt cunctis hominum uiribus lōgiſſime ſuperior.Huius ego fretus auxilio metuo neminem.Quare nihil prorſus qđ me dedeceat:ſum facturus.Quæ cū dixiſſet:curauit illico:ut legatis Venetorum Chrema traderet̃.Id enim ꝑ ipſum Carolū cuius magnæ militum manus præſidio erat Chremæ uel chremenſibus inuitis efficit. Nā ꝙ antea fuerat per Philippum ſoceꝝ ferrarieſi fœdere cōſtitutum:& ipſe poſtea cōfirmarat:uoluit ratum eſſet:nequid abſe factū uideretur iniuſte.Neqꝫ minore ſe animi uel magnitudine uel clæmētia geſſit: poſteaq̄ reꝝ Mediolanenſium eſt potitus.Nā ubi poſt acceptam Frāciſci ſphortiæ beneficio chremam Veneti decreto ſunt uſi:atqꝫ is ſuo dūtaxat marte & īcredibili ſapientia ſuis cœptis deeſſet nunq̄: tandem poſt annū a Mediolanenſi republica proſtratis atqꝫ compreſſis ſceleratoꝝ quorundā ciuium nefariis conatibus ultro eſt ad urbis & totius regni gubernacula una cū uxore ipſa muliere & ſancta & pia Blanca Maria ſummis etiā cum præcibus accerſitus:q̄ ſeſe modeſte moderateqꝫ geſſerit:auditore:quæſo.Vt uniuerſa urbs in ſex partis diſtributa eſt:quas portas appellant:oratores duodecim lecti ſunt bini pro ſingulis portis. Tertius decimus lectus eſt publico decreto Frāciſcus philelphus:ſiue id linguæ dicendiqꝫ beneficio factum fuerit:ſiue ꝙ hunc exiſtimarint imperatori eſſe ꝑgratum : ut q̄ non metuerit ī ſūma gladioꝝ impunitate duas ad populum acerrimas habere oratiōes in teterrimos illos immaniſqꝫ tyrannos : qui diuina oīa humanaqꝫ iura uexarent atqꝫ cōfunderent:& id quidem in ſacratiſſimo hoc templo in maxima omni magiſtratuum ordinūqꝫ frequentia. Hic igit̃ cum noīe mediolanenſis reipublicæ ſolus ex oībus oratoribus: quēadmodū a publicis magiſtratibus mediolani conſtitutū: fuerat orationē ad Franciſcum ſphortiā:qui adhuc ſe moguntiæ continebat : habuiſſet q̄ magis potuiſſet ad perſuadendum accōmodatā:ut pro īmortaliū ſuarum uirtutum meritis pro tot tamqꝫ multarū rerum geſtarum gloria ſi uellet uniuerſis ciuibus rem facere gratā & periucundam: triumphali

Chrema

Blanca Maria

Frāciſcus Philelphus

curru urbē ingrederetur more maiorum:ad hæc ille ut erat unus oīum ingenio & miti & uerecundo & graui:locutus de se pauca & mira cum modestia absit:inqt:ut ego ī patriam meá tá liberaliter ueluti reuocatus triūphans ingrediar. Quo si me cupitis pro benignitate uestra maxime honoratū operá date:ut oīa pacata iter uos eē ostendá. Cessēt ciuiles oēs discordiæ:extīguant̄ oīa odiorꝫ īcēdia:iniuriæ oēs mea gr̄a condonent̄: qđ ut ēt ipi & priuati faciatis & publice:ego primus qcqd ē aduersus me meosqꝫ ꝑpetratū aut iniuste aut peruicaciter:nō ignosco solū:sed oēs rogo:atqꝫ oro:ut ſēpiterna id obliuione ex aīo deleatis. Mecūqꝫ in posterū ita mutuis certeris officiis:ut & uici & uicere æque sit dulce:ita diuinus ille princeps locutus ē.Et q̄ locutus est:re ipsa ꝑstitit.Quo factū est:ut & oīs ciuiles discordias e medio sustulerit:& ulciscēdi flāmas oīs extixerit & inimicos oīs reddiderit sibi amicissimos adeo ut eius obitū non secus doluerint ac parētis. Sed qua postremo animi æquabilitate segessit cū

Philippo dux Venetis:q anno tertio post acceptu soceri Philippi imperiū pacatis tranquillisqꝫ rebus oībus ubi cōspirassent cum Alphōso rege : maiore hunc

Alphonsus rex belli apparatu adorti sunt:Quos uni Frācisco sphortiæ nō reddiderunt aut hostes aut inimicos alios aptos ocultos alios: Florentini soli iusticiæ

Florētini partes tutati sunt:q auctore Cosmo medice infracto aīo uiro atqꝫ sapiē-

Cosmus medices ti nullā impensæ mollē nullū bellicæ fortunæ periculū recusarunt: quo illi optimo iustissimoqꝫ pricipi bene ꝓpectū eēt.Cum semp deus optimus maximus tū eo potissimū tpe Luce clarius ostēdit sibi nō eē neglectui uiros bonos & inocētis:Veneti.n.q nullo iure alienū appetebāt īpe-

Bergomum riū:suum pœne amisere:Nā præter has duas urbis Bergomū ac Brixiā & oppidū unum Chremá oīa quæ in Gallia cisalpina possederant iādiu

Brixia intra paucos mēses sub unius Frácisci sphortiæ dicioné ultro atqꝫ alacri-

Chrema ter deuenerūt.Idēqꝫ & brixiani & bergomēses chremēsesqꝫ fecissent:nisi

bartholomæus collio Bartholomæus collio usus ea qua semper fide cōsueuit:in medio uincēdi cursu ad Venetos defecisset.Qua ipsa in re bonitas etiá nostri prīcipis prætereunda hoc loco certe nō ē.Didicerat Bartholomæum corruptū pecuniæ magnitudine fugá parare ad Venetos : amici & familiares oēs hortabant̄ imperatoré:ut illū caperet:ne tanta de hoste uictoria iam fe-

Alexáder Sphortia re parta per unius hoīs perfidiam impediretur. Idqꝫ se facile effecturum Alexáder sphortia frater uir ingenio prōptus & ītrepidus & industrius

Sena gallica cōstáter recipiebat:Tum Fraciscus Nolite me inquit mei obliuisci: ut ei male faciá:quem affecerim maximis beneficiis: Ná & senæ gallicæ cum

Philippo dux essēt pro philippo socero:& ego me ꝑ id temporis continerem hæsi:audiens eū premi nō mediocri inopia octomillibus nummū aureum eius

Hæsis inopiæ cōsului:quos reddidit mihi nunq̄:&mortuo Philippo socero:ab

Moguntia quo quia clam sentiret cū uenetis:fuerat Moguntiæ cōiectus in teterrimum illū carceré:quem nominát furnū:mea est opera miseria illa omni

liberatus restitutis etiã omnibus eius & bõis & pecuniis:quæ ĩ ticinensi arce quã ego iam possidebã:ab ipsius usq; captiuitate seruabãtur. Meaq; dein quoq; factũ est opera atq; ĩpõsione: ut a republica mediolanẽsium cõduceret stipẽdio & amplo & honorifico:A qbus cum nõ multo post transfugisset ad Venetos cõtẽpta oĩ fidei sanctitate quã mediolanẽsibus spõsoriq; dedisset:nõ destiti tamẽ ad postremũ ut uidetis eundẽ hũc fugiẽtem a Venetis:ab qbus ad suppliciũ quærebat:inermẽ nudũq; excipere:& emolumẽtis maximis ac honoribus ꝓsequi.Malo igit ĩ tãtis beneficiis meis rursus falli a collione q̃ rationibus ullis adduci:ut falli ab isto credam:præsertim quod ea est uis diuinæ iusticiæ ut nullum sit neq; malũ ĩpunitum neq; bonũ irremuneratũ.Hæc Frãciscus sphortia & benigne & grauiter. Cæterum quo Bartholomæi auiditati occurreret:ei belli sũmam concessit aduersus Bergomum:q; eius rei maxime ille ui- Bergomum
debatur cupere.Sed neq; hoc item pacto mederi potuit ingenio auarissimo ac neq̃ quo minus cõtempta omni hominũ fama deniq; reuerentia post acceptũ grande auri pondus homo unus omniũ ingratissimus trãsfugerit ad Venetos.Qui sibi tamẽ rebusq; suis nihilo eius accessiõe minus metuẽtes de pace p Paulũ Barbũ legatum suũ uirũ patricium & illu- Paulus barbus
strem cõtinuo egerũt:quã ipsam princeps moderatissimus nõ solũ non recusauit:sed ultro etiã castella oĩa mũicipia omnia oppida omnia : quæ iure belli sibi uendicarat:Venetis dono cessit:quo nihil deesset omnino ad perpetuæ pacis stabilimentũ ac robur imitatus sane quod scriptum est:pacẽ meã relinquo uobis:pacem meã do uobis:Cum enim delectare- Euangelicum præceptum
tur oẽm per se pacari Italiã:nihil per sese deesse uoluit ad tollendã omnẽ belli non materiam modo sed etiam suspitionem . Altius certe animus eius suspiciebat:qui mortalia despiceret omnia ĩmortalis illius uitæ gloriam beatitudinẽq; cõtemplans:ad quam sola iusticia nos perducit. Ecce rex tuus uenit tibi iustus & saluator:inquit zacharias.Itaq; uenit redẽ- zacharias
ptor humani generis rex Ihesus:ut iustissimum nostrũ prĩcipem corpo- Ihesus
reo carcere aliquãdo liberatũ pro sua iusticia saluum faceret.Nam ut recte ac uero apud homerum ait Eumæus:non amat iniustos homines q Hõerus
iusque piumque Ornat honore deus:Haud sane mortuus est Frãciscus Eumæus
Sphortia: qui per tam multa tamque præclara iusticiæ opera se in omnẽ uitam tutatus ẽ:sed dormit:ut de puella inquit Christus:Reuiuiscet Christus
enim ac resurget in gloria non hac fragili & inani:quam uanæ hominũ circũferunt auræ:sed in illa potius:quã nulla circũscriptura ẽ ætas nulla deletura antiquitas nullus extĩcturus interitus.Nũc omnibus humanæ peregrinatiõis periculis liber est.Iam nusquã de uiis oberrare potest anfractibus.Quiescit iam tandẽ apud creatorem suum omni cura sollicitudineq; solutus:Nunc tranquillus nunc beatus est.Nã quid per ĩmortalẽ Secunda causa
deum tantopere doleamus?Lugeantur sontes:lugeãtur flagitiosi:quorũ

animi sempiternis suppliciis cruciant᷑:Nam quod est cuiq̄ apud īferos
Tertia cā supplicīū metuendū:qui supplicio dignū nihil in uita gesserit?Quin po
tius nunc postea q̄ euasit ex huius uitæ laboribus :quæ stimulis & mole
stus & corporis & animi nūquā uacat:fruitur Frācis̄cus sphortia uera in
corruptaq; uoluptate & gaudio sempiterno:quādo quidē coram illū &
aspicit:& uidet:& contēplat᷑:qui solus fons & origo est totius fœlicitatis
atq; beatitudinis.Præterea nec ullus acerbior ē dolor ī morte:quæ aliud
Quarta causa nihil est q̄ uitæ priuatio ī corpore atq; absentia:ut docet Aristoteles & id
quidē ex corruptione proportiōis corporeæ.Nā quandiu elemētoꝝ ꝓ
Aristoteles portio humanū continet corpus:uita animis illud afficit:ac mouet.Ea si
corrūpatur:animus ipse īcorruptus discedit a corpore:morsq; cōtinuo
consequitur sensu omni penitus sublato. Quid igit᷑ stultoꝝ hominum
Arcesilaus greges mortem adeo ducunt in malis?quæ:ut monebat Arcesilaus illu
stris uir academicus:ut absens:& expectata egritudinis plurimū solet af
ferre dementibus:ita præsens nemini est molesta:qppe quæ a perpetuo
sopore quodam differat nihil.Dolere aūt ex incōmodo ꝓprio hois est:q
Quīta cā nō tam alteꝝ amet q̄ seipsum:quiq; a fœneratore differat nihil.Qui enī
ex amissiōe cōmodi quod sperabat:dolet mortē alterius gauderet is cer
te:si ex eius uita incōmodū:metuisset : q̄q̄ sapientissimus ille princeps a
nobis abiit ita bene:atq; moderate cōpositis rebus suis:uniuersoq; impe
rio:ut siqd nobis dolēdū est:illud sit sane:quod si unius illius obitu inu
merabiliū cōmitatu uirtutū orbati sumus.Sed eo prīcipes probatissimi
uestra futura illustrior est laus:si annitemini:ut nulla uideamini illi bo
nitate dissimiles.Ad hæreditatem succedere fortunæ ē beneficiū:sed cā
reꝝ gestaꝝ gloria ꝓpagare uestræ uirtutis ꝓpriū est munus: quasi non
Alexāder rex pluris faciundus sit Alexāder Macedo:quod ad ultimas usq; terraꝝ mœ
tas imperiū propagarit:q̄ quod Philippi patris regnū accepit. Nos aūt q
Philippꝰ rex sub uestra diciōe uitā acturi sumus:eo feremus moderatius illius absen
tiæ desideriū:quoniā ante oculos ponētes quæ a uobis recte: & cum lau
de gesta fuerint:patrē optimū in liberis uobis optimis uiuere existima
Sexta cā bimus:& ita nihil ex eius morte nobis eē incōmodatū.Nec.n.mors ī ma
lis habēda est:q̄ cōstituta oībus ē natura:nec uitā tollit:sed cōmutat cor
ruptibilē hāc:atq; ærūnosam ī simplicē illā:& securā:& sempiternā. Præ
Pythagorei terea quod pythagorei monēt:nō absurdū fortasse fuerit audire.
Quos diuina homini dederit fortuna labores:
Quæ tibi sors fuerit:capito neq; ferto moleste.
Anaxagoras Cui etiam ipsi sententiæ astipulatur prudenter Anaxagoræ discipulus
Euripides ille tragicus:cum ait:
Euripides Casus sinistros qui bene tulerit:mihi
Vir optimus uidetur:ac sapiens quidem.
Quanq̄ si recte rem ipsam interpretemur:neq; illi grauius:neque nobis

inopinatum quicq̃ accidit. Nam quamdiu erat peregrinandum ĩ huius uitæ humanæ salebris? Aduena ego sum aput te in terra dicebat Dauid & peregrius: sicuti omnes patres mei. Siue enim mors altissimo sit somno persimilis: siue longæ: atque diuturnæ peregrinationi: ut ait Plato: ea certe non bona esse non potest: cum & animi angoribus: & laboribus corporis nos soluit oĩo. Ad hæc an ignoramus quo diuturnior est hoĩs uita: eo esse calamitati magis obnoxiã? Stultus ꝓfecto: & amẽs ille mihi uideri debet: q coĩs hoĩum casus: & humanæ uitæ fragilitatẽ nõ extimescit. Si Cyrus clarissimus ille rex ꝑsarũ post tot: tãtasq; uictorias potitus etiã babylone cõtinuo esset extictus: ludibrio Tomiridi nõ fuisset. Idẽ cũ de aliis ꝑmultis & dici: & cognosci põt: tũ maxime de Gn. põpeo magno: de G. iulio cæsare: de Marco Tullio cicerõe ꝑspicuũ est q si iuniores obissent: inimicoꝝ oculos cladibus suis nõ satiassent. Quid tantũ nobis afferre queãt maior annoꝝ numerus: quandoquidẽ si Mathusalẽ illius æquaremus ætatẽ: q ãno quartodecimo post diluuiũ morti cõcessit: cũ ãnos nouẽ & sexagita supra nõgentos uixisset: nihil tamẽ ex tãta uitæ lõgitudĩe nobis aliud supesset: q̃ maior sarcina peccatoꝝ. Xerxes ille ĩsolẽs: & supbus: q cũ qnqes decies cẽtẽis hominũ millibus hellesponto: bosphoroq; cõstratis: & Atho uelificato traiecit ĩ græciã: cũ ex altioꝛ loco suum oẽm cõspicaret exercitũ illachrymasse tradit quoniã diceret post cẽtũ ãnos se ex tãta multitudĩe uisuꝝ neminẽ. Quæ eĩm ulla tẽporis lõgitudo cũ æternitate cõtẽdat? Si ratiõe rẽ malimus q̃ ullo nr̃o uel commodo expẽdere: uel libidĩe: satis sibi Fr. sphortia satis gloriæ: satis naturæ uixerat: q tãtis & tã multis rebus sũma gestis cũ laude: regno pulcherrimo nõ cõparato solũ: sed etiã stabilito ãnos uixerit quattuor & sexagita: mẽsis septẽ: diebus q̃ttuordecĩ: relicto tã fœlici filioꝝ cœtu una cũ uxoꝛ spectatissima: prudẽtissima: optĩa ĩ tãta Italiæ pace quã ĩpe peperat solus ĩ tãta illustriũ ciuitatũ: potẽtissimorũq; regũ ac principũ societate: & amicitia: quos suis sibi maximis deuĩxerat beneficiis. Quid aũt mirari quenq̃ oportet: si naturæ ad cõstitutã dĩe: quã ꝑterĩ nõ licebat: debitũ soluerit: q natura mortalis erat. Mortuus est inq̃ tẽpestiue Frãciscus sphortia nõ minus quã fortunate: id qd' ex eius natalis Horoscopo dignosci etiã licet. Quas ob res (ut tãdẽ aliquãdo poremus) q̃ mea sit sentẽtia: cognoscite: obsecro moderatissimi prĩcipes. Satis ut opinior: mõ ostẽdimus: q̃ in hac uita mortaliũ optari cuiq̃ fœlicitas potest: eã ita uni Francisco sphortiæ cõtigisse: ut fieri maior nulla qret accessio. Nã & aĩmi bonis: & corporis unus oĩum polluit maxĩe. Fortunã habuit semp splẽdidissimis uirtutibus suis adeo ĩ rebus oĩbus obsequẽtẽ: ut ea ꝓ arbitrio uti uideret. Aliud nihil erat reliquũ: q optaret ꝑter eã beatitudinẽ: q̃ nulli fortunæ: nulli corruptiõi subiecta ẽ. Hãc illũ post mortẽ adeptũ esse cui sit ãbigẽdũ? Nõ. n. solũ eas uirtutes cõsectatus ẽ semp dũ uixit: qbus it: sed multo etiã

Dauit
Cyrus rex
Babylon
Tomiris
Gn. põpeius magnus
G. Iulius cæsar
M. Tullius cicero
Mathusalem
Xerxes
Hellespõtus
Bosphorus
Athos
Græcia
Italia
Horoscopus
Cõclusio generalis ꝑ enumeratiõnẽ & ãplificationem

studiosius q̄bus peruenit ad deū. Nam religiōe: sanctimonia: pietate nihil apud se unq̄ antiquus esse uoluit. Nō tenebat solū: sed etiā p̄dicabat diuinā esse iusticiā qua & iusti ī altera uita ꝓ his laboribus p̄mia reciperēt: quos hic inique ꝑpessi essent: & iniusti ꝓ ipsis operibus plecterēt: Nullus unq̄ dies illuxit ne belli q̄dem & īter īsidias hostium: q̄n genibus nudis humi nixus nō deuotas: ac supplicis minus quā ꝓlyxas oratiōes haberet ad deum. Nunq̄ præteriit dies: quo minus religiosis officiis: atq; sacrificiis īter esset. Idq; ab ineūte usq; ætate: Nunq̄. n. aut ineptis ludicris: aut tribudiis & saltatiōibus delectatus est: sed ad ꝓbitatē suas oīs actiones: ad deūq; referebat. Eius fide sanctius nihil erat Nemini unquā opus negauit miseri

Pius pōt. maximus — cordiæ: ne inimicis q̄dē. Viros rerū diuinaꝝ ꝑitos non minus uenerabat pic: quā audiebat libēter. Et ne sim lōgior: quā parē: cōuocarat Pius secūdus pōtifex maxīus ānis supioribus ī cōuētū illū mātuanū principes oīs: regesq; christiāos ad cōsultādū de cōstituēda expeditiōe aduersus īpetū:

Turci. Pānonia. Italia — īmanitatemq; Turcoꝝ: q̄ capta iam: & direpta īferiore Pānonia Italiæ ueluti portis īminerēt. Cæteri christiāæ reipublicæ potētatus: & hi q̄dē pauci miserūt oratores: q̄ aliud nullū præter uerba īania adiumētū afferrent ad opus tā piū: tā necessariū: tā salutare. At solus Frācīscus sphortia non oratores misit: sed ipsemet uēit cū uniuersa aula: & illustri sua illa nobilitate: quæ uniuersam romanā curiam illustraret. Is inquā Frācīscus sua illa grauissima: & maiestatis plena oratiōe præsens: corāque pollicitus est nō solum expositum ire facultates omnis: atq; uires suas ad ꝓpulsandā: & profligandā uim omnem: cōatusq; turcoꝝ: sed iturū etiā sese cū exercitu pro ipsius summi pontificis uolūtate: neq; ullū nō modo īperatoris: sed ne militis q̄dem aut laborē: aut uitæ periculū omissurū ꝓ libertate:

Christus opt. max. — atq; amplificatiōe: & splēdore fidei christianæ. Et dubitabit quisq̄ de huius pientissimi prīcipis cælesti beatitudīe apud christū: q̄ christi opera per uniuersam uitā representarit? Nec. n. eū mors offendit incautū: q̄ sexta feria nōis martiis: cuius postridie euolauit ī cælū: cōiectis deuotis: trāquillisq; oculis in saluatoris imaginē: quā tabula depicta e regiōe lecti cōtinebat: ait miti uoce: ac supplici: uisne domīe ita oio? fiat ergo uolūtas tua. Quare positis lamētis oībus: & querelis nō tam nobis dolēdū est: quod talē principē amiserimus: q̄ lætandū: quod talē habuerimus: cuius mirificas: īmortalisq; uirtutes si semꝑ aīo uolutabimus: easq; apud oēs quottidie crebris sermonibus usurpabimus: īcredibili ꝑfecto mihi credite: uoluptate detīebimur. Nā q̄d tātū doloris mors cuiq̄ potest afferre: ī qua ipsa nō solū nulla est iusta lugendi causa: ut modo ꝓbauimus: sed etiā cū

Ambrosius. Aristippus — alia plæraq; bona insunt: tum illud in primis: quod & uitia sepelit: ut inquit Ambrosius: & uirtutes suscitat? Itaq; rectissime scriptū est. Moriatur anima mea in animis iustorum. Si aristippus ille cyrenaicus: quo humanæ uitæ cōsuleret: q̄cq̄d auri: q̄cq̄d nummoꝝ habuit: dicit̄ abiecisse:

nos ut ĩ cælo sempiterni futuri simus:u itá hác ĩstabilé:& ĩcertá tátopere tuebimur? Si Menicœus thebáus:si rex athéarũ codrus:si phileni:si curtius:si tres illi decii pater:filius:ac nepos:si alii nonnulli uiri magni:& clari ĩani ducti gloria huiusmodi ĩpõte morti se dediderũt:nos ut gloriam cæleſté adiſpicamur:morté hanc adeo doleamus:q̃ uel naturæ cursu ob uenerit:uel dono oĩpotétis dei:ꝓuidétiaq; cõtigerit? Sed ne si lõgior fuero:maioré uobis pr̃es cõſcripti:aulicíq; ducales:ac reliqui nobilissimi ciues:quo ad uos tádé solos nr̃a se cõuertat orõ: acerbioré ex recordatiõe illius nr̃i amissi prĩcipis doloré ĩcutiá:cũ omne uulnus eo magis exulceraẗ:atq; recrudeſcit.quo attrectaẗ magis. Hoc ego loco finé dicédi faciá:si unũ illud uos prius cõmouero:ꝓpterea esse oés reliqas ægritudinis ex aĩmis nr̃is radicitus extirpádas:ꝙ nõ mõ nõ é mortuus Fráciſcus ſphortia:sed uiuit adhuc:uiget:ꝙ:ac sapit:& ĩ dies magis:magisq; adoleſcit cũ ĩ reliqs suis liberis:& sua ꝑſtáti ĩdole:& spe pr̃næ ꝓbitatis ĩsignibꝰ:tũ potissimũ ĩ excellétissimo duce nr̃o Galeacio Ma.cuius tátus ĩgénii splédor tanta magnitudo aĩ:táta orõis maiestas:táta ĩ deũ ueneratio:táta iusticia: tánta béignitas:tátũ hõestatis studiũ:ut certo ſpaẗ iá liceat : hũc pr̃ná gloriá oém nõ eq̃turũ mõ:sed etiá nõ secus supaturũ:quá ac Achille caniẗ pelleus supatus. Ná de huius matre Blanca Maria regina nr̃a qd attinet plura meminisse:cuius ĩnocétissima uita : sanctissimiq; mores apud ipsos etiá hostis sunt uenerabiles? Quotiés ĩ hos cõiecerimus nr̃os oculos:ac menté cũ nr̃e fidei:synceræq; pietatis fungemur officio:tũ diui Fráciſci ſphortiæ humáitaté:beneficétiá:absolutissimasq; uirtutes iucũdissima cũ aĩmi uoluptate ĩ memoriá reuocabimus. Ná qd̃ ĩ me est:unũ illud uobis polliceor:ꝓmitto:ſpõdeo:quátũ ꝑſtare ĩgenii potero uiribus :quátũ lingua resonare:quátũ arũdine latíe:græceq; ſcribédo cõsequi aut oratoria: aut poetica facultate:ſp unus apud me Fr.Sphortia memorabiẗ:audieẗ:legetur:ut nõ mortuũ mĩus:quá uiuũ ab uno Fráciſco philelpho & amatũ illũ: & obseruatũ:& celebratũ ꝑſenté oés:uéturiq; cognoſcát. Finis.

Quæ qdé oratio habita é ab eodé Fráciſco Philelpho eqte aurato : laureatoq; poeta ĩ ecclesia cathedrali Mediolãi:die lũæ.vii.Idus Martias:anno a natali xp̃iano Millesimo quadrigentesimo sexagesimo septimo.

FRANCISCI PHILELphi Oratio habita ĩ funere diuæ uiraginis Blancæ Mariæ Mediolanésium ducis.

n VNQuam Futurum exiſtimará:Patres cõſcripti: ut nostro huic inuictissimo:atq; optimo prĩcipi Galeatio Mariæ ſphortiæ cõsolator accedere ĩ luctu tá ĩopinato:tanq̃ ĩmaturo clarissimæ:ĩdulgentissimæq; matris:ac uiraginis ĩclytæ Blácæ Mariæ: q̃ qdé una ex uniuerso mulierũ omniũ generẽ nihil ætas nostra pulchrius tulit: nihil illustrius:nihil præſtátius:nihil melius:nihil uenerabilius:nihil deniq; ex oĩ

Menicœus
Codrus
Phileni
Curtius
Decii tres
Galeacius Maria
dux
Achilles
Pelleus
Blanca Maria
Fr. ſphortia dux
Fáciſcus philelphus
Galeacius Maria

parte perfectius.Nam & si noram illam esse natura mortalē :tamē cum mecum ipse tacitus cogitarem: quãta foret uitæ cõ tinētia:quãta frugali tate:quãta ĩ rebus omnibus moderatiõe:& ordine:minime ꝑfecto dubi tare poterã homo septuagenarius iam & amplius:me nunq̄ eius funeri ĩterfuturũ:quæ nondũ absoluisset ætatis ãnum quartum & quadragesi/ mũ.Sed ĩanis est ꝑrsus:atq; irridēda nostra omnis humana prudētia:ut uelimus nobis certi quicq̄:ĩcertiue polliceri:qui qua hominis parte mor tales sumus:omni mutabilitati:ĩfirmitati:corruptiõi subiaceamus.Itaq; nõ possum nõ misereri & humanæ cõditionis:& ipsius mei q in id mise riarum ĩciderim:ut eius sim funus deploraturus:ĩ cuius uita certissimũ mihi:liberisq; meis præsidiũ collocarã.Venione ipse te laudaturus mor/ Blanca Maria tuã Blãca Maria:quæ ob ĩnumerabilis tuas:diuinasq; uirtutes digna fue ras ut nõ morte solũ:sed mortis omni uacares suspitiõe?Nam quo ma/ gis atq; magis tuã ꝓbitatē:& morũ integritatem:pudicitiam:ĩnocentiã: fidem:pietatem:sanctimoniãq; cõsydero eo me maior ex obitu tuo mæ ror adeo inuadit:ut quid de te primum locuturus sim:nesciam. Fulgor enim patriæ:parentũq; claritudo:ac cætera oĩa:quæ sub fortunæ impe/ rio posita cēsentur:tametsi magna ĩ te fuerãt: & excelsa: hæc tamen alia sunt:ut ꝓpria nequeãt cuiusquã bona appellari.at excellentia animi tui: maiestasq; uirtutis me de te mecũ diligētius cogitãtem ita reddit attoni tum:ut ab hac omni cõsolãdi oratione deterreat. Oh quãta: & q̄ grauis ad nos calamitas uirago heroica ex tua decessiõe peruenit.Heu q̄ nostri nos cogitatus de tua diuturnitate fefellerũt:ut cuius uitam quanlongis simam fore putaremus:ea in florescentis adhuc ætatis decore deciderit. Sed quo feror fanaticus senex? Quo meus me ĩtollerabilis præcipitem rapit mæror? Quo pacto sim alios consolaturus in tanta luctus acerbi tate:nisi mihi tãtisper antea moderer a doloris aculleis:donec de tuis di/ uinis laudibus uerba faciens ex illarum breui commemoratione digna consolatio oriatur.Sed quod tãdem initium de iis facere aggredior? Nõ ne id unum est præstantiæ tuæ certissimum argumentum:quod natura omnipotens:quod deus ipse optimus maximus de te una mulierũ pla/ ne omnium:quæ aut sunt:aut fuerunt unq̄:aut ĩ omnem posteritatem futuræ sunt:ĩnocentissima:& optima admirabilia quædam:ac dilucida signa tulit:quæ nulla hominum queat deprauare malignitas? Cum pri mum enim cœpisti ægrotare:nouum astrum exoritur:quod antea nũq̄ huiusmodi nec uisum:nec auditum magnum nescio quid:atq; obstupē dum portendere uidebatur(Nam ut mea fert opinio.

Cometes
Nõ est ille ferus:qui uexat regna Cometes:
Et solet humanis rebus adesse minax:
Sed quod olympiaco deus auctor misit ab axe.
Sydere quo tanto regna superna colas.

Voluit enim deus: ut quo illustriũ uirtutũ omniũ ductu ueluti splendidissimo quodã sydere tuæ futuræ post mortem beatitudini in terra præluxeris eodem nũc illustreris ĩ cælo. Quo factum mirabiliter uidemus: ut una cum tuo obitu astrum ipsum ex hominum oculis occidẽs continuo euanuerit. Nulla est sane tanta uel leuitas uel celeritas: quæ cum animi aut leuitate aut celeritate cõferri queat. Tu Blãca Maria tu inquã mulier sapiẽtissima cũctis abstersa humãis sordibus & omni terrestri cœno purgata penitus corporeisq; soluta uinculis libera omnino atq; tui compos leuisimo quodã celerimoq; uolatu in cælum illicet es euecta æterno gaudio ĩter ãgelos potitura. Nõ enim cũ illis sentio patres amplissimi: q nemini patere putãt neq; bono cælestẽ gloriam: neque malo ĩfernale supplicium ad plẽitudinẽ usq; temporis ac futurũ illud uniuersale iudiciũ. Sed ascẽdit cõtinuo ĩ cælum tum e corpore est egressa diua regina hæc nostra: ubi iam fruitur suorum mercede meritorum ĩ conspectu creatoris sui. Id uero quãquã ita de te mihi & tenẽdũ uidetur & affirmãdum uirago sanctissima: tamẽ cum tãta nos obtuam ex hac uita migrationẽ læticia & tanq̃ beatitudine priuatos ĩtueor nõ possum equidẽ non fateri aliquid esse cõcedẽdũ imbecillitati naturæ. Nam ut nimia ægritudo animi est mollium stultarumq; fœminarũ: ita moderatus quidã atq; sedatus animi motus ĩ luctu repræhẽdi nõ debet. Quo enim pacto p deũ immortalẽ nos ipsos cõtĩeamus generosa excelentissimaq; uirago: quo minus animo cõmoueamur: cũ te corã iacẽtem extĩctamq; aspicimus. Vbi est tua illa uẽusta facies niue omni candidior. Vbi rosæ nitidæq; genæ: quibus gratiarũ: quas fabulãtur: mirabilis decor quidã referebatur? Vbi oculorũ splẽdor solaribus micãtior radiis? Vbi ubi tuus ille grauissimus sermo mira suauitate cõditus? Heu heu me miserũ atq; infelicem. Quis usq; adeo sit animo saxeo ac ferreo: q hæc tãta & tam eximia naturæ bona ĩfinitis quibusdã atq; ĩauditis illustrata uirtutibus nõ reqrat amissa? nõ queratur? nõ ingemiscat? nõ collacrymetur? Cæterũ omni ĩ re modus seruãdus est patres cõscripti: & ita humanæ ĩfirmitatis cõcedẽdũ: ut nequid minus secũdũ illius Chilonis lacedæmonii sapiẽtissimũ dictum. Itaq; omissis omnibus & querelis & lachrymis nostra se omnis ad te cõuertatur oratio Galeaci Maria prĩceps moderatissime. Scio tibi neq; admonitore opus esse ad acriter recteq; de unaquaq; re iudicãdũ: q sis ingenio diuino potius q̃ humano: neq; adhortatore ad singulas uitæ actiões pro dignitate atq; officio obeũdas: cuius prudentia tanta est ut uix habeas parem: supiorem certe neminem. Quo fit: ut paucis mihi tecum sapiẽtissimo & ĩgenti aĩo uiro agendum ĩtelligam. Aegre tulisse te & pmoleste maternum obitum & si dubitat nemo: tamen ea est pspicua coniectura: quod ubi certior factus es prudentiũ medicoꝝ litteris matrem extremo iam spiritu laborare: ipẽ tam tristi perculsus nũcio confestim relicto

Ambrosii opĩo ĩ libro de bono mortis

Gratiæ

Chilo lacedæmonius

Sabbau/ diences firmissimo robustissimoq; exercitu: quẽ aduersus adoriẽtis Sabbaudiẽsium copias ad ĩdubitatã ac certã nõ pugnam sed uictoriam ĩstruxeras: matrem uisurus allocuturusq; deuolasti. Neq; ĩterea temporis usquam

A biatis a gemitu ac lachrymis es tibi inter eqtãdũ moderatus. Abiatem ad meri

Mediolanum diem cum uenisses: nec multo post Mediolanũ: quotiens te ĩtra cubiculum recepisses: lamẽtationibus & flætibus nunquam abstinuisti. Ad Me

Melinianum linianum ubi peruenisses ad matrẽ iam morti ppinquã: tu hoc loco facile ostẽdisti ut par erat: & magnitudinẽ ĩuicti aĩmi tui: & præcipuã quandã singularemq; sapientiã. Nam quãquam eam intuens tãta es cõfectus animi acerbitate: ut uix a te manum continueris: tamen qnod unum difficillimũ est: uicisti teipsum: qui gemitu omni lacrymisq; cõpressis ĩ hũc modum locutus sine ulla mutatiõe uultus perhiberis. Mater dulcissima cur adeo te prosternis atq; affligis. Vbi est fortitudo animi tui? Vbi constantia? Vbi magnitudo? De te mihi medici spem dant optimã. Teq; propediẽ omni aduersæ ualetudinis periculo liberam fore certo pollicẽt. Noli obsecro mater indulgentissima a teipsa desciscere. Collige animum tuũ. Noli te ultro deserere. Num fortassis ignoras meam uitam a tua pendere uita? Propter me saltem quẽ ex omnibus tuis liberis maxime diligis: dilexistiq; semper: redi ad te spemq; uiuendi reuoca. Quibus mater iter frequentis anhælitus auditis & spiritu: quem iam pœne amiserat: ueluti reuocato oculos ĩ te unũ cõiiciens. Vero ĩquit. Galeaci fili mi: iucũdissime locutus es. Nullũ ex omnibus meis liberis neq; magis dilexi unquã: neq; pluris feci quã te. Sed ego ut potes animaduerteret: naturæ satisfeci. Deus noster me p sua misericordia ad se reuocat. Huic parẽdũ est. Com

Elysabeta mẽdo tibi animã meã: deĩde fratres hos tuos omnis Elysabetãq; sororẽ: quoq; te patrem esse oportet. Hyppolytæ uero filiæ mihi dulcissimæ ut

Hippolyta qbuscũq; ĩ rebus opus fuerit: nũquã sis dfuturus: ita abs te peto: ut aliud ex animo nihil magis. Commẽdo tibi Mediolanẽses meos cæterosq; pa

Mediolanenses ternæ ditiõis populos. Cremonẽses uero q mihi ex pr̃no iur̃ dotales sunt tibi do atq; relĩquo dono: quos nec alterius cuiusq̃ fore unq̃ uolui. Ea ta

Cremonenses mẽ lege cremonẽses tibi do atq; relĩquo dono: ut urbs tui sit iuris: sed urbis puẽtus oẽs æqualiter ĩter te frẽsq; tuos diuidãt. Eos aũt oẽs ciues ut

Maria uirgo cõmẽdatissimos habeas: uelim. Ita enim meriti d me sunt. Ad postremũ familiã nostrã omnem ita tractabis: ut ĩtelligat obsequia in me sua non

Ihesus xp̃s fuisse frustra. Ego iam pœnis corporis liberata beneficio beatæ Mariæ uirginis cũ Ihesu xp̃o redẽptore nostro futura sum. Quibus dictis pĩde

Fatres obseruantiæ quasi obdormisset: uitam deseruit. Quod ipse princeps humanissimæ. aspiciens diutius naturæ aduersari nequiuisti: quin sensibus cunctis fere amissis uoce etiam interclusa excideris. Quo quidem tempore a fratri

Beatus Frãciscus bus obseruantiæ beati Francisci: qui diuino quodam nutu sex ac trigita ex ordine illo primarii eo die in id cubiculi nec accersiti nec rei cõscii con

uenerant:ulnis exceptus in proximum cubiculum es delatus. Vbi cum post spatiū redisses ad te:& īterceptas corporis uires uix recuperasses tū est ab oībus ītellectū idem dici de te uerissime potuisse:qd' de ænea uirgilius cecinit. Spem uultu simulat:præmit altum corde dolorem. Simulabas tu modo hilaritatem quandam ī facie:cum matrem ad bene de se sperandum adhortabaris:cum doloris tamen uulneribus cor tibi tuum trāsfigeretur. In quos eīm singultus euestigio es solutus? Quæ mæroris uerba in medium protulisti? Quos lachrymarum effudisti riuos? Quæ nō es questus. Non lamentatus. nō uociferatus? Oblitus tu quidem ob maternam pietatem id quod tua bona cum uenia dictum uelim:decere principem nihil haberē commune cum uullgo. Lamētentur mulierculæ. Eiulētur īdocti. At uir magnus atq̧ idem sapiens se sui similem semp̄ præstet. Tu sicuti unus es ciuibus tuis uniuersis ut potestate: ita etiam omni uirtutis genere superior:te talem ostende:qualis & es:& haberis īfracto & forti animo principem:præsertim cum nulla sit tibi oblata honesti: cuiusquam fletus & eiulatus causa. Mater tibi mortua est. Mortua sane mulier omni muliebri sexu & dignitate præstantior. Quam enim Artemisiam quam Pantheam quam Corneliam quam Liuiam augustam cum unius Blancæ Mariæ tot summis: tantisq̧ uirtutibus comparemus? Quid enim loquar ut hinc primum ordiar de eius animi pudicitia:quæ nesciam: maior ne fuerit an castitas impolluti illius corporis q̄ semper non uenerati minus q̄ admirati sunt omnes. Sermonis autem pudor cumfacti cuiusq̧ uerecundia contendebat:ut æq̄ ī uerbis nulla dep̄hēdi posset uel osœnitas uel scurrilitas atq̧ ī factis qcq̄ qd' minus cōueīret cū grauitate & sanctimōia. Itaq̧ cynicorū ieptā īpudētiā loco flagitii ducebat:q & suis uerbis nude omnia appellarēt:& facerē multa in p̄patulo nō erubescerent:qbus nihilo differrent a spurcissimis animātibus. Nec tamē interdum nō utebatur salibus & cauillis:quibus ita utabat̄:ut offenderet neminem:& placeret omnibus. Humanitate uero & clemētia erat tāta:ut uirum etiam Frācīscum anteiret:quo quidē uno nec. G. Iulius cæsar ille:q humanitatis & clæmētiæ laudibus fertur ī cælum:uel humanior uel clæmētior haberet̄. Quā naturæ bonitatē & animi magnitudinē:per uniuersam uitam adeo est amplexa:ut nedū omnem obliuisceret̄ iniuriam:sed iis etiam benefaceret:a quibus iniuriam accepisset:secuta ea quidem diuinum præceptum illud mihi uīdictam: & ego retribuam. Omnia enim mulier integerrima semper ad deum referebat: quem norat supra hominum merita munificētissime retribuere Artaxerxes cognomēto memor ut adeūtibus & facilem sese præstabat & obsequētē ita legitimæ iubebat uxori:ut carpenti regii aulæis undiq̧ sublatus aditū adeūdi sui iter p̄ficiscendū is quā facillimū faceret: qui re aliqua egerent? At Blanca Maria ita ingenio erat miti ac placido:

Aeneas Virgilius

Artemisia

Panthea

Cornelia

Liuia

Pudicitia

Castitas

Pudor

Verecundia

Cynici

Sales

Humanitas

Clæmentia

Fr. Sphortia

G. Iulius cæsar

Bonitas

Magnāimitas

Beneficētia

Artaxerxes rex

Facilitas

ut sine cuiusquam admonitione adire se uolentem intempestiuum du-
Auaricia ceret neminē. Quinimmo ea attentiōe atq; lenitate unūquemq; audie-
bat: ut obsequentissimi numinis benignitatem repræsentaret. Videmus
plerasq; prope omnis mulieres & comparandæ & congerēdæ pecuniæ
per cupidas. A quarū natura ac moribus q̄ esset hæc aliena operæ præ
cium est breuiter audire. Nondum excesserat infantiæ terminos cum
Philip- hanc Philippus pater ad sese accersitam: nam huius & suauissimo affatu
pus dux & aspectu ipso delectabatur plurimum uel ob eam rem maxime: quod
circa liniamenta corporis uideret eam sibi quam simillimam: ut aureos
Genuen- nummos: quorum millia permulta casu iacebant in apposita mēsa a Ge
ses nuensibus missa dono: acciperet: quotquot uellet: hortatus est. At īfan
tula ne oculos quidem conuertens in genuinos non mihi istis opus est.
Genuini inquit: mi pater. nam nihil istiusmodi mihi deest per matrem meam.
Quæ uerba Philippus admiratus. At uolumus: īquit: accipias saltem de
cem. Tum illa paternis obsecuta iussis aureis decem acceptis: & ei gratias
egit: & manum uerecunde osculata cum primum reuertisset ad matrē
eā omnē pecuniā. īter āncillulas distribuit: accipite īquiēs: quo matri meæ
carissimæ libētius simul ac diligētius pareatis. A quibus sane initiis īfan-
Liberali- tiæ cum nullū unq̄ peculium fecit: tum quascūq; ex amplissimis ꝓuenti
tas bus suis cōsecuta est pecunias: eas oīs q̄ liberalissime & ꝓ dignitate merē
tium usq; distribuit. Quid sigillatim eos memīero: quos nullo quasi nu
mero suæ munificētiæ magnitudine sibi q̄diu uixit deuinxerat: Quot ī
genuas puellas quæ ob dotis inopiam forsitan turpiter pissent suis pecu
niis uiris legitīe & honestissime collocauit? Quæ monasteria nō restitu
it? quæ nō amplificauit? quæ nō ornauit: ac locupletauit? Quos religio-
Pietas sos quos dei seruos īmunes suæ beneficentiæ unq̄ esse uoluit? Profecto
hæc una ex oībus fuit: quæ comunē bonoꝝ omniū nata utilitatē posset
iudicari. Quantam aūt curam ꝓ iis gereret: qui ta defuncti essent: eius tā
multa nec unq̄ intermissa āniuersalia atq; parentalia dilucido sunt argu
Anniuer mento. Neq; minor eius fuit iusticiæ obseruātia erga hoīes: q̄ pietatis er
salia ga deum: Nam eius fide sanctius nihil erat. Quicquid. n. ꝓmisisset: emo-
Parētalia ri mallet q̄ minus q̄primum effectū reddere. Quare cū diem obituram
Iusticia se aīaduerteret: aiebat ob eā rem dūtaxat uitā tantispēr cupere: donec æri
Fides alieno satisfaceret: Nam ob donandi magnificētiam æs alienum nō me-
dicore cōflarat. Idq; ut dissolueret: accuratissimo cauit testamēto. Om-
nia iusticiæ munera ī mediū referā nō est opus: cū neminē prætereat nō
frācíscus modo illam oī iniuria ac maleficio semꝑ abstinuisse sed ita operam atq;
dux industriam semꝑ adhibuisse: ut nullus sibi locus propulsandæ ab aliis in
Galeaci iuriæ relīqueret. Quā ob aliā cām putemus cū & eius uir dux Franciscus
us dux nō esset iuiuls: & Galeacius hic prīceps noster cū exercitu abesset ī Gallis
Galli in auxiliū Lodouici regis missus a patre nullos tumultus nullos omnio

motus in tanto rerum discrimiue cõsecutos:cum terror propter superiora bella imineret a finitimis oibus præsertimq; a Venetis qui & potẽtissimi forent:& ob nõ absurdas quasdã suspiciões honestã uiderent habere causam iusti belli.At hi ut sunt uiri iustissimi:nefas esse atq; piaculi simile iudicarũt armis lacessere sanctissimã mulieré.Quimpotius eam p benigne hortati sunt:ut bene de sese amicissimeq; speraret: cũ nihil prorsus ꝑtermittere decreuissent:qđ ei eiusq; rebus oĩbus profuturum ĩtelligerẽt. Quã Venetorum mentẽ cũ finitimi cæteri cognouissent:lõge facilius sunt adducti:ut quiescerẽt:nec in ducẽ clarissimã temptare aliquid auderent: quã hi etiã præ uirtutis magnitudine uerebant: quos hostili in eam aĩo esse censebãt:Habebat cũ iusticiæ cõiunctã opibus Blanca maria nõ solum ingenii acrimoniã qua dicto citius res singulas discernebat:sed prudentiã quãdã supra hoĩs naturã:ut suo falli iudicio nunq̃ posset.Hãc muniebat corroborabatq; ualidius tẽperãtiæ adminiculis: qua existimatio potissimũ seruatur oĩs.Nã & cibo erat moderatissimo & uino dilutissimo utebat atq; aqua mera nõnũquã:cũ diuinis ieiuniis indulgeret: qđ eius rei sæpissime faciebat.Quãta uero in ea eẽt dicẽdi grauitas quantus lepos quanta suauitas:hi oẽs meminere:qui quottidie loquẽtem audiebãt.Et loquebat illa quidẽ ornatissime:uel potius eloquebat cũ opus foret:& rursus tacebat:cũ locus tempusq; reqreret. Audiebat enim quod legitur apud Sophoclen poetã.Mundũ mulieri fert silentiũ o mulier.Verum quoniam norat in perpolita castigataq; oratione uim maximã inesse ad omnes animi motus uel cõcitãdos uel sedãdos:curauit assidue ut liberi sui cum sapientiæ studio eloquẽtiæ coniungerent maiestatẽ. Non enim ignorabat mulier prudẽtissima q̃ parysatis regina illa persarum Cyri iunioris & artaxerxis mater filiis consiliũ dabat:decere eũ principem: qui apparate atq; imperiose quicq̃ dicturus esset:oratõe uti grauissima: atq; ornatissima.Tradũt Corneliã africani supioris filiã atq; Gracchorũ matrem permultum filiis ad eloquẽtiã profuisse:quoniam latinitatem perpulchre calleret:essetq; disertissima.Num fortassis existimemus paruo adiumento a prima usq; infantia nostro huic sapientissimo eloquentissimoq; principi matrẽ hanc Philippi mariæ filiam Franciscique uxorẽ extisse cuius ut uita omnis erat hõestatis plena:ita quottidianus sermo mirificã dulcedinẽ quandã omni melle suauiorem grauitatemq; redolebat sententiarum crebritate atq; acumine redundantem? Quantũ momẽtum habeat copiosa elegansq; oratio & ad persuadendum accõmodata. M.Tul.Cicero cum in aliis pluribus causis:tum in illa præcipue demonstrauit:quã habuit apud.G.Iuliũ Cæsarem dictatorẽ pro.Qu.Ligario Ita erat Cæsar in.Qu.legariũ animo inflãmatus:ut eum oĩno foret condemnaturus.Quare cum uenientẽ Ciceronem uidisset:ut hoiem defẽderet,conuersus ad amicos clam dixisse fertur. Quanq̃ reus mihi certo

Lodouicus rex Veneti

Acrimonia

Prudẽtia

Tẽpantia

Eloquentia

Taciturnitas

Sophocles

Eloquentia & sapientia

Parysatis regina

Cyrus iunior

Artaxerxes rex

Cornelia

Scipio africanus

Gracchi

Philippo Maria

Frãciscus Sphortia

M.Tul. Cicero

G. Iulius Cæsar

Qu:Ligarius

M.Tul. Cicero Cæsar Pugna pharsalica Tubero M. Antonius orator Marius Cinna Athenienses Pisistratus Pericles Anaxagoras Plato Cyrus rex

dánandus est:nil tamé ꝓhibet :ut Ciceroné audiamus. Quátum fuerit dicédi pōdus q̃tus torrés:quáta uis quátus impetus ĩ diuio illo ingenio M.Tul.ciceronis:uel hic ĩtueri licet:ꝙ & Cesaré & dictatorem & romanorum omniū eloquentissimū:& ira extuenté in reum ut qué aio iá cōdénarat:absoluere cogerit uel inuitū:Nō solū enim Cicerone causá agéte pro dignitate inter attétius audiédū cæsar se cōtinere non potuit: qn & uultū sæpe & coloré mutaret ĩ facie:sed ubi ad cōméorationé pugnæ pharsalicæ prudés deuenit orō:seq͂ cicero cōuertés ĩ accusatorem Tuberoné turbato uultu uoceq͂ altiore eaq͂ ueluti iracúda ĩ hæc uerba erupisset.Quid.n.Tubero ille tuus districtus in acie pharsalica gladius agebat cuius latus petebat: quis erat sensus armoꝝ tuoꝝ: quæ tua mens oculi manus ardor animi: Quid cupiebas: Quid optabas. Cum in hæc ĩquá Cicero nō artificiosus mīus q̃ uehemétius uerba erupisset: ita Cæsar aio est cōmotus.ut pinde atq͂ sui ĩmemor ac pene amens p totius corporis cōquassationé libellis:quos inter manus habebat:abiectis cōtra pertinacem illam animi sététiam eum absolueret:qué nō iniuria oderat. Quid dicá de.M.Antonio illustri illo & grauissimo oratore: Nōne quos Marius ac Cina milites ad se obtruncádū miserát:ita sermone suo flexit ac placauit:ut quos in eius sanguiné mucrones distixerant & iam uibrabát ꝑcussuri:eos obstupefacti oĩ cruore uacuos in uaginas remitterét.A thenienses uero sola pisistrati capti facúdia regiū eius ĩperiū perpeti maluerūt q̃ solonis cōsiliū sequétes publica frui libertate.Idéq͂ pericli quodámodo cōtigisse legimus:q quoniá sapientiam cū eloquétia cōiunxisset. Fuerat enĩ Anaxagora usus p̃ceptore:agebat in Atheniensi populo ꝓ uoluntate oía.Delectabat̃ Blanca Maria ubi diuinis officiis cæterisq͂ rebus necessariis functa eét:nam ociosa erat nunquá.semꝑ aliqd lectitare:quo & sibi prodesset:& melioris redderet suos liberos.Quare cū in eam Platonis sététiá incidisset:qua ille dixisse tradit̃. Tum demum terraꝝ orbé beatū fore:cū aut sapiétes regnarent:aut reges sape cœpissent:lōge maiore studio curauit:ut filii sui quátum humanū pateret̃ ingeniū:& ignorarent nihil:& quod didicissent:apposite decoreq͂ loquerent̃:ut quos parentum diligétia munisset tam opulento:tam florenti ĩpio: hi quo recte saperét:doctrina & eloquétia ornarent̃:huiusmodi enim studiis eos præditos longe apud oés fore admirabilioris arbitrabat̃. Id uero quátá præ se ferat utilitaté:exéplū oĩbus ꝑspicuū reddidit noster hic princeps cū adhuc eét adolescétulus.Fatebor aūt uel p̃sente ipso ꝙ ueꝝ é:haud q̃q̃ dissimuláter.Noui enĩ humanitaté & modestiá eius:q nō modo mentiri me nolit sed ne médaciū quidé dicere.Ná táetsi honestissimus semꝑ factis delectat̃ magis q̃ ullis fecúdis laudationū auris:uerá tamen gloriá aspnari nō debet p̃sertim eá:quá sibi cōem esse ĩtelligit cū ciuibus suis cū indignis parere prĩcipibus ꝑmolestū sit ac dedecorsum. Legimus Cyro

seniori illi q̄ primus ĩ persis regnauit: multas gẽtes natiõesq; paruisse terrore eius nõis: utpote q & sapiẽtissimus qdem fortissimusq; uir quicqd aggrediebat̃ ex sententia sua q̄celerime efficeret: sed multos pluris eius imperiũ ultro expetisse: qd' & iusticia & animi moderatiõe ĩter mortales oĩs hr̃etur ĩsignis. Solis ĩquã animi bonis splẽdidissimisq; uirtutibus rex Cyrus tantũ sibi nomẽ: tantã gloriã in uniuersũ terrarũ orbẽ cõparauit: ut oẽs ad sese cõuerteret: & ita beniuolẽtia deuinceret: ut ab eo regi gubernariq; exoptarẽt. Cui qdẽ uni nõ finitimi populi solum sed illi quoq; nõ iuiti paruere: q distaret a Perside nõ mõ plurimos dies uerũetiã mẽses eũ alii ne ip̃m qdẽ uidissent unq̄: & alii certo futurũ existimarẽt: ut pp ĩmẽsũ regionũ interuallũ nunq̄ uiderẽt. Et enĩ prudẽtissimo optimoq; p̃ricipe qd optabilius qd beatius qd deniq; diuinius dari queat ĩ hoĩum uita? Talẽ aũt eẽ p̃ricipẽ hũc nr̃m & in dies magis atq; magis fore: haud obscure licet nõ dignosci minus q̄ spari. Aberat is qd' nõ memineramus ĩ Gallia trãsalpĩa iussu pr̃no auxiliũ ferẽs regi frãcorũ Lodouico: ab quo agnati eius oẽs necessariiq; defecerãt: cũ repẽte ĩter ipsã de hostili p̃da uictoriã p maternũ fit nũciũ certior Frãciscũ sphor. pr̃em ĩopinato perisse obitu. Quare hortatus ut nullo p̃rsus ĩtermisso tp̃e iter quã posset tutissime: p̃paret ĩ p̃riam: iis nocte iũcta cũ die ut res postulare uidebat̃: idutus mercatoris habitu cũ qnq; fidelissimis comitibus q̄si mercatoribus p alpes ipsas obeqtat q̄uelocissime. Nã iccirco hac ẽ usus calitate militari Galeacius: quoniã iure sibi metuẽdũ eẽ cẽsebat a Sabbaudiẽsiũ ĩsidiis. Exercitũ uero oẽm loco tuto ĩ delphinato reliqrat. Nã eũ secũ agere ĩ tãta q̄ opus erat: celeritate q poterat? Quo die octauo idus martias dux Franciscus mortuus ẽ. Erat Mediolani Petrus lignanẽsis: q sub eius merebat ĩperio. Is cõtinuo p celerẽ nũciũ Augustino abbati mõasterii cæse nouæ: q ut erat hõ facinorosus: rebus sẽp nouis maleficiisq; studebat: rẽ oẽm significat: eũq; hortat̃: ut qd' accidisset cõi dũæ hyolãti Sabbaudiæ duci cõfestĩ expõat: & qd' faciũdũ sit paret. Nã Mediolãi tumultuaria eẽ oĩa. At abbas augustinus ĩgeniũ ueritus muliebre cũ primoribus qbusdam senatoribus solũ eã rẽ cõicat: quorũ etsi aliq ĩtercipiẽdum esse Galeacium suadebant: qui se tamẽ magis grauitate cõsilioq; præstabant: id dissuadebant omnino: ut rẽ iniquam ac p̃iculosam: q nimo liberũ præbẽdũ trãsitum cõsulebant: & tantũ tanq; formidandũ p̃ricipẽ quamhonorificẽtissime excipiendũ. Egerat in sẽtẽtiam suam abbas Augustinus equitẽ auratum ac uirum sane strenuum Vgolinum alemannum chambiẽsẽ qui Taurini per id temporis prætorem gerebat. Ii duo ex chambriaco mox abequitant citato itinere mõtem cinisiũ transgresuri Italiam uersus: quo ex ea parte quæ Mediolani gerebantur agnoscerent. Et superato iam eius montis cacumine famulus illorum aduenit inquiens se uniuersam adequitasse noctem amisso equo: posteaquam ex chambriaco,

Perse
Persis
Gallia trãsalpĩa
Lodouicus rex
Fr. sphortia dux
Sabaudiẽses
Frã. dux
Petrus lignanẽsis
Augustinꝰ abbas
Sabbaudia
Augustinꝰ abbas
Vgolĩus alemãus
Taurinũ
Chãbriacum
Ciniius mons
Mediolanum

ubi ab iis ob negocium quoddam cõficiundũ relictus fuerat: discessisset adhuc cũ die: quodq͛ in Galeacium ĩcidisset indutum ornatu mercato-rio: quiq͛ laneo pilleo tectũ caput capitioq͛ haberet atq͛ faciẽ fere totã p̃-ter oculos. addebat etiã se cũ illo frustra sermonẽ conseruisse cum ne mi-nimũ quidẽ uerbũ ex eo excipere potuerit: habere aũt secũ ad quinq͛ co-mites idẽtidem ĩdutos: nec deesse posse quãtũ ex eius equitatiõe posset animaduertere: quin postridie eius diei transitũ illac faceret in Italiam.

Quibus auditis cũ nihil locutum frustra sagacẽ solertẽq͛ famulũ censu-issent: ambo omni sublata mora Abbas & Vgolinus cõuocatis cum pri-mo diluculo iis hominibus q plus posse uidebãtur Noualiciæ: q uicus ẽ Italiã uersus situs ad radices eius mõtis: eis iubent ut sumptis armis dili-gẽter obseruẽt trãseuntẽ Galeaciũ Mariã Papiæ comitẽ ĩdutum una cũ paucis habitu mercatorio: & cũ captiuum faciãt: ita enim sibi ĩperasse il-lustrissimã suam dominam Sabbaudiæ ducẽ: & ut captum agerent q̃pri-mum in arcẽ secusiæ: atq͛ arcis præfecto traderẽt custodiendũ: donec a duce ipsa imperatũ aliud fuerit. Cũ uero nõ multo post montẽ descen-disset: uidissetq͛ Galeacius ex Nouacia uico magnã montanoꝝ hominũ manum armis instructã currere aduersus sese ab illo diuertit itinere cõ-monefactus a Petro mediolanensi mercatore: cui cognomẽtũ est aquo-bibo (is enim Galeaciũ comitabat͛) nõ longe abesse sancti petri ædẽ: cui per sacrosanctæ ecclesiæ romanæ priuilegia asili ius foret. Ego igit͛ Ga-leacius per loca deuia: scopulosq͛ asperimos maximo cum labore: ac diffi-cultate uix ꝑuenit mõtanis illis usq͛ rusticis insequentibus: cum præsto adfuerunt duo industrii: strenuiq͛ iuuenes Amideus iuris pontificii ꝓ-fessor filius clarissimi equitis aurati: ac iuriscõsulti illustris Antonii mar-chionis romagnaniæ iusq͛ ex cõsobrino natus Briantius: hos enim An-tonius romagnanus transituro Galeacio obuiã miserat cũ aliis multis: quo illo nõ fauori solũ: sed etiã auxilio essent: ubi opus foret. Residebat autem ꝑ id tẽpus antonius Taurini in ducali sabbaudiæ senatu: cum ab infracto animo muliere Blãca Maria edoctus est ꝑ litteras de obitu uiri sui ducis inclyti Frãcisci sphortiæ: ac rogatus: ut curã oẽm: atq͛ diligẽtiã adhiberet: ut Galeacio filio quãtutissimus pateret in patriam reditus. Et Briãtius quidem cognita periculi magnitudine dimisso Amideo regre-ditur cõtinuo ad Antoniũ: quæ accidissent: renunciaturus oĩa. At ami-deus ĩ mõtanos rusticos: q alii tẽplum circũsederãt: alii intra templũ cõ-mitẽ Galeaciũ obseruabãt: grauiter est inuectus eoꝝ increpãs audaciam qđ tam detestabile facinus essent aggressi. Qui respõderũt se id fecisse fa-cereq͛ inuitos: Ita uero iussisse Augustinũ abbatẽ: & Vgolinum aleman-nũ taurini prætores. Tum amideus ad galeaciũ reuerẽter ingressus ubi est cum hortatus: bono ut esset aĩo: quoniã ab Antonio romagnano p̃re ita eius saluti: & dignitati prouisum foret Taurini in ducali senatu ut ei

Nouali-cia
Galeaci-us Maria
Secusia
Petrus a-quobibꝰ
Sctĩ petri æclesia
Aeclesia romana
Asylum
Amideus rõagna-nus
Antõius rõagna-nus
Briãtius rõagna-nus
Blanca Maria
Fr. sphor-tia dux
Augusti-nus abas
Vgolĩus prætor
Antõius rõagna-nus

nihil quod nollet: posset accidere: monuit:ne illic diutius ĩter rusticos illos barbaros tépus terret:qui se tutissimæ uiæ ducem e uestigio seqret Iacere enim ad postremá eius ædis testudiné subiectá uallem a nemine custoditá:minusq frequétatam:qua trásitus eét pbreuis ĩ loca pris sui: quo ubi puenerit:tutissimũ iter fore ad Taurinũ: Ná taurini oĩa futura p suis optatis. Verũ aportere:ut p fenestrá:quæ erat in pariete eius ædis post altare magnũ:se demitteret ĩ subiectá humũ. Ná eqtationé inde futurá p uallé:Quod ut clá faceret:corrũpendos eé pecunia mõtanos illos: q ĩtra ædé se cõtinebát. Quæ locutus fert plærosq aureos Galeacio tradere dono uoluisse qbus ad eá ré uteret :quos accipere ipe noluit:inqens satis sibi eé pecuniæ. Rursus amideus celeritaté hortatus ait se cõtinuo iccirco átecedere:ut p fenestrá illá ubi se demiserit:sit patus ét cũ equo: quo p eá uallé q̃ cõmodissime ueheret. Et ita rursus celeritaté hortatus abiit. Nec Galeacius lõgius cũctádũ eé iudicauit ea ductus fiducia q iápridem norat Antonii romagnani fidé : atq obseruátiá ĩ patré suũ ducé Fráciscũ. Verũ quopacto ide abiret clanculũ:nõ uidebat: Nam tametsi mõtanos illos armatos ĩtelligebat manum ĩ se iniicere nõ audere: q̃ diu eét in eo téplo pter in hibitioné eclesiasticá:tũ cũ secũ ipse cogitaret eos nullas admittere suas muneratiões:quas facere téptarat:& pauloáte uenisse quendá ad se iuuené ab Vgolino prætore uersute missum tanq̃ salutádi gr̃a nõ ab re sibi cauédũ norat:ne inde abiés ab illis offenderet. & iá dies inalbescebat. Itaq post a latere se recepit tanq̃ somno interceptus cácellario prius edocto qđ facto sit opus. Is rusticos mitibus adit uerbis rogatq:tátisp ex æde secedát:dõec dñs suus:q tota nocte uétris doloribꝫ uæheméter uexatus fuerit:sõno aliquo recreet. Qui qdé oés nescio quo humáitatis afflatu se exorari sũt passi:ea fortassis rõne:quoniá de uétris doloribus uera audiebát. Et ita ex æde egressi sunt. At Galeacius ppere mutato habitu cũ suis oĩbus ex ea fenestra se demisit:cácellario Bonifacio aliprando relicto dũtaxat ad simulandũ somnũ:cũ paulo post Vgolinus p̃tor aduenit:ut inde cõtépta:atq despecta oĩ ecclesiastici iuris cẽsura Galeaciũ Secusiá trásferret custodiendũ:Is cũ ex cancellario dormire eũ audiret:inábulabat alios:aliosq sermões de idustria cõferens. Sed cũ a supueniéti quipiá didicisset comité galeaciũ in fugá se uédicasse: & abesse iam lõgius:tũ excádescés iubet cancellario ædé curriculo patefaciat: ná eá ille : quo pricipes:eius abire cõmodius qret:ualuis suis occluserat. Aitq tu mihi métiés Galeaciũ dormire suadebas:q se fuga subripuit:ad eaq cácellarius respõdit:eqdé nõ meo cõsilio:sed domini mei iussu sum usus:q diceret nõ eé dimittédũ:q capiũdus nõ fuerat:ac se malle auẽ esse siluestré:q̃ caueaIé. Vgolinus uero ita delusus ira ferués equum ascendit boreá in euxino pelago secuturus. Ná Galeacius cum inde mouisset. iter minus cæteris frequentatũ faciés iá in portu nauigabat. At amidei pater

Fráciscus dux

Vgolinus pretor

Bonifacius aliprádus

Secusia

Boreas

Euxinũ pelagus

Antonius cũ ex briãtio accepiſſet:quãto in periculo pẽderet Galeacius: ſenatũ ciſalpinũ uniuerſum Taurini coegerat:quẽ:& qa præerat:& quia grauitate:& eximia q̃dã bonitate polleret:uel Auguſtino:Vgolinoq; ꝑti nacius repugnantibus illũ oẽm cũ mira aſſẽſiõe traduxerat in ſniam ſuã de excipiẽdo Galeacio Maria ut ducis Frãciſci filio:& ipſo futuro poſt illũ duce nõ ſolũ ꝓhumaniter:uerũetiã ꝓbenigne:atq; honorifice. Tũ uero Antonius ipſe romagnanus multis uiris nobilibus ſociatus iter capit ad tẽplũ ſãcti petri:quo Galeatiũ inde liberũ reddat:cũ offendit eũ prudẽtia:& ĩgenio amidei filii ĩde exẽptũ plæraq; paſſuũ millia per loca ĩculta: atq; ſilueſtria factitaſſe:ut idẽ antea ſiliũ faciũdũ monuerat:Interea heroica hæc uirago Blãca Maria cũ reſciſſet:qbus erat ĩſidiis Galeacius filius circũuẽtus:mittit illico uiꝝ ſtrenuũ:& ex nobilitate mediolanẽſi ꝓſtãtẽ Petꝝ poſterulã:cui oĩum uni maxime fideret:cũ legatiõe libera:ut nihil oĩno ꝑtermitteret ob filiũ Galeaciũ liberãdũ:etiã ſi cæteri liberi ſabbaudiẽſibus obſides dedẽdi eẽnt:& ſuũ ad hæc dotale ꝑrimoniũ Cremona tradẽda dono.Nec tamẽ ĩter ea tẽporis qcq̃ negligẽtius curat: q; ad bellũ ꝑtineat:ubi ſabbaudiẽſes nullas honeſtas cõditiões admitterent:Cæteꝝ nulla ut fuit opus:nullis obſidibus:nulla donatiõe:Nã & Taurini Galeacius:& ꝑ oĩa ſabbaudiẽſiũ oppida:atq; urbes liberaliſſime & ſũmo cũ honore exceptus ẽ.Cũ uero Nouariã ꝑueniſſet : oẽs undiq; ſubiecti populi incredibili multitudĩe cõfluxere lachrymas gaudiis cõmiſcẽtes. Lachrymabanť.n.recentẽ ducis Frãciſci obitũ.Gratulabanť aũt comiti Galeacio ĩſperatũ reditũ:ſibiq; plurimũ lætabanť eũ nõ ſecus ꝓſtupore intuentes q̃ numẽ aliqď demiſſum e cælo.Vbi uero reuertiſſet Mediolanũ ſtatuto die.xiii.kalẽdas:apriles: & ducatus ĩſignia more ꝑrio accepiſſet:nulli ſe uoluptati:nulli relãxationi tot tãtiſq; laboribus fatigatus:nulli otio dedit:ſed ea quottidie obibat oĩa:q̃ & ĩ parẽtes erãt pietatis munera:ĩ ciues ãt caritatis:ac iuſti. Et iudicabať certe ab oĩbus ſupra ætatẽ ſape.Sed q; ei & nomẽ:& auctoritatẽ miꝝ ĩmodũ auxit:pulchꝝ ẽ audiř:& id qdẽ curſi.Quod mõ attigerã:diuĩa hæc regĩa nr̃a:cuius aĩa pridie huius diei in cælũ ꝓ ſanctiſſimis eius meritis una cũ ſuo ſydere ẽ aſſumpta:cũ oĩ in re circa liberos regie educãdos ꝓcipua diligẽtia utebať: tũ in ea apprime ſingulari:ut eloquẽtiã cũ ſapĩa copularẽt.Rebať.n.id meritis cuiuſdã neqciæ eẽ ꝓſimile:ut q̃ prudẽtiſſime qs ſẽtiret ea inepte loquereť.Id quãtũ Galeatio duci ꝓfuerit:q̃ſo:attẽdite.Iuſſit cõuocari ordines:cunctos atq; magiſtratus ĩ ſemotũ ducalis curiæ locũ quẽ ipſe delegerat : Nã neq; pater:nec alius qſquã ex eius maioribus id nunq̃ egerat.Qui ubi oẽs cõuenerũt:tũ is aggreſſus ab ordine ſenatorio:cui ſecreto cõſilio nomẽ ẽ: deiceps a ꝑtoꝝ collegio:qď iuſticiæ conſiliũ appellatur:gradatĩq; ab utriſq; ædilibus & ordinariis:& extraordinariis q dicunť:& a q̃ſtoribus deĩde: magiſtratibuſq; cæteris dicẽdo ꝓſecutus ita memoriter: ita copioſe: ita

Antõius romagnanus
Briantiuſ
Auguſtino abbas
Vgolinuſ prætor
Frãc. dux
galeacius
Sctĩ Petri eccleſia
Amideuſ romagnanus
Blanca Maria
Petruſ poſterula
Cremõa
Taurinũ
Nouaria
Mediolanum
xiii. kalẽ. apriles
Curia ducalis
Cõſiliũ ſecretum
Conſiliũ iuſticiæ

ornate:atq; elegãter locutus ẽ:ut ex eius lĩgua:quod de Nestore apud ho
meꝝ legit̃:melle dulcior ꝓfluere uideret̃ oro cũ ea sniaꝝ ui:atq; grauita
te:q̃ ex uniuersa philosophoꝝ schola colligi maior queat:nullũ is profe/
cto p̃teriẽs munus:qđ ad singulos ptineret. Ad postremũ uero subdidit
cũ q̃dã impatoria maiestate eã sibi eẽ mẽtẽ:ut singillatim p̃mia ꝑ digni/
tate repẽderet:& secundũ iusticiæ sanctitatẽ:neq; affectioni cuiq̃ locum
apud se fore ꝑinde q̃sque operã daret : neq̃d præter officiũ perpetraret:
Quæ ubi locutus est:ita oẽs a se dimisit:ut eius eloquẽtiam:atq; sapiam
admirati dicere nõ dubitarẽt:certe noster hic princeps iuuenile nil sapit
q̃ ita supat p̃rem:ut pelea tradit̃ achilles. Inter hæc bartholomæus collio
bergomensis : ut nunq̃ sua sorte contentus erat:contractis undiq; uiri/
bus cõcisus magnitudini rei pecuniariæ:cuius auiditate sẽper ardebat:ab
dicat se ab ĩgenti uenetoꝝ stipẽdio:ne illis q̃dem iuitis ꝑpter inexplebilẽ
hoĩs auariciã:cui auri cõgerendi satis esse nil poterat. Mouetq; ĩflamini/
am ea ductus spe:ut Immola nullo prorsus impedimẽto potiret̃:quã iã
uenalem ꝓposuerat Borsio æstensi:Borsius enim ut est animo inclyto:
& ueluti natus ad ĩperandum: in rempublicã bononiensẽ oculos cõiece
rat:quam facile putabat ob ciuilis factiões:quibus ea ciuitas sẽper fluctu
at:suæ uolũtati:ĩperioq; cessuram:modo ii quos in ea urbe fautores ha/
bebat pmultos:sed id facile cõfecturos aĩaduerterẽt. Auxerat huius rei
cupiditatem Borsio callistus pontifex maxĩus:q̃ ei pollicitus foret dono
Bononiã datũ ire:cũ primum sibi huius munificẽtiæ gratia dinumeras/
set centum millia nummũ aureum: ac deinceps quotannis iure ecclesia/
stici tributi aureos penderet quadragintamilia:id quod ex eo usque tem
pore utrinque confectum esset : nisi dux Frãciscus hoc tam execrabile fa
cinus prohibuisset suis uiribus Iohanni bentiuolo auxiliũ ferens aduer/
sus Callisti:borsuq; cõuenta. Existimãs igit̃ bartholomeus collio sibi im
molam extincto duce Frãcisco sphotia eẽ in manu:nã Galeacium ducẽ
nil contra ausuꝝ ut adolesentulum iudicabat: ideq; dux borsius sentie/
bat quã potest celerime p agrũ ferrariẽsem copias agit. Quod ubi apud
Galeaciũ increbruisset:ut est oĩ in re sollers:ac diligẽs. senem iam ꝑpe de
crepitũ adolescẽs strenuus anteuertit expressum: & ĩcorruptum de sese
oĩbus documentum exhibẽs:non minus bellicam disciplinam ex patre.
Francisco sphortia:q̃ urbanã omnem ex matre Blãca Maria didicisse:ha
bereq; ĩ promptu. Nã quoniã & quos pater moriens eq̃tatus:peditatusq;
reliquisset:& quos ipse ex trãsalpina gallia reuocasset:iam antea ad con/
tinendos ĩ fide populos suos oĩs circũquaq;:ubi opus eẽ censuisset:distri
buerat:iis sine labore ullo sequi iussis in agꝝ parmẽsem deuolat:ut inde
pro tpe cõsiliũ caperet. Fredericũ uero feretranum comitem urbinatem
qui nõ lõge ab Immola se cum suis copiis continebat: inde bononiã uer
sus propter Bartolomæi bergomensis aduentum nouisse audien s: non

Magistri ordinarii
Magistri extraor/dinarii
Thesaurarii
Nestor
Hõerus
Peleus
Achilles
Bartho/lomæus collio
Veneti
Flaminia
Immola
Borsius dux
Bononia
Callistus põtifex maxi.
Frã. dux
Iohannes bentiuo/lus
Ferrariẽ/sis ager
Frã. dux
Blanca Maria
dux
Parma
Frederi/cus cões
Vrbini

diutius differendũ ratus per Regii:mutinæq agꝝ citato agmine in bo-
noniẽſem agit exercitũ:quo & bononienſibus ipſis aĩos excitaret aduer
ſus hoſtilis inſidias:& ĩmoléſibus auxiliũ ferret contra Bartholomæũ:
uel contra borſiũ potius:cuius ĩductu bartholomæus oĩa moliret̃:Puta
bat.n. Borſius ubi Immola potiret̃:facillimus ſeſe bononiã actuꝝ ĩ diti
oné ſuã.Galeacius ubi bononiã cũ maximo ciuiũ applauſu eſt ingreſſus
curauit apud oĩs magiſtratus:urbiſq primores hr̃e orõné.Qui ubi oẽs
alacriter cõueniſſent:eos hortatus ẽ:neqd ſibi neq a Bartholomæo:nec
ab aliis ullis uiribus timẽdũ exiſtimarẽt.Nõ.n.ſe modo:ſed etiã Pherdi-
nandũ regẽ:& florẽtinos:& cæteros quoſq ſocios bononiẽſibus auxilio
ſemp̃ fore:modo ſecũ ipſi ad publicã utilitatẽ:dignitatẽq cõuenirent:&
cõcordiã alerẽt.Quæ tãta cũ maieſtate:& ornatu uerboꝝ locutus eſt:ut
ab oĩbus nõ minus eloq̃ntia: q̃ ſapiã uniuerſos prĩcipes ãteire iudicaret̃.
Tantã uero in eoꝝ animis excitauit erga ſe beniuolẽtiã : ut in oĩum ore
honorifice:& ĩcredibili quadã cũ obſeruãtia uerſaret̃ nec aliud qcq̃ mal
lent:q̃ uni Galeacio Mediolanẽſiũ duci gratificari oĩa.Rebus ita apđ bo
nonieſes cõpoſitis mouet illico ĩfeſtis ſignis Immolã uerſus: quam Bar
tholomæus iã obſederat.Iungitq ſibi renouato ſtipẽdio Fredericũ fere-
tranũ.Is.n.quod ſtipẽdiũ ſub Frãciſco pr̃e mæruerat : eo functus iã erat.
At Bartholomæus collio lõge ſecus q̃ ſperarat:ſibi accidiſſe intutus obſi
dioné ſoluit primo ad Rubicona nõ lõge a caſtrocaro:dein uero ad fauẽ
tiæ ſuburbia ſe recipiẽs.Nihilq oĩum magis cauebat:q̃ pugnãdi neceſſi-
tatem:quã ipſam effugere tandẽ nõ ita potuit:quin ingẽti cũ detrimen-
to:ac dedecore intra difficillima ferrariẽſis agri ſtagna ſe tutaretur:& ita
coactus eiuſdẽ Borſii.Venetorũq interuẽtu ſolueret oẽm belli ſuſpicio
nem eodẽ regreſſus re infecta:unde modo egreſſus maria uidebatur: ac
mõtes ſubiugaturus.Cum hæc a Galeacio gerũtur in flaminiis.Sabbau
diẽſes:quos ſabbatẽſes licet a Sabbatis mõtibus:atq allobrogas appella-
re:rati ſibi opportunitatem:oblatam agrum nouariẽſem hoſtili manu
adoriuntur igni omnia:ferroq uaſtantes. Qua quidem re factum eſt:
ut dux Galeacius raptim regrederet̃ ſabbaudienſibus occurſurus:quos
breui oẽs & repreſſit:& uicit nõ nullis eoꝝ oppidis aliis direptis:aliis ex
pugnatis.Quæ tamẽ oĩa illis pacẽ petentibus perbenigne:amiceq reſti-
tuit:& Hyolãte ſplendidiſſima Sabbaudienſiũ duce:Caroloq nata rege
francoꝝ affinitatem cupidius petẽte Blancam filiã eius filio Sabbaudiæ
duci Filibertho iunxit matrimonio.Cum hæc tã multa tãq & uaria: &
præclara:& belli:& pacis tam breui tempore a filio Galeacio duce geſta
aĩo uolutaſſet Blãca maria mater:cum certe digniſſimum cenſuit:qui ſe
tam difficili tanti imperii gubernãdi prouincia liberaret. Ad quod obeũ
dum eo magis adducebat̃:quod diuino quodam ſomno iam præſagi-
ret ſe nõ admodum diu futurã in uiuis. Sõnia autẽ fuit huiuſmodi. Cũ

Bononia
Regium
Mutina
Pherdinã dus rex
Florẽtini
Imola
Bartholo mæus col lio
Frederic comes ur bini
Rubicon
Caſtroca rum
Fauentia
Sabbaudi enſes
Sabbaten ſes
Sabbati montes
Allobro- ges
Ager no- uarienſis
Hyolãtis dux
Carolus rex
Blãca ĩfã tula dux
Filiber- tus dux
Galeaci- us dux
Blanca Ma.dux

post castigatissimũ cũ multa sobrietate ieiuniũ soluta ĩesset in somnũ ap
paruit ei quã qetissime dormiẽti (ita.n.uidebaẽ) dux Frãciscus sportiam:
qué uel mortuũ uoxor pudicissima æque amabat:atq; uitã suam. Is ĩ hæc
uerba eam adirĩ uisus est. Blãca Maria qua mihi ĩ uita iucũdius nihil fuit:
Iam quiescendi tempus aduenit. Nõ multo post una futuri sumus. in il-
la cælesti patria:ubi omnia sunt pléa trãquillitatis:& gaudii sempiterni.
Tuæ de me pientissime orationes apud clæmentissimum humani gene
ris redemptorem exaudiri meruerunt. Vides ornatũ meũ:ac uultus hila
ritaté. Nihil triste apud me est:nihil lugrubre. Apparuerat enim ĩ habitu
ducali:habereq; uidebaẽ supra caput auream illã coronam:quã Ladisla- Ladisla-
us nobilissimus rex siciliæ dono miserat ad Philippũ Mariam ducé. Pro us rex
seqebaẽ deide:suspice ad dexterã altius. Cõtéplareq; illud sydus: q mul Sicilia.
tis illustraẽ stellis. Hæ ãgeli sunt:quorũ tu comitatu tolleris ĩ cælũ. Cum Philip-
primũ sydus id apparuerit:itineri te accinge:Nõ enim tibi diutius labo pus Ma-
rãdũ fuerit. Itaq; tãti:tamq; difficilis imperii gubernacula trad Galeacio fi ria dux
lio:q etiã tibi monẽdus est:ut p acrimõia ĩgenii sui gerat oĩa moderate:
neque rei cuiquã magis cõfidat quã deo: q solus eũ tueri.potest reddere-
que ĩcolumé. Nam humana cũcta præsidia uana sunt:nulliusq; momen
ti. Coniiciatq; oculos ad coronã:quæ paucis post ãnis ei debeẽ:si iusticiæ
maluerit:q̃ cupiditati studere. Quibus dictis & ipe euanuit:& blãca som
no est soluta:secũ igiẽ ipa cõsyderãs q̃ dormiẽti apparuerãt:nihil sibi cũ ĩ
somnis:q̃ græci enypnia uocãt: esse iudicauit:nec item cum ui- enypnia
sis:quæ sunt:cum hæc duo genera nihil post somnum phantas-
portendãt futurum:sed aut esse somnum hoc est oneriõ: aut mata
uisionem:quod horama appellatur:aut oraculum potius: quem oniros
chresmon græci nominãt. Et omnia quam accuratissime dis
quirens non difficulter cõiectauit tria hæc genera ad futuras actiones
referri oportere. Itaq; admõito filio Galeacio p iussis paternis nihil ex ea
die aliud curabat:q̃ ea omnia q̃ ad aĩæ saluté spectabant. De qbus qdem
rebus quoniã satis multa p tempore sum:atq; loco antea locutus:luctui:
mærorĩq; nimio fine imponẽdũ céseo nobilissime dux Galeaci:cũ bene:
atq; pbeate cũ sanctissima tua matre blãca Maria actum sit:p̃sertim cum
nihil unq̃ optarit ĩ uita:cuius nõ se uiderit affatim adeo cõpotem factã:
ut iam decessio magis metuenda foret in tanta humanarũ rerũ mutabili
tate:q̃ accessio expectãda. Itaq; soluta aliquando aduersæ omni cuiusq;
rei sollicitudie:& formidine bonitatis suæ:pietatisq; péis euolarit ad cæ
lum Quãta p deum ĩmortalem cum animi æqtate arbitremur regiam
nostrã migrasse ex ac caliginosa uita in serenum illud cælesteq; domici-
lium ĩ tanta ciuium oĩum:& populorũ beniuolẽtia:fide:cõcordia:obser-
uãtia:quos æque amauit semp atq; uitã ipsam? Quamobrem etiã mori Mediola-
ens nõ desinebat mediolanẽsem populũ ĩter cæteros tibi præcipue com num

mẽdare.Idq̃ iterum atq̃ iterũ.Id unũ dũtaxat ꝑinde adq̃ suspirãs:q̃ me diolani diem obire ꝓpter ingrauescẽtem uim febris nequisset. Illud aũt ĩ primis addebat ꝑmagnæ sibi esse cõsolatiõi:q̃ foret relictura te filiũ pi entissimũ nõ ducẽ solũ ac principem tãti:& tam florẽtis ĩperii: uerũ etiã beneficium:clæmẽtissimũq̃ patrem illustriũ tuoꝝ frũm.Quare cũ ĩtel ligebat iam sibi ad hãc humanã felicitatẽ nihil amplius optãdum esse in uita:nihil etiã sibi ducẽdũ esse ĩtẽpestiuũ:nihil ĩmaturũ:quo diutius ĩter homines laboraret:nec.n.se corpore moriturã existimabat mulier sapiẽ tissima:quæ supstes foret ĩ liberis:at animi ĩmortalitate nõ se prius frui didicerat:q̃ in illius conspectum ꝑuenisset:ad cuius imaginem:& simili tudinẽ nouerat se creatam. Igitur ut rem tãtam breui oratiõe comple ctar:nõ mortua est:sed uiuit mater tua princeps illustrissime diua Blãca Maria: quæ commutata hac temporali uita cum sempiterna illa iam id præmii ĩ cælo adepta est:q̃ usq̃ optarat:cum esset in uiuis.Fruit̃ præsen tia:fruitur uisu corã:fruitur consuetudine:& colloquio humani generis redemptoris.Hunc rogat:hunc orat:hunc præcat̃:ut tibi semper in om nibus rebus:actiõibusq̃ tuis & propitius adsit:& adiutor:teq̃ dirigat as sidue ĩ uiam iusticiæ:atq̃ pietatis.Quæ cum ita sint:æquo nobis animo ferenda est hæc omnis uel naturæ necessitas: uel uolũtas diuinæ mentis. Nam ut nullũ malũ sit natura: ita qcquid ab deo est:id bonũ certe æque: atque salutare ducendum esse nemo sanæ mentis ignorat.

Perora/tio

Frãcisci philelphi oratio funebris pro Magnifico ducali Senatore: & cla rissimo equite aurato Philippo borrhomæo Comite haronæ.

p Erdifficile mihi profecte:& apprime laboriosum oblatum esse dicendi argumentum intelligo uiri excelentissimi: qui cum ipse consolandus sim: uos consolaturus aduenerim. Quid enim non admodum doleam:atq̃ ingemiscam Phi lippi huius borrhomæi splẽdidissimi uiri obitum:in cuius uita permagna erat bonis omnibus spes reposita? Quare cũ publicũ: & cõmũe quoddam perfugium:atq̃ præsidium e medio uideam esse sub latum:iure mihi dolendum possum existimare. Itaq̃ merito libet mihi exclamare.Oh duram:& ineuitabilem naturæ humanæ necessitatẽ: cui nulla nostra remedia aduersant̃.Oh ĩexorabilẽ: & ĩmitẽ hominũ sortẽ: quæ tum oprimis maxime:cũ nullas abs te putamus ĩpendere insidias: Sed quo feror demẽs? leuaturus accersor nõ exasperaturus acerbitatem cru dissimi uulneris.Vinciat̃ igit̃:obstrĩgaturque omnis animi dolor ra tionis custodia:ut quem denique tempus tollet omnino:eum iam hinc sedet prudẽtia:& cõsilium.Nam animus perturbatus ita sese abhorret: ut recte iudicare nihil queat.Et quoniam uulgo putant non esse humãi tatis solum:sed etiam iusticiæ luger̃ plurimum eius mortẽ: quem pluri mũ dilexerimus:quæ adduci possint istiusmodi mæroris causæ: uidet̃

Philip/pus bor/rhome/us

dicendum paucis. Namq; hæ diligentius cogitanti mihi offerunt quin/ q̃ numero. Aut.n. dolemus nostra causa: quod existimemus ex alterius morte magnis nos quibusdã priuari cõmodis: aut illius causa: quoniã eũ opinemur uitæ huius suauitaté amittere: aut qa arbitremur morté sine acerbissimo dolore accedere posse nemini: aut qđ uereamur fore: ut ani mus ipe iterreat una cũ corpor: aut ꝓpter futuros apud iferos cruciatus. Et dolere qdé nostra causa hominis est sese amãtis: nõ alterũ: ob eamq; rem neq̃ magnanimi: neq̃ liberalis: qn potius ignaui prorsus nulliusque uiritutis. i morte aũt q dolor iesse potest: quæ simillima somno é adeo: ut diogenes ille cyõ solutus i somnũ ãteaquã morerec̃. ueluti iocabũdus dixerit fratre sororé anticipari. Nã eadem uia: atque ui & morté: & som/ nũ fieri acutissimi philosophi tradidere. Sed ut somno ita etiã morte ne sentiétes quidé corripimur. Qui uero cẽsent animos simul cum cor/ poribus iterire: hi sane cũ maxime uidenc̃ uiuere: mortui sunt nõ ea scili cet morte: qua huius uitæ cursum: munusque explemus: neque: ea qua peccato morimur: & deo uiuimus: ut iquit Apostolus: Cõsepulti enim sumus cũ illo ꝑ baptismũ i morté: sed ea potius: quæ est peccati: de qua etiã scriptũ legic̃: aïa quæ peccat: ipa moriec̃. Futuri aũt apud iferos cru ciatus illis horẽdi sunt: q semetipsos cũ uiuerẽt hãc mortalé uitã: ꝑ omne flagitii imanitatisque genus quã fœdissime uolutarũt. Nõ Philippo bor rhomæo: cuius uniuersam uitam plenã fuisse honestatis: & officii nostis oés. Quis.n. uno i Philippo cõtinẽtior: quis modestior? quis cõstãtior? qs i omni re moderatior. Nã & humãitate: & beneficẽtia semp quãta fuerit: nemo est: qué lateat: & nõ mõ nemini unquã iniuriã itulit: sed ne cuiquã iferrec̃: oï ope: opaq; curabat. Religiõis eius: & pietatis studiũ ne parietes quidé ipsi ignorant. Intelligebat eim homo prudẽtissimus nõ esse i hac mũdana uita patriã nostrã: sed i cælo. Et quãdiu hic ꝑegrinamur: opor/ tere nos meminisse illius patriæ: ubi nostra mãsio futura sit sempiterna. Quare ut ab oï cõtagiõe peccati: & maleficio abstinebat: ita die: noctuq; aliud nihil neq; agebat: neq; cogitabat quam prostratis: & cõculcatis tur bulẽtissimis animi motibus: ad illius se uoluntaté componeret: atq; con firmaret: ad cuius imaginem: & similitudiné factus esset. Nullius inquã nũc suppliciis est obiectus inocẽtissimus: & optimus uir Philippus Bor/ rhomæus: sed illis fruic̃ ꝓmiis: quæ in cælo his ꝓposita sunt qui dum i huius uitæ curriculo se exercent: quam minimã sibi societatem cum cor poribus esse sinunt. Nã quã mihi fabulec̃ quispiã uitæ suauitaté? Quæ nã est i hac ꝓcellosa uita suauitas? quæ trãqllitas: quæ reqes ulla? Quod si quam tandé suauitaté deprauata hominũ ratio sibi finxerit: non tam eius accessio ulla optanda fuerat in Philippo: quã metuenda secessio. Im plerat iam quitum ætatis & quadragesimum ãnũ ualitudine prosꝑa: & eadé integritate sensuũ: qua ab ineũte adolescẽtia semp fuit. Bona uero

Quinq; lugendi causæ

Prima cã

Secũda cã

Dioge/ nes cyon Philoso/ phi

Tertia cã

Aposto/ lus

Quarta causa

Humani tas

Beneficé/ tia

Religio

Philip/ pus Bor/ rhomæ/ us

Vitaliãus

Philip/	externa quæ animo bene īſtituto erāt maiora alia expectanda? Natus eſt
pus dux	Vitaliāo pr̄e uiro in omni genere laudis ꝓbatiſſimo:quo uno illuſtriſſi/
Vitaliāo/	mus ille & ſapiētiſſimus dux Philippus uix habuit apd ſe q̄ q̄ aut carius:
rū origo	aut ſplēdidius. Vitaliāoꝝ aūt originē altius ſiqs repetere uoluerit: īuēiet
Vitalia/	eā manare a Vitaliāo ātiqſſimo totius Venetiæ rege:a quo etiā ip̄o fluxiſ
nus.rex	ſe comptū eſt ſanctiſſimā Virginē hāc iuſtīam:cuius ſacratiſſimū nomē
Iuſtina	p tot religioſiſſima monaſteria ī uniuerſo ꝓpe orbe terraꝝ celebrať. Sed
Philip/	ne curioſius q̄ par ē:uetera cōſectemur:& ut reliquas etiā affinitates pro/
pus Bor/	pinquitates:neceſſitudines:quæ ſunt fere innumerabiles:breuitatis gra/
rhomeuſ	tia prætereamus:reliqt:ut oēs ſcitis:nobiliſſimus uir Philippus borrho/
Ruſcōes	mæus filias tris:eaſq; pudiciſſimas:filios uero duos Nōne ex illarū hone
Comum	ſtiſſimis matrimoniis tris ſibi clariſſimas potētiſſimaſq; familias perpe
Viceco/	tuo affinitatis:ac beniuolētiæ uīculo cōiunxit Ruſconeos comi:Viceco/
mites	mites mediolāi. Parmæ autem ruſos? Nam ex huius Iohānis cōiugio or
Mediola.	natiſſimi eqtis aurati:ī quo uno patritæ auitæq; uirtutes mirificæ reſur
Rufi	gūt:Magnificos carpi dominos habebat affinis. De Vitaliāo autē ingenti
Parma	ſpe puero:quē hic præſentem lugubrēq; uidetis:nōdū p ætatem ei licue
Philip/	rat aliā curā cape:q̄ id p̄ſtať:ut & fratris:& ſui q̄ ſimillimus foret. Quid ei
pus	loquar de patriæ ſplēdore:q qualis q̄tuſq; ſit ſatis:ſupque patet : cum de
Patauiū	eius maioribus ſum locutus. Nā ſiue Patauinū Philippū dixerimus:ſiue
Antenor	mediolanēſem:patria natus eſt & uetere:& ī primis īclyta. Nam patauiū
troianus	troianus antenor cōdidit:q qcqd iacet īter alpes:& ſinū adriaticū magna
Alpes	ſua cū laude ſubiugauit. Mediolanū uero ab Heduis. Galliſq; trāſalpinis
Mediola	cōditū eſſe cōſtat:q; ipſum nomē accepit ab urpe priſca illa:& nobili Me
num	diolano : quæ ī xanthonibus adhuc extat. Quāti autem Mediolanēſem
Hedui	hāc urbē fieri oporteat:ex eius rebus tam multis:& tam præclaris cū ſu/
Galli	perioribus ſæculis:tū noſtra etiā tempeſtate aſſidue geſtis nō obſcure iu
Xāthōes	dicari poteſt. accedūt opes:& ampliſſimæ facultates:qbus cæteris Medio
Angleria	lanēſibus oībus poſt ip̄os principes ſupior philippus erat:atq; habebať.
Harona	Dominabať enim nō angleriæ:& haronæ ſolum:cuius erat Comes:ſed
Mūicipia	aliis quoq; nonnullis municipiis:& caſtellis. Quid enim meminero : uel
Caſtella	militiæ:uel ſenatorii ordinis īſignia:qbus a diuo principe nr̄o ꝓpter exi
Pompa	mias eius:illuſtriſq; uirtutes ornatus eſt. Quā uero carus eſſet:& piucun
Honos	dus uniuerſis ciuibus:atq; pegrinis:ex p̄ſentis funeris pompa licet aīad/
Vtilitas	uerteř. Quid ſi duo maxīe ī oī rep. expetūť:honos:& utilitas:ī qbus ip̄is
Voluptas	pmagnā poſitā uoluptatē rentur :qd uni Philippo defuit in tantis uel ſu
Philip/	is:uel fortunæ cōmodis ad uitæ ſuauitatē. Tēpeſtiue igiť exceſſit ex hac
pus	uita turbulētiſſima in eā ꝓfecturus uitā:quæ nulli eſt motui:nulli muta
Mors	bilitati ſubiecta. An fortaſſe neſcimus : quo diutius uiuitur: eo magis
Ariſtip/	peccatur? Itaq; optāda profecto eſt ea mors:cuius īteruentu fit: ne culpa
pus	reddatur quottidie cumulatior. Quod ſi Ariſtippus uoluptarius ille

Cyrenaicus:quo uitæ cõsuleret:qcquid nummorum ferebat secum:abiecisse fertur:nos:quo uitã possideamus æternã:miserabilem uitam hanc: atq; ærumnosam:quæ & caduca est:& lubrica:& ĩcerta:tãti ducẽdã arbitrabimur? Cupio:ĩquit Paulus : dissolui:& esse cũ Cristo. Quis uero cũ Christo futurus sit:ubi se minus eius imitatorem gesserit? Quod si ille nr̃a cã mori uoluit nos ꝓpter nos ĩpos dubitemus mori? Nec ei ea mors mala esse ullo pacto põt : q̃ ubi aduenerit:oĩ malo nos liberat.at dixerit qſpiã qđ uitã tollit:nõ malũ esse nõ põt.Nec illud rursus ĩ bõis nõ ẽ habẽdũ p qđ uitã adipiscimur sempiternã.Nisi boni plurimũ esset in morte: nũquã dixisset sapiẽtissimus ille Dauit.Preciosa ĩ cõspectu domini mors sanctorũ eius.Quod si beneficio Mortis terrestri hac omni mortalitate: ꝑturbatiõibusq; exuti ĩmortalitatẽ simul cũ trãquillitate ĩduimur: si ne resurgere quidẽ licet:nisi animi a corpore separatio ãtecesserit.Nolimus p deũ ĩmortalẽ:nolimus mortẽ ĩ malis ducere:quæ aut ẽ optima:aut optimorũ bonorũ causa.Itaq; ponẽdæ sunt lachrymæ:reprimẽdi gemitus: & animi dolor sedãdus penitus.Nã cũ omnis perturbatio grauis sit: omniũ tamẽ molestissima est:& ꝑniciosissima ægritudo:cuius ui atq; impetu sæpe factũ legimus:audiuimus:uidimus:alios ĩ ægrotationes ĩcurabilis ĩcidisse:alios furore: insaniaq; correptos:alios sibi manũ cõsciuisse.Et ne ꝓlixius nostra protrahatur oratio:prudẽtissimus ille mihi uideri debet:q & naturæ legi nõ aduersat̃:& æquo aĩo fert necessitatem.

Cyrenaicus · *Paulus apostolus* · *Iesus xp̃s* · *Dauid* · *Dolor* · *Aegritudo*

Quæ qdẽ or̃o habita est ĩ tẽplo Diui Frãcisci.xiii.kalẽdas semptẽbris anno a Natali xp̃iãõ Millesimo quadrĩgentesimo sexagesimo quarto.

Francisci Philelphi oratio funebris ꝓ magnifico eqte aurato ducaliq; Senatore Stefano frederico todeschino.

q[Vamquam] nõ obscure futurũ aĩaduertam illustres uiri & amplissimi p̃res:ut mea hæc omnis de Stefani frederici todeschini obitu hominis sane & præstãtis & magni tumultuaria cõsolatio non tam ꝑsuasionis apud uos locũ quam impetitudinis cõsequatur:uolui tamen in hac uehæmẽti: ac ꝓpe cõmuni omnium uestrum acerbitate pertinacius eoꝝ uoluntati refragari:qui apud me & auctoritate & gratia ualere plurimum: & possunt & debent.Nam si alia etiam omnia quæ huic tãto tam pio:tam singulari tam eximio muneri pernecessaria sunt mihi adessent : quæ certe a desse nequaquã sentio:duo tamen sunt:quibus nõ temere a dicẽdo nõ deterreor. Quo enim pacto aut ausit aut speret qſpiã cõsolari alios : qui uel ĩ primis cõsolãdus ipse sit.Nõ enim possum nõ dolere & grauiter & permoleste ferre eius uiri obitum:cuius uita tũ nostro diuo prĩcipi Philippo Mariæ anglo suauissimis suis moribus periucũda tum bonis omnibus grata.Quippe qui intelligerent cõmune sibi quoddam & firmissimum patrocinium præsidium opem in eius salute positam ac locatum

Stefanus fredricus

esse: his igitur non absurde cum officii aut auxilii quicq̃ uel aduersis uel secũdis ĩ rebus suis desyderant. Virgilianum illud liceat crebra memoria atq; lachrymis usurpare. Quis te palinure deorũ erupuit nobis? Quod autem secundo loco me ab huiusmodi oratione magis atq; magis dehortatur: est recentior & inusitatus dolor acerbi uulneris: cui si mederi ĩtempestiue studeo: uereor ne uim doloris aggrauascam potius q̃ ulla ex parte leuem: faciam tamen necesse est quod imperiti medici nonnũquã solent: q ubi grauius ægrotantes curãdos acceperunt: ueriti ne si diutius tardarũt fore ut morbus & ĩualescat: & incrudescat magis: nõ graues solũ sed etiã piculosas curationes adhibent. Et ita fit fortuna quadã: ut quã sana ratio d̃sperarat: temeritas bonã sæpe ualitudinẽ afferat. Nolim autẽ miretur qsquã: si in hoc subito & repẽtino dolore ac luctu subita quoq;

Demades & repentina nostra erit oratio: sapiatq; Demaden magis quã Demosthenem. Ex tempore enim mihi dicedũ fuit nullo apparatu nulla præmeditatiõe nullo ordine uti licuit tanquam tumultuarius Miles in aciem descẽdo. Magna profecto iactura nobis: & ea pœne ĩtollerabilis patres amplissimi in huius Magnifici & excellẽtis uiri Todeschini obitu facta est: Amissimus eĩ eũ q nullius officii: nullius bonitatis nullius erat uirtutis exps. Nã cũ ab ĩeũte ætate accepisset duas esse uirtutes ac uias hominũ ãimis ppositas quarum altera per temporales actiones: altera quæ in contemplãdis æternis rebus uersatur perueniretur ad deum non solũ ut sciret: sed longe magis ut saperet operam omnem suã industriam omnem

Iob diligentiã accõmodauit. Memoria enim tenebat quod Iob uir sanctissimus loquebatur: pietatem sapientiam esse: malis autem abstinere scientiam. Nihil uero magis esse ex media pietate quam deũ colere: quippe qui & uera & unica sapientia sit: & omnis rerum temporalium scientia

Paulus apostolus ab ipso manat id quod tum allii nonnulli tum apostolus Paulus plane docet: inquiens. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum. Quamobrem non solum has nobiles inferiorisque uirtutes prudentiam: iusticiam: fortitudinem: temperantiam egregie in omnem uitam sequutus est Todeschinus: sed multo magis atq; magis sapientiam ipsam. Intelligebat enim per huiuscemodi temporalium rerum cognitionem: & humanæ turpitudinis fugam iter sibi quoddam parari ad immortalem deum: quod tamen se nunquam esse ad eum omnino deducturum: nisi & pium ipse se & illius incompræhensibilis & ineffabilis maiestatis indeffessum obseruatiorem cultoremque præstitisset. Itaque nihil tanti faciebat quanti diuinã religiõem. Ea se recreabat & reficiebat: ea se dies noctesq; oblectabat: nec illorum quicquam aut omittebat aut prætermittebat: quæ sacrosancta christiana fide præcipiantur. Tunc se sancti & boni uiri officio maxime fungi arbitrabatur: cum nihil quod a diuina lege abhorreret; sed quod

fas piumque uidisset: factitaret. Prædicare palam consueuerat quod Pausanias plistonatis filius: cuipiam olim responderat: leges uiris non legibus uiros dominari oportere. Et quoniam omni in re deum semper ante oculos poneret: cui nihil occultum esse iudicabat: nihil erat eius fide constantius nihil certius nec promissi pœnitebat unquá: Ea. n. in promittendo grauitate utebatur & ita metiri omnia ac cóspicere studebat: ut nemini unquam iniuriam faceret. Qua í re illud regis Agesilai minime ꝓbabat: cui cũ quidam aliquádo diceret. At ꝓmisisti: eodemq; sæpius reuolueret Ita mehercule ꝓmissi íquit: si istud quidé est iustũ: sin autem iniustum locutus sum non ꝓmissi. Nihil enim neq; ꝓmittendum neq; ullo pacto per simulationem dissimultationemue dicendũ esse censebat: quod a iusticia honestateque foret alienum. Itaque Agin illũ: qué lacedemonioꝝ ultimum regem ꝑdidere: mirum immodum laudabat: qui cũ parentes ut quippiá per iniusticiam sua gratia ageret hortarétur ac rogarent. Vbi aliquandiu contradixisset & illi nixius urgerét ait: Quá diu apud uos fui nullam tenebam iusticiæ notioné. At posteaquam me patriæ tradidistis huiusq; uiribus itemque iusticia atque ꝓbitate ꝓ uirili parte ístituistis: hæc enitar: & non uos sequi. Et quia uultis me quæ optima sunt agere: optima uero sunt: quæ iusta fuerít: cũ hõi priuato tum ualde magis prícipi: quæ uultis agam: quæ dicitis missa faciam. Nõ igit̃ mirari quenquam oportet: si tanta cum æquitate moderatione & abstinentia ius omnibus diceret: si nullius nec precibus nec opibus a iusticiæ & pietatis regula dimoueri unquam potuit: adeo erat & magno & inuicto & elato animo: ut nulla earum rerũ cupiditate caperetur: quas uulgus maxime haberet í ꝑtio: Quotus enim quisquá est: qui si cui negotio procuratiõiue præfuerít: nõ iure possit repetũdaꝝ arcessi? nequaquá hi cũ aĩmo secũ reputát: quod & prudéter & uer̃ Alchanes thelecri filius aliquádo respondit. Nam cum quis percunctaretur: quá obrem a mesenitis munera nõ accepisset: Quoniam ii accepissem íquit: leges pace frui nequiuissent: At cum Thodeschinus ei a nostro humanissimo principe magistratui præfectus esset: quo nullus alius íter ísubres liguresque omnis neque maior est neque illustrior: Quippe quod eius diciõi iurisque reddendo omnes sacerdotum omnium dignitates: quæ permultæ áplissimæque sunt: subiiciuntur ac parent: non modo a nemine munera unquam accepit: sed eos etiam pro sua grauitate acerrime castigabat: Qui uel post iudicatam causam disceptatiõemque omnino compositam & tráquillam huiusmodi aliquid sibi detulissent: Existimabat enim homo prudentissimus decere iudicem & magnum uirum non corruptela solum sed omni corruptelæ & auariciæ suspitione uacuum esse. Proindeq; & M. Curii factum: quia a samnitibus aurum dono missum noluisset accipere: non poterat non probare: & quod Photion atheniensis his respõ

Pausaĩas

Agesilaus rex

Agis.

Alcháes

M. Curius Photion

derat:qui centũ ad se talenta donaturi attulissent: laudibus ad cælum ex
Alexãder tollebat.Nam cũ rex Alexãder regale id pulcherrimumq́ munus ad eũ
rex misisset:nũcios rogauit photion qd tãdẽ ĩ toto atheniesiũ numero se so/
lũ alexãder ea pecunia donaret:q cũ respõdissent:quoniã solũ ipsum ale/
xãder duceret:& bonũ & æquũ uirũ:ꝓind ait sinat me:& uideri & esse ta
lẽ.Quis igitur heu talẽ & tãtum uirum non iure nobis ereptum doleat:
ꝑsertim ac turbulentissima tempestate cũ eius tũ præsentia tum uirtute
maxime opus esset.Nõ enim is erat:qui titanum:ut ita dicamus ac gigã
tum genere se natum existimaret.Nam qui ex illis ortũ sibi uẽdicarent:
perpetuas cum deo inimicitias gerere:ab eoq́ puniri nõ dubitabat. Sed
quod iustis omnibus ĩnocẽtibusq́ uiris cõmũe est:& ab deo se certe opi/
nabat:& ad deũ reditũ sibi facilem expeditũq́ patere.Nos enim dii colo
niã inferiorem hũc orbẽ incolere:quia & coloniæ ciuitatũ illaꝝ a quibus
Agis missæ fuerunt:& iura & leges seq obseruareq́ cõsueuerint:itidem & nos
diuinæ iusticiæ atq́ pietati lege cælesti obstrictos esse. Quod si religiose
castæq́ tueremur:breui fore:ut tanquã ex laboriosa quadã peregrinatio
ne atq́ exilio potius q̃ carcere ex ac mortali uita moleq́ corporea ĩ ciuita
tẽ patriã ĩ cælestẽ libertatẽ ĩ beatitudinẽ sempiternã reuocaremur. Itaq́
stultos & ĩsanos appellabat:qui uẽtri & somno dediti:q uel inanibus uel
turpissimis obnoxii libidinibus:nec unde uenissent:nec quo redeũdum
foret:nec qui tandem ipsi essent cogitarẽt.Nec enim uos corpus esse:sed
aliquid maius corpore multoq́ præstãtius & diuinius. Nã minime dici
frustra uos ad dei imaginem creatos.Præterea nũquam ignorauit anti/
quũ illud siue dei Apollinis:siue sapiẽtis alicuius dicere maluerimus: &
apud omnes celebratum:grauissimũq́ præceptũ. Nosce te ipsum.Nam
aliud nihil esse interpretabat seipsum noscere:q̃ ut & animũ suũ esse im
mortalem:& corpus mortale quisq́ cognosceret. Quæcunq́ igitur age
ret:quæcũq́ diceret:quæcũq́ deniq́ cogitaret ad immortalitatẽ animi:
Simoni/ ad beatam uitam:cælestemq́ referebat.Memĩerat quod Simonides poe
des ta Pausaniæ regi lacædemoniorum consuluerat se hominem esse.Memi
Pausãias nerat bonorũ mortẽ nõ esse interitum omnia dissipantem:atq́ delentẽ:
sed uel separationem quandam animi a corpore:hoc est ĩmortalis uitæ
Plutar/ a uita mortali:uel sempiternum somnum: ut Plutarchus ait. Tam diu
chus autẽ sempiternum:quo ad cælestis illa tuba ĩsonuerit.His igitur cogita/
tiõibus Todeschinus utens:ac sese per omnes humanæ: ac diuinæ uirtu
tis modos exercens:& deo carus:& hominibus admirãdus est redditus.
Nõ enim sine quadam diuina dilectiõe:atq́ benignitate tãtã ĩ huius sæ
culi fluctibus:ac naufragiis ꝓsperitatẽ ad ultimam usq́ diem expertus
est:& eã certe prosperitatem propterea firmam:atq́ immutabilẽ: quod
Leutichy omnia deo:& non fortunæ:quod leutychides etiam ille primus mone/
des bat:semper credidisset.Qui enim spem suam in deo collocarit: nunq̃ se

ſua fallit ſpes. Reſpicit ſemper deus pios: & iuſtos hoīes: eoſq̧ nō modo tuet̄: ſed rebus ſecundis oībus auget atq̧ amplificat. Ver℞ quid cæleſtia: quæq̧ ſupra nos ſunt: pluribus cōſectemur? Quāti eſſet hic uir florētiſſimus faciūdus: ſatis nobis illuſtrium uiro℞: laudatiſſimarūq̧ uirtutū optimus eſtimator: p̄miatorq̧ oſtendit ſapientiſſimus prīceps noſter: qui ubi mirabili illa ſua acutiſſimi ingenii ui: & diuino quodā mētis aſpectu oīa diligentiſſime rimatus penitus pſpexiſſet: nihil in eo eſſe qđ minus fidē: & integritatem ſaperet. Quē adhuc infans a patre ſummo principe ad ſeſe inſtituendū: formādumq̧ acceperat; non aliter ſemp apud ſe habuit: & omni honore dignatus: pſecutuſq̧ eſt: q̄ uel chironē: uel phœnicem Achilles tradit̄: nec id quidē ab re: animaduertebat eni in Todeſchino facilitatem: humanitatē: & modeſtiam ſingularem: mirificam animi conſtantiā: atq̧ magnitudinem re℞ gerendarum intelligentiā nō uulgarem: eximiam grauitatē quadam ingenua comitate conditā: præcipuā innocentiam: egregiā equitatem: fidem īcorruptā: pietatem inauditam. Quæ certe ſingillatim oīa: aliaq̧ permulta: dū mecū ipſe conſidero: non poſſum equidē eius obitu: nō uehementer moueri: angi excruciari. Nec ſtoicis aſſentior qui quod natura fieri nō poteſt: ægritudinē omnē amouent: non enim ſum animo perfracto: ſaxeo: ferreo: adamantino. Verū cum rurſus expendo me: & qua cōditione nati omnes ſumus ītueor: facile intelligo huiuſmodi omnem dolorem fruſtra a nobis ſuſcipi. Quid enim per immortalē deū tantopere mouere nō debet? Nō uolumus cū natura pugnare? Quæ tāta demētia nobis eſt? Quæ deliratio? Quæ tāta demū inſania? An illud: quod græco℞ ſapientiſſimus apud Homerū ulyſſes loquit̄: nunq̄ audiuimus. Nihil homine īfirmius tellus aīalia nutrit. Inter cuncta magis. An qui mortales nati ſumus perinde atq̧ dei ſimiles qni potius ſupra deū. (Nā deus ipſe mori etiā uoluit:) ueluti cum deoipſo quo īmortales futuri ſumus: contendere audemus? an ignoramus nō in hoc terreno cœno: ſed in cæleſti illa: & triumphali gloria immortalitatē parari nobis. Homo enim: ut inquit Plato: nō terræ: neq̧ īmobilis plāta ē: ſed cæli: cuius caput: in quo mētē: & rationē: & intellectū poſuit. Et ex quo reliquū corpus uerſum ad terrā pdeat: ueluti radix ſit erectū ad cælū. Quid præterea hæc uita: quæ tot tēpeſtatibus: tot naufragiis: tot incendiis: tot ruinis obnoxia erumnoſa plane mors eſt: adeo delectare nos debet: ut cum eius ergaſtulis: & uinculis noſtri aliqui liberantur: flere: lamētari: lugere nō deſinamus. Non iniuria illud prudētiſſimi ducis Epaminōdæ dictū uideo a ueteribus laudari: qui cū tempore leuictricæ cladis audiſſet bonū quendam & fortem ui℞ animam efflaſſe. O Hercules inquit: quod ocium uir hic nactus eſt: ut inter tot negocia: ac turbationes p egrotationē ex hac uita diſceſſerit: diſceſſit inquā Todeſchinus ex hac mortali uita ætate iam ultima mente ſana: & ſenſi-

Chiron Phœnix Achiles

Vlyſſes

Plato

Epaminondas

bus integris:post omnia:quæ externa uocãtur bona ĩ mediis totius Ita/
liæ ꝓcellis:ac fluctibus. Et ita discessit ut quoniã bene: ac beate uixerat:
mortẽ:quam inuocare nõ cogeret:felicissimã sibi duceret. Nam cum sci
ret eum male uiuere:qui semp ĩ uita fore se putaret:ita boni animi semꝑ
studuit:ut nihil ei inopinatũ posset accidere :& mortem ipsam quando
cũq; ueniret nõ inuitus expectaret. Quibus quidẽ orõnibus id tandem
est mea sententia assecutus: ut quod semp optarat:nũc p hanc:quã mor
tem uulgo appellamus:ĩmortalis effectus ĩmortalem deum corã aspici
at:& quod humano generi ultimũ:sempiternũq; bonum est:& uero:&
solido:& incõmutabili:& æterno fruatur gaudio. Quare nolimus ob/
secro Patres amplissimi uæhementius dolore affici:quã oporteat: & qđ
non diu post tempus docebit:huiusmodi necessitatem æquo animo fe/
rendam esse. Iam hinc ratio ipsa docere nos ĩcipiat:ne nostro uideamur
non alterius torqueri incommodo:& alienæ quodãmodo inuidere feli
citati. Mediolani in templo diui Ambrosii. M.cccc.xl.

ORATIONES NVPTIALES.

FRANCISCI Philelphi oratio de inita societate inter illustrissimos
Duces Bonã eiusq; filium Iohãnem Galeacium & Herculẽ æstensem.

Exordiũ cum di/uisione — a — RISTOTELES ILLE PERIPATETICVS :Qui ob sin/
gularem quandã:ac prope diuinam ingenii acrimoniam:
& uarietatem:magnitudinẽq; doctrinæ: & diligentiã præ/
terea indefessam:atq; incõparabilem inter uniuersos philo
sophos habitus est illustris: docet in iis præceptis : quæ ad
Alexãder rex — Alexandrum macedoniæ regem reliquit scripta:opus esse in omni rerũ
publicaꝝ genere eorum societatem constituere:qui & potentissimi sint
& in proximo habitent:quo tum adesse tempestiue ĩuicẽ:tum usui mu/
tuo esse possint. Quæ autem societas aut coniũctior:aut conuenientior
aut etiã certior ac tutior q̃ ea offerri queat:quæ maxime est secundũ na/
Narratio — turam:& deum? Scimus hoĩem ex oĩbus animãtibus natũ ad societatẽ:
Bõa dux — & hũc deũ omnipotentẽ ubi creasset. in amœno illo : atq; iucundissimo
Iohãnes Galeaci/us dux — delitiaꝝ:paradiso ĩpoluti uinculo matrimonii cõtinuo munisse: atq; de
corasse:cũ ait. Crescite:& multiplicamini:terramq; replete. Sapiẽtissime
igit᷑:atq; optime gloriosissimi prĩcipes Bona simul cũ Iohãne Galeacio fi
Hercules æsten. — lio Mediolanẽsium ducis: & uos itẽ magnifici oratores Bonifaci aquo/
bibe:Nicolaeq; Roberthe iurisconsulte:q noĩe ac uice illustrissimi ducis
anna maria — Herculis æstẽsis hic adestis:cũ uobis ipsis:tum uestræ posteritati consu
luisti:quis p sacratissimũ coniugii uinculũ ĩnocẽtissimæ infantulæ An/
alphõsus æstẽsis — næ Mariæ uicecomitis:& ꝓclaræ indolis Alphõsi æstẽsis : q & ipse item
est ĩfantulus:eam hoc die initis societatẽ:quæ utriq; principatui & deco
Amplifi/catio — ri plurimo:& utilitati nõ mediocri futura est. Cæteꝝ ut rem oẽm præ/
stantissimi senatores & uos alii ducales magistratus : uiriq; nobilissimi

apertius intelligatis & melius:conuenerunt inuictissimi nostri duces cũ
excellẽtissimo duce Hercule:ut pro mutua beniuolentia: beneficiisq̃ q̃/
plurimis citro:ultroq̃ collatis ad ꝑpetuá societaté utriusq̃ principatus
Anna Maria ducis Bonæ filia & Iohánis huius Galeacii ducis soror con
iugatur ꝑ legitimi ius matrimonii Alphõso Herculis ducis filio primo
genito.Quod.n.ad tantæ rei cõfirmationé:ac stabilimentũ potest aliud Confir/
sacramentum interuenire aut uenerabilius:aut incorruptibile magis:q̃ matio
quod in primis parentibus suo ineffabili ore statuit deus optimus maxi
mus ꝑ cõiugii sanctitaté Nõne Christus etiá ipse humani redẽptor ge/ Christus
neris in cõiugio nasci uoluit:? qui ad nuptias quoq̃ inuitatus nõ inter/
fuit mõ:sed eas ornauit: ac iuuit:cum aquá uertit in uinũ. Quinetiam
apud priscam illá gentilitaté quáto in honore habitú coniugium fuerit
satis dilucide declarat nobis perpulchra illa:atq̃ perurbana fictio pœta/
rum:qui perhibẽt Cecropa primũ extitisse inuentoré:auctoréq̃ matri/ Cecrops
monii:eũdemq̃ fuisse dissimili corporis figura:quippe q a dimidio sur/
sum repræsentaret hoiem:inferiore auté parte bæstiam.Vertisse hũc:sci
licet uolunt incõpositam illá:& incontinenté hominum uitam:q bestia
rum more in mõtibus:ac siluis passim nullis certis neq̃ nuptiis:nec legi
bus:nec domiciliis uagabãť:in usum ciuilem:atq̃ coniugalem. Itaq̃ ob
tantæ rei gloriá Cecrops ab Atheniensibus pro deo & habitus est:& cul ateniẽses
tus:a cuius etiá nomine ii sunt Cecropidæ appellati:& urbs athenæ ce/ Cecropi/
cropis.Et sunt hi sane duo principatus nõ finitimi solũ:sed iis muniti ci dæ
uitatibus:quæ nullá Italiæ potentiá metuãt.Thesauris uero tot:tantisq̃ Athenæ
abũdãt:ut & i pace oém aliorũ ornatũ superẽt:& siqua bellandi:ut fit:ne/ Cecropis
cessitas acciderit:possit & terra:& mari copias maximas:robustissimasq̃ Amplifi/
parare.Ad hæc q̃ ꝑsentes affinitates inter se conueniãt:expediam paucis: catio
nec altius repetá:ne q dicendo gratus audientibus esse uelim:afferá ꝓly/ Italia
xitate ipsa fastidiũ.Quattuor mihi reqréda occurrũt in quolibet matri/
monio:nec ea qdé in spõso minus:q̃ i ipsa spõsa ꝓbitas:pulchritudo:no Quattu/
bilitas diuitiæ.Probitas hoc tẽpore nõ tá in ipsis infantulis é cõsiderãda: or i cõiu/
q̃ in parẽtibus:Ná ea ætate sũt:ut spem de se optimá ex educatiõe dunta gio reqri
xat nobis ꝑstare uideanť.Alphõsus cũ ab iclyta mře Leonora regis Pher ꝓbitas. i.
dinádi filia & altať:& educeť:nõ debet nõ egregios de se fructus pollice alphõsus
ri.Est.n.leonora nullius uirtutis inops:Nam de Bona iclyta duce nostra Leonora
quæ possint laudes a quoq̃ excogitari:quibus ipa nõ supet oém hoium dux
opinioné:?Prætereo eius pudiciciá: humanitaté : benignitaté: modestiá: pherdinã
cõtinentiá:religioné:sanctimoniá:clæmentiá:!& omne deniq̃ bonitatis dus rex
genus.Vidistis certe uos oés:uidistis inq̃:quáta cũ ai magnitudine: ac ro Bõa dux
bore ꝓximis domesticæ cõiuratiõi : tumultibus illis nocturnis uel furo
ribus potius occurerit.Quo ipso in discrimine táto:táq̃ repentino: atq̃
inopiato:& formidabili qs nõ mireť:atq̃ obstupescat itrepidũ: iuictũq̃

Myrina	heroicæ bonæ aīum: q̄ incredibili quadá cū fiducia uoluerit arma cape:
Pētesilea	atq; arcé egredi: manūq; cōferere cōminus cū pditissimis tāti: tamq; tru
Tomyris	culēti: atq; ī manis sceleris auctoribus? Quam ergo Myriná: q̄ Penthesi/
Pulchri/	leá q̄ Tomyrin magnamīæ huic uiragini cōparemus: q̄ in tāta aīoꝝ cō/
tudo .ii	sternatione tá preclarū facinus uel sola aggredi nō pertimuerit? Huius/
Nobilitas	modi igit̃ nata: educataq; uiragine Anna Maria talis spnosa futura est:
.iii.	quæ nulla ꝓbitate: sperāda sit matre ipsa inferior. De pulchritudine aūt
pherdiná	utriusq; uel ex hac diiudicare possumus & sponsá: & sponsum ea uigere
dus rex	formæ bonitate: ut cū ágelica specie quadá existimét̃ compandi. Quoꝗ
Alphon	si de nobilitate utriusq; ꝓ dignitate loq uoluero: dies me deficiat. Ná ma
sus rex	ternū Alphōsi genus auum refert. Pherdinandū regé manu ꝑfecto stre
Hercules	nuum: & aīo fractū. Quid. n. memíero Alphōsum proauū illum: q talis
dux	tantusq; fuit: ut nō absurde cū omni antiqtate potuerit de regia maiesta
pherdiná	te contédere? Nam pater Hercules quátam de se laudé polliceatur: ꝓ/
dus rex	bát eius res clarissime gestæ cū sub alphōso: & Pherdinádo regibus nobi
Borsius	lissimis: cū multo clarius ī recuperádo: seruádoq; patrito auitoq; princi/
dux	patu. Quis aūt é nescius: q̄ta in luce uixerit splédidissimus dux Borsius:
Leonelus	qui oīum primus ducalé dignitaté īuexit in æstésem ꝓsapiá? Cuius fra
marchio	ter Leonellus marchio doctrinæ splédore cæteros suæ ætatis principes
Nicolaus	antecelluit. At Nicolaus hoꝝ omniū pater nulla uirtute carés īmortalita
marchio	tis sibi memoriá cōparauit. Annæ aūt Mariæ genus unde originé ducat
anna Ma	nemo est: qué censeá præterire: Ná maternū non solum a Sabbaudiensi
ria	bus: q allobroges sunt: manat prīcipibus: sed a Cyprioꝝ. francorūq; regi
Sabbau	bus: Paternū uero si uetustaté Sphortianoꝝ in mediū efferamus: inueni
dienses	emus a Daciæ regibus originem sumpsisse. Veꝝ cæteris breuitatis gra/
Allobro/	tia prætermissis illos tantū attigamus: quos oés & uidimus: & nouimus
ges	Philippū Mariam: Franciscū sphortiam: & Galeaciū Mariam: tris mea
Cyprii re	qdem sententia in omni gloriæ numero p̄claros: atq; summos duces. In/
ges	genio: & prudétia: atq; cōsilio Galeacius nō difficulter mortales oís mi/
Francoꝝ	rabiliter anteibat. Eloquétia uero fuit táta: ut ex eius lingua: qđ de Ne/
reges	store Homerus cecinit: melle dulcior ꝓflueret oratio. Insuper rebus bel
sphortiāi	licis quantū claruerit: testis est Gallia trásalpina: qua tépestate uiuo ad/
Daciæ re	huc patre auxiliū tulit regi francoꝝ Lodouico. Testis est post patris obi
ges	tum flaminia: quo tépore Bartholomæus collio: ac cæteræ tam multæ
Philippꝰ	hostiū uires ꝓfligatæ sunt. Testis est semel: & iteꝝ extrema illa atq; opu
Mar. dux	léta cisalpinæ Galliæ regio: quá uulgo pedemontaná uocát. In ea enim ī/
Fr. sphor-	gentis hostiū copias superauit: uicit: oppressit: pdidit. De Francisco auté
tia dux	Sphortia huius patre quid dignū eius memoria recitemus? Is ꝑ oém ī/
galeacius	uictus ætaté: & uictor semꝑ tale: tantūq; imperiū nullis hominū admi/
Ma. dux	niculis sed sola sua: immensaq; uirtute adeptus est: & Italiá uniuersam
Nestor	quádiu uixit: perinde atq; peculiaré haberet in manu: in pace perpetua:

tranquillitate que seruauit. Nã de huius socero nobilissimo illo prĩcipe & si uerecundius uerba facio: quod nõ parẽ eius diuĩs meritis orationẽ referre me posse intelligo: tamen nõ ambigam profiteri) & id uerissime quidẽ) neminem unquã mihi neque uisum: neq̃ lectum nec auditũ: qui & belli & pacis artibus cũ uno egregio duce illo Philippo maria fuerit cõ ferendus: usque adeo supra omne humanũ ingeniũ fuit animo infracto ac sublimi: & amplo. Quod autem ad postremũ quarto loco mihi dicendum ꝓposueram: id omne circa utriusq̃ patris opes: diuitiasq̃ uersatur: quæ cum aliis multis in rebus: ac maximis plurimũ ualent: tum in parã do: gerendo: conficiendoq̃ bello necessariæ sunt omnino. Hæ uero tales tantæq̃ existunt in huius sponsæ: sponsiq̃ parentibus: ut cunctos Italiæ exercitus quandocũq̃ fortunæ aliqua uis: turbulẽtiorue casus ĩgruerit: aut hominũ insidiæ uoluerint aduersari: minimo cum labore cõducere audeãt: & quãdiu uoluerĩt: sustinere. Quare cũ & diuitias: & nobilitatẽ: & pulchritudinem iuxta ut probitatẽ utraq̃ pars de se merito profiteri queat: reliquũ est: ut q̃ utriusq̃ prĩcipatus societas potẽtia plurimũ pollet: & cõfinia habet admodũ ꝓxima: ea solido: atq̃ ĩuiolabili futuri cõiugii sacramẽto quã sanctissime cõfirmet: & uĩculo roboret indissolubili. Quod igit̃ felix: faustũ: fortunatũq̃ sit: uos magnanimi duces Bõa mater: Iohãnesq̃ Galeaci frater Annæ Mariæ ĩfantulæ: & uos item ornatissimi oratores: q̃ uicẽ: ac ꝑsonã cõstantissimi ducis Herculis pro eius filio Alphonso infantulo primogenito repræsentatis: quæ cætera ad tãtam rem pertinent post auxilium indiuiduæ trinitatis: Mariæq̃ uirginis imploratum per expressam uultus hilaritatem: animiq̃ lætitiam facitotẽ.

Quæ quidẽ oratio habita est ab eodem Francisco philelpho Mediolani in arce portæ Iouis. vii. Idus Iunias. M. ccccl xxvii.

Francisci philelphi poetæ laureati: & oratoris egregii Epithalamiõ in Ill. Beatricis: & Tristani sphortiæ nuptiis habitum.

e T si lætandum mihi admodũ sentio. Illustrissime dux Borsi: q̃d eam sum nactus dicendi materiã: quæ cum fecunditate sua: tum etiam dignitate sit tãta: ut ne tenui quidẽ: exiliq̃ ingenio uerba deesse unq̃ possint: non ad loquendum modo sed ad copiosissime quoq̃ & ornatissime eloquẽdũ: tamen nõ debeo non cõmoueri: cum intelligo non tam ipsius rei amplitudinis: atq̃ splẽdoris q̃ temporis potius rationem habere me oportere. Dicendũ est enim de nuptiali bono: cuius nobilitas quanta sit: quantiq̃ faciunda: uel ex eo probari auctore potest: q̃ primus matrimonium ĩstituit. Et quem nã hunc fuisse dixerimus? Num Cecropa illum uetustissimum legũlatorem: qui genere ægyptius eadẽ apud græcos tempestate clarui: qua sapientissimus Moyses apud hebreos An Vulcanũ: qui Mercurio apud ægyptios successit in regnum. Nam uterq̃ hoꝝ q̃longissime

Hõerus
Gallia trãsalpia
Lodouicus rex
Flaminia
Bartholomæus collio
Gallia cisalpina
Pedemõtana r̃gio
Fr. sphortia dux
Italia
Philippo Maria dux
Diuitiæ .iiii.
Italia
Cõclusio ꝑ enumeratione
Bõa dux
Iohã. galeacius dux
anna maria
Hercules dux
alphõsus
Trinitas
Maria uirgo
Prohemium
Borsius dux
Narratio

Vulcãus
Cecropis
Athenæ
Cecrops
Græci
Deus oĩ potens
Græci
Paradisõ
Xp̃s optimus maximus
Beatrix

fuit antiquior Romulo:quẽ tamen nõ mediocrem laudem assecutum perhibent:quoniá urbe cõdita nihil sibi potius duxit ad salutẽ:decusque imperii:q̃ fide caritateq; cõiugali ciuiũ animos diuincere. Tradũt enim & Vulcanũ legem tulisse de pudicitia muliebri:& Cecropa ip̃m posteaq̃ hoĩes:qui in siluis ac mõtibus passim ritu feraꝝ nullis domiciliis: nullis certis nuptiis nullo deniq; uitæ cultu dispersi uagarent᷑: unam in ciuitatem q̃prudentissime coegisset:eaq; urbe munisset:quá a suo nomine Cecropida primũ dici uoluit:Athenas deinde nominatã:salutiferas dedisse leges:quibus promiscua illa concubitus:incõsiderataq; libidine sublata certos redderet partus:& oẽm uiuẽdi feritatẽ e medio tolleret. Quibus sane pulcherrimis:atq; optimis nõ tam inuentis:quá inuẽtoꝝ imitationibus eam legimus utriq; gloriá cõtigisse:ut & Cecropis ĩ græcis:& Vulcanus in ægyptiis regnauerit:honoribusq; diuinis ornatus fuerit. Quid enim egentilitate:quid ex humano genere quenquam meminerimus: cui huiusmodi inuentio dáda sit:cum rem tum multo antiquiorẽ: tum adeo nobiliorẽ esse uideamus:ut si ad ullum humanum ĩgeniũ referat᷑: q̃ stultissimum sit. Nullus certe uir usquá tantũ coniugii fructũ:tantam sanctitatẽ:tantá suauitatem:tantam bonitatẽ primus ĩuenit. Fuit enim solus:fuit inquá deus ip̃e oĩpotens solus:qui in primis parentibus prior ostendit nihil esse humano generi cõuenĩctius:nihil cõducibilius: nihil oĩno melius dilectiõe:& necessitudine nuptiali. Quátum aũt hoc unum matrimonii sacratissimũ institutũ cæteris oĩbus institutis mirifice antecellat:ea ratione licet intelligi:quod reliqua sacraméta humanæ sunt uel inuentionis:uel pietatis:at cõiugii immortalis deus est auctor: & id quidem quod modo dicebá in primis parentibus:illisq; innocẽtibus: & nulla adhuc titullatione sensuum irritatis. At quo in loco? Num qd in cubiculo? Nũ ĩ tenebris? In sereno certe illo:atq; floreo:& pamœno delitiaꝝ horto:quẽ græci paradison uocát: hedẽ ab hæbreis nomĩatũ.

Et hunc quidem locum rerum omnium uisibilium:atque inuisibilium deus conditor:iccirco in terra quasi quandam regiam nullius prorsus neque pulchritudinis :neque bonitatis inopem constituit: ut quem ad suam imaginem:ac similitudinem:proinde:atque regem terrestrem creauisset:uitam in sanctissimo agens:pientissimoque coniugio felix in ea:beatusq; sederet:uniuersæque terræ imperitaret. Non igitur est mirandum:si deinceps Christus optimus maximus:qui & uerus est deus: & ueri dei filius:tum in coniugio nasci uoluit:tum uxorem nisi adulterii causa dimittendam prohibuit:tum etiam nuptiis inuitatus interfuit: easq; probauit. Quo fit:ut quárectissime utrique uestrum prospectum existimem:& tibi Beatrix illustris:ac præclara totius muliebris uirtutis: atq; dignitati species:& tibi item Tristane paterni illius Sphortiani:insuperabilisque splendoris fulgentissimum lumẽ? Satis es præsens:satis es

coram o Tristane: qui per legitimum procutatorem auunculum tuum ornatissimum equitem auratum Lancelotum mainum: omnia tuo nomine transigi uolueris: quam rectissime inquam uobis prospectum: cõsultumque existimo: qui ut estis incomparabile continentiæ: & pudicitiæ ornamentum: sacratissima uos coniugalis necessitudinis: caritatisq lege mutuo deuiciri istitueritis: ut quæ humanæ societatis coppula prima est natura: iam uestrum alterum uirum: alteram uxorem & dici: & haberi oporteat. Non enim parua sunt: aut negligẽda nuptiarum bona: si ea nobiscum docte cogitemus: quippe quæ tripartita uiri sapientissimi prodiderũt fidem: prolem: sacramentum. Atq sacramento quidem ipso: quo æterni uerbi repsentat: ecclesiæq coniunctio: hoc uel maxime præstat: ne diuortiũ fiat: ne quoniam coniugale decus in regendi matrimonii: suscipiendorũq liberorũ officio positum est: alter ab altero separetur: ne dimissa: dimissusue alteri cõiũgat: ne prolis quidem ullius gratia. At proles cum pie suscipienda est: tum benigne alenda: & quam religiosissime educanda. Fidei autem munus est: ne quam in libidinis intenperantiam præter coniugalis uinculi sanctitatem delebamur. Idq æque uiro atq uxori cauendum cẽseo: quo neuter adulteri crimini fiat obnoxius: sed mutua se dilectione prosequantur. Itaq memineritis iã utrũq uestrum quantum ad corporis potestatem attinet: alterum alteri seruire & uxorem uiro: & uirum item uxori. Num ut Aurelii Augustini grauis est: ueraq sententia: ne continere quidem cõiugi licet: ubi cõiunx noluerit. Hæc autem una seruitus usque adeo est libera: ut alia libertas nulla in ciuili uita neque liberior sit: neq utilior: nec sãctior: Itaque non absurde Lycurgus lacedæmonius sapientissimus legumlator eos omnis: q nubere uoluissent: a spectaculo gymnicorum ludorum arcendos iussit: & quem honorem: atq obseruanciam iuniores Præstabant senioribus assurgendo: cedẽdoq eosdem carere uoluit. Quo factum est ut illud postea dictum in. Dercyllidan. inprobaretur a nemine: Dercyllidas q spectatus esset: & clarissimus impator: cum aliquando uenisset in consessũ adolescens quispiam ei subsellium haud cessit: quinquasi exprobando inquit: nam nec tu mihi: q cessurus esses: genuisti: Et ut reliqua bene conuenientis: felicisque coniugii commoda breuitatis gratia pretercam: qd de eius iucunditate: quid de laudatissimo: insuperabiliq; amore dicendum sit. Nam nec secundis: nec aduersis inrebus qui se tanto: ac tam pio coniugii bono dignos præstitere: inferiores usquã iudicati sunt: quominus omnis uel fortunæ: uel naturæ difficultates suparint. Quid enĩ aut Penelopes: quam fabulant: cõstãtiam: aut Euadnes tũ pacientiam: tũ aĩ magnitudinem in medium referam? Nõne Tiberius ille Graccorũ pater uxoris uitam suæ uitæ prætulit? Nam Artemisia. regina carũ non modo se uiri mausoli cineribus sepulchrum præbuit: sed ne diutius eẽt

Tristãus: lãcelotus mainus

Fides
Proles
Sacramẽtum

Aurelius Augustinus

lycurgus
Gymnici ludi

Dercyllidas

Penelope
Euadne
Tiberius
Gracchi
artemisia regina
Cares
Mausolus

Plaucii in uiuis tabeſcendo inuenit. Omitto utrunq; Plauciũ. Omitto. M. Bruti.
M. Brutus Omitto Mithridatis: Pompeiiq; uxores: quæ tamen ipſæ perſpicue declararunt nullũ eſſe inter humanas ſocietates uiculũ: quo magis quã cõiugio modeſto, atq; morigero nos uictos eẽ in oẽm fortunã gaudeamus.
Mithridates Poſſem ĩnumerabilia pœne exẽpla meminiſſe qbus cõiugalis felicitatis
Põpeius ius: atq; decus magis magiſq; pateret. Sed quoniã breuitate utendũ ẽ cæteris omiſſis uos illud unũ fortunatiſſimi cõiuges etiã atq; etiã moneo: atq; hortor: ut nihil uobis maiore ſtudio magnifice ex aio curandũ exiſtimetis: q̃ ut deũ ſemp ante oculos corãq; habeatis: quo proĩde atq; præſente: uidẽteq; & cogitetis: & agatis oĩa: ad eumq; mentẽ oẽm: animũq; ueſtrũ ſancte: pieq; referatis. Quod ſi feceritis: ſicuti certe facietis: agetis
Deus oĩa ſobriæ: oĩa cõtinenter: oĩa pudice: oĩa ritu: moreq; diuino. Itaq; deus cunctis ĩ rebus propitius uobis aderit: uos cõplexabit: uos tuebit. Prope
Liberi diẽ uobis: cuius rei gratia matrimoniũ eſt conſtitutum: optati liberi iu-
Nepotes cundiq; dabunt: cõſequentur nepotes: poſteritas ꝓpagabitur: oĩa deniq; uobis fauſta: felicia: fortunata erunt: Et quod proxime accedit ad deum facile obſecro: ut parentum: generiſq; ueſtri lau datiſſimos mores: pſtantiſſimaſq; uirtutes quo ad eius rei fieri a uobis poterit: dies: nocteſq; imitemini.
Beatrix æſtenſis Tu enim Beatrix ſplẽdidiſſimũ pudicitiæ: caſtitatiſq; documẽtũ (ut reliquos illuſtris maiores tuos tẽpori abſequẽs conticeſcã) nata es eo
Nicolaus æſtenſis patre Nicolao æſtẽſi florẽtiſſimo principe: q grauitate: & animi magnitudine cũ omni antiquitate potuerit de gloria cõtẽdere habuiſti Leonel
Leõellus lum fratrẽ: cuius ſapiẽtia: uirtuſq; tanta fuit: ut nulla ſit ætas laudes eius obſcuratura. Eſt eni tibi nõ frater ſolũ ſed humaniſſimi: & beneficẽtiſſimi patris loco: quẽ hic p̃ſentẽ: & mirabili cũ animi uoluptate cõiectis ĩte
Borſius dux oculis aſtantẽ intueris. Illuſtriſſimus dux Borſius: q & belli & pacis laudibus quãti ſit faciundus cũ aliis permultis argumẽtis oſtendi poteſt: tũ uel ea ratiõe maxime: quod primus ſuoꝝ omniũ in præclarã & præpotentẽ æſtenſem familiã cũ immortali ſui nominis gloria ducatũ inuexerit: quam quidem dignitatem hoc tempore ſcimus ad regiam eſſe proximam. Quare tui eſt officii: atq; probitatis Beatrix nobilliſſima: ut tuis te maioribus: atq; domeſticis quãtum fert ĩgeniũ tuum caſtiſſimiq; mores: rebus in oĩbus dignam præſtes: & ita præſtes ut & luce functi in tua prudentia: integritateq; reuiuiſcant. & dux Borſius: qui te nõ ſecus ac filiam mira caritate proſequitur: de tuis laudibus audire ĩ dies magis magiſq; delectetur. Id autem una re facile conſequeris: ſi tecum aſſidue me-
Triſtãus mineris: & quo genere nata es: & cui iradita coniugio. Triſtanus enim uir tuus ĩter uniuerſos noſtræ ætatis iuuenes: ſiue ingenii ſplẽd orẽ: ſiue robur: magnitudinemq; animi: ſiue corporis dignitatem: ac uires conſi
Iaſon deremus: talis ẽ: ac tantus: ut ea de ſe: quæ at oĩa nõ iniuria polliceri: quæ
Orpheuſ de Iaſone ĩ argonauticis fingit Orpheus: cũ illũ cæteris heroibus p̃ferens

ita cecinit Clarior in cũctis diuus fulgebat Iason: Iuno & enĩ lætos oculis afflarat honores: ac pulchrũ dederat: magnũq́: & pectorẽ forte. Nã qd de ipsius patre Frãcisco sphortia fortissimi illius ac sũmi ĩperatoris Sphortiæ filio quẽ oĩs mirata est: sensitq́ Italia: ĩ p̃sentia mihi ĩ tam breui tẽporis curriculo dicẽdũ sit? Cũ eius res clarissime gestæ tot: tãtæq́ sunt: ut si eas nõ dicã exponere: sed enumerarẽ uelim: Ante diẽ clauso cõponet uesp olympo. Satis illud: superq́ sit: qđ unum ex omni hominnm memoria esse nouimus qui parua etiam manu uniuersos Italiæ: ac maximos: robustissimosque exercitus: quibus eũ congressus non est? & ne id quidẽ lacessens unq̃: sed lacessitus: semp: coactusq́ ĩiuria eos semp cum gloria fuderit: fugarit. uicerit. oppresserit. Quæ certe nunq̃ aduersus omnis fortunæ turbines: atq́ p̱celias potuisset efficere: nisi ob maximas: ĩnumerabilisq́ uirtutes: q̃bus mortales cæteros mirabiliter ante it: omni potẽti deo gratus: carissimusq́ esset. Et enim frustra sunt hominũ conatus: q se a iusticia abduxerũt. Illos solos tuetẽ deus: ac rebus secũdis auget: atq́ ornat: quos uiros iustos: bonosq́ cognorit. Quare mirari neminẽ oportet: si aduersus florẽtissimas: opulẽtissimasq́ resp. aduersus maximos: potẽtissimosq́ reges: aduersus omnẽ irruẽtis: & ĩfestæ fortunæ: quã uocãt impetũ: illud imperiũ est adeptus nullis humãis opibus sed deo dũtaxat ĩ tantarꝫ: & tam illustriũ uirtutũ præmiũ auctore: duce: atq́ uexilli fero: quo nullũ est ĩ Italia nec opulẽtius. nec pulchrius: nec magnificentius. Et quod magis stupẽdũ esse iudico: cũ uniuersa Italia mutuis bellorꝫ incendiis modo conflagraret: reliquis omnibus principibus: Ciuitatibus: regibus de pace omnino desperãtibus: Solus Frãciscus sphortia est ĩuentus: q singulari sua ĩgenii acrimonia: diuinaq́ sapiẽtia ardẽtissimas bellicorũ flãmas præter omnẽ omniũ opinionem subito represserit. extinxerit. deleuerit tantamq́ repẽte pacẽ ĩtulerit: quãta ex omni ominũ sæculo in Italia nũquam fuit. Cumq́ disperati qdam: prostratique Antæi romanæ ecclesiæ oppida: urbesq́ disturbare: atq́ dissipare moliantẽ: solũ hũc unũ esse p̱spicimus: q quasi uitalis: salutarisq́ omnibus bonis aura ecclesiam ipsam iam metu examinatã: atq́ sui ĩopem cõseruet. alat. augeat. sustineat. sensuq́ afficiat. indignum sane & impiũ esse ducens: si qui rebus ĩ cunctis deo utitur salutifero adiutore: non eius sacrosancto se domicilio & adiutorem: & liberatorem præbeat. Cum tales igitur parẽtum uestrorũ splendidissimiq́ generis ideas per omnes uirtutis numeros nobis propositas esse intelligatis felicissimi coniuges: curate quæso: efficiteq́: ut corporis oculis: & mentis luminibus ita eas intuamini: inspiciatisq́: ut uestris omnibus honori: uobis uero ipsis emolumẽto: & q̃iucũdissimæ uoluptati esse possitius. Quod aũt ad rẽ attinet: iurẽ gratulãdũ esse uideo: & tibi p̃stãtissime dux Borsi: & optimo illi meo: maximoq́ prĩcipi gloriosissimo Mediolanẽsiũ duci Francisco sphortiæ: qui per cõuenientissimi

Iuno

Fr. sportia

Italia

Italia

Borsius dux

Fr. sphortia dux

huius:pulcherrimiqꝫ cõiugii uĩculũ nõ modo pristinã necessitudinẽ ue
strá:singulari beniuolẽtia cõfirmastis:sed bonis oĩbus:totiqꝫ Italiæ spem
certissimá attulistis ꝑpetui ocii:exoptatæqꝫ quietis.Quis eni dubitet be
ne uobis ĩter uos cõsentiẽtibus pacẽ Italicam firmá:inconcussamqꝫ dura
turá.Sed ne sim dicẽdi prolyxior ad ea ueniẽs: quorũ gratia tãta omnes
frequẽtia cõuenerũt:q̃ reliqua sunt:materno usitatoqꝫ sermõe transigá.

Ferrariæ.viii.Idus apriles.M.cccc.lv.

Francíscus Philelphus sal.d.Lodouico casellæ.

Aldasar cremẽsis:qui medicinæ studet apud uos renunciauit mi
Baldasar b hi hoc die sese interfuisse nuper sermoni:cuipiam Guarini uero-
Beatrix nensis:qui affirmaret iccirco ĩ proximo Epithalamio:quod ĩ in-
clytæ:atqꝫ pudicissimæ beatricis:& Magnifici Tristani sphortiæ nuptiis
Tristãus habuissem ferrariæ:nullis me donatum muneribus a ꝑstantissimo duce
Borsio:quoniá dicere ꝑtermisissem de æstẽsiũ principũ origine:idqꝫ om
Borsius niũ maxime dicendum fuisse Guarinum nostrum cõtendere.Hæc ipse
dux audiens Lodouice partim cogor tibi quodammodo:ut ita loquar:succẽ
Lodoui- sere:partim Guarini memoriæ ridere:atqꝫ cõmiserescere:q oblitus uide
cus casela atur Philelphum in scribendo omnino neqꝫ præterire:nec negligere soli
Guarĩus tum.Quid enim Guarinus nouit:quod Philelphus ignoret? Ná si quid
Philel- plus ualeat Philelphus an id minus: doctiores iudicẽt. Omnium primũ
phus breuitati:ut scis:fuit inseruiẽdum:id quod in meæ orationis initio pau-
cis qæstus sum:deinde nõ altius repetendum de prĩcipibus æstensibus
Aestẽses fuerat:q̃ de Sphortiis facerẽ.at plures sunt a me laudati æstenses:q̃ sphor
sphortiæ tiæ:cum tamẽ essem a Frãcisco sphortia tali:ac tãto prĩcipe ad id negocii
Fr. sphor obeũdum & delectus:& missus.Quid quod multo fuissem & copiosior
tia & ornatior si me per tuas litteras docuisses:q͂ de tuis immo nostris æstẽ
sibus abs te antea tribus deĩceps epistolis cõtenderam? Nunquid es obli
tus me tertium scripsisse tibi eam esse prĩcipis mei ĩ sentẽtiá : ut istuc irẽ
habendi epithalamii gratia?teqꝫ etiá atqꝫ etiam rogasse:ut quoniam mi-
hi nulla esset eorum cognitio:quæ ad æstẽsis familiæ laudes maxime ꝑti
nerent:ad me omnia q̃ diligentissime perscriberes:quæ laudanda : ac prĩ
cipi tuo grata censeres?Nonne eadem quoqꝫ abs te per litteras : tum per
antonium Triciensem ducalem aulicum cõtinuo petii:quo die in sub ur
banos illos ferrariæ hortos diuertimus.at hæc qs est uel mediocriter do
ctus:quem latere debeat extraria ista omnia: quæ tanti Guarinus facit:
ab aliis uiris sapiẽtibus ĩ minimis duci bonis:ab aliis uero ne ĩ bonis qdẽ
Laus duci?quo fit:ut omnis uera laus sit.At uirtutis a me æstẽses sunt:pro tẽ-
pore egregie laudari.Nulla igitur aduersus me quisquá utatur in simula
tiõe:nulla calumnia.quare minus me munifice munificentissimus dux
Borsius Borsius tractarit:cũ ab ipso equidem (q̃ta mea fert opinio) perhumani-
dux ter tractatus fuerim:& ut græci dicunt quippe qui me

tum publice miris laudibus extulerit: tum hilariter priuatim monuerit si quid esset: quod ꝺ ſe mihi uſui foret:id omne ĩ mea eſſe poteſtate poſi tũ.aut igit̃ nihil a me erratũ eſt:aut ſi quid eſt erratũ:id omne tibi amiciſ ſime Lodouice dãdũ exiſtimo.Itaq̃ uel meã tu apud inſimulatores iſtos uel tuã apud me cãm tuere.Vale & me illuſtriſſimo iſti prĩcipi unice cõ méda.Ex Mediolano.vi.Idus Auguſtas.M.cccc.lv. megalo prepos Lodouicus

Francisci Philelphi oratio nuptialis habita in ſponſalitiis Theodori plati iureconſulti:& Eliſabet Vicecomitis.

S Iue ip̃m naturæ ductũ:ſiue ratiõis:atq̃ honeſtatis uim cõſideremus:nihil eſſe ĩ actiua:ciuiliq̃ uita aut ãtiquius:aut dignius repiamus bene cõuenietis coniugii caritate:& ſanctimonia. Nã ſi ex oĩbus gregalibus aĩalibus homo eſt maxime ad ſociatatẽ natus : quis nõ id uel ĩſtitutũ:uel ſacramẽtũ maiorem ĩmodũ ꝓbet: laudet: admiret̃: ꝙ hãc naturæ cõmunitatem & tuet̃: & ꝓpagat? Hoc autem matrimonio præſtari qui neſcit:ſeipſum uidet̃ ignorare.Recte igitur:ac uero ſcriptũ legimus ab Ariſtotele acutiſſimo illo:eruditiſſimoq̃ philoſopho hominem ſolitariũ aut bæſtiã duci oportere:aut deũ:utpote bæſtia paucis egẽte rebus:deo autẽ nulla.Secus uero ꝺ homine uſu uenit:qui cũ multaꝝ: uariarũq̃ reꝝ ad uitã ĩdigeat:eas ſolus parar̃ ſibi nullo pacto poſſit.Itaq̃ prima uitæ:domuſq̃ ſocietas ĩ cõiugio eſt ſita. Eſt hoc enim tanq̃ ſæminario reipublicæ manãt liberi:nepotes:poſteriq̃ omnes:qui cũ unis ædibus capi nequeãt:ĩ uicos primũ:deĩ ĩ ciuitatẽ ꝓpagãtur:& regnũ. Quare non prudẽter ſolum uerũetiam ſancte:ac pie ille mihi humano generi uidetur conſuluiſſe:qui primus ad hãc naturæ communitatem matrimonium ĩſtituit:ab quo ip̃o qui abhorret:nõ debet nõ fateri:cũ deus nõ ſit:ſe ſimillimum eſt belluæ.Et quinã is fuit? Num Romulus? num Cecrops? Nam Vulcãus? Stultus profecto exiſtimandus uidetur mihi:qui huiuſmodi inuentum humano ĩgenio tribuat. Altius certe repetẽdum eſt nobiliſſimi huius:ac ſciſſimi ĩſtituti principum: Fuit inq̃ fuit oĩpotẽs ille:ac ſummus reꝝ omniũ & auctor:& creator deus : q cõtiuo ĩ primis noſtris illis parẽtibus cõiugiũ cõſtituit iubens.Creſcite:& multiplicamini:terrãq̃ replete.Itaq̃ poſſumus liquido ĩtelliggere:quãta ĩſit in matrimonii ſcitate nõ laus ſolum:ſed etiam ueneratio : cũ id a mẽte diuina & ꝑfectũ ſit:& cõſtitutũ:& iuſſum.Et eſt ſane cõiugiũ hoc eſt uiri atq̃ mulieris ſecũdum legem ad procerãdos liberos cõiũctio ea prima ſocietas q̃ cũ ſocietatũ omniũ ĩter hoĩnes & origo eſt:& fundamẽtũ:tũ & ſuauiſſima ducitur:& utiliſſima:honorificaq̃ ĩ primis.Hec enim tria maxime expetunt̃ ĩ uita honos:utilitas:uoluptas uel ea potiſſimum ratiõe: ꝙ honos debet̃ uirtuti:utilitas neceſſariis rebus:cultuiq̃ domeſtico:uoluptas aũt ea:qua uel corporis:uel animi labore:atq̃ negocio aliquãdo cõquieſcimus. Quæ qdem omnia ĩeſſe ĩ bene morato cõiugio nõ difficulter ĩ

Ariſtoteles

Romulus Cecrops Vulcãus

ueniamus:si uelimus nobiscum ipi animo uolutare:a quod:quātisq; flagitiis per matrimonii sanctimoniam & tuti reddimur:& salutares:ob eā q; rem maxime honorifici. Temperantes enim:atq; pudici cōiuges nihil agunt:nihil cogitāt:nihil loquūtur:nisi quod honestū:decorūq; sit: atq; secūdum deum:quippe qui semper ante oculos habeant ad illius se imaginem:ac similitudinem creatos nihil agere oportere:quod minus creatori suo gratificentur sed omnia sobrie:omnia castæ:omnia innocenter: omnia secundum legem diuinitus cōstitutam. De utilitate uero quid est opus prolixiore utamur oratiōe:cum nemo sit natura usq; adeo ꝓfusus:aut incōsyderatus:qui dum se uidet obstrictum coniugali bono: nō cōtinuam habeat rationem amplificandæ rei familiaris: qua sese: atque uxorem:suosq; omnis nō alat solum:sed cum dignitate tueatur. Eadēq; mente uxor omnia ad cōseruatiōem rei domesticæ:omnia refert ad parcimoniam. Quibus utriusq; studiis quāta cōfletur utilitas:nemo est quē lateat. Quem præterea fugit eorum:qui sine cōiugio sunt: rem omnē familiarem habere deterius in dies:utpote cui parcat nemo:sed obliguriāt eam omnes:atq; diripiant? At uoluptatem nō ea metior ratione: qua pecudes uidemus:ut sit suauis quædam sensuū titillatio: leuisq; pruritus. Sed ea mihi uoluptas uidetur optanda: qua quod modo dicebam & nihil corporis labores remitūtur & animi perturbatiōibus quādoq; ꝑssi ueluti relaxātur. Huiusmodi uero uoluptatem bene compositum matrimonium in sese cōtinere nemo sane mentis ignorat. Nam & uir ī uxoris probitate:pudicitia:parcimonia:diligentia:atq; charitate mirifice cōquiescit:& uxor in uiri prudētia:strenuitate:industria: ac mutua erga se uoluntate omnes animi molestias:curas:sollicitudines & reponit: & sedat. Ad hæc uero quanta est ea animi uoluptas:quæ cōtinuo exprocreatis liberis percipitur:cum in iis sese parentes intueantur non solum esse: sed perpetuo fore? Possem alias plærasq; ratiōes ī medium afferre: qbus ostenderem in hac actiua: atq; ciuili uita nihil esse cōiugio nec præclarius:nec melius sed unum illud potissimum:quod cætera sacramenta hominum prudentium excogitatione atq; auctoritate:& inuēta sunt: & cōstituta. Matrimonium uero cū deus ipse ī prima nostra origīe suo ore cōstituit:ac iussit:& id quidem in horto delitiaꝝ:& in summa uitæ cōtinētia:atq; puritate:tum etiam xp̄s optimus maximus dilucide cōfirmauit qui ī matrimonio nasci uoluerit:& diuortium temeř fieri prohibuerit: & ad nuptias inuitatus eas sua præsentia honorauerit:ac iuuerit. Perbeate igiť illis ego ꝓspectū reor uiri magnifici matresq; nobilissimæ: q hac felicitate cōiugii muniri sese īsignirīq; īstituerit. Quoꝝ honorifico splēdidissimoq; cœtui uos hoc die ascriptū iri iurecōsultoꝝ clarissime: atq; ītegerrime. Theodore plate & nobilissima pudicissimaq; uirgo Elisabet uicecomes iure ac merito pro mea erga uos innocentissima uoluntate &

Matrimoniū Xp̄s opt. maxi. Theodorus platus Elisabet uicecomes

lætor:& gaudeo. Intelligo enim ĩ hoc mutuæ caritatis uinculo fore: ut
tráquillá ac faustam & fortunatam uitá uestrũ utriqꝫ partá aíaduertant
oés:& fateanť.Hoc aũt loco haud absurdũ fuerit mea sentétia : ut quid
uobis tenédũ seruádũqꝫ sit:paucis cõméter. Enimuero prima cõiugii cá
est spes quedá ĩmortalitatis : quæ ex liberis nobis pariť. Nam q corpore
mortales sumus:ꝑ illos reddimur ĩmortales:Propagatur enim caro no
stra ĩ iis:quos géuerimus.Accedit etiá illud:quod cõiugati haud difficul
ter uitát illicitos omnis ꝓhibitosqꝫ cõgressus: ob quá quidé rem monet
apostolus:ut quisqꝫ habeat suá.Est præterea uxor uiro ꝑmultis in rebus
adiumento nõ mediocri.Solere etiá ꝑ uxoriá caritaté & acerbissimas ini
micitias tolli ardétissimaqꝫ bella restingui raptæ sabinæ nobis exemplo
sunt.Possem alia meminisse ꝑmulta:quibus cõiugii bonitas elucesceret.
Sed quoniá res patet ipsa ꝑ sese:ea breuitatis gratia missa facio: mõ unũ
illud uestrum prætereat neutrum triplicia esse bona coniugii secundum — Bona tri/plicia
aurelium Augustinum fidem prolem sacramentum. Fidei autem illud
est munus:ne præter uinculũ coniugale cũ altero aut altera concubať:id — Fides proles sacra/mentum
quod nõ minus uiro seruandũ est q̃ uxori.In prole uero attéditur: ut cũ
caritate suscipiatur: religioseqꝫ educetur & urbane.At in sacramento ca
uendũ est omni studio:ne cõiugium separetur:ne per diuortiũ alteri cõ
iugať:ne ꝓlis quidé ipsius causa. Estqꝫ præceptũ illud ꝑpetua recorda/
tione usurpádũ.Quos deus cõiunxit:homo nõ separet. Quare illud est
maxime officio:ut omni ope atqꝫ opa studeať:ut non corporum modo:
sed nec etiá animoꝝ ulla sit diuortii suspicio.debent.n.coniugati assidue
mutua se caritate cõplecti meminisseqꝫ iccirco matrimoniũ appellari:ut
q̃ uiro cõiũgiť mater fiat.Hæc.n.est tanq̃ regula nuptiaꝝ:quo generatio
né regeneratio excipiat:& ita deinceps regenerádo ꝑpetuo ꝓpageť ꝑ mu
tuũ caritatis & obediétiæ uículũ:cum neuter habeat sui corporis potesta
té:sed alter alteri sint adeo obstricti:ut se cõtieř nequeát altero cõnubii de
bitũ postuláte.Cæterũ quid pluribus est opus.Solũ cõiugii sacramétum
diuino ore cõstitutũ est:cũ cætera sacraméta humáæ sint íuétiõi ascribé/
da.Quod deus igiť uoluit:constituit:iussit:id si quis negarit ulla carere
bonitate:hũc ego ausim appellare & sceleratũ & impiũ.Nũc autem sepa/
ratim ad utrũqꝫ uestrum quædá pauca sim dicturus. atqꝫ te primo allo
quar Elisabet. Habes tu sane ea oía : quæ in sponsa spectari consuerunt: — Elisabet
probitatem uenustatem nobilitatem doté.Tua probitas est tota:quippe — Probitas
quæ ĩ animo est posita: hác tibi eripere nemo potest.Quare cũ tibi sit pe
culiaris noctes tibi ac dies curandũ est: ut ei semp aliquid addas:eam am
plifices: exornes: illustres. Venustas corporis est:.quæ eo magis habenť
ĩ pretio:quo magis fuerit cũ uirtute cõiuncta.Nobilitas & diuitiæ fortu — Nobili/tas
næ censenť bona.Dos tibi & pulchra est & pro ciuitatis cõsuetudíe satis
ampla.Nam de tui generis splédore qd attinet multa memorare. Non — Dos

Vicecomites — enim familia uicecomitum aut obſcura eſt aut noua:ſed & priſca admo
dū & illuſtris & præpotēs.Nam ut reliquos miſſos faciā uiros ī omni di
gnitatis gradu clariſſimos:q ex hac ꝓſapia emanarūt:id ſatis mihi ſupq̀
uideť ꝙ uni uicecomites inclyti & excelētiſſimi pricipes annos iam ꝓpe
Mediolanum — cētum ac ſeptuagita nō Mediolanum dūtaxat qua una urbe nihil habet
orbis terræ populoſius nec uniuerſa Italia magnificētius : ſed alias item
Italia — ꝑmultas & Galliæ ciſalpiæ & liguriæ potētiſſimas urbis feliciſſimo īpe
Gallia ciſalpina — rio & tenuerūt quādiutiſſime:& hac etiā tēpeſtate tenēt quāpacatiſſime.
Sed ne ī maioribus tuis enumerādis ampliſſimis certe oībus optimiſq̀
Liguria — uiris uidear dicendo ꝓlyxior:ſatis ꝓ tēpore fuerit meminiſſe Gaſparini
Gaſparinus uicecomes — uicecomitis parētis tui uiri ꝓfecto & generoſi & ſingulari bonitate præ
diti:q illuſtriſſimo illi pricipi Philippo Mariæ ob īcōparabilis ſuas mul
tipliciſq̀ uirtutes & cariſſimus fuit & ꝑiucūdus adeo:ut nihil unq̃ ab eo
Philippus Ma. — fruſtra poſtularet.Quid enim loquar de tua nobiliſſima illa Iohāna ma
tre:quæ ꝑ̄ſtātiſſimis Ruſconibus nata q tū alia nō nulla oppida tū etiam
Iohanna — urbē Comum quōdā tenuere dominatu: ī omni pudicitiæ ac prudētiæ
Ruſcōes — gloria nulla ſe geſſit clariſſima fœmina īferiorē.Habes ꝑ̄terea qui hic ad
Comum — ſunt tū ornatiſſimū eqtem auratū Iohānē aloyſiū tum Frāchinū non fra
Iohānes aloyſius — terno ſolū ſanguine ſed etiā mirabili caritate cōiunctos:q ut ſunt corpo
rū magnitudīe ac forma īter omnis mediolanenſes ſpectatiſſimi ita plu
Frāchīus — ribus uirtutibus ac maximis apprime celebrādi ob eaſq̀ rex excellentiſſi
Agnes — mo noſtro pricipi gratiſſimi.Sunt ad hæc tibi īuiuis ſorores tres nō uul
Antōius marliāus — gari celebres honeſtate Agnes uiro grauiſſimo eidē ſapiētiſſimo & opti
mo Antonio marliāo cōiūcta matrimonio & Lezadra comitis Franciſci
Lezadra — turriāi uxor:q qdē ambo ītegerrimi ſunt prudētiſſimiq̀ ducales ædiles:
Fr.Turrianus comes — quos uulgo magnos uocāt ducaliū ītratarū. Eſt itē ſoror tertia Marga
rita nupta ducali aulico aloyſio dugnāo.Quibus ſane ſororibus tuis Eli
ſabet pudiciſſimis ꝓbatiſſimiſq̀ debes nulla uirtute cedere.In primiſq̀
Margarita — meminiſſe hūc te uiꝝ eſſe habiturā id qď fauſtū felix fortūatūq̀ ſit.The
odorū Platū:qui & genere natus eſt ſplēdidiſſimo & patentibus optimis
Aloyſius dugnāus — & ipſe quoq̀ ꝓbitate eruditiōe eloquētia poſterior nemine:ſiue cū iure
cōſultis conferať:ſiue cum philoſophis ſiue cum oratoribus maximiſq̀
Eliſabet — uiris ī omni genere laudis & gloriæ.Vellem mihi liceret Eliſabet ea om
Theodorus platus — nía de tuis laudibus dicere quæ & pulcherrima ſunt & ueriſſima. Sed cū
ea ſit apud oēs đ te fama pudicitiæ prudētiæ ꝓbitatis:ut uirginibus om
nibus una tu exēplo eſſe & poſſis:& debeas:iā tēpus me admonet:ut om
nem meū oratiōis curſum ī futurū hunc ſpōſum tuū breuibus cōuertā.
Quid autē de te primū laudē:Theodore plate:uel qd non laudē potius?
Nam quis omniū eſt:q de tuis pulcherrimus maximiſq̀ uirtutibus īge
nio diſciplina certius teſtimoniū uno Franciſco philelpho afferre queat:
cuius uel admodum adoleſcēs īſtitutus es diſciplinis:& cum ætate ꝓue

ctus:& sapiétia:ab eiusdem te familiaritate & amicitia:nunq̃ alienum te uoluisti? Finxit te natura ĩgenio uigili acri strenuo dextero. Quare non modo quæ recte audires:celeriter tanq̃ pcipiebas:sed pmulta quoq; assiduo studio diligétiaq; tua:ex uariis lectiõibus cõquisita atq; collecta perinde atq; in optimæ quédam atq; frugiferæ messis aceruũ cõgerebas nihil quod uel ĩeptum esset uel minus luculétũ admittés. Quibus qdé naturæ tuisq; ĩstitutis factũ est breui:ut nihil quod ad oratoriá attineret:nihil quod philosophiæ grauitaté saperet ignorares. Cum uero ĩtelligeres & p cõditione tempoꝝ:& pro maiorũ tuoꝝ gloria legum ciuilisq; iuris sapiétiam omnino tibi esse obeundá ad hác te totũ tanq̃ ĩ patritá & auitá possessioné recepisti. Idq; usus & ingenii acrimõia & memoriæ bonitate & cõtinua quadam diligétiq; ĩdustria breui temporis curriculo præstitisti:ut iuriscõsultoꝝ & eruditissimus habereris & ĩnocétissimus. Nec tamé ĩter hæc studia siquid ocii uenari poteras:id uacuum fluere patiebaris. Sed quod alii plæriq; omnes ad relaxationé & uoluptatis illecebras cõferunt:id tu omne aut ad reꝝ diuinaꝝ pspicientiam aut ad aliarũ disciplinaꝝ cognitionem trásferebas. Quo factum uidemus: ut omni ĩ laude uersatus existimeris. Nec eĩm te fugiebat duo eé hominũ genera alterũ doctũ & urbanũ:alterũ ĩdoctũ & rusticũ:& hoc quidé humanæ præstátiæ q̃ minimá parté repræsentare:quo de uno uerecundæ locutus est hieronymus ĩquiens. Sancta quippe rusticitas soli sibi prodest. At alterũ illud lõge pprius uidetur ad diuinam bonitatem accedere:cũ nõ sibi solũ sed uniuerso humano generi natum iure queat iudicari:quod & cõsulédo & monédo & ĩstituédo & tuendo sit oĩbus usui. Et enim cum duæ sint animi partes:quaꝝ altera rõnem habet:altera caret:ĩ utriusq; ui eximius esse uoluisti. Quapropter uirtutes oĩs cõplexus est & cõtemplationis & actiõis:quo utriusq; felicitatis etiá ĩter uiuos fieres cumulatissime particeps. Turpissimũ certe iudicás a primis tuis illis maioribus Platõeq; & solone ulla ex parte degenerare. Platoꝝ enim familiam & priscá esse & percelebré satis nobis ostendit ipse unus plato:ab quo plati defluxere Quis enim audeat negare extitisse platoné philosophoꝝ pláe omnium & maximũ & grauissimũ. Vt diuini illius ĩgenii summæq; sapiétiæ cætera argumenta prætereá:fuit ille omniũ philosophoꝝ primus: q & de trinitate & de rebus diuinis ac nostris multo ante humani generis redemptorem q̃ aptissime fuerit pientissimeq; locutus. Qua ipsa re una quanq̃ philosophorum oĩum nobilissimus iudicari debet: altius tamé eius est nobilitas recésenda. Plato uir fuit atheniensis Xenocratis academici & Aristotelis pipatetici doctor. Is suo pprioq; nomĩe aristocles dictus est. Ná platonis appellationé aut a pectoris latitudĩe ab oratione huberiore deductum putant πλατυσ platys.n.græce latum latine significat. Huius paternum genus a Codro manauit atheniensium iustissimo rege.

Duo hominum genera

Plato Solon

Origo domus theodori plati

Platonis origo

Aristoteles peripateticus

πλατυσ Platys

Codrus

Melan/thus
Solon
Nileus
Chlora
Amphiõ
Nestor
Theodo/rus platus
Georgi/us iuris/cõsultus
Petrus Antõius platus
Insubres
Liguria
Genua
Platus
Matho/dia
Loniel/lus lucia/nus comes
Facinus platus
domnilla

meláthi filio:at maternũ a Dropide poeta elegãtissimo Solonis legũlato
ris fratre. Qui quidé ipsi altius referũt genus suũ i Hileũ heroa neptũ fili
um ac peliæ fratré. Ex quo ité nileo & chlora amphionis filia nati sunt fi
lii duodecim:quoꝝ natu minor fuit Nestoris:q ĩ bello troiáo sapiétia &
eloquétia íter græcos cæteris præstitit. Itaqꝫ mirádũ certe nõ est:si The
odorus platus huiusmodi ortus genere & ipse iuxta ac pater Georgius
clarissimus ille iuriscõsultus legum ciuilisqꝫ iuris sapiétia est illustris: &
Petrus antonius huius frater cũ militiæ gloriatũ poetica est & oratoria
laude ísignis. Theodorus.n.ꝑ transfusa & ꝓpagata in posteros ui soller/
tiaqꝫ naturæ platoné solonaqꝫ repræsentat. At Petrus Antonius tũ nileũ
illũ q & pilũ cõdidit & res gessit maximas:tũ amphiõa & dropidé:quos
eloquétia reddidit celeberrimos. Vterqꝫ auté bonitate referũt Codrum
regé. Is enim pro iusticia & caritate patria sese ultro morti sobiicere non
dubitauit. Ea deniqꝫ ratiõe hi duo frés ꝓ diuino prícipe nr̃o patriæqꝫ sa
lute si opus esset:uitá ipsam ultro alacriterqꝫ exponerét:ꝑsertim cũ aíad/
uertát í prícipis salute patriá saluté esse cõstitutá. Quá í uno ipo Theodo
ro omné maiorũ suoꝝ laudé & gloriá ita liceat reperire ut nullus nobis
neqꝫ amphion neqꝫ dropides nec etiá nestor sit desyderádus. Nam ad cæ
teras uirtutes & uersu ualet & oratiõe soluta adeo : ut qđ đ nestoř apud
homeꝝ legimus:ex eius lingua melle dulcior oratio ꝓfluat:adde mode
stiam facilitaté mansuetudiné comitaté morũqꝫ elegantiam mirifica &
íaudita quadá ígenii dexteritate prudétiaqꝫ cõditá. Quid multis? Ita ipe
per sese pollet:ita suo splendore præclarus est:ut uideatur maiorum etiá
claritudini præluxisse. Quid enim sim lõgior í recésenda platorũ nobi/
litate:cum non modo in Insubribus:ut uetustiora illa silétio : iam inuol
uam: uerumetiam & í placétino ac parmensi solo superioribus tempori
bus : & í ipsa etiam liguria:cuius caput est Genua lateqꝫ ꝑ Italiam nõnul
li ex platoꝝ familia uiri magni & prepotentes castella plurima oppidaqꝫ
possederint? Quare ne prisca illa curiosius repetétes quæ magis ad rem
faciunt:prætereamus:paucis mihi complectendum uidetur:qꝫ & ostédi
omnibus potest:& ipse legi. Extát enim grauissimæ quædá tabulæ quæ
uulgo hac tempestate uocantur publica ístrumenta:& æe quidem reper
tæ in archiuo placétino confectæqꝫ anno a natali christiano uigesimose
cũdo supra millesimum. Quibus quidem tabulis perspicue patet fuisse
fratres sex ex quodam natos magnifico militaris dignitatis uiro Plato
nomíe:qui ex plata familia ortus esset ac nobili fœmina Mathodia:quæ
filia foret magnanimi equitis aurati comitisqꝫ lonielli luciani atque his
paternum auum extitisse Facinum platum & ipum equitem auratum:
auiam uero probatissimam & nobilem fœminam Domnillam arasmi
turriam filiam. Atqꝫ his quoqꝫ in tabulis quæ confectæ sunt hercíscũdæ
familiæ gratia dilucide apparet fuisse illis platis amplissimum patrimo/

nium & arces permultas atq̧ oppida: quæ pro suis portionibus singilla-
tim inter eos fratres diuisa sunt. Castellũ autem unũ nomine platonum
iccirco Indiuisum atq̧ cõmũne relictũ esse: quoniã platoꝝ familia a diui
no illo Platone philosopho trahẽs originem haberet agnatiõis suæ per-
petuum cognomentũ. Cũq̧ hi sex fratres secũdum portiones quæ cuiq̧
obtigerant. Alius Bononiã. Alius Ferrariã. Alius Genuam. Alius Parmã
Alius Immolã sese contulissent. Antonius platus qui foret ex illis omni
bus natu minor: haberetq̧ portionẽ suã in Mediolanensi ditione: Medi-
olanũ se recepit: ab quo quidem uno cũ cæteri maiores tum illustris &
sapientissimus iureconsultus Georgius platus clarissimi huius spõsi pa-
ter profectus est. Quid enim memorem quod est oĩbus luce ipsa magis
perspicuum: uiꝝ illũ grauem atq̧ sapiẽtẽ Guidetum platum: quem ipse
Georgius auum habuit. Fuit enim ille tanta probitate & sapientia: ut nõ
modo apud Iohãnem mariam secundũ mediolanẽsium ducẽ iuuenem
sane ferocissimũ primum locum obtinuerit: sed apud eius etiam p̃rem
Iohãnem galeaciũ quo nihil uidit ætas illa ĩ omni præstãtiæ genere nec
admirabilius nec p̄fectius: tanto est habitus in honore: ut existimari pos
set diuinus ille princeps nihil apud se habere uno Guideto plato aut ca-
rius aut prætiosius. Itaq̧ nõ est mirandũ: si talis ille tantusq̧ uir pro suæ
pietatis munere ad sanctã ciuitatẽ hierosolymam cũ ornatissimo famu
latu nauigauit: quippe qui intelligeret honorẽ omnẽ huius mundi ina-
nem esse: ubi diuino uacaret cultu. Quã obrẽ deuotissime eo profectus
ubi uoti sui piẽtissime factus est compos: a serenissimo Hungariæ rege
Carolo apud sacrosanctũ sepulchrũ ipsum militaribus est ornatus insi-
gnibus. Hoc igitur auo Guideto & patre Georgio natus est excellẽtissi-
mus hic iureconsultus Theodorus & quo de modo uerba fecerã Petrus
antonius & cũ alii fratres tum Anastasius adolescẽs: qui etiam ipse pater
nam atq̧ alioꝝ suoꝝ maioꝝ gloriam egregie imitatur. Nam ip̄e quoq̧
legali ciuiliq̧ sapiẽtiæ ita operã dat: ut suoꝝ æqualium cedat nemini ne-
quaq̃ is quidem solonis platonis oblitus. Nã & solonis leges quanto fue-
rint in honore: uel unum illud est dilucidum argumentũ: quod Roma-
ni ipsi rerum domini legatos decem in græciam usque miserint: qui eas
ab Atheniensibus petitas in urbem ferrent ad suum stabiliendũ iusticia
& decorandum imperium: Et Plato quantam præ se laudem ferret le-
gũ iusticiæ uniuersæq̧ administratiõis ciuitatis cum alia permulta eius
uolumina eruditissime atq̧ sapientissime lucubrata tũ libri decem de re
publica duodecimq̧ de legibus apertissime declarant. Sed his omnibus
omissis quid loquar de materno genere Theodori? quid inquam de hu
ius m̃re pudicissima atq̧ optima muliere Agnete Maffei muzani illius
filia: q & senator sapientissimus fuit & ob maximas suas ĩnumerabilisq̧
uirtutes Philippo mariæ nobilissimo duci carissimus: Num tantus ille

Arasmus turriãus
Castellũ
guidetus platus
georgius platus
Iohãnes Mar. dux
Hierosolyma
Carolus rex
Anastasius platus
Solon
Romani
Græcia
Plato
Agnes Maffeus muzãus
Philippus Maria dux

princeps cuius ſplendidiſſimum nomen nulla unquam neq inuidia nec poſteritas obſcurabit: tãto feciſſet unum maffeum mazanum niſi omni laude dignum cenſuiſſet? Vellem mihi liceret ea omnia in medium referre: quæ ad uera de te laudes attinere intelligo præſtantiſſime iuriſconſulte Theodore plate: quæ quoniã tpis breuitate impedior: ut prætereã: eſt neceſſe. Vnũ illud certe ſcio: te unum eſſe inter oĩs: qui nõ tam platus dicendus ſis quã plato: utpote qui non modo platonẽ in omni ſapientiæ gloria repræſentes: uerũ etiam ſis idẽ plato: a quo illuſtris familia oli tua quæ nunc deprauatione tẽporũ plata dicitur: platonica fuerit appellata. Sed quoniã me tempus iam admonet: ut ad uerba illa ſolemnia qbus tota uis matrimonii p uerbũ de præſenti cõcludit: noſtra omnis oratio ſe conuertat: de his nunc ſatis atque ſuper.

Theodorus platus — Plato

Franciſci Philelphi orõ nuptialis habita in deſponſaliciis Petri Biragi & Eliſabet princiualis.

q Vi ſacratiſſimũ coniugii uinculũ non ſũmopere laudãt excellẽtiſſimi principes ĩdigni profecto illi mihi uideri debẽt qui ex ullo hominũ numero iudicentur: Nã ſi natura fieri uidemus: ut qcqd aut aliter aut ſentit: pducat aliqd ſibi ſimile: quo in ſua ſpecie propageť: idq nõ in cæteris aĩalibus ſolum quæ rõne carẽt: ſed in hærbis etiam & arboribus quæ ſunt inopes ſenſus: intueri liceat: quid de humano genere dixerimus: q diuinã imaginem præſe fert? Nonne ad ipſum naturæ appetitũ diuino quoq præcepto admouemur: ut creſcamus: ac multiplicemur: terrãq repleamus? Et eſt ſane cõiugiũ ut mea fert opinio: uiri adq mulieris ſecũdum legẽ ad procreandos liberos coniunctio. Nõ enim ad pruriendis libidinis nõ ad titilantis ſenſus nõ ad obſcœnæ uoluptatis intemperantiã inſtitutũ ẽ matrimonium: ſed ut pro ratione pro lege pro ſanctimonia nobis ſimiles generemus. Itaq in coniugio admodum eſt cauendum nõ modo: ne quid p adulteriũ q impium eſt: ſed ne p laſciuiam quidem ullam quod pecudum eſt propriũ: perpetremus. Omnia ſunt a nobis ſecundum uirtutem ac deum agẽda: dicẽda: cogitãda. Hæc qui pure caſte innocẽterq ſeruare prexerint: nõ difficulter triplicia illa bona aſſequentur: quæ dicũtur fidei prolis ſacramenti: Huiuſmodi autem matrimoniũ tãtũ in ſe iucunditatis habet: ut nihil in uita poſſit eſſe felicius. Quod ſi ex ullo unq̃ ſperandũ fuit: tum ex hoc præſenti fauſto fortunatoq cõiugio nõ modo licet ſperare: ſed ita omnino ſperare: atq ea quæ oculis cernuntur & in noſtra ſitu ſunt poteſtate. Quis enim ignorat ſpõſam ipſam Eliſabet princiuallis lampugnani uiri clariſſimi atq optimi katherinæ ſpinellæ nobilis & honeſtiſſimæ mulieris filiã ita eſſe ab prima uſq infantia educatã: ut ſimul cũ lacte uideatur pudicitiã bonitatẽq oẽm hauſiſſe? Nã de Petro ſponſo quid attinet multa dicere: quem oẽs ſcimus nemine ſuorũ

Præceptum diuinum — Cõiugiũ — Liberi — Libido — Intemperantia — Lex — Sãctimonia — Matrimonium — Eliſabet — katherina

æqualiũ in omni ꝓbitatis genere inferiorẽ. Et ne lõgior sim: q̃ tẽpus lo/ Petrus
cuiq̧ patiatur: Et certe Petrus parentũ maiorꝶq̧ suorꝶ q̃simillibns: quip/ Antõius
pe qui natus Antonio birago ornatissimo uiro & Elisabet souica mulie biragus
re probatissima habuit Maffeolũ paternũ auum: quem præstãtissimus Maffeo
dux philippus ob eximiá erga se fidé singularéq̧ prudétiá præfecit suæ lus
uniuersæ: curiæ magistꝶ: quem quidé pulcherrimũ & amplissimũ ma/ Philip
gistratũ Maffeolus ea diligentia & integritate gessit: ut perinde atq̧ hære pus dux
ditariũ diuinus ille prĩceps in Antoniũ eius filiũ post patris obitũ trans/ Andreas
tulerit. Quid dicam præterea de huius patruo Andrea briago uiro ma biragus
gnifico & grauissimo: Nonne idem dux Philippus tanti eum semper fe/
cit cũ publicis tum priuatis in rebus ob ĩgenii acrimoniam magnitudi/
nem q̧ cõsilii: ut neminé haberet carioré: neminé iucundiorem: neminé
cui plus aut tribueret aut crederet? Apud hunc aũt illustrissimum prin/
cipem nostꝶ quantũ semper idem Andreas ualuerit: quoad uixit: & au/
ctoritate & gratia & domi & belli ob eam: qua plurimum semp claruit:
diligẽtiam ac fidem: nemo uestrum omnium est qui nesciat. Quid enĩ
uager per alienas familias quibus Petrus sponsus affinitate coniunctissĩ
mus ẽ? Souicos posterulas amideos aduocadros morones uicecomites
ipsosq̧ lampugnanos: cum inter biragos tot uiri floruerint ac etiã nunc
floreãt in omni uirtutis genere: ut si eos numerare uoluero in hac tẽpo/
ris breuitate: sim nõ mediocri tedio futurus? At d' nobilitate & generis
claritudine pudicissimæ huius sponsæ Elisabet si uerba uoluero pro di Elisabet
gnitate facere: non sit mihi huiusmodi breni sermone opus sed prolyxa
oratione uel quam spatiosissimis potius uoluminibus. Nam quæ fami/
lia est paulo excellẽtior non mediolani solum sed in hac uniuersa Gallia Gallia cis
Cisalpina: quæ non sibi maximo semper duxerit ornamento lampugna alpina
norum affinitates? Quare ut tempori inseruiatur cætera omnia omittẽ
tes paucis ea percurramus: quæ ad domesticas sponsæ laudes in huius/ Fr. sphor
modi necessitudinis genere attinet. Nata est Elisabet patre ut modo di tia
cebatur Princiualle: uiro certe mea sententia: qui & dexteritate ingenii Blanca
& strenuitate magnitudineque animi alteri nemini suæ patriæ cõcedat maria
fide autem & obseruantia tanta in excellentissimos nostros prĩcipes Frã Georgi
ciscum sphortiam Blancamq̧ Mariam duo huius temporis splendidis us
sima luminaria: quãto esse maior nullo pacto possit. Quid enim memi/ Bernar/
nero aut Petrum auum paternum ciuilis pontificiiq̧ iuris peritissimũ dus phi/
grauissimumq̧ doctorem? aut Georgium illum patruum: cuius ad pa losophus
ternas laudes tanta beniuolentia accessit in hunc diuinum principem: ut Baptista
eam non nisi cum uitæ exitu terminarit? Nam & Bernardum philoso/ Iohãnes
phum ac medicum & Baptistam atq̧ Iohannem andream uidetis in ui/ andreas
uis non uulgari uirtute iuuenes. Hieronymus etiam ipse patruus quan Hierony
ta modestia humanitateque præstiterit: dum uita frueretur: cognostis mus

oēs:Sed ut de reliquis ne sim in dicendo lōgior:cōticescam:Nō ne unus
oldradus hic Oldradus lampugnanus magnificus.eques auratus ducalisque sena
Philippo tor sapientissimus tāto semper in honore est habitus ob eius præclaras
Ma.dux sūmasque uirtutes cum apud Philippum Mariam illum:tum apud hūc ipsum Franciscum sphortiam socerum generumque duces:ut alterum habeamus neminē:qui cum hoc uno queat de gloria contēnere: Quæ cum ita sint:non dubiam nobis omnibus spem affertis felicissimi coniu
Elisabet ges Elisabet lampugnana Petreq; birage in oī uos laude similis fore parentum maiorumq; uestrorum.Respondebitis enim respondebitis pfecto genituræ sæmini:talisq; uos præstabitis:ut non minus illis præluxisse q̄ accepisse ab illis lucem sitis iudicandi. Quare qđ felix faustū fortunatumq; uobis sit:iam ad ipsum desponsationis munus propius accedamus.Mediolani.iiii.Idus septembres.M.cccclviii.

Francisci Philelphi epithalamion in nuptiis nobilium coniugum Iohānis antonii simonetæ & Margaritæ cottæ.

i Nter humanæ societatis uincula:quibus ratione duce iucūde inter nos uiuimus:nullū profecto neq; iucundius neq; utilius esse aīaduerto:quā quo uir & uxor mutua caritate inuicē coniunguntᷣ.Scimus enī in uniuersa re domestica q̄ cōstituitur seminariū reipublicæ triplicē esse societatē heri & serui uiri & uxoris patris & filii:& id qdem secūdum triplex ciuitatis administrādæ genus.Harꝝ uero cōmunionū coniugium qđ uocamus: tantā uim in se habere tantā magnitudinē tantam præstantiam excellētissimi philosophi tradiderunt:ut inde gradatim secūdis auspiciis ad sūmum usq; eatur imperiū.Vt enim unius egregii uiri principatus & optimatiū præstat & populi dominatui:ea ratione secundum Gregorium
Gregorius nazanzenus Nazanzenum:quod exēplo unius dei in cælo regem unum oportet esse in terra:eodē modo cōiugalis dignitas quæ unius est ad unā:reliquas societates antecellit.Itaq; mirandū certe nō est:si deus optimus maximus ab ipso usq; humanæ creatiōis initio cōstituit iussitq; matrimoniū:con
Cecrops tinuoq; adiecit:crescite ac multiplicamini:& replete terrā.Nō enim a Ce
Aegyptii crope illo quē fabulantur:nō ab ægyptiaca supstitione nō a Romulo ne
romulus scio quo:est huiusmodi cōiunctionis bonitas aūt introducta aut excogitata:sed ab ipso īmortali deo:a quo qcquid est boni:ad nos peruenit:& sine quo boni esse oīno nihil potest.Et quāq̄ maritalis caritas inter oīs suauitates ē sua natura suauissima:tūc tamē fit lōge suauior & gratior:si q̄ rōne īstituta est:eadē etiam ppetuo seruetᷣ.Nā procreatiōis gratia matrimoniū introductū uidemus & id nō hominū magis q̄ cōmuni quadam naturæ lege.Sic enim & arbor arborē & seges segetē & animal ex se aīal gignit:quod qui diligenter secū animo uolutarit:omni opa diligentiaq; curabit:neqđ in maritali præcellētia aut agat:aut meditetᷣ: q; ab eius de

toro sit alienũ Sãctum inquam & impollutum oportet eẽ cõiugium ꝙ ut ĩ omni uita mutua dilectione tueamur: illud nos oportet præceptum assidue meminisse nec uirum habere potestatem sui: nec uxorem sui eẽ arbitrii Sed utrunq; alteri pari quadã pietate obstringi. Quid enim me minero: quæ quantaq; commoda atq; emoluméta ex ĩpo benecõuenienti cõnubio consequuntur: cum ii simus ignari ut est prudentis patrissamilias rem quottidie: quãtum honestas patitur: augere ita sollertis diligentisq; matronæ eam domi digerere ac tueri. Quare nõ equidem possum uobis nõ admodum gratulari Iohãnes antoni atq; Margarita: qui diuinum præceptum ac legitimã coniungii sãctioné hoc die ꝙ utriq; uestrum felix fortunatumq; sit: inituri q̃rectissime uobis posteritatiq; uestræ cõsuluistis facturi uos certe omnia pro uestra uestrorũq; dignitate. Nã ut abs te incipiã castissima: pudicissimaq; puella Margarita: nõ potes tuoꝝ parentũ nõ esse simillima. Siue. n. ante oculos tibi ponas nobilissimã & honestissimã matré tuã Magdalenã Leonatinã siue patré tuum clarissimũ & grauissimũ senatoré hũc Petꝝ cottã: tãto debes accédi probitatis desyderio: ut nisi ꝙ honestum sit & laudabile apud oés: intelliges tibi eé in uita ꝓpositũ. Nõ. n. es ignara: q̃to semꝑ tum uniuersaꝝ Cottaꝝ familia tũ ornatissimus pater tuus ĩ splédore sit hĩtus. Nã ut antiquiora breuitatis gr̃a cõticescã: nisi uir iudicatus semꝑ eét ꝓbatissimus pr̃ tuus nunq̃ p̃stantissimus dux Philippus tãti eũ fecisset q̃diu fuit ĩ uiuis: neq; illustrissimus hic atque optimus prĩceps nr̃ ordini senatorio ascripsisset. Quo fit ut oĩ tibi cura oĩ studio oĩ industria annittédũ sit: ut huius ætas q̃ ad seniũ iã ꝑuenit: ĩ tua ꝓbitate atq; laude conqescat. De te uero Iohannes Antoni simoneta nihil eé intelligo: qd' non q̃optime sibi q̃q; debeat polliceri. Es. n. tu oĩum primũ singulari q̃dã prudentia p̃ditus: q̃ fit: ut q̃ te seq oporteat ĩ mr̃imonii sc̃titate: & q̃ uitare: nescius eé nõ possis. Accedit auũculi huius tui uel pr̃is potius ĩtegerrimi atq; sũmi senatoris Angeli simonetæ auctoritas & ãplitudo cuius prudétissimis ĩstitutis: & uolũtati cũ sꝑ parueris: ac peas: hanc oém quã hés: tibi gloriã pepisti. Quid enĩ memoré hoc loco sapiétissimũ & eruditissimũ uiꝝ ducalé secretariũ cõsobrinũ tuũ Cicchũ: q ut affinitate tibi cõiũctissimus ẽ: ita maximũ ad iumétũ ad noĩs claritaté. His sane rõibus factũ ẽ: ut supiore tpe magnificus eq̃s auratus Oldradus lãpugnanus ille cuius nomé illustre ẽ unicã filiã quã hébat: tibi mr̃imõio copulauerit. His ét rõibus adductus uir spectatissimus Petrus cotta te sibi geneꝝ libenter accepit fisus is certæ tuæ ante acte uitæ: quã nouit oĩ ex pte ꝓbatissimã eé. Qua ꝑꝑ tibi opa dãda ẽ: ut tãtæ de te expectatiõi nõ mõ respõdeas: sed ét mirabiliter supes. Aspicis p̃terea nõ obscure: q̃tũ tibi munus ad gloriã ẽ additũ qd' humanissimus prĩceps nr̃ splédidissima sublimitatis suæ p̃sétia cũ tot illustribus iclytisq; prĩcipibus mr̃imoniũ hoc honorat futuꝝ is qdé sperãs: ut tales

Iohannes antonius

Margarita

Magdalena

Petrus cotta

Angelus

Cicchus

oldradus

e uobis coniugibus liberi ꝓdeant:quales. Angelum Petrumq; ẽ exptus quorũ erga se fidem atq; deuotionem tãtam ĩ rebus oĩbus eẽ cognouit: ut accedere nihil possit ad summũ. Sed ne lõgius nostra protrahať oĩo: iam deo duce atq; auctore ad transigendas nuptias propius accedatur.

Francisci philelphi oratio nuptialis habita in desponsione magnificæ puellæ Maruciæ & magnifici equitis aurati Raymundi attenduli.

q Vanti fieri oporteat bene conueniens matrimonium Magnifici atq; illustres uiri:uel ea ratiõe probari potest: quod que tria maximæ expetũtur in uita:honos: utilitas: uoluptas eiusmodi uinculo apprime continetur:Nam ut in societate humana nihil est adulterio turpius: ita cõiugii sanctitate honestius nihil. Quid:qď ex oĩbus sacramentis quibus bene atq; beate uiuiť:hoc unum duntaxat diuino est ore constitutũ & id quidẽ in primis illis parẽtibus:quibus præceptũ est ab oĩpptẽti deo: ut crescerẽt: ac multiplicarẽtur:terramq; replerẽt. In his sane oĩbus laudatur cælibatus:qui cõtẽpta omni carnis copula angeloꝝ sese quam hominũ similis maluerunt. Sed qui uitã ciuilem adamãt:nec sibi nec reip. recte cõsulũt: ubi a cũnubio abstineãt. Quẽadmodum enim uidemus natura fieri : ut quæcũq; uel aluntur uel sentiunt: ꝑducãt aliqd simile sui: id quod non in cæteris animantibus solũ intueri licet uerumetiã in stirpibus & hæ r bis:nõne is fuerit ob omni naturæ lege alienus: qui inter hoĩes manens non se hominem eẽ meminerit? non quærat ꝑ generis propagationem se ĩ terris quoq; reddere immortalem? Legimus apud maiores eam Lycurgi legẽ plurimum laudari solitam:qua is sanxisset eos ominis q nubere noluissent:tũ in Gymnicis ludis a spectaculo arceri : tũ etiã affici ignominia:qppe q eos priuatos uoluit eo honore atq; obseruantia:q̃ senioribus a iunioribus ꝑstareť. Idq; ob nullã aliã cãm:q̃ ut ꝓcreãdoꝝ liberorũ q̃diligẽtissimã haberẽt rationẽ. Quo ẽt factũ est:ut a nemine adolescens ille repræhẽdereť:q aduenięti Dercyllidæ ĩ Theatꝝ nõ modo nõ assurrexerit:ac subselliũ cesserit:sed adiecerit potius:Nã nec tu mihi o Dercyllida q cessurus esset genuisti:cũ Dercyllidas tamẽ & uir grauissimus foret:& res maximas suo ĩperio ꝑclarasq; gessisset : Sed qd aut lycurgi aut multo ante lycurgũ Mercurii ac Cecropis:qd dein Romuli de coniugio ĩstituta cõquirimus:q̃doquidẽ Christus opt. maximus q & idẽ filius dei eẽt & deus:tum ĩ matrimõio nasci uoluit:tum inuitatus: ad nuptias eas præsentia sua ornauit:ac iuuit? Quãta uero utilitas manat q̃ta uoluptas ex cõiugali cõiunctiõe:oẽs ĩ mr̃imonio sũt:facile intelligũt. Nã cõiugali amoř nihil ẽ ꝑfecto mitius nihil dulcius nihil suauius. Vtilitatis aũt oĩa plena sũt q̃ mr̃imõiali ꝑcimonia atq; diligẽtia administranť. Rectissime igiť utriq; uestꝝ ꝓspectũ iudico magnifica uirgo Iulia Marucia & magnifice Raimũde attẽdule:qď ꝑ spõsaliũ iuriũ sc̃timoniã atq; splẽdorẽ si

Deus oĩpotens

lycurgus

Dercyllidas

Mercurius

Cecrops

Xp̃s opt. maximꝰ

Iulia marucia

Raimundus attẽdulus

tis hodierno die mutuo caritatis uiculo coppulãdi:quo & uobis ipsis posterisq̃ uestris q̃ saluberrime & maxima uestra cũ laude cõsulatis. Nec.n. præterire uos debet tria eẽ nuptiaꝝ bona mutuã inter cõiuges fidẽ ꝓlis nõ solũ ꝓcreãdæ sed benignæ alẽdæ & ingenue atq̃ inocenter educãdæ studiũ in primisq̃ sacramentũ:quo impollutũ cõnubiũ & omni suspicione uacuum seruat̃:Ita enim uos faciẽtes & cælesti satisfacietis & mũdi gloriæ:Nam parentũ & maioꝝ uestroꝝ claritas nõ paꝝ incitare uos debet ad omne coniugii officium ac decus.Es tu sane Iulia nata splẽdidissimo equite aurato & rerum bellicarum laude celebrãdo Baldo Marucio illius Nicolai tholẽtinatis filio:cuius illustre nomẽ nullus unquam delebit interitus.Vnus enĩ Nicolaus ille tholẽtinas talis fuit tãtusq̃ belli dux ut princeps ille nobilissimus philippus Maria & patrem appellare eũ cõsueuerit:& eius fidei suam omnem dicionẽ administrandam commiserit.Hũc etiam Veneti:hũc Florẽtini:hũc Romana ecclesia suaꝝ: omniũ copiaꝝ imperatorum habuit:Nam de patruo tuo Iohãne tholẽtinati q & præsens est:& te nõ secus amat ac filiã:eo loquor uerecũdius:qđ suas de se laudes nõ libẽter audit quippe qui ut est omni i re modestissimus: malit haberi & esse laude dignus quã corã laudari. Sed illud satis est dilucidum argumentũ excellẽtissimæ suæ summæq̃ probitatis & sapientiæ:qđ ob multas & maximas res suas fortissime gestas magnanimus ille noster & inclytus dux Frãciscus sphortia & hunc sibi geneꝝ asciuit & magnis copiis præfecit:& in ordine senatorio locũ ornatissimum obtinere uoluit:& nõ secus ac filium & carum habuit & piucũdũ semper: dum fuit in uiuis:Quanti aũt hunc faciat:præstantissimus dux Galeacius:uidemus omnes. Num q̃squam minus eum admiretur:quem diuina sapientia tanti principis facit maximi? De te uero Raimunde attendule quid multa dicturus sim:qui natus patre Michaele fortissimo illo & laudatissimo belli duce quem uniuersa prope Italia ob præclaras suas frequentisque uictorias habuit in honore:te omni in re simillimum illi præstas: dignumque ostendis cognatione inuictissimi nostri principis. Quæ cum ita sint : aliud nihil restat: quã ut per uerba illa desponsionis solẽnia ad rem ipsam propius accedamus.

Tria nuptiarum bona
Iulia
Baldus marucius
Nicolaus tholentinas
Philippus dux
Veneti
Florẽtini
romana ecclesia
Iohãnes tholentinas
Frãciscus Sphortia dux
Galeacius dux
Michael
Italia

Francisci Philelphi oratio habita in connubio magnificæ puellæ Margaritæ arcimboldæ & magnifici equitis aurati Antonii cribelli.

c

Vm inter uæhementissimos ac maximos animi affectus tanta sit uis amoris Illustrissime princeps præstantissimi patres matresq̃ honestissimæ: ut etiam antiquissimus ille poeta Orpheus idemque theologus cum non dubitauerit non modo deum asserere:sed primũ quoq̃ deorum omnium post discretum atque digestum in sua membra chaos:quod nominant apparuisse in cælo:ob idq̃ phanetis appellationẽ meruisse ꝙ nihil

orpheus
Phanes

scilicet sine amore atq; concordia in uniuerso mundo constare firmius aūt diutius possit. quid dicemus de sacratissimo ipso amoris uinculo ac plane idissolubili: quo uiri atq; uxoris animi honestissimo quodā nexu inuicē uīciūtur? Quod si cōiugiū prius in cælo fit diuino iussu ac decreto quodā: quā celebret in terra: qs ambigat qcquid ab eo fit: id optimū eē oportere? At in primis parentibus matrimonium deus ipse oīpotens

Ihesus mirabili caritate īstituit. Ad hæc Ihesus clementissimus humani generis redēptor tum in cōiugio nasci dignatus est: tum īuitatus ad nuptias nō īuitus uenit: easq; sua p̄sentia nō solū honestauit sed etiā iuuit. Et q̄q̄ oīs amor delectare plurimū solet: is tamē qui ex bono cōiugali pcipitur ac manat: tantā & tam incredibilē uoluptatē præ se fert: ut nihil in uita possit esse iucūdius. Ad huiusmodi aūt amoris honestatē ac iucūditatem accedit magnitudo utilitatis: quæ quidē tria cum ī uniuersa uita expetuntur tum in amicitia maxime. Nam quam aliam amicitiam huic necessitudini caritatique coniugali anteponamus? Nō enim coniuges nō possunt rationem habere & augendæ & conseruādæ rei familiaris cum ob uniuersam domū tum ob liberos procreatos uel pcreandos: quoq; uitæ dignitatiq; consulere naturæ etiā ductu impellimur. Erat sane apud lacedæmonios iis: qui ad senectutem usque uitam cælibem duxissent perinde atq; proposita quædam ignominiæ nota: quippe qui nihil in posterum propagandæ reipublicæ consulere uiderentur. Quo factum est ut

Dercyllides generosi illius adolescentis dictum in Dercyllidan improbaretur a nomine. Nam nec tu mihi qui cessurus sit: genuisti. Nō enī assurrexit Dercyllidæ adolescēs: neq; honorem: quem mors erat a minoribus præstari grādioribus natu: ei exhibuit. Et quisnam dubitet eū: qui tam ut uiuat actiuā: infamiæ crimine uacare nō posse: ubi sine uxore uixerit: cū uel diuino præcepto crescere nos semp oportet: ac multiplicari: & quadā naturæ lege gignere nobis similes. Itaq; non absurde uestri uobis parentes ut

Margarita antonius sunt uiri graues & sapiētes: nec inutiliter pspexerunt: cū tibi Margarita arcimbolda pulcherrima: pudicissimaq; puella tum itē tibi generose adolecēs equesq; aurate Antoni cribelle: quos non mō nō aduersantes: sed q̄modissime obtēperātes uolūtatibus adhortatiōibusq; paternis hoc laudatissimo & optimo ad pcreādos liberos sacramēto inuicē uideā coniugari. Et enī reliqua oīa sacramēta humanæ sunt & inuētionis & instituti. Matrimoniū uero solus deus ipse cōstituit & in primis parētibus: qd' modo dicebatur: & ī delitiarum horto: qui a græcis paradisos

Paradisos dicit. Igitur nō ignorare uos oportet: q̄ sint tanti ac tam p̄clari muneris bona: quæ triplicia uiri sapiētissimi eē uoluerunt. Nā primum positū est in fide: alteq; in prole: tertiū in sacramento. Et sacramēto quidem cauet ne diuortiū fiat: sed omnia quæ ad regendum matrimonium suscipiendosq; liberos attinēt: sancte innocēterq; seruētur. Quod autem munus

ad ꝑlem spectat:illud esse uolũt:ut & pie suscipiẽ:& alaẽ benigne:& educeẽ religiose. Fides uero omnẽ fugat ĩ temperãtiã libidinis:quo uĩculi cõiugails tam ĩ uiro quã ĩ uxore sanctitas ꝑ mutua dilectiõe ꝑpetuo cõstet Et ne sim ꝑlixior quã & locus & tẽpus & ꝑsonarũ postulet dignitas: iis ĩ ꝑsentia prætermissis:quæ ꝑ rei magnitudĩe ꝑmulta dicenda essent:ego uos spectatissimi cõiuges moneẽ:hortari:rogare:obsecrare:obtestari nõ desinã:ut nihil uobis potius ducatis q̃ & dies & noctes habere ãte oculos deũ:ad quẽ unũ mẽtem omnẽ cogitatusq̃ uestros q̃ piẽtissime referatis: quo tanq̃ præsente atq̃ uidẽte omnia:nihil omnino neq̃ agatis neq̃ dicatis:neq̃ meditemini nisi castæ & cõtinẽter. Sic eĩm omnia erũt uobis optata: atq̃ felicia. Quod aũt secũdo loco uobis arbitror obseruandũ:adhibete diligentem operam:ut parentibus maioribusque uestris ornamẽto laudiq̃ sitis. Tu eĩm Margarita nata es Nicolao arcimboldo clarissimo iurisconsulto ac uiro discipliarum omnium laudatissimarum doctissime erudito cõsilerioq̃ ducali sapiẽtissimo & optimo. Matre autem ꝓbatissima ac nobili Vrsina canosa. Nam quid ego commemorem tot ac tantos uel paterni uel materni sanguinis nobilissimos magnificosque uiros:palauicinos:rubeos:folianos:torrellos:archensesq̃ comites : cum in hoc uno:Nicolao arcimboldo tanta sit uirtus:tantus splendor: ut cũ omni antiquitate possit de sapiẽtiæ & ĩtegritatis laude cõtẽdere? Tu autem Antoni ea cribellorum familia natus es:quæ diuum Guilielmum origine com item auctorem generi habẽs non mediolani solum illustris est: & præpotẽs:sed ĩ uniuersam Italiam nõ belli minus quam pacis artibus cognita:quorum ego singulorum eximias laudes si uelim singillatim ꝓsequi:nullam neq̃ temporis nec loci rationem sim habiturus. Vt enim silẽtio præteream & Vrbanum tertium summum ecclesiæ Romanæ põtificem & alios permultos uel episcopos uel belli duces:ad hæc & iurisconsultos & philosophos:quibus familia tua est iampridem splendidissimi celebritatem nominis omnium gẽtium testimonio assecuta:satis tibi ad optimarum actionum imitationem exemplo sint uel pater tuus uir magnificus Vgolinus comes:uel patrui ipsi duo cũ reuerendissimus pontifex nouariẽsis Iacobus philippus tum comes Antonius humanitate prudẽtiaq̃ insignis. Prætereo enim cõsulto affines reliquos atq̃ propinquos tuos:quorum numerus est prope ĩfinitus:ne iudicer q̃ par sit:ĩ dicẽdo curiosior. Tu uelim ad domestica exempla quibus d̄bes ad omne ꝓbitatis generis mirifice ĩflammari:utaris etiam illa qui semper soles : bonitate ĩgenii tui. Fac obsecro:ut quam de tua laude expectationẽ cõcitasti : hanc nõ minus in hoc fausto & benecõueniẽti coniugio:q̃ in cæteris uitæ partibus substineas atq̃ tuearis. Volat enim adolescẽtia alis ꝑnicibus & omnis ætatis flos breui momẽto languescit. Sola uirtus stabilis est possessio sola ĩcommutabilis:quæ tãetsi ĩ omni uitæ statu est utilis:ĩ matrimonio

Nicolaus arcĩboldus

Vrsina

Guilielmus comes

Vrbanus pontifex

Vgolĩus comes

Iacobus Philippus eṗs

Antõius comes

tum maxime necessaria.In hoc enim reipublicæ seminariũ constituitur:
quod nisi omni uitio uacauerit:nunq̃ ad bonam frugem sit peruenturũ
Sed de his satis.Iam ad ea ueniamus:quæ materno sermone paucis trã-
figenda sunt.Mediolani.vii.kalendas.Iulias.M.cccc.lviii.

ORATIONES DIVERSAE.

FRANCISCI PHILELPHI ORATIO AD PIVM SECVNdum Põti.maxi.habita Mãtuæ ĩ publico uniuersaliq; Cõsistorio ꝑ Duce Frã cisco Sphortia die martis quartodecimo kalẽdas octobres.M.cccc.lviiii.

Exordiũ — c — VM ESSEM PATER BEATISSIME Nomine Atq;
iussu humanissimi prĩcipis huius mei Frãcisci sphortiæ
Fr. sphortia dux — ĩclyti Mediolanẽsiũ ducis apud sanctitatẽ tuã in tãto hoc
& tam florẽti splẽdidissimoq; cœtu uerba facturus de re
bus maximis & clarissimis & cũ necessariis tum xp̃ianis
oĩbus nõ mediocriter cõducturis:nõ poterã equidẽ non
subuereri:ne idẽ mihi accideret:quod grauissimis ac summis & oratori
L. crassus — bus & philosophis usu aliquãdo uẽisse tradit᷑.Nã &.L.crassus cũ paternã
Qu. maximus — ulturus iniuriã apud.Qu.Maximũ foret aduersus Gn.carbonẽ causam
acturus:ne uerbũ quidẽ potuit emittere.Et Tyrtamus cognomẽto The-
Gn. carbo — ophrastus pauca admodum uerba apud Atheniensem populum dictu-
rus obmutuit. Demosthenes uero talis ille tantusque orator apud Phi
Tyrtamus theophrastus — lippum regẽ Alexãdri patrẽ orationẽ habiturus idem est passus. Nã qd
dixero de eloquentissimo uiro eruditissimoq; philosopho.M. Tullio Ci
cerõe?Nõ ne ĩ causa illa nobilissima Titi ãni milonis fortissimi uiri & op
Atheniẽses — time de se meriti ita expalluit:ita tremuit:ita defecit:ut ĩeptius nunq̃ ora
uerit?Hæc igit᷑ mecũ repetẽs pater beatissime animoq; uolutãs tum hu
Demosthenes — ius loci ornatissimi amplitudinẽ atq; maiestatẽ:tum ĩcredibilẽ tuã diui-
namq; sapiẽtiã merito optimoq; iure expauescebã:nequid ĩcipiẽti mihi:
Philippus rex — quod nollem accideret.Sed iam ne plane recreat : ac reficit mitissimi tui
istius uultus atq; animi facilitas singularisq; illa benignitas:quam nuper
Alexãder — in urbe Roma corã ipse de te expertus maiore cũ fiducia ad dicendũ ue-
M. Tull. cicero — nio. Vt ad rem ꝓpius accedã:hic optimus prĩcipes meus ut ẽ sanctitatis
tuæ:& sacri huius collegii cardinaliũ uniuersæq; Romãæ ecclesiæ obser
T. annius milo — uãtissimus:cum uideret:quanto cum studio & diligentia & labore ĩcum
beres ad uindicandam xp̃ianam rempublicam:ex atrocissima & teterri-
Roma — ma seruitute turcorum ĩ pristinam suam & libertatem & dignitatem:in
Narratio — dignũ profecto & iniquum a se factum iri existimasset:si abs te tantope-
re perhumaniterq; accersitus ad cõstitam diem minus ipe: quamprimũ
uenisset in pulcherrimum hũc perillustremq; cõuẽtum tot uenerabiliũ
patrum & dominorum & principum.Intelligebat enim ĩ tanto rerũ dis
Petrus apostolus — crimine quo tota religio nostra fluctuat:celeritate plurima opus esse: ne
dum præstolando consultandoq; serius tempus teritur: diui Petri naui

cula ante naufragio obruatur: quam tabernaculo fuerit rudétibusq; munita. Itaq; posthabitis omninoq; prætermissis cæteris negociis suis omnibus quæ circa noui prícipatus sui administrationé í tantis huius nr̃e tumescétis fluctuátisq; Italiæ ꝓcellis atque tépestatibus: neq; parua nec leuia esse possunt: ecce ut uides: nõ inuitus paruit salutiferis ad monitionibus & sanctissimis iussis tuis: qppe q ut est uir nõ minus studiosus religionis & pietatis quá & ígenti animo & cõsilio: animaduertebat te pontificé maximú & scissimú nõ sine causa í táto itineris labor̃ & ífirmitate corporis: & apostolico illo solio Mátuá cõcessisse: & uniuersos xpianæ fidei prícipes ac reges cõsultandi ferédæq; opis gr̃a ístáti necessitati litteris ac núciis cõuocasse. Ná qd magis decet xp̄ianú hominé quá nõ mõ pecunias atq; uires suas ꝓ illius nomine gloriaq; offerre sed etiá semetipsum si opus fuerit: deuouere: qui ut ipsi uita frueremur æterna: cum e domino seruus fieri tú crudelissime & ꝑ omne ignominiæ genus mori uoluit. Oh diuiná illam clæmentiam. Oh liberalitatem & munificentiam obstupédam. Tu pro nobis xp̄e optime maxime: quo illius origíalis delicti & perpetuæ culpæ reos íexpiabili facinore liberares pudendam acerbissimáq; morté nõ solú non recusasti: sed ultro etiam atq; perlibenter depoposcisti Nos auté ita simus ípudétes: ita ígrati: ita métis ac sensus inopes: ut facultates nostras atq; uitam ipam si sit opus: quam a te uno gratis accepimus: in tanta tui nominis iactura & contumelia tibi repetenti reddere dubitemus? Absit a regibus & principibus xp̄ianis tantú dedecus tantum opprobrium tantum nefas. Quid enim reliqui principes sint facturi pater beatissime: quoꝝ opes ac uires maiores formidabilioresq; sunt: quando unus hic Franciscus sphortia ne dilectissimis quidem & fratribus & filiis parcere decreuerit: modo possit aliquam opem salutemq; afferre huic salutifero pientissimoq; operi? Nouit certe princeps prudentissimus nos esse natos nõ nobis solis: sed bonis omnibus: sed toti fidei xp̄ianæ. sed immortali deo xp̄o Ihesu redemptori nostro cuius ínocenté & sanctissimam ciuitatem pati ludibrio esse diritati immanitatiq; turcorum turpissimum est & dedecorosum in primis. Eo enim omnis ídignitas ducenda est indignior: quo ab indignioribus infertur hominibus: si homines quidem potius quam afferate prorsus & truculentissimæ quædam bælluæ Turci sunt appellandi: cum nihil in se humanitatis habeát præter hominis figurá & eam sane ob flagiciosissimam turpitudinis foeditatem deprauatam ac nequam. Quis unus omnium turcos ignoret fugitiuos esse cytarum seruos eosq; pastores: qui ex ergastulis illius uasti & in hospitabilis montis Caucasi cum in persida ac Mediam latrocinatum descendissent: nullúq; certum incolerent domiciliú præter obsoleta lustra & horrétes syluarum latebras: primú Iustiniani temporibus ad hellespontum usque clandestinis insidiis impetum facientes: eodem

Mantua

Cõfirmatio & confutatio

Xp̄s Ihesus

Turci

Scythæ

Caucasus

Persis

Iustinianus imperator

Hellespontus

ductore & collatrone perditiſſimo Bocchano urbem oppulentiſſimam
Boſphorũ repẽtina ui captam diripuerũt. Deĩde ubi laxius ut homines
humiles abiectiq; negliguntᷓ:cõtemnũturq;:imperãte cõſtãtinopoli Ale
xio comneno tantũ rebus ſuis ĩcrementum fures obſcuriſſimi cõtinuis
latrociniis attulerũt:nam qd non cõſequatᷓ aſſiduitas? Vt iam auderẽt
apto etiã marte cum ĩperio illo oriẽtali de prĩcipatu cõtẽdere. Viu enim
fieri quottidie uidemus:ut quo qs humiliore ignobilioreq; natus generᷓ
fortunæ ĩpudẽtia uſus fuerit:eo ſe arrogantiorem inſolentiorem ſuper-
biorẽ præſtet. Et ne ſim ĩ re minime iucũda narrãdo ꝓlyxior:ubi turci ꝑ
Theodorum cãtacuzenum:qui Iohãnem palæologum ut pupillũ & ge-
nerum impius circũſcriptor patrito auitoq; regno fraudarat : ex aſiatica
Myſia in thraciam callipoli ad helleſpõtum tradita perĩde atq; ſocii ſunt
traducti:nũc ſocerum nũc generum Horcãe ductore fallẽtes: ut ſunt ad
omne improbitatis genus procliues atq; anhælantes:breui temporis cur
riculo magna ex parte thracia occupata:duce Amoratho Horcanis filio
in triballos:q nũc ſerui appellantᷓ:irruere:Quo in loco ubi magna utrin-
que cæde iam perpetrata Amorathus a Lazaro ſtrẽuo atq; fortiſſimo tri
ballorum duce:qui ſe pro patria immaculatam hoſtiam deuouen . cum
duodecim intrepidis commilitonibus in caſtra ipſa ĩtra crudeliſſimi ſce
leratiſſimique tyrãni tentorium impetum fecerat:multis uulneribus cõ
foſſus occiditᷓ. Huic ubi Baiſetes filius ſucceſſiſſet non re minus fulmen
quam nomine:id enim Baiſetes turcorum lingua ſignificat:non ſolum
theſſalia chriſtianis & Boetia eſt erepta:ſed ipſa etiam noua Roma Con
ſtantinopolis ita uallata & preſſa diuturna obſidione oppugnationibus
que continuis & tremendis:ut profligato iam ad Nicopolin Sigiſmũdo
rege hungariæ cum tanto & tam rebus omnibus ornatiſſimo exercitu
fortium uirorum ad trecentamillia poſt internicionem tãtæ Gallorum
nobilitatis poſt ludibripſam & barbaram ac ſpurciſſimam cõtumeliam
tot principum tot ducum poſt iam prope extinctum chriſtiãum & no-
men & cultum ni repẽte Chriſtus Iheſus qui ſe de inimicis ſuis cum ini
micis item ſuis ulciſci dignatus eſt. Thomyrin maſſagetam cognomẽto
taberlanum quoniam pede altero eſſet claudus:cum inumerabili firmiſ
ſimoq; miſſiſſet exercitu:ipſa inquam noua Roma conſtantinopolis ex
illo uſq; tempore & capta ui eſſet & uerſa ĩ prædam. At noluit tum deus
omnipotẽs tãtam paci ĩdignitatem:quin potius perſpicue omnibus gẽ-
tibus declarauit fruſtra eſſe humanos cogitatus omnis qui diuino care-
ant auxilio. Victus eſt igitᷓ & captus illico a Thomyride tamberlano ful-
mineus ille & horribilis Baiſetes nulla pugna nulla cõcuſſione haſtarũ
nulla enſium uibratione ſine ullo prorſus ſagittarum iactu : Nam ante
uniuerſus Baiſetæ exercitus fugæ turpiſſimæ terga dedit:quam deſcen
ſum eſſet in aciem. Oh mirabilem dei prouidentiam. Oh incomprenſi-

bocchãus
Boſphorus urbs
Conſtãtinopolis
Alexius cõnenus ĩperator
Theodorus catacuzenus
Iohannes ĩperator
Myſia aſiatica
Tracia
callipolis
Helleſpõtus
Horcães
Amorathus
Triballi ſerui
Lazarus
Baiſetes
Theſſalia
Bœtia
Conſtãtinopolis
nicopolis
Sigiſmũdus rex
Galli
Chriſtus Iheſus
Thomyris tamberlanus

bilem immenſamq; potentiam. Oh caritatem: qua nos complecteris: in
finitam. Et nos miſeri nondum reſpicimus? non reſpicimus? captus igi-
tur & nō multo poſt obtruncatus ꝑ multā cōtumeliā ille tam potēs tam
elatus tam formidabilis Baiſetes cum non nullos filios reliquiſſet: cæte-
ris demū deinceps omnibus ꝑ Sultanum fratrem ſtrāgulatis arquus ner
uo ex quo poſtea cyricis dictus ē: ſolus hic ſultāus cyricis ī tyrrānida ſuc
ceſſit nihilo quidē minus quā Baiſetes pater chriſtianis ꝑnicioſus. Nam
& Myſos qui citra Danubiū ſedēt: & ultra Danubium Balacchos & Mol
dauiā ſubiugauit: adiecitq;: quicquid mari ægeo Ionioq; adiacet præter
ſolam pellopōnenſum ad illiricos uſq;. Qui poſteaquā animā efflaſſet: ſe
cutus eſt Amorathus filius ob amorathū proauum ita nomīatus. Is om
nium primū poſt ſtrāgulatū Muſtapham fratrē urbē cōſtātinopolin per
magno & accerrimo munitus exercitu obſedit mēſibus tribus: oppugna
uitq; fortiſſime: quo tempore illic me cōtinebam diſciplinæ grææ cōſe
quendæ gratia: quam ubi nequiſſet expugnare: agro igni ferroq; uaſtato
abiit adortus Theſſalonicam ī macedonia: quæ turcoꝝ metu Venetis ſe
dediderat. Hāc poſteaquā dies tris cōtinuos oppugnat: tādem expugnat:
agitque ī prædā. Murum Iſthmi qui pellopōnenſum per cōtinētem ab
ægeo ad ionium pelagus tutabatur: cum cepiſſet per īcolarum proditio
nem: ſolo æquauit inde abacta ingēti præda. Qui ubi ſæpenumero pu
gnaſſet cum hungaris & id quidem infeliciter: demum ubi apud Barnā
cum iiſdem hungaris manū cōſeruiſſet: eſſetq; unius Iohānis Vaiuodæ
clariſſimi belli ducis calliditate ſummaq; uirtute ſuperatus atq; ingēti cū
cæde in fugam uerſus: factum eſt ſubito audacia atq; animoſitate regis
Vladiſlai: ut e uicto uictor euaſerit hungaris cūctis non tam fugatis quā
per ſubitam animorum cōſternationem ob ītolerabilem dolorē quem
ex interempto rege animo cōceperant: ultro fugiētibus. In qua quidem
chriſtianorum fuga illud uulnus uel maximum nomini chriſtiano infi-
xum: eſt: quod Iuliāum cæſarinum ſanctæ crucis cardinalem uirum ue-
ro dignum Romana eccleſia hungari fruſtra a fuga reuocantem crude-
liſſime trucidarūt. Amorathum autem hunc nō multis poſt annis maio
res calamitates ī chriſtiāum populum ærumnaſq; molliētem peroppor-
tunæ mors e medio ſuſtulit relicto Mahometo filio uno certe omniū q
ſunt: fuerūt: futuriq; ſunt: impuriſſimo adoleſcēte & omni immanitate
immaniore. De hoc autem tetro diroq; portēto de hoc īquam tam tru-
culēto tam ſcæuo tam horrēdo tam funeſto prodigio quid dicēdum qd
ſentiēdum quid tenēdum ſit: neſcio. Illud certe ſcio nemīem unquam al
terum ex omni hominum memeria extitiſſe: qui breui adeo tempore tā
ta trepidatiōe atq; terrore uniuerſum prope terrarū orbem affecerit. Et
ne id quidem mirum. Quas enim calamitates unus hic alter īpius & ab-
ominabilis mahometus tam paucis annis xp̄iano populo ītulit? Nobi-

Sultanus turcus
Cyricis
Myſi
Danubiū
Balacchi
Moldauia
Aegeum mare
Ionium mare
Pellopo nēſus
Illarici
Theſſalo nica
Macedo-nia
Veneti
Iſthmus
Hungari
Barna
Iohannis uaiuoda
Vladiſla us rex
Iulianus cæſarius cardīalis
Maho metus tyrannus

Noua roma Constāti nopolis

lissimum illud oriētalis imperii emporium Nouam Romam Constāti nopolin:heu misseram nostram īfelicemq̧ tempestatem: num latissimi illi altissimiq̧ muri crassissimæq̧ turres:quæ singulæ mūitissimas arces repræsentabant : cum uiderentur omni adamante solidiores: num ulla hominū aut īgenia aut uires tutari potuerunt quo minus a turcis captū & immiserabilē ac luctuosissimam prædā uersum omnibus gētibus sit

Pellopo nēsus

exemplo nihil esse nobis superbiēdum: Nōne paulopost Pelloponnesus eodē tacta fulmine periit: Quid enim Triballos quid Illiricorū qd Dal/

Triballi Illiryci dalmatia

matiæ reliquias cōmemorem:quos omnis assiduis īcursionibus & incē diis præmit:ac perdit idem nefarrium abominabileque monstrū: Vel quod triballos memini: Hos enim Mahometus iam omnis ægit ī erumno

Pānonii

sissimam seruitutem.Nūc ultimo exitio pannoniis imminet. Eoq̧ facili

Spēdorobus

orem spat de iis uictoriā: quod Spendorobū triballoꝝ emporiū expe/ ditum ꝑ danubiū transitum ī Hungaros præbet. Hungari uero ipsi etsi sunt tum animoꝝ ferocia:tum robore corporū pæritiaq̧ bellādi aduer/ sus turcos aptissimi:tamē quia ītestinis seditiōibus assidue inter se digla diant:sunt ad rem tātam tāq̧ necessariam imbeciliores. Quo fit:ut nisi ꝓpediem a ceteris xp̄ianis principibus eoꝝ imminēti:extremoq̧ pericu lo succurrat:indubitato sint pituri.Illius autē populosissimi regni belli/ cosissimiq̧ euersio:quod omē deus auertat: quātam sit cladē cūctis xp̄ia

Cōclusio pticularis

nis illatura:quis est tā rerū īscius:qui ignoret: Expergiscimini ergo: ex pergiscimini tādē principes & populi xp̄iani: ferte periclitātibus auxiliū ferte Christo Ihesu: ferte uobis ipsis:ferte filiis uxoribusq̧ uestris.Nolite pati per deum immortalem:nolite pati tātam pestem tātam perniciem aduersus xp̄ianam rempublicam diutius inualescere:incrudescere debac chari. An ignoratis fore:ut subiugatis hūgaris:qui nobis clipeo sunt & muro:continuo uobis sit de uestra & libertate & gloria saluteq̧ pugnan dum: Laudatur a uiris sapiētibus &.L.Brutus & Mālius Torquatus:

L.Brutus Manlius torq̄tus Curtius Decii tres

quod proprios filios uirgis cæsos securi percuti uisserint ducti illi quidē ut aiunt:alter disciplina rei militaris alter salute patriæ.Laudatur Curti/ us:quod se in profundissimum terræ Hyatum illum periturus præcipi tāt:quo metu mortis patriam solueret.Laudātur tres decii pater & filius ac nepos:quod in extremis reipublicæ periculis sese deinceps pro patria

M.attilius regulus

deuouerīt.Laudatur.M.Attilius regulus:qui ut fidem hosti seruaret ad acerbissimos corporis cruciatus ad dedecorosissimam contumeliam:ad indubitatam mortem redire nō dubitarit.Laudātur inquam:Laudātur

Phileni Codrus res

cum alii multi tum phileni & Codrus:qui honestam mortē turpi uitæ ingenti animo præferre pertulerint.At hos omnis qua ratiōe ductos ar bitremur: Alia nempe nulla:nisi ut umbratilem & inanem huius sæcu li gloriam uel mortui uiderentur assecuti. Nos autem qui ad huius ui/ tæ celebrem gloriam æternam quoque atq̧ cælestem gloriā simus asse

cuturi:cũctabimur diutius obuiam ire pulcherrimis gloriosissimisque triumphis. Iam tandem felicissima signa in barbaram turcorum illã & abiectã seruilemq̃ nationem tollenda sunt te auctore & duce atque uexillifero pontifex Maxime pientissime Pie secunde:qui christi uices in terris gerens omnia pro animi tui magnitudine & incomparabili sapiencia diuinaque uirtute cõstitues:geres:moderabere: perficies. Quis adeo sit a fide christiana alienus: quis ita abhorrens ab omni humanitate: qs tam suis rebus sibique aduersus: q in re tam pia tam necessaria tam laudabili tam utili beatitudini tuæ pareret subterfugiat. atque nolit uitam suam si sit opus:deo offerre:quo tanto dedecore amarissimoque flagello christiana respublica liberetur. Nam qd ad Franciscum sphortiã mediolanensium ducem prĩcipem meum attinet:hic eo consilio abs te accersitus eo animo huc uenit:ut omnia sit pro tua & sacrosanctæ romãæ ecclesiæ uolũtate:iussuq̃ facturus. Non modo enim & uniuersam tibi substantiam & exercitum suum omnem pollicetur ad hanc rem tantam:tã sanctam tam deo hominibusque acceptam sed fratres etiã ac filios: præsertim cum non ambigat cæteros quoque principes regesq̃ christianos idem singulos pro sua facultate facturos. Ac multo sane alacrius & libentius ipsemet p̃stãtissimus princeps meus:ut est inuicto & excelso aĩo religioniq̃ deditissimus & sctĩtatis tuæ obseruantissimus ĩ tã p̃clarã tãq̃ salutiferã expeditionẽ p̃ficisceretur:si p̃italicarũ rerũ cõditionẽ ei liceret.

Conclusio generalis

F. sphortia dux

Frãcisci philelphi ad uiros Papienses orõ cõgratulatoria de creatiõe Iacobi Borrhomæi Vitaliãi comitis.f.ad dignitatẽ & gradũ episcopalẽ.

n

ON POSSVM EQuidem Viri papienses & uos cæteri Patres amplissimi non uæhementissime uobis ecclesiæque uestræ gratulari: quod eum tandem pontificem estis adepti: cui ad decus & ad gloriam nihil est: quod deesse insigne queat. Videtis enim diuina benignitate eum uobis contigisse. Episcopum Iacobum istum Borrhomæum præsentem hic corãque astantem:quem esse magno splendore præditum:magna doctrina magna fide:magna religione non fama uaria: aut dubia. Sed longo usu: & multiplici experientia didiceritis. Quæ dum mecum ipse consydero:tum uobis gratulor:quibus cupio esse quamoptime:tum mihi gaudeo:cui secunde res uestræ omnes non letæ esse non debent: Nam pristina illa uestra maximaq̃ merita quibus hic iampridem docens & publice sum a uobis & priuatim ornatus: nullus unquam obliuionis ĩteritus e memoria mihi deleat. Quare cum noua hæc & peroptata præsentis põtificis creatio cõmunem mihi uobiscum uoluptatem afferat: quãtum hodierno die ab immortali deo nobis bonum oblatum sit:breui saltem oratiõe recensendum existimo. Cum papiensis põtificatus sedes annos complusculos iam uacaret:& ingens competiorum numerus ma

Exordiũ

Narratio

ximis opibus & ſtudiis ad tãte dignitatis faſtigium niteretur: idque per/
ſæpe fruſtra temptatum eſſet: quippe quod nõ humãi ſed diuini potius
fauoris opiſq; ĩdigeret: ꝓſpexit opportune Chiſtus optimus maximus
Chriſtus huic rerũ difficultati: qui nõ quod ipſi uolumus ſed quod nobis optimũ
op. Max. fore nouerit: multo ante deliberat. Itaq; eodem fere tempore & chriſtia
Philip/ niſſimus prĩceps noſter philippus Maria Anglus & ſũmus pontifex Eu/
pus Ma/ genius: qui Chriſtũ in terris gerit: uterq; ueluti diuino quodã afflati nu/
ria ãglus mine Iacobũ borrhomæũ reliquis omnibus reiectis ac repudiatis cõpe/
Eugẽius titoribus: nihil tale neque petẽtem nec cogitãtem eadem mẽte cõmũiq;
cõſenſu epiſcopatui papienſi præeſſe uoluerunt Quæ quidẽ res triplicia
Diuio tri mihi bona illa uidetur eſſe complexa: quæ ad bene beateque uiuẽdũ maxime
mẽbris xime expetunť: honeſtatẽ. utilitatẽ. iucũditatẽ. Harũ autẽ pulcherrima
Hone/ rum laudũ campũ quoniã nõ tam prolyxe diſſerere: quã attigere paucis
ſtas tempus iubet: & ſi cupiebam ita dicẽdo explicare: ut nõ modo fruges &
Vtilitas fructus omnis feracitati hubertatiq; reſpõderet: ſed nihil omnino relin/
Iucũditas querem aut deſertũ aut ĩcultũ: oratiõe metiar expedita magis & circun/
Cõfirma ſcripta quã ambienti & locupleti. Et ut eodẽ ꝓſequar ordine: quo pro/
tio .i. & poſui: quoniã honeſtũ id duciť: quod uirtute conſtat: quid honeſtius pa
cõfutatio piẽſi epiſcopatui qd pulchrius qd illuſtrius. cõtĩgere potuerit: quã quod
eum ſibi pontificem uidet oblatũ: cuius uirtutes & multæ ſint & ſingu/
lares ĩ primis? Cum enim ueluti duo quedam itinera quorum altero
ſe ituros altero peruenturos ad diuinam illam & incommutabilem bo
Scientia nitatem arbitrantur: mortalium animis ſint propoſita ſcientia atq; ſapi
Sapientia entia: ita in utroq; Iacobus borrhomæus uel ab ineunte uſq; ætate uerſa
Actio tus eſt & agendo & contemplando: ut ne grandioribus quidem natu ui
Contem ris eruditiſſimis & eiſdem religioſiſſimis unquam ceſſerit: Nam cum ſci
platio ret quibus præcepuis ĩ hac temporalis uitæ fragilitate exerceri ſe oppor
De ſcien/ teret: omnium primum ita ſemper temperantiam coluit: ut nullis cupi
tiæ ꝑtibꝰ ditatibus uictus: nullis uoluptatum illecebris labefactatus: id aſſiduis ſu
Tempe/ is laboribus laudatiſſimiſq; operibus effecerit: ut nihil ſibi facilius ſit ni/
rantia hil uſitatius nihil antiquius uita ſobria & pudica. Quod cum in omni
ætatis curſu tum in adoleſcentia difficillimum factu ſit: id magno nobis
argumento eſſe debet hunc diuino quodam munere facillime adeo po/
tuiſſe tam indomitas atque effrænatas corporis bælluas uĩclis iugoque
rationis obtemperantes ſibi & obſequẽtes reddere. In iis autem doman
Fortitu/ dis ſubiugãdiſque nõ fortitudinis minus quam temperãtiæ & modera
do tionis adminiculis uſus eſt: quibus nixus omnes blãdientium appetitio
num inſidias atq; irruptiones nõ modo conſtantiſſime ſuſtinuit: ſed etiã
acerrime fudit: ac ꝓſtrauit. Non. n. eſt inſcius probatiſſimus hic ponti/
fex eum qui peſtiferis animi perturbationibus liber non ſit: omni turpi
Iniuſticia tudini ſeruire. Nec ullum eſſe in iuſticiæ genus: cui alacri animo non oc

currat:non pareat :non se penitus dedat Quare omni ope atq; opera sẽ-
per studuit:ac studet:ut nihil agat:uec meditetur:nec cogitet quiquá qđ
a iusticia sit æquitateq; alienũ.Nec id iusticiæ munus ducit:ut lacessenti
cuiquam noceatur:quippe quod cum feris commune sit: quæ uix cuiq̃
nocent:nisi fuerint lacessitæ:Sed prohibere iniuriam:& prodesse omni
bus in media iusticia situm putat:Nam prudentiá quæ ꝓpter uarios ca Prudẽtia
sus inopinatosq; re℞ euentus uix senectuti oĩno conceditur ita callet:ac
tenet: ut nihil usquá in humanis actionibus accidere posse uideaẽ:quod
uel cõsultando uel gerendo aut incognitũ sibi aut minus prouisum fu-
tu℞ sit.Prudentiæ aũt omne & iusticiæ & fortitudinis tẽperantiæq; of-
ficium nõ ad aures popularis:sed ad dei gloriá semper refert.Humanos
enim fauores omnis ita admittendos arbitraẽ:quoad huic itineri.quod
aditum parat ad deũ:impedimento esse non possint:Nam has oẽs uirtu
tes quibus gentilitas gloriatur:nõ tam propter se censet expetẽdas : quá
quod sapientiæ:quæ sola perducit ĩ cæleste spectaculum:ueluti proscæ- Sapiẽtia
nia quædam sint:Itaq; maxime omnium pietatem colit.Quid enim di- Pietas
uino cultu agere potest aut melius aut pulchrius? Nam si id est bonorũ
omnium maximũ:ad quod reliqua bona omnia quæ ducuntur:referri
oporteat:deum ipsum duntaxat nostrá esse felicitatem siquis ignorat :
oẽm uim boni naturamq; ignoret.Felicitatem autem oẽs uolũt : quam
qui norint:perpauci sunt:Non enim in hisce terrenis sordibus ac cœno
hominis bonum collocatũ est:Id omne cælitus est petendum.Inferiora
hæc omnia & infirma sunt & instabilia & caduca.Quod uero & incom
mutabile est & summum & sempiternũ bonum:sola nobis sapiẽtia pol-
licetur:quæ ita re℞ cælestium ueritatem diligenter inquirit:atq; contẽ-
platur:ut non prius conquiescat:quam ad diuinum splendorem illum
usq; peruenerit.In huiusmodi inq̃ sapiẽtiæ lumine sese intuens Iacobus
borrhomeus liquido perspicit nihil esse humano generi præstabilius ni
hil magis optandũ q̃ omnes suas & actiones & cogitatus referre ad deũ
qui solus colendus sit & omni religionis & fidei sinceritate unice uene-
randus.Sed quoniá de honestatis parte locuti sumus: iá ad utilitatis ra-
tionẽ nostra tendat oratio.Nam q̃q̃ id solum est utile:quod sit honestũ: Cõfirma
cuiusmodi tamen alia quædam separatim utilitas ex hoc pontifice sit in tio.ii. &
papiẽsem episcopatũ & in uos itẽ uniuersos emanatura : breuiter cõple- confuta-
ctar.Latere uos id nõ puto:quod est etiá peregrinis luce ut ita dixerim: tio
clarius:consuesse plærosq; pontifices sup̃ioribus iápridem temporibus
papiensem ecclesiá permagnis detrimentis afficere:alios quoniam essent
inopes:alios quoniam expleri nõ possent:Quare cũ hi nollent pecuniis
abstineẽ:nequirent autem illi parcere:se utrique perniciosos ĩ rem eccle
siasticá præstiterunt.Nihil autem huiusmodi esse de p̃senti põtifice ue-
rendũ tum eius probatissimi mores docẽt:tum paternæ diuitiæ ac splẽ-

dór. Nam quopacto aiiena uel auferat uel surripiat: q ultro sua benefi/ cétissimeq̃ cõferre sit solitus? An estis obliti: quáta liberalitate semp̃ sit usus Iacobus borrhomæus:& cum apud uos ingenuis artibus studeret ãnos nõnullos:& cũ paucis ante mésibus hoc ip̃o ĩ loco põtifici iuris ĩsi/ gnibus q̃pulcherrime ornaret? Quis.n.oĩum dici q̃at:q ullo uel humaĩ/ tatis uel facilitatis uel benignitatis & munificétiæ genere cũ hoc uno sit cõferédus? Quod si & adolescés & abbas nihil sibi laudabilius eé césebat q̃ benefacere quá æq & boni nosse tueriq̃ rõnem qd núc iudicandú est d̃ uiro plane sapiéti religiosissimoq̃ episcopo? Atq huius pater uir magni

Vitalianus comes — ficus & illustris uitalianus comes iis facultatibus atq̃ opibus frætus é:ut magni putet ĩteresse ad decus & ad laudé suá:si oés semp̃ intelligát suos quosq̃ aliis nullis quá paternis & suis locupetatos esse diuitiis. Quod q/ dé cũ aliis p̃multis ĩ rebus tum in sacris téplis apparatuq̃ diuino quotti die ostédit nõ cõiecturis & arguméntis quod facere nõnulli solent q uide ri quá esse malunt liberales ac benefici: sed magnis muneribus magnisq̃ ĩpésis. An fortasse nescimus diui Barnabæ monasteriũ cui noster hic am plissimus põtifex in hác usq̃ dié sua maxima cum laude abbas p̃fuit:q̃ta

Diui barnabe monasteriũ — primũ inopia médicitateq̃ præmeretur? Nõ fundi oés predia oía ædes oés superiorũ abbatú uel auaricia uel negligétia fœnore rapinisq̃ pierát? Nõ hæc oía uidemus unius Vitaliani p̃grandi auro singulariq̃ ĩdustria nõ modo recupata restitutaq̃ monasterio sed ita amplificata & ĩ cumu lũ aucta:ut nunq̃ eius census aut maior fuerit: aut expeditior aut liberi/ or? Est.n.comes Vitalianus pro suo ingéti animo eodéq̃ regali non mi nus splédidissimis moribus p̃stantissimisq̃ uirtutibus quá fortunis or/ natissimis & maximis. Quare qcquid habet:tantú auté:habet:quantum alius in Italia unus nemo:id omne cũ bonis habet cõmuue: Ná quod in bonis & claros hoĩes beneficium cõfert:id non tam dare q̃ accipere exi / stimat. Itaq̃ mirari neminé decet: si in huius qdem unius hominis uita

Cõfirmatio.iii.& confutatio — tanta est apud diuum principem nostrũ auctoritas tantũ consiliũ táta fi/ des:ut non tam oret:q̃ exoret oía. Quæ certe res quanto etiam uobis oĩ/ bus usui sit futura:licet uel me reticéte cognoscere. Tertius locus erat iu/ cũditatis:quæ quáta esse debeat:nõ solum ex honestatis utilitatisq̃ rõne

Triplex aĩ bonũ — æstimari oportet:sed ex ipsa quoq̃ ui propria & natura iucũditatis. Tri/ plex esse bonũ in animo cõtemplationis actionis iucunditatis: quá eádé

Cõtéplatio — uoluptatis nomine appellant:& alii plures inclyti excellétissimiq̃ philo/ sophi & Aristoteles locupletissimus testis est. De sapientia & uirtute an/

Actio — tea p̃cutimus. De tertio auté bono nõ pluribus transigamus quá rei atq̃

Iucũditas — téporis ratio postulat. Permulti sunt:qui uoluptaté uitio dent: hi nomé

Aristoteles uoluptas — magis nescio quo pacto quam rem ipsam fallaciter expendentes: Sed uo luptaté quam ipse honestiore uerbo si qué forte uoluptatis nomé offen/ dat:iucunditatem nomino quippe quæ & mente & sensum iuuet:quam

ti fieri cõueniat:perspicue docet christiana etiã ueritas. Quod enim præmium nobis aliud est futuꝝ uigiliaꝝ laborumque nostroꝝ: quos plurimos & maximos ad sinceritatẽ fidei & dies obimus & noctes: quã perẽne quoddam & infinitũ gaudium: quo inuidenda coramq́ꝫ contemplanda ineffabili dei essentia & animo & corpore quãiucundissime perfruemur? Nam siquis eiusmodi uoluptatẽ statuat: quam Sardanapalus ille rex assyriorũ aut Smindyrides sybarites secutus dicitur: hic nõ multum differat a pecude. Sed nos eam uoluptatẽ ponimus: qua bene institutus animus & ĩ hac uita fruitur: & in illa perfruitur. Huiusmodi autẽ uoluptatẽ uos capturos uiri papienses ex præsentia & consuetudine huius uestri põtificis nõ sum nescius: Cum enim ꝑspexeritis humanissimi huius patris suauitatem: uitæ integritatem singularem modestiã moꝝ sanctimoniam lenitatẽ grauitatẽ insignem expressamq́ꝫ probitatem: qui uos plurimũ & monẽdo & hortando & docẽdo & consulando & subueniendo iuuet: nõ poteritis affici nõ mira iucũditate. Quæ cum ita sint recte uobis lætandũ sentio: q talẽ sacerdotẽ ecclesiæ uestræ præfectum esse uideatis: qualẽ post illa prima tẽpora diui Syri: in cuius hoc sacratissimo tẽplo hæc a nobis habetur oratio: alteꝝ nunq̃ ullũ habueritis. Habetis inquam eum episcopũ: q & scientia reꝝ temporaliũ nemini agendo concedat: & sapientia cultuq́ꝫ diuino: uiris etiam religiosissimis antecellat. Tantam uero sit uobis utilitatem iucũditatemq́ꝫ allaturus: quantum a plærisq́ꝫ superioribus pontificibus & detrimẽti fuerit & ægritudinis importatũ. Tu autem pater amplissime Iacobe pontifex ages oĩa geresq́ꝫ ꝓ ingenio & consuetudine tua hoc est igenue innocẽter moderate abstinẽter caste pudice continenter. Omnia ad religionẽ refert oĩa ad pietatem. Expectationẽ quam de tua præstanti insigniq́ꝫ uirtute apud oẽs mirabiliter cõcitasti: hãc para nõ modo ut sustineas atq́ꝫ tuearis: sed amplifices etiam: ac exupes. Respõde Eugenii de te iudicio respõde opinioni principes nostri: q te quoniã bonæ spei adolescẽs uidereris: decimonono ætatis anno abbatẽ esse uoluit: & hoc tẽpore nõdum natũ annos octo & uiginti: quia cũ ætate simul bonitate processeris: ad episcopalẽ dignitatẽ amplitudinẽq́ꝫ promouit: eo (ut mea fert opinio) animo ac mente: ut ad maiorem laudis atq́ꝫ honoris gradum auspiciis suis: ductuq́ꝫ ꝑuenias: si non te minorem gesseris episcopũ: quam fuisti abbas. Memineris q́ꝫ eo tibi maiorẽ necessitatem additã ad uirtutis & nominis claritudinem quo non infimo aliquo & humili genere natus es: sed Vitaliano patre: qui nõ modo maioꝝ in splendore sed multo etiam magis suis laudibus ac meritis: & illustrẽ se oĩbus & admirandũ reddiderit. Nam q̃q̃ Vitalianorũ familia nobilitatis & originis suæ Vitalianum regem Iustini regis filium & diuæ Iustinæ patrem qui ex Antenoris troiani posteritate fluxisse traditur: auctorẽ memorat: & nõnulli post hũc reges ad Attilæ usq́ꝫ hu-

Vnde iucunditas

Sardanapalus

Smindyrides

Peroratio

Syrus

Eugẽius

Vitaliani unde

Vitaliãus rex

Iustinus rex

Diua Iustina

Antenor

Attila

Totila
Gotthi
Patauiū
Venetia
Vitaliáus
Cicero
Philippo
borrhomæus
Episcopo
qd signi/ficet
Christus

morꝝ & Totilæ illius in xpianos flagelli gotthorūq; procellas Patauí Venetiæq; regni successioné gessere: deinde tamen ut res humanæ plæreq; oés labiles caducæq; sunt paulatim pclaꝝ illud & ppotés Vitalianorum nomé simul cū opibus & fortuna extenuatū in id calamitatis inciderat: ut nō lōge abesset ab íteritu. Itaq; diuiua quadá ope ímortaliq; beneficio Vitaliáus hic splédidissimus pater tuus q̃si sol qspiam Vitalianis oibus iam ppe obscuratis tempestiue illuxit: q nocté late oía occupanté suis radiis tolleret: ícubátibusq; tenebris altius fulgés serenitaté lucéq; inferret. Quare quod in suá laudé Cicero iactare aliquádo consueuit: maioribus se suis præluxisse: id de se Vitalianus iure profiteri meritoq; possit. Igif non mediocris tibi opera dáda est: ut qd' perpulchre facis & laute tui patris uiri optimi & hois magnifici dissimilis nō sis. Non enim minor ei í te uno spes reposita eé debet q̃ in fratre tuo uiro clarissimo Philippo ipo Borrhomæo paternæ gloriæ atq; uirtutis æmulo & repositá uidemus & constitutá. Voluta præter ea tecū animo: quantū munus susceperis: q & sis & nomineris Episcopus: Quoquidem nomine iccirco ab homero interdum hectora honoris gratia appellatū inuenimus: quod & rex eét: & speculator: & tutor: & altor. Rege igitur etima tu Christi hūc opimū & amplissimū gregé tuæ fidei & tutelæ cōmissum pro tua integritate & excellenti iusticia diligenter ac sedulo. Quid agendum obseruá dūq; sit: & dies tecū speculare & noctes. Bonos omnis quam studiosissime tuere: constantissimeq; defende. Qui se flagitii & facinoris quá probitatis maluerint pietatisq; participes: digna censūræ ultione compescendos cura. Hæc si pro tua singulari grauitate atq; uirtute feceris: nō modo pulcherrimo tuo nomini & muneri satisfacies: sed omnipotenti etiá deo te gratissimum reddes & cunctis hominibus acceptissimum.

M.ccccIvi. septimo kalen. octobres Papiæ.

Canzon morale di Francisco Philelpho a dio omnipotente in cōmendatione & raccommendatione dil Illu. principe Philippo Maria anglo a lintrata dil uescoue di pauia Iacobo Borrhomæo.

Signor che pur di nulla fatai il tuto
I ciel col sole ísieme e lauree stelle
Tra laltre cose belle
Che pducesti p tua grã e duono
sel mio iudicio. e. buono
Nō mi par la mior ne di mé fruto
Ch un tal lūe al mōdo habi pduto
Il q̃l si aduáza di uirtu e di honoꝛ
I principi e gli re e ciaschun sire
Per le sue opre mire:
Cōe fa il sole o mostra il so splédoꝛ
Tra li specchi piu chiari
Di lethereo pol: o son men rari
I lampeggianti lumi el grá fulgore
Questo e quel gran signore:
Che p mare e p t ra e il piu nomato
Chalcunaltro: che sia í uita pgiato
Quádo la terra sforzandosi uolle
Produr di se il glorioso parto
Premendo ciaschunarto

Acioche non nasciesse cosa molle
Ma dura e fiera e folle
Partori di giganti il grieue stuolo
Per dare affanno e duolo
Achi lhaueua brugiata e pria somersa.
Ma gioue per sentita la sciocheza
Ela uana baldeza
Di lorgogliosa terra:hebbe dispersa
In brieue spatio lira
Di gliabbattuti corpi:ī cui saggira
La diuina uendetta in lor riuersa.
Ben fu punita e persa
La terena audatia el una consiglio:
Che uolle īcōtra il ciel drizar so artiglio
Ma il cielo in cui mahgior saper se stende
Per sua gloria monstrar cō uero effeto
Quanthauea dentro al peto:
Tutto per humilta col uiso chino
Al summo amor diuino
Nulla occoltando scuoure:o piu facēde
Dimādādo merze:il perche prende.
Giusta licēza e gratia al parto occolto
Di darci quello triumphal monarcha
Il cui intellecto uarcha
Tutti li sensi humani:peroche tolto
Dal celo:oue piu alto
Labitacol diuin lempyreo smalto
Donque il sydereo globo in se racolto
Partori il nobil uolto
Di philippo Maria anglo possente
Pregio & honor di tutta humana gēte
Heroica statura in costui sorge
Celestial saper ingegno & arte
E come gioue e Marte
Sempre in piacere e tranquillio riposo
Estato glorioso
Se regge.e serba.e degna pena porge
A suoi nimici:qualumque saccorge
Hauer cuor di gigante a se rubello:
Cosi a tutto prouide il mio sir giusto
E comel buono augusto
Igiusti exalta e deprieme ognum fello
E sol per pace hauere
Sostene ogni fatigha al suo potere:
Amando il seruo come car fratello.
Qual Cleobis qual Tello
Non.e. remunerato di suoi affanni:
Sien di costui infiniti igiorni e glianni.
Alegrar donque o popolo pauese
Col cor iucundo.e.cō la uista lieta
Te puoi: quando tal pieta
Vedi il tuo sire il tuo padre benegno
Hauer di te:che degno
Tha giudicato in cui lui sia cortese
Vedere ben puoi:sel duca milanese
Ama la tua quiete il ben.la pace:
Quando di tal pastor tha honorato
Il cui ingegno.e.ornato
Di doctrina e uirtu e fede uerace.
Figliol dil suo bon seruo
Conte Vitalian:cogni suo neruo
Metter per gli suoi amici mai li spiace
Qual donque.e.quel che tace:
Che meco īsieme al sōmo dio nō facia
Per costui preghi con le stese braccia?
Omnipotente dio
Che tutto uedi.e regi.e ben gouerni:
Per gli tuoi imperii eterni
Con humilta te supplicamo tutti
Che serui.e.guardi il nostro signor pio
O dolce signor mio
Per quegli amari e saporiti frutti
Morendo e risorgendo
Riceuoti da te uero missia
Sol per ristuor di nostra colpa hauēdo
Pieta di noi che essendo:
Il delitto impunito
Ciaschunera nel suo ben far perito
Degnati il tuo Philippo Anglo Maria
Guardarlo dogni inciampo e sorte ria:

Eodem anno & die & loco.

Francisci Philelphi oratio de laudibus Lazari scarãpi epi ad cõmẽses.

Lazarus scarãpus

I Nstituenti mihi uiri cõmenses uerba apud uos facere cum de episcopali dignitate tum de ipo uestro episcopo Lazaro scarãpo: quẽ præsentẽ hic corãq uidetis: haud equidẽ faci-le dixerim: uter maior dicendi labor de dignitate ne an de homine sit oblatus. Vtraq sane res tanta est & tã nobilis tã magnifica tam excellens: ut uix ulla ingenii ui: ulla orationis copia uide atur esse cõtenta. Scimus enim ut hic primũ aggrediar: ab heroicis usq temporibus eodem episcopum esse nomine regẽq appellatũ: id quod apud Homerum de hectore licet animaduerti. Et ne id quidem absur dum. Quid eĩm aliud Episcopus significat apud græcos: quam inspecto rem: speculatorẽ: custodẽ: consultorẽq: & ultorẽ: ac ppositi cõpotẽ: Rex enim omnia diligẽter inspicit: omnia puidet: quæ ad tutandũ regnum & amplificandũ attinent: suis præmiis bonos psequẽs: ac dignis animad uersionibus malos afficiens. Et quoniã nihil agit in cõsulto: nihil impru denter: quicquid pposuit efficit. Hec eadem certe mẽs idẽ animus epo ĩ ecclesiã esse debet: & eo studiosior atq propensior: quo humãe res cũcte: ne cum minima quidem alicuius diuinæ rei particula cõferri possunt. Enumero qs fidelis atq doctus christianus minus nouit a christo opti mo maximo esse episcopos quasi reges suis ecclesiis ĩstitutos. Ipse enim cum adhuc esset in terris manum apostolis suis imponẽs eos ordinauit episcopos: iussitq ut irent in mundũ uniuersum: & omni creaturæ euã-gelium prædicarent ac dicerent regnum cæleste appropiquasse. Ad hæc ut curarẽt: sanarentq infirmos: mortuos suscitarent: ut mũdarent lepro sos: dæmones eiicerent: permultaq alia in suo nomine facerent: quæ na turæ diuinæ sunt: nõ humanæ: Ihesus inquã saluator noster huiusmodi psules ĩstituit: id qd' apostolus Paulus spiritui sancto ascribẽs ait. Attẽdi te uobis & uniuerso gregi: ĩ quẽ uos spiritus scũs posuit episcopos rege-re ecclesiã Ihesu xpi. Atq taliũ sacerdotũ tanta est amplitudo & ita subli mis gradus: ut eos angelorum nomine in Appocalipsi appellatos inuenia-mus. Accipimus enim episcopũ munus a primis inde tpibus illud ĩ ca-tholicis ecclesiis extitisse: ut populos docerẽt: ipsiq ea annũciarent: q ad gloriã ptinẽt sempiternã. Quare cũ in appocalipsi iubent angeli pœnitẽ tiã agere: nõ de iis sermo ẽ angelis: q & ĩcorporei sunt: & quorum alteri ob efferatã ingratitudinẽ peruicacẽq supbiam æternis suppliciis sunt addi-cti: alteri humiles & accepti memores beneficii lõge absunt a terrena cõ tagiõe: sed de hoibus potius: q quãdiu ĩ uita sunt: obnoxii sunt peccato. Nec enim epi q humani quidam sunt angeli: quoniam diuina præcepta ac redẽptoris nostri Christi Ihesu uoluntatẽ nunciãt: sine peccato eẽ ullo pacto possunt. Atqui pontifex ipse quem præcipui honoris cã summũ uulgo appellamus: aliud quicq nihil habet egregium: quam qd' episcopi

Eps & rex

Hõerus

Hector

Eps qd Græci

Euange-lium

paulus a-postolus

Angeli appocali psis

est proprium. Quis enim est alius summus pontifex quam ecclesiæ Romanæ episcopus? Et singularum quidem urbiũ episcopi dici pontifices & possunt & consuerunt: qui q̃q̃ in suis ecclesiis sunt maximi ac summi: eo tamen minus dicuntur: ut quem cæteris pontificibus lex præesse uoluit: is honorificétiore epitheto ornaretur. Sed quoniam paucis ostendimus eundé esse in ecclesia dei episcopũ: quem & regé & angelũ uocamus reliquũ est: ut de hoc ipso Lazaro scarampo: qui felici quodam diuinoq; auspicio episcopus uobis contingit: non quæ dici laudando possent: sed quæ non dici iniustum sit: breui oratione pstringamus. Vidi plerunque nõnullos qui cum maxime student aliqué laudare: eas potissimũ laudes cõquirunt & consectantur: quæ alieni sunt iuris: nec præstari a nobis possunt. Nam patria & parétes: quæq; alia uel fortunæ uel corporis siue bona siue commoda sint dicenda quancunq; merentur laudem: propterea scilicet mærentur: quod iis moderate prudenterque utamur: quamdiu adsunt. Fragilia enim & caduca sunt: nec ĩ nostra potestate posita. Aliud profecto nihil præter uirtutem & rationé afferre possumus: quo de certi qcquam habeamus magnũq; polliceri. Bona animi nostra sunt: quæ fortunæ omni cõtempto impetu nullam uim morbi nullá tépoꝶ mutabilitatem nullum incommodorum turbinem contremiscunt. Itaq; uera omnis ac perfecta laus posita est: & collocata in sola animi præstantia.

Quid enim memorem Lazarum episcopum esse nationem ligurem: familia uero scarampum. At Ligures in Italia quales sint: qualesq; semper fuerint: nemo sane rerum paulo peritior ignorat. Nam ut tempori obsequens silentio prætereá: quæ præclara quáq; permulta facinora tépestate nostra ligures sæpe gesserint: & nũc etiá gerant: tradũt nobiles nõnulli reꝶ scriptores tum latini tum græci aborigines extitisse: q maiore ex parte imperitarét Italiæ: cum in eá Troiani primum uenissent ænea duce. Aborigines uero alios nullos esse quá ligures: ita noiatos: qđ mõtani sint populi. Horos enim græce mõtem significat. Ná liguria prope tota mõtuosa est & ardua ob idq; genus hominũ acre atq; bellicosum. Inter ligures aũt scarápi pceres semp habiti sunt illustres: & id quidé in omni laudis ac probitatis genere. Quot iurecõsulti: quot in omni doctría magnitudine eruditissimi & eloquétissimi uiri: quot equites aurati & scarãpoꝶ familia prodiere? Quid enim repetá in præsentia priscũ illum & inclytum auctorem huius generis ac nominis scarampũ: qui ex Aragonũ regia in Italiam profectus post res splendidissime gestas in liguria consedit: cum floruerit semper scaramporum domus & fortissimis belli ducibus: & religiosissimis plærisq; atq; amplissimis nobilissimarum urbium pontificibus. Itaq; mirandũ non est: si scarampis proceribus cũ præstantissimis prope omnibus primariisque familiis non ligurum & insubriũ modo: sed totius huius galliæ cisalpinæ affinitas ac summa necessitudo

Ligures

Aborigenes

Italia

Troiani

Aeneas

Italia

Ligures cõtracta est. Omitto reliquas cliẽtelas amicitias uires facultates: qbus Sca
Insubres rampi proceres plurimum pollent. Prætereo cõsulto ĩ mediũ afferre uel
Gallia cis Antoniũ huius auum: uel Rainaldum patrem: quorũ uirtus & domi &
alpina foris tãta ẽ habita & tã celebris: ut eorum nomẽ nulla sit antiqtas deletura:
antonius Satis enim hic unus Lazarus episcopus superq3 est: qui omnẽ de se laudẽ
Rainal- queat profiteri. Non is ꝓfecto est Lazarus: qui suũ iactet clarissimum
dus genus: qui aliena laudet: cum semp studuerit nõ aliuũde sed ex sese ipso
Lazarus potius deoq3 pẽdere. Nã quid de hoc tã sancto & sapiẽti præsule uestro
Viri cõmẽses primum ducamus laudãdũ Nã eximiã formę bonitatem?
Quæ tanti fieri in principibus consueuit: ut nõ dubitauerit tragicus ille
Priamus de Priamo loquens ita affirmare. Priami quidem speties meretur imperium. Quod si materia sequitur formã natura: quis ambigat animi præstantiæ debere corporis excellentiã omnẽ respondere? At fit sæpe malo hominum more: ut naturæ probitas deprauet̃. Eo igitur maiore admiratione dignus est Antisthes hic uester: quod omnia fit semp natura duce pro animi ratione nõ minus feliciter cõsecutus: quã diligentissime secutus. Omnem inquã corporis dignitatẽ omne robur: omnẽ ualitudinẽ cum animi sanitate: & ui: atq3 pulchritudine cõformauit. Quare cum intelligeret ad tantã naturæ bonitatem accedere opportere bonam quandam præstantẽq3 doctrinam: hanc tanto studio: tanta industria: tanta diligentia est amplexus: ut non diuina poetica: non regina humanarum rerum
Theolo- oratoria: non optimarũ omnium artium procreatrice philosophia con-
gia tentus sese penitus sacrorum librorum lectioni Theologiæq3 dediderit.
Iusticia quibus in rebus tantum ualet: ut omnium opinionem superarit. Nec si-
Pietas bi aliud quicquam boni proposuit unquam in uniuersa uita: q̃ qđ ipsa
Gentiles ueritas quæ solus est deus: desinierit. Nam per huiusmodi sapientiæ ge-
philoso- nus se facile assecuturum existimabat quod uerum & incommutabile
phi atque sempiternum foret. Quid enim uerecundos eius memorem con
Sapiẽtes tinentissimosque mores: cum nulla sit omnino uirtutis pars: cuius assi-
Stoici dua consuetudine priuatum se uoluerit? Præ cæteris autem iusticiã at-
academi que pietatem præcipua quadam cura & ueneratione prosequitur. So-
ci lebant prisci illi gentilesque philosophi qui dicuntur: uirtutem sequi
Peripate non tam uirtutis gratia: quam ut inanem hominum gloriam uenaren-
tici tur. Itaque studebant: quod est simulationis propriũ: magis uideri bo-
Socratici ni quam esse. Omnes eorum uigilię atque peregrinationes qui septem
Pithago- existimati sunt sapientes in græcia: referebãtur ad humanæ gloriæ nebu
ras lam. Idem stoici: idem Achademici: & peripatetici: reliquique socratici
empedo faciebant. Quæ nam mens uel pythagoræ samio: uel agrigentino Em-
cles pedocli fuerit: tum illius auratum femur: tum huius inhiatum æthnæ
Aetna præcipitatio dilucide declarat. Nam Romani quod aut pro patria se de-
Romani uouerint: aut filios interemerint: aut tot tantosque labores exãclarint

uel acerbissimos cruciatus mortesque pertulerint: quid aliud quam nominis immortalitatem apud homines affectabant? Non enim ullam ii sibi omnes: si recte uelimus iudicare: certam uirtutem expressamque pro põebát: sed adumbratam quandá ac fucatá uirtutis imaginem. Nam uera & indubitata uirtus suis nixa hærcusque radicibus nihil habet supra se maius nihil præclarius nihil praeciosius: quod aut bonum aut expetendum censeri oporteat. Quo fit: ut solus deus ea sit: atque sola uirtus: a qua tanquã abundátissimo & peremni atque inexausto totius uirtutis fonte nostri omnes & cogitatus & actiones debent emanare eoq; referri. Nec enim in terris ulla est hominis gloria præter eam: quæ cum cælesti gloria sit cõiuncta. Quare cum Lazarus scarampus ab usq; puero i eo se uirtutis genere accurate ac summo cú studio exercuisset: quod i agédo uersat: mox ieúte adolescétia ad ueritatis perspicientiam animú cõuertit. Intelligebat enim generosius adolescens iferiora hæc omnia & mutabilia esse & obnoxia iteritui. Sola ea quæ i cælo diuiaq; sunt: nulli casui subiecta esse: pláeq; sempiterna. Itaq; ab assidua exercitatiõe sciétiæ ad sapiétiæ studiú sese cõ erés: tátú ea i re breui tépore pfecit: ut cú maxima sui nomis claritudie iuris põtificii ornaret isignibus. Et quoniá nosset nõ Idcirco dicédú esse ut q̃ pulcherrima optimaq; sunt: sciamus dútaxat: sed multo etiá magis: ut secundú ea: quæ didicimus: opemur: qcqd egregii & cõspicuit tot laboribus & lucubratiõibus suis p disciplinã fuerat assecutus: id ita usu quottidiáo sibi fecit familiare: ut omnibus ambiguú reddiderit: utra præstátior iudicádus esset actiõis ne laude an contéplatiõis. Vtraq; certe uæheméter excellit: adeo ut nemini cõtédédi secú i hac omni gallia spem reliquerit táta est eius dicédi facúdia: táta legú & sacrorũ canonú memoria: táta rerú uariarũ & laudatissimarum in differendo subtilitas. Mirari ergo neminem decet: si i tot ac tátis & externis & suis bonis Lazarus Scarampus est a summo pontifice Pio cæteris omnibus i electiõe comésis episcopatus sine ulla controuersia platus: q & multi & grauissimi uiri nõ mediocri iter se cõtentiõe ad id splédidissimi muneris ferebátur. Nõ enim erat ignarus pater sapiétissimus neminé oportere aliis præesse i ecclesia dei: qui sit ullo genere laudis iis iferior: quibus præest. Accedebat ad rem quod nõ sine causa táti húc fieri intelligebat: a præstátissimo prícipe nostro Frácisco sphortia: cuius áimi magnitudo: cuius splédor igenii: cuius táta est uirtus: ut omni pœne antiquitati uideatur anteponédus. Quid enim humanissimus priceps noster húc minus diligat: minus amet: quem norit nõ modo esse obsernátissimum sui rerumque suarú sed plane talé: qué omnis honos & omnis dignitatis gradus debeat cupere atque exoptare? Quamobré ut & prícipi nostro quá optime de se merito gratificaret pater beatissimus: & ecclesiæ uestræ uiri Comé ses cõsuleret saluberrime: húc uobis Lazarum delegit episcopú:

Virtus

Lazarus scarápus

Pius põt.

Fr. sphortia

Coméses Lazarus eps

qui & uobis anunciaret:quæ dei sunt:& eam doctriam traderet:quæ ad uestræ salutis atquæ cælestis gloriæ rationem attinet. Vestrum igitur munus erit:ut hũc cum omni fide ac pietate audiatis:& eius ĩtegerrimis paternisque ĩstitutis diligentissime obtẽperetis:si cupitis uobis atque uestris omnibus bene & ꝑbeate cõsultũ iri.Habetis enim præsulem eruditũ.eloquẽtem.sobriũ.pudicũ.facilem.benignũ.affabilẽ omni præditum humãitatis officio.omni bonitate ĩsignẽ:cuius admõitiõibus parere honorificũ est. Tu autẽ pater amplissime etsi minime uereor fore:ut omnia regas atq; administres moderate & sapiẽter:tamen ꝓ mea erga te obseruãtia nõ desinã dignationẽ tuã monere:hortari:obsecrare: ut cogites etiã atq; etiã:quãtam simul cũ hoc ĩpo augusto episcopatus fastigio molem subis:cũ sit episcopus nõ minus opis atq; honeris q̃ honoris nomẽ.

Rex — Quid enim aliud ĩ ecclesia est episcopus quã rex ĩ Christo Ihesu? Exerce

Tyrãnus — igiť officiũ regiũ.Quid eĩm ĩter regem adq; tyrãnũ ĩterest? Illud nempe

Aristoteles — secũdũ Aristotelẽ:quod tyrãnus:ut est comũis quidẽ bonis omnibus: teterimusq; hostis:omnia refert ad utilitatẽ cõmodumq; suũ.At rex quasi animus reipubli.quoniã omnia sibi cũ ciuitate ducit esse communia:nihil sibi priuatim quærit:nihil uult:nihil admittit:quod idem cũctis ciuibus non sit ueluti proprium.Ita etiam tibi faciundum cẽseo. Cura quæ sunt ecclesiæ. Huic uni ĩtude.Huic inuigila.ad huius emolumentum & dignitatem cogitatus tui omnes referendi sunt. Ita enim præesse debes

Deus — ut prosis:quibus te præesse uoluit deus.Pasce oues meas:præcepit dominus.Quod uni Christus iussit episcopo :id esse & tibi & episcopus cæteris iussum existimato.Qui eĩm rex ĩ ecclesia & ãgelus diceris: gere etiam te pastorem.Neq; id tibi turpe ducẽdum est:cum nobilissimus poeta homerus appellet etiam Agomemnona sæpenumero pastorem populoꝝ. Vt enim pastor ouibus suis a lupo metuẽs ex aliqua specula oculis attentissimis lustrat circunquaq; omnia:nequid detrimenti per ĩsidiatorem suum importetur:ita etiam tibi acerrimo ingenio iteꝝ atq; iteꝝ speculãdum est:ne frustra sis nomĩatus speculator hoc est Episcopus. Nam qđ

Ihesus — sit diligentis pastoris officium Ihesus ipse docet ĩ Euaugelio: cũ ait se esse pastorem bonum & non mercenarium:qui cum pastor non sit is: cuius sunt oues ꝓpriæ:cum primum uiderit lupum ueniẽtem : illas demittit ac fugit.Lupo relictis ouibus rapiendis dispgendisq;.At pastorem bonũ cuius sunt oues:facere secus omnia. Nam quia nouit eas sua interesse: ne animam quidem suam pro illis ponere uereri. Inspice igiť quam accuratissime omnia:quæcũq; sint ecclesiæ commensi conductura : nullũ detractans laborem:nullũue uitæ quidem periculum reformidãs.Nam

Ambrosius — sicut nihil est ut inquit Ambrosius:Episcopo excellẽtius:sic nihil miserabilius:si oues sibi commissas neglexerit. Pasce igiť oues Christi .Eaꝝ saluti prospice:quibus custos quibus speculator es datus. Quod si tu illa

omnipotẽtis dei:quam sub prophetæ Ezechielis ꝑsona episcopo ipsi qd obseruãdum sit:præcipiunt:uerba quæque consyderaueris: nunquã errabis. Speculatoré ĩquit dedi te domui Israel. Audiens ergo sermoné ex ore meo annũciabis eis ex me. Si autem uideris gladiũ uenĩẽtem: & tu nõ annũciaueris:ut reuertatur impius & a uia sua:ipse quidé in iniquitate sua morietur:sanguinem uero eius de manibus tuis requiram. Si autẽ annũciaueris:& ille nõ fuerit reuersus:morietur ipse quidem ĩ iniquitate sua. Sed tu animam tuam liberasti. Satis enim tuo officio pater integerrime fungaris:si populo Commensi ac reliquæ tuæ ecclesiæ:quæ iussit dominus ꝓ singulari tua eruditiõe anunciaueris:si quæcũq; ad animaꝝ saluté pertinẽt:grauiter eloquẽterq; docueris:si operã quantũ ĩ te fuerit: dederis:ne relicto calle cælestis patriæ ĩ miseriã deruãt sempiternã. Ad quæ quidem omnia quoniã liquido ac ꝑspicue animaduerto tua te spõte mirifice incitatum:nihil est:quod oratione sim longior. Noui enim innocentiam tuam. Noui sanctimoniam uitæ. Noui magnitudiné & altitudinem animi. Noui prudentiam & consilium. Noui iusticiam. Noui pietaté. Nunc exprome:quæso:recõditos thesauros tuos iustos non pecuniarum:quibus unus omnium liberalissimus es: sed sapientiæ cæterarumq; uirtutum: quibus es omnibus admirãdus. Scis eum fidei: & religioni tuæ populum esse prouidentia diuina commissum:quo uix alius in uniuersa Gallia cisalpina est nobilior:utpote quod ab eadé olim Gallorum gente Cõmum est cõditum:a qua & Mediolanum & Bergomũ & Brixiam Veronamq; & Tridentum aliasq; nõnullas urbis clarissimas ac maximas prisci rerum gestaꝝ scriptores conditas tradidere.

Ezechielis
Israel
Domius
Cõmum
Mediolanum
Bergomum
Brixia
Verona
Tridentũ

Quæ quidem oratio habita est ab eodem Francisco philelpho Cõmi in ecclesia Cathedrali. *xvi.* kalendas decembres anno a Natali Christião millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Francisci philelphi oratio pro Theodoro plato Iureconsulto.

[f]Verat profecto æquum & ab omnibus mea sententia plane concedendum Illustrissimi principes & uos reliqui patres grauissimi: ut qui in dicendi acie miles haberi possem non modo ueteranus:sed iam omnino emeritus huiusmodi omni oratorio munere uacarem in tanta præsertim doctissimorum & eloquentissimorum hominum repub. Est enim hoc officium iuuentutis:& robustioris cuiusdam feruentiorisque ætatis. Non ingenio dumtaxat ad orandum non eruditione: non exercitatione est opus: sed facili quadam atque expedita linguæ mobilitate:& in celeritate uerborum uoce tum clara & sublimi tum sonora & piucũda. Quaꝛ si qua mihi ad dicendum adiumenta: uel natura uel disciplina uel industria attulisset:quæ tamen corporis sunt non animi:hæc in homine secũdum & sexagesimum annum iam nato non esse eadem quæ in iuuenæ

fuerunt:& ipse intelligo:& alium fugere puto neminem. Itaq; si de laudi

Theodorus platus

bus huius præstátis & pdocti adolescétis. Theodori plati cum pauca breui oratiõe pstríxero minus fortassis aliqua ex parte satis faciá expectatiõi de me uestræ: erit mãsuetudinis uestræ: atque sapiétiæ: id quicquid deterius fuerit nõ tam negligétiæ a qua semp omniũ maxime unus aborrui q̃ ætati ipsi ascribere. Namque hoc omne qcquid est oneris potius quá honoris nõ tam adiui q̃ admisi: quippe q neque Theodoro ipsi deesse poterá: quo tépore uirtutis studiiq; sui pulcherrimis donaret insignibus: q esset a me átea istitutus oratoriis socraticisque ornatus neq; huius patri

Georgius platus

clarissimo & sapientissimo iuriscũsulto Georgio plato de me psæpe quá optime merito i táta eius læticia obsequi nõ debebá. Sed quonia hæc omnis laudatio a legũ ac Iuris & ciuilis & põtificii sapiétia proficiscit pauca

De legũ iuétore

primũ de initiis pgressuq; huius rei i mediũ referá. Qui primus leges iter mortales iuenerit istitueritq; iudicia non eadé omniũ est opinio. Hebrei hũc Mosen fuisset uolũt. Atheniéses Cecropa. Argiui Phoroneũ: a cuius nomine forũ nõ minus cõmode acceptũ reor q̃ ob eam rem ita nominatũ qđ eo lites cõtrouersiæq; ferátur. Cretenses Minoa atq; Rhadamantũ Lacedæmonii lygurgũ. Aegyptii Mercuriũ nili filiũ cui uulcáus successit i regnũ. Persæ uero zeroastré. Nam latini quo i legibus ferédis: quo iuniores extiterũt eo cæteris hominibus i hoc doctrinæ genere mirifice omnibus pstiterũt. Quod aũt ad Mosen attiet: hũc alii legũlatoré: ut philo iudæus é locupletissimus testis: alii sacrarũ legũ interpræté pdidere. Claruitq; eadé tépestate apud suos qua cecrops apud Athenienses: quos cecropidas ab ipsius & cõditoris & legũlatoris nomie appellatos ée constant. Et id quidem annis a mundi creatione tribus millibus sex cé

Moses — Cecrops — Argiui — Minos — Mercurius — Zeroastres — Philo iudæus

Phoroneus

tis quinquaginta. Et Phoroneum qui inacho natus regnauit argis secundus annos circiter trecétos postea legibus argiuos ac iudiciis munisse. Nam Rhadamantum & huius fratrem Minoa qui Ganymedem rapuit. Europa & Asterio natos fuisse longe his tribus posteriores. Lycurgum uero quas leges lacedæmoniis tradidit a cretensibus accepisse.

At zeroastres rex battrianorum qui primus omnium magicam illusionem repperit: quibus fuerit téporibus satis ea rõne patet. quod aduersus

Ninus rex

eũ Ninus rex assyriorũ dimicauit. Et ne sim narrádo plyxior neminé interlegũ latores inuenio: qué antiquitate Mercurio comparé. Hunc aliis omnibus legũlatoribus q̃ longissime superiorem: Idcirco Ioue Maiaque natum poetæ cecinere: q; & mentis acumine iuguerit & prudétissimus fuerit. Mercurium enim auctorem fuisse affirmant eloquétiæ: quæ ex itellectu gignitur & prudentia eundemq; & palæstræ & liræ & præstigiorũ peritiam primũ tradidisse. Sũt etiam qui hanc laudem legum ferédarum dent Eaco Achillis auo: cuius filium Peleũ eum argonautis aduer-

Eacus Achilles

sus Cholcos nauigasse ostédit Orpheus. Quáplurimos pterea legimus:

q cererem omniũ primam extitisse arbitrent̃ ferẽdæ legis auctorẽ: quod eo argumento refelli põt quod cererem fuisse cõstat annis ab initio mũ/ di tribus millibus septingẽtis octoginta: Sed q omnẽ illam superiorẽ an tiquitatẽ legalis sapiẽtia gloria suparit. Solona fuisse cõtẽdunt: q antiqua tis omnibus Diaconis legibus præter eas quas de cede tulisset: ipse leges Atheniẽsibus dedit: quos ob eã rationẽ axes nominauit: quoniã ĩ ligneis axibus scriptæ essent. Et floruit quidem solon ĩter septẽ græciæ sapiẽtes Olympiade quadragesimaseptima: uel ut alii phibẽt qnquagesimasexta Pisistrato Athenis regnãte. Huius aũt unius philosophi leges adeo apud omne pene homniũ genus illustres atq; præclaræ sunt habitæ: ut ne Ro manos quidẽ puduerit post exactos reges easq; leges omnis penitus sub latas quæ prius ab ipso usq; Romulo latæ fuerãt athenas mittere decẽ le gatos: q ĩclytas leges Solonis peterẽt: qbus romana resp. fundaret̃. His in decẽ eburneas tabulas pscriptis in Vrbemq; allatis & p rostris ad apertio rem uolẽtiũ pceptionẽ positis: propterea duæ postea tabulæ Hermodo/ ro ephesio auctore ĩ ãnũ pximũ ex publica potestate adiectæ sunt: quo/ niã ad tantæ ciuitatis ĩperiũ pluribus legibus esset opus. Et ita leges sunt duodecim tabularũ appellatæ. Deinde secutũ est ius ciuile. Legis actio/ nes. Ius elianũ. plebiscita quæ postea lege hortẽsis p legibus habita obser uataq; sunt. Post hæc ius id additũ necessario est quod senatuscõsultum nominat̃. Deĩceps adiecta opportune sunt edicta prætorũ: a quorũ hono re ius est appellatũ honorariũ. Ad postremũ aũt principe cõstituto accep to ue illud est ius ĩtroductum: quod ab unius principis uolũtate manãs prĩcipale uocatũ est: Quid. n. singillatim memorẽ aut de publicis aut de priuatorum legibus quæ priuilegia dicuntur? qd de consularibus & tri/ bunitiis? qd de satyra? qd de iure militari? qd de iure quiritium? quid de cõstitutionibus? qd de prudẽtium respõsis? Nulla est prorsus neq; legis nec æqtatis nec iuris pars quã Romani aut legumlatores aut iurecũsulti ĩtactam ĩdiscussamq; reliquerint. Non. n. ĩ tot corũcanis. brutis. sceuolis paulis. labeonibus. pomponiis. trebatiis. tuliis atq; aliis ppe infinitis unũ aut Lycurgum aut Solona ĩuenias. Quam. n. nunq̃ in uniuerso terrarũ orbe remp. excelluisse meminerimus: quæ cũ in omnis laude uirtutis: tũ maxime ĩ splẽdore iusticiæ cum romãorũ imperio cõparari queat? Hæc autem nõ natura sed disciplina primum acqritur: & ea qdem disciplina: quam nobis legum & iuris ciuilis & sciẽtia subministrat. Hæc sane ea est iusticia quam ait Euripides Hespero atq; lucifero magis esse mirabilẽ. Hæc ĩquam una uirtus ita cũctis uirtutibus antecellit: ut q eam adeptus sit solus: bonitatis cognomẽtum adeptus existimetur. Quare cum orna tissimus adolescens. Theodorus platus ab ipsa usq; puericia quodam na ture ducti bonitatem arderet: audiretque quottidie hãc per ĩscitiam po tissimũ comparari ab eloquẽtiæ studio qua non mediocriter ualebat ad

Olympi/as

Romu/lus

Romani

Theodo/rus pla/tus

legum & iuris ciuilis sciĕtiam quasi sulpitius qdam animū cōuertit. Et citabat eum præterea uel paterna uel maiorum suorū gloria: quorum se dissimilem fore mōstri similimū ducebat. Nō enim erat ignarus platoꝝ familiá quæ nūc uocat: nam priscis temporibus platonica dicta est a pla/
Plato tone philosophoꝝ omniū maximo & grauissimo duxisse originé. Plato
Aristo/ nem uero ipsum q suo ꝓprioq́ꝫ nomine Aristocles dictus est referr pater
cles nū genus ī codrū regé Meláthi filiū: maternū aūt ī dropiden poetá solōis fratrem. At solona & dropiden ī nileū heroa. Hinc uidere licet uim solertiamq́ꝫ naturæ non absurde ī posteros etiam ꝓpagari. Vt enim Theodorus ad legalis excellĕtiæ laudem raptus est Solona scilicet imitatus. Ita hu
Petrus an ius frater Petrus Antonius diuio igenio adolescés ad oratoriæ poeticeq́ꝫ
tonius præstantiæ gloriá impulso quodá & tanq̄ necessitate naturæ: quæ a Dro
Platus pide frate solonis flueret: táto se studio cōtulit: ut iam natu maioribus il
Dropid͛s lisq́ꝫ doctissimis coæquádus iudicet. Scimus enim Dropiden esse ab omnibus poetá eloquentissimū & grauissimū habitū. Ná nileus adeo claruit rebus bellicis ut īter heroas numeret: qué etiá ipsum q̄ Petrus antonius ꝑpulchre emulet nouistis omnes. Sed ut eo unde diuertit nostra reuer/
Solon tatur oratio: qualia quátus que legumlator solon fuerit ex iis satis super/ quem patere arbitror: quæ a me modo narrata sunt. De platone uero qd
Libri. x. attinet prædicare: cuius libri decé de rep. & duodecim de legibus locum
de rep. nullū prætermisere: qué ad omné iusticie iurisq́ꝫ rationé ꝑtinere uir sapi
Libri. xii. entissimus iudicasse. Quá uero Theodorū oporteret uæheméter accédi
d͛ legibus atq́ꝫ īflamari ad eam quá naturæ suoque īstituto tátopere cupiebat scien
Georgi/ tiam cōsequédam Georgii patris nomé atque honos erat ī causa: qué ui/
us platus debat ī mediolanensi rep. præstátissimis etiam iurecōsultis doctrina & innocétia plurimū anteire ob eamq́ꝫ rem adeo ualere & auctoritate & gra/
Fr. sphor tia apud diuinum principem nostrū Fráciscum sphortiam: ut de nemine
tia dux melius sentire uir prudétissimus summusque uideatur. Quam obré cū primum se Ticinum cōtulisset id studii cuius gratia profectus est táto labore táta cura táta aggredit diligétia ut intra tertiū annum in publica repetitione: quam uocát scholastici: eam de se opinionem in omniū animis collocarit: ut nulla ex parte maioribus suis inferior futurus censeretur.

Videmus sane apud nō nullos usu plærūque fieri: ut q adolescentes asseruatione aspectuq́ꝫ suorum liberi sunt licentia ea omni: quá habent: non tam uitantur quam abutantur. Nam quod tepus in audiendo debet legédoq́ꝫ consumi: id aut in ludis aut in cōmesationibus teritur cū magno ipsorum dedecore ingétiq́ꝫ detriméto rei familiaris: At istorū talium dissimillimus Theodorus ne pūctum quidem temporis omittebat quominus aut eruditissimos honestissimosq́ꝫ doctores audiret: aut legenda tractaret: aut quæ legerat & tractarat litterarum monimentis commendaret Eorū autem æqualiū & cōdiscipulorum semp cōsuetudine usus est:

qui aut docti & boni essent aut cuperét tales effici. Sciebat enim probos adolescétis: ubi etiá minus improborũ cõsuetudine a recto animi ĩstituto flecterétur: suspicione tamé deprauari moris non uacare omnino. At eos omnis q cæteris aut auxiliũ sint aut cõsiliũ allaturi non minus famæ quá Iusticiæ atq̃ ĩtegritatis rationé habere oportere. Cõsultoribus uero ĩ omni quæstiõe æque facillimũ atq̃ subtilissimũ se præstabat. Quod autem ipe uel dicédi uel differédi gratia quæreret: ut acute ĩuenerat: ita modestissime ꝓponens mirabili artificio: ad qué finé intenderat: deducebat. Et peruicaciũ omnem exosus id solũ qđ ueritaté saperet: sequebat. Spectatissima. n. ĩgenia mendaciũ nullũ admittũt eamq̃ sibi ĩ differendo uictoriam propõi uel maximam arbitrãtur: si a ratione nusq̃ diuerterint. Præterea quod tempus uix aliis ĩ audiédo ciuili iur satis esse cõsueuit: id Theodorus platus in utroq̃ iure penitus perdiscédo lõge prius absoluit: Et ne id qdem mirũ. Nõ enim otiose debebat nullas illecebres sectabat. nullam faciebat ĩtercapediné: totus erat ĩ audiédo. totus ĩ legédo. totus ĩ scribédo. totus ĩ differédo: Quo factũ est: ut cũ quarto studii sui áno docere q̃ didicerat publice ĩ maxima audiétiũ frequétia cepisset. Ecce cum ĩcredibili admiratiõe omniũ áno septimo ex quo primũ ticinensem: ut ita dixerim: ariopagum ex nostra mediolanési academia petiisset ab omnibus sit: ut uidetis: dignissimus iudicatus quem utraq̃ ĩsignia decorét.

Theodorus platus

Sed iam me locus ipse atque tépus admõet: ut posteaq̃ de legibus ac iure ciuili locuti sumus: paucis ꝑcurramus de iure põtificio. Id aũt q primus apud romanos ĩuenerit qué nũc Pompilio anteponá: habeo neminé. Ná apud alias natiões atq̃ ciuitates ut uarii dii ĩ honor sunt hiti: ita uarii supstitiões ritus iuraq̃ fuerũt adeo ut ét dæmones ꝓ diis haberent. colebat enim stulta illa gentilitas & bonos quos opinabat & malos deos. At malos qdem ne obessent: bonos aũt ut ꝓdessent. Sed ut reuertar ab Numá. Is genere sabinus: cũ Romulo successisset ĩ regnũ: uideretq̃ Romanũ populũ lõga belládi cõsuetudíe efferatũ aliud nihil malle q̃ uastationé q̃ ꝑdá q̃ ĩteritũ: quo illũ tádem ab ea ĩmáitate animi diritateq̃ auerteret ius põtificiũ ĩtroduxit p tripudia & saltatus ludosq̃ solénis adhibitis sacrificiis & carminibus: qbus placari numina ꝓpitiaq̃ reddi maximo studio rex callidissimus ꝑsuaserat. Quæ qdé supstitio ubi simul cũ ĩperio ĩ dies magis magisq̃ augescere : ea demũ p aduétũ ueri & oipotentis humáí generis redeptoris christi optimi maximi radicitus excisa corruit. Estq̃ tépestiue nouũ ius pontificiũ ĩpolutũq̃ oblatũ q̃ a sacris libris grauissimisq̃ sanctiõibus cõflatũ decreti atq̃ đcretaliũ uoluminibus scíssime cõtinet. Quæ certe oía Theodorus platus nõ audiuit & didicit solũ sed etiá q̃acutissime edidicit: & alios q̃ subtilissime & q̃ elegátissime summa cũ laude docuit. Quæ cũ ita sint: Reliquũ é præclare adolescés Theodore plate ut quæ tibi humáí diuiniq̃ iuris ornaméta ĩ hoc sacratissimo téplo ĩ hoc re

Iu[s] pontificiu[m]

Gétilitas

ligiosissimo die ĩ hoc tãto & tam illustri ãplissimoꝝ hominũ cõuẽtu ex
sumi atq̃ uniuersi magistratus auctoritate corã parata ĩtueris : accipias
ea mẽte:eo aĩo:eo cõsilio:ut oĩa semp & dicas & agas:& modereris ꝑ di/
gnitate tua maiorũq̃ tuoꝝ. Nec.n.satis ẽ qđ iusticiã pietatẽq̃ didiceris:
nisi eas ĩ omni actiõe repræsentãs & iustissimũ te ꝓstiteris & ĩtegerrimũ
& hominibus deoq̃ carissimũ.Versetᷓ tibi assidue ãte oculos sciẽtissimus
Georgi/ hic & cõtinẽtissimus iurecõsultus Georgius pater tuus.Versetᷓ Plato ipe.
us platus Versetᷓ Soloni.Versenᷓ quotquot a Codro rege athenaꝝ & ab heroe Ni
Plato leo magni & egregii uiri ĩ omni genere & uirtutis & gloriæ. Ad hãc usq̃
Solon ætatẽ emanarũt.Et ut breuitatis gr̃a prætereã ĩnumerabilis fere nõ solũ
Codrus utriusq̃ iuris eruditissimos uiros sed ẽt eqtes auratos & fortissimos bel/
rex li duces & urbiũ domĩos ac põtifices:qbus polluit clarissima domustua:
Nileus Repete memoria Maffeum muzanũ auũ maternũ uirũ illũ grauissimũ
Opera planeq̃ humãissimũ cuius prudẽtia cuius eloquẽtia tãta fuit ut eius opa
Maffei & ĩdustria excellẽtissimus prĩceps noster relicto ĩ apulia tot urbium tot
muzani populoꝝ opulentissimo prĩcipatu ad magnanimũ illũ ducẽ diuũ Philip
Frãciscus pũ uenerit:cuius aduentũ diu cõcupitũ atq̃ exoptatũ q̃ti philippus fece/
sphortia rit nõ obscur̃ nec dissimulãter ostẽdit.Nã Maffeũ q esset consilii iusticiæ
uenit Me secretarius ordini senatorio q̃ primũ ascripsit:tãtoq̃ semp hũit ĩ honore
diolanũ ut ĩ maiore neminẽ Nã qd ego memorẽ:q̃nta de tua & eruditiõe & ꝓbi/
tate sit expectatio cũ apud alios uniuersos uiros claros & præpotẽtis tũ
apud nobilissimas primarias familias:qbus cõ tibi est affinitas:quoꝝ cer
te omniũ opiniõi tibi nitẽdũ est nõ modo ut respõdeas:sed ut ea mirabi
liter superes.Verum ne singula persequar quanta nunc tibi ad bonas acti
ones necessitas quantum calcar est additum:quod regina hæc nostra di
Blãca ma ua Blanca Maria simul cum splẽdissimis regulis Galeacio & Hyppolita
ria dux quasi latona quædam phœbo dianaq̃ omnia coruscãs sua te præsentia
Galeaci/ honorat. Quæ sane res una longe est:& preciosior & illustrior q̃ ciuilis
us Maria pontificiiq̃ iuris aureum omne gemmatumq̃ diadema.
Hippoly/ Quæ quidem oratio habita est ab eodem Francisco philelpho Papiæ
ta in ecclesia cathedrali tertio Nonas augustas anno a Natali xp̃iano Mille/
Latona simo quadringentesimo sexagesimo.

Francisci philelphi oratio habita Mediolani in principio studii.

Anquã eloquẽtiæ & illustriũ disciplinaꝝ studia ad triarios
sint redacta:reuocatᷓ miles emeritus post quintũ & uigesi/
t mũ annũ ĩ aciem docẽdi & ne is quidẽ ĩuitus:cum ĩtelligat
huiusmodi benignitatis munere se rem factuꝝ excellẽtissi
Galeaci/ mo suo prĩcipi Galeacio Mariæ nõ gratã solũ uerũ etiã piu
us Maria cũdã. Si ita ĩstituerit florẽtissimæ huius reip. iuuẽtutẽ:ut & dicẽdo & iu
dux dicãdo iure possit cũ uniuersa Italia de gloria cõtẽdere. Non igitᷓ cuiquã
Italia obscurũ esse debet uiri clarissimi & qđ sit nostri sapiẽtissimi prĩcipis cõ

filium:& quod itẽ meum iſtitutum. Cæterum ea mihi moleſtia: quod nõ eadem uis:ac uigor tuetur:atq̃ corroborat corporis huius inſtrumẽta:quo ingenium ipſum meũ intelligẽtiaq̃ munit:ac pollet. Vbi enĩ priſtinus ille uocis uel ſonorus cõcentus uel tẽpeſtiua cõtẽtio? Vbi firmitudo laterꝶ? Vbi lĩguæ in oẽ motum uel celeritas uel facilitas? hæc oĩa ſunt una cũ ætate magna ex parte facta debiliora. At uolũtas certe bene ꝓmerẽdi eadẽ eſt:q̃ prius:& ſapiẽdi ſtudiũ lõge uæhementius. Animus uero tum infractus tũ nulli neq̃ ignauiæ:neq̃ deſidiæ ſeruiẽs. Nec Dareti cedebat Entellus:nec Annibali Fabius:& bos quo laſſior ẽ:eo magis cauet:& firmioribus nitiť. Eníuero q̃to pulchrius ẽ didiciſſe q̃ diſcere:tãto animus ſenis q̃ animus iuuenilis plus & uiget:& ſapit. Quo fit:ut & cõſulẽdo:& inſtituendo ſenilis grauitas ueneratiõi habẽda ſit ſemꝑ perĩde atq̃ iuuẽtutis:& dux & gubernatrix. Quibus ipſe ductus ratiõibus nõ ſum ueritus tertiũ iam & ſeptuageſimũ:agens ætatis annũ docẽdi arma reſumere:& tanq̃ Neoptolemus quidã in aciẽ deſcendere aduerſus iacula ſagittaſq̃ ignorãtiæ & inſcitiæ:breui futurꝶ ſperans:ut gratificãdo humaniſſimo noſtro prĩcipi:& huberrimos & honorificos fructus his omnibus pariã:qui ſecum doctioris:tum etiã melioris mea ĩduſtria reddi nõ detractauerit. Quare q modeſtiſſimi adoleſcentes in hunc locũ diſcendi ſtudio cõueniſtis:ad audiẽdum animos parate. Vos autẽ cæteri uiri grauiſſimi qui nõ ut aliqu id diſcatis:ſed uel iudicãdi uel mei honorãdi gratia hic adeſtis. Si æquo animo ac placide tuleritis q̃ a me paucis diſſerentur:permagnas ſim profecto uobis & ĩmortalis gratias habiturus. Nunc uero ne ſimus dicendi prolyxiores quã uel perſonarũ dignitas uel temporis breuitas patitur:ad eorꝶ declarationem noſtra omnis ſe conuertat oratio quæ in politicorum libris ab Ariſtotele eruditiſſimo eloquentiſſimoq̃ philoſopho tractata diuinitus atq̃ perſcripta ſunt.

Dares
Entellus
Annibal
Fabius

Franciſci Philelphi oratio ad Siſtum quartum pont. maximum.

q

Vam mihi profecto mirificam animi lætitiã affert concupita diu atq̃ exoptata ſanctitatis tuæ præſentia pater beatiſſime:hãc nõ mediocriter offendit ĩportuna hæc uocis raucitas:quã partim itineris difficultas partim aſpitas hyemis ĩtulit hõi ſeni utpote iã agenti ſeptimũ atq̃ ſeptuageſimũ ætatis annũ. Qua q̃dem ĩcõmoditate fit:ut quo ut me oportuiſſet ĩ agẽdis tibi gratiis ornatu dicẽdi ꝓ tãta tua in me beneficẽtia:qua ſim accerſitus ĩ hoc domiciliũ orbis terræ: quo reliquũ uitæ meæ exerceã in laudẽ oĩpotẽtis dei ac tuæ beatitudinis:eo in ꝑſentia cogar abſtinere. Sed recreat me:ac bono aĩo eẽ iubet ſingularis tua ſũmaq̃ ſapiẽtia:q nihil temere nihil incõſulto:ſed oĩa potius ꝓ ratione & recto animi iudicio metiaris:cõſideres:modereris. Quo factũ iri exiſtimo:ut eum etiã imiteris:cuius expreſſum quoddã & uiuũ & ſimulacrũ:eiuſdẽq̃ uices in terris ſanctiſſi

me atq; innocētissime repræsentas. Vt enim ille seipsum donās sola beneficentia: cuius partes secundū Ambrosium beniuolētia liberalitasq; sunt redemit uniuersum humanum genus: quod perierat: ita etiam tu pater beatissime pro caritate diuinitus tibi ingenita hac benignitate pōtificali cū me mihi restitues: tum uocē illā pristinā ac sonorā efficies etiam clariorem. Pro aūt tali tantoq; beneficio: quas tibi tandem grās sim acturus? eas certe quibus tibi sapiētissimo reipublicæ christianæ antistiti gratias offerri nihil queat. Ad quas deniq;: alacre atq; syncæram animi gratitudinem: quæ una uirtus quā sit pulcra quātiq; faciunda: uel eo probatur

Angelus argumento: quod primus ille angelus impietatis filius sola ingratitudine corruit præceps ex illa cælesti sublimitate ī tenebras sempiternas. Nā si gratus eē uoluisset: si accepti memor beneficii: neq; inuidisset creatori

Supbia suo: nec in diram illā sceleratamq; superbiam exarsisset. Mea uero animi gratitudo ea futura sit: ut tuum diuinum nomē quod sua natura splendissimum est: splēdore etiam oratiōis tam græcæ q̄ latinæ eodēq; & carmine & oratiōe soluta: id quod alius ex hominibus nostris præstare nemo potest: quantū uel anniti ingenio: uel doctrina efficere diligētiaque potero: trāsfundam in oēm posteritatē: & ita transfundā ut nulla sit hominū ætas illud obscuratura. Non. n. ea humana gloria appetēda nō est: quæ p optimas actiōes se diuinæ gloriæ similē reddit: tum oīa hominū bona a diuinis bonis pfluāt sit necesse. Interea uero tēporis clæmētiā tuā rogare: orare: obsecrare: obtestariq; nō desinā: ut hunc humillimū seruū tuum ut omni fide & obseruantia tibi deditissimum ita cōmēdatissimū habeas: siquidem putas nullum apud me beneficiū tuum ītermoritu℞.

Francisci Philelphi oratio habita in principio quæstionum tusculanarum. M. Tullii Ciceronis in studio urbis Romæ.

Tirones q Vi tirones primū in castra uenerint: ne re℞ bellica℞ imperiti oīno possint existimari: cōsuerūt ea ītra uallū repræsentare: q̄ in dimicādi arte didicissent. Et ita cum mira q̄dā corporis agilitate nunc exiliētes resiliētesq; nūc pcedētes audētius: nūc in pede se referētes per oēm motū gestūq; mēbrorum aut ensem in uarias uibrādo corruscādoq; partis: aut hastam ultro citroq; in multiplices ictus cōcutiendo pspicuum afferre argumentū cū uiriū sua℞ ad alacriter strenueq; pugnandū tum etiā fiduciæ ad uincendum. At milites ueterani uiri clarissimi qui in hūc locum cōuenistis honorādi mei potius: ut existimo: q̄ audiēdi gratia: ut sunt diu ac multum exercitari fortissime per pulcherrima q̄plurimaq; facinora: nihil huiusmodi facere aggrediunť: sed tantisper quietē agunt: donec descendať in aciē. Quo ubi uentū est: & itur in pugnā: non secus ac leones marmarici q uocātur in hastē obuiā illico ferūtur tāta ui tāto impetu tāto robore ac turbine: ut nusq̄ nisi parta uictoria congescāt. Idem mihi quodāmodo ii

facere soliti uident: qui nup in docêdi quasi aciê profecturi prius q̃ de rerum magnitudine atq; splêdore: quarũ se interpretes haberi uolunt: qcq̃ laude dignũ in mediũ efferât: têpus fere omne cõsumũt: ut sunt Iuuenes in elegâtissimo quodã orõnis apparatu. De rebus aût ipsis uix aliquid ꝓ auditorũ utilitate attingêtes. Quã ego cõsuetudinê etsi minime reprehêdo: cum sit tum ea ætate tum prima exercitatiõe minime indigna non satis tamê eos cũ illis cõuenire semꝑ existimaui: q in dicêdi docêdiq; curriculo q diutissime uersati rerũ debêt grauissimarũ potius q̃ fucatæ cuiusquã orõnis ad demulcêdas audientiũ auris habere rationê. Quod si alteri cuiq̃ est cõsiderandũ tum mihi potissimũ qui ætatis iam annũ agês septimũ ac septuagesimũ: tandiu sum in omni orõnis genere ꝑ uniuersã propemodũ exercitatus Italiã in maximis & amplissimis ciuitatibus eisdemq; primariis: ut dici iure possim in huiusmodi studiorũ certamine miles nõ modo ueteranus sed indubitato etiã emeritus & ita emeritus: ut musarũ têplo arma uictricia perîde quasi Romulus qspiam Ioui feretrio iãpridê obtulerim. In præsentia uero tãquã in aciem accersitus atq; reuocatus a Sãctissimo & eodê ĩ oĩ laude nobillissimæ disciplĩæ & exqsitissime eruditiõis sapiêtissimo domĩo nr̃o Sisto q̈rto totius reip. xp̄ianæ põtifice maximo atq; optimo ad Iuuẽtutê ĩstituẽdã in hoc domicilio orbis terræ humanitatis artibus: quæ aliud nihil est q̃ totius uitæ morũq; disciplina: quem oium magis imitari debeo q̃ tanti pontificis summam sapiêtiam? Ex illius enim ore nihil prodit omnino: qd' minus sit quadã mirifica grauitate excultaq; doctrina præceptisq; iis refertum: quæ tam ad bene beateq; uiuendum q̃ ad omnem honestatem & dignitatem pertinent. Accedit ad rem quod esse Romanæ nonnullos audio: qui uiri dissertissimi nullum quottidie prætermittunt luculentissimæ dictionis ornatum: quo & delectent eos: qui audiunt & agant ad omnem animorũ aut motum aut etiam quietem. Quæ de tribus reliqua tribus pars in docendo uersatur: quæq; & meæ est dignitatis: & ad interprætationê quæstionũ tusculanarũ. M. Tull. Ciceronis spectat maxime in ea tractãda nullum meum: ut spero: desiderabitis officiũ. Quare ad audiêdũ animos parate: De rebus enim altissimis & cognitione dignissimis in his quinq; libris quos sumus expositruri: quã cumulatissime simul & quãdiligentissime scripsit Cicero. Romæ pridie idus Ianuarias. M.cccclxxv.

Consuetudo

Exercitatio

romulus Iuppiter feretrius

Sistus q̈rtus põti. maxi.

M. Tulli. Cicero

Questiones tusculanæ

Francisci Philelphi oratio de suo in urbem reditu Ad Sistum Quartum pontificem maximum.

q

Vanta sit in obseruatione ꝓmissæ fidei grauitas quanta ueneratio cõstituta: põt uel eo argumêto nõ difficulter aĩaduerti pater beatissime: qd' religio uniuersa & sanctimonia christiana in sola fide fundata est: & eam quidê fidê quæ in conuentis atq; pro missis consideratur: iccirco arbitrantur

Fides

uiri docti & diligẽtes hoc appellatã nomine:quoniã per illã quæ ꝓmissa fuerint:fieri oporteat. Non igit̃ absurde quo fidẽ eam impollute seruarẽ

Mediolanum q̃ hinc Mediolanũ repetẽs adducendæ familiæ meæ gr̃a me obstrinxerã tuæ beatitudini:ecce ut uides:redii cõtẽptis cæteris rebus oĩbus & publicis & priuatis. Fateor eq̃dem serius me redisse q̃ putarã. Quod certe nulla mea uel negligẽtia uel culpa alia factũ est:sed aut diuina quadã prouidentia:cui aduersari nemini licet:aut malignitate fortunæ:si quã tandẽ fortunã esse dixerimus:quæ quod nefas est credere:potior sit diuino iudicio nobis:sane occulto:sed eo plane & ĩcommutabili & oĩ certitudine certiore. At ausim affirmare pater clæmentissime ꝑmulta mihi fuisse ĩpedimẽto:quo serius fungi officio meo quiuerim:& primũ q̃dẽ repentinus:ut cætera missa faciã:duoꝝ meoꝝ liberoꝝ casus mihiq̃ ꝓ humanæ ĩbecillitatis cõditiõe admodũ molestus:q̃ppe q̃ ꝑ dieꝝ paucoꝝ ĩteruallũ uitã deseruere p̃clare illi q̃dẽ idolis ĩfantes & magnæ spei. Agebãt.n.ætatis annũ alter septimũ alter octauũ:cũ & uigerẽt:& saperẽt longe magis

Cæsar Fredericus agathus laura magdalena Sistus q̃rtus pont. maxi. q̃ pueri. Ex quoꝝ inopinato celeriq̃ obitu misera mater mihiq̃ carissima tãtũ aĩo dolorẽ mærorẽq̃ cõcepit:ut in uæhementissimã ægrotationẽ inciderit. De cuius breui recuꝑanda ualitudine cũ eruditissimi prudẽtissimiq̃ medici mihi suaderẽt:coactus sum euetũ rei expectare: ut non inanis oĩno reuertisse Mediolanũ possem existimari. Quæ.n.alia cã eo me reuocarat: q̃ ut uxorẽ & filios reliquãq̃ familiã mecũ ad urbẽ ducerẽ:ubi sub xp̃o meo Sisto quarto põtifice maximo:uitã oẽm eẽ acturus? Sed oh q̃ uarii q̃ incerti q̃ mutabiles sunt casus humanæ huius naturæ:q̃ miserabilis cõditio nostra oĩs. Cũ uisa iam foret uxor conualuisse: meq̃ itineri accĩgerẽ:uel potius iã eẽm in itinere:noua calamitas suꝑuenit. Illa enĩ exceptis intra p̃cordia penitus acerbissimis illisilioꝝ amissoꝝ uulneribus cũ diutius ea ꝑpeti nõ posset:repẽte ꝑp abortiuũ partũ:quẽ ante illoꝝ obitũ passa fuerat:ita uexata ita examĩata ẽ:ut morti ipsi ꝓpe cõcederet. Quæ q̃dẽ oĩa aliaq̃ q̃plurima mecũ ipse uolutãs aĩo statui potius eẽ redire solus:ut antea solus uenerã:quã si diutius differẽ:aut irã diuinã aduersus me cõcitarẽ:tanq̃ oĩa uellẽ pro meis optatis cõsequi:aut tuæ sũmæ sapientiæ suspicionẽ afferrẽ uiolatæ fidei:qua ipsa apud me nihil est nec antiqus nec sanctius. Adsum igit̃ pater beatissime ea facturus oĩa: q̃ uel ipse iusseris:uel tibi grata fore animaduertero. Nã ego tibi & sacrosãctæ Romanæ ecclesiæ me & uiuũ & mortuũ dedicaui ac deuoui.

Francisci Philelphi ad Iacobum Antonium Marcellum patriciũ Venetum & equitem auratum de obitu Valerii filii consolatio.

Iacobus Antõius Marcellus c VPIENTI MIHI Aliq̃d ad te scribere Iacobe Antoni Marcelle quo tuus acerbissimus mæror ille quẽ ex inopinato & ĩmaturo obitu Valerii dilectissimi filii aĩo cõceperas:aut tolleret̃ omnino:aut magna ex parte leuaretur:eo difficilius consola-

tionis genus est oblatũ:quod paris ægritudinis socius accedens non minus ipse consolandus uidear:q̃ te cõsolaturus.Quod enim cõsilium cui quá sit daturus:qui sibi uix possit? Qua spe alteri medeat:qui ipse ĩ morbo sit? Sum equidé eodem quoq; transfixus uulnere:quo te uideo laborare.Erat enim mihi puer mirabili indole Olympus Gellius : qui nato tertio Idus apriles ãno a natali xp̃iano milesimo q̃drigẽtesimo qnq̃gesimo tertio cũ nõdũ ĩplesset octauũ annũ:ea & loquebat:& sapiebat:quæ uix adultæ:aut etiã grandioris ætatis solent.Nihil leue præ se ferebat:nihil cõtẽnendũ.Vrbanis erat &cõpositis moribus.Ingenio acri & fæcũdo & splẽdido.Lĩgua ad oẽm celeritatis ad oẽm motus cõueniẽtiã expedita. Voce clara facili & sonora.aspectu miti & grato.Ea cõpactiõe aptitudĩeq; mẽbrorum:q̃ & strenuitatẽ referret &robur.Et ne curiosius cũcta singillatĩ psequar:talis erat Olympus meus:ut in eo oĩa naturæ ad pbitatem adminicula inesse uiderent.Quid enim memorẽ:qua esset in me obseruãtia? quo cultu? qua pietate? Quã oĩbus in rebus studeret paternæ uel institutiõi uel uolũtati nõ minus obsequi q̃ parere.Hic mihi iucundissimus tantæq; spei filius nuper ad octauũ Idus Martias depositũ quod acceperat usurariũ:repetenti deo optimo maximo nõ modo reddidit:sed ita grato aĩo ita libenter reddidit:ut nõ uita excedere sed in sempiternæ atq; beatæ uitæ domiciliũ sese cõmigraturum & cõstanti sermone & uultus tranquillitate hilaris quodãmodo ac lætus certo credere significaret Quid animi tum mihi fuisse putas:cũ repẽte illum inter loquendum simul cum uoce spiritus defecit? Nõ potui equidẽ qđ fragilitatis es naturæq; humanæ:in tam recenti tamq; inopinata luctus acerbitate non cõmoueri animo:cũ eodem temporis puncto quẽ tam uehemẽter diligerem:& uiuum intuerer & mortuũ.Itaq; ubi cogitabundus ac subtristis aliquãdiu siluissem:tandẽ non sine gemitu erupi in hæc uerba.Quã miserabilis est humana conditio: Quã ridendi cogitatus nostri.Quã stulta cousilia.Quã uanitatis plena sunt oĩa. Nihil est certi in hominũ uita: nihil constãtis:nihil diuturni:oĩs spes nostra ĩanis est. Omne uotũ frustra. Quid de te mihi fili dulcissime non proponebam? nõ pollicebar? nõ futurum existimabam? Gratissima tua præsentia iucũdissimoq; affatu lauabam curas:oblectabã animũ:meq; ipse mihi totum uẽdicabã. Quem senectutis meæ bacculũ:ac præsidiũ fore arbitrabar:en exanimũ subito nullũq; aspicio.Heu me miserum atq; infelicem.Sic me Olympe dilectissime deseris? Sic destituis patrem senẽ.O ineuitabilem nostram necessitatem.O ferreum atq; inexorabile humanæ legis iudiciũ:quod nullis præcibus nullis præmiis:nulla ui neq; mutari nec flecti potest. Hæc paucis questus illico rediens ad me totus cœpi me tacitus mecũ cogitare: ac me paulatim leuitatis arguere quod ea essem imprudentia:ut nescirem:&q̃ lege nati essemus omnes & quantum & quodq; dolendũ foret:aut non

olympus gelius

dolendum. Continuoq̃ ita cogitanti mihi ea uenerunt in mentem: quæ græce apud Menandrũ dicta sunt in Trophimũ. Sed ea referãt a me latiæ.

menãder Trophimus

Si lege natus Trophime tu fores ea:
Vt omnia ad uotum tibi: quæ uelles: fluerent.
Et id deorum aliquis recepisset tibi:
Recte doleas quidem: fefellit enim fidem:
Ac fecit absurde: sed iisdem legibus
Commune quoniam tu quoq̃: quibus nos alii:
Cælum hauseris: ut audentius tecum loquar:
Ferenda sunt hæc fortius: & animo simul:
Voluẽda graui quæ dico: paucis accipe
Homo es & ob id mutabilis quidem citius.
Res admiseras: rursusq̃ animal nullum mala
Admittit ultro: ireq̃ id sane: quoniam:
Natura quem tulit imbecillum: maximis
Se rebus is fulcit: cadens igitur bona
Quamplurima conterit: ipse uero nunc Trophime
Neq̃ admodum orbatus bonis ex eximiis
Nam sunt tibi nunc: mediocria quidem mala.

Mediocriter igitur tibi quod deest: feras. His igitur Menandri uersibus primũ admonitus: & quæ esset naturæ lex: & quæ hominis infirmitas: & quanti quod accidit incõmodi: faciundum sit: & quomodo ferendum: deĩde ad ualidiora rationis remedia auxiliaq̃ cõuersus ita sum iis & adiutus & cõfirmatus: ut intelligã plane mihi mali euenisse nihil: qđ Olympum meũ quo ne uitã quidem ducebã cariorem: non tam morte amiserim. Hæc autẽ qualia fuerint: in te cõsolando breuiter ostendã. Neq̃ enim futurũ uereor: quo minus rationi malis q̃ perturbationi obtẽperare. Noui magnitudinẽ animi tui: noui prudentiã: noui grauitatem. Facile ut es maximo splendidissimoq̃ ingenio: reuocabis uim animi a sensuum imbecillitate: & nõ quid indocti sed quid uiri sapientissimi sentiant: cogitabis. Nec sane cõmissurus sis: ut post tot tibi. ac tãta res pulcherrime gestas patiaris clarissimũ nomen tuum ulla uel incõstãtiæ uel molliciæ nebula obduci. Erat tibi Valerius filius cum formæ præstãtia tum animi robore acrimoniaq̃ ingenii & elegantia morum tui admodũ similis. Hic a prima usq̃ infantia qualis futurus esset: nullis aut præceptis aut admonitiõibus: sed sola naturæ probitate suaq̃ adductus certissima signa dedit. Aberas tu Chremæ prætor: cum tibi nuncius est allatus de infante nato. Quod ipse audiẽs tanta uoluptate animi affectus perhiberis ut ex oris hilaritate admirationẽ iniiceres circunstantibus. Inest sane in animis nostris diuina uis quædam: quæ supra corporis sensus permulta ex sese & intelligit & uidet: quæ nos plerũq̃ ne cogitamus quidẽ. At pri-

Chrema

mum de nato tibi infante nūciū tantam de illius futura probitate: spem cōceperas: ut tibi magnū ad felicitatē cumulum additū putares. Nec te tua fallebat opinio. Fert̄ eni susceptus in lucē infans: & cum minimo par turiētis breuiq; labore: & qd̄ mirabile dictū est: nō modo nō uagiēs sed etiam surridēs ac ueluti parēti ipsi alludēs: ut de eo rectissime dici posset Virgilianum illud. Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Erat faci le liberali & eleganti. Inerāt in oculis quasi corruscantes scintillæ quædā: quibus paterni intutus & uigor repræsentabat̄ & grauitas. Totum uero corpus ut erat ætatis initio grandiusculū ita & decorum & solidū. Et quoniā ipse ob publici magistratus officiū adesse nō poteras: cōtinuo religione diligentiaq; materna p sacri baptismi lauacꝝ renascit̄ in xpo Ihesu indito noīe ualerio. Quod ipm nō sine quodā naturæ ueluti psagio secūdū Platōis snīa mihi factū uidet̄. Recte. n. q supra ætatis rōnē plurimū eēt ualiturus & īgenio & pbitate. Valerius noīat̄. Solēt īfantes natura fere oēs admittēdū uitæ alimētū eē pniores: & tāq edaces ob eāq; rē corpore ēt īmūdo. At Valerius secus oīa Nutrici quā ei mr̄ prudētissima & sobriā delegerat & pudicā: nūq̄ molestū se pstabat. Sed horis p īteruallū q̄si cōstitutis lac modice capiebat quo & corpusculū scite ī pceritatē alebat̄: & quoniā nulla eēt pter debitā stomachi cōcoctionē ei supfluitas erat cute pnitida ac tersa: nullisq;: neq; digestiōis sordibus nec alia purgatiōe naturæ aut nimius aut grauis. Agebat iā mēsē tertiū cū mirifico mēbrorū oīum īcremēto: dū ipse magr̄atus cremēsis mūere iā pfūctus aduēis domū. Vix ianuā es igressus: cū nullo adhuc pcedēte dōesticoꝝ neq; strepitu nec uoce: ut q a nemine subito aduenies uisus esses: cofestī dimissa ex ore nutricis mamilla: quā m ō solutus somno sugere cœpat: caput simul oculosq; sustulit: & ueluti: arrexit auris tanq̄ aliqd noui uel uisurus uel auditurus: quæ qdē res pstantiorē uim quandā animi declarat: Vbi uero e uestigio appuisses: uix teneri poterat a nutrice: quo post emissas ui manus atq; brachia ex īcunabulis qbus erat artius īuolutus: nō se totū in te cōiiceret lætis oculis risuq; suauissimo. Et q̄ p ætatē ploqui nō poterat: dimidiato noīe patrē balbutiebat. Apphēderas eū tu nō stuporis minus q̄ lætitiæ plenus. Cūq; īfantē benedicēs oscularereris: ille te cōtra e collo pēdēs exosculari nō desinebat. Et ita oculos tuos oculis fixis īspiciebat gestiens: ut dicere uideret̄ te sibi eē oī uitæ suauitate iucūdiorē: Nā & a nutrice quæ ori mamillā obiiceret: tanq̄ īdignabūdus auertebat̄: & blādiēti mr̄i eūq; abstrahēti pudore quodā magis īgenuo q̄ uolūtate cōcessit: sed ita cōcessit: ut te reflexa ceruice intueri usq; & p uerboꝝ fractionē nescio qd blādius balbutire nō desisteret. Tu aūt præ admiratiōe loquebaris nihil: tecūq; tacitus gaudebas qd̄ magnū quendā & excellentem uirū atq; ciuem futurum Valeriū iudicares. O fallacem lætitiam. o īcertam spem nostram. Alia sunt humana cōsilia: alia dei iudicia. In dies augescebat in

Virgilius

Xps Ihus

Plato

Valerius

Valerio cũ sensu corporis mẽtis intelligentia: q̃ inata quædã prudentia: quæ peritæ senectutis ẽ ꝓpria: miro quodã incremẽto comitabaꝰ. Cũq̨ supra ætatẽ & calleret & saperet: deũ oĩpotentẽ religiosissime uenerabaꝰ Caritate patria nihil ducebat sanctius: parẽtes incredibili pietate ꝓseque batur. In necessarios oĩs erat obsequentissimus: Eruditoꝝ autem & gra/ uium uiroꝝ præcipue studiosus. Cupiebat semꝑ præclaꝝ aliquid disce/ re aliquid audire. Itaq̨ aut abs te cũ quippiam otii a publicis muneribus nactus esses: aut a magistris aliqd quo doctior fieret: continenter quære bat. Et quoniã in te uno atq̨ eodẽ omnia inesse gloriabaꝰ: quæ sibi effin/ gẽda discẽdaq̨ ꝓponeret: adeo te semꝑ per oẽm pietatis cultũ admiraba tur: tanq̃ assidue nouũ aspiceret. Te sequebaꝰ in omni uitæ instituto: tibi adhærebat: te imitabatur. Quo tua ꝑsentia tuus sermo tua admonitio se meliorẽ efficeret: q̃diu eras domi: nusquã lõgius abs te aberat. Erat enim ĩsatiabili quadã aliqd semꝑ discẽdi cupiditate. Eoq̨ mẽtis acie ferebatur ut aliqd boni quottidie supra annos supra naturã assequereꝰ. Quo qdẽ. sciẽdi studio q̃ uitæ ĩstitutiõe: qua puritate moꝝ effectũ est: ut eius aĩus nullis blãdiciis seduci decipi illud posset. Et cũ in eoꝝ quæ discebat: uelu ti certamẽ ut fit: cũ æqualibus sociisq̨ descẽderet: quanq̃ modestiæ & ge nerosæ animi submissionis laude suꝑabat inuidiã: eã tamẽ multo magis in admirationẽ sui uertebat: qđ nullã cuiq̃ relinqueret secum contẽdẽdi ꝓuinciã: adeo cunctis uirtutibus oẽs supra modũ antecedebat. Vincẽdi aũt laude nulla efferebaꝰ: nullã ferebat præ se iactantiã: quin ingenii mo/ rũq̨ grauitatẽ frontis hilaritate cõdiebat: alios blãdiciis leniẽs: alios sibi beneficiis cõcilians: alios in stuporẽ sui obseruantiãq̨ conuertẽs ob eam animi præstantiam: qua in omni bonitatis numero sine ulla cõtentione eminebat. Nihil inerti ocio sibi magis ducebat aduersum. Hoc enĩ & cõ tabescere uim ingenii & robur corporis demoliri dictitabat: itaq̨ nullũ sibi uacuũ tempus dabat puer egregius: quo minus aliqd aut lectitaret: aut tenellis digitis iã scriberet: aut ageret deniq̨. Cũ enim a matre quan/ doq̨ increpareꝰ: ut ẽ ingeniũ muliebre erga filios indulgentius: ne tantã operam litteris daret: fieri enim posse: ut nimia animi cura in aduersam ualitudinẽ incideret: uix tandem ab eiusmodi studio tantisper dum ma ter aderat: ueluti auulsus tanq̃ ab intelligendi ratione ad actionem se cõ/ uertebat. Circuibat uniuersam familiam. Quid præbitor quid procura tores quid negociatores: quid reliqui domestici facerent: diligentissime disquirebat singulos leni hortatu atq̨ hilari uultu monẽs: ut suo funge rentur officio: sic enim fore: ut uel se internuntio atq̨ adiutore quicquid a patre uellent: assequerenꝰ: Ex quibus unus ubi iocabũdus subdidisset: cura Valeri litteras: & hæc relinque patri: continuo excepit: at ego in pa/ tre: & pater in me est. Præterea an ignoratis ex litteris scientiã gigni: sciẽ/ tiam uero omnem referri ad actionem? Quid enĩ profuerit cuiquã uir

tutem scire:nisi secũdum uirtutem egerit? Quæ illi audientes admirabãtur:quasi diuinũ quiddã ĩtuerentur in puero. Frequẽtabãt:ut quottidie solent inumerabiles prope uiri amplissimas ædes tuas: alii tui salutandi alii negocii sui grã:qbus ille si forte aberas:cõfestim fiebat obuiam alacer ac lætus:Quid nã uellẽt sciscitabatur accuratissime atq; pmodeste: seq; oĩa patri cu primũ reuertisset domũ:renunciaturum pollicebatur. Et ita cuiusq; intellecta aduentus cã neminẽ dimittebat:quẽ sibi nõ antea reddidisset singulari affectum beniuolẽtia:cũ aliis opera aliis uerbo uolũtate & diligẽtia oĩbus inseruiturũ se ostenderet. Quotiens domũ redires: occurrebat ad ianuã:teq; reuerẽter salutato dexterã blandius aprpæhensam osculabat̃ & q̃fortunatæ res publica & q̃ belle ipse haberes:quærere nunquã omittẽs eaq; deinceps addebat:quæ te merito ĩ stuporem adducerent. Erant.n.oĩa prudẽtis senis nõ pueri uerba.cumq; erat domi:quãtum fas eẽ arbitraret̃:abs te longius nusquã aberat : aut sedanti astabat: aut inãbulantem subsequebatur. Deniq; quicquid aut ageres:aut diceres obseruabat.tũ ipsum uultũ atq; omnẽ corporis tui gestum conspicabatur acutius sibique imitandum proponebat. Tantaque animi uoluptate in te contẽplando afficiebatur:ut eum gestientem aspiceres. Quod si fortassis interdum te cogitabundum ut usu uenire solet:animaduerteret:attentissime tuos omnis & oculorum & corporis motus considerabat;tacitus:Dein tum ex matre tum e seruis quærebat.accidit ne patri noui quippiã:Quid ita cogitabat secum? Demum pudibundus & tanq̃ sub timidus te adiens petebat:nunquid quod noles quod deus auerteret:noui aliquid accidisset:quamobrem ita minus læticiæ ostenderes in facie. Cui cum leniter arridens subderes:nihil mi Valerii: illico exhilaratus dicebat. Pone igitur mi pater aliquantum difficilioris istos cogitatus tuos: estoq; tui similis. Quid enĩ tot te semper curis affligis & publicis & priuatis? Serua te ipsum q̃diutissime & reipublicæ:& nobis: quorum uita omnis manat e tua uita. Quæ loquentem dum oportunæ & apte ex tuis familiaribus quidam seorsum abduxisset: quæsissetq; ex eo dic mihi? Valeri : si tuis optatis omnibus faueat deus:si quod Ihesus saluator noster auertat:alteri moriendũ esset:utrius obitum males tuum ne an patris? Tum ille totus facie uultuque commotus constantissime est indubitanterq; iuratus suam se uitam pro paterna uita cũ usus foret:non ultro solum sed libenter etiam traditurum semper:cũ diceret sua se morte aut nihil posse aut parum incommodi afferre quiquam: paternam uero mortẽ cum patriæ nõ mediocre incommodum tum uniuersæ familiæ nostræ maximũ detrimentum ruinamq; illaturam. Sed quid ego plura commemorem:que tanta sunt & tam multa:ut si ea uellim referre cuncta in medium:me dies sit defecturus? Quare ne ĩ prolixiore oratiõe eo uidear tibi magis refricare acceptum uulnus:quo diligentior fuero circa

Ihesus

diuini illius pueri cõmemorãdas laudes: ueniam ad id: cuius causa hoc ẽ cõsolandi munus a me susceptũ. In tanta ĩgenii atq; morũ felicitate ĩ tãta spe probitatis: in tanto futuræ gloriæ studio ut est hominũ natura fragilis ac uariis & pœne ĩfinitis obiecta periculis. Valerius ille tuus ægrotat ægrotationẽ primũ: quãtum uideri poterat: nõ admodũ grauem. Accersuntur medici: quærit̃ morbi causa: quæ quoniã puer erat uita contínẽtissima: alia nulla est uisa q̃ uæhemẽtior susceptus labos in ludo. Nosti enim Valeriũ tuũ fuisse adeo natura bene ĩstitutũ: ut nunquã se ne ĩ summa quidẽ in edia: ac siti aut cibo ingurgitaret: aut obrueret potu: sed & hoc dilutissimo utebatur: & illo uilissimo ita: ut sæpius ad panẽ obsoniũ nullũ adderet: & obiugãti quãdoq; matri: qd ita faceret: ille blãdiẽs respõdebat: quia hoc o mater dulcissima delector magis: Præterea crapula & ebrietas litteras nõ admittit. Itaq; malo stomachũ de me quæri quã mẽtem. Quapropter ex communi medicorum consensu ea omnis ægrotationis causa data est nimiæ lusioni. Nam ad remittendum animi laborẽ cui Valerius circa litteraturæ & eloquentiæ instituẽdæq; uitæ studium erat plurimum deditus: ut ludo se interdũ exerceret permittebat̃. Res sane pueris omnibus natura maxime grata. Itaq; non absurde qui primi apud græcos nomen pueri inuenerunt: id a ludendo deduxere. Ludere enim apud illos dicitur παιζειν pæzin: ex quo παισ pæs hoc est puer descẽdit: quod ipsum nomẽ apud nostros etiam qui per litterarum mutationem quandam ab eodem uerbo acceptum cõtenderint: non inepte fortasse contendant. Ludebat igitur quandoq; Valerius sed non tessaris quidem unq̃ nec alio ullo genere aleæ. Aut enim in palæstra aut in cursu exercebatur: aut in emittendo iaculo: aut in iactu lapidis aut in pila. Deniq; ludum omnen ingenium quo uel agilius uel robustius redderetur corpus: eiusmodi nullum prætermittebat: & id quidem sine ulla æqualium uel minima offensione. Non modo enim uictor aliis ĩsultabat: at ne uerbo quidem ullo utebatur: quo se uicisse ostenderet. Quin potius quasi illorum causam ageret: semper aliquid ex cogitatum acutius efferebat: quo illis non suo sed fortunæ uitio minus ex sententia: & ut par fuerat: euenisse contenderet: decereq; euentis consilia æque anteponi atq; fortunæ probitatem. O generosam pueri indolem. O præclara eximiæ summæq; uirtutis documẽta. Malebat puer modestissimus extenuare laudẽ suam q̃ in uero prædicando uictis ægritudinem augere. Qua ex re factũ est: ut æqualibus omnibus & carissimus esset & honoratus in primis. Inualescebat in dies: & incrudescebat morbus: Nullæ ratiões medicorum nulla remedia proderãt. Vis mali radicitus inhærens assidue magis magisq; emergebat ĩ robur. Febriebat inclytus ille puer febrem & uæhemẽtem & erumnosam. Et quo magis efferuescentis ægrotatiõis immanitate atq; diritate affligebatur corpus: eo is erat animo maiore ac magis in-

παιζειν pæzin παισ pæs

uicto. Remedia medicorũ nulla depræcabatur. Quicquid iussissent & alacer obibat & fortiter. Speiq; bonæ plenus quo uitalis spũs magis atte rebatur ĩ dies: eo erat ui aĩmi erectiore. Viu certe fieri uidemus ut q mo ribus fuerit bene ĩstitutus: quo magis ẽ ꝓpĩquus morti: eo sit sensu mẽ tis uiuacioꝛ. Deficiebãt ĩ illo pedetẽtĩ ac lensim: ut fit: uires aĩæ. Strenu um illud delicatũq; corpusculũ iam lãguebat. Frigus ac rigor pedes atq; genua occuparat. Facies quæ omni erat niue cãdidior: pallore induebaẽ. Rosæ genis exciderãt. Syderei ocelli segnius lucescere palpebræq; iam de mitti. Lĩgua uero qua neq; tẽuius nec expeditius nec mobilius qcquã fue rat: habetior fieri. Vox deniq; sonora illa & cygnea ac fere diuina obmu tescere. Quæ aduẽtãtis luctuosissima mortis signa cũ tu corã aspiceres: nõ potuisti ita tibi moderari: quo minus ꝓ p̃rni affectus ĩbecillitate & la chrymis & gemitu aĩ solicitudinẽ ostẽdẽres. Quod ille ita ut erat ui mor bi moleq; ꝯiectus: tãquã e somno exercitatus ubi aĩaduertit: febrius æstu ans lassusq; anhælitu quid agis ĩquit Pater mi dulcissime? Quid gemis? Quid ita illachrymaris? Ita consolaris Valeriũ tuũ? Pone q̃so lachrymas mi pater. pone omnẽ aĩ curã. Bene nobis sperandũ est. Nos deus nõ desti tuet: Cui tamẽ qcqd placuerit: id trãquillo atq; læto aĩo feramus: necesse est. Quod si bonã ualetudinẽ recuꝑeraro: nunq̃ patiar: ut eã nimia ludẽdi exercitatiõe amittã: idque tibi bona fide polliceor: Meminerat enim pu er spectatissimus se plærũq; abs te admõitũ: caueret sibi a nimia lusione: ne ob laborẽ ĩmoderatũ in aliquod morbi genus incideret. Tum ipse fi de igitur mi fili. Fac aliquod uotum christo Ihesu. Fac Mariæ uirgini: Nã qcqd uoueris: ipe ꝑsoluã. His auditis puer nobilissimus q̃q̃ erat toto corpore ꝓstratus atq; semiãimus: ꝑinde tamẽ atq; collectis ĩ unũ dispsis & ꝓfligatis uiribus sublato ad cælũ ĩtutu ĩ hæc uerba suauissimũ os aper uit. Deus oĩpotens christe Ihesu redẽptor nostre te q̃ deuotissime p̃cor ꝑ sanctissimã passionẽ tuã: te inquã clæmẽtissime rex gloriæ q̃ humillime obsecro ꝑ impollutæ Mariæ uirginis tuæ pientissimæ matris merita: ut hãc a me domine: qua tã uæhemẽter affligor: ægrotationẽ: si tibi placitũ est: amoueas: meq; iucũdissimo patri huic meo matriq; dilectissimæ re stituas. At ego tibi liberator humãis generis qd sim ꝓ tãto beneficio rela turus? Nempe ad ꝑpetuũ deuotiõis uenerationisq; meæ studiũ omnia ue stimẽta mea ac reliquũ omnẽ corporis ornatũ dono do paupibus. Quæ locutus mirabili cũ aĩmi affectu quasi extremo labore fessus ac lassus ob ticuit. Hic tu pater aliquando exhilaratus tẽpestiue subdidisti: Meũ autẽ uotũ Valeri mi suauissime illud est: ut ego una tecũ: si conualueris: utar fusca ueste. Verum tu serica & in annũ: at ego lanea idq; in omnem uitã. Adidisti enim serica: ueritus quoniam puer uti semper consuesset læto quodam amœnoq; cultu corporis: ferret tristius fuscam uestem. Sed au di obsecro tu; ut cæteri tecũ audiant: quid is respõderi. Absit: ĩquit: absit

Ihesus
Maria
Oratio

mi pater. Imo ego induar ueste & fusca & lanea: sic enim decet: tu uero eleganti ut semp: atq; senatoria: Nam i te nō familiæ ac tuo℞ solū sed reipublicæ decus repræsentat. Dum hæc scite serioq; loqtur: mors paulatim irrepens præcordia frigore obsidet. horret iam puer: ac tremit: Nā quo magis aīmi magnitudiē uīcere nitebat fragilitaté afflicti corporis: eo magis febris īmanitas mébra ꝓsternebat. ita ut demū diceret sublatis ad cælum oculis: Miser ego qs me liberauit de corpore mortis huius. Quādiu claudar hoc sæculi carcere? Quod ipse audiés cum trāffixus doloris iaculo cœpisses durius flere: tūc ille. Quid est mi pater ut tāto te dolore cōficias? Stat sua cuiq; dies. Impleui cursū: q mihi a domino datus est. Nō hic uiuit nostro arbitrio. Peregrinamur: quādiu sumus ī uita. Quæ tamé uita certe nō est: sed simulacrū quoddā pure īnocéterq; uiuétibus uitæ illius beatæ & sempiternæ. Itaq; studédū semp est: ut q̄ properātius licet: redeamus ad cōmunem bono℞ omniū patrem: q mitis est & misericors. Sic enim frui licebit corōa iusticiæ. sic saturari æternis gaudiis: Suauis. n. est dominus. Voléticq; plura loq iam līgua balbutiebat Iam grauior somnus sensum oppresserat. febris in ardorem æstuabat. iā desperatū erat de puero. iam parabātur quæ sunt funeris: cū nequid ītemptatū uideret: cōfestim accersitur Gerardus medicus ueronēsis uir sane & doctus & amicus: Nam alii nō nulli ueneti medici ātea puerū curādū acceperāt: q quoniā desperarāt de salute: se īde subtraxerāt. Gerardus igitur cum uēisset: omniū primū urinam ī uitrea mathula conspicatur: quā & rufam uidet & turbidā: deinde manibus appræhēsis arteriolisq; uitalibus cōtrectatis: reperit earum motiūculas perdebilis ac raras & per intercapediné se mouentis. Contrectat extremos digytos pedum. deinde genua. demum partem uicinam cordi. Sentit omnia mortis uiribus ītercepta. Vocat puerū suo nomine. Respōdet is nihil. Vocat rursus altiore uoce: Valeri mi nihil respondens medico? Valerius ad hæc ueluti reuiuiscens cœpit rursus leuiter respirare: & cū difficultate maxima prolapsas palpebras tollit. Tum Gerardus pupillas diligéter ītutus quæsiuit a puero: an se agnosceret: ad quem ille etsi cum difficultate spiritus agnosco inquit: Vēisti enim iampridem ad patrem salutatum: cum se per æstatem ruri soluēdi aīmi gratia contineret. Id autem factum est: cum nōdum Valerius impleſſet tertium ætatis ānum. Memoriæ bonitatem medicus admiratus ī tāta præsertim ui morbi rursum minutatim quæsiuit singulas aduersæ ualetudīs causas ac progresus: cui ille ita deīceps prudéterq; respondit: ut medicus faciem auertens a lachrimis se nequiret continere. Cunq; postea subdidiſſet: ne metue mi Valeri: Curabo enim te cōualescesq; q̄primum. Cōualescam inquit ille: & breui equidem cōualescam. Nam mihi medicus Christus est. Petiitq;: ut uicinæ sacerdos accersaret: Qui ubi euestigio adfuiſſet: rogaſſetq;: quidnam uellet: Responit puer. Iam hinc michi abeū

Virgilius

Gerardus ueronensis

Christus

dum eſt.Itaq; audi:rogo:peccata mea:meq; ſi fas eſt:culpa omni abſolue quo liberior iter quod ſum facturus:leuiorq; emetiar:aſſedit moderatiſſimo puero ſacerdos:quæ is deliquiſſet ĩ uita auditurus. Quæ ſunt eius errata? Vnũ id ſane & maximũ:quod dum poſt animi circa litteras & facũdiá morumq; diſciplinã exercitatiões aſſiduas nihil otii ſibi indulgés exercet etiá corpus ĩgéue:ea eſt ui morbi correptus: qua ex hoc terreſtri carcere ante ĩ cæleſté patriá reuocat̃: quá p̃ ætaté poſſet flagitii fœditaté: cognoſcere.Miratus igit̃ ſacerdos ſingularé integerrimi pueri bonitaté: q̃ppe qué nulli reatui uideret obnoxiũ ſed ſimplicis cuiuſdá potius atq; abſolutæ ꝓbitatis ſpeculũ:dum eum iubet bene ſperare:dum religionis more impoſita capiti manu omni culpa libere abſoluit:Valerius ĩnocentiſſimus filius ille tuus dũ eleuatis ad cælũ oculis deũ orans caſtiſſimum pectus coniũctis digytis atq; labella ꝑcutit:ſeque ſanctiſſimo triũphalis crucis ſignaculo aduerſus cõmũis hoſtis ĩſidias armat:ac mũit.Poſt breue ſuſpiriũ ac lachrymulá tam leniter emittit ſpiritũ:ut ſpõte rurſus occluſis oculis obdormiſſe nõ mortuus exiſtimari poſſet.Et quod mirabilius é creditu:niueus ille purpuræ mixtus color quo pulcherrimos omnis ſuæ ætatis pueros mirifice anteibat in uita:repéte ſimul cũ obitu maiore quadá gratia emerſit ĩ faciem:argumétũ ſane nõ paruũ neq; cõtennendũ eoꝝ morté:qui recte beneq; uixerunt:nõ modo nõ eſſe malum ſed bonum etiam atq; expetendum.At ipſe tamen non potes eius obitũ non dolere ferreq; permoleſte:in cuius uita magnam quandam ac certá ſpem & tibi & patriæ propoſitam eſſe exiſtimabas:qué ex te ipſo genueras:in quo uiuo te etiam cum naturæ conceſſiſſes:uicturum arbitrabare Sũt iſta profecto eiuſmodi:quæ hominum animos nõ commouere nõ poſſint.Videmus opifices ſuis operibus quæ ſibi ueluti genuerint.inſcribere ſua nomina.Erat nuper Cõſtátinopoli quem barbarus hic príceps amyraſq; Turcorũ Mahometus amorati filius eſt demolitus miræ magnitudinis atq; pulchritudinis equus aheneus:in cuius dextero pede anteriore legebantur græce expreſſa eminétioribus litteris huiuſmodi uerba:Patrophilus fictor fecit.Egregius excuſor ille patrophilus quoniá aliter fortaſſe non poterat:per illiuſmodi inſcriptiõem immortalitatem ſibi comparabat in uita.At phidias in eburneo Mineruæ ſimulacro quod eximia arte fabricatus traditur.cum lege patria ſuum nomé prohiberetur inſcribere:effigiem ſuam in eius clipeo ita incluſit:ut ſine totius operis demolitione diuelli nõ poſſet.Et grauiſſimi philoſophi uiriq; ſanctiſſimi quoſcunq; libros ædiderint:propriis iporum nominibus illuſtrare conſuerunt.Quod ſi huiuſmodi moniméta ingenii idcirco plurimum nos delectant:quoniam per ea immortalitatem quáſi quandam memoria nominis noſtri apud uiuos aſſequimur:quanto magis totius hominis ꝓpagatio:quæ p̃ filios a nobis manat:deinceps in poſteros:& cara pa

Conſtátinopolis
Mahometus amyras Turcorũ
Patrophilus
Phidias mineruæ ſimulacrum

tri cuiq; esse debet & periucunda? Non.n.corpore dũtaxat quod ipsum
natura sua mortale est:ĩ filiis uiuimus: sed nõnullis etiam animi ptibus:
Nã quamq̃ est cuiq; sua mens diuino creata arbitrio:plæræq; tamé sunt
animi uires:quæ simul cum corpore a parentibus transfunduntur ĩ libe
ros.Atqui fieri potest:ut uel malis moribus uel tempoꝝ calamitate uel
alia maiore ui quippiam natura hominis deprauetur:uitieturq; : id qđ
M.Tull. in.M.Tulii Ciceronis in.Qu.Fa.maximi alobrici in Aristotelis philoso/
cicero phi in Dionysii senioris filios eodem quoq; modo in.Qu.hortensii in.P.
Qu.Fab. crassi ĩ Africani fratris nepetes accidisse legimus.Rarissimos tamé ĩueni
Max. as:q parentũ maiorumq; suoꝝ & exteriorem & ĩteriorem tum magna
alobroi ex parte si minus exercét:haud referát tamé.Quare cũ & bonitate natu/
cus ræ & ĩstitutiõe diligétiaq; paterna eum haberes filium:q totus tui erat si
Aristote/ milimus:cũ existimes fortassis ex illius obitu magnam tibi factá esse ia/
les cturam:céses te iure ac merito & eius & tua causa dolere oportere: Verũ
Dionysi/ erige te obsecro Iacobe Antoni Marcelle. Cedát rationi turbulentissimi
us atq; præcipites motus animi. Fac ut ĩterior exteriori homini dominet:
Qu.hor/ si te ipum audire:si tui compos esse uolueris:ĩtelliges pfecto tibi nõ mo
tensi do nihil accidisse mali:qđ Valerius tuus abs te abierit:sed eo te esse meli
Qu.Craf ore cõdicione:quod certo didiceris dilectissimũ filiũ simul cum ægrota
sus tiõe corporis liberatum omni ægretitudine animi frui nunc cælestis glo
riæ gaudiis sempiternis:esseq; tui apud iudicem eũ depræcatorem : q &
iustissime semp iudicat:& quæcũq; aut agimus: aut dicimus multo an/
te cognouit:q̃ a nobis fuerint cogitata Quid enim per immortalem deũ
ĩ unius ĩfantis obitu acriter adeo tibi dolendũ esse arbitraris? An ignora
Telamõ bas:quod Telamon euripideus lõge áte Anaxagoran clazomeniũ de aia
Anafixo/ ce respõderat:filiũ abs te genitũ esse mortalem? Non omnes ea lege nati
ras sumus:ut alii citius alii serius omnes tamé moriamur déiq;? Xerxes ille
Aiax maximus atq; potétissimus rex persaꝝ qui montes prostrauit : maria q;
Xerxes cõstrauit:cũ ex altiore loco exercitũ illũ dispiceret:qué ex quingétis my/
Myriođs riadibus ut tradit herodotus hoc est ex quĩquies decies cétenis hominũ
Herodo/ millibus conflarat:se a gemitu ac lachrymis continere non potuit:Inter
tus rogatusq;:quid ita faceret:idcirco se flere respondit:quod post ános cen/
tum eorum nemo quos tũc uidebat:superstes:futurus esset. Quá natur
Euripiđs humanæ ĩbellicitatem Euripides meditatus:ut; est omni in re grauis ac
diligens:ita locutus est:

Natura quæ mortalibus est rebus: tenes?
Haud uideor equidem:nam unde?at auribus accipe.
Mors omnibus debetur his.nec est aliquis:
Qui cras futurum se sciat.

Quam igit nobis polliceamur huius uitæ
felicitatem:cuius omnia sunt incerta omnia mutabilia.oía plena formi/
dinis?Itaq; alio spes nostra dirigéda est alio intédédi cogitatus:ná qd feri

us dici potest in hominum uita: cum nullus sit tantus annorum nume/ rus:qui si cũ æternitate cõferatur: minimá puncti particulam represen tet? Nec ea profecto uita é optima:quæ uel Nestoris uel Sibyle quá fabu lantur:uel ea potius quæ Matusalẽ annos uixerit:sed quæ honestissima fuerit porbataq͠ apud deũ: etiam si unius:diei uitam quis uixerit. Nos enim multitudine ánorum magnitudie prestantiaq͠ uirtutis hominis beatitudo simul cum uita definitur. Num iccirco Chrysippum aut aliũ quépiá huiusmõi:uel Platoni uel: Aristoteli ꝑtulerimus:qa plura ĩ philo sophia uolumía ꝓlyxiora scripserit? an illos potius chrysippo & chrysip pi similibus:quoniá acutiora & meliora ígẽii doctríæq͠ moniméta poste ris reliquere? Num propterea arborem laudemus:quod plurimũ sit an/ norum? an quia & pluris de se fructus & suauioris efferat? Et ne celeri/ us q̃ par est:a similitudíe discedamus: ut in arborum fructibus accidere uidemus:ut aliis alii citius maturescant:idq͠ nõ indiuersis mõ sed ĩ eodé etiam genere fructuũ:ita de hominibus quoq͠ uenire usu quis dubitet: ut pro cuiusq͠ nature temperaméto alii serius alii citius uitam finiát? Si eum arrogantem solemus & dissolutum existimare:qui hominum legi bus aduersat᷑:qualis ducédus sit:q succéset naturæ legi:quæ uiuendi tem pus omnibus definit; ut id præterire nemini liceat. At naturæ legibus irasci quid aliud est q̃ deo aduersari:a quo natura omnis creata est. Qui enim egræ fert quod uoluit deus:is pláe uidet᷑ deũ arguere iniusticiæ:in eumq͠ irasci. Itaq͠ nõ absurde hunc ab Eschylo legimus repræhensum: cum dixit:Boni é grauisq͠ uiri mali:si qd patitur. Nunq̃ deis irasci. Quá sententiá apte secutus Euripides ait. Aduersa qui bene fert: uir optimus mihi uidet᷑ ac prudés. At mea me de Valerio meo:dicas fefellit spes. Qui enim non doleam:quod ab eo relictus sim hæres:quem mihi fore spera bam hæredé. Et quem supstitem optabá:ei uideam me supstitem. Et in quo uitæ huius omné collocaram iucunditaté:eum morte sublatũ aspi ciam. Qui ergo tam tristi tá acerbo tam ĩfelici casu non crucier nõ angar animi:cũ illũ mihi tam ĩmature tam inopinato ereptũ sentio: quo aliud nihil in uita præciosius habeá nihil amabilius nihil carius nihil suauius. At nihil debet esse inopinatum sapiéti. Amisisti:fateor : ĩ Valerio magná huiusce uitæ iucunditaté magnum solatiũ magnũ ornamétum. Nõ po teras eius ingenium atq͠ ꝓbitatem considerás nõ tecũ ad mirari: nõ tibi plaudere:quod talé filium géuisses tam modestũ tam uerecundũ tam fa cilé tam strenuum tam benignum. Delectabat te plurimũ ingenita eius prudentia & bonarum artium studiũ ac facundia singularis. Et eius cari tatem atq͠ pietaté obliuisci nõ potes. Quæ quidem oĩa cum uideas tam repente una cum illo amissa: irrecuperabili te detriméto & maximo affe ctum arbitraris. At uelim tecũ aio uolu tes illá Vlyxes sentétiá apud Euri pidem poetá, Sapientis est quæ oportet ĩ malis sapere. Nũ iccirco fortas/

Nestor Sibylla Matusa/lem Chrysip/pus Plato Aristote/les Eschylus Euripidꝭ Vlyxes Euripidꝭ

se te illusum & destitutũ putas:quod antea : q̃ tua ferret opinio. Valeriũ tuum ad se deus reuocari? An tibi molestum ẽ:quod celerius tua senten tia euocatus ille ab deo est & emissus ex his corporis uinculis ad seq; ideo accersitus:ut omni cura liberaretur oĩ solicitudine? Quodsi in re belica turpe existimatur dicere non putassem:ubi inopinato in nos hostis ac re pente ĩpetum fecerit:quanto id est turpius iudicandum in huius uite cõ diciõe : quæ ĩ numerabilibus periculis & calamitatibus est obiecta: cuius finis est ille:quem effugere nemo potest? Omnes enim morimur horaq; mortis incerta est. Itaq; recte admonemur: Vigilate:& orate: qa nescitis horam neq; diem. Quid inquam facere nos oportet: quibus sapientiæ

Ihesus magister Ihesus ẽ datus:quando idẽ & a gentilitatis philosophis poetis

Næuius q; predicatur. Pati multa necesse est ait Neuius poeta mortalem mala. Sed

Persius eruditissimus persius lõge apertius. Viue memor lœti fugit hora : hoc q; loquor:inde est Decet nos certe ita uiuere ut semper credamus futurum: ut moriamur. Aliud nihil esse philosophorum uitam affirmat Plato quã mortis commentationem. Et docte id quidem atque sapienter. Nam si ad finem omnia referenda sunt: si bene beateq; uiuendi principium capit ab ipso fine rationem:si finis humãæ uitæ mors est : cui nulla est mortis meditatio:is sane neq; prudẽs nec filix esse ullo pacto põt. Quam me uer ba illa delectant:quibus utitur apud Euripiden:ut mihi uidet Theseus.

Euripides At ego quod a sapiente quodam didiceram:
Theseus Curas calamitates & exilia mihi
Mortis acerbas & malorum alia genera
Versaueram animo: nequid illorum prius
Quæ cogitaram:si quid accideret:magis

Anaxago ras Recens noceret. Didicerat Theseus a sapiente quodam hoc est ab Anaxa gora Euripides esse omnia quæ ĩ huius uitæ mutabilitatem possunt ca dere:diligenti meditatione prouidenda:quo ĩ omnem casum armati in structiq; simus aduersus omnes animi motus: ut sicuti uigiles: & periti

Scythia Euxinũ Pelagus gubernatores priusq̃ dent uela:Scythiam p euxinum pelagus petituri se anchoris muniunt & rudentibus:ne siquis secus quam opus sit : uentus incubuerit frustra sint auxilium desyderaturi:ita etiam uos nõ adeo re bus lætioribus efferamur:aut deiiciamur aduersus : ut uideamur obliti: q̃ uaria sit q̃ fragilis q̃ inconstans humana condicio. Quid.n.aut nostro rum aut noster etiã obitus nos affligat? Fac uitã corporis sempiternam esse. Quis adeo sit tanta dementia:qui non mori q̃ primum malit : ubi ĩ eam sit uitam peruẽturus: de qua fore scriptum legimus:ut deleat deus omnem lachrymam ab hominum oculis : & ubi neq; mors amplius sit futura:neq; luctus neque clamor nec dolor : q̃ in hac uersari diutius ho minum uita : quæ plena est miserabilium ærumna rum in tot rerum omnium Commutationibus in tot cupidatum tædiis in tot fastidiis

uoluptatum? Quæ hic nobis requies est? quæ tranqllitas? Quæ nõ oĩa plena formidis? plena angoris? nihil eẽ uidemus ĩ hac instabilitate uitæ ita homni cõcupitũ: cuius post usum satietas nõ sequat: ut qđ maxime cõsequi studemus id cõpotes uoti facti nõ abdicemus: & alia atq alia deinceps appetamus. Nunq̃ nisi in morte appetitiõis fax extinguitur. Itaq nõ ab re & Dauid & Hieremias & Elias aliiq nõnulli uiri sancti & sapiẽtes uitæ diuturnitatẽ ingemuerũt: ita sunt oĩa uaria: ita ĩcerta: ita ĩfirma nusq̃q manẽtia. Id qđ aĩaduertẽs pĩdarus ut ẽ ĩ oĩ re prudẽs ita locutus ẽ Dauid Hieremias Elias Pĩdarus

Spes uiꝝ sursum simul & deorsũ.
Multa iactantes celeri feruntur
Orbe uersatæ, ꝓbat id: quod ore
Nemo uenturã potuit deorum
Nosse fortunam: quoniã futuri
Cæca mẽs nobis: hominiq multa
Præter optatum tulit ipse casus
Tristia: & rursus miseris subactam

Extulit rebus ꝓpere uoluptas. Quare cũ in rebus humanis nulla sit certitudo nulla stabilitas nulla fides: nihil sapiẽti oportet eẽ ĩopinatũ: cũ usu didicerit quottidie euenire: ut lætis tristitia & tristibus læta succedãt. Itaq ad eadẽ te hortabor: ad quæ Corydon apud Theocritũ Battum. Corydõ Theocritus Battus

Fidere amice decet: melius cras forsan habebis
Sperandum est uiuis: non est spes ulla sepultis.
Nunc pluit. & clarus nunc Iupiter æthere surgit.

Vt eĩm silẽtio ĩuoluam uel. P. uẽtidiũ: quẽ a patre Gn. põpeii magni actũ ĩ triũpho & oculis populi romãi miserabiliter antea subiectũ: de parthis ad postremũ pulcherrime triumphantẽ Roma cõspexit uel. G. corneliũ Scipionẽ nascicã: q a carthaginensium carcere ac uiculis nõ solũ oĩa quæ seruitutis cõditione amiserat: postliminii iure recuꝑauerit: sed ad sũma cõsulatus ĩperiiq fastigia ẽ euectus: satis unus Iob exẽplo sit: Quid. n. hic triste passus nõ ẽ: quæ acerba nõ pertulit? ipse de se testimoniũ perhibet. P. Ventidius G. cornelius Scipio nascica Iob Suscitabis ĩquit: corpus hoc meũ: ĩ quo multa mala sum passus. At idem Iob ubi aduersa oĩa & corporis & fortũæ uirtutis patiẽtia mirifice suꝑasset: ita sibi ꝓpitiũ benignũq deum reddidit: ut ad huius quoq humãæ uitæ felicitatẽ nihil reqreret. Magna ꝑfecto uirtus ẽ patiẽtia. Moderate nobis ĩ utrãq fortunã ferẽda sunt oĩa. Nunq̃ diffidẽdum ẽ rationi: nunq̃ legi naturæ aduersandũ. Tollenda spes nostra in deum est Iacobe Antoni Marcelle: qui solus quid nobis rebusq nostris aut cõducat: aut non conducat: & nouit semper: & tempestiue prouidet. Seuocãdus est nobis animus atq diiungendus ab istiusmodi cogitatibus & motibus turbulẽtis: Nam perturbatiões aĩoꝝ: ut inquit Pindarus: sapiẽtem etiã uirũ cogũt ĩ sanire. Neq flẽda tibi Valerii mors nec dolẽda ẽ: sed laude potius & gaudio ꝓsequẽda: quem dignum deus iudicarit cælesti domicilio. Nunc uiget in rerum oĩum cognitione earum: quas ita facile cũ uiueret: discebat ut eas nõ tam discere quã reminisci secundũ platonem quiret existimari Proinde satius feceris: si dolorẽ pectoris tui quo ĩopinato percussus es: Pindarus

recordatiõe illius laudum cõsolabere: Nam si eos dolemus: qbus bene ẽ: quid de nobis simus facturi? Nobis ꝑfecto potius de nobis ipsis dolẽdũ est: atquam cauẽdum merito ne dum filios flæmus: eorum beatitudini ĩuidere iudicemur. Illi enim iis bonis nũc fruũtur: quæ nec oculus uidit nec auris audiuit: nec ĩ cor homĩs ascẽderunt. Nos autem assidue uolutamur in cœno. Et eo mors nostra & durior est & tristior futura: quo diutius uiuimus. Verũ ea nobis offert consolatio quod non multum abesse

Valerius olympus possit: ut quos tanto animi ardore desideramus: coram liceat intueri & tibi ualeriũ tuum & mihi Olympium meum æqualibus nobis æqualis illos: Nam ut illi eodem & ãno & mẽse nati cõplerant annum octauum neuter ita: nos ãnum quartũ & sexagesimum ĩgressi uterq; sumus: tu ad .xvi. kal. februarias: ego uero ad octauum kal. augustas. Et immortales certe quantum mihi uideor augurari: futuri nõ sumus. Quare ĩter nos & filios: quos amisimus: nõ admodum longa futura sunt diuortia modo demus operam quod ĩ nobis est: ut una cum illis quos tanto desiderio ardemus: esse possimus. Quãuis enĩ nesciamus: quæ dies morti sit ꝑstituta: qđ tamẽ scriptũ ẽ: nos latere nõ debet. Oĩs caro fœnũ: & oĩs gloria eius q̃si flos fœni. At cũ sciamus pulcherrimos atq; recentis flosculos leui aura tactos languescere paruoq; uenti flatu agitatos marcescere solere: nihil eẽ uideo: qđ ĩmaturũ natura qđ intẽpestiuũ dici debeat inter hoĩes. Quãdocũq; nos morituros iusserit deus: id & maturũ ducundũ ẽ & tẽpestiuũ. Quid enĩ est aliud mori: q̃ depositũ reddere? Deposuit deus apud nos animũ nullo præscripto tẽpore. Quæ igitur iusticia nostra fuerit cum repetenti minus alacriter q̃primum restituere? Num grauiter nobis ferendũ est: si quod ab deo nobis datũ est usui: id ei cum exigit reddere. Reddimus enim nõ damus. At ne mensarii quidem si sapiũt: si decoquere erubescunt: moleste ferãt depositum reddere alienũ. Nũ uir sapiens atq; idem gratus quẽ animũ accepit ab deo usui ac ueluti deposi ti iure: repetenti domino aduersari audebit? Nec ille minus in culpa iudicari solet: qui doleat uel depositũ uel cõmodatũ restituisse: quã qui illud sit abiuratus: Nam fides in utroq; & gratitudo desideratur. Cũq; oẽ uitium graue sit: ac ꝑiculosum: tũ ingratitudo turpissima atq; admodũ detestabilis cẽseri debet. Homo enim ingratus pudore uacat. Qui uero ĩpudentiæ se facit obnoxiũ: is oĩs se flagitio facinoriq; ascribit. Si primus

Angelus primus Angelus uoluisset gratitudinis meminisse: neq; in sꝑbiã exarsisset: neq; inuidisset creatori suo: nec e summo beatitudinis gradu in extremæ miseriæ præcipiũ corruisset. Quã me delectãt duo illa præcepta: quæ uocantur

Delphica ꝑcepta tur Delphica. Cognosce teipsum & nequid nimis. Hæc talia sunt: ut alterum manet ex altero: & inuicem se cõmutẽt. Nam & qui se nouit: nihil nimis neque cogitat: nec facit. Et qui nihil nimis aut dicit aut uult: seipsum nouit: Qui ergo se mortalẽ esse cognouerit: neq; efferetur nimis

rebus secũdis:neq; aduersis ita humilẽ abiectũq; psternet:ut luctui sem p ut eiulatui sit addictus. Honorat' sane luctus ut ẽ in fabula:lachrymis & doloribus. Itaq; nõ inuitus ad eos pficiscit':a qbus huiusmodi honoribus excipit':ab quibus aũt negligitur: iis abstinet. Vt omni in re demisso nos aĩo aduersus deũ esse oportet: & quicqd ab eo fit:ad nostrã utilitatẽ factum existimare:itaq; uident' aduersa & uoluntati nostræ expectationiq; infesta:& constanter ferenda sunt nobis:& sapienter. Nam ut grauiter inquit Euripides Necessitati qiu dedit terga:sapiens est ille uir:nec inscius quidem deũ. Si enim necessario omnes morimur:finisq; huius uitæ mors est:quid hæc nobis & frustra & inutiliter uel lachrymãda ẽ uel dolenda? Audiamus obsecro Menandrum:quã scite hæc:ut omnia — *Luctus* — *euripides* — *Menander*

Nostris mederi si malis possent lachrymæ.
Semperq; tolli flætibus quiret dolor:
Lachrymas emeremus auro:at herus negocia
Non curat hæc:nec respicit suam uiam
Seu tu flæas:seu non:faciẽt:proin quid facimus?
Nihil dolor arborum instar hos fructus habet.

Lachrymas. Nihil igitur dolendum est:roges:nihil ingemiscẽdum: nihil lachrimandum omnino:ne ĩ morte quidem carissimi filii? At flæuit Ihesus Lazarum:quem reuocabat ad uiuos. Non flæam ipse: non animi torquear:qui me in iucundissimo mihi filio mortuum sentiam. Respõdebo equidem tibi audacter:& ex animi sententia respondebo: ut nihil dolere omnino ĩhumanum est: ita dolore confici effœminatum & molle. Nullos inquam sentire in utraque fortunam animi motus lapidis est non hominis:q̃q̃ etiam in lapidibus inesse motus quosdam natura insitos non ex magnete solum sed ex silicibus ipsis pcipitur. Verũ pati motus eos effrænatius ferri:nec ullis compescere rationis cõsiliiq; remediis belluæ est droprium. Si enim in nobis nulla prorsus inesset affectio:cum aliæ plæræq; animi uirtutes:tum amicitia ipsa qua nihil in hominũ genere suauius eẽ nec necessariũ magis aĩaduerto: beniuolentiaq; omnis e medio tolleretur. Itaq; cauendũ esse arbitror:ne falsa quadã decepti opinione aut quod nullũ est:iudicemus malum:aut quod sua natura minimum sit:maximum ipsi faciamus. Qui enim quod per sese aut bonum est aut boni cã:ducit in malis:hic nõ potest esse nõ demens. Qui uero & tristicia & læta pro ratione apteq; tulerit:uir mihi prudẽtissimus uidet' efferendusq; summis laudibus. At non potes tu quidem non dolere:qd' tali uideas filio te orbatum:quod sentias uiscera tua abs te ueluti diuulsa:quod in eo sis mortuus:in quo te futurum superstitem putabas. Homo:argumẽtaris:sum non deus. Et recte tu quidem:præsertim cũ deus etiam ipse:qui mortuũ Lazarum ut obiicis:erat suscitaturus: collachrymatus est. Velim tamen memineris grauissimæ illius quã modo dicebã — *Ihesus* — *Lazarus* — *Lazarus*

Solon Solonis sententiæ:nequid nimis.Nam quod ais collacheymatum etiam
Ihesus Ihesum:recte quidẽ narras modo intelligas id esse ab eo factũ nõ minus
Lazarus qđ Lazaꝝ quem plurimũ diligebat : eẽt reuocaturus ab alterius ueræq;
uitæ beatitudine in huius:quæ falso uita noĩatur:miseriã quã ut huma
næ ĩbecillitatis affectũ exprimeret.At se supra hominẽ gerere: hoc est su
pra uulgi cõsuetudinẽ & oĩa pro ratiõis regula deoq; metiri uiri est ma
gnifici planeq; heroici.Præterea si uolueris meminisse optime cum illo
actũ esse:qđ adeptus te patre suaq; uirtute omnem uitæ huius felicita
tẽ quã dicimus:ita excesserit:ut cũ adũbrato fucatoq; sæculi bono æter
nam sibi gloriã:& beatitudinẽ possessurus:intelliges tibi lætandũ esse po
tius:q̃ talẽ genueris:q̃ dolendũ q̃ talẽ amiseris.Quod si illius non potes
absentiã ferre:qui cælum habitat:nõ tam eius uideris q̃ tuã uicem colla
chrymari.At istud certe nõ est animi uero liberalis:neq; magni:neq; pa
terni neq; ipsius tui:qui pluris faciebas unũ Valerium q̃ uitam ipsam: q
uir magnificus es & omni uirtute illustris.Illius bono gaudendũ est in
quam potius q̃ tuo dolendum incõmodo.At qui ea conditiõe filios no
bis cõmendauit deus:ut quãdocũq; repeteret redderemus. Num igitur
malimus creditori succẽsere:quod suũ exegerit: q̃ commodanti gratias
agere.Quin potius imitãdus est : nobis sanctissimus ille patiẽtissimusq;
Iob Iob atq; illius uerba sincero mẽtis affectu usurpãda.Dominus dedit:do
minus abstulit.Sicut domino placuit:ita factũ est:sit nomen domini be
nedictũ.Quid tãto enim torqueamur dolore : qđ diuturnis lachrymis:
quos amisimus:lugeamus:si qdem ad tẽpus est creditũ id perpetuo ser
uare nõ possumus?Nihil nobis cũ agit natura durius q̃ cum elementis
uniuersoq; mũdo cõsueuit.Num quæritur terra:quod fructus quos tã
to cũ labore cõcepisset:peperisset:aluisset:amiserit:cũ tam sæpe antea uo
meribus scissa esset rastris & ligonibus cæsa:ĩbribus obruta: tempestati
bus fracta:nũc rigore nunc æstu uexata: quo annua munera parturiret:
cũq; uariis amænisq; floribus ĩduta gestiret:mox exuta spoliataq; omnẽ
ornatũ lataq; deposuerit?At ne mare qdẽ moleste fert:quod p anni ac tẽ
poꝝ uices eorũq; momẽta nũc remissioribus nũc uæhemẽtioribus uen
toꝝ flatibus ĩter ꝓcellas fluctusq; agitatũ nauibus circũquaq; sulcatũ:&
hamis ac rætibus appetitũ sentiat:quos genuerit auxeritq; tantos pisciũ
greges prædę oĩbus rapinæq; expositos & p̃ciosissimas margaritas alia
q; ꝑmulta & gemmaꝝ & reꝝ nobilissimarũ genera ab se aut ui auferri
aut ĩsidiis abduci.Nã quid aer ipse mihi memorãdus est?Luget ne an ge
mit:qđ qui mõ solis radiis illustratus albesceret:& iucundus oĩbus esset
aspectu:mox nocturno calligat horrore: sæpenumero etiã interdiu ob
scurat:quodq; aues quaꝝ & ludenti uolatu & mulcenti cõcẽtu gaudet:
multiplici dolo uariisq; artibus in sũma ẽt regione capiant.Et ne uidear
in singulis enarrãdis curiosior:cælũ etiam ipm nõ semp eodẽ lucet aspe

ctu sed p ortu occasuq; solis nũc manãtibus radiis collustrat: nũc corru scatiõibus stellaꝶ ueluti scitillis debilius fulget: q̃doq; ét nusquá appet: Quare si oia sunt plena mutationũ:si nihil é in uniuerso mũdo liberꝶ ab iteritu:nihil est:qđ ipsi nobis p̃cipuũ postulemus.Quod si p ibecillitate humani ingenii nõ potes talé filiũ nõ reqrere:nõ dolere: nõ igemiscere: cũ boues ét uideamus reqrere uitulos quos amiserint:multoq; mugitu ac tristi testari piũ naturæ affectũ.Sed oĩ in re modus seruádus é:& nusq̃ a rõne discedédũ.Visus corporis cũ métis affectu nobis é cõmutádus: ut quoꝶ aspectu atq; sermõe curas leniebamus:eoꝶ gaudeamus recordatiõe ac btitudine.Ad hæc tibi cauédũ est:ne cõtinuis lachrymis eo cõtra has grauioré culpá:quo diuinæ uolũtati magis uideris aduersari. Solet eni q̃doq; deus uæhemétius illos affligere:quos repugnãtes sibi rebellisq; cognorit.Itaq; nõ absurde poetæ fingũt Niobé ob huiusmõi cám filios amisisse.Quis scis p̃terea:si deus ipse: cui & p̃terita & futura oía corá sũt:miseratus é Valeriũ tuũ:ob eáq; ré ad maioré ætaté uéire phibuerit: neqd tristius pateret? Quot.n.& q̃ta quottidie accidũt i uita tristia miserabilia ærũnosa:q̃ sola morte effugiũt.Si Cyrus ille senior q res tá multas táq; p̃claras gesserat:ad senectuté non peruenisset:nunq̃ tá crudeliter tá ignominiose tá seruiliter p caliditaté ipotétiáq; fœmineá pisset.Idé đ croseo rege.đ pœno Annibale.de. G.Põpeio magno.de. G.Iulio Cæsare: de G.Mario.đ Cicerõe.đ.L.anneo seneca:aliisq; pmultis põt aíaduerti.q̃to igit Valerius tuus celerius excessit e uiuis:táto eius mors desiderabilior é cẽsenda:qđ mali nihil neq; nosset:neq; ppetrasset:qđ eius rei cõsiderás Menáder idé:qué mõ meminerá:ait.Qué dii amát:morit iuuéis. Libat pfecto mors sæpe nõnullos & maxis & acerbissimis malis:qbus ii uacát q uel ifantes uel pueri ex hisce uitæ ærũnis excesserũt.Si Priamo cõtigisset ea mors:q̃ falso imaturá dicimus:nunq̃ hæc tá flebiliter apud Homerũ q̃reretur.

Niobe
Cyrus
Tomyris
Croesus
Annibal
G.Põpe. magnus
G.Iulius Cæsar
G.Marius
Cicero
L. Annæus seneca
menáder
Priamus
Homerus

Ingredere o fili murum:quo troas & omnis
Troiadas serues:nomen neq; clarius hosti.
Pellidæ efficias:tua nec tibi fata ministres
Ante diem:miseriq; patris miserere:superstes
Quem facis elatum:senii quem limine sæua
Sorte deum genitor:perdet mala plura tuentem
Funera natorum.natas hostiliter actas
Strupatasq; nurus infantum strage sub alta
Membra inflicta solo:nam me mucrone supræmum
Postq̃ aliquis uita spoliarit:rictibus atræ
Ante fores catulæ pergent laniare iacentem
At quando canũq; caput canamq; molossæ
Dedecorent barbam grandæui in cæde natantis
Hoc miseris fuerit:longe miserabile cunctis:

Talia uoce senex queritur: multumq̧ capillum
Hector Vertice uellebat: sibi quod minus audiat Hector.

Virgilius Quāq̄dē Homeri sniam Virg. familiaris nr̄ aptissime secutus uel potius executus iqt. Hæc finis Priami fatoꝝ: hic exitus illū. Sorte tulit troiā icēsam & ꝓlapsa uidētē. Pergama tot quōdā populis terrisq̧ supbū. Regnatorē asiæ: iacet īgens littore trūcus. Auulsūq̧ humeris caput & sine noīe corpus. Ex quo possumos ītelligere nō obscure: q̄ piculosū q̄formidabile sit diutius eē ī uita. Quid. n. aut nr̄is aut nobisipsis lōgiorē uitā optamus tāq̄ nescii: quo diuturnior fuerit uita nr̄a: eo mortē fore peccatoꝝ

Iacob mole grauiorē. Dies ānoꝝ uitæ meæ quos hēo. c. &. xxx. iqt Iacob: mini

Apostolus mi & mali. Vnde apostolus. Mihi uiuere xp̄s ē: & mori lucꝝ. Recteq̧ addidit: dissolui. n. & eē cū xp̄o multo melius. Quid igit̄ tāta sit nobis uiuē

Christus di cupiditas: cū nō sumus ignari multitudinē ānoꝝ uitioꝝ multitudinē cumulari. qđ si qd ē bōi: qđ de se q̄at hæc uita mortaliū polliceri: id nō in aī & corpis cōiūctiōe ac uīculis sed ī uirtute ipa: q̄ aī rōne adipiscimur: & ī bonis ē moribꝫ positū. Itaq̧ ut uirtute qđ malū ē suū: cauet hæc uita mortalis: ita qđ bonū ē morte cōseqt̄. Quare q sibi hoc ē scđm aī uirtutē deoq̧ uixerūt: quocūq̧ tpe moriāt̄ & tēpestiue moriūt̄ & bene: eorūq̧ mortē nō eiulatu sed laude: nō luctu sed celebri memoria: nō lachrymis & dolore sed grāꝝ ad deū actiōe & aī trāquillitate ꝓsequi debemus qđ his periculis sæculi liberati cælestibus illis sempiternisq̧ bonis potiti sūt qbus solis uera hoīum definit̄ btītudo. Cū tuus igit̄ Valerius ita egerit ānos suos: ut nullā ne minimā qdē senserit corporis cōtagionē: sed potius esset & puritatis & bonitatis exemplum: nō tam tibi lugendum ē:

Xp̄s Ihesus quod tali careas filio: q̄ immortales agēdæ gratiæ xp̄o Ihesu quod illius te patrem facere sit dignatus: quo etiā aliquādo patrono uti apud se possis? Quid enim tantū lachrymarum effundis? Quid adeo gemis? Quid diutius doles? An ignoras q̧ totiens diximus fragilem nostram & caducam esse naturam conditionemque corporis nobis datā esse cōmunem cum pecoribus & iumentis? Quænam est huius uitæ suauitas? Quæ cōmoda? uel quæ potius nō īcommoda? nō tristia? nō plena maloꝝ oīa? Scio me eo tibi dolorē facere lōgiorem: quo in dicendo sum longior. Verum cum uideo tui te Valerii: quem tanto desideras opere: ueluti sagittis assidue uulnerari & eo quidē animi uulnere: quod dolore te conficit: institui nō antea finem dicēdi facere: q̄ ita te tibi restituero: ut me mihi ī luctu meo restitutū sentio. Nō possum inquis a dolore nō possum a gemitu nō possum a lachrymis cōtinere me. ut quem sup̄stitem atq̧ heredem mihi fore opinabar: eum efferri & sepiliri uiderim. O īmitis atq̧ iniqua mors: quæ filios pietissimos ab indulgētissimis parētibus distrahis: u: quos īmortalis eē oporteret: in ipso uitæ limine opprimas. O malorū oīum malū atrocissimū teterrimū pessimū. Eodē uideo nos reuolui la-

cobe Antoni marcelle. Frustra me uideo p̄cepta eloquẽtiæ didicisse: q eo
tibi qd' cupio: quodq̃ in te ẽ: minus p̄suadeo: quo sum i suadẽdo cupio/
sior. Num tibi soli mortuus est filius? An ignoras: quæ in mũdo sunt: &
mutabilia eẽ oĩa & mortalia? Num putas singultibus flætibusq̃ tuis re/
diturũ ad te Valeriũ? Vin ne tibi licere: quod sibi deus ipse nõ patit' deus:
ut agathon iquit: ĩfecta facere: quæ facta sunt: tametsi deo nihil est neq̃ Agaton
p̄teritum neq̃ futurũ: cui omnia sunt præsentia: Audi obsecro quibus Ditys
uerbis Ditys cõsolatur danaen. Respexeris: feras facilius cõsiderãs Danae
Eẽ iteris curæ gemitꝰ putas tuos? In uicla quot laxãt' hoĩes: quot p̃ses
Suspiriisq̃ tuis tibi reditũ ire filiũ? Orbi senescũt: qq̃ regnãtes opibus
Quiesce: mõeo. p̄ximoꝝ si mala E maximis lapsi nihil sũt: hæc tuo
Versanda sunt animo. Cõsiderandæ sunt iquam tibi aliorum calamita/
tes & ærumnæ. Et quod monebat Socrates: incõmodum tuum cũ alio/ Socrates
rum aduersis rebus cõferendum. Quod si feceris: inuenies profecto lon
ge tibi meliorem esse fortunã: q̃ aliis multis: qui habẽtur fortunatissimi:
laudat' a nonnullis Antimachus poeta & id quidẽ nõ iniuria: qui cũ ex Antima/
obitu Lydæ uxoris: quã unice amabat: dolorẽ intolerabilẽ contraxisset: chus
scripsit grauẽ elegantẽq̃ elegiam noĩe Lydam quam per enumerationẽ Lyda
illustriumislieꝝ q̃ extremis cladibus sunt cõfectæ: seipsum cõsolatus
est. Et. M. Tul. Cicero cũ filiæ mortẽ æquo animo ferre nõ posset: grauis M.T. Ci.
simã ipse quoq̃ ea de re cõsolationẽ sibi lucubrauit: ubi cũ. Qu. Maximi Qu. Ma/
illius &. M. Catonis tum alioꝝ pœne ĩnumerabiliũ & græcorum & Ro ximus
manoꝝ patientiã atq̃ constantiã im mediũ referens se sibi sua i causa pa M. Cato
tronũ cõstituit: grauissimis exẽplis rõnibusq̃ ostendẽs dolorẽ oẽm: q ex
alicuius morte suscipiat': & muliebrẽ esse & uanũ: cũ nihil sit malũ iudi/
candũ: qd' fit natura. Et cũ omnia nobis dederit deus: nec sit quicq̃ pror
sus: qd' tanq̃ iure peculii nostrũ dicere possimus: qd est: ꝙ uel amissũ uel
redditũ tãto ægritudĩs cruciatu nos torq̃at: Prudẽter igit' & q̃uerissime i
hãc sniam Simõides poeta locutus ẽ. Hoĩes paꝝ possũt sania studia. Simoni/
Breuiq̃ tpe labor ad laborẽ etiã Nõ solũ.n. pecũias minime p̄prias. des
Quod ẽ ineuitabile: ĩminet oĩbus Hoĩes hũt: sed p̄rsus hũanũ nihil:
Mors sæua: cuiꝰ & bõi & mali parẽ. In oĩbꝰ itaq̃ dicer par ẽ ea gerimus
ptẽ r̃cipiũt: nec mĩus apte euripids Quæ sũt hoĩbꝰ a deis hec cũ uolũt Euripids
Rursum auferret. Cum igit' nihil nobis sit p̄priũ: sed quicqd habemus id
deus nobis usui dedit: quid tã moleste tãq̃ inique ferimus alienũ redde/
re & restituere mutuãti. Nullis hic meritis nulli uirtuti parcitur. Alia est
dei alia hoĩum ratio: diuiæ retributiões multo nr̃is meritis sũt maiores.
Veꝝ eæ dei iudicio nõ nostro æstimãdæ sunt. Dauid rex & sanctus & sa
piẽs filiis antea duobus amissis altero ĩcesto altero parricida quos etiam
mortuos flæuit ut ĩprobos: amisit deinde tertiũ euq̃ paruulũ: quẽ habe
bat carissimũ hũc: q̃diu sperarat seruari posse: nec destitit lachrymari &

diuinũ auxiliũ orõibus assiduis ĩplorare & ieiuniis uti & in cilicio iacere: cæteraq; oĩa facerẽ: q̃bus dominus ꝓpitius redderet. Vbi uero ad se pueꝝ euocauit d̃s simul cũ luctu lachrymis positis & surrexit d' terra cõtinuo: ac lauit: & regio more unctus atq; ĩdutus deũ adorauit: eiq; gr̃as agẽs refectus ẽ cibo. Suis ãt rẽ mirãtibꝫ respõdit se recte uiuo ĩfãte ieiunasse plorãs seq;: quõiã arbitraret uitæ dñm misereri posse: nec dubitãdũ eũ q posset mortuos suscitarẽ: uitã ẽt seruarẽ posse. Iã uero obita morte q̃d ieiũaret Nõ. n. sibi licerẽ mortuũ reducere exanimũq; reuocarẽ. Ego ĩq̃t: ibo ad eũ: ipe ãt nõ reuerteť ad me. Et grauiter q̃dẽ ille & d̃misse: q neq; d' diuĩo iudicio auderet q̃ri: aut lachrymas fũdere ꝑferti cũ sciret puero melius eẽ cõsultũ: & desideriũ suũ spe alterius uitæ cõsolareť. Quid. n. exẽpla gẽtiliũ ĩ mediũ ꝓferã aut Horatii puluilli aut Dionis siracusani aut Antigõi regis aut Demostẽis oratoris: aut Periclis olympi aut Xenophõtis Socratici: aut. Qu. Martii regis aut eoꝝ: quos mõ noiarã: Telamõis: Anaxagoræ. Qu. Maxi. L. Pauli hemilii. M. Catonis Ciceronis aliorũq; huiusmodi: q filioꝝ obitũ & forti tulerũt & ĩuicto aĩo. Satis tibi unus Dauid exẽplo sit. Hũc nobis ꝓpõamus: hũc imitemur: q̃d frustra colachrymemur quos recupare non possumus: & q̃bus uita nõ erepta ẽ sed cõmutata. At nõ potes non desiderare: quẽ ex te genueras quẽ magis amabas q̃ teipm. Sed uir sapiẽs nullus unq̃ desideret: q̃d' sibi contigere posse desꝑet. Et ut frustra q̃d' habuimus: desideramus: ita frustra q̃d' amissũ ẽ: lugemus itaq; parcẽdũ est lachrymis: cõprimẽdus gemitus: ægritudo aĩ lenienda: neque pietas flætũ excitat: diffidẽtiæ ascribiť. Nõ. n. mortuus ẽ Valerius: sed uitæ trãsegit cõditionẽ: ut q mortalis erat: factus sit ĩmortalis. Ille nũc simul cũ angelis: quoꝝ similimus creatus ẽ & gr̃a & pulchritudine & splẽdore: faciẽ dei uidet: uultuq; reuelato sempiternã domini gloriã ĩeffabilẽq; btĩtudinẽ lætus cõtẽplať & gaudẽs. Nũc ꝑspicue cernit: q̃ certo sparat: cũ eẽt ĩ uita: sibi gloriæ apd' humãi generis redẽptorẽ repositã eẽ mercædẽ suũq; sibi seruatũ ab ãgelis hĩtaculũ. Nũc ꝑsenti corãq; aspicere ei licet ordĩes illos. vii. q̃bus beatoꝝ aĩ p ĩsaciabilẽ lætitiã ꝑfruunť. Nã & eos cernit: q supata carne & domita nullis sũt eius illecebris deliniti: & itẽ eos: q bus ꝓ assiduitate & ĩnocẽtia illud ẽ ꝑciũ datũ: ut erroribus cũctis ꝑturbatiõibusq; ꝓstratis ob q̃ꝝ reꝝ memoriã flagitiosoꝝ aĩ p curaꝝ æstus sollicitudinũq; ardores torqueť pẽniter: ĩcessanterq; cruciant: trãq̃lla ipi potiant securitate. Eos deinde uidet: q ob legẽ seruatam eo dei testimonio intelligũt se munitos: ut ob ea q̃ gesserũt in uita: neq; iudiciũ se oporteat neq; iudicii euẽtũ formidare. Tũ illos cõtẽplať: q & reqẽ suã ĩtelligere: & q sibi futura sit gloria: uidere iã ĩcipiũt: eoq; se leniẽtes solatio ãgelorũq; ꝑsidiis stipati suis ĩ habitaculis mira cũ trãq̃llitate reqescũt. Dẽiceps eo ĩtueť: q quoniã ex huius corporei corruptibilisq; carceris tenebris ac uiculis ĩ lucẽ libtatẽq; uenerũt: & affluẽtissime exultatiõis sua uitatẽ hñt & re

horatius puluilus · Dion syracusãus · antigõus · Demosthenes · Pericles · xenophõ · Qu. Martius rex · Telamõ · Anaxagoras · Qu. Maximus · Paulus hæmylius · M. Cato · Cicero · Septẽ ordines beatorum

ꝓmiſſá ſibi hereditaté poſſidét. Poſt hos át ii uiſui offerűť: qbus qđ ſcriptú é: demõſtrabiť. qa uultus eoꝝ ſicut ſol īcipiat refulgeř: & ſtellaꝝ lumībus cõpari. Demú uero ī eos figit ītutú: q ſúma cú fiducia exaltát: certoq̃ cõfidút & ītrepide gaudétes accelerát eius uidere uultú: cui p aſſiduá ſeruituté obſeqntis ſe pſtiteret: & a quo p īnocétis memoriá cõſciétiæ ītelligút glorioſam & ſépiterná minimi laboris ſui ſe mercædé cõſecuturos. Núc firmo fixoq̃ obtutu Valerius tuus aſpicit: aſpicit atq̃ admirať ſplédoré iméſum & corruſcáte illius uibrátis luis: quo dei facies oía illuſtrat & īcõpræhéſibili fulgoř quodá irradiat. Núc ille reuelata facie totú robuſtus aſpicit ac uidet: q ué hic ex pte cognoſcebat: ut puulus & ueluti p ſpeculú ī ænigmate. qd ergo dolemu; illú regnare cú xpo: q p breui curriculo uitæ lõgá bene agédo uixit ætaté An ignoramus xpi morte oém mortuá eé morté. Itaq̃ uiuit filius tuus q obdormiuit ī xpo. q ét ipe dixit ī euágelio. Nõ é mortua filia tua: ſed dormit & lazarus a ſomno nõ a morte: q̃ ꝓpe dié erat pitura ſuſcitatus é Nõ đ filiis ī q̃ nobis dolédú é: q bene habét: & pbté: ſed de nobiſipis: q quottidie obiicimur pturbationú uulneribus: & a qbus đ uerbo ét ocioſo rõ exigeť. Securus núc Valerius uiuit téptationú oíum: Iá nullis põt flagitiis ſordidari: quoꝝ uulnera. ſ. cú morte pſtrauit ac uicit. Ille núc uictor at triúphás nõ eqs Camilli aut Scipionú ſed piis uirtutú opibus ſed cõtíuis illis ac ſcís orõibus qbus mité ſibi dominú ꝓpitiúq̃ reddiderat: decorá illá atq̃ máſuetá facié ſuá: & ſplédidos oculos uerecúdúq̃ uultú ī te cõuertés cú & dolétis miſereť: & laboráti aſſiſtit: tú ut bono aío ſis: hortať: quoniá tibi iá ſedé paret: q̃ ſecú oí aí angore curaq̃ ſolutus æternis in gaudiis ſis manſurus. Quid. n. morté accuſemus: ſine q̃ ad tátú felicitatis bonú puenire nõ dať? An potius cú ī ea tátú ſit boni: repreſétáda nobis é: cú adhuc ſumus ī corpe. quid ſp iacemus humi ꝓſtrati? Surgamus aliquádo ex hoc terreſtri cœno. Abducamus animá a ſenſuú tenebris. Métis lumía tollamus ad cælú. Surgite eamus hic: pcepit domíus. Euolemus ad Iheſum exuti terréis cúctis pmotõibus ac pénis pietatis íduti. Volétibꝰ benefaceř nulis é difficile. Adeſt đus íploráti bus ſe. Orátis exaudit. Inuocátibꝰ pſto é. Quid affligimur quottidie íanibus đſideriis? qd capi patimur illecebraꝝ laqis? qd ultro fallimur uiſco libidinú. Quid ſciétes uidéteſq̃ doloſis uoluptatú íſidiis irrætimur? Eiiciamus a nobis tádé: eiiciamus ianis cogitatus. Fallacis opiniones lõgius ferri qd ſinimus. An ignoramus quo magis nobis bládiť múdus: eo maioré đ nobis uictoriá hoſti illú ímané atq̃ formidabilé ſpare? q̃ res multe fluút ad uotú: ſine aliquo đmú igéti malo finiř nõ poſſút. Itaq̃ laudať rex Philippus alexádri př: cui cú ſub idé tps tres grati & fortunati nuncii eént allati: & qđ eqſtri q̃drigaꝝ curſu Olympia uiciſſet: & quod ab eius duce Parmenõe eént Dardáii pugna ſupati: & qđ uxor Olympias ei filium pepiſſet cõtinuo ſublatis ī cælú máibus O fortúa íquit puero me ma

ænigma

Lazarus

Camillus

Scipiões

Iheſus

Philippus

Alexáder

Olympia

Parméio

Dardanii

olympias

lo aliquo ꝑ tot tãtisq; bonis afficito. Verebat̃.n.uir prudẽtissimus: ne qđ
accidere sæpe solet: post tot res lætas magnũ aliqđ ĩfortuniũ seqret̃. sicu
Attalus ti certe demũ secutũ ẽ. Nã quã Attalũ ꝑpetrati flagitii pœnã dar̃ neglexit
Pausãias iniuste: iustissime ipe luit. Scimus.n. Philippum ab a dole: cẽte Pausania
Thera/ itereptũ theramenes ãt uir grauissimus ubi ædes: ĩ quibus una cũ aliis fa
menes miliaribꝰ q̃plurimis cænabat: sũditus corruissent: cæterisq; obrutis atq;
oppressis oibus solus ipe seruatus eẽt: ob idq; pinde ac felix a cũctis extol
leret̃: alta uoce exclamauit ĩquiens: o fortũa ad qd igit̃ me reseruas? Nec
se suus fefellit metus. Nã nõ multo post tꝑe trigĩta tyrannoꝝ iusu uene/
no intrepide abducto periit ĩ carcere: quẽ acerbitatis casum eo patiẽtius
tulit: quoniã se antea in omnẽ aduentũ accinxerat. Itaq; ubi mortiferꝝ ue
Critias nenũ illud aduẽtius ac tanq̃ sitibundus hausisset: arridens deinde atq; io
cabundus eiectũ qđ reliquũ erat: e poculo hoc ĩqt pulchro Critiæ ꝑpi
nio. Neq; illi quẽ ĩ se fuerat ĩ iustissimũ expertus: falso mortẽ est ominatus.
Critias.n. nõ multo post eorũdẽ iussu tyrãnoꝝ morte mulctatus est. Et
Therame ita quod ei mortis poculũ Theramenes mõ præbiberat: idẽ deinceps ipe
nes nõ minore appotus mẽsura absorbuit. Istiusmodi uero humanoꝝ rerũ
Paulus mutabilitatẽ atq; ĩcõstãtiã cogitãs Paulus hæmilius sibiq; sanctius nihil
hæmi ducẽs patriæ caritate cũ ob uictũ Perseũ macedõiæ regẽ in maximo atq;
lius clarissimo felicitatis suæ ꝑuentu metueret: neqd mali reipublicæ ĩmine
Perseus ret: deos ꝑcatus ẽ: ut siqd aduersi in populum romanũ molierent̃: id om
ne ĩ domũ suã cõuerterẽt. Quare cũ ex q̃ttuor filiis quos & bonitate for
mæ & splẽdore ĩdolis habebat egregios: duos ãtea adoptiõis iure in Cor
neliã fabiamq; familiã transtulisset: reliquos duos qui domi erant: alterũ
ãnos q̃ttuordecim natũ quĩto ãte triũphũ die: alterꝝ uero qui ãnũ duode
cimũ agens ĩ triũphali curru cõspectus fuerat: qnto itẽ post triũphũ die
amisit. Cumq; ꝑcedentẽ sibi obuiã populũ uideret: qui & eius uicẽ mise
re doleret: collugeretq;: Paulus eadẽ oris uultusq; grauitate: qua uti con/
sueuerat sempꝛ: Nũc ait patriæ sum eqdẽ metu atq; piculo liberatus: quo
niã successuũ meoꝝ ĩuidiã q̃ ĩ familiã meã fortuna euomuit: ꝑ oibus tu
lerim. Contigit.n. mihi: qđ optabã: ut uos meũ casum potius lugeatis: q̃
ego uestrũ ĩgemiscã. Nũ tibi uidet̃ talis tãtusq; uir aut doluisse aut fudis
se lachrymas: qđ uel ĩopinato sibi qcq̃ tristius accidisse: uel ĩmature ĩ tan
ta reꝝ læticia pueros duos quos reliquos habebat: ĩtra dies tã paucos diẽ
obisse diceret? Vt est.n. prudentis & magni uiri omnia quæ accidere pos
sunt ĩ uita: lõge ãtea meditari: seq; in omnẽ casum cõponere: ita nihil du
cere ĩmatuꝝ: quod uel natura facit uel ratio aliqua tẽpestiuũ. Nã qđ diffi
Horosco cillimũ scitu est: siquis diligenter obseruaret: atq; perspiceret: horoscopi
pus uim syderumq; eoꝝ ĩfluxus: quæ nascenti ualerio illuxerũt: intelligeres
ꝑfecto nihil mirabile accidisse: qđ minus is diu uixerit. Vixit.n. q̃tum ei
fuerat natura definitũ. Id ãt quoniã habeat mõ ita ostendimus Valerius

tuus natus ē eodē & ãno & mēse quo meū Olympū superius natū memi
nerā: iteꝝ hic ad tertiū idus apriles paulo ãte solis ortū. At Valerius post Valerius
solis ortū circiter horā secūda ad octauū kal. maias. Volūt āt astrologi: q M.cccc.
istiusmodi tēpore natus sit: eius uitā diuturnā eē nō posse idq̧ tū ex Mar liii.
te: q teneret secūdā domū: tū ex Mercurio qui a saturno offensus domui olympus
præesset: cū Mars etiā ipe iouē: q fortunæ pti dominaret̃: ĩ sua q̃dratura Mars
offenderet Huic. n. secūdæ domui ipiq̧ Mercurio sub quo Valerius dici Mercuri
tur natus: uis q̃dā ĩtrinsecus atq̧ extrinsecus data ē: sine qua uita esse nō us
pōt. Quod si ab ea secūda domo Mercurioq̧ qui domui dominat̃: uis q̃ Saturnus
alimur: ĩest ĩ nobis: nō uideri debet absurdū: si ex offensiōe & domus & Iupiter
domini ãtea quis moriat̃: q̃ pfectū ratiōis usum attigerit. Nec mihi q̄sq̃ Quadra
obiiciat uolūtatē diuinā primā eē cām & sphæraꝝ & motionū nihilq̧ fi tura
eri: qđ nō de iteriore ĩtelligibiliq̧ aula summi ĩperatoris egrediat̃: cuius Aurelius
q̄dē uolūtas cā prima sit & bōæ & aduersæ ualitudinis uitæq̧ ac mortis: augusti
tū ēt premioꝝ pænarūq̧ eodēq̧ mō & collati cuiusq̧ beneficii & relatæ nus
grãæ: eādēq̧ dei uolūtatē solā eē: unđ oĩa quæcūq̧ sunt: traxer̃ ortū cū ipa
æterna sit: ortūq̧ nullū habuerit Qua si mens diuia & cælū ipum & uni
uersum mūdū minus creauerit: eaq̧ naturā & potestatē infunderit: ut
omnia certa ratiōe atq̧ ordīe ꝑgressus faciãt suos & oriēdo & occidēdo
ꝑ uarias diuersasq̧ & causas & effectus nūc serius nūc cicius: & tēpestiue
tamē oĩa. Quis. n. sanæ mētis ignorat oĩa ꝑ diuīo arbitrio ac nutu & cre
ata esse & cōstituta: nihilq̧ cuiq̃ uel accidere uel contingere: quod aut do
no eius aut pmissiōe nō fiat? Id āt ita esse ne Homerus quidē ignorauit. homerus
Apud illū. n. Acilles Priamū interēpti Hectoris corpus suppliciter flæbi Achilles
literq̧ rogātem hisce uerbis consolat̃: Ah miserāde senex mala qui tibi Priamus
plurima pectus Obseder̃ tuū: nauis ut solus achiuas Veneris: atq̧ oculis Hector
huius te ostēder̃ coram Pertuleris: qui tot natis & talibus orbū Te mō
reddiderim? mēs est tibi ferrea ꝑrsus. Ast nūc animo q̄bus angere: pelle
dolores. Hocq̧ sed solio. gēitus nil ꝑfuit ullus. Vt statuere dei: miseris
mortalibꝫ ægra Vita dat̃: nullis tāgūt̃ numīa curis. Dolia namq̧ iacēt
ĩ limīe bīa tonātis: Diuisim quæ dōa bōi tenuere maliq̧ iupiter hæc mis
cēs tribuit q̃doq̧ maligno Et quandoq̧ ꝓbo. Veꝝ cui tristia dira Sorte
dedit: cūctis tenenndū reddit: & unū: Quē dolor in terrā stimulis agit
acer amaris: Quemq̧ dei atq̧ homīes nullo dignant̃ honore. Quod si
bonoꝝ maloꝝq̧ nostroꝝ uel naturæ ordo uel dei uolūtas ē in cā: q q̄cq̄d
facit & recte facit & utiliter nobis: nihil est: qđ ullus nobis casus acerbus
uideri debeat. Nā is nouit solus: q̄d nobis aut cōducat: aut nō conducat.
Itaq̧ monebat Socrates aliud nihil a diis ĩmortalibus petendū esse: q̃ ut Socrates
bōa tribuerēt: quoniā iidē scirēt: q̄d cuiq̧ expediret sed quoniā iā satis mi Aiæ qđ
hi uideor ostēdisse neq̧ nr̃a cā lugēdū esse: qđ neq̧ liberalis sit neq̧ pater sint lugē
ni neq̧ magni neq̧ amãtis aĩ: nec etiā filioꝝ certe cā: qđ eos. s. putemus ui di causæ

tæ suauitatẽ ac fructũ obitu amisisse:cũ hic nõ mõ nulla sit suauitas:sed ĩ cõmodoꝝ atq; acerbitatũ pléa uideamus oĩa:siquæ reliquæ sunt:quæra tur tãti mæroris causæ:eas ĩuenio tris posse afferri:qđ aut existimemus cũ corporibus simul aĩos ĩterire:aut morté sine maximo ĩtolerabiliq; do lore accidere nemini:aut ꝑpter futura ĩ ĩferno supplicia. Quid si has cãs quoq; nõ minore ui uictoriaq; ĩfrĩgã atq; ꝓsternã:quã de duabus illis su perioribus factũ uides:Cessabisne tãdé a luctu? redibis ad te ĩpum? Intel liges tibi mali nihil ĩ Valerio accidisse? Nã futura illa supplicia qbus tãdé horréda sunt? bonis ne an flagitiosis? Nõ ignoramus id:quicqd est mali quo qdé aliud nullũ neq; formidabiliꝰ eé põt neq; ærumnosius neq; ma ius:illud hominũ culpæ ꝑpetratisq; ĩ uita sceleribus:non morti ĩpi:quæ maloꝝ omniũ finis é:dari oportere? qnimio ꝑpterea esse morti maiorẽ gratiã habéda:qđ culpã nõ patiať ãnoꝝ accessione fieri grauiorẽ? Præte rea quæ illi suplica đbenť:q nõ mõ nulli se flagitio unq̃ fecit obnoxiũ:sed ita ꝓbitati studebat assidue:ut in eo ab solutissima quædã uirtus nõ mi- nus natura diuinoq; afflatu:ut de nympholeptis theoleptisq; fabulanť: q̃ disciplina ĩesse exercitatiõeq; uidereť Adeo.n.egregius ille puer erat in oẽm uitæ partẽ pulcherrime ĩstitutus:tãtaq; ĩgẽii ad omnẽ bõitatis ꝑstã tiã acrimonia & splẽdoř:ut uis quædã supra hominẽ ĩ eũ diuinitus uide reť infusa. Quid.n.ad natalẽ:quid ad horoscopũ reuertamur. Nõ.n.dicã ea ratiõe Valeriũ tuũ ingẽio fuisse & acri & graui & facili & excelso appe tentissimoq; discendi:quod natus sit ascẽdẽte prima geminoꝝ facie quo tempore Mercurius esset ĩ ariete:qui & a Marte feruorẽ & tẽperamentũ a Saturno acciperet. Quamq̃ hæc omnia ut cætera quæq; ab deo sunt ta mẽ quia minus nota sunt omnibus nõ cõtendã cum indoctis & ꝑtinaci bus:Sed illud affirmare nõ dubitabo non potuisse Valeriũ ea & loqui & agere:nisi aliquid supra hominis ingeniũ diuinũq; habuisset. Quo factũ est:ut diuino quoq; beneficio uix puericiam ĩgressus huius sit uitæ ꝑicu lis liberatus:ne si diuturnior hic fuisset:sordibus peccatoꝝ inquinareť. Perdifficile.n.é eũ demum a scabie nõ corripi:qui diuitius utať cõsuetu- dĩe scabiosoꝝ. Quod si eos ĩmãia quædã ĩmanẽt atrocissimaq; supplicia qui uixerunt flagitiose:q̃ illi prima nõ sunt ꝓposita:qui se totos uirtutũ deoq; đdiderũt? Qui uero opinanť nõ fieri mortẽ sine grauissimo sensu doloris:ii maximo ĩerrore uersãť. Nõ.n.mihi:cređ ĩpa mors cuiq̃ grauis est sed mortis metus:qui omnis tollitur:cũ mos aduenerit. Hic illud est grauissimi diogenis dictũ:qui interrogatus an mors esset mala: quomõ inquit mala:q̃ presentem nõ sentimus? atq; metus ille uiuẽti hoĩ grauis est cuius deprauata opinio maloꝝ cẽ arbitrať: quod bonũ sit. Nã nullũ esse dolorẽ ĩ morte: rõne aut difficili assequamur:si quomõ illa fiat: noli mus ignorare. Eadẽ.n.mors uia nõ corripit:q̃ sõnus ĩuadit. Nam ut do- cet Alemæõ sanguis recessu ĩfinitimas uẽas fit sõnus:q si diffũdať expre

Nympholepti theolepti
Horoscopus
Gemini
Mercurius
Aries
Mars
Saturnus
diogenes
Quomõ fit sõnus & mors
Alemæõ

ctioné iducit. At si oino sanguis recesserit: cõtiuo mors cõsequit. Si recedéte igit i uenas sanguie rapimur i somnũ ne sétiétes qdé: qd miremur: si ságuie i locos suos nõ redeúte q̃si ppetuo somno occupati morimur? Vt.n. morte i oé tépus sésũ amittimus: ita sõno cõsopiti sétimꝰ ad tépus nihil. Itaq; nõ idocte iqt Aristoteles somni sturporé uolés ostéder i dimidio uitæ felices nihilo pstare miseris hoibus dimidiũ.n. uitæ pro somno posuit. Et morté nõ nulli philosophi sépiternũ eé somnũ definierũt: ob id tátũ illi errátes: qd somnus ille nõ est adeo sépiternus: ut finé nullũ sit hiturus inq̃. Resurgét.n. hoies idq; nõ solũ nřa hoc est christiana sed gétiliũ ét philosophoꝝ sentétia eoꝝq; psaꝝ. Futuꝝ.n. eni psæ affirmát: ut reuiuiscát homies: sintq; imortales. Quod si somnus sit secúdũ Diogené Appollõiatẽ: q ait ubi oino sanguis diffusus uéas iplerit: & eũ aera q i uéis continet: ad pectus ipulerit atq; in subiectá aliũ: somnũ fieri ac thoraca qué uocát: reddi calidioré: qd si tota uis aeria e uéis defecerit: morté effici: qd plus in morte molestiæ sit q̃ i somno. Sin aũt Platoné malimus sequi: somnus fit remissiõe spũs sensitui elati ad sinciput: quo i loco pricipatus ponit. Cú uero sésitiuus spũs oio remittit: atq; relaxat: tum morté effici platõi placet. Quod si ita ée cõcedimus: nõ minoré eé gratiá morti habédá q̃ somno mihi uideor itelliger. Hic.n. ad breue tépus curaꝝ mole nos leuat: ac mors ppetuo liberat. Atq recte qdé Homerus somnũ q pfundissimus sit: æneũ uocat & eũdé mortis fratré: Mortéq; ac somnũ ob eá: q̃ iter sese & generationé & similitudiné hént: gemios dicit. Itaq; Diogenes ille sinopeus: q cognométo dictus é cyon: cũ uæhemétissime ægrotans laxaret in somnũ: & excitatus a medico iterrogaret: molestius ne quicq̃ pateret: respõdisse tradit nihil Verũ frater sororé áticipat: hoc é sõnus morté. At paulus apostolus ut spiritus sancti pléus ita nullius elegantioris doctriæ iops cũ cõsiderasset morté: q̃ nomiamus: idest sepationé aimi a corpore aliud nihil eé q̃ dormitioné adq; somnũ quédá: uetuit de dormiétibus esse dolédũ. Ita.n. mõet credédũ esse eos q dormiunt: suscitatũ iri: & posteaq̃ soporé digesserit for: ut cũ sanctis uigilét: atq; una cũ ágeli dicát: gloria i excelsis deo & iterra pax hoibus bõæ uolũtatis In terra.n. & i hoc mortali cœno qd aliud é q̃ factiões q̃ seditiões q̃ discordiæ q̃ bella q̃ incendia q̃ uastatiões q̃ cædes? Quos i hoc uitæ salo & mentis & corporis: fluctus nõ patrimur? Quibus nõ obiicimur naufragiis? quo qs melior fuerit: eo se magis addicit iuidétiæ iaculis & mucrõibus: tũ feriát sũmos fulmina mõtis. Quid patriæ caritas Camillo pfuit? qd Miltiadi? qd themistocli quid Aristidi? qd utriq; africano? Num de his oibus triũphũ ager uictrici inuidiæ pudor fuit. Nõne iuidétiæ diritate piit Abel. Non eadé Ioseph omni ludribrio inocentem obiecit? Nõne in horto deliciaꝝ serpens hominé eo ueneno ifecit: cuius morte humanũ géus mors corripuit? Non etiá i cælo primus angelus eadé peste correptus isidias suo téder

Aristoteles
Persæ
diogenes
Plato
homerus
diogenes
cyon
Paulus
apostolus
Camillus
Miltiadis
Themistocles
Aristides
Africani
Abel
Ioseph

creatori est ausus? Quid ago pluribus in re pspicua? Ut.n.patriarchas &
Ihesus pphetas ut apostolos ac martyras cõticeã: Ihesum ipsum ipii liuoris ĩma
nitas p omné saeuiciae & sceleris cõtumeliã erubescéde affixit cruci. Quae
igit supbia nra fuerit: ut q ad imaginé dei ac similitudiné creati sumus:
melior postulemus eé ɔdicioẽ: q̃ se dus ipe uoluerit? Nũ imago id átecel
Christus lat: cuius é imago? Nũ dus morit: & homo sit ĩmortalis? Quod si Chri
stus ppter nos mori nõ dubitauit: nũ ipi ppter nos ipsos tá uaeheméter
morté horremus? An ignoramus morté esse ĩtroductã ppter hois uiti
um: ut ea restitueret bõitate sua: qd uitae malignitate pierat? Quid arro
gátius qd ĩpudétius aut dici põt aut cogitari: q̃ cũ sciamus nos esse mor
tali: ĩmortalitaté appetere Quid.n.id q̃si priuatũ nostrũq; lugeamus qd
oibus esse cõmũe: oibus eé pscriptũ: qd q; nullo pacto uitari a nobis pos
se ĩtelligamus? Nulli é odio nobis habéda mors: sed optáda potius cũ sit
malo℞ omniũ finis: qbus quottidie affligimur: & cũ sepultuta uitio℞ q̃
sola corpus aĩmumq; ĩterimũt: tũ uirtutũ suscitatio: qua℞ meritus ĩ glo
ria uiuimus sempiterna. Itaq; rectissime dictũ legimus: Moriat aĩa mea
ĩ aĩs iusto℞. qd.n.molestiae põt esse ĩ morte: q̃ somni similimã esse ostédi
mus? oĩs auté aĩmi cõtractõ nõ ex alio mortis ĩcõmodo: q̃ ex solo metu
pficit Itaq; aptissime de morte. arcesilaus locutus tradit cũ diceret: solũ
hoc qd malũ dicit ex aliis oĩbus: q̃ putant mala nemini unq̃ psens mole
stũ fuit sed absens atq; expetatũ affert aegritudiné. tolle igit metũ: malũ
omne sustuleris. metuer auté mulieris é nõ uiri. & metuéda qdé ea sunt:
q̃ a natura maxime abhorrent. Sed ut morte nihil é magis secundũ natu
rã: ita iustius certe nihil. Sola.n.mors aeq̃iis est oĩbus: q̃ neq; paupes disce
rit: nec excipit locupletes: regesq; pi iure adit & subditos. qd nisi corpus
nobis fragile eét: cor lubricũ: aĩus ĩbecillus: nõ mõ morté nõ timeremus:
sed miro potius dsiderio eã appeteréus. ĩtelligeréus.n. maximã nobis in
morte positã esse utilitaté: cũ uita haec pniciosa sit tota: & extréo obiecta
Paulus discrimia. qd Paulus apte significás. Mihi: iqt: uiuer xps é & mori lucrũ.
Christus Nã xpm esse ĩtelligebat corpis morté & spũs uitã. Mors certe illa est opti
ma: q̃ cũ adhuc sumus ĩ carne: pctõ qdé morimur: do aũt uiuimus. Illa ue
ro & horribili & pessima: d q̃ scriptũ legimus. Dimitte mortuos: ut sepe
liãt mortuos suos. Istiusmõi.n.morte: dũ uiuit etiã corpus: aĩus ipse faci
no℞ mole oppressus morit. hĩc illud é. Anima q̃ peccat: ipa moriet. Qua
qdé morte quae mors alia esse q̃at aut tristior aut amarior: nullã reperio.
Haec.n.mors illa est ob cuius horréda formidiné dictũ audimus. querét
hoĩes morté: & nõ ĩueniét eã. quiq; frustra dicturi sunt mõtibus: cadite
sup nos: & collibus opite nos. Et mors qdé: q̃ discessum aĩus facit a corpo
re: q̃q̃ sua natura ĩ maximis bonis habéda est: qd & maximis huius scili
cet malis nos liberat: & ad maxima alterius uitae bõa nobis transitũ pre
bet: dáda tamé est opa: curádũ diligent: ne nos ĩparatos offendat. Nã & sa

lutifera medicoꝝ pocula q̃ mīus tempestiue:& ut oportet obduxerit:ad pniciē sui corpis nō ad salutē obducit. Et gubernator q̄bus uentoꝝ flatibus poterat mō secūdis uti:fit quādoq; eius uel negligētia uel ignauia:ad uersos ut patiat̃. Mors.n.nusq̃ lōgius a nobis abest:que p omnē uitæ cursum nos comitat̃:nobiscū pnoctat:nobiscū uigilat:nobis adhæret semp & q̄cq̄d uel agimus:uel dicimus:uel aīo uersamus:curiose obseruat. Nec ē qđ q̄cq̃ malit:q̃ pdesse nobis.mō aīaduertat nos sui non obliuisci. Monetq; exēplo totius uitæ:ut quottidie discāus moricū pspicue cognoscer̃ liceat nullā esse uitæ ptē:quæ diutius duret:quæ nobis etiā uolētibus pe/tētibusq; nō se morti dedat. Quē.n.repies:q suo ætatis statu cōtentus uiuat? Debilis balbutiēsq; īsantia pcacitatē & lusionē puericiæ cōcupiscit. At pueri adolescētiæ libidinē atq; amores adamāt. Hæc uero ætas iuuentutis robur & gloriā admirat̃. Iuuenes āt grādioris ætatis tum prudētiā tū auctoritatē maxime omniū optāt. Sed illo ubi ē puētū:qs ē:quē sui nō pœniteat:cū ītelligat sibi frustra eē oīa cōcupita : seq; uideat uel ignorātē singulis ætatibus uitæ suæ eē mortuū:nec ita mortuū ut āplius moriendū nō sit.quo fit:ut ī oībus sit īnata q̄dā mutationis finisq; apetitio. Sola mors ea nostraꝝ actionū omniū ultima:q̃ tāto nobis ē horrori : & pturbationū omniū finis est.& cum maloꝝ omniū cessatio tū cōmigratio ad q̄etē. Nā quid mortē habētē horremus:q̃ p̄sens simillima ē somni? Vt.n somno sæpius ītercipimur ne ad uertentes quidē illū adesse neq; sentien. tes:ita etiam morimur sensu pœnitus ītercepto. Eademq; facilitate mortem obimus:qua somno occupamur. Plurimi uero interest : utrum nos illa paratos expectantisq; inueniat:an imparatos īter oscitatisq; offendat. Eadem.n.quæ nobis quāoptime cupit fore:speculat̃ nostra oīa acutissi/me:īsidiat̃q;:siquid agat̃ a nobis pperā. Et captato tēpore uiribus omnibus impetum in nos facit. Nullasq; neq; rationes nec præces admittens nature debitum exigit. Facitq; confestim:ut quod concretū fuerat secundum Epicharmum:discernatur:eoq; redeat:unde uenerat:terra in terra spiritus autem sursum:Cuiq; enim elementorum:quod erat elementa/le ī corpore humāo p sua reddit̃ portione & humus humo & aquæ hu/mor & aeri flatus & igni uis ignea. Nam animus: qui ē substātia īcorruptibilis īcommutabilis sempiterna:qui uitā infundit corpori:qui uita est corporis:nō humi remanet natura sui:sed ubi se a corporea concretione secreuerit:morit̃ quidem corpus:ipse uero mortem non recepit:sed relicto corpore:si nullis se carnis sordibus īquīauerit:euolat altius:nusquāq; cōsitit:donec eo puenerit:unde pfectus ē ad illum scilicet: qui ait. Quis scis an nocte hac a te tua anima reposcat̃? Non.n.morit̃ animus una cū corpore:sed ab eo repetitur.a quo usui datus est. Itaq; nō interit: nō dissipat̃:nō deletur:sed ut inquit propheta:in manibus dei est semp. Eo autē cū puenerit:quiescit tandē lōgiorius suæ peregrinationis fructus huber

Epichar/mus

Profecta

rimos p omnē beatitudinis læticiam assecutus. Cum tātum igit̄ ī morte sit bonū: eaqꝫ tanta serpat facilitate: ut ne sentiat̄ quidē quid mors nobis

Socrates Plato

timēda est: uel potius nō optāda? Audi etiā quæso: quibus uerbis Socraten facit Plato uti apud iudices. Nec mireris: quod tā multa a græcis traduco. Non. n. id a me factū est propter eam orationis facilitatem: quā mihi in omni & scribendi & dicendi genere æque apud græcos atqꝫ apud latinos promptu esse opinaris: sed ut ad latinos: quos habere potes ipse permultos græcis quoqꝫ testibus additis nō sis psuasu difficilis. Socratis autem uerba hæc sunt: ut memini: Timere. n. mortē o iudices aliud nihil ē quā existimare se esse sapiētē: q nō sit. Videt̄. n. scir̄: quod nescit: Nā nemo scit mortē. Hæc aūt bonoꝝ oium ē homini maximū: quā homies æque timent: ac si certo norit ēsse maximū oium maloꝝ. Et recte qdem Socrates Quid eīm boni ī se habent hæc uita mortalis? Vel qbus potius malis nō abūdat? Permulta pfecto nobis ī huiusce uitæ agitatiōibus ac fluctibus ī omnē partē obeūda ferēdaqꝫ sunt aīmo cōstāti atqꝫ īuicto: quæ sūt omni mortis acerbitate quam falso existimant: lōge acerbiora: qđ ni ita esset: nō tam multi fuissent: qui ut se iis difficultatibus aut animi aut corporis soluerent: uitæ mortē spōte atqꝫ alacriter prætulerūt. Quem enim inuenies: cui uni ad aīmi præstantiā cōmoda omnia & corporis & fortunæ pro uoluntate cōtigerint? Nō patitur ratio naturæ: deus ipse nō patitur: ut bona simul omnia: quæ uulgo existimant̄: ita in unum aliquē uirum confluant: ut tanq̄ Perpetua sint futura: id quod etiam Helene illa Homerica non ignorans ita loquitur.

Ast alias alii quisquis ualet omnia solus.

Datqꝫ bonūqꝫ malūqꝫ deus. Oīa inq̄ nobis & bona & mala hoc ē ; commoda & īcōmoda ab deo sunt: idqꝫ semp ad nostrā utilitatē. Nā uitiū & peccatū: quod certe sua natura malū ē: a deo eē nō potest. Itaqꝫ studendū ē: quod ī nobis: positū puto: ut bonoꝝ operum ueræqꝫ pietatis simus studiosi: Quæ uero aut extraria sunt aut a nostra potestate aliena: ea si aderūt: & modeste utamur & grauiter: sin aberunt: non turbemur: Nam ut

Vlysses homerus

breui exēplo Vlysses monet apud Homerum:

Non uni dat cuncta deus: formosus ut idem
Sit simul & prudens ac multa laude disertus.
Qui specie caruit: deus hunc uenerabilis ornat
Vtribus eloquii: quo fit: mirentur ut unum
Hunc alii suauis linguæ dulcedine capti.
Hic autem fidens orat: leniqꝫ pudore
In cœtus excellit agens: quem numinis instar
Suscipiunt. urbem quisquis petiere: loquentem
Ast alium formæ bonitas quem cōminus æquat
Cælitibus: penitus defecit gratia linguæ.

Vt igitur naturæ atq; fortunæ cõmodis moderatæ utendum est & secũ duni rationẽ ita etiam incõmoda siqua sunt:aĩo infracto atq; ingẽti tolerãda sapientes iubẽt.Siquid legit Valerii obitus tibi fortassis incõmodat:debes tu sane id quicquid ẽ:incõmodi cũ illius maximo cõmodo pẽsare:Ille.n.ex huius sæculi tædiosa & ꝓmolesta ꝑegrinatiõe ex hisce erroribus turbulentis in trãquillũ illũ & exoptatũ beatitudinis portũ beneficio mortis elatus est.Et mors quidẽ ipsa quæ stultis tanto habetur odio: nõ solum est naturalis atq; necessaria sed habenda in bonis optatissimis. Nã si qcquid ex cõtrariis rebus cõstat:corruptibile ẽ natura: cui mirꝫ uideri debet:oportere hoĩem aliq̃do corrũpi:quoniã sit ex cõtrariis cõcretus.An ignoramus id eẽ necessario corruptibile: qđ generabile sit natura? Cũq; homo naturaliter generet:necessario fieri:ut is secũdum naturã corrũpat? præterea humani corporis elemẽta nõ alius sunt speciei q̃ alioꝝ partes elemẽtoꝝ:sed cum ea elemẽta quoꝝ concretiõe alia constant corpora:corruptionẽ admittãt necessitate naturæ:nũquid meliore sint priuilegio humani corporis elemẽta? elemẽtis aũt corruptis huiusmodi:nostrane corpora ĩtegra sint futura?Ad hæc si natura ipsa quã dicimus:a mẽte diuina & ꝓducta est & cõstituta:sicuti certe est:quæcũq; a natura sunt:nõ bona eẽ nõ possunt fluunt eim ab illo:de quo scriptum ẽ:Vidit deus cũcta quæ fecerat:& erãt uald' bona.Nec enim naturã solũ sed ẽt effectus oĩs q sunt secũdũ naturã:ab deo ut prima efficiẽtiq; & uniuersali rerum oĩum causa ꝓductos eẽ & theologi oẽs philosophiq; affirmãt.Cũ mors igit sit effectus adeo naturalis:ut unus sit secundũ sapientissimũ Solomonẽ hoĩs iumẽtoꝝq; interitus & æqua utriusq; cõdicio: eam q malã esse dicit:& naturæ cõtradicit & deo.Nihil est inq̃ morte cõmunius.Animãti parcit nulli.Nemo ẽ neq; fuit nunq̃ tãta felicitate tãta grã apud deũ:cui moriẽdi ius detrectare licuerit.Quã rei necessitatẽ Homerus secum animo meditatus ita Mineruã loquentem introducit. Solomõ homerus Minerua

Sed neq; cælicolæ quem dilexere:tueri
Aequa morte queunt:ubi perniciosa trahentis
Sors rapuit lœti.Et ne id quidem absurdum.

Num inquam qui sibi non pepercit:quo nos ab æterna morte recuperaret:nos patiat propter nos ipsos sæculi mortis ĩmunes:sine qua ad sempiternã uitam ire non licet? Quod si animalia uniuersa ineuitabili quadam naturæ lege morti sunt adiudicata:quid ipi frustra atque inutiliter naturali iudicio aduersemur? præsertim cum uix ullum sit animal homine imbecillius uel Homeri sententia:qui ait.

Nil magis est hominis natura infirmius omni.
Enumero:spirant quæcunq; animalia terris.

Ac serpunt.Si enim uellimus nostri corporis naturam:cum cæterorum singillatim animaliũ natura cõferre:inueniamus multo nos & pluribus

& maioribus subiectos incommodis q̃ aliud ullum animal. Itaq; nõ incõgrue Vlyxes ille sophocleus id considerans ita loquitur.

Vlyxes sophocleus

Quicunq; uitam uiuimus: aliud nihil
Quam simulacrum aut inanis umbra nos sumus.

Recte sane hominé simulacrũ sophocles atq; umbrá uocat ré sane & uaná & conténendá. Hunc aut ppemodũ secutus Horatius Flaccus inquit Puluis & umbra sumus: Sed lõge id aptius & apertius Pĩdarus expressit.

horatius flacchus

Piodarus

Quid autem est ullus? quid nullus?
Vmbræ somnũ hõ. Ná cũ umbra debilius nihil sit: quale sit umbre somniũ: nõ est ĩtellectu difficile. Vnde igit tãta sit nobis aĩ elatio: nescio: ut q̃ cæteris aĩantibus sumus fragiliores: soli uelimus ex oĩbus detrectare ius mortis: quæ ut natura rõneq; debet: ita necessario cõis é oĩbus. Quod si intelligeremus: quantũ inest ĩ ea boni: nunq̃ adeo nobis essemus aduersi atq; inimici. Quæ. n. ĩprudétia nr̃a est: ut ignoremus ad finem oĩa referri oportere? finé uero ut bonũ appeti? finis át uitæ huiusq̃ mors alius é nullus: q; si sũmũ bonũ & finis ultimus cõuertũt: morté habédá eé in rõne felicitatis q negarit: q̃ sit felicitatis rõ: nõ ĩtelligit: Simul. n. cũ morte & uita & hũana oĩs finit actio. Itaq; recte cræsũ & sapiéter monuit solõ huiusmodi fine expectare oportere: & tũ demũ de humana felicitate iudicare: Nõne præterea scriptũ est áte: morté nõ laudaueris quenquá? Mors enĩ & finis est & testimoniũ anteactæ uitæ. Tum demum suo officio fũctus est gubernator: cũ nauim deduxit ĩ portum. Nec orator laudem meruit nisi persuaserit. Nec medicus: nisi sanauerit. Et miles absolutam stipédii mercæde non recipit nisi hostem superauerit. Et ĩperator cõfecto bello laurea decoratur. In ea secessione: quam animus facit a corpore: ipse quidem molestia omni sollicitudĩeq; absoluitur: at corpus resoluitur. Quo fit: ut animus ita absolutus incredibili gaudio perfundat. Corpus aũt resolutum ĩ terram cum nihil sentit: mali omnio patiatur nihil. At mors est humanæ huius uitæ priuatio. Argute quidem obiicitur & subtiliter. Priuamur enim mortis beneficio quottidianis curis diurnisque & nocturnis angoribus. Priuamur inquam priuamur iis cunctis perturbationibus: quæ tanquam efferatæ quædam & ĩmanes truculentissimæq; belluæ aĩum corpusq; cõficiũt. Qué. n. mihi excipies: q minus sit: aut ad solicitudĩes anxius aut ad labores desidiosus aut pcliuus ad uoluptates? Quid tãti facimus hanc uitá: in q̃ nulla é securitas nulla tranqllitas nulla quies. Ad quas. n. cupiditates nõ incédunt nr̃os aĩos nõ inflãmant ardentissimæ faces corporis? An p̃terit unq̃ dies integer sine aliq̃ uel corporis uel animi salté offensiõe? Nõne in rebus etiá lætissimis tristia ne interueniát: nobis timéda occurrũt a deo ut metus ipse magis etiá nos áffligat: q̃ qđ perinde atq; miserrimũ timuimus cũ aduenerit? Nũ secundæ res q̃s opinamur maiori nobis sunt uoluptati q̃ dolori aduersæ? Quod si etiá

Crœsus Solon

bona:quæ existimant:sine angore nõ sunt:qd in uita sit boni? nõ intelligo. Non nasci longe optimũ inquit solomõ:& id quidé multo melius q̃ Silenus. Is enim cõpræhésus:ut est apud Crantora:monuit Midam regé uitá hanc esse cruciatũ:& a pricipio usq3 ortum hoĩs infortuniũ esse maximũ. Et Iob uir ille sanctissimus diu antea ait:Benedictio morituri ueniat in me. Sciebat.n.id humi teneri ac sepulchri latebris occlusum resolui in terrá:q nõ secus morti q̃ uitio esset obuoxiũ. Illud uero qd' uirtuté disciplináq3 appeteret:quod sũmi boni deiq3 esset studiosum:altius euolare:eiq3 adhærere ad cuius imaginé est creatũ:unde uitæ accepit spiritũ & in aĩam uiuenté factum est. Itaq3 iure aliquádo dicere cõsueuit. Pereat dies illa:in qua natus sum. Satis.n.ostendebat:quantũ boni esset in morte:cũ dies natalis sui:ut periret optabat. Ná ut natalis initium est incõmodorũ atq3 malorũ oĩum:ita etiá mors trásitũ nobis præbet ad bonorum omnium sempiternam possessionem. Cuius rei desiderio & hieremias se generatũ esse deplorat:& rex Dauid petebat a domino:ut notũ sibi faceret finé suũ & numerũ dierũ suorũ. Quod neuter certe fecisset:nisi morté ut egregiũ quoddam bonum optasset. Quátum præterea sit bonũ in morte:nõ modo patriarchæ & prophetæ ac cæteri sancti uiri: sed ii etiá: qui gentium dii sunt habiti:iussu ueri omnipotentisq3 dei dilucide ostéderunt. Cleobis & Biton fratresq3 & argiui:quoniam pro iumentis iugo colla subdidere:matréq3 curru insidentem ad templũ Iunonis usq3: qd' stadiis quinq3 & quadraginta distabat ab argis:mira pietate traxerũt:p summo tantæ bonitatis præmio ut est apud Herodotũ: a numine morte donati sunt: Idéq3 boni inter dormiendũ cõtigit: cũ Agamedi & Trophonio:quoniam pulcherrimum delphis templum Apollini sunt fabricati:tum etiam Pindaro:cum quid esset homini optimum:ab Apollinis oraculo quæsisset. Nam non multum post tempus in gymnasio cũ esset relaxatusq3 in somnum caput in dilectissimi pueri sinum posuisset:suauissime diem obiit:Sed quid pluribus gentillitatis deliramenta cõsecter cum ratione non obscura mortis bonum probari queat. Illud pprie ueroq3 bonum & dicimus & tenemus. quod ad animi pertĩet dignitatem. Quod autem animo detrimentum non affert:id malũ certe nõ est. Sed cum mors nullum afferat:animo detrimentum:malum esse non potest. Quod uero malum non est:id bonum esse patet. Quid ergo uel nostrá uel nostrorũ morté adeo ægre ferimus:quæ tátũ continet in se bonum ut sine illa esse beati nullo pacto possumus? Quare cum ostenderimus mortem eé & communem & naturalem & necessariam & oĩbus debitá eandemq3 habere rõné finis:qui non bonus esse non potest:& táta præterea facilitate irreper: ut uix a somno suauissimo qcquá differrat : quid est : quod eam nobis lugendam exstimemus:quæ sola nos liberat omni turbido corporis motu:seq3 nobis tutissimam ducem prestat:qui ex his

Solomõ
Sllenus
Crantor
Mida
Iob
Hieremias
Dauid
Celobis
Biton
Iuno
Argi
Herodotus
Agamedes
Trophonius
Delphi
Apollo
Pídarus

tenebris excedamus in lucem illam:quæ & uniuersum mūdum illumi/
nat & ex hominum corde calliginem omnem eiicit? Num forsitan igno
ramus mortem ipsam:quid sit? Nec aliud quicquā nos magis torquet:
quam ipsius nominis significatū cum uulgo affirmēt iccirco mortē esse
noiatam:quod mordeat? mordere aūt esse atrocium & immanium bel
luarum? quasi culices quoq; & muscas & pulices mordere nō dicamus:
quasi culices etiam oia noia sint uel a natura uel a sapientibus indita: &
non plura opinio sæpe uulgi ac uoluntas quam ulla exquisita ratio inue
nerit. At ego nō a mordēdo mortem deduci arbitror:sed a græco nomi
moros ne quod est μοροσ moros quod sortē mortēq; significat:unde & mori
merin or & mortē descēdere qs ambigat? Moros aūt a uerbo μέρειν merin de/
scēdit quo uerbo partiri ac separe significat. Nā qd aliud ē mors: q̄ quod
modo dicebā:animi a corpore separatio naturæ.s.incōmutabilis atq; in
mortalis a natura mutabili &mortali. Num sumus obliti:qcquid culpæ
Adam obnoxium est:id etiā morti deberi. Si pp Adam sumus oēs in culpa: oēs
propter Adam debemur morti. Si debitū igit͛ est mortis decoctores īdu
bitato futuri simus:ubi impatientius feramus mortis solutionē. Debet
enī finis cōuenire prīcipio. Et quo pacto possimus pro caritate pr͞ia pe/
ctus offerre obuiā morti:si alioꝝ obitum tanto luctu tāto mærore ꝓseq/
mur. Quod.n.accepimus:qui ꝓ patria mortē appetiuere: quod certe nū
quam fecissent:si tantum in morte doloris tantum mali posuissent. An
pluris fortasse patria nobis faciunda sit quā natura:quā deus? Num qd͛
dies tandem obliterabit: id non ratio prius leniat? An malimus eorum:
quorum mortem acerbe ferimus:memoriam obliuisci q̄ per cōsolatio/
nis remedia tueri:ut quoꝝ recordatio uoluptate debet:afficiat animum
ægritudine? Si rursus effusior si īmoderatum gaudium uitio datur: nū
luctus:num lachrymaꝝ nimietatem laudemus? Quid:quod pturbatio
nū oīum ægritudinem eē pessimam grauissimi philosophi tradiderūt.
Paucosne īuenias:quos nimius aī dolor alios ad insaniā alios ad laqueū
Niobe alios ad ferꝝ īpulerit:ut quē mærorē ferre nō possent ab eo se morte uē
Artemy/sia dicarent? Prætereo Nioben:quæ nimio luctu sensum amisit. Artemysiā
conticeo:quæ ob uiri Mausoli obitū in assiduis lachrymis & eiulatu cō/
Mauso/lus tabuit: Quid phyllin illā Demophōtis Quid Aiacem Telamoniū cōme
morem. Quid.M.Catonem. Quid.M.Brutum. Quid.M.Othonē cæsa
Phylis rem. Quid alios pœne infinitos in mediū referam. Romanoꝝ &Græco
Demo/phon rum historiæ amentiū hominū plenæ sunt:qui sibi propterea mortem
asciuerūt:quoniā patiētiā nō didicerant. Itaq; dum animoꝝ magnitudīs
Aiax se laudatū iri iudicassent:sunt a sapientibus uiris oībus mollissimi iuxta
M.Cato atq; supbissimi iudicati. Nam quē animū ueluti deposuit apud nos deus
M.Brut9 hunc debemus reddere nō abiicere:ne collatū beneficiū uideamur male
M.Otho ficii loco ducere: Quæcūq; ab deo sunt:ea oīa bona sunt:sine illo autem

boni eẽ nihil cuiq̃ põt. Vt mors igit᷑ optanda: ita minime ante uertenda. Quin opera danda est: ut nos uigilantis semp accīctosq̃ inueniat. Quod si fecerimus: de aī sede nūq̃ neq̃ deiiciemus: neq̃ mouebimur. Et nō mo do interitū animi: quem idocti nonnulli falso opinatur: sed ne dolorem quidem corporis ī morte qui nullus ē oino formidabimus. Nam uiuere animum post dissolutioné corporis ac p̱ sese cōsistere: põt trplici de mō strari: & primum quidé quadam naturæ ui tū rōne demū uero diuina iustcia. Et īmortalitaté sane animoꝝ satis nobis probare debet ipsa natu ra: si alia etiá nulla ratio quæ sunt fere infinitæ: posset adduci. Videmus enim nullam esse oīno nationem neq̃ fuisse unquá: quæ nō gerat diligé tem curá mortuorum uariis officioꝝ & generibus & ritibus eorum ani mos ꝑsequens: quod certe nemo faceret: si ea putaret ad uita defunctos nihil pertinere. Ad quod omnes gétes cōiter sentiunt: id quadá naturæ lege fieri uidetur. Qué quidé populoꝝ omniū de aīoꝝ īmortalitate con sensum: ii oés qui habiti sunt anīo altissimo acerrimoq̃ ingenio maioré imnodū cōfirmarunt. Quis enim uir magnus ac sapiens mori ultro uo luisset: si animum una cum corpore moriturum esset arbitratus? Num se præcipitasset ī Aetná Empedocles sine spe magna īmortalitatis. Si fal sum esse Theombrotus putasset: qđ de animoꝝ īmortalitate apud Pla tonem legerat nūquam se de muro p̄cipitem dedisset: quo illá assequere tur. Quæ tanta cupido gloriæ Curtiū. quæ tanta patriæ caritas in illum terræ hiatū potuisset īmergere: si totū se periturum morte credidisset. Idem de Codro rege: Idem de Philenis. Idem de tribus deinceps Deciis. Idem est de aliis q̃plurimis existimandum: qui prudentia & uirtute plu rimum clatuerunt. Ex quibus rebus cognosci potest animum: non mo do non interire cum corpore: sed ab eius uinculis solutum longe esse me liore statu uitæ. Itaq̃ recte inquit Phocyllides.

Aīmū ui uere post mortem triplici ter pro batur

Prima ꝑbatio

Aetna empedocles

Theombrotus

Curtius

Codrus

Phileni

decii tres

phocyllides

Vita breuis nobis: ad tempus uiuimus omnes.
Ast animus mortem seniumq̃ ignorat: & idem

Viuit in æternum: Nec illa īeptius dicta ab eodem Phocyllide legimus.

Nāq̃ manent animi mortali in corpore mortis
Expertes: homini concessus spiritus usu:

Est imago dei. Quod si ui naturæ prisci illi gentiles per quasdam uelu ti coniecturas perq̃ nocturna atq̃ diurna uisa animorum immortalita tem assequebantur: quid nobis faciundum est: quibus renatis ī Christo Ihesu omnis caligo inscitiæ e mentibus debet esse sublata? Homerica il la necati hominis diuinatio quæ uocatur νεκυομαντεία necyomátia: qd aliud tota demonstrat q̃ animos esse immortalis: Et hominem aliud ni hil esse q̃ animum ipsum inquiens.

Homerꝰ

Necyomantia

Tiresiæq̃ anima sceptroq̃ ornatus & auro

Tiresias

Venit. Dedita enim opera cum aīa in fœmineo genere usus esset poeta

Homerꝰ

ſapientiſſimis:ad maſchulinum tranſiuit genus:ut oſtenderet animam eſſe Tireſiam. Itaq; omnium primus Homerus fuiſſe legitur ex gentili-bus:qui hominis corpus carcerem nominarit hoc eſt demas:ut doceret ſolam eſſe mortem:quæ hominis animum corporeo carcere atq; nexu liberat. Animum uero a corpore ſeparatum & uigere & ſapere meminiſ ſeq; ac uelle. Quam quidem ſententiam Homerus ſecutus ita Patroclũ in ſomnis facit loqui perite Ad Achillem.

Demas Homerus patrocluſ Achilles

Num dormis oblite mei? nunc negligis orbum
Luce:modo uiuum quem ſic curaueris ante?
Me ſepeli propere:quo inferni Dytis Achille
Tranſuehar ad portas:animi nam me eminus arcent
Extincti populi ſecum tranare uetantes
En uagor:& fruſtra manes peto. porrige dextram:
Imploro:nec enim retro me annare poteſtas
Poſt ignis fortem. nec uiui longius acti
A ſociis ſeſſum. nos conſultabimus ambo.
Sed me quæ genuit:ſors dura abſorbuit olim.
Et te fata eadem Troiæ ſub mœnibus almæ

O ſupis forma ſimilis ſtãt certa perite. Nũ hæc finxiſſet unq̃ ãtiqſſimus ille diuinuſq; poeta:niſi firmiſſimis rõnibus cõpertũ habuiſſet animos hominũ cũ diſceſſũ feciſſẽt a corpore:ꝑ ſeſe cõſiſtere nullaq; tãgi mortis ſuſpicione? Et ut reliquos poetas miſſos faciã audiamus Euripiden:qui Anaxagora doctore ẽ uſus apud hunc.n. hæc loqtur Polydorus.

Euripidẽs Anaxagoras Polydorus

Adſum relictis promptuariis latebris
Portiſq; tenebrarum:colitur ubi deum
Aregia procul erebus:ciſſeide
Polidorus Hecuba natus ac Priamo patre:
Qui urbem periclum cum teneret argolici
Martis:ruinã ueritus ad Thracis hoſpitam
Polymeſtoris me clanculum miſit domum
Is cherrhoneſiam optimam glebam ferens
Populum ferocem ui regit. mecum ſimul
Multum dat auri pater:ut eſſet filiis:
Quo uiuerent:ſatis ſuperſtitibus ſuis
Atqui priamidum quoniam eram natu minimus
Me miſit extra genitor. arma nam iuueni
Haſtamq; ferre non potis eram brachio.
Dum troia rectis mœnibus:dum turribus.
Infracta ſtaret:dum meus frater fieri
Hector ſecundis utitur belli uicibus
Paternus hoſpes me quaſi quem ſurculum

Alebat augens miserum .at ubi patria periit
Hectorq; frater:& patris lares penitus
Cecidere.Pyrrhi & ipse procubuit manu
Iugulatus impii pater ad aram deæ:
Occidit auri gratia me hospes miserum:
Corpusq; pelago tradidit:quo aurum domi
Haberet ipse:iaceo nunc in littoribus
Nunc in salo ponti sine sepulchro & flætibus
Quáplurimis uorticibus actus fluctuum
Nunc corpore relicto feror matré ob hecubam
Iam tertium pendens diem:quantum mea
In cherrhonesio solo ex troia ueniens
Adest misera parens:quietem danai agunt
In littore omnes huius agri threici
Cum nauibus simul suis:nam peleo
Satis parente super suo uisus tumulo
Omnis Achilles copias classis danaæ
Quæ palmulas domum maritimas dirigunt
Remoratur unus uictimam suo dari
Ac præmium Polyxenam tumulo petens
Meam sororem consecuturus quidem
Nec enim ab amicis non feret quem petit iugulum
Fatum sororem cogit hocci die perimi
Cadaue ra duo filium tuebitur
Mater duorum illius infauste ac meum:
Náq; ut sepulchrum rite contingat mihi
Seruæ offeram me pedibus in maris salo
Manes enim exoraui:ut in matris manus
Cadam:ac sepeliar:quod itaq; optaui mihi
Erit:anui matri eminus cedam meæ
Hæc ex tabernaculo Agamemnonis ueni — euripides
Mei metu uisi:o parens quæ regia — Crantor
Genita domo seruis:ut infelix agis. — xéocrates
Quantum prius nunquá:deus quis te bona — Arcesila/us
Ex ante fortuna malis cóficit uariás. Obscure ne Euripides nobis im/mortalitaté aíoꝝ ostédit í hac lógiuscula íterfecti Polydori cóquestióe. — Cicero
Et ne cú poetis sim dicédo ꝓlixior.audiamus:q̃ ex academico crátore auditore Xéocratis Arcesilaiq; doctore & Cicero & Plutarchus memoriæ ꝓdidere de Euthynoo quodá Italo Elisii terinæi filio. Tradunt.n. hunc Euthynoú nulla neq; morbi nec alia q̃ uideri posset:antecedéte causa repéte esse morte correptú.Quá qdé inopinatá casus afflictióné pr̃ Elisius — Plutar/chus — Euthy/nous — Elisius

Terina qui īter oēs urbis Terinæ ciues & opibus & uirtute & gloria prīceps eēt:
cū ferret īpatienter:putabat.n.filiū sibi ueneno subreptū:nec aliū in tam
tis opibus &pecuniis ullū habebat filiū:quare cum nesciret:quo alio mō
Psycho/ quiret liberari ea suspiciōe:petiit psychomātion quoddā.i. animi uatici/
mantion niū:eliciebant̄ enim a malefica illa superstitiōe stultæ gentilitatis animi
mortuoꝝ quibusdā sacrificiis & carminibus:ꝑ quos ueritas disceretur.
Quare ubi post pacta sacra:ut mos erat.Elisius obdormisset: habuit ui/
sum tale.Visus est ei suus adesse pater:cui cū narrauisset de filii obitu: il/
lūq; etiam atq; etiā rogaret:obsecraretq;:ut sibi interēpti filii auctorē in/
dicaret:ille ob hanc cām uenisse respōdit.Itaq; ab hoc inqt: accipe: q̄ tibi
uides allata.Nā ex his oīa q̄ adeo doles:ītelliges.Erat aūt ille quē pr̄ secū
adduxerat adolescēs qdam Euthynoi ꝑsimilis:& ætate & forma:Is iter/
rogatus qnā eēt:geniussū respōdit:filii tui. Quæ locutus tabellas ei red/
didit.Ea uero apte tris huiusmodi uersiculos cōtinebāt scriptos.

Infans uirorum tu elisi mentes rogas
Nam morte fatali Euthynous iacet tuus:
Quē uiuere neq; parētibus erat utile. Quod si gentiliū opinioni non
credimus:an ēt uiris xp̄ianis:illisq; & scīssimis & eruditissimis nō crede/
Aurelius mus? Hæc sunt Aurelii Augustini uerba ad Paulinū ep̄m nolanū.Porro
Augusti/ cū Mediolani eēmus:audiuimus:ꝙ cū debitū repeteret̄ a quodā defun/
nus ctipr̄is cautiōe ꝓlata:qd̄ filio nesciēte a pr̄e iā fuerat ꝑsolutum:cōtristari
Paulinus homo grauissime cœpit atq; mirari:ꝙ ei pater moriēs nō dixerit:qd de/
ep̄s beret:cū fecisset etiā testamentū.Tū ei nimis anxio apparuit idē pr̄ eius ī
Mediola somnis:& ubi esset recautum: quo illa solutio uacuata fuerat:indicauit.
num Quo inuēto iuuenis atq; mōstrato:nō mō falsi debiti calūniam ꝓpulsa/
uit:sed ēt pr̄nū recepit chirographū:ꝙ pr̄ nō recepat:q̄do est pecunia ꝑso
luta.Hic igit̄ putat̄ aīa hoīs curā gessisse ꝓ filio: & ad eū uēisse dormiētē:
ut docēs qd̄ ignorabat:a magna eū molestia liberaret. Ambigendum ne
est cuiquā aīos hoīum esse īmortalis:ubi a corpore se diremerit:cū ꝑspi/
cue intueri liceat eis uiuos etiā esse curæ? Sed audi deinceps magis admi
randū:qd̄ seqtur : Sed eodem ferme tp̄e quo audiuimus:id nobis apud
Mediola Mediolanū cōstitutis.Carthaginis Rhætor eulogius:q meus in eadē ar/
num te discipulus fuit:sicut ipse mihi posteaq̄ in africā remeauimus rettulit.
carthago Cū rhætoricos Cicerōis libros discipulis suis traderet:recēsens lectionē
Cicero quā postridie fuerat traditurus:quendā locū offendit obscurū : quo non
intellecto uix potuit dormire sollicitus.Qua nocte somniāti ego illi qd̄
nō intelligebat:exposui: īmo nō ego sed imago mea nesciēte me & tam
longe trans mare aliquid aliud siue agēte siue somniāte & nihil de illius
dubiis omnino curante.Quomodo fiant ista.nescio sed quomodolibet
fiant:cur nō eodē modo fieri credimus:ut in somnis qsq; uideat mortu/
um:quo fit ut uideat:& uiuum ambobus utiq; nesciētibus neq; curāti/

bus:qs uel ubi uel quādo quorūdā imagines somniet. An fortassis cupiā minus locuples testis uideri dbet Aurelius augustinus & eps & tāta sapientia uir:qd nō q ipe fortasse pmulta i se esset exptus:præ uerecūdia narrare uoluerit:sed aliena rettulerit:At nō ea pfecto narrasset uir grauissimus:nisi uera esse certo didicisset. Verum audiamus præsbyterum Hieronymū uirꝝ ut triū linguaꝝ eruditissimū ita ueritate & sanctimōia nemini iparé. Is.n.in iis q ad Eustochium:& ad reliquas uirgines scribit de regula uiuēdi i monasterio:ita iquit. Expto itaqꝫ seni deuote cōsuléti credite filiæ. Si semel gustastis:q dulcis é dominus:ad qué accedétes poteritis ab eo illud audire:uéite:& ostédā uobis oé bonū. Et túc ostédet uobis talia:qlia nō nisi assuetæ métes norūt. Scio qd carissimæ. Ná ut inscipientiā loquar:ego homūculus sic abiectus sic uilis i domo domini adhuc uiuens i corpore angeloꝝ choris sepæ iterfui de corporeis p hebdomadas nihil sentiens diuinæ uisionis itutu post multoꝝ sepæ dierū sapiētia psci us futurorū. Corpori redditus flæbā: qd sic manés felicitatis habebā: qd inerrabilis delectationis sentiebā. Testis est ipa trinitas:quā cernebam:ne scio quo intutu:testes sunt:& ipi beati spiritus:q aderát:testis é & cōscientia mea qbus bonis ipse fruebar:quod & qlia nescit pferre mollicies corporis mei. Nō pōt ad táte cōtéplatiōis dulcediné cor sæcularibus plenū negociis puéire. Hæc ab Hieronymo scripta sunt. Quæ uero uas electionis Paulus apostolus de se scripserit:nō sunt uisa mihi ptereunda. Ná & auctoritate scribétis & rei magnitudíe sūt auditu dignissima. Si gloriari iqt:oportet:nō expedit qdé. Veniā aūt ad uisiōes & reuelatiōes domini. Scio hoiem i xpo āte ānos.xiiii.siue i cope siue extra corpus nescio : deus scit:raptū hoiusmōi utqꝫ ad tertiū cælū. Et scio huiusmōi hoiem siue in corpe siue extra corpus nescio: dus scit:quoniā raptus i padisū & audiuit arcana uerba:q nō licet hoi loq. Si uiuētiū adhuc i corporibus ai nō p uisa qdā allata extrisecus q a græcis uocāt φαντασματα Phātasmata sed sui ipoꝝ ui atqꝫ natura siue ad breuissimū tpis pūctū ab illo fuerit a corporibus sepati atqꝫ iisdé redditi:qui uerbo & Lazarū suscitauit & puellā: siue a sensibus abducti atqꝫ altius eleuati ea lumíe métis pspexerit:q oculo corporeo uider nō licet:si uiuētiū inq ai pséte sine ullis corporis adminiculis pmulta scire atqꝫ cognoscere : quæ sunt ab omni sensu corporis aliéa:quid dubitemus & animos esse imortalis:& tū demū frui suæ immortalitatis bono:cū a se omnino abdicarint corporeū omne ipedimentū. Sed hæc horūqꝫ similia:si cum fortasse uideant antiquiora:exéplis ité duobus tempestatis nostræ cōtenti simus. Gabriel condelmarius qui po stea Eugenius nominatus summa cum dignitate & gloria Romano pūtificatui præfuit:cum uæhemētius ægrotaret:essetqꝫ de eius salute a medicis oibus desperatum:illi iam de morte nō tam sollicito quā nihil certius expectāti & petrus & paulus apostoli duo apparuerūt i somnis : utq

Hieronymus
Eustochius
Paulus apostolus
Phantasmata
Lazarus
Gabriel condelmarius
Eugéius
Petrus
Paulus

bono aio esset:hortati sunt. Nam & bonam ualetudinem ei redditá esse
& ꝓpedié fore:ut summus põtifex crearet. Quod quidé uterúq; secutū é
Martius — Nam tum simul cū somno illū reliquit febris:tū nõ multo post cū Mar/
columna — tinus Columna prudétissimus ille & ãplissimus põtifex quá fortunatis/
Nicolaus — sime & cū mirifico ecclesiæ romáæ ícreméto uitá finisset:põtificatui ipse
quintus — ꝑfectus é. At Nicolaus Quítus optimus ille & eruditissimus plane uir in
cuius munificétissimi patris obitu docti oés ígenioq; ꝑstátes extremum
Nicolaus — aufragiū passi sunt:Cū nicolai albergati sapiétis í primis & sácti uiri Car
cardialis — dialis bononiésis obitū molestius ferret:hūc tádé ꝑ somnū ad se ucír exi
Thomas — stimauit:& ita anxiū appellare:Thoma fili qd diutius gemis: qd adeo te
affligis:pone lachrymas:& te collige. Nobis.n.bene é benignitate Ihesu.
Itaq; surge atq; accigere. Ad breue.n.tépus graue tibi subeūdū é munus
Petrus — petri gubernádæ nauiculæ. Quá qdé somni uisioné haud ille dissimulan
apostolus — ter præ se tulit:Ná cū aliis nõ nullis familiaribus:tū etiá mihi cū hac iter
Germáia — faceret Germaniá petés ab Eugenio legatus:cū íter loquendū í sermoné
Eugénius — ícidissemus de másuetudíe & grauitate Nicolai cardialis id oé somnium
Philel/ — corá ueluti iocabūdus rettulit:subdidit enim cū hoc euenerit: Philelphe
phus — mi fructū recipies ueteris nostræ cõsuetudís. Cumq; intra alpes eodé iti
Aeneas — nere obuiá habuisset Aeneá siluiū ítegerrimū & eloquétissimū episcopū
Siluius — trigestinū:q a Frederico austrio romáoꝝ rege orator ueniebat ad philip
Frederi — pū Mariá íclytū Mediolanésiū ducé:simulq; uterq; uespi diuertissent in
cus rex — quádá cauponulá: & aeneas parcius sumptū faceret: utpote q ab eo rege
Philip/ — legaret:q stoica eruditus ístructusq; disciplina nõ mĩus parsimoniæ nū/
pus dux — morū quam.uitæ frugalitati cõtinéter studet:tum ad æneam cõuersus
Thomas Reuerendissime pater íquit:quid est opus tanta utamur parsi/
monia:cum uterq; in ecclesia romana pontifices maximi futuri sumus?
Quam qdem rem nõ serio minus q̃ ioco eum prædixisse certus ostédit
euétus:Videmus.n.alterum summa sua cum laude summum pontificé
Pius secū — cõcessisse naturæ:at Aeneam cui nūc Pio seccūdo nomé é:nõ secus forti
dus — ter quam cõstanter põtificatum gerere. Sed qd tam multis exemplis uti
Samuel — mur? Nū uetus nouūq; testamétū frustra emanarit í mūdū? Succita Sa/
Saul — muelem ait Saul. At Iacob descédam ad filiū meum in ífernū lugés. Hæc
Iacob — ne ab utroq; dicta essent:si minus certo téuissent filioꝝ animos post cor
Iohannes — poris dissolutiōem ét uiuere? Quid.n.afferam testimoniū Iohánes apo/
apostolus — stoli atq; euágelistæ? An huic ét nõ credĩmus? Licet inqd exterior homo
noster corrumpat:interior tamé renouat de die in diem. Rursusq; licet
moriat in corpore:uiuit in aía. Quid.n.meminero aut mortuū diuitem
Habraá — sepultumq; in íferno:aut médicum ad angelis portatum in sinu habraæ
cum ore domini dictū audiamus. Qui crediditin me:nõ moriet í æter/
num.& licet moriatur uiuit? Viuit íquam Iacobe Antoni Marcelle Vale/
rius filius ille tuus.& uiuit is qdem eam uitá:quæ mutabillitati nulli su/

bi cta e:sed eadem semp atq perbeata. Itaq uiciedus tibi est atq obstringedus rationis custodia omnis aimi mæror. Luctus ois ac gemitus abdicadus i te floretissimi senatus & bonorum grauiumq uirorum oium oculi diiugunt. Quare tibi cauedu e:neqd comisisse existimeris:quapropter reprehedi iure queas. Quam me delectat Hesiodus:q natales oium doles gaudet i funere: Quem ipum fortasse Thraces secuti tradunt ortus hoium lugere:obitus uero celebrare soliti. At Massilenses eodem die. quo funus e elatum. adhibito domestico sacrificio necessariorumq couiuio luctum finire cosuesse. Apud lycios uero no morem dutaxat sed legem fuisse legimus:ut no nisi ueste muliebri luctu seruaret: Idq ob eam rem factu : ut cultus deformitate commoti se maturius a mærore abducerent:cu intelligeret luctu effœminatum esse & mollem & a uiri grauitate dignitateq maxime alienum. Tot igit exemplis admoniti non uincemus tande omnem animi molliciam? no reprimemus lachrymis? no luctui finem statuemus? Cauendu e:si sapimus :ne nimia nostra in filios pietas despationis loco apud deum habeat Quod si communis ea oium getium opinio si tot graues ueræq sententiæ nobis aiorum imortalitatem no proba propter eos:q deprauatis moribus existimant aios una iterire cum corporibus ob eam. s. rem:quod ne in corporibus quide ipsis suos sibi aios ee sentiunt:utamur etia rationis adminiculis atq armis:qbus omnis male credentiu pertinacia no oppugnet modo:sed etiam expugnee:opprimatq. Sed antequam disserendi aciem descendam:in medium ueniant priscorum philosophorum de aimo sententiæ. Sic enim facilior uictoria nobis erit. Aggrediamur autem ab iis:qui i philosophia ionica claruerunt. Thales milesius animu dixit esse naturam:quæ semper seipsam moueret : talis autem definitio & si declarat animu esse immortalem:no homini tamen magis conuenit:quam præstantiori cuidam essentiæ. Anaxagoras uero clazomenius esse aimu dixit specie aereu & corporeu Zeno stoicus animu uoluit ignem esse alii uero plæriq stoici spiritu calidu animu esse dixeru t. Et hi qdem omnes no de hominis animo hoc e intellectiuo sed de sensitiuo atq corporeo sunt locuti. Platonis aute discipulus Aristoteles dupliciter de aio e locutus. Nam ubi quattuor nota illa principiorum genera coplexus esset:ex qbus corpora inferiora oriunt omnia:quinta quada censuit esse natura:ex qua sit mens. Eam uero nominauit enthelechia hoc est perfectionem idcirco ita appellatam:quod aimatum corpus perficiat ea ui atq uirtute:qua corpus est aimatum. Enthelechia uero ipsam aliud nihil esse uult Aristoteles quam energian id est agilitatem quandam & operationem iteriorem:quæ est ueluti uia ac dux ad exteriorem corporis actionem. Huiusmodi enim ui atq motu animi corpus aimatum ad operandum impellitur? Ipsum autem animum ita definit: Animus est enthelechia prima corporis naturaliter istrumentalis : q uitam

hesiodus

Thraces

Massilenses

Lycii

.ii. probatio

Thales

Anaxagoras

Zeno

Plato

Aristoteles

enthelechia

energia

Animi definitio

habere põt. At huiusmodi de aĩmo definitio nõ intereſt magis hoĩs q̃ & pecudis & ſtirpis. Præterea enthelechiá Ariſtoteles: quæ ut dixi: pfectionem ſignificat: p ſpeciali ĩtelligi uult eſſentia: quæ eſt ĩ effige: Nam eſſentia tripliciter accipit᷑ apud Ariſtotelem: Vna quæ conſtat corpoꝝ qdé: ſed ut aĩmalia & ea quæ nõ arte fiunt: Et hæc ꝓpterea eſſentia dicit᷑: quoniá & hæc ipſa ſit: & cætera quæ ſunt: eſſe faciat. Altera eſt eſſentia: qua materiam informé & rudem adhuc mente cõſyderamus. Et hæc quidé eſſentia poteſtate eſt oĩa: quæ fieri ex ſe poſſunt: effectu autem nihil adhuc ut æris maſſa & ligna rudia. Tertia uero é eſſentia: cui effectu accidés pficit eá: exornatq; forme impreſſione: Ex qua quidé forma q̃ ĩſigniuit ars: id quod pfectũ é: nomé accipit ut ſtatua: quæ ex ſimilitudie formæ: cuius é ſtatua: ſimulacrũ uocat᷑. Similiter ĩquit homo animal certe eſt: & é rudis materialiſq; eſſentia: & hæc ſane cõpoſita ex materia ac forma: qppe q̃ ex corpore aĩoq; cõſtat. Eius igit᷑ corpus materia eſt aĩus uero forma. Et ſecũdũ eá formá hoc eſt animũ aĩmal nomé accepit. Hanc igit᷑ formá qua ſingula formãtur: Ariſtoteles generaliter uocat enthelechiá id é abſolutá pfect oné: Hac enim obueniéte pfectiõe rudia quæ antea & in ſola poteſtate fuerát: ad actũ effectumq; pueniũt: Ná ſunt quedá ut ipſe ĩquit: ſola poteſtate animalia: ut oua aut ſæmina quædá uero cũ opatiõe & effectu: ut quæ adhibito fotu excudũtur animalia quéadmodũ cognoſci ex auibus põt: Ná eæ ex ouis quæ fouerĩt: pullos excudũt. Qua ex re nõ obſcur᷑ apparet enthelechian nõ cuiuſuis corporis eé aĩum: ſed eius tátũ q aĩmi capax ſit: & ob eá rem dixit. quod uitá habere põt: Nõ enim quicquid eſt corpus: idé ét uiuit. Nec tamé prætereũdũ arbitror Ariſtotelé ꝓ illo qnto genere aliud ĩtellexiſſe nihil ſecũdũ Plutarchũ q̃ cælũ ipũm. Quare cũ Auerrhus ille cordubéſis: qui ĩ pleroſq; eius philoſopi libros egregie é cõmétatus: colligit ex ariſtotelis dictis uná eé & eadé ĩ oĩbus méte: ita id puto accipiédum: quod ita ex illa cæleſti ſpecie aĩus intellectiuus in cũctos hoĩes æqualiter fuſus ſit: ut corpora aĩmátiũ oĩa ex quattuor illis elemétis ortum habét. Hác autem animi uim eundem hũc eſſe immortalé uoluiſſe pater ex iis: quæ ab eo ſunt ſcripta ĩ libris de aĩo. Ita. n. ĩquit. De méte aũt & ui cõtemplatiua nõdum é perſpicuum. Sed uidet᷑ eé aliud géus animi. Et hoc ſolum põt ſeparari quéadmodum id: quod é perpetuũ ab eo: q corrũpi põt. Senſit igit᷑ Ariſtoteles tátus ille & tam illuſtris philoſophus quod ſecũdum erat aĩ genus: ĩmortalem eé animum: cum oſtédit métem: quæ nobiliſſima eſt & optima pars aĩ: & corrũpi nõ poſſe & eſſe ſempiternam. Et métem quidé docet eam eé animi partem atq; uirtuté: ad quam referunt᷑: q̃ ſinguli ſenſus nunciant: & quæ de iis quæ ſentiunt᷑: iudiciũ facit: examinatq; cuiuſmodi ea ſint: quæ ſenſibus uarie occurunt. Hác uero locatá eſſe in penetralibus cordis aſſerit: ubi alias quo p aĩ ſpecies locatus dicit imaginationé memoriá apetitũ excurſioné. Et alio ĩ lo

Eſſentia dei tripliciter

Plutarchus auerrhuſ

co asserit Aristoteles mété aduenire extrinsecus: eamq; solam eé diuiná Ita.n. scribit libro secũdo de aíalium generatione ad uerbum. Aristoteles

Relinqtur ergo mentem solá extrinsecus aduenié tem ingredi:& eádé solá esse diuiná:Nihil.n.cum eius agilitate habet cõmune opatio corporalis.Omnis igit᷑ uis aími uidet᷑ alius corporis esse pticeps & eius qdé diuinioris q̃ illa sunt corpora:quæ uocátur eleméta. Nec me latet: quæ sit cõmunis philosophorum quorũdá nostræ tépestatis opinio:q se solos Aristostelicos haberi uolunt etiá iis:quæ nusquá ab Aristotele scripta cogitataue sunt:cõtédétes isti quidé animũ esse totum in toto corpore & totũ item in qualibet parte corporis.Sed habeant isti sibi philosophiá:quá uolunt philosomati potius quá philosophi:modo aut Augustini sententiá: quam minime improbo:ubi scilicet intelligat᷑ de illo toto solũ:quod pfectionis essentiæq; uocat᷑:aut ineptias suas aristoteli nõ ascribát: Nam q̃q̃ animi uires magis í uno loco quá in alio apparent:aliæ í cerebro aliæ í iecore aliæ í testibus & aliæ í aliis membris p qualitate & aptitudíe corporeorum ístrumentorum earum tamé omnium initia & quasi radices quasdá Aristoteles pbat e sede cordis emanare:quádo sucus cõcocti atque confecti cybi p uenas cordis cæterũ corpus irrigat: & motus corporeus qui iocularis est:a corde ipso initiũ sumit.Venarũ.n.& neruorũ initiũ & ueluti quidá nodus ipsum cor est:ut Aristoteli placet.Penes cor auté intellectiua uis agitata rationabiliterq; ignita se ibidé coaceruare existimat᷑ potestate quidem illic habitans actu aũt atq; effectu ad corporis conseptũ & uiciniam commeans:Quin etiam docet Aristoteles in iis quæ de motu animalium causa reliquit scripta:nulla necessitate fieri:ut in quaque corporis parte sit animus sed in quodam principio. Id autem esse cor antea exposuimus.Itaque neque secundum totum quantitatis animus est in qualibet corporis parte:cum animus talem totius naturam:nec per se habere possit:nec p accidens:neq; etiam secũdum uirtutis totũ. Nõ eím pro sua ui qualibet animus é í qualibet corporis parte:sed secũdum uim uisiuam í oculo & secũdum auditum í aure:& secundum alios sensus in aliis sensuariis.Sed ut redeam ad métis immortalitatem: separari docet Aristoteles ítellectiuum hoc animi genus ab illo:quod sensitiuum uegetatiuũq; dicimus.Hæc enim pars tota est corporis:quod quoniã constat ex concretione quattuor illorum elemétorum:& discernatur:& corrũpat᷑: necesse est.Aristotolis autem auditor Dicæarchus & Dicearchi condiscipulus Aristoxenus mihi probari nullo pacto possunt:quorum alter animum esse dixit conueniétiam corporis & intétionem quádam: quæ ex ipsius corporis natura figuraq; uarios motus multiplicesq; cieret.Dicæarchus uero animum uoluit aliud nihil esse quá cõuenientiá quattuor elementorum.Vterq; enim de animo in commũi locuti sunt. Hos autem quodammodo secutus Asclepiades medicus animum esse dixit concer

Philosomati | Augustinus | Dicæarchus | Aristoxenus | Asclepiades

tationē ſenſuū.Concertationē autē uoluit eam eſſe cōuenïētiam qua ſen
ſus ipſi certatim ad naturæ munus uterent̃.Itaqꝫ hi tres patriter animū
critolaus uoluerunt eſſe corporeū.At Critolaus & ipe peripateticus animū dixit
Hippar- cōſtare ex quinta eſſentia:hāc uero ꝓ cælo ītellexiſſe nemo eſt: qui ſecus
chus ſentiat.Hipparchus uero ſtagerites a doctore ſuo neceſſarioqꝫ Ariſtote-
le diſſentiēs ob idqꝫ lōge deterior uoluit animū aliud nihil eſſe q̄ ignem.
Plato Sed āteq̄ de Platone reliqſqꝫ platonicis uerba faciā:me cōferam ad Pythā
Pythago gorā:qui philoſophiæ Italicæ prīceps fuit uir ſane & doctus & magnus.
ras Veꝝ pythagorici hūc aliqui narrādo ātecedāt. Et omniū primus Epicu
Epicuruſ rus:qui animū eſſe dixit tēperationē ex hiſce quattuor ex q̄litate ignea:
ex qualitate aerea:ex qualitate ſpiritali:& ex q̄litate q̄rti: cuiuſdā generis
īnominati.qđ apud eū erat ſenſituū. Ex quo pōt ītelligi epicuꝝ de aīo
Democri ītellectiuo locutū omnino nihil.Democritus uero quē epicurus ī phyſi-
tus cis eſt plurimū ſecutus:putauit aīmū eſſe cōcretionē igneā ex iis atomis:
Leucip- quæ ī ratiōis cōtemplationē cadūt:quæ formas quidē orbicularis habēt
pus uim autē ignitā:quod eſſe corpus uoluit. At Leucippus huius doctor cū
Empedo poſuiſſet numerū atomoꝝ frigidarū:dixit animū eſſe tēperatū reſpira-
cles tiōis frigus.Nec multo melius ſenſit agrigentinus Empedocles: qui ani
Hippon mū eſſe affirmauit ſanguinē cordi ſuffuſum in eodē ille errore uerſatus:
quo ii qui dixerūt animū eſſe cor ipſum ex quo & miſericordiā dicimus
Critias & cōcordiā.Sed Hippon animū eſſe aquā:ob eam rem nō dubitauit affir
mare:quod diceret ſæmē genitale:nō ſanguinē eſſe ſed aquā. Critias ue-
ro nō aquā animū eſſe uoluit ſed ſanguinē:quoniā uideret:qđ membrū
ſanguinis ſit exꝑs omnino:cōtinuo morte ītercipi.Verū eo eſt empedo-
cles tolerabilior Critia:quod ī corde principatū aīmi ītelligēdiqꝫ uim cō
ſtituit.Inqt enim ſanguīe cordis uiget̃ hoīs ītellectū:ſiqdē ītimis nr̄is ſen
ſibus ſentimus ea:quæ ſunt extra nos propter cognationem : ob eamqꝫ
rem ita reliquit ſcriptum:

Terreno terram noſtro flamaſqꝫ calore
Humidaqꝫ humenti ſentimus & aera flatu:
Paceqꝫ tranqllū ſit litis imagīe litē.

Sed de his oībus uel qualia ſint: uel
q̄tam habeāt differētiā īter ſeſe:cordis ſanguīe dicebat diiudicari. Fuerūt
etiā q dixerūt aīum eē aīam:hāc āt eē uoluerūt ſpiritū:quo uiuimus Nō
nulli exiſtimarunt q̄dā cerebri cellulā:aī tenere prīcipatū.Alii uero ſecus.
Nā neqꝫ cerebri partē ullā eē aīum uoluerūt.Sed aī ſedē hac locū ii poſue
Pytago- rūt ī corde hi aūt ī cerebro.At Pythagoras ſamius cuius nomen habitū ē
ras illuſtre auctoritaſqꝫ āpliſſima æternitatē aīoꝝ oſtēdere cōatus aīum đfi
Animi niuit eē numeꝝ:q ſeipum moueret.Nec ē mirū ita Pytagorā aīum đfiniſ
definitio ſe:q tātā uim numeris dignitatēqꝫ tribuerit: ut eos āte mūdi aīum fuiſſe
μονας aſſereret:& cū unū nō eē numeꝝ diceret ſed fontē quēdā atqꝫ originē nu
Monas meroꝝ:īferebat unitatē.q̄ a græcis dr̄ μονας Monas : oīum eē initiū ac

finé:cũ ipa neqʒ pricipiũ i se nec finé admittat. Et ita eá deducés ad diuiná illá sũmáqʒ essentiá referebat:eiusqʒ notioné assequẽtiũ rerꝝ numero posteritateqʒ ideo seqstrabat:qđ non pluralitate nec téporis posteritate sed ꝑcreatiõe seiunctá uellet:eandéqʒ unitaté ad uniuersi mũdi aíum: a quo sint aí singuloꝝ:simul rõne referř nõ dubitabat. Itaqʒ hác unitaté q̃ a prima reꝝ causa ortam affirmaret usqʒ ad mũdi aíum ubiqʒ itegrá sempqʒ i diuiduá ppetuá perénemqʒ potestaté seruare Pythagoras arbitrabať. Et quoniá putaret numeros eé reꝝ oíum substátias:dicebat unũ qđ eét pricipiũ numeri:& qđ cũ ente cõuerterež:idé eé. Numeꝝ eím ex unitatibꝫ cõponi neqʒ ad ens ullá oíno accessioné facere sed diuisioné negare dũtaxat. Omne aũt ens aut simplex eé & ita diuissioné nullá admitteř neque opatiõe neque potestate aut esse cõpositũ:& id qdem nõ i diuisiõe suaꝝ partiũ sed i eaꝝ cõiunctiõe habere suũ esse:& ita unũ quodque tueri suũ esse:ut suam tueť unitaté huiusmodi igiť humái substátiá quá æternam opinabať:numerum esse definiebat seipsum mouentem. Et is quidem numerum pro méte accipiebat: quam ipam id circo numeꝝ appellauit: quoniá ad harmoniá quæ conuenientia quædá est:numero opus sit. Verũ etsi hic aliqd dixit nõ multũ tamé. Nam i pecudibus quoque animus q̃diu est i corpore:seipum mouet. Philolaus uero Crotoniates Pythagoran secutus animũ esse disseruit harmoniá. At Heracletus ephesius igéio suo fisus magis q̃ doctoris cuiu spiá disciplina:quo se nullo unq̃ usum affirmat:duplicé esse aíum uoluit:alteꝝ mundi:alteꝝ aíantiũ. Ac mundi qdé animũ esse euaporationé ex humidis:quæ i ipso sunt. Sed aíantiũ animũ ex ipsa fieri euaporatiõe:quæ extrinsecus fit:& ex ea quæ similis generis est i ipis. Itaqʒ mirádũ nõ é si:itercutis aquæ morbus fuit i causa:ut periret:q tátũ humidoꝝ euaporatiõi tribuerit. Quá ipsam opinioné Alchmæon medicus idéqʒ philosophus eadé demétia é secutus. Diogenes uero apollõiates Anaximenes Cretésis nõ multo his duobus mihi sunt uisi prudétiores:q reꝝ pricipiũ aeri tribuerũt:& hũc eé uoluerũt animũ Ná quoniá secũdũ illos aer é elemétoꝝ oíum & tenuissimus & pricipiũ ideo aíus & cognoscit & mouet. Qua eím pricipiũ é:cognoscit ét cætera qua uero téuissimus:ideo eé ꝓbant cõsentáee motiuũ. Et qđ prætereũdũ nõ est: de Heracleto:sunt q illũ dicant: definisse animum esse scintillá stellaris essentiæ. Xenophanes quoqʒ colophonius mihi incõstantior uisus é:q aíum nunc ex terra aquaqʒ cõstař:nũc spiritũ esse dixerit: & utroqʒ tamé modo mortalé. Nec Xenophane mihi uisi sunt multo acutiores aut Parmenides q ex terra & igni aut Boethus q ex aere & igni animum cõstař sunt opinati. At Hippocrates medicus animũ esse dixit: tenué spiritũ p corpus omne dispsum. Sed iam ad pytagorá nostra reuertať oratio. Is eím Pherecyde syrio usus doctoř philosophoꝝ omnium primus ut tradunt qdá:æternitaté aioꝝ asseuerauit:q̃q̃ Thales milesius q pytha

philolaus
Heracletus
Cauillũ
Alchmæon
diogenes
anaximenes
Heracletus
xẽophães
Parmenides
Boethus
Hippocrates
Pythagoras
Pherecydes
Thales

goran ãnis circiter centũ antecessit: idem tenuisse ostẽdit. Pytagoras igit̃ primus ex italia philosophoꝝ familia asseruit aĩos nulli subiacere interitui nulla tamẽ ad eã rem reddita ratione: siue qđ definitionẽ satis ex sese firmã esse iudicasset: siue qđ tãta eius foret auctoritas apud omnes: ut q̃

Plato quid ip̃e dixisset: oĩ ratiõe firmius haberet̃. Secutus ẽ tãdẽ Plato Socratis

Socrates auditor: quẽ tris ꝓbare ac sequi solitũ legimus: doctorẽ suũ eum quẽ di-

Heracletus xi. Socratẽ ĩ moralibus: & Heracletũ ĩ naturalibus. In iis uero quæ supra naturã: diuinaqꝫ sunt: Pythagorã. Is igit̃ Plato cũ ad mundi similitudinẽ

Pytagoras animũ trifariã diuisisset: eius principatũ hoc est mẽtem quæ ratiocinat̃: ĩtelligit: ac sapit: ĩ cerebro tanq̃ ĩ capitolio: aliquo collocauit: quoniam ea corporis pars lõgius abest a colluuiõe & sordibus: uigorẽ autẽ iracũdiæ

Tυμοσ atqꝫ aĩmositatẽ quẽ græci Tυμον Thymõ appellãt ĩ corde: cupiditatẽ ue

Thymos ro subter præcordia Huiusmodi enim ordinẽ etiã ĩ uniuerso mundo & ĩ republica ipsa seruauit Plato. In ciuitate. n. & uniuerso populo q prudẽtia cæteris ciuibus sapiẽtiaqꝫ præstãt: eos habitare iubet æditioris locos urbis: qque præcepta dent: iubeãtqꝫ agẽda. In medio aũt urbis tanq̃ in castris militarẽ iuuẽtutẽ & rebus agẽdis aptam collocat: quæ exequatur & agat: quæ sunt a præstãtioribus constituta. In extremis uero Vrbis eiusdẽ locis opifices esse uult & uulgaris reliquosqꝫ oĩs: q aut ĩ sesilli: aut ĩ sordida arte uersent̃: ut pareãt ꝓ cõueniẽti quoqꝫ atque utili ministerio. Ea dẽ ratiõe ac similitudĩe ĩ mũdo ẽ usus: cuius summitatẽ ac principẽ q imperat: regit moderat̃ oĩa: cælesti domicilio dimetit̃. Huic tanq̃ in media

Angeli regiõe subiicit ãgelos atque dæmões: q agãt omnia exequãturqꝫ ꝓ impe

Dæmões rio. In terra uero homĩes sunt positi: ut pareãt: & ministerio præsto sint. Et ita ĩ nobis qddam regale esse uult positum ĩ summo: qđ imperat: qddam uero quod agat collocatum in medio. Tertium aũt pubetenus & ĩfra positum: quod regit̃ atque administrat̃: & ea quidem duo appetitus species esse uult: quæ ratiõi tamẽ naturaliter pareãt. Imperat igit̃ mens ĩ capite: quæ ẽ prima animi uis eaque cõtemplatiua: qua ĩtelligimus ac sapimus. Altera uero aĩ uis quæ secundæ ẽ dignitatis: ĩ pectore cõstituta ut agamus: quæ iussa sunt: efficit. Reliq̃ uero inferius posita illa uis uiribus melioribus morẽ gerit. Cẽset aũt plato animũ meare p oẽs artus totumque corpus: & p singula mẽbra quasi ĩstrumẽta uim suam ostẽdere & ad ipsum in sentiendo quidem referri oĩa: quæ sensibus occurant: ea uero q̃ sensus referans: esse alia atque alia. Definit autẽ Plato aĩum hisce uerbis.

animi definitio Animus est substãtia ĩcorporea seipsam mouẽs ac ratiõalis: Huius uero immortalitatem demonstraturus ita Socratem in libro de pulchro: qui

Phædrus Phædrus inscribitur: differentem facit tali argumentatione & ea quidẽ

Argumẽtatio platonica ad uerbum: Animus oĩs immortalis est. Quod enim semper mouet̃: est immortale. Quod autem aliud mouet: & ex alio mouetur: cum finẽ habet motionis: uitæ etiã finẽ habet. Solum ergo quod seipsum mouet: ut

qđ seipsum non reliquit:moueri nūquam desinit: sed etiā cæteris quot quot mouentur:hoc fons & principium est motiōis: Ad pricipi nulla ē origo. Ex principio.n.oē ortum necessario oritur. Ipsum uero nullū ortum: Nam si ex aliquo principiū gigneret:principiū esse non posset. Sed quoniā non oritur necesse est:ut nec etiā corrūpatur. Principiū eni si perierit:neq; id ex alio unq̄ nec aliud ex illo oriatur: si quidem a principio oriri oportet oīa. Ita igitur fit:ut motionis qdem principiū ex eo sit:qđ ipsum moueatur a seipso. Hoc aūt nec interire nec nasci potest. Vel & oē cælum naturaq; oīs corruat:atq; cōsistat: Quæ ipsa nunqd ex eo cōsistere rursus possint: Vnde agitata ortum sint habitura? Cum igitur perspicuū sit id esse īmortale:qđ mouet ex seipso:qs uerebit hác ipsam esse aī essentiā & rationé dicere? Omne.n.corpus.qđ exteriore agitatur motu: est in aīum. Quod aūt interiore motu suoq; agitat:aīatum ē: hæc.n. est propria animi natura. Quod si hoc ita habet:aliud nihil esse: q ipsum a seipso moueatur:q̄ animum necessario fit:ut animus neq; nascatur:neq; moriatur: Quá subtilissime certe plato: & q̄pulcherrimæ īmortalitatem animi argumentando cōclusit modo nō ita principium quéadmodum finem sustulisset. Ná & si animi nō nascunt:creantur hi tamé : simulque ab illo infundūtur in hoīum corpora:ab quo sunt oīa ex eo creata:q antea nō fuisset:& eodé quidé temporis puncto & creant & infunduntur. Nec.n.cum illis sentio:q uolunt aīos nostros simul oīs creatos esse. Nec item cū illis:qui asserūt ita hoīum animos ab animo:ut corpora ab Adæ corpore manare. Xenocrates uero aliud dicere nihil usus est:q̄ quod doctor eius Plato sensisset. Nam cum ait animum esse numerū:cuius uis ex natura sit maxima:nihil plus addidit: q̄ oém illam seipsam mouentem uim ab ipso deo manare:id quod etiá Platonem uoluisse ex eius scriptis dep̄hendi potest. Arcesilaus uero ut fuit mediæ auctor academiæ:ita ét a Platone supioribusq; platonicis dissentiés eadem ratione animum esse putauit sanguiné:qua & Hippon & empedocles nō quæ mentis uis foret secum ipse cōsiderás sed oīa ad sensum referés:qui cū totus sit corporis:interit etiam una cū corpore. Nec prætereūdus est Heraclides ponticus:qui animū dixit esse lucem principatū is uidelicet igni tribuens. Sed redeamus ad Platoné. Hic nō tam animi nobis qui creatus eēt:īmortalitatem ostendit quam eam æternitatem:cuius etiam prīcipium nullum est:firmissima argumentatione demonstrauit. Quá ratiocinádi uim & Speusippus ac reliqui fere omnes qui a Platōe fluxere:maiorem immodum approbauerunt:suntq; secuti. Vnus Aristoteles est inuentus qui a doctore suo quem ánis uiginti audiuerat dissentire sit ausus argutia potius usus quam ueritate: Quod si maluisset uirū se gratu & iustum existimari quam æquæ uersutum ac doctum: nunq̄ ab eo quod nō minus probat.quam accutissime norat:declinasset itinere. Sed ita sunt hominū

Xenocrates
Arcesilaus
Hippon
Empedocles
heraclides
Plato
Speusippus
Aristoteles

ingenia gloriæ cupiditate plerūq; accenſa ut neq; penſi uelint:nec uerita
Stoici tis habere rationē.Nec tamen ſtoici prætereundi ſunt:qui auctore Anti-
Antiſthenes ſthene Socratis diſcipulo nomē inter philoſophos habent:honorificum
plærīq; hoꝝ ex natura ignea cōſtare animū putauerunt:qui conſentien-
Socrates tes Empedocli eius prícipalē partem locauerunt in corde:nec eam tamē
ſanguinem eſſe uoluerūt.Siquidem ſanguis cū corpore ſimul naſcitur.
Zeno At Zeno Cittieus thebani Cratetis auditor opinatus eſt animū eſſe ſpi-
Crates ritū:ex eo nactus rationē:quod ſpiritu recedente a corpore animal mo-
reretur.Itaq; dicebat hoc ſane eſt aīal.Sed naturalis ſpiritus dum recedit
Chryſippus moritur aīal.Quo fit:ut naturalis ſpiritus aīus ſit.Cryſippus uero Stoi-
coꝝ omnium ultimus idēq; eius ſectæ eruditiſſimus & in ſcribēdo non
minus copioſus ꝗ accurratus dicebat una eadēq; re nos ſpirare & uiue-
re.Sed quoniā naturali ſpiritu ſpiraremus:eodem etiam nos uiuere ſpi-
ritu.Et qa nos aīo uiueremus:hinc cōcludere nitebatur animū nihil ali-
ud eſſe ꝗ naturalē ſpiritum.Animū uero ipſum ī partes octo diuidebat.
Cōſtare enī hunc aſſerebat ea ui:quæ imperat & ſenſibus quiq;: tum uo
cali ſubſtantia præterea ſerēdi gignēdiq; uirtute.Partes aūt animi a cor-
dis ſede tanꝗ a fontis origine manare:& per uniuerſum diffundi corpus
uitaliq; ſpiritu ſingillatim mēbra cōplere oīa & ea regere atq; moderari
arbitrabat̃ innumerabilibus diuerſis uirtutibus alendo adolēdo mouē-
do localibus motionibus inſtruendo:ſenſibus cōpellendo ad operandū
totūq; animum ſenſus qui ſunt eius officia ueluti ramos ex illa principa
li parte tanꝗ trabe futuros:eorū quæ ſentiuntur nuncios pādere. Ipſum
uero de iis quæ nunciauerint:iudicare tanꝗ regē.Et ut ſinguli quidē ſen
ſus unum quiddā ſentiunt:idq; ad præſens tēpus. Nam neq; præteritū
quicq; meminere:nec futuꝝ ſuſpicant̃ quicꝗ ita intimæ conſultationis
deliberationiſq; propriū eſſe Chriſippus uult:tū cuiuſq; ſenſus paſſionē
intelligere:& ex his quæ nunciant:colligere quid ea res ſit:tum accipere
præſentia:meminiſſe præterita:ꝓuidere futura. Additq; muta etiā ani-
malia habere uim animæ principalē:ſed eam duntaxat:qua cibos diſcer
nant:imaginētur:inſidias declinēt:prærupta præcipitiaq; ꝓſiliāt:& locos
ſibi tutioris quæritent:ac neceſſitudinē recognoſcant:multaq; ſibi parēt
quæ ad ſalutē expediunt:ſed hanc uim ſecundū naturam eſſe dicit: non
ſecundū eam mentis rationē:qua ex oībus animātibus homo utitur ſo-
lus.Adduciq; ſimilitudinē uir eruditiſſimus non ineptā.Ait enim. Quē
admodū Arachnea in medio caſſis ſedēs omnia filioꝝ exordia tenet pe-
dibus:ut cū ex beſtiolis qd ex quacūq; parte plagas inciderit:de proximo
ipſa ſentiat:ſic principalis uis animi poſita ī media cordis ſede ſenſuum
exordia retinet:ut cū quid nunciabūt:de proximo recognoſcat. Et uocē
quoq; Chriſippus uult e gremio cordis mitti:quæ ubi tandem a lingua
cæteriſq; dictiōis inſtrumētis formata fuerit:ſonos articulatos ædere q

ſermonis ſunt eleméta:quo quidem ueluti interprætetur ipſius mentis arcani motus aperiantur.Et id uocát animi principale.Quare cum ſpiritum animũ eſſe dicit.cũ ſane corpus dicit:ideoq̧ eundé pati:qué corpus interitum:Siue aũt ſimul cum corpore eiuſmodi animis ĩtereat: ſeu nõ multo poſt ad rem nihil q̄q̄ non intelligo: quid nõ pereat ſimul cum corpore:cũ idem ſit etiam corpus. At Poſſidonius cum animũ diceret eſſe corporis formá aliquid dicere uidebatur:ſed nõ multum:cũ eam ſubiiceret interitui.Nos uero alia rõne & ab iis qui ſibi animum cum pecudibus cõmunem eſſe uoluerunt:& a Platone & cæteris qui hominis aĩum deo æqualem ſtatuerunt:non iniuria diſſentimus.Credimus enĩ & affirmare indubitato audemus ita aĩum eé in corpore humano:ut deum in mundo.Nam ut deus qui nullo tágitur motu:omnia actu mouet cum ipſe neq̧ ꝑ ſe neq̧ ꝑ accidens moueatur: eodem modo cum animus immobilis ipſe ſua natura ſit:corpus tamen mouet.Mouetur enim ꝑ accidens animus:cum mouetur.Nam ut cæteris ĩ rebus omnibus deo ē animus:ita uirtus animi quæ mouetur:inferior eſt dei uirtute:quæ mouet oĩa.Sed iam ad firmioris nos rõnes & xp̄ianas & noſtras ꝓpius acceſſuri quibus animi immortalitas dilucide appareat:quid animus ipſe ſit: nr̄o quaſi marte definiamus:atq̧ tueamur nõ tam fortaſſe ſubtiliter q̄ recte ac religioſe.Id uero facillimum factu fuerit:ſi prius oſtéderimus nõ ſimpliciter dici animum:cum eius nomen latius pateat. Ná quæcunq̧ dicimus uiuere:iis animũ damus. Quare cum & herbæ ſtirpeſq̧ omnes uiuát:hæc oĩa minime carent animo eo ſcilicet:quo aluntur & adoleſcunt Et in pecoribus & iumétis ineſt animus idem:qui in herbis & in arboribus:ac præterea qui dicitur ſenſitiuus.Sed in his neq̧ intelligentiam nec perfectam rationem ineſſe uolumus.Itaq̧ animus omni perfectiõis numero abſolutus ĩ homine eſt ſolo.Hunc ergo ita definiamus.Animus ē creata ſubſtantia ſpiritalis ſimplex rationis ĩtellectuſq̧ particeps:quæ ſe ipſam mouens naturale inſtrumétaleq̧ corpus tádiu afficit ea ui: quæ & uitalis eſt:& ſenſibilia admittit: quoad eorum natura capax elementalé conuenientiam ſeruat. Hic mihi humanus uidetur animus: quem ſiq̄s ignorat quonam pacto quo delphico præcepto admonemur: ſeipſum cognoſcat:non ĩtelligo.Huiuſmodi autem animũ neque corrũpi nec aliud quicquam pati poſſe:quo a ſeipſo diſcedat:cum diſceſſum facit a corpore nullus mihi uidetur labore ſuſtĩere audacterq̧ defendere.Nam ut a facilioribus rem probare aggrediar:animus corpori applicatus nequaq̄ eſt:ut Platoni placet.Id enim ſi eſſet:non unum quiddam eſſe animus poſſet:ſed multa permixta.Nec enim iccirco uitam ſuſcipit corpus: qđ ei animus applicetur:ſed quoniam per omnes eius partes diffundatur. Quid autem aut per mixtioné aut cõcretioné afferam:cum nullum corpus queat aliđ corpus uſquequaq̧ penetrare.Quare ſi neq̧ corpus neq̧

Poſſidonius

Plato

Animi definitio

Plato

corporeum quicquã penetrat: animum corpore carere qs neget. Atqui omne corpus aut interiore agitatur: aut exteriore motu. Sed quæ exteriore utunť motu: in anima sunt: quæ autem interiore animata. Quod si animus esset corpus: aut animo aliũde sumpto utereť: aut ui animi careret. Sed cũ utrunqȝ hoꝝ absurdũ sit: relinquitur animũ esse incorporeũ. Præterea si animus eẽt corpus. sequereť corpori sociari corpus. At ea societas uel ex applicatiõe fiat: necesse ẽ: uel ex ꝑmixtiõe uel ex cõcretione. Sed ex applicatiõe animi q solus dat uitã corpori: societas ea fieri põt: cũ applicatus animus si sit: ad corpus intimũ nõ ꝑmanat. Nihil enim penetrat applicatũ. Itaqȝ animus & corpus applicatiõe sociari nõ possunt: sed nec etiã permixtiõe. Nõ. n. animus esset unum qddã sed permixta multa. Nũ fortassis cõcertione societas ea fiat? si ita foret: duo ꝑ se corpora inuicem trãsirent: & locus unus quo corpus cõtinetur duoꝝ corpoꝝ capax esset qď fieri certe nõ põt. Quare cũ neqȝ ex applicatiõe neqȝ permixtione neqȝ cõcretiõe corpus & aĩus socianť: patet animũ esse incorporeũ: & quoniã sua q̃dam ui naturaqȝ cõsistit eundẽ etiam ĩmortalẽ. Moueť enĩ ipse ex sese: & mouet corpus. Nõ moueť a corpore. Nec a corpore qcq̃ recipit secundũ eẽ & substantiã suã: sed uitam dat corpori: & ut sentiat efficit. Idqȝ semꝑ dũ adest: habitaqȝ in corpore: Cũ se uero secreuerit a corpore: hoc sane eius discessu interit. Ille aũt qa indissolubilis & ĩmortalis creatus est atqȝ sempiternus: ꝑ sese cõsistit: & eo melius hẽt: qꝫ seruitute ueluti q̃dã corporis cathenisqȝ liberatus sua natura suoqȝ bono fruiť: cũ iã ei nihil eẽ põt ĩpedimento: quo minus acutius ac ꝑfectius: & ĩtelligat & sapiat: oẽmqȝ iã ꝑspiciens diuinæ essentiæ ueritatẽ sua btĩtudine sit contẽtus. Itaqȝ ut ĩ cœteris aĩantibus mors ẽ interitus: quo animus simul cũ corpore & dissipať & perit: quoniã nihil in iis est eo sensu ꝑfectius: q sine corporis uita esse nõ põt: ita in hoĩe ẽ aĩ a corpore separatio: q̃ ubi contigit: leuis ille atqȝ incorruptus euolat altius: nusquãqȝ retardať: donec in illius conspectũ peruenerit: cuius imaginẽ ac similitudinẽ præ se fert: & tum demũ omni labore oĩqȝ tædio ꝑegrinatiõis huius mũdanæ uacuus securus trãquillusqȝ qescit. Nã quid aut Epicuro aut Heracleto aliisque istiusmodi ĩ mẽtẽ uenerit: nescio: q simul cũ sensu corporis perire intellectiuum aĩum putauere. Nã id fortassis opinati sunt: quoniã aĩum corpore solutũ corporeis oculis uidere nõ possent: q̃ si nõ illũ eadẽ ipsa & cogitatiõe cõplecti & ratiõe cõsequi possimus: qua deum datur: quẽ & si corporis oculis nõ uideremus: rõne tamẽ atqȝ intelligẽtia ꝑspicue cõpræhẽdimus. An ignoramus mentẽ ac sensum differre inter se plurimũ? Sensus enim a sensibilitatis nimietate corrũpitur: ut de his legitur: qui sedẽt a Catadupos: ob eãqȝ rem debilius sensibile a sensu ipso minus sentitur: ut in tubicinibus tibicinibusqȝ nõnullis: & in iis qui aut fistulis aut tympanis crebrius utuntur: persæpe animaduerti: redduntur enim auditu

epicurus Heracletus

catadupi

imbecilliore adeo ut quæ uoce sunt debiliore minus audiant. Idē q; accidere illis solet: qui oculorum intutū aut in solis radios aut in altiorē niuē fixus intēderint. Nā uidēdi aciē aut hebetant: aut etiam amittunt. De mēte autem secus accidit: quæ posteaq̄ intellectu attigerit ītelligibilia illa cælestia ac sūma: lōge facilius ac melius ītelligibilia q̄ sunt īferiora mundanaq; itelligit. Quare si mens magis operādo nō frangit̄: nec etiā quominus fit corrūpat̄. Præterea rerum earū quæ sunt inter se cōtrariæ: cōtrariā esse rōnem puto mihi cōcessum iri ab oībus. Si quicqd est cōcretū: discretionem patit̄: & dissolutionem oē cōpositum: animus certe qui neq; cōpositus est neq; cōcretus: nec discerni potest nec dissolui. Nā si quod materia uacat: corruptioni nō subiacet: quomodo animus quē simplicem eē substantiā definiuimus: corrūpi queat? Et cū uideamus ī natura quasdam formas a materia separatas oīno ut angelos ac dæmonas quasdam autē oīno insitas atq; immensas: ut naturales formas ex materiæ ui abstractas: nōne formæ quædā tertiæ ueluti mediæ dādæ sunt ad ipsius totius pfectiōem: quæ a materna scilicet manātes secundū illud esse: quod inferius noīatur: ut eæ manant formæ: quæ a materia sunt deductæ: q̄ manates inquā a materia separati ab ipsa possint secundū suū esse superius quēadmodum sunt formæ separatæ oīno? Sed huiusmodi certe sūt animi nostri: qui quo ad uires sensitiuas manāt a materia: sed quo ad uires ītellectiuas separari possunt. Hīc fit: ut quantū ad mētalē attinet uirtutem: æque hi atq; angeli & demōes nullū interitū patiant̄. Insup ignorandū ne sit: qd̄ simplex est. Id a seipso separari nō posse: sed animus cum sit simplex: quo pacto separet̄ a seipso? Itaq; neq; a suo ipsius esse. Nec.n. per aliā quandā formā q̄ per propriam ac suā animo est suum esse: quod dicitur. Nā de cōcreto & cōposito secus est: Id.n. habet esse per formam: quæ potest a materia separari: & ita etiā corrumpi. Ad hæc nihil corrūpatur: nisi aut p id quod sibi contrariū habet: aut ob alicuius defectū rei quæ sit ad eius esse necessaria. Sed huiusmodi animis nihil habet cōtrarium neq; ad propriū eius esse corpus est necessariū: cum siue in corpore sit. siue extra corpus: animus ipse per sese cōstitit. Ex quo satis patet animum nō corrūpi corruptiōe corporis. Neq; re alia differret ulla: q̄ q; dū est ī corpore: se corpori aīus cōem facit: dū abest a corpore: nō facit. Rursus si fieri nullo pacto potest: ut frustra sit naturalis appetitus: cumq; homo natura appetit semp esse: & esse id dicamus: ad qd̄ fertur oīum appetitus: & nos ipsum eē mente cōcipiamus nō solū ut præsens pecudū more sed simpliciter potius. An est obscurum hoīem q sit corpore mortalis: cōseq perpetuitatē secundum animū: quo esse absolute & secūdum omne tēpus appræhēdit. At qui si animus simul cū corpore interiret: nemo se morti obiiceret. Neq; aliud quicq̄ duceret uita carius. Num Mutius ille qui postea Scæuola est cognominatus: habuit corporis potius q̄ animi

Angeli
Dæmōes
Mutius
Scæuola

Porſena rationem:cum ſolus intra tot hoſtium millia Porſennã eſt adortus mo
riturus:cũ foculo manum tanq̃ imprudẽtiæ ream exurendã impoſuit.
Zeno Nam Zeno eleates quãti corporis ſalutẽ fecerit. Phalaris teſtis eſt:cuius
Phalaris ſæuiciã & truculentiã metu mortis pluris duxiſſet quam animi dignita
tem : nunquam facinus illud tã præclarum eſſet adhortus:quo & pha
larim interemit:& ſe iam pene interemptum reuocauit ad uiuos:Quid
L.brutus L.Brutum memorem:qui ut Arũtem Tarquinii regis filiũ interimeret
tarqnius uitæ ſuæ non pepercit.Eadẽ fuit ratio Leonyde ad Thermophylas:eadẽ
Leonidaſ Epamynondæ apud leuctra eadem.M.Marcelli fortiſſimi gentilis illius
Thermo tui:cũ ab Annibale quem nuper omniũ primus Romanorum imperatorũ
phyle in fugã uerterat:inſidiis eſt circũuẽtus.Nam ſi corporis ſaluti maluiſſet
Epamy quam animi magnitudini decoroq; conſulere:ſe hoſti fuga facile abſtu
nondas lıſſet.Certe ſi animus una interiret cũ corpore:nũquã eẽt ullus inuẽtus: q
Leuctra nõ ſe omni ope atq; opera ab omni mortis diſcrimine adduxiſſet.At ui
M.Mar demus & permultos & magnos uiros:qui ſe alii pro patria alii pro deo uo
cellus uerunt. Nõ ſolum uniuerſa Romana legio atrociſſimis impii maximi
Annibal ani Cæſaris ſatellitibus trucidandã ſe præbuit:ſed maximi quoq; orna
Maximi tiſſimiq; exercitus idẽ ſæpenumero fecerunt:faciũtq; quottidie. Nec.n.
anus dubitant corpus quod ſua natura mortale eſt:morti exponere : quo ani
Cæſar mũ ĩmortalẽ per egregia uirtutis pietatiſq; facinora liberent periculo atq;
miſeria huius uitæ.Et nos adeo noſtri obliti ſumus ut noſtrorum obitum
non ſecus lugeamus:quam ſi animi ſimul cũ corporibus ſint ſepulti tan
quã aĩo:qui ẽ humani corporis forma:grauius accidere quicquam poſ
ſit:quo corruptus intereat. Tripliciter enĩ forma corrumpi poteſt:aut per
actionem cõtrarii ut calor per frigoris actionem:aut per ſubiecti uitium ut
oculus ſi perierit:pereat etiã uis uiſiua neceſſe eſt:aut per cauſæ defectũ ut
ſi pſentia ſolis defuerit:deeſt etiã lumẽ aeris.Sed animus noſter nihil hu
iuſmodi pati põt.Nã quo pacto per actionẽ cõtrarii corrũpatur : cũ per eam
Ariſtote mentẽ quã Ariſtoteles uocat ſecũdũ græcos Dynamin dynamin hoc eſt
les uĩ atq; poteſtatẽ poſſit & cognoſcere & recipere cõtraria oĩa:Cuius aũt ſu
dynamis biecti corruptiõi ſubiaceat q nõ a corpore manat ſecundũ ſuũ eẽ : ſed ab
ipſo deo creatus eſt : Defectus uero cauſæ q poſſit ullus accidere cũ eius
cauſa q̃ alia nulla eſt q̃ deus:& ĩmortalis ſit & incõmutabilis & æterna:
Quẽ præterea mihi afferes uel mediocriter doctũ:qui minus confiteatur
quicqd eſt intelligibile:ideo eſſe & diuturnius & firmius: quod ſenſibile
eſſe dicimus:ſed qd' ſenſibilius in rebus eſt:ſicuti materia prima corrũpi
nõ poteſt quo ad ſuam ſubſtantiã:hinc fit:ut longe etiam minus ea mẽs
quæ eſt ſecundum poteſtatem corrumpi poſſit.Formarum enim intelligi
bilium capax eſt.Item quod agit eſt eo quo patiatur:multo pfectius atq;
præcioſius.Mens eſt autem huiuſmodi ea:quæ ſecundum agilitatẽ ope
rationemq; dicitur.Hæc enim facit;ut actu ea intelligatur:quæ corrum

pi non possunt. Sed huiusmodi mens est quædam animi nostri uis quæ neque separari neque misceri nec pati potest: & propterea immortalis. An illud etiam fortassis ambigamus: quicquid ex seipso mouetur & operando & agendo: alteri applicari non posse. Nam si alteri applicaretur secundum esse & essentiam: tunc operandi agendiq; causæ operationibus atq; actionibus æqualiter responderent. Quod si ita sit coniunctũ: oẽs internæ operationes externæq; actiones sint ipsius coniuncti: necesse est. Quo fit: ut causæ quoq; sint eiusdem coniuncti: nec illud sit: quicquid ex seipso mouetur ad operandũ & agendum: Itaq; huiusmodi cõsequẽs est tolendum. Nam quod seipsum mouet ad operationes actionesq; suas non applicatur alteri. Animus uero intellectiuus ita seipsum mouet ad interioris exteriorisque actus: ut ad hos nullo naturæ impulsu agitetur. Id quod in his quoq; artibus cognosci potest: cæterisq; rebus quæ principium capiunt ab actiuo ratiocinatiuoq; intellectu. Itaq; secundũ esse & essentiam non applicatur corpori. Quod cum ita sit: patet animum interitu eius interire non posse: cui secundum esse & essentiam non applicatur. Num quid etiam simus nescii: id cuius operatio & materiam excellit & corpus: corruptiõe corporis nõ corrumpi. Nec enim operatio excellẽtior est ea substantia: cuius ipsa est. Cum igitur intellectiui animi operatio sit huiusmodi: intelligit enĩ uniuersale: is ne una cum interitu corporis interibit? Qui uero putant animũ esse corporis uirtutẽ: magno ĩ errore uersantur. Videmus enim uirtutum instrumentaliũ operationis post annos quinq; & quadraginta ĩ humanis corporibus fere omnibus frangi & debilitari solere. At illo ætatis flexu & sapiẽtia augescimus: & ad sciendum reddimur acriore ui quadã mentis lõgæ præstãtiores. Quod si animus ille noster corporis uirtus esset: ea dũtaxat ĩtelligeret: quæ corporis sunt. Nã cuiuscunq; aliquid capax est: pro sua natura est capax. Sed mens cum spiritalia simpliciaq; intelligat: corporis uirtus certe esse non potest. Ad postremum ne uideamur q̃ oportet argumentando: longiores: quicquid ꝓ una eadẽq; formæ rõne est imago & similitudo separatæ illius atq; diuinæ mentis: nõ manat a corpore secundum esse & potestatem. Nam si ita manaret cum quicquid formæ alicuius capax est: eius pro ui propria suaq; est capax: & ita eam sibi formam pro corporis materiæq; natura impræssam reciperet: quæ quidem in eo esset uel tanq̃ forma corporea uel quẽadmodum forma quæ & ĩ corpore & pro corporis conuenientia non ui propria operatur: qua quidem absurditate nihil absurdius. Nam quod mentis diuĩæ imago similitudoq; est: sua ui suaque natura ita mouetur ad operandum in corpore humano: ut illam uniuerso ĩ mũdo operari & dicimus: & certo credimus. Itaq; necessario fit ut qcquid secundum eãdẽq; formæ ratiõem est imago & similitudo diuinæ mentis: quæ ut habet in Osee signaculum est similitudinis: id a corpore Osee

ſecundum eſſe & operationẽ & poteſtatem manare nullo pacto queat.
Sed forma huiuſmodi ſeparatæ mentis cũ & omni in loco ſempq́ ſit: ſi
quis ambigat eadẽ hanc ratione recipi ĩ animum intellectiuum: is ab oĩ
ſe ratione alienũ fateatur: oportet. Quod cũ ita ſit: quid ueremur auda
cter ueroq́ affirmare huiuſmodi animũ nec manare a corpore: nec fieri
ullo modo poſſe: ut intereunte corpore ipſe intereat: nihil ĩquam habet
animus noſter in ſe mixtũ nihil cõcretũ nihil corporeũ nihil externum:
ſed ſua quadã natura conſtat: ſuaq́ ui: qua ſentit: qua ſapit: qua uiuit: ac
uiget: qua totus eſt dei ſimillimus: quo ſit: ut neq́ diſſolui queat: nec ſe
cerni nec deleri: ſed ĩmortalis ſit potius: planeq́ ſempiternus. Quid ergo
dolemus Iacobe Antoni Marcelle nobis ereptos filios? Quid tandiu col
lachrymamur? Quid quærimur? diruperunt illi tandẽ: diruperũt: atq́
leues puriq́ ꝑuaſerunt nebuloſum: hoc eſt caliginoſum cælũ: eoq́ ſunt
euecti: ubi nulli uentoꝶ flatus nulli imbres: nullæ ſunt tempeſtates: ubi
nullus rigor: nullus æſtus: nulla mutabilitas ſed tranqlla oĩa ſerenaq́ ſũt
ac plena gaudii ineffabilis. Itaq́ redi aliquãdo ad teipſum colligere: recre
are: agnoſce: qui ſis quantuſq́ ciuis. An unus fortaſſe tu ĩter patricios Ve
netos ſis inuẽtus: q diuinæ iuſticiæ diffidere uelle exiſtimeris? Hæc. n. Ve
netis uobis laus ẽ ueluti peculiaris: qđ mortaliũ oĩum primi iuſticiã coli
Tertia ꝓ batio tis: atq́ ueneramini. Num Veneti iuſti ſint: deus uero iniuſtus. Nam hoc
erat tertiũ qđ mihi dicẽdũ mõ ꝓpoſuerã: cũ aĩoꝶ immortalitatẽ oſtẽſu
ſuꝶ me ſum pollicitus. Quæ iã ꝓbata quoniã nobis ẽ nõ minus firmiſſi
mis rõibus q̃ incorrupta quadã natura lege: reliquũ eſt: ut idẽ a diuina iu
ſticia muniamus: ac ueluti roboremus qđ certe facillimũ factũ ẽ. Præſtã
tiſſima qdẽ ĩter uirtutes: & eadẽ ſplẽdidiſſima optimaq́ uirtus a uiris ſa
piẽtibus iuſticia iudicatur. Nã neq́ domus neq́ reſpublica neq́ ipm ho
minum genus uacare iuſticia ullo pacto queat. Quin cælũ ipſum oĩſque
natura concidat: eſt neceſſe: ubi iuſticia ſit medio ſublata. Si ſolus deus ẽ
uirtus: & omni uirtute præſtãtior: ſolus certe deus eſt & iuſtus & totius
Eſaias iuſticiæ fõs atq́ origo. Hic ẽ ille. de quo ſcriptũ eſt apud Eſaiã: Meæ ſunt
Oſee iuſticiæ & ĩperiũ. Itaq́ nõ abſurde ĩ Oſee legiť: Rectæ uiæ domini & Iu
Dauid ſti habitabunt in eis. De hoc ipſo ẽt Dauid inqt: Iuſticia eſt plena dextera
tua. Quod ſi tãta eſt iuſticia dei & tã abundãs: ſi tanta eſt eius ĩperii pote
Matthæus apoſtolus ſtas: dubitandũ ne ſit eũ qđ eſt apud Matthæũ apoſtolũ: cuiq́ ſecũdum
opera ſua redderituꝶ? Nã ſi ſecũdum Aureliũ Auguſtinũ placuit diuinæ
ꝓuidẽtiæ præparare in poſteꝶ bona iuſtis: qbus nõ fruenť iniuſti: & ma
Auguſtinus la impiis: qbus nõ excruciabunť boni: ſatis nobis argumẽto eẽ debet ani
mos noſtros eſſe ĩmortalis. Videmus. n. quottidie: q̃ta in his rebus cõfu
ſio ſit: quæ orbi lunari ſubiectæ ſunt. Qui. n. in huius ſæculi cõmodis or
do eſt: uel quæ potius nõ abuſio? Qui oĩ ſunt ſeruitute inferiores: ĩperãt
uiris bonis: atq́ dominanť. Honorãtur ĩpii: cõtẽnuntur pii. Qui doctri

na ualēt & grauitate:ridiculo sunt. Assentatores īdocti habētur ī pretio. Flagitiosi ac neq̄ & opibus abūdāt & gloria. Viri frugi ac præstātes & mē dici sunt & obscuri. Nulli ꝓbitati nulli eruditiōi ē locus. Leuitates oīa & stulticiæ plena sunt? Quā rerū absurditatē Abacuc ueluti admirās īquit. Quare respicis cōtēptores:& taces:cōculcāte impio iustiorē se? Et quod uidemus quottidie usu fieri:affligunt̄ uiri iusti ab ipiis:& ad mortē usq; ꝑ omnē uitæ cursum acerbissime cruciant̄. Qui aūt uim q iniuriā q contumeliā iferūt nō modo pœnā subeunt:nullā ꝓ sceleris magnitudīe: sed ī deliciis potius & uoluptate uiuūt. Sardanapali uitā nō exitum assecuti. Quod si uera sunt:quæ scripta legimus Nullū malū impunitū : & nullū bonū irremuneratū:cū persæpe īprobi nullā perpetrati facinoris ī hac uita pœnā recipiūt:nec præmiū probi:ubi esset dei iusticia:si aīmi simul cū corporibus īterrirent? Num fortasse Diagoran illū meliū malimus: quā ueritatē sequi? Diagoras eīm melius cū accusasset eū:ab quo liber quem ispe cōposuerat:subrectus esset:idq; ille a se factū peierasset: deinde libro perinde ædito ac suo magnū ex ea re sibi nomē atq; gloriā peperisset. Diagoras quia impune adolescētem ī tāto successu fortūæ peierasse uideret: deū esse homo stultissimus negauit. Nesciebat.n.aliā esse đi aliā hominū consuetudinē. Permittit quādoq; deus affligi bonos:quo uel magis exercitati meliores fiant:uel merita meritis cumulantes maiora sint præmia habituri:uel ob aliam reconditam cām hominibus nobis incognitam illi notam. Itaque recte in libro sapientiæ scriptum est:Nec enim est alius deus q̄ tu. Tibi cura est de omnibus : ut ostendas: q̄ non iniuste iudicas iudicium. Neque enim rex neque tyrannus in conspectu tuo īquiret:de seris:quos ꝑdidisti:Cum ergo sis iustus:iuste omnia disponis:ipum quoque pater qui nō debet puniri:cōdemnas:& exterum existimas a tua uirtute. Et paulopost. Tu autem dominator uirtutis ī trāquillitate iudicas: & cum magna reuerentia disponis nos. Quis est præterea ita ab omni ratione sensuq; abhorrens:ut quod ab hominibus nō negligitur:id ab deo neglectum putet? Si nos eorum quos genuerimus:diligētissimam curā gerimus:num arbitremur deum nullam rerum humanarum nullā horum quos ipse creauerit:curam gerere. Faciamus ne deum omnino otiosum? & secūdum Epicurum prouidentiam eius tollamus omnē? At audiatur ecclesiastes : ne dicas coram angelo non est prouidentia:ne forsan deus iratus super sermones tuos dissipet cuncta opera māuum tuarum. Qua propter cum deus gubernet omnia prouidentia : & cum iustus sit dominus secundum Hieremiam:satis nobis probari debet eos omnis q in hac uita receperint:fore ut in altera uita post īteritum corporis quisq; pro meritis suis aut præmium recipiēt aut pœnam. Sed cum corpus ab animo separatum quoniam nihil sentiat:nihil etiam pati possit: an diffidimus:quin id totum.quicquid est uel optandum uel formidādum:anī

Abacuc

Diagoras melius

Solomō aut philo

Epicurus

Ecclesiastes

Hieremias

mo ipi primum deinde post resurrectionem & animo simul cumulatio re quadam mẽsura debeatur & corpori? Qua ex re patet uel pro diuina iusticia hominum animos esse immortalis. Cum igitur iam satis ostensum sit nullã esse neq3 necessariam neq3 honestã causam tã diuturni ac tã uæhemẽtis doloris tui: quod filiũ uideas teterrimo ac tristi corporis carcere mortis beneficio liberatum: cum morti quæcunq3 in mũdo sunt debeantur omnia: eamq3 ĩtelligas maloꝝ omnium atq3 incõmodoꝝ finẽ: quibus hominũ uita cruciatur: & cum suauissimi præterea cuiusdã somni imaginẽ tum uitioꝝ omniũ sepulturam: & ut improbis propter futura supplica formidandã: ita probis ac piis quibus æterna debet gloria: expetẽdam maxime atq3 exoptandã. Quid est ꝑ immortalem deũ: quod in ac tãta immortalitate libertate beatitudine animoꝝ lugere te oporteat faustũ felicem & fortũatũ Valerii tui obitum: qui ut te patre uiro præstantissimo ita admiratiõe ꝓbitatis suæ adeptus omnẽ huius uitæ quæcunq3 haberi potest felicitatẽ ex hisce luctuosissimis tenebris commigrauit ad lucẽ illius cælestis & pacatissimæ ciuitatis: ubi oĩa rident: oĩa exultãt: oĩa bonoꝝ omniũ plena sunt? Iam sane tu Valeri beneficio q nuꝑ solum eras uenetiaꝝ cælestis patriæ factus est ciuis: ubi nullus est liuori locus nullus obtrectatiõi nullus cõtentiõi: Quicquid enim bonoꝝ acquirũt liberi: nõ minus bonis parẽtibus quã sibi acquirũt. Quare cũ pulcherrima & dilectissima tui portio cælesti republica est donatus: potes etiam iure tu cũ uoles: uelle autem semꝑ debes: iura tibi filii uẽdicare: Quid.n. est amplius: quod requiras inuita? Abũdas tu certe his oĩbus & bonis & cõmodis: quibus humana felicitas cumulatur. Nam si ad sæculi huius felicitatẽ triplicia bona Peripatetici pertinere præcipiunt fortunæ quæ aliud nihil quam dei uolũtas ẽ: corporisq3 & animi qs neget felicissimũ esse te? Vt.n.a patria ĩcipiam: siqs secum aĩo uolutet: & q̃ primi fuerit Veneti & quæ regna tenuerint: & ubi tãdem cõsederit: & quas urbes illustrioris cõdiderint: satis quod ad patriæ laudẽ spectet: a se narratũ existimet. Nã res illoꝝ maioꝝq3 tuorũ clarissime gestas si uel deliberare instituero: nõ breui quipiam aut oratione aut libello: sed tot uoluminibus opus sit: ut uel eas enumerare difficile fuerit. Itaq3 ut paucis rem percurrã: es tu Iacobe Antoni Marcelle oĩum primũ in ea patria natus & ab ĩeunte adolescẽtia ad istã usq3 ad præsentẽ uel aduentãtem iam senectutem ꝑ oẽs ætatis gradus egregie honoratus: qua nulla uideo ĩ uniuerso terraꝝ orbe nominis gloria clariorẽ. Quæ.n. gens nõ mõ ĩ Italia sed ẽt ĩtra oẽm terræ ambitum nobilior ẽ Venetis? Qui primũ ꝓfecti a Doribus: ut diodorus siculus autumat: relicta ea galliæ transalpinæ parte opulẽtissima & præclara quæ iacet e regiõe Britãiæ: Nec.n. iis assentior: q uenetos putant & ortos & nomĩatos alii ab Eneto rege Illirycoꝝ: alii ab urbe Eneta: q̃ etiã ipa in Epiro & illustris fuit & potẽs: cõsedere post res multas atq3 peringẽtis

Cõclusio ꝑ enumeratione

Peripatetici

Venetoꝝ origo

Dores

Diodorus siculus

gallia trãsalpina

Britãnia

Eneta

Epirus

pulcherrime gestas i paphlagonia. Deide Phylæmene duce atq; rege au/ xiliũ regi Priamo ferẽtes aduersus Græcos tádé post maxima clarissima q; facinora Phylæmene amisso cũ paphlagoniá ob itestías eius regni sedi tiões repetere nollẽt: se abeũti Antẽori nauigatiõis atq; fortũæ socios ad didere: siue is post Illi quá uulgo tradũt captiuitaté: grecoꝝ benignitate pro ueteris hospicii iure usus sit siue post ambitioné sub fœderibus græ/ coꝝ ut sunt Aegyptii huius sentẽtiæ locupletissimi auctores ex ipius Pri ami & Hectoris uolũtate coloniam deduxerit itrasinũ hadriati cũ. Itaq; bello uictis fugatisq; euganeis q mare iter alpesq; populi ferocissimi ico lebát Eneti simul Troiáiq; uniuersæ illius regiõis ponti: in quem primũ essent egressi locũ troiam uocauerũt. Idq; Pago nomẽ másit: Gétem autẽ uniuersam ob multitudiné uiresq; enetoꝝ ex ipsius Antẽoris troiáoꝝq; sentẽtia eneti sunt appellati. Eneti igit̃ adepti pulcherrimá atq; feracissi/ má Italiæ orá patauio atq; aqleia: quá postea ipsam tẽpoꝝ calamitate fun ditus deletá rursus cõdider̃ romái: aliisq; nõ nullis i ea cõditis áplissimis & opulẽtissimis urbibus ac regno mirabili icremẽto áplificato. Demũ ut sunt res humanæ icõstátes oẽs ac mutabiles: eneti iidẽ qui addito æolico digáma ueneti postea dicti sunt: ob Hũnoꝝ Gottoꝝq; ipetũ ac uastatio nẽ fortunæ tẽporibusq; prudẽti atq; salutari cõsilio cedẽtes quotquot ex uniuersæ uenetiæ ꝓximisq; Italiæ urbibꝫ & opibꝫ & nobilitate p̃stabát: i hũc istũ locũ qué felicissime nũc tenetis: ut erat ab oi barbaroꝝq; turbie & imanitate apprime tutus: sese oẽs cũ suis oibus icolumes receperũt. Vbi urbé uenetias diuino quodá ductu atq; auspiciis cõdiderũt: q̃ qdẽ una ni hil é sub sole neq; mirabilius nec melius. Per idẽ uero tẽpus iclyti illi ma/ iores tui plæriq; Marcelli moti nõ cũ ueter̃ illa necessitudie ac beniuolẽ/ tia q̃ Aeneæ Antenoriq; fuerat iter se maxima: tũ securitate & amœnita te loci post uersam a Gotthis urbẽ Romá in prædá & uniuersam ferme Italiá ferro igniq; uastatá cũ ornatissima opulẽtissimaq; classe se Venetis priuati ac publice p oia ciuitatis munera cõiũxer̃. Quid. n. memoré supi oris illos maioris tuos aut. M. Marcellũ fortissimũ & clarissimũ ipatoré: p primus Romáoꝝ ducũ uidit Annibalé fugiẽtẽ: q unũ de q̃dragies col/ latis signis mirabili sua cũ gloria cũ hoste dimicauit: q nõ mius aduersis quá secũdis i belli uicibus eadẽ se ai cõstátia strenuitateq; semp gessit iui ctũ? aut. M. itẽ Marcellũ uirũ nõ minus acrẽ & grauẽ q̃ eloquẽtẽ: q ut pu blice libertati bonoq; consuleret: maluit icerto ac formidabili belli discri mie Põpeiũ seq quá ullo bládiẽtis fortũæ usurus beneficio sentire cũ Cæ sare? Qualis át futurus erat Marcellus ille adolescens: quẽ Octauiæ soro ris filiũ Cæsar augustus ꝓpter motũ igẽiiq; p̃státiá sibi adoptarat: si diu tius fuisset i uita: ex Virgilio nr̃o cognosci põt. Ita. n. de illo cecinit.

Quantos ille uirũ magnum Mæuortis ad urbem
Campus aget gemitus: uel quæ Tiberine uidebis

Paphla/ gonia
Phyleme nes
Priamus
Græci
Antenor
Ilium
Aegyptii
Priamus
Hector
Euganei
Eneti
Troiani
Troia
Eneti
Patauiũ
Aquileia
Aeolicũ digama
Veneti
Hunni
Gotthi
Venetia
Marcelli
Aeneas
Gotthi
Roma
M. Mar/ cellus
Annibal
M. Mar/ cellus
Põpeius
Cæsar
Octauia
Virgilius
Mauors

Funera: cum tumulum præter labere iacentem.
Nec puer iliaca quisquam de gente latinos
In tantum spe tollet auos: nec romula quondam
Vllo se tantum tellus iactabit alumno.
Heu pietas heu prisca fides inuictaq; bello
Dextera. non illi quisquam se impune tulisset
Obuius armato: seu cum pedes iret in hostem:
Seu spumantis equi foderet calcaribus harmos.
Heu miserande puer siqua fata aspera rumpas:

Tu Marcellus eris. Prætereo reliquos maiores tuos: q̃ & plurimi extiterũt ĩ florẽtissimo isto Venetorũ senatu & ãplissimi uiri: quos certe oĩs cũ maximo sui nomĩs splẽdorẽ mirũ ĩmodũ reipublicæ pfuisse cõstat. Quid enĩ de uniuersa uestra republica uerba faciã: aut sim circa publicas laudes curiosior: cũ uestrorũ quorũdã cã effectũ uideã ut ppriæ laudes negligãt? Quo factũ ẽ: ut tot tãtæq; uenetorũ res gestæ ad hãc diẽ ĩ obscuro sint eorũ uitio: q nulla ipi fortasse uel minima digni laude aliorũ gloria offendũtur nesciẽtes ii qdẽ uix ullũ ĩ republica uitiũ esse iuidẽtia execrabilius pniciosi usq;. Desinãt igit fucatæ simulatores: iusticiæ male cõsulerẽ: ne dũ uidenť id agere neqd discordiæ ĩ bene morata ciuitate oriať ex cognitiõe illustriũ facinorũ: nõ minus uniuersæ patriæ q̃ optimis qbusdam ciuibus occultis odiis nocuisse iudicentur. Nos autẽ hoc tẽpore prætermissis publicis laudibus illisq; & maximis & ppe ĩfinitis de te uno qđ cœpamus: breui absoluemus. Natus ergo ex illustri generẽ Marcellorum adeptusq; opa diligẽtiaq; parẽtũ ea initia & adminicula omĩa: quæ bonũ & egregium ciuẽ factura essent: & ab ipa usq; adolescẽtia ĩ rebus grauissimis semp fortiter ĩnocẽterq; uersatus breui tẽporis curriculo cũ incredibili oĩum admiratiõe ad summã gloriã puasisti. Cõticebo enĩ breuitatis gratia cõmoda tui corporis: qbus heroas etiã illos quos ob excellẽtiã humãæ naturæ decãtat ãtiqtas: uel æq̃s uel supas: pceritatẽ latitudinẽ robur conueniẽtẽ mẽbrorũ cõpactionẽ tũ uigorẽ scintillasq; oculorũ ĩtegritatẽ oĩum sensuũ formæ bonitatẽ ac præstatiã: qua ita emĩes ĩter alios: ut ea de te iure dici queant: quæ de Iasone canit Orpheus.

Iason Orpheus

Clarior ĩ cunctis diuus splendebat Iason:
Iuno & enim letos oculis afflarat honores.
Et pulchrum dederat magnũq; & pectore fortem.

Quæ quidẽ omnia tãetsi non mediocria ad uirtutẽ sunt adminicula: talia tamen sunt: ut simul cum corpore cõsenescãt. Sola ẽ animi uirtus: q̃ ĩ dies magis atq; magis reuirescit ac floret: eosq; fructus de se fert: q & suauissimi sunt & salutares & sempiterni. Quibus autem uirtutibus ipe nõ polles. quid ingenio tuo uel acutius uel fecundius? Quis te uno dicendo aut grauior aut ornatior aut gratior: e cuius lingua quod de Nestore

Homerus memorat dulcior omni ĩ melle oratio ꝓfluit. Iusticia uero ĩ tegritateq͡ tãtus es: ut neq͡ Fabricius neq͡ Cato nec Paulus hæmilius nec Aristides nec Phociõ tibi sit p̄ferẽdus. Quid memorẽ tẽperantiã: qd inuictũ animi robur: qd tollerantiã & cõstãtiam tuam omnibus ĩ rebus. Nã fide & pietate ueritateq͡ tibi sanctius nihil ducis. Facilitate uero humanitate mãsuetudine affabilitate beneficentia tãta es: ut eos etiã q te nunquã uiderunt: mirifico tui desiderio afficias. In omni autem prudẽtiæ & cõsilii genere quem tibi anteponam: habeo neminem. Et ne id quidem mirum. Ita enim a primis annis & mari & terra es per omnis uicissitudines fortunæ uel tuo uel reipublicæ tuæ nomine in rebus plurimis uariisq͡ & maximis diu multũq͡ uersatus: ut eadẽ audeã de te affirmare: quæ de strenuo atq͡ sapienti Vlyxe illo Homerus poeta finxit.

Homerus, Fabricius, Cato, Paulus hæmilius, Aristides, Phocion, Vlyxes, Homerus

Callentem dic musa uirum: qui mœnia sacræ
Duruta post troiæ multumq͡ diuq͡ perrerans.
Et mentes hominum multorum nouit: & urbes
Vidit: & horrisona qui tristia plurima ponto
Pertulit: ĩ patriã quo se sociosq͡ referret.

Sed illud ĩ te ẽ uirtute oĩ p̄stã tius: qđ cũ cæteros omni laude ãtecellis: te nõ modo cæteris oĩbus parẽ uelis sed multis etiã ĩ rebus ĩferiorem. Et facis tu quidẽ oĩa sapienter. Nã etsi pulcherrimũ ducit̃ cæteros beneagẽdo supare lõge tamẽ & pulchrius est &: diuinius seipum ita uincere: ut nihil sani gloriæ tributũ uideat̃. His artibus his studiis factũ ẽ: ut omnia ĩ maximo tuo amplissimoq͡ senatu nõ mõ nõ petẽs sed quãdoq͡ etiã fugiẽs cũ maxima tua sis laude cõsecutus. Quãti autẽ faciũda sit egregia uirtus tua singularisq͡ prudentia: ex istoꝝ patrũ đ te iudicio facile potest ĩtelligi. Est.n.patricioꝝ apud uos ordo: id qđ de romanis quõdã regi Pyrrho cyneas rettulit: senatus multoꝝ regũ. Itaq͡ nihil apud uos temere iudicat̃: sed & mature & sapiẽter oĩa. Quod ut re ipsa clarius pateat: paucis e multis breuibusq͡ exẽplis & grauissimũ sẽatus tui de te iudiciũ & tuã ĩ rebus gerẽdis cõficiũdisq͡ strenuitatẽ celeritatẽ ĩdustriã cõpendio exponã. Fuit florentissimæ reipublicæ uestræ nuper cũ nobilissimo illo & excelso animo principe Philippo Maria anglo diuturnũ bellũ atque p̄iculosum: cuius initiũ a Florẽtinoꝝ fractis afflictisq͡ rebus fluxit: q cũ a uobis opem & auxiliũ ĩplorassent aduersus eũ: qui cũ uetus uobis necessitudo atque amicicia semper fuerat: cũ graui detrimento uestrũ ærariũ affecerunt: tum ĩ tantam rerum difficultatẽ uos coniecerunt: ut de uniuerso quandoq͡ imperio iure discrimẽ cogeremini. Casalem cognamẽto maiorem: quod quidem oppidum positum est in padi ripa: oppidanorum defectione tenebatis. Id Philippus ĩgenti ornatissimoq͡ exercitu classeq͡ munitissima flumine terraq͡ adortus indefesse atq͡ acriter oppugnabat: & pilis saxeis & missilibus atq͡ omni tormentoꝝ ac telorum gener̃: Permultum enim rei suæ eum locũ cõ

Romani, Pyrrhus, Cyneas, Philippus dux, Florẽtini, Casalis maior, Padus

ducturũ arbitrabatur uel ad tutãdum agrũ cremonensem uel ad tolẽdã spem hosti subuehẽdæ classis aduersus urbes suas: quæ pado ad iacent. Erãt iam oppidãi peregriniq; milites assiduis uigiliis & laboribus ita defessi & exinãti uiribus corpoꝝ: ut de deditione cõsiliũ inirent. Tu uero q oppidãis: cunctoq; præsidio præfectus ĩtelligeres: q̃ti interesset illud oppidũ non solũ ad turbãdam rem hostis sed etiã ad Brixiæ salutem: quæ rei frumẽtariæ inopia laborabat: nec ei aliunde quam ex Casale quo a uenetis ꝑ padum nuper maxima uis frumẽti esset aduecta: cõsuli ꝑ id temporis ac ꝓuideri posset: omnibus & animi & ĩgenii uiribus cõtra ãnixus alios beniuole monẽdo alios acriter accusando hos adhoratiõe illos minis singulos singulis remediis ut usui erat impellẽdo: illud breui consecutus es prudenti oratione & animi magnitudĩe: quod alius quisq̃ i tãto hostium terrore ĩ tãtis difficultatibus oppidi nullis uiribus sperarẽ ausus esset Frustari eĩm hostis cum sua se uidisset spe ob unius Iacobi Antonii Marcelli consiliũ atq; diligentiã: coactus est deniq; inde abducere suas copias. Quæ qdem res cum magnã de tua p̄stanti singulariq; uirtute admirationẽ apud hostẽ tum præcipuã apud tuos tibi laudem cõperauit. Obsidẽbat Philippus idẽ maximo & firmissimo. eqtatu peditatuq; urbẽ Brixiam: quæ cœnomanoꝝ omnium caput est: & populo atq; opibus præpotens Eoq; iam res erat adducta ob diuturnitatem belli obsidionisque molem: ut ciues pressi fame & rerum necessariaꝝ omnium defatigati inopia ĩ ultimam essent desperationẽ acti: Nam & uniuersus cãpus ea tẽpestate & municipia castellaq; montana fere omnia in hostiũ erant potestate. Itaq; nullus aditus in urbem patebat omnino: adeo Nicolaus ille pusinus Plippi imperator uigilãtissimus bellicosissimusq; locos oĩs non modo urbi uicinos copiis suis custodiisq; uallarat: sed etiam eminus iacẽtis per quos ullus patere posset accessus: munitione firmissima asseruabat. Rumor quottidie magis apud Venetos ĩcrebruerat propediem brixiam perituram nisi & frumẽtum & auxilium illico mitteretur. In tanta rerũ iniquitate cũ fluctuarent patres: neq; quid consilii caperent ĩ casu tam repẽtino & tam difficili offerretur: tũ ipse ut es ingenio acerrimo & animo ad res magnas atq; periculosas inuicto: te ultro quasi alter Scipio ad id negotii atq; discriminis iturum polliceris: Cumq; nõ nulli te rem supra uires conatuꝝ discerẽt: aliudq; nihil quam mortem tibi & senatui dedecus reportaturum: solus Frãciscus Foscarus prĩceps ille sapiẽtissimus est inuẽtus: qui mirificæ tuæ diuiæq; uirtutis grauissimus iudex ac cẽsor & probaret tuã profectionem: & magnã ex ea utilitatem ac laudẽ ad republicam peructuram certo speraret. Tu autẽ moræ omnis impatiens iter arripis per ĩuia uillium diuerticula per ĩaccessibiles uepribusq; cõseptos atq; misere ĩpeditos siluaꝝ ambitus per asperos montiũ saltus rupesque præcipites. Et ita omni quiete uacuus diebus coniungens noctes quo tẽ

Marginal notes: Brixia — Philippus dus Brixia — Cœnomani — Nicolaus ĩperator — Scipio — Frãciscus foscarus dux

pore ducalis miles Brixiæ turrim ceperat:eratq; ĩ urbem iam populabũ
dus descẽsurus:ĩopinato ipse ac subito quas cælitus missum numẽ: cum
ardẽtius pugna utrinq; ferueret:cũ plũbeis omnia pilulis scorpiõibus &
missilibus streperẽt:atq; ĩtonarẽt:appares ĩter ipsas dimicãtium dextras:
Quẽ hostes repẽte ĩtuti atq; stupescẽtes:tãquã fluminis ictu aliquo tacti
essent sese cõtinuo omnes & ab urbe & a turri quã occuparãt: præcipites
auertere:coactiq; sunt ab obsidiõe re ĩfecta discedere.Tu aũt recreatis cõ
firmatisq; ciuiũ aĩmis oratiõe primũ deĩde etiã reꝶ omniũ copia & præ
sidio Roatoq; municipio tuo etiã ductu ex obsidẽtium hostiũ faucibus Roatum
erepto:ĩ agrũ ueronẽsem qui ab iisdẽ hostibus præmebat':mira celerita-
te reuertisti:cuius aduẽtu ueronẽsi præsidio quod hostiliũ metu uirium
ĩtra moenia urbis se cõtinebat:magnisq; præmebat' ĩcõmodis : cõfirma
to rebusq; necessariis & oportunis omnibus ĩstructo:ager ueronẽsis om
nis q ad Mintiũ iacẽs labare iã & sentire cũ hostibus cœperat : ad sanitatẽ
rediit nihil fide aduersus uenetos sibi sanctius ducẽs.Cumq; non multo Philip-
postea idẽ Philippus maiore apparatu & uiribus bellũ Brixiãos ĩstauras- pus
set:classemq; ĩ Benacũ ualidã & ĩgẽtem ĩuexisset:oĩaq; terrorẽ tumultuq; Brixiani
ĩplesset:nouum ipse nauigandi genus & nunq̃ antea auditum excogi- Benacus
tasti:& id quidem tum admodum salutare uenetæ dicioni:quod exẽplo
postea nocuit plurimum regiæ urbi Constãtinopoli.Nam ĩpius iste Ma Maho-
hometus Amorathi filius eodẽ machinamenti genere traducta classe p metus
cõtinentẽ a Bosphoro Cõstãtinopolitãum in portum ĩexpugnabili illa Bospho-
nobilissimaq; urbe potius est cũ maxima christianoꝶ oĩum iactura.Lau rus
datur sane Xerxes quod Asiam atq; Europã ad hellespõtum ponte cõiũ Constãti
xerit:quod cõtinentem ad Athon nauigabilem reddiderit. Sed lõge tua nopolis
ẽ laus illustrior:quod classem uenetã quasi Dædalum remigio alaꝶ cæ- Xerxes
lo ĩpi credideris.Nã cum oĩa municipia & castella quæ Benaco adiacent: Asia
in hostium essent potestate:nec ullus pateret aditus ad classem deducen Europa
dam in eum lacum:montium iter ad nauigandum mirabili quodam in Hellespõ
genii acumine reperisti.Compactis enim trabibus æqualibus inter sese tus
ꝓ nauium latitudĩe atque longitudine ĩteruallis:illisque salutati excisis Athos
in longum pro carinæ dorsi capacitate in iis myoparões biremesque at- Dædalus
que triremes omnes singulæ singulis sunt impositæ.Et ita ab Athesi flu Athesis
minæ per asperrimas atque eminẽtis montium rupes scopulosque hor
rendos ad ipsa usq; caligantia montium cacumina rudentibus ac machi
namentis incredibili sunt tractæ celeritate.Cõtinuoque eadem ui atque
industria retinaculis tamen quibusdam impetum moderãtibus & aqua
ueluti peremni in trabium sulcos infusa:ne nimio pondere ac motu ac-
cenderentur: eadem inquam industria eædem naues omnes suis ordini
bus a summo ipso montium uertice subiecta præcipitia demissæ: prius
in Benacum uisæ sunt descendisse:quam de illarum molitione quicquã

audiretur. Quarum subita præsentia quasi portento hostium animi cõ
sternati nihil sibi inhonesta fuga potius duxere. Magna tamen ex parte
Blasius formidabilis illa Philippi classis aut capta é aut demersa. Blasius át axere/
axeretus tus clasis eius pfectus q paucis áte ánis nobilissimũ regé Alphõsum ĩ ma
Alphon/ ri tyrrhéo cũ duobus simul fratribus totq; regulis ac ducibus ad Caietá
sus rex illustri illa nauali pugna supauerat: & ĩ captiuitaté egerat piscatoria ĩcésa
Caieta cymba in fugam uersus hostiles máus uix effugit. Et hæc quidem uicto/
ria tibi tota est danda: cuius caliditate & consilio factum est: ut uinceretur.
Nicolaus Ad hæc cũ nõ multo post tẽpore idem Nicolaus ĩperator cum ĩgẽtibus
ĩperator copiis ac uiribus ueronéſem uincentinũq; agrum non parua ex parte oc
cupasset. Venetorum imperium ĩ tata rerum mutatione ĩstabilitateque
animorum non mediocri periculo laboraret. Totaq; spes ĩ uno Fráciſco
Fr. sphor Sphortia fortissimo & fortunatissimo imperatore: qui núc Mediolanen
tia sium dux & ĩsubribus & tot áplissimis urbibus pacatissime ĩperitat: ubi
accersitus a Venetis cũ exercitu quadraginta milliũ militũ rei uestræ au
xiliũ ferrũt: certe nisi tua ĩdustria obuiam occurrisses: frustra fortasse tan
tus apparatus extitisset. Nicolaus enĩ q táti ĩperatoris aduétum præsens
erat: cũ nõ esset ĩscius: & quátus Fráciscus eét ĩ re bellica: & quam ipe illo
uiribus ĩferior: se prærupta latissimaq; fossa ac uallo & turribus munie/
rat futuꝝ opinatus: ut áte urbe Verona quá obsidebat potiret᷑: quá tran
seũdæ fossæ Fráciſco facultas eét. Tu uero q ut es mentis acie acutissimus
& reꝝ pitissimus humanaꝝ uiri cõsilia optime calleres: ĩtellecta periculi
magnitudĩe nihil cõctatus tecũ assumpta parte præsidii ueronensis ĩtre/
pide atq; expedite per medias hostiũ statiões cũctis munitiõibus supatis
ad iuga montiũ ĩaudita celeritate puasisti. Illudq; es ꝓpere cõsecutus: ut
municipiis cũctis castellisq; recuperatis & hostiũ præsidiis pulsis omni/
bus te quáprimũ ĩperatori Fráciſco cõiunxeris: & exoptati ĩ urbem tráſi/
tus comitem similis ducẽq; præstiteris. Qua quidé re audita confestim
Nicolaus obsidioné omné deseruit: fugæ similé reditũ faciens: parũq; de
fuit: quin a Sphortiáe ĩsequentibus caperet᷑. Idq; opinione omniũ factũ
esset nisi a suis domesticisq; militibus sublatus humeris: nam dũ incauti
us se Nicolaus recipet: equus ĩ præcipitum obuium lapsus est: ex ĩsequen
tium manibus esset ereptus: Tua igitur nõ minus diligentia quam tanti
imperatori aduentu ac uiribus factum uidemus: ut & uerona obsidione
illa ducali: atq; imminẽti captiuitate liberaretur: & uicẽtinus ueronensis
que ager omnis recuperatus immortalis ageret tibi gratias. Si uelim oĩa
tua memorabiliaq; facinora singillatim suoq; ordine referre: dies me de
Philip/ ficiat. Itaq; cæteris omissis: illud certe reticendum non é. Cum idem dux
pus dux Philippus superato etiam Mintio uerona urbe per insidias esset potius:
Mincius nihilq; ei deesset præter arces: & iam ciues omnes alii pterriti ob tantam
Verona hostium multitudinem quos intra mœnia receptos cursitátesq; uide/

bant:alii rerum nouarum cupidi:ut populorum mos: ſe Nicolai unius
poteſtati permitterent:tu accerſito imperatore Fráciſco qui iuga ſupra   Fráciſcus
Benacum occuparet aduerſus hoſtium præſidia:confeſtim ſuperiorem   Sphortia
ingreſſus arcé cum expeditiſſimis uiribus in urbem redis.Tantuſq͂ i ho   Benacus
ſtes ipetus factus eſt:ut firmiſſimus ille pons qui Atheſim cõiungebat la   Atheſis
xaretur:atq͂ una cũ ingenti militũ numero in ſubiectum amné fractus
corrueret.Aufugit igitur bellicoſiſſimus ille inuictuſq͂ Nicolaus nec eũ
puduit clara uoce teſtari apud Philippũ mariam ſe ab uno patricio uene
to Iacobo Antonio Marcello urbe uerona extruſum eſſe.Quinetiá im/
perator ipſe Fráciſcus ſæpenumero aliiſq͂ permultis audientibus quoti
ens de tuis laudibus loqtur:loquit̃ enim & frequéter & perlibenter: ad/
dit etiá illud Nicolaũ peruſinũ non minus tua q̄ ſua opera urbe Verona
eſſe eiectũ.Sed oĩum tuorum quæ & plurima & pulcherrima facinora
fuerũt:illud mihi uiſum eſt:ueluti coloſſus aliqs extitiſſe:quod poſt Ni/   Coloſſus
colai obitũ quo nihil Philippus unquá duxit ĩ uita triſtius: cũ ueſtræ co/
piæ Adduá uſq͂ uniuerſum Philippi agrũ populatæ eſſent Michaele at/   Addua
tendulo ĩperatore:factuq͂ utiliſſimũ oĩbus uideretur:tranſmittere q̄pri
mum in agꝝ inſubriũ:quo & mediolano & laudi & Como & Ticino ac
reliquis inſubriũ populis facultas eoꝝ omniũ tolleret̃:quæ ſunt ad ho/   Inſubres
minum uitam uictũq͂ neceſſaria:nemo in táto exercitu eſt inuétus: qui   Mediola
prior flumen ꝑuadere auderet.Ná iam hyems erat aſperior:& Addua q   num
ſua natura ſemꝑ eſt altus:tunc imbrium ui magis intumuerat : uortici/   Laus
buſq͂ feruebat & põtes oẽs in Mediolanenſiũ erãt poteſtate.Parandi aũt   Comum
extépore nauigii nulla præſtabatur occaſio & celeritate opus erat & dili   Ticinum
gentia.Hic tu cæteris tráſitũ detractátibus aio illo tuo infracto planeq͂
Marcellus repente flumen eques ingrederis: reliquoſq͂ ut te ſequantur
hortaris:Nuſquáq͂ deflectés inter altiſſimos rapidiſſimoſq͂ uortices an
te in ripa inſubriũ uiſus es q̄ alius quiſquá ex táto & militum & ductoꝝ
numero equorum ungulas aqua tinxiſſet.Cæpit tandé cæteros pudor:
ſeq͂ oẽs aĩ fortunæq͂ commiſcere:pauciſq͂ fluminis rapiditate amiſſis
ſe ĩſubres cõtulere.Fuit ſane dies illa præſtátiſſimo illi principi Philippo
Mariæ Anglo:& triſtis & ad morté uſq͂ pernicioſa:ut qui modo ꝓpter
tot tantaſq͂ uictorias & terras & maria terrore ſui nominis cõcuſſiſſet:
nũc ſe uideret amiſſo & imperatore & uiſu.Nam & Nicolaus peruſinus
iam dié obierat:& Philippus ipſe nimia uigilandi aſſiduitate uiſum ami
ſerat:intra Mediolãi mœnia urgeri:& qui antea ſemꝑ afflictis omnibus
auxilio eſſe conſueſſet:iam cogi ut aliunde auxilium imploraret.Tu enĩ
unus Iacobe Antoni Marcelle ꝗ certe uel mea uel aliorũ pluriũ eruditiſ
ſimorum & grauiſſimoꝝ hominũ cá factum nollé: præcipuus auctor
extitiſti extremæ calamitatis illius clæmentiſſimi atq͂ optimi principis
qui non cõtentus Adduá ſuꝑaſſe:& amœniſſimas late uillas uicoſq͂ bo/

nis omnibus refertiſſimos diripiendos militibus obiectaſſe:ac tot pecorum greges tãtũ hoĩum numerꝝ uertiſſe ĩ pdã:uoluiſti ẽt:ut uexilla ipſa ſignaq; uenetorum ex illa celebri ſublimiq; arce ſua Dux Philippus quã tũ oculi paterent:poſſet coram aſpicere. Nã cũ uniuerſis copiis intra ſecũ dũ lapidẽ quaſi Annibal cõſediſti:teq; ab ĩperatore Michaele aureis militiæ inſignibus in illius humaniſſimi principis ludibriũ ornari es paſſus Cũq; ad ĩpa uſq; ſuburbia te quottidie inter pliantiũ militũ globos uiſendum oſtenderes:nũc hos nunc illos ad ſuburbiorꝝ irruptionẽ hortando incitãdo ĩpellẽdo:nimirꝝ ita animi ægritudinẽ diuino illi principi auxiſti:ut inde uæhementi ægrotatione cõtracta poſt paucos mẽſes ĩ maxĩa regni clade uitã ĩpe amiſerit. Cuius morte cũ oĩa eẽnt tumultuaria tuis adhortationibus atq; ſuauioribus laudenſes placentiniq; adducti ſe uenetis dedidere:principium ſane ingens ad totum Philippi regnũ & breui conſequendum & expedite:ſi plus amor patriæ apud tuos quam quorundam priuatus aduerſus te liuor ualuiſſet. Sed utendũ eſt uulgari illa conſolatione. Quid ſi hoc melius. Cadunt perſæpe inter prĩcipes ſimultates irritamentaq; animorꝝ:& id quidem occulto quodam ac iuſto dei conſilio:quod ipſum etiam Agamemnona & Achillem accidiſſe Homerus narrat. Ita enim incipit carmen Iliados.

Iram diuam refer Pellidæ immittis Achilli
In numeris quæ ſæua malis aflixit achiuos:
Heroumq; animas tot fortis impulit horcho
Membra minutatim quorum laniata moloſſis.
Alitibuſq; dedit pro regis mente deorum.

Atqui mirum uideri neminem debet:ſi in tot tuis & tam illuſtribus ſucceſſibus ulli ſint reperti:q̃ tuæ clariſſimæ uirtuti ĩuiderĩt:ob eãq; rem nõ patriæ minus obfuerint. quã tibi optarint:quẽ inſectando ſplendidiorẽ effecere:cum uideamus nõ defuiſſe per idẽ tpis:q inter grauiſſimũ tuũ: ſapientiſſimũq; Senatum : & ĩuictiſſimum prĩcipẽ hunc meũ Franciſcũ Sphortiã maximas diſcordias bellaq; infuderunt. Quibus non multum poſt tempus e medio ſublatis pax repente:rurſus atq; ſocietas inuicẽ eſt ſuborta aduerſus mediolanenſes:qui collati ut noſti:immemores beneficii aduerſus eundem hunc principem ĩpie coniurarant. Quo ĩ bello cũ tu legatus a tuo ſenatu datus legatione libera cũ mul tis maximiſq; in rebus huic uni profueris:tũ illud beneficiũ fuit maximũ:quo prudẽtia cõſilioq; tuo idẽ ſibi uitã ferme ereptã recuperauit. Franciſcus enim peruſinus qui a patre Nicolao fortiſſimo imperatore non minus fide degenerauit:q̃ Iacobus frater uirtutes paternas oĩs non mediocriter uel æquit uel ſuperauit cũ aĩo efferato ac nefarrio decreuiſſet huius humaniſſimi principis necẽ:occultiſq; inſidiis cũ hortaret ad inuadẽda huiuſce urbis munitiſſima:ſuburbia:cũ inſtructã ſe habere diceret q̃dã mediolanẽſiũ

Annibal Michael

Laudẽſes Placẽtini

agamemnon Achilles Homerus Iliados prĩcipiũ

Franciſcus picininus Nicolaus picininuſ Iacobus picininuſ

factioné:quæ secũ pro eo sentiret:eiusmodiq͡ȝ nõnulla afferret argumen ta:qbus facile sibi fidé uédicarat:solus certe fuisti tu: q hũc ne id faceret: iis rõnibus es hortatus:qbus aptissime posset aiaduertere sibi oĩo cauen dũ eé ab oĩ braciana factiõe. Itaq͡ȝ abs te uno ꝑsuasus a Suburbiis se absti nuit. Quæ si eét igressus:qué Mediolanéses nũc habét salutaré:hoc prin cipe carerét. Quid aut dicá de insidiis Mogõtinis. Quas de te laudes ꝓdi cat prĩceps meus? Quá de te honorifice semꝑ loqtur? Obsidebat Mogõ tiá Fráciscus sphortia. Et ĩ id difficultatis oppidũ cõiecerat:ut diutius ob sidioné ferre nõ posset. Iáq͡ȝ de deditiõe Mogõtini cõsultabát:cũ idé Frá ciscus Perusinus de ĩterimédo ĩperatore suo clá cõsilium init. Idq͡ȝ postri die futuꝝ erat:cũ tu noctu Sphortia adiés mones cũ ĩter loquédũ:ne ita solũ se quottidie ĩmisceat ordinibus bracianis:fieri.n.posse:ut oportuni tas pariat:qđ nulla honestas sinit. Inueteratá.n.eé simultatem atq͡ȝ mali uolétiá bracianis aduersus Sphortianos. Præterea fráciscũ nõ eé pr̃is simi lé & eũdé sibi uideri ĩcõstáté ac leué. Itaq͡ȝ cauédum eé ab illo plurimum. Quare cũ SPhortia ĩ posteꝝ dié tuũ seq optimũ cõsiliũ q̃ moré suũ ĩsti tutũq͡ȝ maluisset:seq͡ȝ ab inuisendis ordinibus abstinuisset. Fráciscus idẽ ueritus ut opinor:ĩsidias suas illustratas patefactasq͡ȝ teneri cõtinuo trás fugit Mediolanũ: Addá ité ad hæc unũ egregiæ tue prudétiæ documétũ Iam inhorruerat anni tp̃s:tantaq͡ȝ erat actá uæhemens hyemis magnitu do:ut uniuerso ĩsubriũ agro & niuibus obruto & obstricto glatie nihil pabuli usquam offerretur Aloysius uermius:aliiq͡ȝ ductores plæriq͡ȝ oés imperatoré adeunt:eũq͡ȝ pro se quisq͡ȝ impensius hortantur:ut in Comẽ sem agrum citato agmine uires agat. Sic enim fore:ut Comenses qui in testinis inter sese discordiis digladiantur:deditionem faciant. At Sphor tia & si intelligebat suorum consilia aliud nihil q̃ prædam machinari: tépori tamé cedés eis obsequebatur. Verebatur enim militum incõstátiá Iá uniuersæ copiæ procedebát:cum tu ut es facundia insignis:ab iis cœ ptis & ductores ipsos dehortaris & milites eos docens:& pabuli reꝝ om niũ inopiam passuros apud Comenses. Apud Nouariéses aũt secus oĩa. Quibus illi adducti rationibus cum in nouariensem agrũ diuertissent: continuo ciues imperatori se Sphortiæ dediderunt plures adducti beni uolentia pauci etiam metu:& ii quidem qui ad ducem Sabbaudiæ eo dem ipso die deficere instituerant. Quod certo factum uidebatur : nisi calidissimo tuo sanoq͡ȝ cõsilio esset obtemperatum. Qua quidé spe Sab baudienses copiæ destitutæ Romanianum Nouariensium municipiũ ĩ fidé receperunt. At Franciscus Sphortia ut est aĩo grauissimo: te quam amicissime cõplexus palá & alta uoce professus é se tibi debere plurimũ cuius opera factum foret:ut Nouaria potiretur. Quæ uero deiceps sũt: subsecuta tá belli q̃ pacis:ea diuino cõsilio uoluntatiq͡ȝ danda eé ambigé dũ certe non é. Quod autem laudenses placentineq͡ȝ partes Venetas sunt

Mogontia Mogontini Insubres Aloysius uermius Comenses Nouariéses Dux sabbaudiæ Sabudiẽses Romanianum Nouariéses Nouaria Laudenses Placétini

ecuti tua prudentia factũ ſcimus. Quod in pſentia Duci Frãciſco feliciſſi ſme paret: a uobiſq; deſciuerit: nõ tua ſed illorꝝ culpa q tuæ uirtuti īuide runt: effectũ ēt & id quidē ut modo loquebar: iudicio quodã ac mēte dei

Eſaias Quis. n. ut eſt apud Eſaiã: cognouit: ſenſum domini? aut qs conſiliarius eius fuit? Quod ſi ea quæ & incõmodãt hoībus & a pleriſq; dicunt ī ma ximis quibuſdã malis: ſine diuina ſententia nõ fiũt: nec ea tũc ī tãtis tuis & tã ſecũdis rebus ſine diuino cõſilio acciderũt aduerſa nõ tam tibi q̃ rei publicæ: nec Valerii recentē obitũ ſine mēte dei: qui qcqd facit: ad nr̃um facit emolumentũ: debemus factũ eſſe exiſtimare. Num icci reo in tot & aī & corporis ac fortunæ bonis deterius habes: qđ ex tot liberis puerum unũ ad ſe reuocarit Deus? Quod ſi in mercatura nõ ſumus uiuo cõtēti: niſi lucrũ etiã dignũ acceſſerit: num deus iniuſtus ſit ſi ex tot liberis quos nobis mutuo dedit: unũ ſibi exegerit? habes tu & filias & filios pluris mo ribus ingenioq; eximios: eoſq; & grandiuſculos & minuſculos: quibus te potes nõ conſolari ſolum: uerꝝ etiam p omnē aī iucũditatē oblectare. Vt enim cæteros prætereã: quãto tibi ſolatio: quãto gaudio uoluptatiq;

Franciſcus marcellus eē debet Frãciſcus tuus tãto ingenio tãta morꝝ elegãtia tãta ꝓbitate uir? Nũ habeas: qđ ad tuæ felicitatis ſummã tibi ſit deſyderãdũ: cũ oculos ac mēte in Frãciſcũ unũ conieceris? Non ne ēt iſte tui eſt quãſimilimus? Nũ pueri te magis recordatio torqueat: quã uiri filii præſentia aſpectuſq; de lectet? At de Valerio mihi magna ſpes erat. Quod de Valerio futurꝝ ſpe

Alcibiades Ahtenæ rabas: id tibi de Frãciſco præſtare licet: ēt Alcibiaden qui magna ſpe puer fuerat pditiſſimum pernicioſiſſimũq; ciuem Athenæ expertæ ſunt. Itaq; ſi me audias: immo te uirũ magnũ & ſapientē: omnem iſtum animi mo tum uincies tandem: ut antea monui: atq; obſtringes rationis cuſtodia: ut quod tempus aliquando eſt facturum: faciat ratio eadē nunc: qua po ſtea es uſurus: Nec enī tunc erit meliore uitæ conditiõe Valerius: Et tur pe eſt ꝓfecto plus apud te ualere tēpus quam rationē. Quid quod iã an num prope agis in luctu? Hic eſt natalis chriſtianus. Ad proximũ kalen das ianuarias Valerius tuus reliquit mēbra mortalia. Satis naturæ affe ctui ſatis conſuetudini datũ eſt. Redi tamen ad te: & tibi te totũ uendica Simuſne ingenio muliebri inferiores? Quot enī legimus mulieres: quæ

Lacæna mulier obitum filiorũ & cõſtanti & infracto aīo tulerũt? Mulier lacæna filiũ: q in acie ceciderat: ſepeliens hoc eſt illum diſticho hilaris proſecuta:

Sit flendum timidos: hilaris te nate ſepulchro
Condo meum pariter & lacedæmonium.

Altera cũ filiũ ſepeliret: & tenuis quædã anicula propius accedēs miſera biliter dixiſſet o mulier fortunæ: continuo illa per geminos bonæ reſpõ dit. Qua enī gratia filium peperi: ut pro ſparta moreretur: hoc mihi con

Gyrtia Creta tigit. At Gyrtia & ipſa lacæna cum nuncius ueniſſet ex Creta: qui Acrota ti ex filia nepotis mortē nunciaret: reſpondit: nonne cũ iret aduerſus ho

ftes:aut erat ab illis interimendus:aut illos interépturus: libentius uero ait eum mortuú audio ꝑ matris & urbis maiorú.q3 suoꝶ dignitate: quá si tépus omne ignauus uiuere.Damatriæ uero factum est lōge seuerius: quæ cú accepisset filiú & timidum esse:& se indignum:eum cumprimú aduen isset occidit:inscripsitq3 huiusmodi epigramma. Damatria

Hunc timidum mater Damatrion ipsa peremit Damatrius
Nec dignum matre nec lacedæmoniú.Et alia ité lacæna cú audiuisset filiú & seruatú eé & fugisse ex hostiú mani bus:ita ei scripsit.Mala de te fama diffusa é:aut hác núc elue:aut ne sis.Alia rursus filiú aduenięté ituta: & qd ageret pr̄ia pcūctata:cú is respōdisset:oés perisse: eú tegula sublata pcussit:atq3 interemit:inquiés te igit᷑ malú núcium nobis miserút.Idétidem etiá a lacæna illa muliere factú legimus:quæ filiú :q ex acie fugerat: occidit: inquiés:non meú é hoc germé:addiditq3 huiusmodi epigráma.

Vade malum tenebras germem pete: quemq3 perosus
Eurotas ceruas nec fluat ad timidas.
Si catulus nequam perrexeris:ito sub horchum.

Nec sparta dignus:nec generis titulis.Et quoniá exépla huiusmodi possem infinita pœne afferre:uno tantú & peregrino & de lacæna ité generosaq3 muliere exēplo addito:reuertar ad uiros eosq3 patricios ac Venetos.Lacæna quædam mulier filios quinq3:quos habebat ad id bellú miserat:quod in suburbiis gerebatur.Quare cú stetisset euentú pugnæ expectans:ubi quis adueniés percūctanti ei nunciasset filios omnis obisse: non hoc inquit percūctabar ignauum mácipium:sed quid agit Pr̄ia: cui cum ille subdidisset ab ea esse uictoriá:libenter igitur ait accipio etiá filiorú morté.Sed audi iá de tuis eruditissimis duobus:& sapientissimis uiris Leonardo Iustiniano ac Frácisco barbaro:Hic enim fratré habebat Zachariam uirum certe grauem & perhumanum patré amplissimi Veronensis pontificis Hermolai:qui non secus Franciscum educauerat atq3 dilexerat:quá si ex seipse genuisset:eú uero Franciscus æque obseruabat & omni pietatis munere uenerabat᷑ ac si pater extitisset:ubi uero diem obiit Zacharias:primarii urbis ciues ad Franciscú uenere cōsolandum: quos ita ille excipiebat:& oris tráquillitate & grauitate sermonis:ut q cō solaturi uenerát:cōsoládi fuisse uideréť.At Leonardus qua cōstátia qua æquitate aí:qua lenitate:qua ui oronis in obitu Marci fratris uiri cōtinétis & integri:quo uno nihil habebat in uita carius:usus fuerit:qs est:qui melius norit quá ip se tu.Quod taliú uiroꝶ factú laudas:quid tibi faciúdum sit:nosti.Turpe é enim qua laude ipsi careamus: eam cuiquam :ut rem præcipuá præclaráq3 tribuere. Reliquum é:ut duorum principum & Paschalis & Malipperii qui præsentia summæ reipublicæ ꝑest:& Fráncisci Foscari:qui hunc in ea dignitatis maiestate antecessit: iclytas eadé i re uirtutes silétio inuolui nulla uel cōsuetudine uel negligétia uestra pa

Leonardus iustinianus Fráciscus barbarus Zacharias Hermolaus eṗs

Paschalis dux Frá.dux

tiar:q̄q̄ id fieri fama est quorundā culpa:qui uel domesticæ cuiuspiā sibi notæ conscii:uel quia neq̧ in sua nec in suoꝝ maiorum ulla uirtutis luce uersati alioꝝ gloriæ inuideant. Francisco enim Foscaro tanta prudentia tanta reꝝ magnaꝝ omniū cognitione tanta eloquentia:tanta aĩ magnitudine uiro Iacobus erat filius: quē pater & q̄a filiū & quia unicū incredibili caritate atq̧ indulgētia diligebat:adeo ut eo nihil habere in uita iucūdius posset ab oĩbus iudicari. Quid aūt in cā fuerit:nescio. Illđ mihi uideor scire nullū:aut esse aut excogitari posse genus cruciatus:quo ille fere ad mortē usq̧ afflictus sæpe non fuerit. Ad postremū arcesitus ex insula Creta:ubi relegatus asseruabať:& in organo porrectus ac uinctus quo torquēdi genere aliud nullū ferť neq̧ durius esse: neq̧ horribilius: ita mēbratim tractus exagitatusq̧ est:ut solutis neruis artubusq̧ laxatis exaĩus ꝓpe redderet. Nū dux Frācíscus aut uultum mutauit unq̄ aut uerbū fecit ullū in tāta & tā atroci filii clade q̄ corā quodāmō ĩtuebať. Satis enĩ ĩtuebať:cū & fili uociferatiões eiulatusq̧ e ꝓximo cubiculo audiret: & quod sit organi suppliciū:nō esset ignarus. Cūq; post illius ĩmanitatē truculentiāq̧ supplicii corā uideret allatum:nā quouis modo duci potuisset:cui nulla corporis pars cōsisteret. Num q̄d ullum inuitatū signum ostēdit in facie:q̄cq̄ ne est locutus aut mollius:aut remissius? quasi istiusmodi questionis horribilitas nō superet oēm mortis non dicā dolorem qui ut docui nullus est sed doloris formidinē quē indocti iudicāt. Nā Paschalis dux quo uno nihil ꝓduxit: natura humanius nihil mitius nihil melius nihil amabilius:solū filiū quē habebat uiꝝ magnū & modestum quinto mense ante ducatum amisit: & quem filii loco mirifice diligebat solū ex eo filio nepotē præstāti indole & spe maxima pueꝝ hoc anno paucis ante mensibus sepeliuit. Quis eū uidit aut in filii aut in nepotis obitu uel lachrymulā unam fundere. Et sapienter id quidē. Quid enim ullus doleat: q̄đ & naturale est & necessariū & bonū? Scimus hunc casum oĩbus eē cōem: Itaq̧ uanus est dolor:quē nec primū nec solum esse cognoscimus. Et præsens uita quid habeat in se boni nihil uideo. Proĩde sapiēter ait ecclesiastes totā uitam odio habui. Quod si uita habenda est odio: ut maloꝝ oĩum cā:certe mors & appetēda est & amāda plurimū:hoc habet tantū uita in se boni: ꝙ p eā transitus patet ad mortē:sine qua reuiuiscere nemo pōt. Quē.n.mihi ꝓbabis resurrectuꝝ:nisi mortē antea moriatur? Cupio dissolui inq̄t Apostolus & eē cū xp̄o. An id dixisset uir ille sanctissimus:nisi ĩtellexisset:ut erat oĩ doctrina sapiētiaq̧ insignis: & in hac uita mortali nihil eē oĩno boni:& in morte ut mali oĩno nihil:ita boni etiā plurimū? Quare si Franciscū philelphū tuū:qui & ipse in simili casu est:& te plurimū diligit:audire sequiq̧ ĩstitueris Iacobe Antoni Marcelle:nō modo non lugebis obitū Valerii filii: sed gaudebis potius:quoniā cū illo actū est optime. Exultat ille nūc inter angeloꝝ choros ꝑturba

Iacobus Foscarus — Cræta — Pascalis dux — Ecclesiastes — Paulus apostolꝰ — Christus — Frācíscus philel. — Iacobus antonius marcellus — Valerius

tiōe curaq̄ oī uacuus. Diuinæ ſubſtãtiæ uiſiōe fruit̃. Tibiq̄ pii indulgentiſſimo: quo dū erat in terris: nihil ſibi neq̄ carius hēbat neq̄ iucundius: in cælo domiciliū parat. Ineſt.n. adhuc in filiis noſtris ſanctus qdã appetitus recipiēdi corporis: ut quo ſocio ī terreſtri ac pegrinatione & comite uſi ſunt cū eo ēt ſimul ī cæleſti trãqllitate & beatitudine gaudeãt. Quod ſi corpus appetūt ſecū eē parētes etiã quoꝝ portio corpus ē: cōſentaneæ appetūt. Quid igit̃ doleamus in gaudiis & gloria filioꝝ? At indulgendū aliqd fuit naturæ deſyderio: ne ſi efferueſcēte adhuc uulneri remedia fortiora eſſent adhibita: dolor magis atq̄ magis exagitatus incrudeſceret. Qui.n. recēti uulneri curatiōes adhibet ualidioris: dolorē exaſperat magis: q̄ lenit. Sed ecce animus iã tibi præterit. Satis naturæ ībecillitati ſatis opinioni ſatis officio tributū eſt. Iam ratiōe uti nos decet. Priuatus dolor cū amicorū dolore tibi eſt digerendus. Omnes.n. quibus es cariſſimus: tua cauſa dolemus: At fuerint uel humanitatis: cuius mirifice ab oībus laudaris: uel liberalitatis tuæ qua cæteros hoīes antecellis: liberare nos tãdem omni doloris aculleo: qđ una ſane re feceris: ſi te uiderimus finē impoſuiſſe tãtæ doloris acerbitati. Quod ſi neq̄ tua neq̄ noſtra etiã cauſa: ut tibi tuæq̄ ætati parcas: potes adduci moueãt te ſaltē reliqui tui liberi: quos tuus mæror tenet in lachrymis: moueat luca uxor nobiliſſima prudētiſſimaq̄ uirago q̄ lōge magis tantus dolor tuus affligit: q̄ cōmunis iucundiſſimiq̄ filii mors cōmouerit. Quã eius ingenium eius moderatio me delectat. Quē ſe maiorū ſuorum ſimilē quam ſe oſtendit illuſtrem. Eſt uxor iſta tua patauia: & ex leonibus quidem patauina. Fertur autem leon inter Antenoris proceres clariſſimus extitiſſe. Ex illo aūt auctore leonum familiã patauii emanaſſe ne græcæ quidem negãt hiſtoriæ. Quare ut nobis amicis oībus: ut liberis tuis ut tãta ꝓbitate uxori tam diuturnã tam grauem tam intollerabilē animi moleſtiam oīno auferat: & monet tempus & cogit ratio. Id aūt facillime aſſequaris: ſi iiſdē remediis in tuo iſto caſu: ut aliquãdo inſtitueris qbus ipē in obitu Olympi mei ſum uſus Nã ad eas cæteras rationes: quas modo collegi: plurimum tibi proderit: non ad leniendã ægritudinem ſolum: ſed etiã ad lætioris uitæ ſuauitatē ſi oēm Valerii filii infantiã ſi indolem ſi ingenium ſi corporis formam ſi morum probitatem hac decus ſi doctrinæ & eloquentiæ ſtudium ſi tot illas tãtaſq̄ uirtutes repetere tecum aio perrexeris. Nec.n. eſſe debes oblitus: cum tuo ex collo Valerius penderet: cum te oſcularetur: cū hæreret in brachiis: & quo magis garrula līgua balbutiebat: eo fiebat ipſa uerboꝝ offenſione iucūdior auditu. Reminiſcere præterea: q̄ lucebat in eius oculis ſcintilla uigoris tui: & ut tuoꝝ morum ſimillitudo tanq̄ per cutis erūpens ſpeculum animi tui magnitudinem ac prudentiam referebat. Recordare faciem illam niue oī candidiorē roſeaſq̄ genas purpuræ q̄ ſimillimas. Nonne ſic ore matris uenuſtatem formæq̄ paternæ dignitatē re

Leones
Antenor
Leo
Patauiū
olympus

præsentabat:ut uno in corpore uterq; cognosci posset? Repete eius mã/suetudiné & modestiá:qua erat táta:ut oẽm uinceret sanctimoniá:Neq; ení ingenii doctrinæq; & eloquétiæ bonitate abutebat̃:ut in sup͠biá elatus abducta frõte æqualis cæteros cõtéptui haberet:sed se oíbus facilem affabilé amabiléq; p̃stabat.Grádioris uenerabat̃ præsertim eos:q uirtute & grauitate antecellerét.Inferioris uero tanta sibi cõciliabat beniuolétia: ut se illis paré facere uideretur.Et adeo gloriá purgati animi uirtute ante ibat:ut nullá aduersus se concitaret íuidiá:sed æque diligeret̃ atq; obseruaretur ab æqualibus oíbus.Et quasi ítelligeret ex æqualiũ moribus se iudicatũ iri:illoꝝ pueroꝝ semper consuetudine utebat̃:qui oĩ uacarent ncõtinentia:quos nullius flagitii reos sentiret: quos ad disciplinã: quos ad ꝓbitatem incitatos agnoscere.Quos tamen oĩs quasi stellaꝝ fulgores ipse tanq̃ iubar solare quoddá mirabili splédore obumbrabat atq; obscurabat & quo magis ab illis fugeret honorari:eo se honorabilioré præstabat:quoq; erat aĩ celsitudine excellétior:eo se humilitatis uirtute: quam

Christus apud Christum primam esse didicerat:magis deiiciebat. Iurgantis auté inter se socios quéq; pro more cuiusq; aggrediebat̃:aliũ monédo:alium blandiendo:alium rogando:& ita oĩs leni amicoq; sermone mutua beniuolétia ueluti fœderabat.Quod si quem uidisset ex sociis aut uerbo lasciuo uti aut íeptiore:illũ uel cõtracta frõte uel tristi uultu aspiciés arguebat leniter ac submissa uoce inquiés eiusmodi sermoné nõ esse patricii nec ingenui pueri:& quod ꝑ oris orõnem uolũtas ostenderet̃:Et nequa uanæ cogitatiõis sagitta feriri posset incautus:nullũ otium admittebat. Ná quádo ab aliis rebus sibi otium uidebat oblatũ:diuiná aliquá orationé aĩo uolutabat:q̃ ueluti clipeo uæhemétior ictus oĩs repelleret̃. Quis ení adeo est a natura bene ĩstitutus:ut tanq̃ sensus exp͠s ꝑturbationũ initiis nõ tágatur?q̃bus tamé resistere:& eas nõ pati effundi latius summæ uirtutis ẽ.Meminerat sane qđ scriptũ ẽ: ꝓcliuius esse cor hoĩs a puericia ad malũ.Quare táetsi erat generosa q̃dam atq; pœne inaudita aĩ magnitudine ab ira tamé quá nõnulli coté fortitudĩs eẽ dicũt:ita se cõpescebat:

Architas ut iratus nunq̃ uideret̃.Repetebat.n.frequẽter aĩo nõ modo illđ Archytæ tarẽtini dictũ in uillicũ: Afficeré te supplicio:nisi iratus essem:sed etiá multo melius illud ꝓpheticum:Turbatus sum:& nõ sum locutus : atq; irascimini:& nolite peccare.Quid:qđ ornatu corporis sæculo ac métis puritate deo seruiebat? Diuitiaꝝ affluétia non uitioꝝ sed uirtutum materia illi erat.Quicq̃d pecuniolæ aut abs te p̃re prudétissimo aut ab indulgétissima matre accipiebat: id oé pauperibus tribuebat:Illudq; p̃ceptum assiduo sermone celebrabat.Si uis esse p͠fectus:uade:& uéde oĩa:quæ habes:& da pauperibus:& ueni:& sequere me.Et quoniam uerecundia se/nõ metu ad uirtutem munierat:modeste semp̃ aliq̃d ꝓponebat. libéter audiebat:nec unq̃ sine ĩgenito illo pudore:q ornabat ætaté: ꝓponétibus.

respõdebat. Recta suscipiebat. quæ praua esse aïaduerteret: acriter confutabat. Operamq; dabat: ut aduersarium docere magis q̃ uincere uideret: Siquid boni aut fecisset aut dixisset: eius laudẽ omnẽ uel in parentes uel ĩ magistros referebat. Quod si quicq̃: ut fit: aliter euẽisset: q̃ uellet suũ esse erratũ dicebat: magistros aũt aut parẽtes nulla eẽ ĩ culpa. Ita eius fæcũdũ ĩgeniũ multipliciũ uariaȝq; laudũ studiis tenebat: ut instar lætæ segetis huberisq; agri culmis atq; aristis luxuriãtis supra oẽs uirtutis gradus mirifico incremento quottidie adolesceret. Quid. n. plura meminerim? Nihil eius ĩgenio natura docibilius ꝓtulit: nihil acutius: nihil feracius: nihil admirabilius. Et cũ nõ esset ĩ dicendo minus uelox q̃ in audiendo: quæ didicerat: ita memoriter tenebat: eloquẽterq; ꝓferebat: ut diuĩo quodã afflatus numĩe q̃ret ab omnibus iudicari. An hæc & alia fere infinita si tecũ tactus recẽsueris: nõ cogitatiõe ipsa lætabere? nõ gestes? nõ exilies gaudio? Equidẽ existimo te illũ nũc absẽtẽ ꝑinde reflexa ceruice iter dormiendũ ꝑ̃iepe & quærere & aspiceř & cõplecti & alloqui: quasi præsentem. Nũ paȝ tibi ex illius recordatione suauitatis supẽst: cum uideť adhuc cogitãti tibi oculos tuos deosculari: uultui hæreř: ceruicẽ cõplecti ut nullis: teq; blãdiẽs rogař: ut sollicitudinis tædia abducas: ut curas leues: ut ægritudinẽ omnẽ aĩo abiicias: ut nihil seruilius nihil lãguidius nihil eneruatius nihil humilius nihil demissius præ te feras: cũ q excelsiore loco natus sis: q res illustris tot tãtasq; gesseris: nullũ tuũ neq; dictũ neq; factũ latere possit. Hæc inquã tibi reminiscẽda sunt Iacobe Antoni Marcelle: atq; uersanda frequẽti aĩo Quod si factũ abs te fuerit: nõ poteris nõ miro ꝑfundi gaudio: cũ ĩtellexeris & tibi & filio cõsultũ esse quã optime: illi q̃dẽ: q̃ď post ĩnocẽter & bene actã sæculi uitã æternã adeptus beatitudinẽ iã nihil sibi sentiat formidãdum: tibi uero: quod certo sperare licet a Valerio tuo paratam ĩ cælo sedem: ubi tu nõ post diuturnum admodum tẽpus trãq̃llam atq; iucundam uitam unam cum illo ꝑ sempiternam gloriã sis acturus. Interea uero quod reliquum est ad idem te adhortabor: ad quod Nicoclen regem Isocrates. Quoniam mortale tibi contigit corpus: animus autem immortalis: enitere: ut animi memoriã relinquas immortalẽ.

Iacobus Antonius Marcellus

Ex Mediolano anno a natali christiano millesimo quadringentesimo sexagesimo primo. viii. kalendas Ianuarias.

Ad illustrem & summum uirum & clæmentissimum patrem dominum Alphonsum Sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem.

Frãcisci philelphi præfatio ĩ Aristotelis rhætoricã ad Alexandrũ regẽ.

c Vm superiore ãno Bononiæ docerẽ clarissime pater q̃ď ea ĩ urbe nemini maioribus aut honoribus aut præmiis unq̃ contigit: cœpere nõ nulli & nobiles & magni uiri dare operam græcis litteris: q̃ppe qui iam aĩaduertissent: si secus facerẽt: ne pro dignitate ad latinũ eloquiũ eniterenť. Quare cũ

Bononia

Alexãder rex

Aristotelis præcepta illa iis græcæ legerẽ: quæ ꝗ̃ ciuilibus causis ad Alexã drũ regẽ: cũ ꝓ auctoris more doctissime: tũ ut semꝑ disertissime scripta sunt summis a nobis ꝑ̃cibus cõtẽderũt: id efficerẽ: ut ea latie loquerẽtur: Censebãt.n. prudẽtes uiri: qđ lõge plus & utilitatis & ornamenti ex iis la tinis a me factis: quoniã & illi latie loq: q̃ græcæ mallẽt: q̃ si græca essent: as sequerent̃. Nõ.n. eo græcas litteras tantoꝑe oẽs discere studemus: quo iis apud atheniẽses bizãtiasue utamur: ut illaꝝ subsidio atq̃ ductu latinã li teraturã atq̃ eloquẽtiã melius teneamus & lautius. Præterea nescio quo pacto q mĩus & diu & multũ græcos codices ꝑtractarĩt: & sese illis totos dediderint: nusq̃ ĩcredibilẽ illũ ac ꝓpe diuinũ lactei græcoꝝ eloqi leporẽ atq̃ dulcedinem neq̃ apud oratores neq̃ apud poetas neq̃ apud philoso phos ꝑcipiũt: quo fit: ut nostri fere oẽs q auris delinire cõcupierĩt: malĩt initio græca latine q̃ eadẽ græcæ lectitare. Ignorantes hi qdẽ & utilius ad modũ fore uolẽtibus græca discer: ut græcæ uoces græciq̃ cõcẽtus illoꝝ auribus die noctuq̃ obstrepãt: & queadmodũ grauitate latĩos græcis ita nobis suauitate illos & quadã quasi dictiõis ambrosia ac nectare mirum ĩmodũ ãtecellere. Id igit̃ ita familiaribus a me illis efflagitãtibus obstina tissime refragari cœpi: tũ qa uidebã rem a nobis peti cũ sua natura diffici lẽ. Est.n. ĩ arte uerbũ sæpius e uerbo exprimendũ quod ne absurde fiat: la boris nõnunq̃ maximi: ĩterdũ aũt ꝓpter sermonis uel dissimilitudinem uel ãgustias uoti ẽ: tũ quia nõ eo me pollere ĩgiẽo usuue intelligerem: qui maiestatẽ Aristotelicæ dictiõis latinæ ĩterprætatiõis filo exprimerẽ. Pro ĩde nolebã aut ĩeptus apud aliquos aut temerarius iudicari. Sic igit̃ pro uirili ꝑte refragantibus nobis clarus uir mihiq̃ amicissime & tui nomi nis eximius ꝑ̃dicator Alberthus is qui ꝑ id tẽporis Bonõiæ quæstorẽ ꝓ sũmo põtifice gerebat: idẽ cœpit: quod illi ãtea cõsuessent: studiosissime a nobis cõtẽdere. Qui tametsi ꝓ suo iure oĩa apud me potest: eo tamẽ fa cilius ꝑsuasit: quod unã hãc rẽ fore diceret: quã præcipue gratificari man suetudini tuæ quirem. Aiebat enim te unũ esse q pro regia ista & ĩnata ti bi animi magnificẽtia generositateq̃ & in audito quodã splẽdore magni tudieq̃ ĩgẽii cũ reliquas oĩs illustris disciplĩas ĩsignisq̃ uirtutes maximi pẽderes: tũ asce elegãtioris artes ĩ primis. Id mihi uir ille & amicus & gra uis ꝑsuasit haud difficulter utpote quẽ uera loqi nõ minus nosse: q̃ uelle: iãpridẽ aĩaduertissem. Quodquidẽ cũ aliis multis rebus de illo expertus sum: tum ĩ iis laudibus quas de tua felici & augusta illa bononiẽsi legatio ne dies noctesq̃ ꝑ̃dicabat: Eas eĩm ita ponebat ãte oculos: ut nihil postea bonõiẽsiũ reipublicæ acciderit: qđ nõ multo ante ĩpẽdere: uel lapides ipsi ꝓuiderint. Et ꝓfecto si tua sequi uestigia quibus ea res erat ĩ mãu: uoluis sent: neq̃ ipsi excidissent: neque tanta tamq̃ præclara urbs in tantas cala mitates ærumnasque decidisset. Sed de his alias. Cum hanc igitur tradu ctionem non ingratam tibi futuram intelligerem: ut amicissimo homi-

ni morem gererem:idest:ut meipsum tuo nomini cum Alberto meo dedicarem:oblitus sum nostri. Omnia uicit amor. Rem difficilimã & meis imparem uiribus sum aggressus. Audentes fortuna iuuat. Potuit homericus ille Aiax hectoria:quem neq; Vlyxes neq; Nestor in prælium ꝓuocãtem excepisset:sola audacia & aggredi:& singulari certamine ĩpare. Potuit & Troias idẽ ab ĩcensis iam nauibus fusis achiuis oĩbus arcere:potuerimus fortassis etiã nos etsi minus orationis Aristotelicæ nitorẽ: at ipsa certe sensa latinis uerbis explicare. Verumne id unũ omiserim : Nos a Fabio Quintilião nõnullis ĩ dictiõibus ĩterpretatiõe discrepasse. Idque nõ ĩconsulto factitatum ut quod ille demegoricum uerbum e uerbo exprimens concionalem genus:& procatalepsin præsumptiõem dixerit : nos usitatiore uocabulo deliberatiuum: & præoccupationem non absurde: ut arbitror:exprimere maluimus. Sic & alia plæraq; inueniri contigerit Nã q̃uis ꝑdoctus ille qdẽ & acutus uir fuit:ueluti certe ẽ uoluit tamẽ ĩ nõnullis uerbis & rebus magis se sui q̃ Cicerõis similẽ dici. Nos autẽ &.M. Tulli & Horatii flacci & Eusebii Hieronymi q latissimi simul & eloquẽtissimi extiterũt:testimonio & auctoritate freti: ĩ id maxime studemus: ut q̃ a græcis trãsferimus:nihil aliud quo ad eius rei fieri possit:q̃ latinitatẽ sapiãt. Proĩde & hoc p̃sentis opis ad numeꝝ caractera ac figurã ꝑ uirili parte traduximus. Suscipies igit̃ p̃sens hoc qcqd est:munusculi: magnifice pater:qđ siquidẽ auctorẽ ip̃m tecũ reputes Aristotelẽ:non te minus e regia ꝓsapia genito magnanimo prĩcipe:quam Alexandro macedonũ rege dignum existimes. Si nostrã uero ĩ te obseruãtiam si nostrã ĩ Albertum & in p̃clarã omnem Albertorũ familiã dilectiõem amoremq; cõsyderes:& eximium certe id ĩ primisq; deuotũ. Cæterũ si hisce te rebus đlectari intellexero:efficies:ut propediẽ huic quasi p̃ludio maiora fortasse quædã ualẽtioraq; certamina subnectã. Interea uero hũc Aristotelẽ lectitabis Intueberisq; magna ex parte: quæ a maioribus nostris de bene dicẽdi sciẽtia & tradita uobis ac relicta sunt:ab Aristotelico fonte p̃cepta illa quæq; emanauisse. Qua quidẽ ex re eo magis eorum impudẽtia mirãda est q cum se Aristotelicos dici uolunt:& loquẽdo & scribendo absurdissimi simul & infantissimi plane reperiuntur.

Aiax Vlyxes Nestor Troes Achiui Fabius quintilianus demegoricum procatalepsin Cicero M. Tullius Horatius flaccus Eusebius Hieronymus Aristoteles Alexãder rex Albertus Alberti

Aristotelicus fons

PRAEFATIO.

Aristoteles Alexandro regi salutem dicit.

Vm tuis litteris factus certior nonnullos sæpe ad nos misisse:qui ut ciuiliũ causarũ præcepta ad te perscriberẽ a me peterent. Ego uero haud negligentia quidem ulla in hoc usq; tempus rem distuli. Sed ut quærere ita diligenter de iis ad te scribere:ut alius certe nemo qui iisce in rebus elaborasset diligẽtius unquã scripserit. Hæc igitur recte mihi fuerat sententia. Nam quẽadmodũ uestiũ decore atq; magnificentia cæteris hoibus p̃stare ma

xime studes. Ita ut etiã dicẽdi iuentionem ac uim eã accipias nitendũ est: quæ pulcherrima sit: apprimeq̃ præclarissima. Lõge eni pulchrius est: ac regale magis aĩo esse bene cõstituto: quam habitũ corporis uestibus ornatum pulchris ĩtueri. Absurdum enim est: eũ qui rerum gestaꝝ gloria cæteris antecellat: uideri humillimus quibuspiã in dicẽdo cedere: præsertim cũ non sis nescius eos qui ĩ populari prĩcipatu uersent̃: res omnis ad populũ: q uero sub unius imperii ductu constituti sint: ad rationẽ orationemq̃ referre. Quemadmodũ liberas ciuitatis cõmunis lex: quæ ad honestissimũ aliquem finem ducat: dirigere cõsueuerit: eodẽ etiã modo & oratio tua queat eos: quos imperio tenes ad id agere: quod cõducibile sit

Lex quid & utile. Et. n. lex ut ita dixerim: oratio quædã ẽ quæ cõmuni ciuitatis cõsensu definita iubet: quo pacto unumquoq̃ agendũ sit: Accidit ad rem: quod neq̃ tibi obscurũ existimo: solere nos laudibus eos ꝑinde atq̃ honestos & fortis ꝓsequi: q & ratiõe utunt̃: & oĩa ea duce ageŕ ꝑgunt: Qui uero absq̃ ratiõe & oratiõe quicq̃ faciũt: tanq̃ atroces ĩmanesq̃ odimus: Qua quidẽ re factũ est: ut & malos coꝝ uitium ostendẽtes: male affecerimus: & bonos eoꝝ uirtutẽ declarãtes: quasi beatos admirandos imitandosq̃ uoluerimus. Sic quæ & comodo futuras calamitates euitaremus: bonisq̃ ĩstãtibus frueremur: adinuenimus: Proinde & ĩminentes difficultatis effugimus: & absentes utilitates cõparauimus: Nã ueluti uita: quæ nulli mærori subiacet: eligenda: ita prudẽs est oratio deligẽda. Neq̃ id te prætereat: oportebit: quod hominũ plurimis aliis quidẽ lex ipsa: aliis uero tua tum uita tũ oratio exemplis dat̃: Vt cunctis igit̃ tũ græcis tũ barbaris antecellas: omni tibi studio ãnitendũ est: quo hi qui uersantur ĩ his exemplis. Ita horum imitatiõem per uirtutis elementa pulchre effingãt ut haud sibi deteriora consulant: sed eius se particeps fieri & cupiant: & exoptent. Rerum est præterea humanarum augustissimum cõsulatiõe uti. Quare ne in superuacaneis uulgaribusq̃ rebus studium tibi terẽdũ est: sed pro uirili potius parte elaborandum: ut ipsam belle consultãdi artem & perdiscas & teneas. Quis. n. sane mentis dubitarit: siquis inconsulto quid egerit: amentiæ quidem: sin aũt ratione duce: sapietiæ signũ esse

Græci Barbarĩ Intueri etiam licet eos. omnis: qui optima ĩter græcos repu. utuntur. oratione prius q̃ rebus conuenire: Itemq̃ apud eos qui inter barbaros dignitate præstant: oratiõem rebus anteire: quippe qui prope norĩt eam: quæ ratione orationeq̃ perspectio utilitatis cognitioq̃ fit: esse quãdam salutis arcem Et eiusmodi certe Arcem: quæ nõ manufacta: uerum & inexpũgnabilis quidem sit: in primisq̃ secura opinãda. Sed uereor hac de re pluribus ad te scribere: ne fortassis ostẽtare meipsum uidear: hisce præsertim in rebus: quæ probatione non indigent: sed plane patent: & in promptu sunt omnibus. Quam ob rem hæc omnia missa faciens: illa dixerim solum: de quibus in omnem uitam dicẽdũ est. Hoc unum esse: quo cæt-

eris animalibus præstamus:præclarum quoddam ab immortali deo adepti uideamur. Ná siquidé & cupiditate & ira & aliis huiuscemodi affectióibus utuntur:etiá reliqua quæq; animalia:oratióe autem homo dútaxat:absurdú ꝑfecto maxime omniú cædat:si qua una re bæstiis átecellimus:eam beneuiuédi ducem præ negligentia reliquerimus Proinde te iampridem tua spóte icitatú etiam atq; etiá hortor:ut dicédi philosophiam omni studio complectare. Nam ueluti corpus bonam ualetudinem ita & aímus disciplia eruditióeq; seruat. Huius eim ductu haud quamq tibi in rebus gerrédis aberrare cótigerit:quípotius oía.ut ita dicá:quæ tibi iam parta sunt bona pláe tuebeř. Quod si præterea oculis uidere iucúdú est:animi luminibus cernere penitusq; ꝑspicere admirabile certe plurimú. Rursus auté quemadmodú impator sui est seruator exercitus: ita etiá eloquétia quæ sapiétiæ coniuncta sit humanæ est uitæ gubernatrix. Sed hæc oía atq; his similia operæ prætiú puto:ut missa hoc tépore faciamus. Móuisti auté tuis litteris: ne quis omnino mortaliú húc librú accipiat:quippe q nó sis nescius:sicuti parétes:quos ex se genuerít magisq hi quibus suppositi sunt partus amare solent:eodemq; modo ii q præclaꝝ aliquid ex se íuenerint:maiore ad id studio afficiunť:quá qbus eo uti cótigerit: Nó secus enim ꝑ íuétis atq; ꝑ liberis emori periclitenť. Enimuero ii quos parios uocát sophistæ: quoniá nihil ipsi ꝑ íerti quadam negligentia pariunt:ne diligunt quidem:sed acceptis pceuniis ab se dimittunt Hác igiť ob rem te uæheméter moneo:& exhortor:ita hæc dicendi præcepta serues atq; tueare:ut cum & ipsa adolescunt nullius opibus uiolentur:sed honeste tecum decoreq; una uiuát: & cú í adultam ætatem euaserint:ímortalé gloriá nácíscátur. Assumpsimus aút sicuti nobis Nicanor exposuit: siquid hisce de rebus apud cæteros artis scriptores expolitum elimatúq; íuenimus:Impendes aút operam ét hisce duobus libris:quoꝝ alter meus é eas cótinés artes :quas ad Theodecté scripserá. Alter autem est Coracis. Reliqua uero oía quæ siue ad ciuilia præcepta:siue ad iudicialia ꝑtinent:separati hoc í libro scripta sunt. Quapropter ex hisce ad te cométæriis ad ea cósequéda abunde tibi adiuméta suppetent Vale.

Philosophia dicédi — sophistæ paru — Nicanor — Theodectes — Corax

TRACTATVS

T Ria sunt genera ciuilium causaꝝ. Deliberatiuum Demonstratiuum Iudiciale:horum autem species sunt septem. Suasio dissuasio laus uituperatio accusatio defensio & questio: aut ipsa secundum sese:aud ad aliud. Species igitur in quibus omnis uersatur oratio:hæ sunt numero Iis autem utimur & in cósultatióe ciuili:& apud iudices:& circa alicuius certæ personæ dictióem:de quibus qd est omnibus:ita poterimus apte dicere: si singillatí uniuscuiusq; specieí uim & usum & exercitationé numero cópréhéderimus : & primum qdem de suasionibus est dissuasionibus dicédú

Genera tria — Species septem

Ipſarum.n.uſus in demõſtratiuo deliberatiuoq; genere locum ĩ primis
Suaſio quid — habẽt. Vt igiť ſummatim dixerim. Suaſio ẽ ad aliquid eligẽdũ au dicen/
dum agendumue exortatio: Diſſuaſio uero nequid eligať: aut dicať aga
Diſſuaſio quid — turue ďhortatio. His aũt ita definitis ſuaſor oſtẽdat: oportet: hæc ad quæ
exhortať: & iuſta & legitima & utilia & honeſta & iucũda & facilia factu
eſſe. Quod ſi minus id poterit: demõſtrãdũ erit: cum ad laborioſa & gra
uia quædã exhortať hæc factu & poſſibilia eſſe: & q̃ neceſſaria Diſſuaſor
aũt ex cõtrariis dehorteť: oportet: ut neq; iuſtum neq; legitimũ neq; uti
le neq; honeſtũ neq; iucũdum neq; factu poſſibile hoc ſit: uel ſaltem & la
borioſiſſimũ id eſſe: & minime neceſſariũ. Omnes aũt actiones hax utri
uſq; ſunt cauſax particeps. Quare dubitandũ nõ eſt: quin oratio harũ al
teram cõtineat: Quæ igiť ſuadẽtes diſſuadenteſq; deſyderare cõueniat:
hæc ſunt. Definire aũt iam aggrediar unũquoq; horũ: qd ſit. Demonſtra
biturq; unde ea nobis ĩ dicẽdo ſuppeditemus. Iuſtũ igiť ẽ omniũ aut plu
Iuſtũ qd — rimorũ nõ ſcripta cõſuetudo: honeſtia turpiaq; determinãs. Id uero eſt
honorare parentes: amicis benefacere: & beneficiis gratiã referre. Hæc.n.
& his ſimilia nõ iubẽt ſcripte leges hominibus faciũda: ſed cõſuetudine
Lex quid — nõ ſcripta & cõmuni quadã lege legitimũ fit Iuſta igiť hæc ſunt. Lex aũt
Vtile qd — eſt cõmunis ciuitatis cõſenſus: q ſcriptis p̃ceperit: quomodo unũ quodq;
agẽdũ ſit. Vtile nõ eſt præſentiũ bonorũ cõſeruatio: aut abſentiũ compa/
ratio: aut malox ĩſtantiam propulſatio: aut futurox incõmodorum in/
nibitio. Hoc autem diuidas oportet: priuatis qdem hominibus ĩ corpus
Bona tri/plitia in priuatis hoĩbus — & animũ & res extrarias. Corpori.n.ẽ utile robur: formæ dignitas bona
ualetudo: Aĩmo uerø fortitudo ſapiẽtia iuſticia. Extraria uero ſunt ami/
ci pecuniæ poſſeſſiones his aũt cõtraria inutilia ſunt. Ciuitati autẽ utilia
talia quædã ſunt: concordia uires ad bellum pecuniæ & prouẽtuũ copiæ
Bona ci/uitatis — ſociorũ uirtus atq; multitudo: ac ſummatim reliqua his ſimilia utilia eẽ
ducimus. Quæ uero his cõtraria: ſunt ĩutila. Honeſta uero ſunt: ex qbus
Honeſta quæ ſint — ſplẽdor aliqs atq; illuſtris honos ĩ eos: qui aliquid geſſerint: emanaturus
ſit. Iucũda aũt quæ afficiũt gaudio. Facilia uero ſunt: quæ breui tẽpore &
Iucũda q̃ — minimo labore impenſaq; abſoluuntur. Poſſibilia aũt quæcunq; fieri na
Facilia q̃ — tura poſſunt. Neceſſaria uero quæ ut fiant: arbitri noſtri non eſt: ſed tan/
Poſſibilia quæ — quam ex diuĩa quadam aut humana neceſſitate omnino fiunt. Iuſta igi/
tur & legitima & utilia & honeſta & iucunda & facilia & poſſibilia & ne/
Neceſſa/ria — ceſſaria hæc ſunt. De his autem dicere abũde poterimus & ex antedictis
& his ſimilibus: & ip̃is cõtrariis: & ab his quæ iudicata ſunt: aut a diis im
mortalibus: aut a claris hominibꝫ: aut a iudicibus: aut ab aduerſariis no
ſtris. Cuiuſmodi igitur iuſtum eſſet: declarauimus. Simile autem iuſto
Iuſti ſimi le quid — eſt huiuſmodi. Nam quemadmodum iuſtum exiſtimamus obtempera
re parentibus: idẽtidem cõuenit filios parentum res geſtas imitari: & ue
luti beneficiis benefacere iuſtum eſt: ita & iis a quibus mali nihil ſuſcepi

mus:iusto simile est nõ nocere. Hoc igitur modo simile iusto capiẽdum est. Ex contrariis autem opus est exemplũ ipum pspicuũ faciamus. Nam ueluti iustum est i eos animaduertere: qui aliquid perperá patrauerint: ita iis qui nos beneficio fouerint: referr̃ gratiam decet. Id autem iustum: quod ab aliquibus claris uiris iudicatum fuerit: sic erit accipiendum. Verum neq nos soli odio hostes insequimur: maloq afficimus: sed & Athenienses: & Lacedæmonii iustum esse iudicát inimicos mulctare. Iustum igitur hoc modo crebra exercitatione accipies. Legitimum uero quale etiam ipum sit: átea nobis definitũ est. Oportet aũt ubi usui sit: ut is qui sententiá dicit: legem etiam assumat: deinde simile legi scriptæ esset uero huiusmodi. Nam sicuti legumlator maximis animaduersionibus fures plectẽdos uoluit: ita & seductores maximopere sunt mulctádi. Et enim hi furantur eius quem deceperint hominis mẽtẽ. Et ueluti legũlator heredes eos statuit: qui genere proximi iis essent: qui sine filiis ĩterissent: eodem modo & huius pecuniarũ rerumq liberti me nũc dominũ fieri decet Nam cum iis qui ipsum liberarĩt: hac luce orbatis pximis ipe sum cognatiõe: iustus certe sum: qui illius res omnis dominio teneá. Legitimo ergo simile assumitur: hoc modo Cõtrariũ uero sic. Siquidẽ lex phibet publica priuatim distribuere: pspicuũ est eos qui illa distribuunt: iniuria omnis afficere a legumlatore iudicatos. Nam si eos leges ornari iubent: q honestæ rebus cõmunibus iusteq præfuissent: nequaquam obscurũ est: quin & publicarum rerum dissipatores multa dignos existimát. Ex contrariis igitur ita legitimũ clarũ fit. Ex iudicatis aũt hoc modo neq ipse solum præsentem legem harũ cá rerũ a legũlatore positá dico: sed etiá antea ipsi iudices auctore Lysitida: æque atq nuc a me dicitur sententiá de hac re ptulere. Legitimũ igit̃ hoc modo tractátes multipliciter demonstrabimus. Vtile autẽ quale sit: antea definiuimus. Assumendũ est aũt ĩ dicendo etiá siquid ex utili ĩciderit: eodemq modo tractádũ: quẽadmodũ ĩ iusto legitimoq tradidimus. Et sic crebris in locis ostendẽdum. Esset autẽ utilis simile huiusmodi. Sicuti namq in bello conducit eos: qui plurima ualent animi magnitudine: primos in acie ordinare: eodem modo in rebus publicis permagnæ utilitati est: prudentissimos multitudini iustissimosq præesse. Et quẽadmodũ hominibus ĩ bona ualitudine cauere ne ĩ aduersam ĩcidát utile est. Ita etiá pacatis urbibus cõcordiaq utẽtibus cõducibile est: sese ab omni seditioni custodiant. Similia ergo utili hoc modo crebro tractáda sunt. Ex cõtrariis aũt utile sic perspicuum fit. Ná si cõducit eos ciuis: q & æq & boni sunt: honoribus pseq: ita punire ĩprobos utilitatis plurimum affert. Et siquidem inutile ẽ: nos solos aduersus thebanos bellũ gerere: utile erit: ut lacedæmonios socios nobis assiscamus. Itaq aduersum illos belligeremus. Ex cõtrariis igitur sic utile clarum efficies, Vtile uero a claris uiris iudicatũ hoc pacto assummes. Nam & lace-

Atheniẽses
Lacedæmonii
Simile legi
Legi contrarium
Ex iudicatis
Lysitida
Vtilis simile
Vtili contrarium
Thebani
Lacedæmonii
utile a claris uiris

dæmonii ubi atheniẽſes bello ſuperaſſent:uſui ſibi fore exiſtimarunt:ne eorum urbẽ in prædã uerterẽt.Et Atheniẽſes rurſus cum poſſent ſpartẽ funditus euertere cõducere ſibi arbitrati ſunt:ſi lacedæmonii ſupeſſent: Et iuſtũ qdẽ & legittimũ & utile ſic tibi tractãdũ ẽ.honeſtũ uero & facile. & iucũdum:& poſſibile & neceſſarium quo mõ & hæc ſupiora te tractare cõueniet:& de iis qdẽ & hiſce dicere cõmode poterimus.

r Vrſus aũt definiemus quãtũ & quale & qd tũ in curia:tũ ĩ cõciõe cõſultabimus.Nã ſi hoꝝ ſingula plane tẽuerimus:res ipæ ꝓ una quaq; nobis cõſultatione uerba ſuppeditabũt: cõis aũt ſpẽs quas diu ante nouerimus: facile in unã quãq; cãm inducere poterimus. Quapter ea ſunt nobis diuidẽda:de qbus uulgo cõſultãt oẽs Vt ſummatim ergo d xerimus:eæ de qbus orationẽ hẽmus: ꝓpoſitiones ſeptẽ ſunt numero.Neceſſe eim ẽ:nos & cõſultare & orare:tũ in ſenatu:tũ apud populum aut de ſacrificiis aut de legibus aut de apparatu ciuili:aut de ſocietatibus ac fœderibus aduerſus alias urbes:aut de bellis aut de pace: aut de pecuniaꝝ ꝓuẽtibus.Hæ igiť ꝓpoſitiões ſunt:de qbus oĩs eſt nobis & cõſultatio & oratio.Haꝝ aũt unãquãq; diuidamus: conſideremuſq; qbus modis oratione ĩ his utendum fuerit.De ſacrificiis aũt abunde dicere neceſſe ẽ.Aut.n.dicimus p̃ſenti ĩ ſtatu ea ſeruãda eẽ:aut ut magnificẽtius:aut ut ĩ his humilibus quodãmõ agẽdũ ſit.Cũ igiť dixerimus ĩ p̃ſenti ſtatu ea ſeruãda eſſe:cãs ĩuenimus:ex iuſto qdẽ dicẽtes. Iniuſtũ apud oĩs eſſe: præter conſuetudĩes primas qcq̃ agere.Quodq; oĩa uaticinia hoĩbus iubent patrio more ſacrificia eẽ faciũda. Et quod eoꝝ qui urbes primo cõdiderũt & tẽpla diis ĩmortalibus erexere:diuini cultus maxime ſunt diuq; obſeruãdi. Ex utili autẽ dicemus:quod ad rei pecũiariæ ipẽſam aut priuatim aut publicæ cõducet ubi ꝓ patrio more ſacrificiis ſit ĩdutũ.Et quo ad ciuiũ audẽtiã ea res cõfert nõ mediocriter quippe qď grauioris armaturæ peditibus equitibuſq; ac uelitibus ludos celebrãtibus : ciues ea ambitiõe delectati audẽtiores fiẽt. Ab honeſto aũt dicemus:ſi hoc modo celebritates pulchras ſpectari cõtigerit.A iucunditate uero:ſi & uarietas quædã circa deoꝝ ſacrificia ad aſpectãdũ acceſſerit. A poſſibili autẽ ſi ĩ eiuſcemodi ludis nihil fiat:neq; parũ neq; nimis. Cũ igiť ĩ rebus diu cõſtitutis conſultatio nobis habeť:cũ hæc tractamus:operæ prætiũ ẽ de antedictis aut de hoꝝ ſimilibus conſideremus & ea ꝓ rei natura edoceamus. Cũ uero cõſultemus ut ad ſplẽdidiorẽ quẽdã apparatũ ſacrificia traducãť:eæ ſunt cauſæ nobis afferẽdæ:quibus merito cõſuetudĩes patrias mouere uideamur:dictitãtes addere p̃ſentibus qcq̃ id haud eẽ ſolueť:ſed augeť potius res antea cõſtitutas ac firmatas.Deĩde quod & cõſentaneũ ſit:deos ĩmortalis beniuolentiores ĩ eos eſſe:a qbus magis ueneренť.Itẽ quod neq; maiores ĩpi eũdem ſemp modũ ĩ ſacrificiis obſeruabant:ſed ꝓ tẽpore proq; ſecũdis rebus:& priuati & publicæ deoꝝ cultũ legibus ſanciebãt. Poſtea

Quæ ſint conſultanda

De ſacrificiis

Ex utili

Ex honeſto

A poſſibili

De apparatu ſplẽdidiorĩ

uero qđ & ueluti in cæteris rebus oĩbus consueuimus:ita & respub.atq; priuatas domos administramus. Dicas.n.opus est:si qua ex his ita cõstitutis utilitas ciuitati aut splẽdor aut uoluptas futura est: quæ qdẽ oĩa ita tractabis:ueluti ĩ supioribus dictũ est. Cũ ad humilius exhortemur:primũ quidẽ tpibus est accõmodanda orõ:dicendũq; quibus in rebus deterius nũc habeãt:q̃ antea habuissent. Deĩde uero quod ne cõsentaneũ quidẽ sit deos sacrificantiũ sumptibus sed pietate potius gaudere. Itẽ qđ eos q supra uires quicq̃ faciũt:& dii & hoĩes q̃stultissimos iudicãt. Demũ uero q nec in hominũ arbitrus publici sumptus modo:uerũ & in secundis aduersisq; rebus existũt. Has igit causas & harũ similes in sacrificiorũ propositiõibus habebamus. Vt aũt & quæ ad optimũ sacrificiũ ptinent:sciamus & exponere & sancire:hoc etiã definiã. Est.n.id unũ oĩum quidem optimũ sacrificium:quod aduersus deos pie ac diuiæ : ad sumptus uero moderate ad bellũ aũt utiliter:ad spectacula uero splẽdide habuerit. Aduersus aũt deos habebit pie:si patriæ cõsuetudines institutaq; nõ soluantur. Moderate uero ad sumptus:si nõ quæcũq; ad põpam missa fuerint: cõsumant. Ad bellũ aũt utiliter:si eqtes & milites una composite ludos agant. Ad spectacula uero splẽdide si & auro & his huiusmodi rebus: q̃ haud cõsumũtur:magnifice quis utit. Quæ igitur aduersus deos seruãda sunt:perpulchre ex his cõstituemus. Ex iis uero quæ ãtea dixerimus plane scire poterimus:quibus modis oratio de unoquoq; sacrificãdi genere haberi possit. De legibus aũt deq; cõstitutiõe ciuili rursus eodẽ mõ tractemus. Eteni leges sunt ut summatim dixerim ciuitati publici consensus:q scriptis terminãt:atq; imperãt qui unũquodq; agẽdum sit. Eæ uero leges colẽdæ sũt qbus magistratus parui qdẽ ac multi ex sortitione id qđ seditiõe uacat. Maximi aũt ex totius multitudĩs suffragiis ĩ popularibus prĩcipatibus designẽtur. Ita.n.& ipse populus quoniã ĩ ipõ sit eos donare honoribus:quos uoluerit:haud quaq̃ accipiẽtibus inuidebit: & clariores magis:magisq; pbitati studebũt utpote:q ĩtelligãt usui sibi futurũ apud ciuis se pbari. Quæ igit circa comitia ĩ populari dominatu sãciri oporteat:hæc sunt. Quæ uero ad reliquã administrationẽ ptinẽt:singillatĩ exponere operosum admodũ fuerit. Verũ ut breuiter dixerĩ:id obseruari oportet:ut multitudini leges ĩpedimẽto sint:ne locupletũ rei insidiẽt. Diuites aũt ĩducãt:ut ultro ad publica ministeria munificẽtissimi sint:hoc aũt asseq poterũt:si locupletes p ea:quã in publicũ munificentiã exhibẽt statutis qbusdã honoribus ab ipsis legibus donent: Siq; & agricolas paupibus:& nauiũ gubernatores uectoribus anteponãt. Sic.n.& locupletes nõ inuiti reipu.ĩseruiẽt:& plæbes nõ calũniæ:sed ministeriis studebunt. Opus est pterea ea incõditis legibus seueritatẽ inesse:qua neq; agrũ ad egestatẽ redigere: neq; morientiũ substantias publicare fas sit:& magnos iis cruciatus inscribere : q hæc obseruare neglexerint: decet autem

ab humiliore apparatu

A legibus & ciuili cõstitutione

Lex quid

aliquem his honestũ sepulturæ locũ ante urbẽ publicæ dari:qui pro patria belládo perissẽt:& eoꝝ filios ad pubertatẽ usq; publicis alimẽtis enutriri:huiuscemodi igiť leges ĩ populari pricipatu ferendæ sunt. In oligarchiis uero:quæ paucoꝝ dominatu administranť:magistratus æque sunt in oẽs illius ordinis uiros distribuẽdi legibus. Hoꝝ autẽ plurimi qdẽ ex sortitiõe:maximi uero magistratus occulto suffragio:& iureiurando & magna cũ diligẽtia atq; studio decernẽdi sunt:ĩ eos aũt q ulla in ciues uti cõtumelia perrexerit:maximæ sunt pœne cõstituẽdæ. Plebes náq; nõ ita ægre patitur: qđ magistratibus caret:q grauiter & moleste fert:qđ afficitur cõtumelia. Ciuiũ autẽ cõtrouersias perbreui dissoluere neq; in tṗs trahere cõuenit. Neq; uulgus in urbẽ ex agro est cõgregandũ. Nã ex huiusmodi cõueniẽtibus plebes turbanť:paucorũq; pricipatus rescidũt. Vt paucis igiť dixerĩ:debẽt in popularibus principatibus leges cohibere plebẽ:ne locupletioꝝ bonis inhiẽt insidiẽturq;. In paucorũ uero principatibus auertere illos:q rẽpu. gerũt:& ab ĩbecilloꝝ contumeliis:& a calũniis ĩsimulatiõibusq; ĩ ciues: Quæ igiť & in legibus & in oĩ cõstitutiõe ciuili desiderãda obseruãdaq; sunt:ex his cognosces: Is aũt orator q quicq̃ lege suadere uoluerit:hãc ostẽdat:oportet:æqualẽ eẽ ciuibus & reliqs legibus cõsentaneã ciuitatiq; cõducibilẽ ad quietẽ & cõcordiam maxime:uel ad ciuium ꝓbitatẽ:aut ad publica tributa:aut ad ipsius reipub. gloriã aut ad

Cõtrariũ

urbis potẽtiã:aut ad aliud huiusmodi aliqd usui cedere. Aduersarius uero primũ cõsiderabit an minus lex illa cõis sit oibus. Deinde an reliquis legibus nõ consentiat:sed aduerseť potius quodãmõ:ꝑterea an ad horũ quæ ante dicta sunt cõductura sit nihil:sed cõtra docitura potius. De legibus igiť deq; cõstitutiõe ciuili:ex his & cõtendẽdo & orãdo nobis facilius aditus fiet.

De societatibus & fœderibꝫ

De sociis aũt deq; aduersus alias urbes fœderibus dicere incipiemus. Fœdera igiť atq; eoꝝ ordines necesse ẽ publicis cõuẽtiõibus fiãt: Socii uero ꝓ ea tẽpoꝝ sunt cõditiõe faciũdi:cũ aliqui suis uiribus infirmi sunt:aut bellũ aliquod uideať impẽdere. Aut eo est cũ aliquibus ineunda societas:qđ bello quosdã a se defecturos putẽt: Hæ igiť sunt causæ:hiisq; cõsimiles:qbus pluris nobis assiscimus socios. Necesse ẽ autẽ cũ ineundã societatẽ ꝑsuadere uolueris:eam maxime tẽpestiuã ostẽdas declaresq; eos socios apprime iusticiã colere:& bene antea rẽpu. affecisse: essesq; potẽtissimo:& ĩ ꝓximo residere. Quod si minus hæc oia potueris: quæ suberũt orone cõplectere.

Cõtrariũ

Cũ autem societatẽ dissuaseris:primum ostẽdas oportet:haud nũc eam facere opus esse:deinde quod neq; ii iusti sunt:postea uero quod & male nos prius affecerint. Sin id minus poterimus:dicemus eos a nobis porro habitare:neq; facultatẽ iis esse quo nobis opportune adsint auxilio: Ex his igiť hiisq; similibus circa faciundas: aut nõ faciũdas societates & dissuadendi suadendiq; usum facile cognoscemus. Rursus aũt & pacis & belli faciũdi maxima nobis argumẽta ca-

piantur.Causæ itaq; bellādi aduersus aliquos sunt huiusmodi.Par aūt ē: de his tépestiue nūc ultioné capiamus:q nos antea iniuria lacessiuerūt aut nunc iniuria ꝓuocati ꝑ nobisipsis:aut ꝑ cognatis aut ꝑ iis q benefici erga nos fuerit aut quo auxilio simus iniuste affectis sociis:aut publica ꝑ utilitate:aut ad gloriá aut ad opes:aut ad uires:aut ad aliud qppiá huiusmōi bellū suscipiamus.Cū igit̃ ad bellū auditores uoluerimus exhortari: debemus ex his causis q̄plurimas dicendo complecti:ac demū demōstrare eoꝝ plurima:qbus bellátes superiores fiant ipsis auditoribus adesse.Superiores&eni omnes fiunt:aut deoꝝ beniuolétia:quá bonam fortunam appellauerimus:aut corporum multitudine atq; robore:aut pecuniarū affluentia atq; imperatoris prudentia aut uirtute sociorum aut oportunitate locorum.Ex his igitur & similibus quæ maxime rei cōgruát:bellū summi oportere exhortabimur aduersarioꝝ partes deprimédo:nr̃as aūt augédo atq; amplificádo.Quod si futuꝝ bellum impedire studuerimus:primū eæ causæ inueniédæ sunt:quibus demōstretur aut oío nullá aut ꝑuas humilesq; molestias afferri:qbus ad bellū rapiamur:deinde qd̓ bellū minime cōducit:eritq; ꝑcurrendum:quæ hoíbus bello soleát accidere calamitates:ad hoc ité ostédendū:q̄ uictoriá solent in bellando efficere:ea hostibus magis adesse:hæc aūt sunt:quæ paulo ante commemorauimus.Futuꝝ itaq; bellū ex his rebus dissuademus.Quod si ab instáti bello quiescendū esse cohortabimur:siquidé consultores superiores fuerint hoc ipsum primū dicendū erit:decere eos:qui mente ualét haud operiri quoad casum eant:sed cum uincunt pacem faciunda is eé. Deinde quoniá ea belli natura sit:ut & plærosq; :ex eis q secunda ĩ eo fortuna primū usi sunt:ad postremū ꝑdat.Pacis uero cōtra:ut & uictos seruet:& uictoribus rerū bello adeptaꝝ fructū afferat.Exponédū etiá erit eas: quæ ĩ bello cū multæ:tum uariæ mutationes fieri solent.Qui ergo superiores in bello fuerint:ex huiusmodi rationibus ad pacem exhortabimur.Eos autem quibus aduersæ in bello res extiterint:tum ex ipsis casibus exhortabimur:tum ue a quibus iniuriam ante susceperint:suis calamitatibus admoniti irritare eos ꝑgant:tum ex his periculis: quæ antea quam pacé noluissent perpessi fuerit: tum deniq; quod satius ꝑtem aliquam suarū fortunaꝝ potioribus ipsis cedere:q̄ bello periculose decernere: quo ipsi una cum sua re pareát.summatim aūt id sciamus oportet tūc solere omnis homines bellū ĩuicé soluere:cum aut iusta hostes rogare arbitrentur aut cū aduersus socios ulla fuerit exorta cōtentio:aut bello d̄fatigati sint aut aduersarios timuerunt aut ipsi inter sese diffideant.Quamobrem q̄ ex his omnibus atq; horum similibus cōmodatissima ĩ ré fuerit:colligés q̄ facillime & de bello poteris & de pace differere.Reliquum est ut de pecuniis comparandis iam loquamur. Primum igitur considerandum erit:si quid ex urbis possessionibus neglectū est:& neque redditū afferat

De pecuniis cōparandis

neq; diis immortalibus dedicatum sit: ueluti sint quidã publici loci iam neglecti: ex quibus aliqs prouẽtus ubi ii priuatis hominibus: aut uendi- ti mercede exculti fuerint: ciuitati fiat huiusmodi nãq; census oĩum ma xime cõis est semper: quod si nihil sit huiusmodi: necesse erit pro singu- loꝝ copiis tributa inferant. Vt pauperibus quidẽ indictũ sit corpora lo- cupletibus aũt pecunias: opificibus uero arma præstent aduersum peri- cula. Sũmatim aũt oportet eũ qui de huiusmodi ꝓuentibus narret dice- re eos æqualis ciuibus & diuturnos ac magnos eẽ: hostibus autem secus. Propositiões igiẽ de qbus in deliberatiuo uerba faciemus: & haꝝ partes de quibus orõnẽ & suadẽdo & dissuadẽdo cõstituemus: ex antedictis co gnoscemus. Rursus aũt ꝓpositiões de laudatiua uituperatiuaq; specie de

De generẽ demon- stratiuo

inceps dicere aggrediemur. Laudatiua igitur species ut cõpendio utar ẽ & uoluntatũ & reꝝ gestaꝝ: & uerborũ illustrium amplificatio: & eoꝝ q̃ absint accõmodatio. Vitupatiua ãt cõtra illustriũ hoꝝ extenuatio: obscu roꝝ uero exaggeratio. Et digna quidẽ laude ea sunt: q̃ iusta: q̃ legitima: quæ utilia: q̃ honesta: q̃ iucũda: q̃ facilia factu sunt: quæ qdem oĩa cuius- modi sint: & quopacto iis abũdæ utamur: in supioribus dictũ est. Opor tet aũt eum q laudat: orõnem ostẽdat in hoc seu hoĩe seu in rebus huius aliquid inesse: quod aut ipse gesserit: aut p ipm manarit: aut ex hoc cõti- gerit: aut huiusmodi gratia factũ fuerit: aut qđ sine hoc patratũ non sit. Eodẽ uero modo & uituperator ostẽdat: oportet: hoꝝ cõtraria inesse in illo quẽ uituperatũ uelit: quod ex hoc contigerit hoc modo. Ex studiosa corporis exercitatiõe uictoriæ cõtingũt: & ex ocio in ægrotationem inci ditur. Itẽ ex philosophiæ studio hoĩes circa prudẽtiã sunt acriores: Et ex negligẽntia sunt reꝝ necessariaꝝ indigẽtes: q; huiusmodi gratia factum fuerit hoc modo. Vt a ciuibus coronenẽ ꝑmultos labores ꝑmultaq; pe- ricula mortales ꝑferũt & ut iis quos diligunt gratificenẽ: aliud curant ni hil. Quod aũt sine hoc patratũ nõ sit: hoc modo. Neq; sine nautis naua- liũ pugnaꝝ uictoriæ: neq; sine potu æbrietates fiũt. Hæc autẽ atq; his si- milia ꝓide ut supiora ꝑcurrẽs & laudare & uitupare abũde poteris. Am plificatiões uero extenuatiõesq; ac talia simul quæq; hoc mõ tractabit. Primũ quidẽ ostendes ueluti modo docebamus ab hoc multa uel bona effecta eẽ. Vnus igitur amplificãdi modus hic est. Secũdus aũt modus est cũ iudicatũ aliquid trãsfers si quid laudes: bonũ sinautẽ uitupes malum deĩde cõferas oportet qđ abs te dictũ sit: & adinuicẽ cõpares ex tuis ma xima ex aduersarii uero dictis minima enarrando & hoc modo magnũ illud iudicatũ ostẽdas. Tertius modus ẽ: ut ad illud: qđ abs te dictũ ẽ: mi nimũ qd ex his q̃ sub eandẽ spẽm cadũt: cõpares. Sic.n. quod abs te diciẽ maius apparebit: ueluti mediocri statura hoĩes maiores apparẽt: cum ad minores cõparanẽ. Amplificare autẽ poteris hoc modo. Si magnum sit hoc bonũ iudicatũ: magnũ appareat malũ necesse est: ubi cõtrariũ huic

aliquid narraueris. Eodē uero modo: si magnū malum existimatur: ubi huic cōtrarium dixeris: magnum bonum apparebit. Amplificabis autē & hoc pacto uel bona uel mala: si eū gradatim ostēderis: quod pmeditatus iā diu fuerit: qđ de īdustria multa gerere aggressus sit: quod pmultū tēpus gesserit: quibus cū nemo alius: qđ post hos post quos alius nemo quo sponte qđ ex sententia quod si oēs pariter atq hic fecerimus: profecto bene beateq aut cōtra male misereq uixerimus. Oportet aūt & consequēti cōtinuatiōe uti: & rem alterā tāq in alterā properādo amplificare hoc modo: Cuius uero amici curæ sunt hūc recte cōsentaneū ē suos etiā colere parētes. Qui aūt suos parentes colit: hic pfecto uolet etiam patriæ benefacere. Sūmatim autē si multaꝝ siue bonarū siue malarū rerum eū cām ostēderis: eæ magnæ uideātur necesse est. Considerandū est etiā: qlis res ipsa uidebit: eam suis partibus diuidēdo singillatimq narrādo: quæq maior uisa fuerit: eam hoc modo explicare cōueniet. Amplificādo igitur ubi hoc pacto tractaueris: & plurimas facies & maximas. Extenuabis aūt in dicendo & bona & mala si cōtrario modo tractaueris: sicuti in magnis dixeramus: & tum maxime cū nullius eū rei auctorē demōstraris: uel si id minus quod minimaꝝ & paruissimaꝝ. Quō igit & laudando & uituperādo amplificabimus: atq extenuabimus: quæcūq uoluerimus scire ex his poterimus. Amplificationū aūt causæ in aliis quoq speciebus utiles sūt. Sed plurima ipsaꝝ uis ī laudatiōibus uituperatiōibusq cōsistit: de qbus qdē ex ātedictis plane adiumēta nobis suppeditabimus.

Rursum autem simuli modo accusandi defendendiq spēm: quæ circa iudicialē uersat cām: quibusq rebus cōstat: & qūo iis uti cōueniat diuidamus. Accusatio quidē est: ut breuiter dixerī: iniuriarum delictorūq expositio: Defensio aūt est delictorū & iniuriaꝝ: quæ uel in accusationē uel in suspicionē uenerint dissolutio. Cum utraq uero species hanc uim habeat accusatori quidē dicendū est: quādoquidem improbitatis aduersarios crimineť: eoꝝ facinora & iniusta & iniq esse: ac ciuium multitudini pniciosa: Cū uero stulticiæ crimineť: qđ & ipsi agēti inutilia ea sunt: & turpia & iniucūda: & quæ pfici nullo pacto queant: hæ & his similes aduersus īprobos uanosq argumētiores sunt. Et præterea & hoc accusatoris obseruādū aduersus cuiusmodi crimina supplicia sunt a legibus cōstituta & circa q̄ ipsi iudices mulctas definiūt: cū lex itaq pœnā definierit: hoc est dūtaxat accusatori cōsiderādum ut demonstret facinus patratū esse. Cū iudices autē crimen admissum sciūt: crimīa illa q̄q aduersariorūq delicta augeri cōuenit: ac maxime quidē demonstrari spōte illū: & de īdustria nō forte q̄dā: sed debita uæhemēter opa iniuriā intulisse: qđ si minus hoc fieri abs te potuerit: putāsq potius ab aduersario demōstratū iri se mō quodā deliqsse: aut q hæc ageř pbe meditato sibi minus pspe successerit: debes uenire apđ auditores auditū inter

De generř iudiciali
accusatio quid
Defensio quid

cludere. Inqes nequaq̃ aduersarios decere ut post gestũ negociũ se imprudẽter errauisse dicãt: sed ante potius uereri q̃ gerãt. Deide ꝙ q̃uis ille ĩprudẽter gesserit: aut ei aduersæ successerit oportet ipsũ tam ob casus atq; ĩprudẽtiã lõge mulctari magis q̃ q hoꝝ neutꝝ perpetrasset. Præterea qđ etiã legũlator eos q ĩprudenter deliqssent non penæ ĩmunes: sed iudicio obnoxios fecit: ne oĩbus errãdo noceãt. Dicẽdũ est ẽt ꝙ si talia respõdẽtẽ admiserĩt: nõnullos sũt habituri ad iniuriã q̃prõptissimos. Nacti nãq; occasionẽ q̃cũq; uoluerit efficient. Si uero aberrauerit rẽ in fortunã reiiciẽtes supplicio se liberabũt. Accusatores igitur ex huiusmodi rebus ueniæ locus auferendus est: sicuti antea dictũ est: multorum malorũ causæ aduersarioꝝ facinora ꝑ exaggeratiões demõstranda sunt. Spẽs igiť accusandi ꝑficitur ex his partibus.

Defendẽdi spẽs

Defendẽdi aũt spẽs tribus præceptis constat: aut enim defensori ostendendũ est: se nihil eoꝝ quorũ accusať: patrauisse: aut si cogať fateri enitendũ est: ut gestũ a se negociũ & legittimũ & iustum & honestũ & publicæ utilitati usui eẽ ostendat. Si hoc aũt ostẽdere nequiuerit: aut in ĩprudẽtiã aut in fortunam gesta negocia conferens: & iacturas ab his ꝑfectas q̃minimas ostendẽs: ut sibi ignoscatur: operã dabit. Iniuriã aũt & imprudentiã & casum ita definias: qđ ex meditatione mali fit quippiã id iniuriã ponere: ĩquiẽs oportere pœnas maximas ĩ huiusmodi rebus capere: quod uero ꝑ ignorãtiam detrimenti quid agitur. Imprudentiã esse dicendũ est: quod aũt non sponte: sed aliena potius ui aut fortuna quadã nihil eoꝝ: quæ rectis cõsiliis administrata sunt: perficit. Casum esse ponendũ est: dicitoq; iniuriã inferre malorũ esse hominũ ꝓprium. Imprudẽter uero delinquere & circa rem gerẽdam aduersam fortunã pati nõ esse sibi priuatĩ modo sed & cõmune & ipsoꝝ iudicium & alioꝝ quorũq̃ hominũ: coactus autẽ ex huiusmodi causis quid fateri: ut tibi ignoscatur: præcabere. Et ut per imprudentiã casumq; deliquere tibi cum auditoribus ipsis cõmune esse ostendas: studebis. Oportet autẽ defensorem undiq; ĩtueri: qbus ĩ criminibus leges supplicia iussere. Iudices uero ipi pecuniis puniũtur. Et cum lex supplicia iusserit demõstrãdũ erit: aut oĩno nihil patrauisse: aut legittime iusteq; fecisse. Cum iudices uero cõstituit fuerint punitionis extimatores: rursus eodẽ modo haud dicendum est qđ hæc non egerit: sed elaborandum est potius: aut ostendat se paruo detrimento aduersarium affecisse: & inuitum deliquisse. Ex his igiť atq; similibus accusando defendendoq; uerba suppeditabimus. Reliquum est: ut iam questionis speciem pertractemus.

De q̃õne

u T igitur summatim dixerim. Questio est uoluntatum uel rerũ uerborũue adinuicẽ aut ad aliam dissentientẽ uitam demonstratio. Oportet autẽ quærentem quærere sicubi aut uerbum eius quem quæret aut actiones: aut uoluntates inter se discrepant. Præceptũ uero hoc sit. Considerandum erit in præterito tempore: si cui quis antea

amicus cum esset: rursum inimicus & iterum hinc ipsi amicus effectus fuerit aut aliud quid cõtrariũ aut ꝗ petulantiam & flagitium ferat gesserit: gessurusue sit: si quando ipsi detur occasio qđ ante actis rebus eius contrarium sit. Identidem quoq; intuere: si quid dicẽdo contrariũ nunc iis dicit: quæ prius ab eo dicta fuerint: aut si quid iis quæ dicuntur: aut q̃ antea dicta sunt: contrariũ dixerit. Eodẽq; modo siquid dicere uoluit iis contrariũ: quæ ab ipso ante dicta sunt: aut uelit oportunitate oblata. Idẽtidem uero assumẽdæ sunt etiam ad alia præclara studia eius: qui querit uitæ contrarietates: Quærendi ergo speciem si hoc pacto tractaris: nullũ relíques quæstiõis modũ. Harũ autẽ omnium spẽrum quas superius partiti sumus oportet etiã diuisim qualibet ꝓ cõmodo uti: & uua ipsarũ proprietates cõmiscere. Hæ nãq; differentias habent maximas. Enimuero cõis earum est adinuicem usus & idem quod & hominum species patiunť. Hi nãq; partim similes sunt: partĩ ueri dissimiles tum aspectibus tum etiã sensibus: Sic aũt determinatis spẽbus rursum quibus indigent cõmuniter enumerabimus: & quomodo his uti conueniat quæremus.

P Rimũ igiť & iustũ & legitimũ & utile & honestũ & iucundũ: reliquaq; deíceps: quẽadmodũ ab initio sum partitus speciebus oĩbus sunt cõia. Verũtamen maxime in suadendo his utimur. Secundo autẽ loco amplificatiões extenuatiõesq; præ cæteris oĩbus utiles sunt: harũ uero usus in laudẽ ac uitupationẽ maxime cadunt. Demũ aũt ꝓbatiões sunt: qbus & si circa oĩs causarũ partes utẽdũ est. In accusationibus tamẽ defensiõibusq; q̃utilissime sunt. Hæc nãq; plurimæ cõtrouersiæ ĩdigẽt. Sunt ꝑterea & ꝓoccupatiões & postulata & iteratiões & orõis ꝓlixitas & ꝓlixitatis modus & breuitas & ĩterpraetatio. Hæc. n. & his similia spẽbus oĩbus sunt cõia. Quoniã igiť de iustis & legitimis ac de his similibus prius determinauimus: & eorũ usum enarranimus: & đ amplificatiõibus quoq; extenuatiõibusq; diximus iam de aliis declarabimus.

U T igitur a probatiõibus primũ incipiamus duo sũt earũ genera: fiũt. n. aliæ qdem ex ipsis uerbis & negotiis & hoĩbus. Aliæ uero appositæ sunt iis quæq; dicuntur & quæ geruntť. Nam Icota & exẽpla & coniecturæ & cõmentatiões & sententiæ & signa & argumẽta & ꝓbationes ex ipsis uerbis & omnibus & negotiis sunt. Appositæ aũt ꝓbationes testes iuramenta & quæstiones existunt. Opus est aũt harũ unã quãq; probationũ intelligere: qualis sit: & unde idonea in eã uerba abunde nobis suppetẽt: & qd demum eæ inuicẽ differunt icos igitur quod ꝓbabilem ꝓpositionem dicimus: illud est: qđ cum dixeris: auditoribus ĩ mẽtibus eius exempla tenent. Dico autẽ ueluti siquis ĩquiat uelle patriã magnã esse: & necessarios rebus secundis uti: aduersis aũt inimicos: atq; his similia summatim ꝓbabilia uideanť. Quilibet. n. auditorum q huius modi desyderiis teneať: Ipse sibi de hisce deq; similibus rebus cõscius est

De ꝓbationibus

Icos

Quamobrem hoc nobis in dicendo semper suadendum est:si rei de qua loquimur:cõscios audirores perceperimus hisce.n.rebus par est credere eos maxime.Vis ergo probabilis est huiusmodi:Ipsum uero ĩ tris distribuemur species.Vna quidem est:quæ eas perturbationes accusando aut defendendo uerbis compræhẽdit quibus hoĩes natura afficiuntur:ueluti si quem aliqui floccipenderint:aut timuerint:aut eandem rem sæpissime fecerint:aut iterum uoluptate uel dolore uel libidine affecti fuerit: aut cupiditatem uacarint: ut diuitiis abundarint : aut aliam huiusmodi perturbationem siue animis siue corporibus siue aliquo illorum sensuũ quibus hoĩes afficiũtur passi fuerint:Hæc namq; & his similia quæ cões sunt humani ingenii pturbatiões:auditoribus nota sunt : quæ igitur secundũ naturã hoĩbus fieri cõsueuere:quæq; dicẽdo cõpræhendenda dicimus:sunt huiusmodi.Altera uero probabilis pars est mos:quem ꝓ cõsuetudine singuli facimus.Tertia uero species lucrũ est.Nã sæpe lucrãdi gratia naturæ uim afferẽtes cõsulto mores inducimus.His aũt ita determinatis in suadẽdo qdem ac dissuadẽdo demõstrare pro quæsitis oportet:ut hoc negociũ:ad quod ipsi exhortamur:uel cui aduersamur : ita fit sicuti a nobis dicit᷑.Vel ut ea quæ huic negocio similia sunt:hoc mõ fiũt quo uos dicimus:aut plurima aut oĩa.Cõtra res igitur hoc pacto ꝓbabile est capiundũ.Contra hõies uero ĩ accusatiõibus qdem si potueris : demõstrabis aduersariũ hoc idem negociũ sæpe antea patrauisse.Sin id minus poteris huic similia demõstrato.Ostẽdere aũt elabora qđ hæc facere cõducibile ei fuerat.Hominũ autẽ plurimi quoniã ipsi utile oĩbus rebus anteponũt.Itidẽ etiam alios oĩa gerere huius genera facile putãt.Siqdem igit᷑ ab ipsis aduersariis ꝓbabile capere potueris.Ita illud inducito.Sin id minus quiueris:a similibus tibi:quæ hoĩes cõsueuere inferẽda sunt:Dico aũt ut huiusmodi iuuenis est:quẽ accusas:quæ ii q id ætatis sunt agũt Hæc ipsum fecisse dicito.Nam ꝓ similitudine etiam quæ aduersus hũc dicunt᷑ facillime credent᷑.Eodemq; modo si eius socios tales ostenderis: qualẽ hũc esse dicis.Eteni ob eam:quæ huic cũ illis cõsuetudo ẽ uidebit᷑ iisdẽ rebus indulgere qbus amici solent.Itaq; ꝓbabile accusatoribus hoc pacto tractãdũ est.Defensores aũt maxime ostendãt:oportet ut minime ꝓrsus oĩum quicq̃ antea eaꝝ rerũ quaꝝ insimulant᷑ neq; ipi neq; amicorũ aliqs neq̃ ipoꝝ similiũ qs unquã egerit:utq; nihil in iis utilitatis cõseq̃ potuisset.Quod si liqdũ sit hoc idem te antea patrauisse : causam ĩ ætatẽ reiicies:& aliquã huiusmodi aliã afferes cãm:quã tũc nõ absurde erraueris.Dic aũt nec ea tẽpestate.dum hæc gesseras:cõduxisse tibi:nec etiã nũc cõducere potuisse.Sin autẽ nihil abs te huiusmodi patratũ sit:sed ex tuis amicis aliqui talia quædã fecerint.Dicendũ est haud quaq̃ iustum esse te ab illis calũnia affici.Eritq; demõstrandũ eoꝝ socios q tibi cõsuetudĩe iũcti sint:& moderatos:& honestos eẽ.Sic.n.in simulationẽ ambiguã red

des:quod si similiũ aliquos demõstrarint eadẽ patrauisse: absurdũ esse ĩquies:si ꝓpterea quod alii quidã deliquisse appareãt:creditũ erãt:te eorũ aliquid qbus in iudiciũ arcesseris factitasse. Siquidẽ igit̃ inficiatus fueris: haud ea fecisse:quorũ accusaris:sic te per ꝓbabilia respõdere oportet. Ita namq; accusatiõis uerisimilitudinẽ ĩfirmabis. Si uero fateri compellaris ex multorũ cõsuetudĩe similitudinẽ negotiis tuis uẽdica: quã maxime ĩquiẽs ut plurimi uel potius oẽs & hoc & similia agũt:sicuti etiã abs te factitatũ sit:quod si hoc demõstrari nequeat:cõfugiendũ ẽ ad casum & ad ĩprudẽtiã:& ut ibi ignoscat̃ enitendũ. Oẽsq; hoĩum ꝑturbatiões qbus ratione deficimur cõplectẽdæ:hæ aũt sunt: Amor. Ira. Vinolẽtia. Ambitio & his similia. Itaq; his præceptis ꝓbabile pulcherrime tractabimus. Factitatũ

E Xẽpla aũt sunt res iis quæ factæ sunt:similes:& his de qbus nunc loquimur cõtrariæ. Is uero utẽdũ est: cũ quod ipse affirmas:ubi minus uerisimile sit:id te ꝑspicuum facturũ dicas. Nã si minus: fidei ꝑ ꝓbabile ꝑstet̃:ubi didicerit rem aliã ei similẽ ꝺ qua loqueris:ita habuisse:ut a te dicit̃:magis crediderit uerbis tuis. Sũt aũt exẽploꝝ duo genera. Res nãq; partim rõne partim præter rõnẽ fiũt. Quæ uero ratiõe fiunt:facile credunt̃. Quæ aũt præter rationẽ:nõ credunt̃. Dico aũt sicuti si qs ait diuites esse paupibus iustiores adducitq; iustas aliquas uirorum diuitũ actiões. Huiuscemodi exẽpla secũdũ rõnẽ uidẽtur esse. Plurimi.n. putãt diuites paupibus iustiores. Quod si qs rursus enũciet diuitũ quosdã ob pecunias iniuriã ĩtulisse:eo usus exẽplo:quod præter rõnẽ sit: plãe afficiat quo locupletibus fidei minus adhibeat̃. Idẽtidẽ etiã si qs earũ rerũ exẽplũ afferat:quæ rõni similes sunt quoniã Lacædemõii quandoq; aut Athenięses fræti essent magna socioꝝ mãu:hostis expugnauere:& sic auditoribus suadet socios multos eẽ faciũdos: huiusmodi ergo exẽpla secũdũ rationẽ sunt. Oẽs.n. existimãt ĩ bellis multitudinẽ nõ parum momẽti ad uictoriã ferre. Siqs aũt ostẽdere uoluerit nõ hãc eẽ uiuẽdi causam:eaꝝ rerũ utat̃ exẽplis:quæ præter rationẽ factæ fuerit. Inqens ut athẽaꝝ exules cũ qnquaginta primũ uiris dũtaxat & tribu assumpta ẽt aduersus eos q admodũ plures ĩ urbe fuerãt:quãq̃ Lacædemoniis sociis utebãt̃: bello ĩ urbẽ rediere. Thebãi aũt lacædemoniis atq; oĩbus ꝓpe pelopõnẽsibus ĩ boetiã ĩpetum faciẽtibus. Hi soli ad leuctra cõmisso prelio lacedæmoniorũ uires ꝑfregere. Dion uero syracusanus cũ militibus tribus millibus syracusas nauigãs dionysiũ lõge maiore ui frætũ debellauit. Itidẽ aũt & corĩthii cũ ĩ syracusanoꝝ auxiliũ nouẽ triremibus ĩssent:Carthaginenses q cẽtũ & qnquagita nauibus ĩ syracusanoꝝ portus applicuissent:atq; urbẽ oẽm præter arcẽ haberẽt:nihilo tamẽ minus expugnauere. Sũmatim uero hæc atq; his similia:q̃ præter rõnẽ sint gesta:ea ĩcõsultatiões ĩprobare cõsueuere:quæ pro rõne fiunt. Exẽploꝝ igit̃ natura est huiuscemodi. Iis uero utroq; modo utendum est. Nam cum res quæ ratione fiunt dixeri

De exemplis
Quot genera exẽplorum
Lacedæmonii
Tebani
Lacedæmonii
Athæniẽses
Athæniẽses exules
Lacedæmonii
Peloponenses
Boetia
leuctura
Dion
Dionysius
Corĩthii
Syracusani
Carthaginenses

mus ostédemus ut plurimũ hoc pacto negotia ꝑfici. Cũ aũt q̃ ꝓter rõnẽ fiũt: loqmur: afferremus quæcũq; temeritate uidet̃ facta rectissimo fine cõclusa. Cum aduersa aũt hoc dixerit: oportet ostédere: hæc ꝑinde ac for tũato casu aliquo accidisse. Eritq; dicédũ eiusmodi res q̃ rarissime conti gisse: quæ uero ad te narrarent̃: q̃ sæpissime. Exéplis igit̃ ita uti cõuenit: enimuero cũ ea quæ nulla ratiõe sunt facta ĩ mediũ attulerimus: opus ẽ eoꝝ q̃plurima cõplectamur: dicamusq; nihil ea magis q̃ hæc fieri cõsue uisse. Exẽplis uero nõ ex his solũ ueꝝ etiã ex cõtrariis est utendũ sicuti si ostéderis auare quosdã usos sociis: & ꝓpterea ipsoꝝ solutã amicitiã & as seras: nos uero si æqualiter ac ꝓ cõmodis erga ĩpos rẽ gesserimus: societa tem multũ téporis cõseruabimus. Et iteꝝ si quos alios quoniã imparati descendissent ĩ bellum: deuictos superatosq; ostédas: ita dixeris si ĩstructi bellũ aggredi uoluerimus: meliores certe spes de uictoria habuerimus. Multa uero assumés exépla: tum ex præteritis: tũ etiã ex ĩstantibus nego ciis. Plurimæ nãq; res partim similes: partim dissimiles inuicé sunt. Quã obrem ob id causæ exemplis abũdabimus: & quæ ab aliis dicũtur: haud difficile refellemus. Exéploꝝ ergo genera & quõ iis uti oporteat: & unde multa capienda sunt: ex antedictis cognoscere possumus.

De coniecturis

Coniecturæ autem sunt: quæcũq; iisce rebus: de quibus omnis ha betur dictio: repugnarint. Et quibus ipsa sibi oratio aduersatur Auditorum enim plurimi his contrarietatibus: quæ dicédoagẽ doue contingunt. Coniectant sani inesse nihil: neq; in dictis neq; ĩ factis quidem. Multas autem capies coniecturas ĩtuens: siue ipsa sibi aduersa rii contradicit oratio siue res ipsa est dictioni contraria. Coniecturæ igi tur huiusmodi sunt: & ita uti hubertim poteris.

De cõmétationibus

Commétationes uero sunt. nõ eæ modo quæ orationi atq; nego tio aduersant̃: sed & aliis rebus oĩbus. Assumes aũt multas easq; tractabis: quéadmodũ ĩquærédi specie dictũ est. Cõsiderabis etiã sicubi ipsa sibi dissentit oratio: aut si gesta negocia iustis aut legi aut utili aut hõesto aut possibili aut facili aut ꝓbabili aut mori dicétis aut reꝝ cõ suetudini aduersat̃. Huiusmodi igit̃ cõmentatiões sunt contra aduersa rios assumédæ. His uero cõtrariæ ꝓ nobis dicédæ sunt. Quippe q osten damus & negocia & uerba nr̃a iniustis & ex legibus & inutilibus & ĩpro boꝝ hominũ moribus & summatĩ his q neq̃ cẽsent̃ maxime aduersari. Oportet auté haꝝ singulas breuiter & noĩbus q̃paucissimis eloq. Cõmé tatiõibus igit̃ hoc modo copiosissime uti optimeq; poterimus.

De senténtia

Sententia uero ut summatim dicã: est aduersus res omnes opini onis propriæ declaratio. Sententiarum autem duo genera sunt.

Quot sététiaꝝ genera

Alterũ quidé credibile. Alteꝝ uero incredibile. Cũ ergo credibile dixeris: nullæ sunt reddendæ causæ. Nam neq; quod dicit̃: ignorat̃: neq; nõ credit̃ quidé. Cũ uero incredibile dixeris: causæ paucis sunt dicendæ

ut & dicacitatẽ & incredulitatem effugias. Sententiæ aũt eæ ſemp afferẽdæ ſunt: quæ ſint rebus præſentibus q̃conſentaneæ: ne quod dicitur ĩcõcinnum uiolẽtumue appareat. Eas aũt multas faciemus: aut ex ꝓpria natura aut ex ſuperlatione aut ex ſimilitudine. Sententiæ aũt ex propria natura huiuſmodi ſunt. Nemo mea ſententia rerum imperitus grauis ĩperator eſſe põt. Altera autem talis eſt. Prudentium uirorum certe ẽ: ex rerum præteritarum exẽplis operam dare: ut inconſulta effugiant errata. Ex propria igitur natura huiuſmodi ſentẽtias faciemus. Ex ſuplatiõe uero talis: ex acerbiora mihi uidẽtur fures q̃ latrones admittere. Nam ii clã culum: hi uero palam pecunias eripiunt. Sentẽtias igitur ex ſuperlatione hoc modo multas faciemus. Ex ſimilitudĩe aũt ſunt huiuſmodi: qui pecunias auferũt: idẽ faciũt mea ſentẽtia: ꝙ ii ſolẽt: qui urbes prodũt. Vtriq; enĩ crediti ĩiuria credẽtes afficiũt. Alia uero huiuſmodi ẽ. Videtur mihi aduerſarii tyrãnos plane imitari. Nam etiam illi quarũ ipſi reꝝ iniurias aliis faciũt: pœnas dare ĩdignũ putãt: quæ autẽ aliis crimini dãt uæhemẽtiſſime hoꝝ cauſa illos cruciãt: & hi ſi quidẽ ipſi aliq̃d mihi debẽt: haud reddũt: ſi quid uero his ego đbeo: & id & fœnora reſtitui ſibi decere arbitrantur. Sententiis igitur ita tractando affatim abundabimus.

ſ Ignum uero eſt alterius aliud nõ quod ius cuiuſuis: neq; omnis omne: ſed quod aut ante fuerit: aut in ipſo negotio: aut poſt fieri conſueuerit. Eſt autem ſignum & factum non facti ſolum: ſed & non facti. Identidem uero & non factum nõ ſolũ nõ facti ueꝝ & facti. Signa uero efficiunt alia quidẽ opinionẽ: alia uero ſciẽtiam. Id autem pulcherrimum eſt quod ſciẽtiam efficit. Secũdo autem loco quod opinionẽ maxime ueriſimile operatur. Signorũ autem copia nobis hubertim erit: ut ſummatim dicã ex eoꝝ ſingulis: quæ dicũtur: quæ gerunť quæ uidẽtur: ꝓ uno quoq; aſſumẽdo tum ex magnitudĩe: tũ ex prauitate eorum: quæ nobis mala bonaue cõtingũt. Itẽ ex teſtimoniis ex teſtificatis ex noſtris ex aduerſariorũ fautoribus ex ipſis illis ex ꝓuocatiõibus ex temporibus ex aliis multis hic igiť ſignorum multitudine abundabimus. De ſigno Signum quid

a Rgumentum autem eſt: ſic. n. elenchon interpretamur: quod aliter habere non poteſt: atq; ipſi dicimns. Aſſumitur autem ex natura neceſſariis: ut nos dicimus: aut aduerſarius & ex iis quæ natura fieri aut poſſunt: aut nõ poſſunt: ſicuti aduerſarii dicunt. Natura igitur neceſſarium eſt: ſicuti uiuos cibis indigere: & his ſimilia. Vt uero nos dicimus: neceſſarium eſt: affectos uerberibus ea confiteri: quæ cædentes iuſſerint. Natura autem fieri non poteſt: puellum argenti tantum furto ſubripuiſſe: quãtum ferre nequeat: & id ferentem abiſſe. Vt autem aduerſarius dicat: fieri non poterit: ſi quidem dixerit quibus temporibus athenis debiti tabellas nos feciſſe: ipſi aũt pſſumus auditoribus demõſtrare: ut ea tempeſtate ad aliam quãdam urbem aberamus. Argumẽta igitur De argumento' Elẽchon

ex his atq; similibus faciemus. Prorsus uero & ex ipsa conditione & ex negotiis & ex aliis probationes omnis transegimus. Consideremus etiam quid item inuicem eæ differunt.

De pbabili & differentiis

p Robabile igitur ab exemplo hoc differt: quod pbabilis ipsi auditores notioné habent. Exempla uero ex cõtrariis & ex similibus fieri possunt. Coniecture autem solum ex dictiõibus actionisq; contrariis constát. Verum commétatio a coniectura hác habet differétiam: quod coniectura quidem circa dictionem actionéq; cõtraetas quædam est. Commétatio uero & circa reliquas species cõtrarietates excipit Aut quod & cõiecturá nõ est in nobis assumere: nisi circa res & uerba repugnátia quædam fuerit. Cõmentatio uero e multis locis trahi dicendo põt. Sentẽtiæ aũt a cõmentationibus differunt: quod eæ solum ex cõtrariis constát. Sẽtentias uero & cum repugnátiis & simpliciter ipas secúdũ sese ostédere possumus. Signa aũt a sentétiis & ab oĩbus átedictis hác habet differétiam: quod reliqua quidem oĩa opinionem faciũt apud auditores. Signorũ aũt quædá ut etiam perspicue hi cognoscát: efficiũt. Ité quod ex reliquis nequaq̃ cõtigerit: ut ipi plurima suppeditare possimus. Signa uero plurima facile queũt fieri. Ité & argumentum a signo hác habet differétiam: quod signorũ quidem aliqua opinionem dũtaxat faciunt apud auditores. Argumétũ aũt omné ueritatem iudices edoceat. Verborũ igit rerumq; probatiões eiusmodi sunt: & unde his abũdemus: quidq; inter se differunt possumus ex antedictis cognoscere: quæ aũt apponũtur eas singillatim pcurramus. Opinio ergo dicentis est suá aduersus negotia declarare sentétiam. Opus aũt est earum se rerum: de quibus oratiõem habuerit: peritum esse ostédat: demonstretq; sibi cõducere nõ mediocriter ut ueritaté de his loquat. Aduersariũ uero demõstret nullá prorsus: de qbus cõtra enũciet: tenere peritiá: opinionéq; identidé ostédat. Sin hoc fieri neqerit: dicédũ erit: solere etiam rerum peritos errare nõ nunq̃. Si hoc autem dici nequeat dicetur perniciosum aduersariis esse de hisce rebus ueritatem loqui. Itaq; hoc modo dicentis opinionibus utemur: & nostra asserendo & aduersariis contra dicendo.

De testimonio & testibus

t Estimõiũ uero est rei cognitæ uolũtaria cõfessio. Necesse aũt est: aut uerisimile testificatũ eé: aut nõ uerisimile: aut ad credédũ ambiguũ. Eodé quoq; mõ testé aut pbabilé aut ĩprobabilé aut ambiguũ eé: cũ ergo testificatũ uerisimile fuerit: & testis uerax: testimõia epilogis minime ĩdigét: ni fortasse decoris gr̃a uel sentétia uel cõmentatiõe ut paucis uolueris: cũ testis aũt suspectus fuerit demõstrádũ erit: ut neq; gr̃a neq; cruciatu neq; lucro aliquo hic médacii qcq̃ testificaret. Docédũ ẽ etiá: neq; cõducer quidé médosum testimoniũ. Ná & utilitates puas eé & argui difficilimũ p̃sertim cũ ꝺprehésum nõ solũ argéto uerũ & gloriæ & psidiæ pœna leges plectédũ uolunt. De testiũ igit fide ita loquemur. li

aũt q testimonio cõtradicũt:oportet testes moribus detrahant:si impro bus fuerit:aut testificatũ quærẽdũ eẽ dicãt:si minus ꝓbilitatis habuerit: aut hoꝶ utriqꝫ cõtradicãt:& ĩ unũ oĩa aduersarioꝶ uitia flagitiaqꝫ congerãt.Cõsiderãdũ ẽ etiã:an testis ei:cui testimoniũ dicit:amicus est: aut si secũ negotii alicũde ẽ particeps:aut si ei quẽ cõtra testificatᷣ inimicus ẽ aut paup.Hi &.n.alii gr̃a alii cruciatu alii lucro mẽdacii suspiciõi obnoxii testificãdo existũt.Et falsoꝶ testiũ legẽ đ his legũlatorẽ tulisse ĩqemus. Proĩde absurdũ eẽ dicemus:qbus legũlator nõ crediderit:Iudices q secũdũ leges iudicare iurati sunt:testibus ĩpis credãt.Hoc igitᷣ modo testiũ fidẽ infirmabimus.Poterimus aũt & testimoniũ ĩprudentibus aduersariis nostris subducere:hoc pacto.Dic mihi o calicle testimoniũ p deos ĩmortalis nullo mõ sum dicturus.Nã me ꝓhibẽte hæc gesta ab hoc sunt. Et ob id ĩferẽda sentẽtia falsus testis falsi testimõii pœnæ nõ erit obnoxius. Cũ igitᷣ testimoniũ subducere nobis cõduxerit:sic eo utemur:qđ si aduersarii tale qd fecerit:đmõstrabimus eoꝶ uersutiã & scriptis testimõiũ dicerᷣ uiđbimus Quomõ igitᷣ &testibꝫ & testimõiis uti cõuẽiat ex his sciemus.

q Væstio uero est inuita conscii hominis confessio. Cum nobis igitur utile fuerit eam uæhementem efficere:dicendum erit: ut priuatim quidem homines de ualde necessariis : ciuitates autem de maximis rebus ex quæstionibus probationes capiunt:quodqꝫ certior testibus est quæstio. Nam testibus mentiri conducit sæpe : quibus autem quæstiones admotæ sint:ueritatem loqui plurimum utilitatis affert. Sic enim cruciatu celerrime liberantur.Cum uero quæstiões improbare uolueris:primum qdem dicẽdum erit:ut quæstionibus cruciati iis : a qbus traditi sunt:hostes fiunt:& propterea non nihil ĩ heros mentiuntur. Deinde quod quærẽtibus plerũqꝫ nõ uera cõfitentur:quo maturius doloribus sese eximãt.Erit etiã demonstrandũ nõ nullos liberos homines quo celerius suppliciũ effugerẽt:aduersum semetipsos tormẽtis effectos emẽtitos.Quam ob rem magis consentaneũ esse seruos aduersus dominos: quo suum effugiãt cruciatũ ementiri q̃ multos dolores & corporibus & aĩs tollerare:quo cæteri nihil mali patiantᷣ:ubi mẽtiri ĩpi uoluerĩt. Quæstiões igitᷣ ex his atqꝫ hoꝶ similibꝫ ꝓbabilis & ĩprobabilis cõstituemus.

i Vsiurandũ est cum diuina ueneratiõe dictio probatiões expers. Cum igitur augere ipsum uoluerimus:ita dicẽdum erit. Nemo certe peierare uellet: cum diuini supplicii metu : tum dedecoris apud homines:eritqꝫ subdendum latere homines posse:deos autem non posse.Cum aduersarii uero ad iusiurandum cõfugerint: si extenuare id uoluerimus:demõstrandum erit eorũdem esse hominũ:ut male agant: & peierare nõ curent.Nam qui facinorosus deos latere putat:hic neqꝫ peierans supplicium se ire fortitum putat. Et iusiurãdum quidem eodem modo:quo etiam reliqua antedicta tractauimus plane dicẽdo nobis sup

De iureiurando

petere. Summatim autem omnis probationes quemadmodum proposuimus: iam percurrimus: dedimusq; nō eam uim solum: q̄ earum quælibet haberet: uerūetiam quid īter se differūt: & quo pacto iis uti cōueniat ostēdimus. Nūc autē edocebimus de reliqs partibus: quæ & triū specieꝝ sunt: & ī omnē orationē plurimum decoris & utilitatis afferunt.

De p̄occupatiōe

p Ræocupatio igitur est: qua & auditorum existimationes & eoꝝ q cōtradicturi sunt uerba præuenientes obuias difficultates remouebimus. Auditorū autē existimationes hoc sunt modo præoccupādæ. Admirātur autē alii qui fortasse uestrū: quod ip̄e iuuēis ita de rebus magnis uerba facere aggressus fuerim. : Et rursum Nemo sese mihi difficilē obuiam offerat: quod de his sim uobis rebus consultaturus: de q bus alii quidā audacter apud uos eloq cūctant̃ Quæ igit̃ moleste auditoribus laturi sunt sic præoccupādo causas feras oportet: quibus recte facere cōsultādo uideare: utpote qui demōstres oratoꝝ inopiā p̄iculorū magnitudinē aut publicā utilitatem: aut aliā huiusmodi cām qua auditorū īdignationē soluturus sis Quod nihilmominus auditores turbētur: breuiter dicēdū est uel tanq̄ ī sentētiæ uelut ī cōmētatiōis figura: quaꝝ omniū absurdissimū uēire quidē tanq̄ ea hisce de rebus cōsulturos: quæ optima sint. Nūc autē quādo quidē uolūt eos audire: q sentētiā dicūt: arbitrari pulchre cōsulere posse. Et rursum honestū ē: aut ip̄os assurgētes sententiā dicere: aut dicētes audire: quæcūq; ex suffragiis facere ipsi cēsuerīt. Deliberatiuo igit̃ in genere sic ē: & præoccupatiōibus utēdū & tumultibus occurrendū. In iudiciali auten præoccupatiōibus utemur quēadmodum etiam ī prædictis. Occurremus autem tumultibus siquidem ī orationū prīcipiis fiāt: hoc modo. Nonne igitur absurdum ē legūlatorem q dem iussisse duas orationes aduersariorum cuiq; reddendas: uos autem iudices ex lege iudicare iureiurādo astringi: deīde ne unā qdē orationē audire uelle: & eā quidē orationē: quæ tātā cōsilii uim habet: ut ī ea audiēda rectissime sitis sentētiā laturi. Vos aūt in his adeo negligētes eē ut cū neq; ip̄sa dictionū initia pertuleritis: iam oīa accuratissime didicisse existimetis: & alio modo q nō absurdū est: legūlatorē qdē ī pari sententiaꝝ numero īperare reo uictoriā dari. Vos aūt usq; adeo cōtra đ his sentire: ut neq; ī simulatiōi reos r̄spōdētes audiatis & illū qdē ob maius reoꝝ p̄iculū hāc ipsis prærogatiuā atq; priuilegiū ī ferēdis sentētiis īpartiri. Vos aūt cōtra his q ullo sine p̄iculo accusatū ueniūt neq; cōtentiosos: neq; p̄tinaces esse: eos uero q cū metu p̄iculoq; criminibus respondēt: clamoribus corriper̄ atq; p̄terrere. Siquidē igit̃ ī orationū initus turbe fiant: hoc pacto erit iis occurrēdū. Quod si ī dictiōis progressu dicētē turbauerit: siquidē pauci quidā id agāt: erūt ii corripiēdi: dicēdūq; ipsoꝝ p̄fecto esse iusticiæ: ut sese nūc ad audiēdū præstent: ne aliis recte iudicādi impedimēto sint: cū uero audierit: ut tūc qcqd libuerit: faciāt. Sin multitudo oīs tu multuet̃: nō

ipsos iudices sed ipm te corripias:oportet.Ná si illis molestus fueris: irã ĩ te cõtrahes.Si te uero accusaris ac dixeris deliqsset:ut ueniá consequare: facile pstabis.Opus é ét iudices deprǽcemur:ut nos dicétis benigna audiant & quaꝶ reꝶ clá sentétiá sunt laturi:iá pspicuá métem ponát. Et aũt breuiter cõplectamur:turbis summatim occuremus uel sentétiis uel cõmétatiõibus:ostédemusq pturbátes:aut iusto aut legitimo aut publico utili aut honesto repugnare.Ex hisce nãq maxime fit:ut auditores a tumultibus aqsecant. Quomodo igit̃ poccupatiõibus apud auditores utédũ sit:& quo pacto turbis occurrẽdum ex antedictis cognoscemus.

q Væ aũt ab aduersariis uerisimiliter dici poterút rursum quomõ præuniéda sint demõstrabo.Forteq suam deflebit ĩopiá. Cuius nõ ego quidé sed huius mors erit cá.Et rursus audio ipm:& hoc illudq dicturũ.In supiore ergo oratiõe:quæ aduersarii dicturi uideátur: sic præoccupando & soluere & ĩfirmare oportet.Et enĩ táetsi firmissima sunt quoꝶ insimulamur:non itidem magna iis qui iam antea audierĩt: uidentur.Quod si secũdæ in dicédo partes nobis date fuerint:& aduersarii quæ dicturi sumus præoccuparint: ea rursum cõtra anticipádo ita a nobis soluenda sunt. Hic auté ne dum multa de me mentitus apud uos fuerit:sed certo sciens sese a me redargutum iri meá orationem occupando calumniæ dedit:ne eam quam oranti sibi præstiteratis:in me audiendo attentione sitis:uel ne ipse orattõem habeá apud uos ob eam quá hic de me prius calumniam habuerit. Sed plane puto oportere uos meá dictioné ex me ipso potius q̃ ex aduersario meo cognoscere:& si hæc ab eo sunt prius dicendo insimulata:quas non mediocres dixerim esse coniecturas eũ nihil nunc sani dictitare.Vtit̃ aũt & Euripides in philotete pulcherrime hac specie hoc modo.Dicemus ipi licet & hic nostram putet iá pdidisse dictioné suggerens iniuriá fecisse.Veꝶ ex me meas res disce:sese pádet:hic de se loquens.Quéadmodũ igit̃ præoccupatiõibus & erga iudices & erga aduersarios sit utendum ex his sciemus. Euripidẽs

p Ostulata uero ĩ orationibus sunt:q̃ auditoribus oratores postulát Horũ aũt alia sunt iusta:alia uero iniusta.Iniustũ quidé postulatú est p quod his quæ loquimur attétioné præstari:ac benigne audiri petimus.Iniustũ uero quo secũdum leges nos iuuari: ac nihil præter leges in nos decerni & casibus ignoscendum postulamus. Siquidem postulatum præter leges fuerit iniustum.Si uero secundũ leges fuerit iustum dicitur.Postulata igitur sunt huiuscemodi.Ipsorum aũt differétias diuisimus:quo & iustũ & iniustum postulatum dignoscentes nõ inepte iis uti possumus & ne nos aduersarii lateát cum iniusti quicq̃ a iudicibus flagitant.Et de iis quidem & ex antedictis scire poterimus. De postulatis

i Teratio aũt est breuis admõitio. Ea uero utendnm est tũ circa ptiũ tũ circa totius orationis exitũ.Iterabimus aũt summatim uel ratio De iteratione

nando uel interrogando uel enumerando uel eligendo. Ipsorum autem unũquodq; quale sit: demõstrabo. Ratiõari igitur est huiusmodi. Ambigo aũt ipse quidẽ quid si fecerint: nisi uos plane antea reliquissent. Arguebatur aũt aduersus hanc urbem nostram cum exercitu processisse. Nihil uero eo℞ unq̃ quæ spopõdissent: factitarũt. Itaq; ratiõari est huiusmodi. Enumerare aũt tale ẽ. Demõstraui autem ipsos q priores societatem soluere: q primum nos sunt adorti: quo tẽpore aduersus lacædemonios bellum gerebamus: quiq; maxime studuere urbem nostram ĩ prædam uertere. Enumerare igitur est huiusmodi. Ex electiõe aũt admonere est huiusmodi. Recordari oportet cõtigisse nobis: ut posteaq̃ societatẽ cum his iniuimus: nihil unq̃ mali ab hostibus passi sumus. Nã cum sæpenumero nobis auxilio uẽissẽt: lacedæmõios q nostrũ agrũ deuastarẽt: ꝓpulsaret. Multas etiã pecunias etiã hoc tpe ad nos ꝺferũt. Ex electiõe igit̃ hoc mõ ad monebimus. Ex ĩterogatiõe uero hoc mõ. Libenter aũt ex istis q̃rerẽ: qd uobis ꝓ cõuẽtis haud soluũt. Neq;.n. ĩdigẽtis se dicere audeãt: qppe q tãtũ pecunia℞ & hoc solo quotãnis accipisse demõstrent̃. Neq; dixerit̃ q dẽ multũ æris circa rẽpu. cõsumpsisse. Prorsus.n. minores ĩpensas: q̃ reliq oẽs ĩsulani ptulere. Ex ĩterogatiõibus igit̃ hoc pacto tractabimus.

de ironia

Ironia uero quã tũ simulãdi: tũ dissimulãdi cauillationem uocamus: ẽ cũ aliud dicimus: & aliud dicere simulamus. Eius autẽ forma sit huiusmodi: ut ĩ antedictis breuiter cõmorando ꝑsistã. Nequa q̃uero dicer̃ oportet mea sñia: ut hi q multa se bona factitasse ꝓdicãt: malis plurimis ciuitatẽ affecerint. Nos uero q ab his ingratitudinis carpimur: & his auxilio sæpe fuerimus & iniuriam nemini ĩtulerimus. Cum igit̃ aliqd simulamus omittere: eo quod breuiter dicimus: hoc pacto admonemus. Res uero cõtrariis noĩbus appellare ita fit: hi quidẽ probi uiri multo℞ malo℞ socii extitere. Nos aũt ignaui plurimo℞ fuimus bono℞ auctores. Ex his igit̃ breuiter admonẽtes iterationibus utemur. & circa singula℞ partium & circa totius orationis exitum.

De facetiis

Unde aũt facere dicendũ: & pro arbitrio orationis prolixitate utẽdum sit: rursus exponemus. Hic igitur facere dicẽdi locus est: si q dẽ cõmẽtationes totas mediasue dixerimus. Ita ut quod reliquũ ẽ: mediũ auditores ipsi cõpræhedãt: quo locis & sententiis uti conuenit Opus ẽ aũt in totã orationẽ facetias hasce dispartiamus: uerbaq; cõmutemus: neq; easdẽ sꝑ ĩ eandẽq; sententiã freq̃ẽtis afferamus. Est hoc pacto nostra cum is apparebit oratio. Qui uero dicendi ꝓlixitate uti uoluerit opus ẽ: rem diuidat. Et q̃ q̃libet ĩ parte ĩsint. quãq; naturã sapiãt: edocet: eo℞q; usum omnẽ tũ ꝓpriũ tũ cõmunẽ & ĩpas cãs enarret. Quod si longiorẽ quoq; uoluerimus orationẽ efficere: pluribus noĩbus circa singula utẽdũ ẽ: eritq; singulis ĩ orõnis ꝑtibus iterãdũ: & iterationẽ ĩpam paucis absoluẽdũ. In fine uero orõnis hæc oĩa de q̃bus singillatim dixeras: cõge

ſtim ponas ac de rebus omnibus dicas:cõuenit:hoc igitur modo ꝓlixiores reddi orões poterunt.Qui auté dicendi uoluerit breuitate uti oportet:totũ negociũ uno uocabulo cõplectať: & hoc maxime qđ in ipſa re breuiſſimũ inſit.Opus eſt ét paucis uti copulis:plurima uero cõiungere Noĩbus ita uti ut una dictio duabus ſeruiat rebus.Eritq́ freqns illa iteratio e partibus amouéda:& in orõnũ dũtaxat finibus iterádũ. Et hoc qdé modo breuis poterimus orones efficere.Quod ſi mediocritate uti in dicédo uolueris partiũ maximas delegés & hiſce uerba facias:oportet.Eſt etiã mediis utendũ noĩbus:quæ.ſ.neq́ lõgiſſima neq́ breuiſſima neque multa de aliqua una re ſint ſed mediocria potius.Oportet & epilogos ex intermediis partibus neq́ oĩno auferri:neq́ ubiq́ rurſum inferri.Sed q̃ maxima auditoribus nota eẽ uolueris ĩ his maxime ad finé iteratiõĩbus uti cõuenit ex hiſce igiť q̃docũq́ libuerit: ꝓlixitate uti ĩ dicédo qbimus.

q Vod ſi facetam uolueris orationé ſcribere:permaxime tibi obſeruádũ eſt:ut uerborum mores hominibus ſimilis queas reddere Id autem efficies:ſi qui magni qui curioſi: q mediocres ſunt mores cõſideraris. De his igitur poteris hac uia cognoſcere:de nominũ uero cõpoſitiõe iam declarabimus.Eſt enĩ etiam hoc apprime neceſſariũ. De faceta orõne

p Rimum igitur figuræ noĩum ſunt tres:ſimplex cõpoſita & tráſlata.Eodé etiam modo poſitiones ſunt tres. Vna quidé:quæ in uocalé connexionibus terminat:& a uocali incipit. Secunda uero quæ a muta incipiens in mutam deſinit.Tertia autem quæ mutas uocalibus iungit.Item ordines ſunt quattuor:quoꝝ unus ſimilia nomina aut inuicé collocata aut diſpergit.Alius uero qui eiſdé ratiõĩbus utitur: aut inuicé mutat.Tertius uero qui uno multiſue noĩbus rem appellat. Quartus aũt ordo é: quo geſta negocia noĩamus aut ꝑterimus:quo igiť pacto pulcherrime orationis filium texendũ:ſic nunc edocebimus. De nominũ cõpoſitione Poſitiões tres

p Rimũ qdé interprætationé ipſam in duas partis diſtribuere:deĩde cõuenit dilucide dicere.In duas uero partes ĩterꝑtationem diſtribuimus:hiſcemodis.Vno qđ ipſe põt & hoc & aliud.Secundo qđ hic qdé haud poteſt:alius aũt poteſt.Tertio qđ hic & hoc & aliđ poteſt.Quarto ꝙ neq́ ipſe neq́ alius põt.Quĩto ꝙ ipſe quidé poteſt:alter uero nõ poteſt: Sexto ꝙ ipſe quidem alterum poteſt:alius uero non poteſt:alterum horum autem unumquodq́ ex hiſce perſpicies.Quod & enim ipſe poteſt & hoc & aliud huiuſmodi eſt.Ego aũt nõ haꝝ dũtaxat reꝝ auctor uobis extiti.Veꝝ & Timotheo q aduerſus uos eſſet expeditiões ducturus:ĩpediméto fui:Quod uero hic nõ põt:alter aũt poteſt tale eſt.Ipſe qdem nõ potis eſt:qui pro uobis legatiõe fungať: hic uero q ſpartiatarũ ciuitati amicus eſt:facillime apud eos quæ uultis queat efficere.Quod hoc aũt & hoc & illud eſt huiuſmodi.Non aũt in bellis ſolum hic ſe robuſtiſſimũ & fortiſſimũ ꝑſtitit:ſed & cõſiliis ciuiũ cedit nemini. Quõ ſit texenda oratio

Quod autem neq; ipse neq; alius potest tale est. Neq; ipse parua munitus manu hostes queat: neq; alius quisq̄ cuiuiũ expugnare. Quod uero ille potest: ipse autem nequit: est huiusmodi. Népe hic corporis ualet uirib9 ego uero sum corpore íbecillus. Quod autem ipse aliud potest: ille uero non potest aliud huiusmodi est. Equidé ipe q clauo & gubernaculis præsim ualeo: hic autem neq; qui remo utatur: potis est. Figuras igitur íterprætãdi in duas partes facies hoc modo. Oíbus in rebus idé modus seruãdus é: qbus aũt rebus dilucide tua reddat̃ orõ. Id rursũ é cõsiderandũ.

de orone dilucida

PRimũ quidé quodcũq; dixeris ppriis suisque noíbus appella & qcquid ambiguũ fuerit: euitato. Caueas etiá oportet: ne uocales deinceps ponas. Aduertendũ est præterea: ut quos articulos uocant: opportune & apte locos. Ité cõsideres: opus est: ne cõfusa sit: neq; pturbata nominũ cõpositio. Talis.n.orõ & obscura é & cognitu difficilis cõiunctióibus uero q̈scũq; ante dixeris cõsequétis reddito copulas. Coniunctiões aũt coniũctionibus reddere ita fit. Ego qdem ad qd̕ téporis dixerá affui. Tu aũt quádo te uentur dixeras: nõ uenisti. Ité cum eadé coniunctio cõsequés sit. Tu eteni & illor auctor extitisti: & hor auctor ipe tu: de cõiũctionibus igitur dictũ est: ex qbus licet: & reliq̈ quæq; cõiectari. Ipsa uero noíum structura neq; cõfusa neq; perturbata fieri debet. Et cõfusa quidé é huiusmodi sicuti cũ dixeris. Graue est hũc uerberibus afficere. Ná obscurũ eét: q esset cædens: q si ita dixeris. Graue est hũc uerberibus ab hoc affici perspicuam reddes orõnem. Structura igitur nominũ cõfundere tale é. Vt aũt aduertas quo pacto articuli ipsi tépestiue apteq; addãtur: ex hisce tibi liqdum fiet. ουτοσ ο ανθρωποσ τουτον τον ανθρώπον αδικει hic ipse homo hunc ipsum hominem iniuria afficit. Nũc.n.íteriecti articuli dilucidá faciũt dictioné: exépti uero obscurá apd græcos efficiét. Cõtingit auté & aliquádo cõtrariũ. Quæ igitur in articulis seruari cõuenit huiusmodi sunt. Vocales aũt iuxta inuicé ponédæ nõ sunt: nisi aut aliter obscura reddat̃ orõ: aut replicatio q̄dam aliaue segregatio fiat. Ambigua uero fugere ita qbimus q̄dam noía diuersis seruiũt rebus: sicuti ludus qué ludimus & ludus schola. Oportet aũt í huiusmõi noíbus semp id cõplectamur: qd̕ ppriũ est significatũ. Et dilucide qdé í noíbus si hæc fecerimus: loquemur. Ex supioribus uero pceptis in duas partes íterprætationes distribuemus. De contétionibus aũt & cõparibus & similiter cadétibus iá dicere aggrediamur. Ná & his quoq; nobis opus erit.

De cõtentióib9 & cõparib9 & similiter cadentibus

Est igit̃ cõtétio: q̄ cõtrarium nomé simul & uim oppositis rebus habet: aut hor alter quæ igitur cõtrariũ nomé simul & uim habet huiusmodi esse poterit. Non.n.iuris est hũc meis rebus usurpádo locupletari. Me uero meis priuatũ rebus pauperiæ ita pmi. Contentio uero nõíbus solis erit huiusmodi: Det.n.locuples ac felix pauperi & egeno. Vi autem contétio hæc sit. Ego quidé hunc aduersa ualitudine laboranté curaui:

hic aũt mihi maximoꝝ auctor maloꝝ extitit. Nam hoc loco nõ in noĩbus sed in ipsis rebus cõtrarietas é. Quæ ergo & ui & noie contentio fuerit: ea erit longe pulcherrima: reliquæ uero contétiões duæ sunt. Cõpar auté est: quãdo duæ pares enuuciantur clausulæ pares aũt esse poterunt multæ etiá paruæ clausulæ paucis magnis & pares magnitudíe paribus numero. Figuram uero habet cõpar huiusmõi. Aut ꝓpter pecuniarum inopiam: aut ꝓpter belli magnitudiné. hæ náq; clausulæ neq; similes neq; contrariæ sed tamé inuicem pares sunt. Similiter uero cadés est: quod compari quidem maius est. Nõ. n. pares solum clausulas uerum & similes & similibus efficit uerbis. Est aũt huiusmodi quantum te decet orõnis imitatio tantum adsit delectationis machinatio. Maxime uero similes fieri oportet exitus dictionũ. His nanq; uel in primis efficitur similiter cadens. Similes aũt dictiões sunt ex similibus syllabis: in quibus plurimæ litteræ eædem sunt sicuti militibus nullis ualet: & uiribus multis caret: quæq; uero extra arté posita sunt: ea ultro idipsum demõstrabũt.

De compari

De similiter cadente

Enumeratio

[S] Ed de his hactenus satis &ení iustũ & honestũ & utile reliquaq; & ipsa q̃ sunt tenemus: & unde his affluamus ex antedictis plane cognoscimus. Eodem autem modo quæ sint amplificatiões extenuationesq;: & ex quibus hæ locis desumantur: intelligimus. Identidem uero & præoccupationes & postulata ab auditoribus & iteratiões & facetias & orationum prolyxitates & ipsius interpætationis structurá omnem scimus. Quasobres cõmunem oĩum specierum uim atq; differentiá ipsarũq; usum oém si ex antedictis tenuerimus: assuefecerimus facile nosmetipsos q his oĩbus ꝓ artis præceptis exercitati abundemus. Et adiumenti ex ipsis plurimũ tum dicẽdo tum scribẽdo cõsequamur. Igitur præcepta causaꝝ hoc pacto accuratissime ꝑ partes distribueris. Vt át ꝓ unaquaq; specie ad humani corporis effigiem uerba locari conueniat: & quæ sint circa orõnis partes obseruáda: & quomodo iisce partibus sit utendum rursum ostendam. De exordiis igit dicendũ est prius. Ea uero septé speciebus cõia sunt: & omnibus in negociis cõgrue dici poterunt.

De exordiis

[e] Xordiũ est ut cõpendio dixerim: orõ quædam: quæ rebus iis: de quibus reliqua futura é dictio: sũmatim expositis auditoꝝ aĩos ad attentioné idoneæ: & quo ad fieri dicẽdo potest: ad beniuoléntiam nobis comparat. Hæc enim per exordium præstari conuenit: quomodo autem eo utamur. primum quidem deliberatiuo in genere & in suadendi specie ostendam. Cũ rem igitur auditoribus ꝓponere ac liquidam facere uoluerimus: fieri poterit hoc modo. Surrexi: ut quo pacto ꝓ Syracusanis bellandum sit consulá: uel hoc modo: Surrexi: ut quid sentiam: dicam: qui nõ deceat nos Syracusanis auxilium ferre. Hoc igitur modo summatim ré exponemus. Qui uero ad attentioné exhortemur scire ex hisce poterimus. Si nos ipsi animaduerterimus: qbus & uerbis

& rebus ad audiendã sententiam attenti sumus. Nempe his sumus attẽ/ti: cũ de magnis uel terribilibus uel ad nos ptinẽtibus rebus cõsultamur aut cũ orãtes ipsi demõstraturos se dixerint. Iusta illa eẽ & honesta & utilia & facilia & uera: ad quæ nos gerẽda exhortant᷑. Aut cũ nos rogauerit: se attẽte audiamus. Queãdmodũ igit᷑ ipsi aliis solemus. Ita & nos si quæ ex præmissis cõmodissima in p̄sentẽ rem fuerint: delegerimus: eaq͡z auditoribus p̲spicua reddiderimus: eos nobis attẽtos faciemus. Ad attentio/nẽ igit᷑ ex his auditores exhortamur. Beniuolentiã uero cõparabimus: si cõsiderauerimus primũ: quo in nos aĩo ipsi sint beniuolo ne an infesto aut neq͡z bono neq͡z malo. Si beniuoli ergo fuerint de beniuolentia dicer̃ superuacaneũ cedat. Veꝝ si omnino id facere uoluerimus: oportet pau/cis cum dissimulatiõe quadam id fieri hoc modo. Quãta sit mea in hãc urbem beniuolẽtia: ut quæ sæpenumero suasu meo quæ factu cẽnt uti/lia gesseritis: & qua me præterea ad cõia cõmoda præbeo iusticia: quippe qui publicaꝝ magis q̃ priuataꝝ mihi rerũ habendã rationẽ censuerim: nequaq̃ a me dici opus existimo. hoc. n. nobis p̲spicuum est & cognitũ. Verum qđ & nunc si fidẽ adhibere mihi uolueritis: cõsuletis in rem pulcherrime: hac de re ut nos edoceã: dabo operam. Hoc igitur modo eos q bono sunt in nos animo in cõsultatiõibus beniuolẽtiæ admonebimus: Si uero auditores neq͡z nobis infesti sunt neq͡z beniuoli: dicendũ est: & iustum esse & cõducibile: eos iis ciuibus beniuolos fieri: qui nullũ sui dederunt experimẽtum. Deinde oportet laude auditores demulcere: qđ iu/ste & grauiter quæ dicunt᷑: iudicare cõsueuerint. Itẽ & extenuatiões affe/rendæ sicuti si dicatur. Surrexi nõ tam ulla dicẽdi ui elegantiaue cõfisus q̃ existimãs ea a me narrari: quæ ad cõem utilitatem cõmodũq͡z accedãt. Cum igitur auditores neq͡z a nobis alieni neq͡z beniuoli uobis sunt: ex huiusmodi rebus beniuolentia captabitur. Sin aũt calũniæ obnoxii apđ auditores fuerint: necesse est: aut ipsos in sese aut res de qbus dicũt: aut ipsã demũ orõnem calũnias cõtinere: hæ aũt calũniæ: aut ex præsenti aut ex p̄teriti tp̲e trahunt᷑. Ex p̄terito qdẽ tp̲e siqua improbitatis suspicio de aliquo hẽatur. Primũ ĩ auditores p̄occupatiõe utẽdũ est: atq͡z dicẽdũ ita. Neq͡z ipse qdẽ ignarus sũ me apđ uos calũnia affectũ eẽ. Sed oẽm ego de me ĩ simulationẽ falsam eẽ demõstrabo: postea summatĩ enumerãdo ĩ exordiis dicẽdũ erit: siqd ĩ rẽ tuã orõne cõplecti q̃as. Et aut uitupãda iudicia: necesse. n. ẽ: siue publice siue priuatĩ calũnia de quo pia facta sit: uel eẽ uel fore iudiciũ: uel nolle accusatores iudiciũ sumere. Eritq͡z dicẽdũ ut iudicatũ iniuste fuerit: quodq͡z inimici nobis hoĩes nocuerit. Aut si minus hoc uerisimile uisum fuerit: dicendũ erit satis id eẽ debere qđ minus tunc ex sentẽtia nobis cesserit. Iniustũ aũt esse: cũ res iudicatæ iã fuerint: rursum easdẽ calũniari. Si uero celebre sit iudicium futuꝝ: te paratum plane dicito: qui ad insinuationes in hoc ipso pulcherrimo consessu respondeas.

Et quid aduersus remp.per iniuriam patrauisse: demõstreris: te morte mulctatũ iri.Sin autẽ accusatores minus in causa persistãt:eodẽ oportet uti cõiectura:quoniã falsam de nobis calũniã detulissent:desistunt causa Non.n.consentaneũ uidebitur nolle eos iudiciũ capere:qui uerã accusatiõnẽ detulerint.Vsq; uero in calũnias acerrime est inuehẽdũ dicendũq; q̃ trux & cõmunis & multorũ malorũ causa. Ostendatur quoq; oportet permultos iam iniuste p calũniã petisse.Itẽ monendũ stultum esse eos q de repu.cõsultant.nõ quæ ab oĩbus dicunt audire:& quod utile sit:anĩo uolutare:sed aliquorũ insinuatiõibus cõmoueri. Cõmune facias aũt atq; pollicearis oportet:ea te de qbus cõsulere sis pollicitus & iusta & utilia & honesta demõstraturũ.Eos igitur quorũ ex præterito tẽpore calũnia delata sit cõuenit hoc pacto ĩsimulatiões in cõsultatiõibus soluere.Ex præsenti uero tẽpore oratoribus calũniam solet afferre primum quidẽ ætas ipsa:nam siue oĩno iuuenis siue senior cõcionatur:auditores moleste ferunt:huic.n.nondũ incipere:illi uero iam q̃escere deorũ esse putant.Deide si crebro orationẽ habere cõsueuerit.Hic.n.ĩportunus uidet esse.Etsi nunq̃ antea orationẽ habuerit.Nã & hic alicuius priuati cõmodi gratia præter cõsuetudinẽ uidetur cõcionari.Ex p̃senti igitur tẽpore huiusmodi poterunt in illũ insimulatiões fieri:q apud cõcionẽ orauerit.Sed causa de his afferat:necesse est.A iuniore qdem ex cõsultantium inopia & ex eo qđ suum esse potissimũ uidetur: quẽadmodũ si dixero de ludicro lãpadarchiæ uel de Cymnasio uel de armis aut de equis aut de re bellica. Horum.n.nõ minima pars adhæret iuueni.Dicẽdum est aũt: q̧ tametsi nondum iuuenis p ætatem prudens esse potest:uerum natura & diligẽtia quadam certe potest.ostendendum est etiam: qui aliquid imprudenter gesserit:aduersum casum sibi priuatim dari.Assecuto uero communem esse utilitatẽ cũ reliq̃s.Iuuenis igit ex his atq; similibus argumentabit senior at argumẽtat & ab inopia cõsultãtiũ & a facultate sua: p̃terea & a magnitudĩe & nouitate piculorũ & ab aliis huiusmõi rebus. Crebro ãt dictionẽ hr̃e cõsuetus ab expiẽtia argumẽtabit:& ab eo: qđ turpe sit: nõ eũ sentẽtiã nũc dicere:q antea cõsueuerit.Nõ aũt cõsuetus argumẽtabit tũ a piculorũ magnitudĩe:tũ ab eo qđ necesse oĩo sit eũ q ciuitatis est particeps:de his q̃ in p̃sentia agunt:sententiã dicere.Eas igit insimulatiões q̃ in cõcionibus circa hoĩem fiũt:hoc pacto refellere studebimus.

De ĩsimulatiõibus circa rem

f Iunt autem circa rem:cum quis nihil neque iis a quibus nulla simus iniuria lacessiti:neq; iis fortiores potẽtioresq; sunt pernocẽdum esse:consultat:aut pacem turpẽ fieri persuadet: aut circa deorũ ĩmortaliũ sacrificia q̃ minimos effici sumptus monet:aut huiusmodi qcq̃ narrat oportet aũt in huiusmodi rebus p̃occupatiõe prius ad auditores uti:quarũ causam aut in necessitatẽ aut in fortunã aut in tempora aut in aliquod cõmodum referamus:dicamusq; nõ consultantibus qdẽ

esse:sed rebus potius huiuscemodi causam ascribendá:hoc igitur modo eas quæ circa rem sunt:insimulatiões a consultantibus remouebimus.

de ísimulatiõibus circa oróné

O Ratio uero ipsa in cõcionibus solet insimulari. Cũ autem ꝓlyxe aut nimis prisce aut minus ꝓbabiliter dicatur:& siqdé lõga fuerit in rerũ multitudiné causa est referenda. Sin prisca sit:doceat oportet. Núc ipsam tépestiuá esse. Sinauté minus ꝓbabilis sit: pollicearis oportet:eá te uerá in dicédi ꝓgressu demõstratuꝝ. Cõsultationes igit ex his rebus prícipio cõstituemus:quo uero utamur ordine aíaduerti conuenit. Siqdem nulla prorsus ísimulatio sit:neq; nobis neq; oroni neque ipsi rei a ꝓpositiõe cõtinuo est inchoádũ. Attente aũt quæ dicunt humaneq; audire ad postremũ exhortabimur:Sin uero aliqua sumus ab illis q ante dixerũt in simulatiõe ꝑuenti post anticipatá auditoꝝ opinioné eorum quoꝝ insimulati fuerimus:& responsiões & cás breuiter in mediũ deferentes ita proponemus:& auditores ad attentiõem exhortabimur.

Exordia quidem in cõsultationibus hoc modo sunt constituenda.

P Ostea uero necesse est:aut res gestas a nobis renunciari referriue aut res præsentis diuidédo exponi:aut quæ futuræ sunt: iá prædici. Cum igitur de legatione sit nobis renunciandũ:oía quæ dicta fuerit dilucide narrare oportet quo primum quidé grauitaté oratio præ se ferat. Hæc.n.renũciatio solum erit. Nullaq; alia oronis figura incidet. Deinde siquidé nobis ex sententia minus res contigerit : nõnulla id negligétia nostra:sed alia quadá causa accidisse auditores existiment. Sin uero ex sentétia cõtigerit:nõ casu aliquo sed nostra diligétia & industria id factũ opinetur. Hæc aũt eo facilius credũt:si quoniá gestioni negotiorum nequaq̃ interfuerint:nostrá in orone negligentiá promptitudinéq; ꝓspexerint:utpote qui nihil omittamus:sed unũquodq; q̃accuratissime referimus:Cum igitur legationé renunciemus: his causis singula quæq; quo pacto gesta fuerint:renunciari oportet. Cum uero ipsi concionátes aliquid præteritũ narramus:siue etiam præsentia exponamus:siue prædicamus futura:necesse est:ut unũquodq; horum & breuiter & dilucide & nõ sine probabilitate faciamus. Dilucide quidem ut quæ dicuntur cõpræhédi queant:breuiter auté:quo quæ dicta fuerint:memoriæ auditores teneant. probabiliter uero:ne ipsi auditores priusq̃ ꝓbationibus atq; iuris partibus nostrá orationem cõfirmauerimus:nostras iam narrationes falsas esse reprobent. Dilucide igitur exponemus: aut a noíbus aut a negotiis :a uegotiis qdé:si nõ ea ꝑturbate exponamus:sed reꝝ ac temporum ordinem seruemus: reliqua non deinceps collocemus: & si neq; eo de quo dicere cœperimus:relicto negotio in rem aliam transeamus:a negotiis igitur hoc modo dilucide narramus: A nominibus uero si q̃maxime idoneis rerum nominibus negotia appellemus : & si non ambiguis utamur:neq; perturbate ipsa collocemus : sed|usq; coherentia deinceps

ordinemus.Dilucide igitur expõemus:si hæc diligéter obseruauerimus Breuiter uero narrare poterimus:si tum ex negotiis tum ex nominibus ea remouerimus:quæ nõ sint dictu necessaria.Et ea solum cõplectemur sine qbus obscura reddet᷑ oratio:& breuiter quidem hoc modo exponemus.Probabiliter ãt a nobis narrabit᷑:si ad ea negotia q̃ minus uerisimilia uident᷑:cãs attulerimus:qbus illa nõ absurde gesta uideant᷑. Si q̃ uero oĩno icredibilia cõtigerint:ea reliquamus:necesse est. Sin aũt necessaria sunt:quæ dicant᷑:ea te scire ostẽdas:oportet.Sed ad cõfutationis partẽ q̃ cũ illa iplicata sint : dicéda reseruare.Orõnisq̃ ꝓgressu id te ueꝝ demonstratuꝝ polliceri:ea usus argutia:qđ quæ prius dicta abs te fuerit ea prius uera iustaq̃ demõstrare:q̃ aliud huiusmodi quicq̃ uelis.Et hoc qdem mõ iis q̃ minus uerisimilia sunt:medebimur.Vt aũt summatim una oĩa cõplectamur:& renunciãdo & exponẽdo & p̃dicẽdo ex iis oĩbus quæ antediximus:dilucidas breuis & probabilis narrationes faciemus.

e As aũt tripliciter ordinabimus.Nã siquidem ea de quibus dicimus:pauca sint auditoribus cognita:exordio narrationẽ coniugemns:ne pars hæc separatim posita breuis admodũ fiat.Cũ uero negotia & ꝑmulta & incognita sint ad unũquodq̃ cõiunctas narratiões faciemus:easq̃ iustas & utilis & honestas ostendemus:quo nõ modo in narrãdis rebus occupati simplicẽ & nõ uarietate quadã isignẽ orõnem faciamus.Veꝝ & auditoꝝ animos capiamus.Sinautẽ negotia mediocria & minime nota opus est uel renũciationẽ uel expositionem uel prædictionẽ in exordio uno & eodẽ quasi corpore collocemus ; hoc aũt faciemus si a reꝝ initio ad extremũ usq̃ narrãdo prosequamur: & nihil aliud cõplectamur.Sed ipsa negocia expedite declaremus : quẽadmodũ igitur in exordio narratiões ordinãdæ sunt.Ita scire poterimus.

d Einceps aũt confirmatio sequatur:necesse est:ꝑ quã prænarrata negotia exprobatiõibus & iustis & utilibus sicuti nos demõstraturos polliciti sumus:cõfirmabimus.Cum igit᷑ coniunctas narratiões facere oportet ꝓbatiões:in cõsultatiõibus q̃cõmodissime ducũt᷑ a reꝝ cõsuetudine ab exẽplo a cõmemoratione & ab ea : quæ de oratore sit apud oĩs:opiniõe.Vtẽdũ est ẽt & si q̃ ex aliis ꝓbationũ partibus icciderit.Eæ uero sic sũt collocãdæ:Primũ qdẽ dicẽtis opinio:Sin id minus poterimus:reꝝ cõsuetudĩes ordinabimus:demõstrabimusq̃ & hæc q̃ dicimus uel & his similia hoc mõ fieri cõsuesse:deĩde uero exẽpla efferemus Et si qua est cum iis:quæ a nobis dicunt᷑:similitudinem adducemus.Ea aũt exẽpla capiamus:oportet:quæ tum rei cõgruãt:tũ ipsis auditoribus uel loco uel tpe sint proxima.Sinautem secus sint: debemus ex aliis quæ maxima & notissima sint:accipe.Post hæc uero sentẽtiis utẽdũ ẽ. Oportet autem eas partes: quibus probabilia & exempla tractata fuerĩt: ĩ fine cõmentatiõibus & sentẽtiis terminemus.Et ꝓbatiões quidẽ hoc mõ ad

negociorum confirmationem adducemus. Si uero narratis rebus cõtinuo sit fides adhibita: ꝓbatiões ipsas reliquemus. Et a iusti & legitimi & utilis & honesti & iucũdi & facilis & possibilis & necessarii partibus antedicta negocia cõfirmabimus. Et siquidé iustũ íest: id primũ collocabimus Et ꝑ hoc ꝑq; huic simile & ꝑ cõtrariũ & ꝑ iudicatũ iustũ enarrabimus. Et similia iis iustis de quibus loqueris: exépla sunt afferenda: habebis aũt ꝑ multa exépla: tum ex iis quæ priuatim apud singulos iustũ existimant tum ét ex iis q̃ in ipsa urbe ubi orõnem habes: tum demũ ex iis quæ í aliis urbibus iusta duci solét. Cũ uero hæc oía hoc modo ꝑcurrétes narrauerimus. In ipsiusq; iusti fine sentétias cõmentationesq; moderatas & sibiinuicé dissimiles attulerimus: si quidé ea pars lõga sit: eiusq; meminisse uoluerimus: paucis iterabimus. Sinau té mediocris sit: cõmemoretq; tunc ubi eá finierimus: aliá quoq; parté adiungemus. Est auté id huiusmodi. Quod iustũ quidé est auxilium nos ferre Syracusanis: satis ex iis q̃ dicta sunt: demonstrandũ existimo. Quod aũt etiá id nobis conductum sit: enitar edocere. Et cũ rursus eodé modo ut de iusto factitaras utile percurreris: & eius extremá parté uel breuiter iterando uel finiédo absolueris. Itidem aliam parté quæcunq; tibi in manu fuerit: adiunge. Hoc igit modo aliam alii parté addere & orationem cõtexere opus est. Cum hæc uero oía prosecutus fueris quibus ea quæ persuades confirmari queas. Oportet in his de oíbus summatim cũ cõmétationibus & sententiis coloribusq; demonstres: non ea efficere & iniustũ & perniciosum & turpe & triste admodũ fore. Contra uero summatim addendum est: & iustum & utile & honestum uoluptuosumq; futurum: si hæc ad quæ eos exhortaris: effecerint. Vbi uero iam satis abundeque sententiarum grauitate usus fueris: quæ persuades: cõclusione terminabis. Et hoc quidé modo quæ proposita fuerint: cõfirmabimus. Post hanc autem partem de præoccupatione dicere aggrediemur. Est autem præoccupatio eorum locorum: q contra tuam dictionem haberi possent præoccupãs reprænsio. Oportet autem quæ ab aduersariis dicuntur extenuare: tua uero amplificare ueluti superius in amplificandi tractatu audieras. Opus est etiam conferas unum unicũ tuum scilicet maius sit. Et plura pluribus & unum multis: & multa uni. Sic secundũ oém speciem uarietate debemus uti nostra quidé augédo: aduersariorum autem infirmãdo atq; deprimédo. Et hoc quidem modo præoccupationibus utemur: hæc aũt ubi fuerimus ꝓsecuti iterationibus exitũ terminabimus. Coloresq; antedictos ratiocinatiõis uel enumeratiõis aut electiõis aut íterrogatiõis aut ironiæ assumemus.

De p̃occupatiõe

q Vod si ad ferendũ aliquibus auxilium suaserimus. Siue priuatis hominibus siue urbibus paucis dicere cõueniet. Et si qua iis í auditores siue amicitia siue gratia siue misericordia præcesserit in mediũ referre cõgruũ erit. Maxime enim oés iis auxilio esse uolunt qui

tali animo i nos fuerint:diligu nt eni eos : a quibus uel ab ipsis uel ipsorũ amicis aliquid beneficii siue ipsi siue alii qui eis curæ sunt : uel opportu/ne suscepisse uel suscipere uel susceptum ire crediderint. His aũt habent grãs:qui siue ipsi siue ipsoꝶ amici aut in eos aut in eorũ necessarios boni quippiã opportune uel cõtulisse uel cõferre collaturiue putẽtur. Si hoꝶ igiť aliquid unũ ĩcidat. Id breuiter doceamus:& ad misericordiã rediga/mus oportet. Id aũt affatim facere poterimus:si cog nouerimus soleř oĩs ĩ eos misericordia moueri quos familiari erga se aĩo esse opinẽtur:aut ĩ/dignos calamitate suspicanť:hæc aũt ĩ iis esse ostẽdes quos misericordia dignos uelis đmõstrare. Estq; demõstrãdũ eos inique passos: uel pati uel passuros:ubi minus iis auxilio auditores fuerint. Sin uero hæc ĩ illis non sunt: demonstrabis eos omniũ bonorũ inopes esse: quoꝶ cæteri oẽs aut plurimi sint participes:q ꝑ nihil unq̃ boni uel nacti fuerit :uel nãciscãť na ctúriue sint:nisi auditores hoc tẽpore ad misericordiã moueãtur. Ex his igiť auditores ad misericordiã ĩducemus. Dissuadere aũt ex cõtrariis lo cis poterimus eodemq; mõ exordiemur:& narrabimus:& ꝓbationibus utemur auditoribusq; ostẽdemus quæ facere aggrediunť esse & præter leges & iniusta & perniciosa & turpia & tristia & ĩpossibilia & difficilia ac minime necessaria. In dissuadẽdo uero idẽ dispositiõis modus seruabiť: q ẽt ĩ suadẽdo. Quã obrẽ q ultro dissuadẽt:disponere ita poterũt. Qui ue ro alioꝶ suasiõibus cõtradicere uoluerit:primũ qdẽ ea ĩ exordio ꝓpone re debẽt:qbus sine contradicturi. In reliqs uero singillatĩ est exordiendũ. Post singula uero p̃dictoꝶ exordia est secũdũ unũquodq; ꝓpositũ maxi me demõstrandũ:minime oĩum ea eẽ ad q̃ aduersarius exorteť. Neq; iu/sta neq; q̃ his sequunť. Hoc aũt facies:ut ostendas uel iniusta eẽ: q̃ ille nar rat uel ĩutilia uel iis similia aut iustis cõtraria aut utilibus aut iis quæ ta/lia esse iudicanť. Eodẽ quoq; modo & cætera quæ ĩciderint:tractare de/bebis. Optimus igiť dissuadẽdi modus hic est. Quod si minus hoc facere cõmode potueris:ex eo quod reliqueris genere dissuadere orando pote/ris. Vt siquidẽ aduersarius iustũ esse ostẽderit:tu uel turpe esse uel inutile uel difficile uel ĩpossibile uel aliud quoduis huiusmodi enitere demõstra re. Sin utile aduersarius esse ostenderit. Iniustum ĩpe & si qd aliud oppor tunũ ad id habueris:demõstrabis:tua præterea augẽdo & aduersarii de/primẽdo facies:quemadmodũ ĩ suasionibus dictũ est. Decet eodẽ quoq; modo sentẽtias cõmẽtationesq; afferre præoccupatiõesq; refellere:ac bre uiter ad exitum iterare. Præterea quoq; in suasionibus ostendẽdum est: aut eos quibus auxiliũ ferẽdum suademus:horũ amicos esse: quos ad id faciũdũ exhortamur:aut hoc gratias iis debere:qui deprecantur:quibus uero auxilium ferre dissuaserimus: eos uel ira uel ĩuidia uel odio dignos ostẽdemus. In odium quidem adducemus: si ab illis aut ipsos auditores auditorumue amicos aut alios qui iis curæ sint:mali quippiã inique pas/

sos demõstrabimus. In irã autẽ rapiamus: si uel auditores ipsos uel ipsoꝝ amicos uel alios q iis sunt curæ: idigne neglectos iniuriaue affectos osten demus. In iniuriá uero cõtrahemus: si summatim ĩdigne fortũatos exti tisse aut esse aut fore. Vel si nullius unquá boni fuisse iopes aut esse aut fu turos. Vel si nunq̃ maloꝝ quippiá passos aut pati aut passuros demõstra bimus. In ĩuidiá igit̃ & odiũ atq̃ iram hoc modo concitabimus. Beniuo lentiam uero & gratiam & misericordiam ex iis poterimus comparare: quæ in suasionibus dicta sunt. Eas autẽ ex antedictis omnibus con exere ordinareq̃ poterimus. Species igitur suadendi & qualis & ipsa sit: & ex q bus constet: & quomodo ea utendum sit: ex his liquido cognoscimus.

Quomõ in genere demonstratiuo sit exordiẽdum

Vrium aũt laudádi uituperádiq̃ specié deinceps consideremus.

r Cum ĩ hoc genere exordiri uoluerimus ꝓpositiões primũ ordi namus ĩsimulatiõesq̃ dissoluimus itidem atq̃ ĩ suadendo. At at tentioné uero exortamur: tũ ex iis: quæ ĩ cõsultatiõibus dicta sunt: tũ ex eo qđ mirabilia illustriaq̃ dicamus: & eq̃taté nostrá eoꝝq̃ quos uel lau damus uel uitupamus: facinora demonstremus. In huiusmodi. n. causis ut plurimũ nõ disceptationis: sed ostẽtationis potius cá orationé habere consueuimus. Primũ auté exordia eodé modo cõstituemus q ĩ delibera tiuo a nobis genere demõstratus ẽ. Post exordiũ uero ꝑtiri: debemus: & ea quæ extra uirtuté sunt: & ea quæ ĩ ip̃a uirtute bõa cõsyderãt̃: hoc mõ. Externa quidé bona ĩ boná ualitudiné & robur & formæ dignitaté & di uitias: uirtuté uero ĩ sapiẽtiá iusticiá & fortitudiné illustrisq̃ disciplĩas di stribuimus: hoꝝ aũt quæ ĩ uirtute posita locataq̃ sunt: iure laudant̃. Ex traria auté subducunt̃. Robustos namq̃ & pulchros & nobilis atq̃ locu pletes nequaq̃ laudare sed dicere beatos cõueit: his aũt diligẽter cõsydera tis: post exordia de genere primũ dictioné ordĩabimus. Hoc. n. primum hoibus ac reliq̃s animalibus claꝝ ĩest uel obscuꝝ. Proĩde recte quidé aut hominem aut aliud tale animal ex genere cõmemorabimus. Cum uero aut affectũ aut rem aut oratiõem possessionéue laudare uoluerimus: cõ tinuo ex iis quæ honesta adsunt nõ absurde laudabimus. A genere autẽ laudare ita cõuenit. Si quidé progenitores insignes fuerĩt: debemus om nis ab initio ad eum usq̃ quáue laudatũ uolumus: resumere: & ĩ singulis ꝓgeniroribus claꝝ aliquid summatĩ apponere. Quod si primi ĩdustrii ĩsignesq̃ fuerint. Reliquos uero nihil oratione dignũ gessisse cõtingerit: primos quidé illos eodé modo ꝓsequemur: ignauos auté atq̃ degeneres omittemus: ea usi cauillatiõe: quod ꝓpter maioꝝ multitudiné nolimus auditoribus orationis lõgitudĩe graues effici: præsertim cũ nemini sit ob scurũ qui ex bonis clarisq̃ parẽtibus nati sunt: eos consentaneæ fieri suis maioribus nõ dissimiles. Sin aũt ueteres ꝓgenitores obscuri fuerint: qui uero ꝓxime extiterũt illustres: ab iis ẽ laus generis capiẽda: dicendũq̃ ut de illis quidé longá repetere quádá orationé superuacaneũ admodũ fue

rit. Sed si eoꝝ laudes referanť: qui ꝓximi his q̄ laudantur: extitissent: pla/ne & hi quoq; boni ꝓbique uiri ostēdenť: quodq; perspicuū sit: hoꝝ ma iores īdustrios quosdā insigniisq; extitisse: haud nāq; uerisimile uideri hu iusmodi homines honestos & bonos esse: qui ex īprobis ꝓgēitoribus na ti essent. Vbi uero nullus maioꝝ sit splēdor: dices ipsum ī te generosum esse: colligesq; eos oīs ingēue natos eē: qui ingenitā sibi uirtutē habēt. Et eos aliis quoq; omnibus lōge ātecellere: q̄ suos ꝓgenitores laudāt: ꝑmul tos enim qui ex claris maioribus nati essent: degeneres extitisse. Addesq; quod de huius nūc & nō de ꝓgenitoꝝ præconiis agať. Eodē autē modo ī uitupationibus origo generis in improbos maiores referenda est Et ita laudādo ac uituperādo quæ ad genus ꝑtinent: ordinabimus. Et si quid il li: de quo loquimur: præclaꝝ fortuna cesserit: hoc dūtaxat tuebimur: ut ea quæ ætati cōueniūt: enarremus: & id quidē haud ꝓlyxe. Pueri namq; tam sua īgenio quā eoꝝ qui ipsis præfuerīt: diligētia hōesti pudici sunt. Quare breuis de iis est habēda oratio. Cum hūc aūt modū ꝑcurreris: ha bita ad posteꝝ cōmētatiōe atq; sentētia debes hāc partē ī adolescētis æta tem terminare. Et ꝓpositiōe deinde facta aut eius qui laudať: res gestas aut mores aut studia āplificabis: quē admodū ab initio ī demonstratiuo generī prius diximus. Expōesq; ab hoc quē īpe laudes cū eēt hac ætate aut ꝑ hunc aut ꝑ studiū aut ex hoc aut huius gratia tūc hoc tū illud præclaꝝ facinus gestū fuerit. Oportet & cæterorū quoq; iuuenū præclara facino/ra colligēdo cōferre: & huius lōge iis maiora esse ostēdeř. Illoꝝ q̄dē quæ minima sunt: huius aūt quē tu laudes: quæ maxima sunt: enarrādo. Con uenit autem & quæ apud alios res illustres parum pro dignitate collatæ fuerīt: eas abs te dicēdo itidem magnas demōstrari. Et semper res ita cō parādo augēdæ & exornādæ sunt. Et ubi & quis iuuenis ita philosophus unquam fuit: qui uel senior magnum adeo incremētum habuerit? Et q̄ adeo robuste Cymnasioꝝ labores ꝑfert: uæhemēter is philosophiæ stu/dium & industriam adamabit? & hoc quidem modo similitudīe & col/latiōe usi amplificabimus. Cum uero quæ circa ætatem adolesentis cōsy derātur: absoluerimus: in fine huius partis sentētias cōmentationesq; lo cabimus. Et aut quæ dicta sunt breuiter iterantes aut ad postremā partē finientes: Rursus ubi proposuerimus: quæ gesta sint ab īpo uiro quē lau damus: de iusticia primum dicere aggrediemur: quam eodem modo ut in superioribus exornantes ad prudētiam si fuerit: descēdemus. Et hanc eodem quoq; modo absoluentes fortitudinem si fuerit: proponemus: q̄ eadem amplificatiōibus ratione item percurrētes cū ipsius finem partis attigerimus: & omnia genera prosecuti sumus: summatim: quæ antedi/cta fuerint: iterātes exitū uel sententia uel commētatione toti oratiōi ap ponemus. Cōgruet autem laudibus nominibus etiam multis circa unū quodq; uti: & splēdidam facere dictionem atq; magnificā. Eodem quo

que modo cum de neq̃ hominibus oratio nobis erit:uituperatiões cõsti tuemus.Oportet aũt nullis ĩ eum utamur cauillis:qué carpimus. Sed ipi us dũtaxat uitá enarremus.Sermões.n. lõge magis q̃ iocosæ obiurgatões atq; cauilla & auditoribus ꝑsuadent: & egritudie quos uitupamus affici unt.Ná huiusmõi qdé sales ad Idæá uel ad substátiá referũt. Sermões ue ro sunt igéioꝝ morũq; ueluti imagies.Cauédũ é etiá ne res turpis nomi nibus appelles turpibus.Id eim affert grauitati calũniá. Sed q̃ huiusmõi sũt:táq̃ p ænigma significabimus:& aliaꝝ reꝝ noibus ré ipam manifesta bimus:Debemus aũt ĩ uitupatiõibus irõia uti & ĩ iis aduersariũ đridere: qbus ille maxime exultat.Et priuati qdé paucisq; ꝑ̃sentibus eũ dehõesta re In uulgus aũt & multitudiné cois maxie uitupatiões maledicere.Vitu patiões uero eodé mõ poterimus:quo ét & ꝑ̃conia & augere & extéuaꝛ̃. Itaq; haꝝ specieꝝ ex his quæ supius dicta sunt:usum oém intelligemus.

De accusatione & quæstiõe

Reliquũ est ut accusandi q̃rédiq; ꝑ̃cepta pagamus q̃ rursus quéad modũ ĩ iudiciali genere dictũ é:cõponemus: ordinabimus:pcur remus:primũ igiť ĩ exordiis ré de qua fit accusatio uel defensio: ꝑponemus ut etiá ĩ aliis præmissis speciebus.Ad attentioné auté ab iisdé locis exhortabimur:quos ĩ suadédo dissuadendoq; docuimus.Ité etiá de beniuolétia idé quoq; modus seruádus erit:q ĩ deliberatiuo genere ꝑ̃mis sus est.Ná is cui auditores béiuoli sunt:ex pterito aut ꝑ̃senti tépore.Et is ne calũnia affectus sit : ad eos irritádos uel ĩ se uel ĩ ré ipam uel ĩ orationé beniuolétiá captabit eodem modo:ut illic docuimus.Is uero in qué neq; beniuoli auditores neq; ĩfesti fuerint:beniuolétiá captare poterit ex præ terito ꝑ̃sentiue tépore uel p seipm uel p ré uel p orationé. Ille aũt q apud auditores calũniæ obnoxius factus fuerit:partim mixtim partim priua tim beniuolétiá captabit:hic igitur modus erit p quem beniuolentia cõ parabitur.Eníuero ii aduersus quos neq; bono neq; malo animo audito res fuerint:paucis sunt laudandi:& aduersarii uituperandi. Oportet aũt eos ab iis laudare:quæ uideńt maxime auditorum itéresse. Dico autem ciuitatis studiosum amicorum obseruatorem gratum misericordé. Et similia aduersarios autem ad his uituperare:quibus auditores ad irá irri tantur:hæc auté sunt ciuitatis inimicus amicorũ hostis. Ingratus imitis Et huiusmodi.Opus est etiam laude iudices delenire: quod iusti iudices grauesq; sunt.Aduersariorũ præterea defectus sicubi tibi minores exti terint:siue ad dicendum siue ad agendum seu ad aliud quicq̃ in descepta tiõe uerseť:erũt oratione complectendi.Et iustum præterea & legitimũ & utile & quæ deiceps sequũtur ĩducéda. Cum iudices igitur neq; bono neq; malo animo in nos fuerint ex his beniuolentiam captabimus.Si qs uero in calũnia sit:idq; ex præterito tempore & circa orationem scire ex antedictis poterimus:quopacto insimulationes soluere oporteat.Quod si ex præsenti tempore calumnia fuerit: necesse é circa ipm hominé eá fi

eri:aut si ineptus p̄senti cõtrouersiæ:aut si criminibus subcõtrarius aut si ꝓ cõfesso accusatiõi obnoxius uideatur. Ineptus quidé fuerit: si aut iunior aut senior ꝓ alio disceptet. Subcõtrarius uero esset: siquis robustus imbecillú uerberationis accuset. Aut siqs cõtumeliosus cõtumeliæ temperátem isimulet:aut siquis admodú pauper hominé ditissimum pecuniarum agens in iudiciú deuocet. Itaq́ huiusmodi homines subcõtrarii criminibus sunt: ꝓ confesso autem erit: siquis fortis robustusq́ existens ab ĩfirmo & ĩbecillo uerberatiõis accusetur:aut siqs fur existimatus furti reus ĩ iudiciú arcessitur. Vt autem oĩa uno cõplectamur uerbo : ii quoꝝ moribus similis é hominú opinio: uidebuntur criminibus esse obnoxii. Circa ipsum igit̃ hominem ex ĩstãti tempore calumniæ huiusmodi fieri poterunt. Circa rem autem eæ cõtingent: siquid aduersus domesticos amicos aut aduersus hospites:aut ĩ suos uel de prauis uel de turbibus rebus negocia afferat:hæc ení ĩfamiá disceptátibus afferũt. Quemadmodú igit̃ eas ĩsimulatiões sumus dissoluturi:deĩceps ostédá duo eé cõmunia ĩ omnibus elementa existimo. Alteꝝ quidé ut qbus rebus correpturos iudices aduersarios putes:his eos præuéiens corripias. Alteꝝ uero est: si res ĩ aduersariis quidé maxime: sin id minus ĩ alios quosdá tráfferas ea usus cauillatione: ꝙ non ex sentétia tua sed ab aduersariis coactus ĩ certamen descenderis. In unamquamq́ uero calumniam hæc argumentari conuenit. Iunior quidem causabitur aut seniorum aut amicorum: qui pro se disceptent solitudinem:aut criminum magnitudiné:aut temporis præscriptioné aut rerum multitudinem aut aliud quid huiusmodi. Si uero habueris pro alio dictionem dicendum erit:te amicitiæ gratia aduocatú fieri:aut aduersarii motum inimicitiis aut quia negociis interfueris: aut ob utilitatem publicam aut quia is cui patronus uenis: & ab oĩbus est desertus:& iniuria præmitur. Quod si crimini pro confesso obnoxius:uel subcontrarius accusationi effici uideat̃ : cú præoccupatiõe utendú est: tú etiam dicendú ut neq́ iustú neq́ legitimum neq́ utile sit:ex opinione ac suspitiore ferre prius sententiam q̃ res fuerit audita. Quæ igit̃ circa ip̄m hominé sunt:hoc pacto ĩsimulatiões diluemus. Eas uero quæ circa rem sunt:ita repellemus. Causa ĩ aduersarium reiiciemus : uel si maledictú ei crimini demus:uel si iniuriam aut cupiditatem aut pertíaciam aut iram prætédamus:quod nullo alio modo ius conseq possibile possit. Priuatas igitur calumnias apud iudices ita diluemus. Communes uero oĩbus speciebus soluere poterimus: quéadmodum ĩ superioribus dictum est.

e Xordia uero in genere iudiciali eodé modo collocabimus: sicuti etiá ĩ deliberatiuo. Eadé etiá ratiõe narratiões exordio coniungemus:quas uel particulatim ꝓbabiles eé iustasq́ ostédemus. Aut ip̄as separatim táquá ĩ unum corpus ordinabimus. Deĩde uero erit cõfirmatio:quam si quidem rebus ipsi áduersarii contradixerint ex probatio

De exordiis in ge nere iudiciali

nibus. Sin autem cõsenserit ex iustis & utilibus & his similibus cõfirmare debemus. Collocáda sunt ex probatiõibus primum quidé testimonia & si quæ nobis ex quæstiõibus cõfessiões fuerit. Demũ uero si nullo modo uerisimilia ea fuerint: sententiis & commétationibus: sin aũt non oío uerisimilia ꝓbabili: demũ exemplis & cõiecturis & signis & argumétis: demũ uero cõmétatiõibus & sentétiis cõfirmaꝛ debemus. Quod si uerisimilia fuerint: probatiões qdem omittemus. Iustis autem quéadmodũ in antedictis utemur. Et hoc qdé modo confirmabimus. Post confirmationé aũt ubi ea q̃ i aduersarios sunt: collocauerimus: ꝓoccupabimus eas res quas uerisimile fuerit aduersarios dicturos. Et siqdé aduersarii ré negarit ꝓbatiões illas a nobis dictas amplificabimus: quas uero illi dicturi sunt reꝓhédemus & exteuabimus. Si uero fateanꝛ & legitima & iusta eé: q̃s: secundũ scriptas leges a nobis íductas ostéderimus: enitédũ é: ut his simul leges quas & iustas & honestas & cõducibilis uniuersæ reip. plures uédicarit: talis ét eas eé ostédamus: quas aũt aduersarii íduxerũt: eas contra habere demõstremus qđ minus cõmodæ hæc dici querit: iudices cõmunefaciendi sunt eos nõ de lege sed de re iudicare: quodq; iurati sint secũdũ leges latas sníam latũ ire. Et doceas haud hoc tpe decere leges: sed i cõstitutis diebus eas ferre. Sed si contigerit ré iis legibus agitari: q̃ inique eé uideanꝛ dicédũ erit nõ legé ré huiusmõi uerũ iniqtaté eé Cũ lex quidé ad utilitaté feraꝛ: hæc aũt afferat ciuitati ꝑnicié. Dicédũ etiá erit: haud cõtra leges facturos si huic legi cõtrariá sníam tulerit: sed leges potius laturos ne sit íprobis iniqsq; decretis utédũ. Oportet aũt ad id collectioné afferre: qđ nulla lex ꝓhibet reipu. benefacere: sed íprobas leges auctoritate priuare: aliud nihil eé: q̃ ciuitaté beneficio donare. Quascũq; igiꝛ ex iis legibus q̃ nullá ambiguitatem cõtinét: habuerimus ex talibus præuenientes abũde cõtradiceꝛ poterimus. De ambiguis uero legibus si iudices ita senserit: ut tibi expedit: oportet hæc demõstrare: quod si iudex dicat: quéadmodũ aduersarii: cõdocefaciédus est legũlatoré nõ hoc sensisse: quod ab illo diciꝛ: quodq; cõducit ipis iudicibus legé ita dicere. Verum si nullo mõ possis i cõtrariá sníam cõmutare: ostéde aliud nihil posse cõtrariá legé dicere: atq; ipse dicas. Et quo ꝑdé pacto oporteat uti legibus: ex iis q̃ diximus: abũdabis. Summatim uero si peccasse omnino fateantur: & ex iusti tamé & legitimi partibus defensionem parent: ex his ea sunt cõfutatione præueniéda: quæ dicturi illi uideanꝛ. Sin aũt peccasse fateantur: & sibi tamé ignosci postularint: sic talia oportet cõfutare: primũ quidé dicédũ erit: deterioris esse moris: quodq; tunc illi crimé i imprudentiá reiiciunt: cũ se depræhésos ítuétur: ꝓinde si huic ignoscitis: alios item omnis suppliciis atq; cruciatibus liberabitis: dic etiá & illud si eos q peccasse confitenꝛ: absoluetis: quo pacto inficiantis cõdemnabitis? Dicendum etiam erit: & si íprudéter errauit: nõ tamé decet me ob huius imprudétiá detri

méto affici. Præterea dicetur cũ neq; legũlator imprudéter deliquétibus ignoſcit: eo neq; a iudicibus qui ſecũdũ leges iudicát: ignoſci iure põt. Ex his igit̃ atq; ſimilibus eos q ſibi ſecũdũ poſtulát cõfutare poterimus: ſicuti etiam ab initio expoſuimus. Vt cõpendio aũt utar: quæcũq; ſint aduerſarii dicturi & ad probationem & ad iuris ſui partes afferendas: & ad ueniam poſtulandam ex antedictis p̃occupabimus. Poſt hanc aũt cám tota ẽ oratio p enumerationé ſummatim repetéda. Et breuiter ſi fieri põt: iudiciũ animi in aduerſarios quidé uel ad odiũ uel ad iram uel ad inuidiá: in nos auté ad beniuolétiam uel gratiam uel miſericordiam cõmouendi quibus auté rebus hoc fiat in deliberatiuo genere in ſuaſionibus & diſſuaſionibus diximus: ac rurſum in defenſionis ſpecie ad finem pcurremus Orationis igitur prĩcipium in iudiciali genere ſi quidé accuſemus ita cõponemus & ordinabimus. Si uero defendamus: exordium quéadmodũ & in accuſando conſtituemus. Eſt auté res quarum accuſamur: quibuſq; accuſator ſciétiam auditoribus fecerit: relinquemus quibus uero opinioné relinquerit: haſce ubi poſt exordium ꝑpoſuerimus: diſſoluemus. Teſteſq; & queſtiões & iuraméta refellemus: quéadmodum antea audiſti. Et ſi quidé res credibiles fuerint: poterimus ipſarum reſponſioné in eius quod relictum ſit: locum transferre. Quod ſi teſtes per quæſtiões fidé fecerint: aut in orationé aut in negocium aut ĩ quodcunq; aliud fuerit in aduerſariis maxime ueriſimile. Ipſorum eſt reſponſio transferenda. Si uero aut contra utilitatem pub. aut contra conſuetudinem accuſator te feciſſe criminetur: debes defendere. Id maxime eſſe utile: quod ab eo crimini dat̃. Vel ſi id minus potueris: dices ut neq; abs te ab iis: qui tibi ſint ſimiles: aut quod non hoc modo huiuſmodi res geri conſueuerit. Probabile igitur ita ſolues. Exéplum uero debes primum ſi potes demonſtrare: id haud quamquam eſſe criminationi ſimile. Vel aliud tibi ex contrariis præter ueriſimilitudinem exemplum ferendum eſſe. Coniecturam autem potes confutare: ſi dicas quibus cauſis cõtraria ſignificare cõtigerit. Sentétias uero atq; commentationes aut improbabilis aut ambiguas oſtendas: oportet. Signa auté non eius ſolum cuius ipſe ſis accuſatus: ſed rerum plurimarum ſigna eſſe oſtende. Et ea quidé quæ ab aduerſariis dícta fuerint: in contrarium aut ambiguum conuertentes poterimus hoc modo improbare. Si uero quoq; nos accuſator criminat̃: ea feciſſe fateamur. Idq; ex iuſti & legitimi partibus defendere pergamus magis legitimas res noſtras iuſtioreſq; demõſtrar̃ elaborabimus. Quod ſi minus cõmode fieri potuerit: ad imprudentiam caſumq; defugiemus. Iacturaſq; paruas eſſe oſtédemus. Et ignoſcédũ nobis eſſe argumétabimur demonſtrátes: q̃ omniũ quidé hominũ p imprudétiam delinquere cõmune ſit ſed afficer̃ iniuria improborũ eſſe propriũ. Dices etiam & æquũ & bonũ: eſſe: & iuſtum & conducibile iis ignoſcere: qui per imprudétiam delique

rint.Neminem enim omniũ ſcire:ſi quid aliquãdo ſibi huiuſmodi euenturum ſit. Oſtendendum eſt etiam ſi quid aduerſarius ipſe aberrauerit: & ueniam tamen conſecutus ſit. Poſt hæc eæ præoccupationes ſequuntur:quæ ab aduerſariis dictæ ſunt:harum igitur alias ſatis ſuperque a rebus ipſis ſoluere poterimus. Sed ſi calumnientur ſcriptas nos orationes recitare:aut quo eas recitemus:meditari: aut mercæde conductos patronos fieri:ad hæc talia cõtrauẽiamus oportet: diſſimulãdoq; dicamus minime omnium lege ꝓhiberi:aut ſe ſcripta aut illũ non ſcripta loqui:lege namq; talia patrare nõ ꝑmitti:loqui uero ut quiſq; uelit facile ſim. Dicẽdũ quoq; erit uſq; adeo aduerſarii delicta uel ipſius eius ſentẽtia ꝑmagna eſſe:ut exiſtimet me nunq̃ digne ĩ ſe accuſando ſatiſfacere poſſe: niſi quæ dicturus eſſem:& ãtea ſcriberem: ac multũ temporis meditatus ſim Ad ſcripturarũ igiť orõnũ calumnias ſic occurrere poterimus: Si uero dixerĩt nos diſcer̃ meditariq; dicẽdi faculta ẽ:cõfitebimur id qdẽ : dicemuſq; nos qdem quos aĩs di cere:neq; calumniatores neq; contentioſi certe ſumus. Tu uero q oratoriã tenes:cũ hoc tẽpore tũ ſæpe alias nos calumniis circũuenire depræhẽſus es:quare cõducere ciuibus uideť ut & ille oratoriã diſcat. Non.n.ſic malũ neq; ĩſimulatorem eũ fore Eodẽ quoq; modo ſiqs nos mercæde cõductos cauſarũ patronos dicat & fatebimur: & cauilabimur:huiuſq; rei auctorẽ accuſatorẽ noſtrũ ac reliquos oĩs demõſtrabimus. Mercedũ aũt ſpecies diuidemus:dicemuſq; alios pecũiis alios gratus alios ſuppliciis alios honoribus aduocatos aſſiſtere. Te igiť gratiis id obire muneris oſtẽde. Aduerſariũ uero dicito ne paruo qdem ꝑtio aduocatũ aſſiſtere. Eum nãq; ut aliqd argenti iniuſte capiat : nõ aũt ne ꝑſoluat ĩ iudiciũ ire. Idem quoq; modus ſeruãdus eſt:ſi quis nos aut aliquos edocere dixerit:q cõtrouerſiis apud iudices utanť: aut iudicialis oratiões cõſcribere Nã & alios oĩs oſtẽdes ꝓ uiribus adiumẽto amicis eẽ: & docẽdo quidẽ & cõſulẽdo. Et artificioſiſſime ĩ huiuſmodi rebus occures. Oportet aũt & circa ĩterrogatiões atq; reſpõſiones:quotquot ĩ huiuſmodi ſpeciebus ĩciderint:ne nos negligẽtia ulla capiat. Sed quæ reſpõdeo cõcedantur quæq; negenť:ſunt cõſyderanda. Cõceſſiones igiť ſunt huiuſmodi. Mihi filiũ enecaſti. Enecaui equidẽ. Nã ille ĩ me prius diſtrinxit gladiũ: filiũ mihi pulſaſti:pulſaui equidẽ. Iniuria.n.ĩ me prius mãus iniecit. Mihi caput cõfregiſti. Cõfregi equidẽ. Nã noctu impetũ in meã feciſti domũ. Talis igiť cõceſſiões legibus freti nõ nunq̃ facimus: huiuſmodi uero negatiões legẽ diclinãt. Mihi filiũ occidiſti:non ego qdẽ:ſed lex occidit hæc aũt oĩa ita oportet reſpõdere:Cũ duaꝝ legũ altera iubet hoc faciũdũ:altera nõ uetet:quæ igiť ĩ aduerſarios dicẽda ſunt:ex his oĩbus colliges. Poſt hæc ãt eoꝝ q̃ antedixerimus iteratiõe breuis ẽ admonitio adhibẽda. Ea uero ẽ utilis oĩ tẽpore q̃ ob rẽ & ſingulis ĩ ſpeciebus ea iteratiõe utẽdũ eſt Veꝝ in accuſatiõibus maxime & defenſiõibus ea cõgruit. Itidẽ quoq; in

suasionibus atq; dissuasiõibus. Neq; solũ ea hic cõmemorare: quæ ante dixerimus: quéadmodũ in laudádo & uitupando uerũetiá aĩos iudicũ in beniuolétiá nr̃am cõciliare: & ĩ aduersarios cõcitare debemus: hác uero iterationé in orõnis partibus postremá cõstituimus: hæc.n.facit: ut remi niscaris summatĩ: quæ dicta sunt enumerádo aut ratiocinádo aut interrogádo: tua quidé quæ optima sunt. Aduersariorũ aũt q̃ neqssima: siqdé interrogatiõis figura uti uolueris. Cuiusmodi aũt unũquodq; horũ sit: ex iis cognoscere possumus: q̃ superius dicta sunt. In beniuolétiá uero nostrá iudices cõciliabimus: & ĩ aduersarios concitabimus: ex iis beneficiis ut etiá in deliberatiuo genere summatĩ ostendimus: qbus nos aut amici nr̃i ipsos a qbbs iniuriá suscipimus ipsorũue necessarios seu iudices ipos uel eos q eis curæ sũt: siue affecerimus: siue afficimus: siue sumus affecturi. Et si ipsis dixerimus nũc tépus eé referendarũ pro susceptis beneficiis grãrũ. Et si eos ĩ cõmiserationé si opus fuerit: adduxerimus. Hoc auté eo faciemus quo nostrá ĩ auditores beniuolétiá demõstremus. Et q̃ ĩdignes ob ea q̃ male passi fuerimus: aut patimur: passuriue sumus: miseria p̃mimur: nisi hi nobis adiuméto fuerĩt. Si uero nihil nobis absit: huiusmodi cõmemorabimus: qbus bõis priuati fuerimus: aut priuamur: aut priuabimur: ubi iudices nos neglexerĩt. Seu ut nunq̃ boni qppiam nacti fuerimus aut nácíscimur: aut nacturi sumus: nisi ab his auxiliũ meruerimus. Ex his náq; cõmiserationé nos dignos constituemus: & auditores nobis cõciliabimus. Aduersarios uero calũniis circũuétos ĩ inuidiá & odiũ apd auditores ex horũ cõtrariis adducemus: cũ ostéderimus ab his aut horũ amicis auditores ipsos ipsorũue necessarios mali qppiá ĩdigne passos aut pati aut passuros. Ex huiusmõi.n.rebus ad odiũ & irá ĩ aduersarios rapiétur. Sin aũt hæc fieri cõmode nequerĩt: ea ĩ unũ redigemus: qbus auditores ĩ aduersarios ad ĩuidiá cõcitemus. Inuidia náq; ꝓpinqua est odio. His aũt summatĩ inuidebit̃. Si eos indigne fortunatos: & ab auditoribus aĩo alienos ostéderimus ꝑcurrétes q̃multa bona iniuste passi fuerĩt: aut patiunt̃ passuriue sũt. Aut q̃ nunq̃ nullius boni ĩdiguerĩt: uel ĩdigent uel ĩdigebũt: aut q̃ ĩ nihil unq̃ mali ĩciderĩt: seu ĩcidũt: sed ĩcidét: nisi nũc a iudicibus puniant̃. Ex his igit̃ rebus auditorũ nobis aĩos ad beniuolétiá in cõclusiõibus cõstituere & ĩ aduersarios cõtra cõmouere poterimus. Ex oĩbus uero supradictis accusatiões defensiõesq; q̃aptissime ordinabimus.

De qõnis speciebus

q Verendi aũt species separatim qdem ipsa raro cõstituit̃: sed aliis speciebus cõmiscetur: & aduersus cõtradictiões maxime é utilis

Verũtamen ne huius nos ordo lateat siquádo uel oratio uel uita hominũ actio aut ciuitatis administratio quæréda contĩgeret. Ité etiam hac de parte summatim ꝑcurrá. Est igit̃ quærentibus eodé quasi modo exordiendũ sicuti etiá calumnia circumuétos oportet docuimus. Quare cũ idoneas in principiis causas attulerimus: quibus id recte facere ui-

deamur. Ita ad quærendũ ueniemus. Causæ autem cõgruet in ciuilibus quidem in conuẽtibus: quod aut cõtentiõe quadam qui potius ne auditores lateat id facimus. Demũ qđ nobis hi prius molesti fuerit. In priuatis uero uel inimicitias uel paruas eoꝝ q querũt cõsuetudines: uel i eos ipos beniuolẽtiá uel ut q̃ agunt remittẽtes nõ amplius hæc faciát ꝓferre oportebit. In publicis aũt si legitimũ & iustũ & publicá utilitaté ꝓferemus. Ex his aũt & his similibus exordio cõstituto ac singulis deinceps propositis aut dictis aut gestis aut cogitatis q̃remus. Eaq; demõstrabimus & iustis & legitimis & priuatis & publicis utilitatibus aduersari. Et omnia demũ cõsiderabimus: si quo i loco ipsa sibi uel moribus ꝓborum hominũ officiisue dissentiũt. Sed ne in singulis enarrãdis lõgiore utamur orõne: quo pluribus illustriũ studioꝝ aut reꝝ aut uerboꝝ aut cõsuetudinũ res eoꝝ quos q̃rimus aduersari ostẽderimus: eo ipsos obscuriores apđ auditores cõstituemus. Opus é át nõ tristi & acerbo quodá sed miti mãsuetoq; uultu q̃ramus. Hoc.n.mõ uerisimiliores reddentur apud auditores habitæ orõnes. Et oratores ipi nullũ de se relinquẽt insimulatiõi locum. Vbi uero diligẽter oia q̃sieris: atq; amplificaueris: orõnis exitũ breui: iteratione termiabis. Et ut eoꝝ q̃ dicta fuerit: auditores reminiscantur efficies. Has igit̃ spẽs ubi hoc pacto cõstituerimus: pulcherrime ipsis uti poterimus.

Peroratio antedictoꝝ omnium ꝑ enumerationẽ & amplificationẽ.

O Pus est prætera: orando & scribẽdo in id q̃maxime enitamur elaboremusq;: ut ꝑ reꝝ natura uerba accommodemus: & ita nosmetipsos trita cõsuetudine his cũctis exerceamus: ut eoꝝ usus nobis i prõptu sit. Atq; ut ex arte qdẽ dicere possimus: tũ in priuatis publicisq; disceptatiõibus: tũ iis etiá i sermõibus: quos aduersus alios habuerimus: plurima hic & artificiosissima adiumenta suscipiemus. Elaborãdũ est ẽt: ut nõ circa uerba orator dũtaxat: uerũ etiá circa uitá quá antedictis spẽbus exornet: atq; magnificet: suá diligentiá oẽm studiumq; accõmodet. Ná uitæ cõpositio & ad suadẽdũ & ad boni & æqui uiri existimationẽ adipiscendũ cõducit plurimũ. Primũ igit̃ diuidendæ sunt secũdũ oẽm disciplinæ distributionẽ qd primũ qd secundum qd tertiũ quid quartũ tractandũ sit: demũ ea tibi sunt præparáda: q̃ circa auditores attendunt̃: de qbus in exordiis docuimus. Eniuero beniuolentiá a ꝑsona tua captare poteris: si ꝓmissis insistas: & eosdẽ amicos in oẽm uitá tueare: neq; in aliis actionibus inconstans esse sed iisdẽ semp uti uideare. Attenti aũt fient auditores: si iis i negociis uerseris: quæ & magna & honesta sunt multisq; cõducant. Cũ uero beniuolos auditores reddideris: ubi ad negociorũ expositionẽ abs te deuentũ é: quæcunq; ꝓpulsationem maloꝝ: bonoꝝ autem cõtinent exhibitionẽ facile apud illos admittunt̃ quæcunq; uero secus sunt reiiciunt̃. Sed ꝓ celeri & apta & uerisimili narratione: hæc sunt tibi faciunda. Celeriter autẽ absolues: si nõ oia uolueris

Beniuolentia

Attenti

Beniuoli

ſimul agerẽ: ſed prius primo & qđ reliq̃ eſt deinceps. Dilucide uero: ſi nõ ſtatim relicta actione in alias res prius tranſieris: q̃ illam abſolueris. Veri ſimiliter autem ſi nihil a tuo more alienum agas. Item ſi nõ eoſdem fin/xeris & inimicos tibi & amicos eſſe. Ex his autem probatiõibus eas aſſu memus: đ quibus ita ſciẽtiam ad præficienda negocia tenemus: ut eam aliis interprætari: & explicare poſſimus. De quibus autẽ ſcientiam nõ ha bemus: eas prout ſæpius accidere ſolent: aſſumemus. Tutiſſime namq; in huiuſcemodi rebus egeris: ſi conſuetudinem ſequi uolueris. In certa/mine uero cõtra aduerſarios ſiquidem oratione contenditur: ex iis quæ dicta ſunt: noſtram cõfirmationem faciemus. Sin uero cõtractibus hoc faciemus: ſi ſecũdũ leges & nõ ſcriptas & ſcriptas cũ teſtibus q̃ optimis ac tẽpore præfinito eos cõfecerimus. Ex cõcluſione uero eoꝝ quæ dicta fu erint: reminiſci auditores faciemus: ſi quæ geſta ſunt: ſummatĩ rurſum dicimus. Ex iis autem quæ agimus: ita cõmonebimus quandocunq; ea/dem negotia uel ſimilia prioribus tractemus. Beniuoli autẽ nobis erunt auditores: ſi ea geſſerimus: quibus aliqđ beneficii ſuſcepiſſe aut ſuſcipere aut ſuſcepturi uidebuntur. Magnas aũt res geremus: ſi ea negocia tracta uerimus: quæ multoꝝ ſint bonoꝝ cauſa: hoc igitᷣ modo quæ ad uitã p/tinẽt: ꝑparãda ſunt. Ex priore aũt inſtituto circa orõnem ẽ exercitatio ad hibẽda. Sacrificia uero uti ꝓmiſſum ẽ faciemus ad deos qdẽ pie: ad ſum/ptus aũt moderate ad ſpectacula uero ſplendide: ad ciues aũt utiliter. Et aduerſus ĩmortalis quidem deos ea habebũt pie: ſi patrio more ſacrifice/mus. Ad ſumptus aũt moderate: ſi nõ quæcũq; miſſa fuerĩt: ab iis q ſum ptibus præſunt: conſumantᷣ. Ad ſpectacula uero ſplendide ſi magnifico ſint apparatu cõſtituta. Ad ciues aũt utiliter: ſi & equites & grauiores ar maturæ pedites belle ĩſtructi põpam celebrent. Quæ igitur hoc modo mortales in deos fecerĩt: pie certe fecerint. Eos aũt amicos cõparabimus: qui ſint nobis moribus non diſſimiles: & quibus eadem quæ etiam no/bis cõducant: & quibus magnis ĩ rebus cõmunis nobiſcum fortuna ſit. Talis enim amicitia prædurat maxime. Socios aũt eos facere debemus: q & iuſtiſſimi ſint: & nõ mediocri: ualeãt potẽtia: & in ꝓximo habitent ho ſtis aũt eos faciemus: qui hoꝝ ſint contrarii. Suſcipiendũ aũt bellũ in eos ẽ: q remp. aut eius ſiue amicos ſiue ſocios iniuria uiolare moliuntᷣ. Præſi dia autẽ habeamus oportet aut nr̃a aut ſocioꝝ aut hoſpitũ cauſa. Et pri/mo quidẽ noſtra: demũ ſocioꝝ. tertio uero hoſpitum. De tribus autem id quidem eſt optimũ: ꝙ a priuatis prouentibus ac poſſeſſiõibus profici/ſcitur. Secundũ uero a cenſibus: Tertium autem a pauperibus: q ſua cor/pora miniſteriis præbẽt. Ab opificibus autem arma: a locupletibus uero pecuniæ. De adminiſtratione autem reipu. popularis quidem principa/tus eſt optimus: ĩ quo leges optimatibus honores diſtribuit. Plebs uero neq; dandis priuatᷣ ſuffragiis: neq; ferendis quidem ſententiis. Proxima

Beniuoli

Plebs

uero illa est:in qua leges a ditioribus affici cõtumelia plebem nõ sinunt. Pricipatus aũt paucoꝝ duo sunt genera:aut.n.est ex amicitia & societate quadá aut a censibus. Necesse aũt ẽ socios faciamus:cũ ciues minus ex se se potẽtes sunt:q tũ solú tũ oppida tueant:aut hostibus repugnẽt. Est át societas omittẽda:cũ aut eá facere nõ sit opus:aut socii lõge a nobis distẽt neq potẽtes sint q opportune adsint. Ciuis aũt bõus ẽ: q amicos ciuitati utilissimos cõparat. Inimicos uero & paucissimos & ĩfirmissimos qq sine ulla priuatoꝝ bonoꝝ publicatione ꝓuentus cõparat q̃plurimos:& q sese iustissimũ præbẽs eos ĩ qõnem agit:q reꝝpub. aliquid ꝑ iniusticiam uiolat. Largitiõibus uero utunť oẽs:aut quoniá aliqd inde sperãt cõmodoꝝ:aut quo susceptoꝝ beneficioꝝ gratiá referát. Obsequuntur aũt oẽs aut lucri aut honoris aut uoluptatis aut timoris gr̃a. Cõmutatiõibus uero utuntur oẽs:aut spõte aut inuite. Oẽs.n. actiões aut ui aut suasiõe aut fraude aut occasiõe ꝑficiunť. In bello aũt uincit aut fortuna aut corpoꝝ multitudine robustitateue aut pecuniaꝝ copia aut opportunitate locorũ aut urtute socioꝝ aut cõsilio & caliditate ĩperatoris. Socios uero derelinquẽdos putant aut maiore utilitate aut belli solutiõe. Iuste aũt agere ẽ cõmunis sequi utilitatis cõsuetudines parere legibus:priuataq pacta seruare. Cõducit át corpori qdẽ bõa habitudo & forme dignitas aut uires & bona ualitudo. Aĩo uero Sapiẽtia Prudẽtia Fortitudo Tẽperãtia Iusticia: his aũt utriusq pecuniæ & amici. Inutilia uero sunt hoꝝ contraria. Plurimũ uero utilitatis affert bonoꝝ ciuium multitudo. Finis.

Sapiẽtia Prudẽtia Fortitudo Tẽperantia Iusticia

Fräcisci Philelphi ex græco in latinũ traductio Aristotelis Rhetoricæ ad Alexãdrum Regẽ:quæ quidẽ interprætatio facta est Florẽtiæ. Anno a natali xpiano:Millesimo quadringentesimo Decimo kalẽdas Iulias.

AD Magnanimum & illustrissimum principem Philippum Mariá Anglum Inclitum Mediolanensium ducem.

Francisci Philelphi præfatio in Plutarchi Cheronẽsis apophthegmata ad Traianum Cæsarem.

Plutarchus

l ECTITANTI Mihi nuper græca quædá princeps optime nõnulla Plutarchi cheronẽsis uolumina perdocti & in primis sapiẽtis uiri:cũ de moribus lucubrata grauissime: tum de aliis plerisque permagnis ac præclaris rebus ornatissime elegantissimeq perscripta ad manus incidunt. Quæ dum singula incredibili quadam cupiditate ꝑcurro:ille haud quaquá intẽpestiue se liber offert:qui de apophthegmatis ad Traianũ Cæsarem inscriptus est. Hunc accurratius etiá atq etiá cum mecũ ipse cõsidero:res sane digna uisa ẽ:q̃ & a Plutarcho illustri eruditissimoq philosopho emanaret:& Traiano ipsi dedicareť. Fuit.n. Traianus eiusmõi ꝑfecto & uir & ĩperator:q cũ oĩ antiqtate ita de uniuersæ uirtutis laude cõtẽderet: ut nihil ad decus ei:nihil ad gloriá defuerit. Ná sapientia quæ una tum animi

Traianus Cæsar

magnitudinem tum iusticiã ipsã cõplexa est:q̃ꝗ humanos casus oís ĩsta se habet:ita diuinus ille priceps uiguit:ita excelluit:ita mortales reliquos lõgissime anteiuit:ut qcquid ageret:cõtinuo ex oí parte perfecte ageret. Quare cũ ĩtelligeret uim dicẽdi eã rem eé:q̃ cæteris aĩantibus maxime p̃staremus hãc uehemẽter sectatus é:& coluit plurimũ. Viros prudẽtia & oróne ĩsignis quoscũq; uel apud nr̃os uel apud græcos offendisset:& honoribus ꝓsecutus é oés:& familiaritate sibi cõsuetudineq; deuixit: Nõ.n. erat ignarus:& ꝙ eét uirtutis primũ:& optimoꝝ principũ nomen p elo quẽtissimos uiros sẽpiternũ fieri. Cũ ergo apud Traianum cõiũctissime Plutarchus uiueret:munus ꝑgratũ illi & putile cæteris se factuꝝ existimauit:si q̃ magna cura & ĩdustria collegisset:apophthegmata eius nomini dedicasset. Apophthegmata uero ipsa q̃ pleriq; nr̃i dicteria nõnulli dicta noíarũt:sũt breues orónes argutioré sensũ aliqué facetioréq; cõtinentes. Sũ his qdé mirifice delectatus:nõ mõ ꝙ dicacitates liberꝝ dignas homine suauissimosq; sales p̃ se ferrẽt:uerũetiã quoniã mirabilé quandã & uberé ac uariã grauitaté sniaꝝ ad oém oróné augẽdã atq; exornãdã adhibitura porrecturaq; uidebant. Nihil é.n.ut ita dixerí:humanis ĩ actionibus uafre callide pudice cõtinẽter generose cõstãnter benigne liberaliter ĩnocẽter ĩtegre amice:nihil deniq; magnifice uihil sapiẽter nihil cũ uirtute & laude dictũ factũue:ꝙ nõ inde exẽplũ uenari queat. Quãtũ uero & decoris & dignitatis ad oém & oróné & uitæ cultũ afferre soleat exẽploꝝ uis:nõ é dicẽdi locus p̃sertí cũ patet id qdé:& ĩ prõptu é oíbus. Placuit igit̃ præstãtissime prĩceps cũ otiosus essem:huiusmodi apophthegmata ĩ latinũ uertere:idq; nõ mõ ut ꝓdessem nr̃is:sed eo ét libẽtius quo te tibi ostẽderé.i.ut mea lucubratiõe ĩtelligeres:quæ ꝑsæpe ipe dicendo amplecteris:ista apud ꝓbatissimos & clarissimos uiros quosq; ꝓbatissima semper laudatissimaq; extitisse: Affirmãt.n.qbus frui licuit aditu ac sermõe tuo:ea te singulis ꝓpe dictis sniaꝝ & crebitate & põdere & comitate uti: q̃ præcæteris hoíbus lycurgus ille lacedæmoniiq; oés aptissime usi phibentur. Tu uero regibus ipis plane munificẽtior imitaberis hoc loci:si ui debit̃:ꝑsaꝝ reges. Mos.n.fuerat:q uel ĩ hãc usq; seruat̃ ætaté:ut q̃ adire ꝓ re q̃ppiã reges ĩstituissent:ea deferrẽt:ad illos dona:q̃ offerentiũ obseruãtiam atq; pietaté declaratura iudicassent. At illi eo pacto q̃ offerebant̃ suscipiebãt:ut nõ auari nõ cupidi odrysioꝝ more prĩcipũ sed humani sed benefici sed iure optimo regia & maiestate & splẽdore p̃diti cẽserent̃. Nã lõge maiora q̃ accepissent munera:illustrioraq; referebãt. Itaq; cũ hoc simul qcquid é munusculi.obtuli aíum tibi meũ. Siqd mihi fuisset maius id ét q̃libẽtissime obtulissem. Tu aũt nolim argẽtũ mihi: nolim auri qcq̃ referas. Nã ut es excelso atq; ĩuicto aío:q̃ hæc oía despicias:& ꝓ nihilo putes:cũ antea sæpenumero tũ nupime his maximis & potẽtissimis regibꝫ ac ducibus liberãdis uel ãplificandis potius non obscure declarasti:quos

Apophthegmata

Dicteria

lycurgus

Odrisii

Prælium caietanũ — memorabili illa ĩauditaq̃ uictoria maritimi unius ac terrestris ꝓlii caie-
tani captiuos habueras. Quid igit̃ ꝓ mea erga te fide a me poscit̃: maius
qddã medius fidius multoq̃ præclarius: ut æquo aĩo feras: teipm amẽ:
te colam: te admittet. Id si feceris: nihil ꝓrius mea ſñia ad ſplẽdidiſſimæ
tuæ ĩ me munificẽtiæ cumulũ acceſſerit. Interĩ apophthegmata ipſa cũ
ꝑ ingẽtis ac fere ĩfinitas occupatiões tuas moleſq̃ licuerit: cognoſces: ubi
ꝑſpicue ĩuenies cũ apud græcos & barbaros tũ ẽt apud nr̃os: qcquid ĩ oĩ
ꝓbitatis ac ꝑſtãtiæ genere aut fieri: aut dici: aut cogitari memoria dignũ
quiuerit. Ego si te his delectari aĩaduertero: ꝓpediem alia ſubnectam.

Plutarchi cheronenſis apophthegmata ad Traianum Cæſarem.

Artaxerſes rex pſarum — Traianuſ Cæſar — Cum Artaxerxi perſaꝝ regio maxime impator Cæſar Traiane
obeqtanti olim obuiã factus oparius qſpiam ac rudis hõ: cui
aliud nihil eſſet: aquã utraq̃ manu e ꝓximo hauſtam flumine
obtuliſſet: iucũdus ille ſubridenſq̃ ſuſcepit: quippe qui nõ rei
quæ dabatur: uel inopia uel uſu ſed alacri dantis uoluntate gr̃am metire
tur. Exiſtimabat ẽt eũ qui benigne parua prompteq̃ acciperet: nõ regali
lycurgus — minus humanoq̃ fungi munere: q̃ ſi magna elargiret̃. At lycurgus tenu
iſſima ſpartæ ſacrificia ſtatuit: quo ex pñtibus rebus uenerari deos ĩmor
talis expedite facileq̃ poſſent. Qua ipſe quoq̃ ductus ſñia tenuia tibi do-
na hoſpitaliaq̃ munuſcula cõeſq̃ philoſophiæ primicias offero hiſce cõ-
mẽtariis. Quæ ſi quã aut ad moꝝ diſciplinã: aut ad cognitionẽ ĩperitãtiſ
ꝓ rõne electiõis: q̃ dicẽdo magis q̃ agẽdo patet: ſi quã inquam affinitatẽ
habẽt una cũ offerẽtis affectiõe ſuſcipe atq̃ utere. Quanq̃ uitæ quoq̃ illo
rũ facta ſimul ac dicta hiſtoria hæc cõplectit̃: q ſiue duces ſiue legũlato-
res ſiue ĩperatores: tũ apud romãos: tũ apud græcos maxime claruerũt.
Atq res geſtæ fortunã plerũq̃ admixtã habẽt: ſed q̃ iter obeũda negotia
q̃ ĩ aduerſis q̃ ſecũdis in rebus dicta reſpõſa negata affirmataq̃ ſũt: ueluti
Syrãnes — qbuſdã ĩ ſpeculis ꝑſpicue cuiuſq̃ oſtẽdũt mentẽ. Proĩde Syrãnes ille pſes
admirãtibus qbuſdã cur fieret: ut prudẽtibus eius uerbis res nequaq̃ reſ-
põderẽt: uerboꝝ inqt ĩ ſeſe ius eẽ: at reꝝ ĩ fortuna & rege. Nẽpe illic res: q̃
dictis uiroꝝ cõſonant: ut libẽter ediſcant̃: facile præſtãt: hic autẽ uel ſola
ipſa uerba quæ ueluti quædã uitæ morũq̃ indicia atq̃ ſæminaria colle-
gimus haud intẽpeſtiua tibi moleſtaq̃ fore cẽſeo: ſiqdẽ ꝑmultos uiros: q
memoratu digni extitiſſent: breui inſpexeris. Exempla externa.

Perſæ — cyrus rex p — Perſæ amãt homines adunco naſo: quoniã Cyrus hac potiſſimũ
forma reges eſſe delectaretur. Aiebat enim autẽ Cyrus eos: q ſibi
bona nollent: cogi ut aliis parerent: atq̃ expedirent. Quodq̃ ne-
minem deceret imperare: qui ſubditis non eſſet melior. Cũ uero & mõ-
tuoſa perſarum regio aſperaq̃ eẽt: uellẽtq̃ ꝓpterea campeſtrẽ ac mollẽ
capere: ne id quidẽ eſt paſſus inquiens & plantarũ ſæmina & hominum
mores atq̃ ingenia regionum quoq̃ ſimilitudinem trahere.

d Arius Xerxis pr̃ cũ de suis laudibus p̃dicaret: aiebat & in praeliis sese & piculosis aduersis q̃ i rebus prudẽtiorẽ fieri. Idẽ cũ tributa subditis ĩpasset: puinciaꝝ pfectos accersiuit: & an tributa grauia eẽnt: interrogauit. Quibꝫ respõdẽtibus ea mediocriter hr̃e iussit: dimidiũ q̃sq; solueret. Cũ aũt punicũ malũ qdã & id qdẽ magnũ apuisset. q̃rẽti cuidã qd nã tãtũ hr̃e uellet: q̃ta eẽ granoꝝ multitudo. zopyros sese uelle respõdit. Erat aũt zopyrus uir tũ pbꝰ: tũ amicus. Qui ubi sese ipe cecidisset: narẽq; & aures obtrũcasset: & ita creditus babylõius fefelisset: ac dario tradidisset urbẽ saepe dicebat darius lõge zopyꝝ malle ĩtegꝝ q̃ centũ cape babilonas. — Darius rex, Xerxes rex, zopyrus, Babilon

s Emiramis qđ sibi sepulchꝝ cõstruxerat: ĩscripsit lr̃is. Quicũq; rex pecũiis ĩdiguerit: patefacto monumẽto quot uoluerit accipito: Itaq; Darius sublato lapide pecũiaꝝ nihil ĩuenit: sed alias reppit lr̃as: q̃ haec dicerẽt ni malus uir eẽs ac nũmis ĩsatiabilis: cadaueꝝ loculos ñ moueres. — Semiramis, Darius rex

x Erxes darii filius Arimeni fratri q ex agro bactriano de regni successione secũ decertaturus descẽderat dona misit: iussitq; deferentibus illi dicerẽt hisce te in p̃sẽtia honorat xerses frater. At si rex designatus fuerit: eris oium apud se maximus. Cũ uero declaratus rex eẽt. & eũ Arimenes cõtinuo adorauit: ac diadema ĩposuit: & arimeni xerses secũdũ dignitatis gradũ post se dedit. Babiloniis aũt quoniã defecissent: iratus potitusq; uictoria ĩpauit: arma ne ferrẽt: sed psallerẽt: tibia uterent scorta alerẽt caupõicae ĩdulgerẽt: ac sinuosis tunichis ĩduerent. Vaenalibus aũt caricis q̃ portarent ex attica: aiebat futuꝝ: ne prius uescerent: q̃ q̃ illas ferret: solo potitus foret. Idem quos ĩ castris speculatores graecos dephẽdisset: nullo supplicio affecit: qn ubi iussisset: ut audacter ĩduerẽt exercitũ libe dimisit. — Xerxes rex, arimenes, babilonii, Speculatores

a Rtaxerxes xerxis filius cognomẽto longimanus quoniã manũ alterã hr̃et longiorẽ: aiebat beneficium addere lõge magis regale esse q̃ auferre. Primus autem iussit: qui & possent & uellẽt uenatores iactu initio uterentur. Primus etiam iis suppliciũ statuit: qui circa imperii disciplinam deliquissent: ut pro caedendo corpore exuti uestibus caederẽtur: depositaq; tiara uellerentur. Satibarzane autem cubiculario iniusti quiddam ab eo petente: ubi non obscure didicisset trigĩta millibus daricis ab illo id fieri: quaestori imperauit: totidem daricos ad se portaret: quos illi tradens accipe inquit Satibarzane hos enim cum tibi dedero: pauperior certe futurus non sum: at si tibi quae petieras: fecero: iniustior. — Artaxerxes, Satibarzanes

c Yrus iunior cũ lacaedemonios ut secum societatẽ facerent: hortaretur: dicebat cor sibi lõge grauius esse q̃ fratri: quodq; & plus meri q̃ ille biberet: & melius ferret: & ut ille uix in uenatiõibus equis insisteret: at difficilioribus in rebus ne in solio quidem. Hortabatur autem: uiros ad se mitterent: monens ac pollicens peditibus equos se daturum: equitibus uero bigas: uicos aũt quibus praedia essent: at eos q uicos possiderẽt: factuꝝ se urbiũ domios. Argẽti uero & auri nõ nũeꝝ sed põdus iis fore. — Cyrus

Artaxer/ses a Rtaxerſes huius frater cognomēto memor nō adeuntibus modo
ſed obſeq̄ntē benignūq̧ pſtabat:ue℞ ēt legitimæ uxori iuſſerat re/
gii currus aulea undiq̧ tolleret:quo īdigētibus in itinere aditus pateret.
Paupe aūt hoīe malū īgētis magnitudīs ei offerēte:iucūde ſuſcepit:p ſolē
inq̄ēs:hic his mihi uidet̄:quē urbē quoq̧ ex p̄ua magnā reddeř poſſe exi
ſtimē.Cū uero aliquādo fugiens cōmeatu īpedimētiſq̧ direptis ſiccis fi/
cis ueſceret̄ ac pane ordeaceo:cuiuſmodi inq̄t uoluptatis rudis eram.

Paryſatis cyrus rex p Aryſatis cyris & artaxerſis mater iubebat:q̄ rex apparate q̄ppiā: & ī
perioſe dicturus eēt:uerbis grauiſſimis atq̧ ornatiſſimis uteretur:

Artaxer/ſes rex Orontes o Rontes regis artaxerſis gener cum ob iram in ignominiam excidiſ
ſet:contemptuiq̧ eſſet:inquit quēadmodum computatorum digi
ti nunc decies millenarios numeros nunc unarios queunt ponere eodē
quoq̧ modo regum amicos poſſe quandoq̧ totum quādoq̧ minimū.

Memnō Darius Alexāder rex m Emnō q̄ cōtra Alexād℞ p̄ rege Dario bellū gerreret:quēdā q̄ ſub ſe
merēs multa de Alexādro maledice petulanterq̧ loq̄ret̄ ubi lancea
percuſſiſſet:ego te inq̄t alo:ut pugnes:non ut maledicas alexandro.

Reges æ/gyptio℞ a Egyptio℞ reges pro ſui ipſoq̧ lege adiurabant iudices:ne q̄d per in
iuriam aliquādo iudicarent:ſi reges id etiā ipſi imperaſſent.

poltis rex Helena p Oltis rex tracū cum in Troiano bello & a troianis eum:& ab Ache/
is legati ſimul adiiſſent:iuſſit:ut Helenam redderet:duaſq̧ a ſe pul/
chras mulieres Alexander acciperet.

Teres Sitalcus t Eres Sitalci pater dicere cōſueuit cum ocioſus eſſet: neq̧ rei milita
ri operam daret:nihilo ſe ſua ſententia agaſonibus præſtare.

Cotys c Otys pardā largienti:leonem ipſe contra largitus eſt.Cumq̧ natu/
ra excādeſcere:& in eos q̄ in miniſteriis deliq̄ſſent:aīaduerteret gra
uius:ubi ab peregrino uaſa fictilia deportata forent cum & fragilia & te
nuia tum etiam apte atque magnifice laborata cælata tornataq̧ politiſſi
me:peregrino quidē illi dedit dona:at uaſa confregit omnia:ne per iram
ut ait:amarius illos plecteret:qui ea confregiſſent.

Idathyr/ſus rex Darius i Dathyrſus rex ſcytga℞ aduerſus quem traieciſſet Darius:ſuaſit io/
num tyrānis:ut ſoluto Iſtri iugo effugerent:ac ſeſe in libertatem uē
dicarēt.Quod cum ob ſuam in Darium fidem facere noluiſſent:manci/
pia frugi manſueta minimeq̧ fugitiua appellabat.

ateas rex Philipp℈ rex Scythæ a Teas ad Philippum ſcribens ait:tu quidē macedonibus īperitas ho
minibus iis:q̄ bellādi peritiā didicerunt:ego aūt ſcythis: qui aduer/
ſus famem & ſitim pugnare poſſunt.Idem cum equū pecteret: philippi
legatos interrogauit:num hoc Philippus faceret.Iſmeniam uero quē ca/
ptiuum egerat tibicinem optimum tibia uti iuſſit:admirantibus autem
reliquis iurauit equeſtrem hinnitum auditu ſibi iucundiorem eſſe.

Scilurus ſ Cilurus cum relictis maribus filiis octoginta diem eſſet obiturus
haſtilium faſcem cuiq̧ obtendens ut illum confringerēt: iubebat.

Id aūt singulis se posse negantibus: ipse singilatim educta hastilia omnia facile confregit: ita docens illos ubi una esse perseuerarent: firmos ac potentis fore imbecillos autem si separarentur: ac dissiderent.

s Elo tyrānus quo tēpore carthaginēses ad Imerā debellauit pacē cū iis acturus: coegit: fœderibus īscriberēt fore: ut etiā filii a ꝑstan dis Saturno sacrificiis qescerēt. Educebat ꝑterea syracusanos per sæpe: ꝑinde atq ad militiæ plātatiōisq munus: quo & ager melior cultu redderet: & ne ipsi ꝑ otiū deteriores fierēt. Idē cū ob petitas pecūias ciues tumultuarēt: eo se pacto petere pecūias dixit: ut eas restitueret: quas etiā post bellū restituit. Cū uero ī cōuiuio lyra circūferret: tēperātibꝫ deīceps & cūtinētibus reliquis: ipse equū adduci iussit: quē leuiter facileq īsiluit.

Selo
Carthaginenses
Imera
Saturnus
Syracusani
Lyra

h Iero post Gelonē tyrānus eoꝝ neminē: q liberius eum licentiusq adirent: ītēpestiuū dicebat eē. Qui aūt secretū uerbū occultūq ef ferrēt: iniuria afficere etiā illos existimabat: ad quos efferret. Odimus. n. nō efferētis mō uerū etiā audientis: quæ noluimus. Obiurgatus aūt a quodā q sibi os fœteret: suæ id uxori crimini dabat utpote quæ nihil unq̄ hac de re dixisset. At illa ait existimabā. n. uiros oīs ita olere. Xēophani uero colophonio dictitāti uix se alere duos seruos: respōdit: at homerus cui tu detrahis: pluris q̄ đcēmillia uel mortuus alit. Epicarmū aūt comicū quoniā uxore eius ꝑsente lasciue aliqd locutus eēt: affecit multa.

Hiero tyrannus
Gelon
Xēophanes
Homerus
Epicarmus

d Ionysius senior cū forte cōciōatores ꝑ litteraꝝ ordīe traherent: ubi. d. littera sorti ipi obuenisset: ad eū q dixisset: deliras dionysi: dominabimur ergo respōdit. Atq ubi cōcionē hūisset: cōtinuo a syracusanis ꝑtor designatus ē. Sed posteaq̄ ī tyrānidis initio obsideret: īsurgētibus aduersus eum ciuibus amici cōsulebant: ni uellet supatus captusq mortē daꝛ. magr̄atū īperiūq deponeret. At ille bouē a cuoquo iugulatū cōfestimq ꝑlapium ītuēs: deīde nō iniucūdū ac triste: ē inqt: nos metu mortis q̄ adeo breuis ē: tantū ac tale īperiū deserere? Idē cū filiū cui prīcipatū erat relicturus: accepisset īgēui uiri cōiugē uitiasse: illū iracūde īterrogauit: siqd huiusmōi a se ꝑpetratū nosset: Adolescēte autē respōdēte tu. n. nō hūisti prēm tyrānū. Nec tu īquit: habebis filiū: ni hæc ꝑpetraꝛ desieris. Itē cū ad eū īgressus uidisset īgentē poculoꝝ aureoꝝ argētoꝝq multitudinē: exclamās: inqt: tyrānus ī te nō est: q a tanta poculoꝝ: q̄ a me accipis: copia amicū tibi neminē cōpararis. Pecunias aūt a Syricasanis exigē s atq illos deīde: intuēs queri ꝑcari ac dicere pecuniaꝝ sibi adesse nihil ut alias soluerent: iussit & id bis terue effecit. Sed ubi pluris imperasset: & eos ridere: ac īforo circūuētis cauillari audisset: ut qescerēt: iussit: nūc. n. nihil habēt: quādo qdē nos despiciūt. Matri uero quæ ætate cōfecta eēt: uel letq tū nubeꝛ: ait ciuitatis legibus uim posse afferri: naturæ aūt haud posse. Atq cū reliquos sontes atq malefactores grauissimis suppliciis plecteret: uestium furibus cognocebat: quo syracusani cænis atq ebrietatibus:

Dionysius senior
Syracusani
Bos
Coquus
Syracusani

q̄bus īuicē utebant̄:abstinerent. Itē cū pegrinus quidā diceret se illi priua tim elocutuꝝ:quo pacto īsidiātis ꝑnoīceret ut eloqueret̄:iussit. Cū uero
Dionysius is dionysiū adisset:dixisset ꝗ:da mihi talērū quo insidiantiū signa audisse uideat̄ dedit id q̄dē ea audisse simulās & ita hominis doctrīa admirabat̄. Itē īterrogāti an esset ociosus:nunq̄ mihi hoc īq̄t accidat. At cū accepisset duos adolescentes multa de se de suaq; tyrānide petulāter malediceq; locutos īter potandū:utrūq; ad cænā iuitauit. Quoꝝ cū alteꝝ ebriose mul ta cōtumelioseq; delirantē:alterum raro moderate asseruāterq; bibentē intueret̄:illū quidē dimisit:utpote q natura eēt cōtumeliosus:& ob ebrie tatē maledixisset:hūc aūt e medio sustulit:quippe q dedita opa ut & mali uolus & hostis idē ppetrasset. Accusantibus uero quibusdā hominē a se honorari & ad dignitatē ꝓuehi:qui & īprobus foret & molestus ciuibus
Corīthiorū legati At uolo īquit:eum esse quē magis q̄ me oderit. Atq; ubi Corinthioꝝ legati munera:quæ iis dederat:nō accipent ꝓpter legē quæ legatos non sineret a prīcipe munera ҫape:grauē eos rē facere īquit:qui ꝙ solū boni tyrānides haberēt:tollerēt:docerētq; etiā beneficiū tyrāni formidādū esse. Cum etiā apud se īcrebruisset cuidā ex ciuibus auꝝ doni defossum esse: iussit:ad se deferres. Sed ubi uir ille parua quadā surrepta ꝑticula ī aliam urbē transmigrasset:atq; ꝑdium emisset:eo accersito ut oē id auri recipe ret iussit: quo ī opera uteret̄:neq; amplius quod utile eēt:inutile faceret.
Dionysius iunior sophistæ Tiunior dionysius dicebat multos alere sophistas:non ꝙ illos ad miraret̄: sed quoniā p illos admirationi eē uellet. Polixeno autē dialectico affirmāte eum se uerbis reprobaturū:at ego inquit re
Polixēus bus te reprobo:quippe qui tuis relictis me meaq; obseruas. Eiectus autē
Plato ex tyrānide cum īterrogaretur:quid tibi Plato ac philosophia profuit:res pondit:ut æquo animo facileq; ferrem huiusmodi fortūæ mutabilitatē. Interrogatus quoq; quodāmodo factum sit: ut cū eius pater & paup &
Syracusāi priuatus syracusanos in suam dicionē uēdicasset:ipse & tyrānus & tyran ni filius amiserit. At pater īquit cum popularis dominatus odio esset:res inuasit: ego uero cum tyrannis in īuidia esset. Verum cum ab alio idem rogaretur. Pater inquit suam mihi tyrannida reliquit non fortunam.
Agathocles rex Sicilia Gathocles figuli fuit filius:q sciciliæ dominatū adeptus rexq; ap pellatus fictilia pocula consueuit inter aurea ponere:eaq; iuniori bus ostēdēs dicere. Ego cū huiusmodi aurea pocula cūsuessem: ī
Cōuiciū ꝑsentia qđ diligentiæ ac fortitudini studuerim hæc facio. Insup cū urbē obsideret:& quidā e mœnibus p cōuiciū dicerēt. o figule quo pacto stipē diū solues:māsuete is atq; surridēs ait:cū hāc Vrbē cœpero. Cum autem uiribus ī suam egisset dicionē: captiuos uænūdabat īquiēs:si cōuicio me
Ithacesii rursus affeceritis: quærar apud dominos uestros. Ithacesiis uero eius:nau tas accusantibus ꝙ īsulam adorti pecora aliqua abstulissent. At uester rex īquit:cū ad nos isset nō modo pecoꝛ ablato uerū excæcato pastore abiit.

Dion Ion qui dionisiũ exegit ex tyrãnide: cũ calippũ: cui omniũ uni & hospitum & amicorum maxime fideret: insidias sibi tendere acceprisset: eum arguere passus non est: mori inquiens longe præstare q̃ uiuere ubi non hostes solum sed etiam amicos cauere oportuerit.

Archelaus Rchelaus cũ i potu familiaris petulãtior qdã aureũ scyphũ ab eo peteret: illũ ut euripidi traderet: iussit puero Admirãte aũt hoĩe. Tu eni iqt: q petas: at hic q accipiat: dignus ẽ uel nõ petẽs. Cũ autẽ a loquaciore tonsore ĩterrogaret̃: quonam modo te tondeo: tacẽs ĩquit. Item cum euripides pulchrum agathonẽ iam pubescẽtẽ in conuiuio cõplecteret̃: atq̃ suauiaret: ad amicos cõuersus ait: nulla uos admiratio capiat: pulchrorũ enim etiã autũnus pulcher est. Præterea cum Timotheus citharedus quoniam pauciora accepisset: quã ĩperarat: palam eum accusaret: & hãc aliquãdo particulam cõcinens: at tu terræ filium argẽtum laudas: in illum sententiam detorqueret: cõcinne ĩ eum retorsit Archelaus. Tu autẽ flagittas. Et cum quidam aqua eum inspersisset: irritatus aduersus hominẽ ab amicis. At nõ me ĩspersit: iqt: sed illũ: quẽ esse existimauit.

Scyphus | Euripides | Agathon | Thimotheus | Archelaus | Philippus rex

Philippũ Alaxãdri patrẽ Theophrastus tradit nõ solũ genere & dignitate regia sed etiã fortũa & moribus maiorẽ cæteris regibus moderationẽq̃ extitisse. Is atheniẽses beatos eẽ p̃dicabat: quippe q̃ singulis ãnis decẽ cum iperio prætores: quos deligerẽt: iuenirẽt: cũ ipse ĩ multis ãnis unũ solũ ĩperatorem iuenerit parmenionẽ. Insup cũ multæ res ex sentẽtia clarissimeq̃ gestæ uno die ei nũciarẽt̃: o fortuna inqt parũ aliqd mihi mali p tãtis talibusq̃ bonis facito. Idẽ cum post deuictos græcos nõnulli cõsulerẽt p̃sidiis urbes cõtineret: respõdit malle frugi se lõgũ tẽpus q̃ herum breue appellari. Atq̃ amicis iubẽtibus ut maledicũ & cõuitiatorẽ quẽdã expelleret: id facturũ se negauit ne iter pluris circuniẽs malediceret. Et Smichytho Nicãora ĩsimulãte q̃ assidue philippũ maledictis laceraret: amiciisq̃ suadẽtibus accersendũ illũ ac plectendũ eẽ: uerũ Nicãor inqt nõ ẽ macedonũ neq̃ssimus. Itaq̃ cõsiderãdũ ẽ neqd aduersus nos agat̃. Atq̃ ubi nouit Nicanora ĩopia uæhemẽter affligi: & a se neglectũ: ĩperauit largitionis qdã ei dari. Rursusq̃ cũ smicythus diceret mirificas de eo apud omnis laudes Nicãora ĩdefesse p̃dicare: uidetis ne: inquit: ĩ nobis eẽ & uitupari & laudari? Atheniensiũ uero factionũ ducibus gratias habere se dicebat: qui suis cõuitiis meliorẽ ipsum facerent cũ uerbis tũ etiã moribus: enitor enĩ eos & uerbis simul & rebus mẽdacii arguere. At cũ athenienses quotquot ad chæroniã captos gratis dimisisset suos amictus strataq̃ reposcerẽt: ob idq̃ macedõas accusarẽt: surridẽs philippus ĩqt: nõne uestra sentẽtia Atheniẽses putãt ĩ talorũ se ludo a nobis uictos. Cum autẽ ei bellanti clauicula fracta esset: & medicus qui eum curabat: quottidie prorsus aliquid peteret: & sume inquit quot uolueris non clauem habes. Præterea cũ duos fratres Amphoterum & craterum ĩtueret̃

Alexãder | Theophrastus | Atheniẽses | Fortuna | Græci | Smicythus | Nicanor | Philippus | Atheniẽses | Cõuiciũ | Macedones | Philippus rex. | Clauicula | Medicus | Amphoterus | Craterus

& Craterũ quidem tum acutũ tum strenuũ. Amphoterũ uero hebetẽ ac stultũ: dicere solitus ẽ Craterũ amphoterũ esse. Amphoterus autẽ utrũq; significat: ad amphoterũ esse neutrũ. Eos autẽ qui cõsulebant amarius eẽ utendũ Atheniensibus: insanire dicebat: qui hoiem qui ad gloriã omnia agẽdo patiẽdoq; referret: gloriæ theatrũ iuberẽt abiiecere. Cũq; duos improbos flagitiososq; iudicaret: sentẽtiam tulit: ut alter e macedonia fugeret: alter ut illũ insequeret. Et cum ĩ bono agro castra foret positurus: audiretq; illic pabulũ iumẽtis nõ esse: cuiusmodi ĩquit: nostra est uita: si ad asinorũ cõmodũ nobis uiuẽdũ est. Atq; cum munitissimũ castellũ quodda cape uelle: ubi exploratores retulissent quãdifficillimũ eẽ & nullo mõ capi posse: rogauit: an ita esset difficile: quo ne asinus qdẽ auro honustus quiret accedere. Atqui cũ laschẽis olynthii milites quirerent: molestissimeq; ferrẽt: quod a philippi militibus proditores p cõtumeliã uocarẽt ieptos ĩqt macedõas natura eẽ & agrestis: q scaphã ẽt scaphã dicerẽt. Filium uero admõebat macedõibus blãde atq; gratiose utẽdũ se præstaret: quo sibi multitudinis uires cõpararet: donec alio rege humanũ esse licebat. Consulebat quoq;: ut qui ĩ ciuitatibus uiribus præstaret: & bonos uiros amicos sibi cõparet & malos: deĩde alteris uteret: alteris abuteretur. Idem Philoni thebano & benefico & hospiti p id tẽporis: quo thebis degebat obses: cũ nullũ a se postea munus uellet accipe ait: noli: me: quæso: hac priuare præstãtia uincẽdi: siquidẽ beneficio gratiaq; superas. Multos aũt quos bello ceperat: eos uenundãs sublata ĩpeditaq; tunica sedebat nequaq̃ decore. Itaq; unus ex iis qui uenũdabantur: clamauit: ignosce mihi philippe. Nam a patre amicitia mihi tecũ ẽ. Interrogãte aũt Philippo unde homo amicus es & quomodo: ait ꝓprius accedẽs tibi eloquar. Vt aũt ꝓprius factus ẽ: parump inferius chlamyda demitte: ita. n. ieptus sedes. At philippus istum ait dimitte: nam q uero beniuolus atq; amicus esset: latebat me. Præterea cum ab hospite quodam ad cænam inuitatus: multos quos obuios habuisset: adduceret: uideretq; hospitẽ turbatũ: nõ eim sufficiebant: quæ parata erãt: singulis amicis commonefactis: ut placẽtæ locũ relinquerent iubebat. Ii uero ita esse putantes expectãtesq; comedebant haud multum atq; oĩbus hoc pacto latis fuit. Hipparchi aũt euboici mortem non obscure moleste tulit. Dicente autẽ quodã attamen tempestiue ille ac mature mortuus est sibi quidem respõdit: mihi quidẽ celeriter. Prius enĩ diem obiit: quam a me dignã amicitia nostra gratiã recẽperit. Rursus cum accepisset Alexandrũ queri: ac ei crimini dare q filios ex pluribus susciperet mulieribus: proinde inquit quando quidem multos habes regni æmulos: dato operam: ut & hõestus & probus fias: quo nõ mea sed tua gratia regnũ adipiscaris. Eundẽq; iubebat ut & Aristotelẽ obseruaret: philosophiæq; studeret: neqd: multa huiusmõi agas: quæ egisset me pœnitet. Cum item ex Antipatri amicis quendam iudicum

Atheniẽses · Macedona · Exploratores · Asinus · Philippus rex · Proditores · Scapha · Macedones · Philo · Thebæ · Philippus · Hipparchus · Alexãder · Aristoteles · Philosophia · Antipater

numero ascripsisset:posteaq; & barbã sibi & capillũ ĩficere certo sensisset hominem remouit: ĩquiens qui in pilis fidus nõ foret:eũ non esse dignũ existimãdum:q fidem ĩ rebus seruaret.Machetæ uero cuiusdam causam iudicãs quoniã esset somnolẽtus:mĩus accurate q̃ iuris foret : attẽdebat: ꝓinde aduersus eum sententiam tulit.Illo autem reclamante prouocare se i iudicium iratus philippus ad quẽ inquit? & machætas ad teipsum rex subdidit:si uigilans quidem attẽdensq; audieris.Surrexit tunc Philippus ubi uero magis ad se redisset: nosset q; iniuria machætã affectum:iudicium quidem nõ rescidit:ac æstimationẽ litis ipse persoluit.Item cum harpalus rogaret:ut Crateta gentilem ac familiarem suũ qui esset iniuriarũ accusatus:iudicio liberaret:ne in cõuitio foret: ac nihilo tamẽ mĩus mulctam solueret:melius ẽ inquit hunc ipm q̃ nos huius causa ĩ ĩfamia esse. Ad hæc grauiter amicis & inique ferentibus peloponnenses beneficiis affectos ĩ olympiis aduersus eũ ĩsusurrar̃ atq; obstrepe turpiter.Quid igiť ĩquit: si male afficiãtur.At cum plusculum tpis militiæ somno indulxisset:deinde ubi surrexit:tuto inquit dormiebam: Antipater enim uigilabat. Rursus cum interdiu is dormiret: & græci qui ad fores conuenerãt: grauiter id ferrent:atq; incusarent.Parmenio ne admiremini ait:si nunc Philippus dormit:nam cũ uos dormiretis: hic uigilabat. Cũ uero psaltẽ quendam uellet inter cænãdum emẽdare:ac de pulsandis chordis disserere ait psaltes:supi id abs te mali rex auertãt:ut hæc quã ego melius ipse teneas.At cũ per id tpis quo ĩ olympiada uxorem & ĩ Alexandrum filiũ erat iratus:Demarathus chorinthius ad se uenisset: quæsiuit quo pacto ĩuicem græci haberent:demarathus autem ualde ꝑfecto ĩquit: græcoꝝ cõcordia tibi curæ ẽ:quãdo qdẽ necessarii atq; ꝓpinqssimi affecti adeo in te sunt.Quod cũ ille cõsiderasset: deposuit irã: & eis recõciliatus ẽ. Anus uero paupcula cũ rogaret: ut suam cãm iudicaret:eẽtq; sæpe ĩportunior Philippus ait ociosum se nõ eẽ.Tũc anus uociferãs inqt:ac regẽ te noli.Ille autẽ uerbũ admiratus:nõ illã modo sed alias quoq; continuo audiuit.

Machetas — harpalus — Peloponnenses — Antipater — Græci — Par mẽio — Philippus — Psaltes — olympias — Demarathus — Græci — Anus — Philippus rex

a Lexander adhuc puer iis quæ ꝓspe philippus multa ac p̃clare gereret:minime lætabať:sed ad sodales cõuersus pueros dicebat ac mihi pater nihil relĩquet Respondẽtibus aũt pueris:ille tibi hæc cõparat.Veꝝ quid prodest:inquit:si multa sint nobis:cum agamus nihil Idem cũ & læuitate corporis & pedũ uelocitate plurimum ualeret : hortatus a patre ut ĩ olympiacis ludis stadium curreret ait facerem id quidẽ si cum regibus certamen mihi futurum. In multam uero noctẽ cum ad eũ puella:quo quiesceret:adducta foret:interrogauit:quid tam sero?Illa ãt respõdente: expectaui enĩ quoad uir cubare:grauiter ĩ seruos animaduertit:quoniã quãtũ ĩ illis fuerat:adulteriũ fere perpetrasset. Atqui cum diis ĩmortalibus largius odores sacrificaret:leõides pedagogus quo præsente ꝑsæpe thus arriperet:sic ait heus tu puer large odores:offeres: cum

Alexãder — Olympiaci ludi — Stadium — Puella — Serui — Adulterium — Leõides

Epiſtola regionis thuriſere potiere. Eius igitur potius ad illũ epiſtolam dedit. Mi
Thus ſi ad te thuris & caſiæ talenta: ne quæ minima ſunt: maximi facias ĩ diui
Caſia nis rebus: utpote qui nõ ſis neſcius nõ pigmẽtiferi potitos ſoli. Itẽ cũ grãi
Talenta ci præliũ pugnaturus eẽt: macedonas hortabat: affatim cænarẽt: ac oĩa ĩ
Macedo- medium ferrẽt perĩde ut ex hoſtium rebus poſtridie cænaturi. Inſup cũ
nes ex amicorum numero perillus qdã dotẽ filiarum gratia peteret: talenta ut qn
Perillus quaginta acciperet iuſſit. Eo autem dicente decem ſatis eſſe: tibi dixit ac
Talenta cipere quidem ſatis eſt: at mihi dare nequaquam ſatis. Quæſtori autem
Queſtor cum iuſſiſſet: ut Anaxarcho philoſopho quãtũ peteret daret: quæſtorq;
Anaxar- dixiſſet: talẽta cẽtum eum petere: pulchre inquit facit: nouit eni & amicũ
chus ſe habere: & eum quidem amicum: qui talia elargiri & poſſit & uelit. At
Philoſo- cum mileti multas athletarum ſtatuas qui in olympiacis phytiiſq; ludis
phus uictoriæ corona donati eſſent: ĩ tueretur forſitam huiuſcemodi corpora
Miletũ tũc ait extiterunt: quãdo barbari urbem ueſtram obſidebãt. Et cum Ada
Athletæ regĩa carum abſonia atq; cruſtulas per artifices & coquos paratas magni
Barbar fice ad eum ſemper mittere delctaretur: inquit melioris ſibi eſſe obſona-
Ada regi tores ad prãdiũ quidẽ nocturnũ iter: ad cænã uero prãdii paucitatẽ. Om
na nibus aũt ad pugnã inſtructis cũ prætores militũ ĩterrogaſſent: num ad
Parmẽio hæc aliud quicq; iubes? Nihil reſpõdit: niſi ut barbæ macedonũ radãtur.
Darius Parmonione uero admirante: an ignoras inquit captũ ĩ prælio nullũ eſſe
Aſia quam barbæ meliorem. Atq; cum a Dario ei talentũ permulta millia da
Alexãder rent: & ut Aſiam ex æquo diuideret: diceretq; parmẽio: equidẽ acciperẽ:
Iupiter ſi Alexãder eſſem. Et ego quoq; per Iouem inquit: ſi parmẽio eſſem. Da-
Darius rio autem reſpondit neq; terram duos ſoles: neq; Aſiam reges duos tole
Aſia rare. Et cũ ad arbelas aduerſus decies centena hominũ millia de ſumma
rerum acie dimicaturus foret: eum amici adiere: qui milites accuſarent:
q; intra tabernacula ſermones haberent ac paciſcerentur: ut nihil om-
nino ſpoliorum in regiam relaturi forent: ſed ſibi ipſis comparaturi. at il
le ſubridens bona inquit nunciatis omina: audio enim iis uiris uincendi
non fugiendi conſultatiões eſſe. ac permulti milites eum adeũtes rex aie
Pedor bãt fide: neq; hoſtiũ multitudinẽ ptimeſce: ipum enim pedorẽ noſtrum
nõ pferrẽt. Inſtructo aũt exercitu cũ militem quẽdã ĩtueret: q iaculũ amẽ
taret ex acie: ut inutilem expulit quippe q tũc ĩſtrueret: cũ iam armis utẽ
dum eſſet. Epiſtolam uero quæ a matre ad eũ data ſecretas accuſationes
Epiſtola in antipatrum atq; calũnias cõtineret: dum una cum epheſtione uti con
Antipa- ſueuerat: lectitaret: illum nõ amouit: ſed cum legiſſet: ſui quẽ eduxerat.
ter a nulli illius ori gẽmam apoſuit. Idem ĩ hammõis templo cum iouis fili
Hãmon us a ppheta eſſet appellatus: haud ĩquit mirum omnium. n. Iupiter natura
cælicolæ pater ẽ: ſuos aũt eos efficit: qui optimi ſunt. Sagittæ autẽ ictu in crure uul
neratus: ut eorum multi cõcurriſſent: q eum appellare deum cõſueſſent: læ-
ta hilariq; facie: hic qdẽ ſanguis ẽ ait ut uidetis: & cruor. Cælicolæ qualẽ

diui misere flentē. Quibusdam uero ātipatri parsimoniā tenuitatēq; laudantibus: utpote q dure austereq; degeret: extrinsecus īquit. Antipater albis ē uulgaribusq; uestibus: itrinsecus uero purpureis ꝓtsus. Per hyemē uero ac frigus cū apud amicū epularetur essetq; & focus paruus & paruū ignis allatū: ut uel ligna uel thus īgereret iussit. Atq; cū Antipatrides formosam psaltriā duxisset ad cænam: facie ī eius amorē Alexāder cōmotus Antipatriden rogauit: nunqd mulieris amore teneret. Id autē illo cōfitēte o īceleste ait: non abduces cōtinuo e cōuiuio mulierē. Itē pythona: quē Euius tibicē amabat: cū ui cassander suauitaī uellet: idq; ægre ferēte Euium ītueret. Alexāder: iracūde ī cassandrū exiliuit uociferās: ergo nec quē q̄ p uos amari licet. Cum eos autē macedonas qui aduersa ualitudīe laborarent: quiq; manci debiles inutilesq; essent: ad mare dimitteret: qdā ostēsus ē: qui sese īter ægrotos scripserat: cū is tamē nequaq̄ ægrotaret. Is igit̄ ubi corā adductus ac diligēter examinatus cōfessus est: eo se id causæ inuēisse quoniā amore Telesippæ: quæ ad mare abiret: uehæmēter cruciaret: quæsiuit: Alexāder q cū de Telesippa sermo habendus esset: uel ubi didicit eam esse liberam: ꝓinde ait o Antigenes suadeamus Telesippe: nobiscū ut māeat: nam liberæ mulieri uim afferre nostrū nō est. Quos aūt græcos apud hostes merētes captiuos egerat. Atheniēses quidē ī pedicis custodiri iussit: quoniā qui alimentū ex publico haberēt: stipēdiis militarent. Thessallos uero qđ agrū quē optimum possiderēt: haud colerēt. At thebāos dimisit inquiēs quoniā solis hisce neq; urbs ueq; ager p nos reliquus ē. Qui autē inter ludos optime arcu uti uideret̄: diceret̄q; p anulū sagittā emittere: eū cū haberet captiuū: ut id ostenderet: iussit. Quod cū ille nollet: iratus Alexāder hominē imperauit interemi. Ille uero cū ageretur ubi ad eos a quibus agebat̄: cōuersus diceret multos se dies ei rei nō studuisse ꝓptereaq; ne aberraret: timuisset: id posteaquam Alexander audisset: & miratum esse & muneribus donatum hominem liberasse quoniam occisum iri se: quam indignum gloria uideri maluisset. Insuper cū Taxilles quidam rex unus īdorum obuiam factus inuitaret alexandrum ne prælium secum uellet neq; bellum: quin potius siquidem minor esset ut sibi benefieri pateret̄: sin ipse præstaret: ut benefaceret: respōdit. At ob hoc ipsum pugnādum est: uter beneficus uictor euaserit. At qui cum de saxo indorum illo accepisset: quod ꝓinde quasi auibus īaccessibile sit aornum appellatur ut locus quidem difficillimus captu esset: at qui illum teneret meticulosus: nunc īquit locus iste facillimus captu ē. Præterea ubi alius cui saxum esset: quod minime capi posse uideretur: se cum saxo simul ac uiribus alexandro dedidit: eum regnare iussit: ac solum addidit inquiens. Sapere mihi uidetur homo hic: qui probo uiro se potius q̄ tuto loco munitoq; crediderit. Post illius uero saxi captiuitatem cum amici dicerent herculem ab eo rebus gestis superatum: at ego inquit meas

Antipater

Parsimonia

Antipatrides

Psaltria

Cassāder

telesippa

Alexāder

Antigenes

Thessali

Ludi

Alexāder

Taxilles

Indi

Alexāder

Hercules res gestas simul cũ imperio ne uno quidẽ uerbo cũ herculis rebus cõferẽ
das puto. Quosdã uero ex amicis quos in aleaꝝ ludo haud uti ioco didi-
Craterus cerat: mulctauit. Inter primarios autẽ optimosqꝫ amicos Crateꝝ unum
Ephestio omniũ maxime honorabat. amabat autẽ ephestionẽ: Nã Craterus ait re-
Alexãder gis amator ẽ: ephestio uero alexandri studiosus. Zenocrati uero philoso
rex pho qnquagĩta talẽta cum misisset: atqꝫ is ea nõ accepisset: quod sibi iisce
Zenocra opus nõ esse diceret: rogauit an ne amicũ quidẽ Xenocrates haberet? Nã
tes mihi inqt uix darii diuitiæ ĩ amicos suffecerũt. At cũ Porus ab eo post pu
Philoso- gnã interogatus quo te pacto utar? regaliter respõdisset: interrogatusqꝫ
phus iteꝝ nunqd præterea aliud: omnia ĩ ipso regaliter inesse dixisset: admira
Darius tus alexãder eius uiri tũ grauitatẽ tũ etiã ꝓbitatẽ: plus soli ad id qđ ãtea
rex habuisset: addidit. Certior autem factus se a quodam conuitio affici. Re
Porus gale inquit est eum: qui beneficus sit uituperari: ad postremũ cũ diẽ: obi-
Demades ret: ad amicos aspiciens ait: magnam mei funeris laudationẽ fore ĩtueor.
Alexãder Emades orator posteaq̃ ex hac luce alexander emigrasset: aiebat
Cyclops d se uidere macædonum exercitum: quoniam prĩcipe esset orba-
Ptolo- tus: excæcato cyclopi persimilem.
mæus Tolomæus Lagi filius frequẽtissime apud amicos & cænabat &
Lagus p dormiebat. Quod si aliquãdo cænam p̃beret rebus illoꝝ utebaẽ.
accersebat enĩ sciphos strata ac mẽses ipse p̃ter necessaria posside-
Antigo- bat nihil: qn alios locupletes efficerẽ regale magis eẽ dicebat q̃ locupletari.
nus Ntigonus exigẽdis pecũiis erat acriter ĩtẽtus. Quodã uero dicen
Alexãder a te: at alexander talis nõ erat. Probe ĩquit. Ille enĩ metebat asiã: ego
Asia aũt culmos lego. at cũ milites quosdã esset intutus: q thoracibus
& galeis pilã luderent: gauisus est: eorumqꝫ duces accersiuit: quos lauda-
ret. Vt aũt audiuit eos bibere illoꝝ ducatus militibus dedit. Idẽ admirãti
bus cũctis ꝙ posteaq̃ senectutẽ attigisset: humãiter atqꝫ mansuete rebus
uteretur. antea eĩm inquit potẽtia mihi opus erat: sed nũc & gloria & be
Philip- niuolẽtia. Philippo aũt filio multis p̃sentibus pcũctãti quãdo castra mo-
pus uebimus? qd ĩquit: times nũqd ne solus tubã audias? Festinãte uero ado
lescente capere domũ apud uiduã mulierẽ: quæ tris uenustas haberet fili
as: cum quẽdam hospitalibus muneribus uitasset: inquit: non educes fi
lium meũ ab angustiis. atqꝫ posteaq̃ longam egrotationem euasisset: con
ualesceretqꝫ: nihil ait deterius accidat: hæc.n. aduersa ualitudo nos mo-
nuit uæhemẽtius nobis efferẽdũ nõ eẽ: quoniam mortales sumus. Cũqꝫ
ab Hermodoto solis filius in poematis esset scriptus: in his mecum ait:
Hermo- ollifer iste mihi nequaquam sentit. Dicente aũt quodam omnia regibus
dotus & honesta & iusta esse ita per iouẽ inquit: regibus barbarorum: uobis au
Iubiter tẽ ea duntaxat honesta sunt: quæ honesta: & ea solũ iusta: quæ iusta sunt
Marsia Marsiæ uero fratri cũ aliquãdo esset cõtrouersia: rogaretqꝫ: ut eiusce rei
iudicium domi fieret. at fiet inquit: ĩ foro uel cũctis audientibus: si nihil

per iniusticiā agimus. Idem cum per hyemem aliquando coegisset castra in illos mouere locos: ubi rerum necessariarū penuria erat: & aliqui e mi litum numero ī eum maledicerent: ii q̄dem nescii quod ꝓpe esset: taber naculo uirga patefacto flebitis: inq̄t: ni longius remoti maledictis in nos utemini. Item cum Aristodemus amicus quidam q̄ p̄re coquo natus eēt: ei consuleret: ut & sumptus & largiciones tolleret: uerba tua aristodeme respōdit ius olēt. Insuper cum Atheniēses eius seruū honoris gratia ciui tati perīde ac liberum ascripsissent nole ait: unum atheniensem a me cæ di. Et adolescēs quidam Anaximenis rhetoris discipulus cum orationē quam apparate meditatus fuerat: recitasset atq; is ea in re quod discere uellet: tutius aliquid interrogasset: cōticuissetq; adolescens: qd ais inquit hic ne illa sunt: quæ in tabulis scripta sunt? Rhetora uero alterū audiens qui diceret: ubi anni tp̄s niuem iacere accepisset efficit: ut pabulo careret solū: non inquit desines me obtūdere. Thrasyllo autē cynico minimū ab eo petēte: at hoc inquit: dare regis nō est subdente autem illo: ergo da mi hi talentū: at nō est inquit hoc accipere cynici. Demetrium uero filiū cū ad liberādos græcos magna cū classe uiribusq; mitteret: aiebat gloriā tan q̄ a græciæ specula in uniuersum orbem suam lucē emittere. Item cum antagoras poeta congrum elyxaret: idēq; patellam quateret Antigonus qui post eum staret: homeꝝ ne ait: putas antagora cum agamēnonis res gestas scriberet: congrum elyxasse? Et antagoras tu aūt rex ait: existimas agamēnona cū illas res gereret: curiosum adeo extitisse: siquis ī castris cō grum elyxaret. Cū autē per somnū uidisset auream messem Mithrydaten emetere: eius īterimēdi cōsiliū cepit: idq; demetrio filio elocutus ut tace ret: iureiurādo astrinxit. Demetrius uero Mitrhydate assumpto unaque deābulans iusta mare hastæ calcaneo descripsit ī littore: fuge Mitrydate. Quod cum ille intellexisset: in pontum fugit: ibiq; regnauit.

Penuria — Aristodemus — Atheniēses — Anaximenes — Thrasyllus — Demetrius — Græcia — Antagoras — Antigōnus — Agamemnon — Mithridates

d Emetrius cum rhodios obsideret: cepit quodam ī suburbio Pro togenis pictoris tabulam: qui Iasylon pinxerat. i. imaginem libe ri patris. Postulantibus autē p caduceatorē rhodiis: & ut tabulæ parceret præcātibus: respondit paternas se imagines potius q̄ picturam illā absumptuꝝ. Idē ubi fœdera cum rhodiis percussisset tormētū apud eos reliquit rem profecto quæ cū eius magnificentiæ tum illorū fortitu dinis indiciū atq; monumentū allatura foret. Post atheniensiū uero defe ctionē cum urbem cepisset: quæ rei frumentariæ inopia iā male præme retur cōtinuo cōcione cōuocata frumentū eis elargitus est. Qui cū hisce de rebus ī cōciōe loqueret̄: barbaræ quiddam pronūciauit. Quare cum unus e cōsessu ut uerbū dicendū foret: interclamasset: ergo huius quoq; emēdatiōis causa alia uobis p̄terea quinq; millia medimnum elargior.

Demetrius — Rhodii — Protho genes — Caduceatores — Atheniēses — Antigonus

a Ntigonus secundus cū demetrius p̄r captus eēt: misissetq; ex ami cis quēdā ꝑ quē iuberet: ne obtēperaret: siqd lr̄aꝝ coactus a seleuco

Demetrius

Seleucus Ptolomæus

ad eum daret neq; urbes cederet:ipse ꝑ litteras Seleuco obtulit: & omne se illi regnum cessurum uademq; futurum:si patrem demetrium liberaret. Et cũ bello nauali aduersus Ptolomæi prætores pugnaturus esset:gubernatorq; dixisset hostium nauis multo pluris esse:at me ĩquit præsentem aduersus quot nauis opponis. Inuadẽtibus uero hostibus cũ aliquãdo cederet:ait nequaq̃ fugere:sed ĩpm utile qđ retro potitũ esset:ꝓsequi. Præterea cũ adolescens qui fortissimo patre natus: nõ tamen ipse miles eẽt admodũ probus:paternos redditus peteret. At ego ait adolescens ob ipsius uiri nõ ob patris probitatẽ mercedes largitionesq; exhibeo: Zenone autem citieo mortuo quem unum maxime philosophoꝝ omnium admiraretur:dicebat theatrum suarum actionum interisse.

Zeno Theatrũ

Lysimachus

l Ysimachus in thratia superatus a dromachæta: cum & sese & exercitum præsiti dedidisset:ubi bibisset:in captiuitate positus o dii inquit ut paruæ uoluptatis gratia memet seruum ex rege feci. Philippidi autem poetæ comico:quo & amico & familiari uteretur: quæ tecum dixit ex meis cõmunico:quæ ipse uis respondit:præter secreta.

Antipater Parmẽio Alexáder Demađs

a Ntipater cum parmeniõem ab alexandro enecatum accepisset. ait: siquidem parmenio Alexandro tetendit insidias : cui fidendum? si minus tetendit:quid agẽdũ? Demadis aũt oratoris iam ætate cõfecti: ait ueluti ex immolata uictima reliquum esse solum uentrẽ & linguã.

Antiochus Diana

a Ntiochus tertius ad ciuitates scripsit:siquid præter leges faciundũ iuberet q lr̃as:ne sibi obtemparent ut eius rei ignaro. Dianæ autẽ sacerdotẽ:q̃ mirãdũ forma ꝓstare uideret: cũ esset ĩtutus cõtinuo decessit ephesо ueritus:ne qd ꝑter animi sentẽtiã:qđ nefas eẽt agere cogeret.

Antiochus Seleucus gallogræci

a Ntiochus cognomẽto accipiter aduersus seleucũ fratrem de regno bellũ gerebat. Sed ubi Seleucus a gallogræcis uictus nusquã appareret:quin trucidatus uideret:posita purpura Antiochus suffusco amictu indutus ẽ. Nõ multo aũt post certior factus de salute fratris secũdo nuncio diis ĩmortalibus sacrificiũ egit:suasq; ciuitates coronis ornari fecit.

Eumenes

e Vmenes insidiis perseii circunuentus aĩam efflasse uisus est. Cuius rei cum ꝑgamũ rumor perlatus esset. Attalus eius frater imposito diademate & illius accepta uxore regnum cepit. Cum uero acceder fratrem uiuum audisset:obuiam simul cum stipatoribus uti consuerat:profectus est astile habens. At eumenes eum benigne hilariq; uultu amplexus ẽ:dixitque ad aurem: ne festines ante uxorem capere:q̃ me mortuum uideris. Nec aliud suspecti quicq̃ in oẽm uitam neq; dixit neq; fecit quinetiã cum ex uita decederet:uxorem illi regnũq; reliquit: pro quibus ille filium nullum aluit:cum multos suscepisset. Sed Eumenis filio cũ in adultam ætatẽ peruenisset:regnum uiuus adhuc tradidit.

Pyrrhus

p Yrrhus cũ a filiis adhuc pueris ĩterrogaret:cui esset regnũ relicturus:quicũq; e uobis ĩquit acutiorẽ habuerit gladiũ. Interrogatusq;

uter Pyton ne:an Caphisius tibicē melior esset.Polypches respōdit prætor.Cū uero cōgressus cum Romanis bis eos uicisset:multis & amicis & ducibus interfectis.Si uno item prælio romanos:ait: uicerimus: actum de nobis fuerit.At posteaq̄ potiundæ siciliæ spe frustratus enauigaret:retro ad amicos uersus qualē inquit romanis atq; carthaginensibus palæstram relinquimus? Militibus autē aquilā eum appellantibus: quid enī ait:uestris armis ut præpete pēna sublimis nō tollar? Idem cum audisset a quibusdā se adolescentibus multis inter bibendū cōuiciis maledictisq; oneratū:iussit eos omnis interdiu corā agi:Quod ubi factū est:eorū primum rogauit:an ea de se dixissent? ac iuuenis respondit:hæc nempe rex diximus:dixissemusq; longe plura:si plus uini habuissemus.

Python / caphisius / Polyperches / Romani / Sicilia

a Ntiochus is q̄ secundū aduersus Parthos expeditiones duxit:cū in ueneratione quadā ferisq; in sequendis ab amicis seruisq; aberrasset hoīum quorundam pauperum caulam ignoratus īgreditur.Et cum inter cenandū sermonē de rege iniecisset: audiuit eum alias bonū esse:sed flagitiosis amicis obsequentem plæraq; minus attendere: quodq; adeo uenatiōis studiosus foret:ut res necessarias plærumq; negligeret.Atqui tunc locutus est nihil:sed cū primum illuxisset:stipatorꝝ ad caulā aduētu ubi quis eēt allata purpura atq; diademate:patuisset.Cæterum a quo:inquit die uos accepi:heri primum uera de me uerba audiui. Præterea cū hierosolyma obsideret:iudæis ad maxima illa festalia petentibus dierū septē inducias:nō modo eas dedit:sed etiā tauris auratis cornibus odoribusq; & pigmētis affatim præparatis ad portas usq; pompā egit.Atq; sacrificio illorꝝ sacerdotibus tradito ipse in castra rediit. Iudæi uero admirati continuo sese post solēnitatem dedidere.

antiochꝰ / Parthi / Iudæi

t Hemistocles cū adhuc esset adolescens:iter potus ac mulieres uolutabat.At posteaq̄ Miltiadis ductu barbari ad marathona uicti sunt nihil amplius per intemperātiam Themistocles perpetrare cōpertus est.Ad illos aūt qui eius uitæ ac morum mutationem admirarentur:dicebat miltiadis trophæum neq; sinere se dormir̄ neq; otiosum aut desidem esse.Interrogatus etiam utrum Achilles mallet an Homerus esse? Tu autem inquit utrum uictor in olympia eē malles an uictorꝝ præco? Item cum Xerxes aduersus græciam magna illa classe descenderet:Epicyden Themistocles ueritus hominem popularē atq; factiosum quæstus auidum ac meticulosum:ne prætor creatus remp. perderet:ut prætura abstineret:persuasit argento.Cumq; Adimātus q̄ nauale prælium formidaret:diceret ad Themistoclen: qui ad id græcos hortaretur : suadendoq; incitaret.O Themistocle eos qui ī certaminibus primi irruperint:cedunt semper:ita est inquit:adimante. Verum eos qui māserint haud coronant.Atq; cū Eurybiades uirgam tolleret:ut obstreperet:obstrepe inquit:ut libet:iterū audi.Cum autem eurybiadi persuadere non

Themistocles / Miltiades / Barbari / marathō / Trophæum / Achilles / Homerus / Xerxes / Eurybiades

possct in angustioribus locis nauali prælio certandum esse:clam ad bar/ barorum mittit monens:ne græcos ptimesceret:quippe qui fugerent.Ac ubi ille cõsilium secutus iũctus est:quoniam in his locis classe pugnasset:ubi græcis cõduxerat:rursus ad eũ mittit:hortaturq;:ut correpto itinere in

Hellespõtus hellespõtũ fugiat:quoniá græci de soluẽdo ponte cõsultarẽt:is quidẽ eo ductus cõsilio quo in seruãdis græcis illũ seruare diderer.At cũ Seriphi/

Græci us diceret eum nõ sua sed urbis gloria splẽdorẽ assecutum:uera: inquit:

seriphius narras.Cæterum neq; ipse:si Seriphius forẽ clarus essem:neq; tu:si atheniẽ

Antiphates sis.Cũq; formosus Antiphates:cuius amore Temistocles tenebatur: fuge/ ret:atq; cõtẽneret eũ prius:at ubi magnã adeptus ẽ & gloriá & potentiá:

Temistocles adiret:atq; blãdiretur:heus ĩquit:adolescẽs sero quidẽ ambo:uerũtamẽ sa/ pimus.Ad Simonidẽ uero qui iudiciũ quoddá iniustũ ab eo cõtenderet:

Simonides dixit neq; illũ bonũ poetá esse posse:si præter modulũ numerũq; cõcine/ ret:neq; se bonũ principẽ si præter legẽ iudicaret. Idẽ filium qui in deli/ ciis matri esset: aiebat uiribus græcis præstare plurimũ. Náq; principes

Atheniẽses græcorum esse Athenienses:sese uero Atheniensiũ:uxorẽ autem ipsius suá: at illũ matris.Et cũ duo filiam eius pcarentur: prætulissetq; frugi ac pro bum locupleti alteri:ait se malle uirum qui pecuniis q̃ pecunias:quæ ui/ ro indigerẽt.Prædium quoq; cum uenderet:proclamare iussit:ut etiá ui cinum bonũ haberet.Præterea cũ ignominia ab atheniensibus afficeretur: quid in eos ait estis molesti:qui uobis usui sæpenumero fuere? Seq; pla/ tanis assimilabat:sub quarum tegmina tẽpore imbriũ refugiunt.dein uero in serenitate illas auellũt prætereuntes:atq; maledicunt.In eretriẽses ue/ ro cauillatus aiebat eos sicut gladiolos piscis habere gladiũ: cor autẽ non

Athenæ habere.Cũ uero Athenis primũ eiectus est:postea e græcia quoq;:ascen/

Græcia dit ad regem apud quẽ dicere iussus:inquit orationẽ uariis stratis similẽ esse:nam quẽadmodum illa solent:eodemq; modo orationẽ siquid extẽ datur speciem figurasq; demõstrare:sin colligatur:easdẽ tegere atq; cor/ rumpere.Itaq; tempus petiit : quo prisca lingua percepta pro uoluntate posset ac sine interpræte cum eo loqui.Multis autem honestatus mune ribus ac breui locupletatus dixit filiis:pdemur o filii:ni perdiderimus.

mirõides m Ironides aduersus boetios exercitus ducens egredi Atheniensibus iussis cum iam hora instaret ac primipili nondum omnis adesse di cerent adsunt:inquit:qui pugnaturi sunt:eorumq; promptitudine atq; alacritate usus hostes superauit.

Aristides Atheniẽses a Ristides cognomẽto iustus:solus semp uersabatur:societatesq; fugie bat:tanq̃ amicorum potẽtia ad iniuriá hortaretur.Cunq; Athenienses te stalibus relegatiõis tabulis studerent:& illiteratus ac rudis homo:qui te stam hñet:eum adiisset:iussissetq; aristidis nomẽ inscriberet:ait ille nosti ne aristiden? qđ ubi is quidẽ negasset:sed iusti cognomentũ moleste fer re diceret:tacens aristides nomen id testæ inscripsit:& homini reddidit.

At cum ei essent inimiciciæ cum Themistocle: legatus una missus: ius ait themistocle in confiniis inimicicias relinquamus? Nam si uisum fuerit: eas rursum cũ reuerterimus: recipiemus Tributa uero cũ græcis statuisset: tãto paupior rediit: q̃tum ad iter ipsum erogauit. Cũ uero hi uersus: quos in Amphiaraum Eschylus cõdidisset: recitarent. Nam uult uir eẽ non uideri hic optimus. Qui mentis altæ fructifer sulcans segetẽ. Consulta callens germinat grauissima: cuncti oculos in Aristidẽ cõuertere. Themistocles Amphiaraus Eschylus

p Ericles cum prætorem gesturus esset: assumpta clamyde ad sese loquebat: caue Pericle in liberos homines magistratum geres: & eos quidem græcos atq; athenienses. Iusserat autem athenienses æginam quasi pirei portum existimarent: ac tuerent. Atq; ad amicũ quẽdam qui falsum illum testimonium rogaret: ubi etiam iusiurandũ interueniebat: respondit se ad aram usq; amicũ esse. Cumq; ex hac luce foret decessurus: sese ipse beatitudinis efferebat: quod atheniẽsium nemo sua causa nigro amictu indutus esset. Pericles Athenienses Aegina

a Lcibiades adhuc puer cum eo captu in palæstra comprænhensus esset: quem nequiret euadere: mordebat luctantis manum. Atq; illo dicente mordes ut fœminæ: minime inquit: sed ut leões. Canem quoq;: cum optimum haberet: quem nummum septem millibus emerat: ei caudam abscidit: hoc ideo feci inquiens: quo athenienses hac de re loquentes de me aliud nihil quæritent curiosius. Cum uero ad ludum accessisset: iliados carmen petiit: magistro autem respondente homericum sibi esse nihil: illi inflixit pugnum ac præteriit. Et cum ad periclis fores uenisset: audissetq; nõ esse otiosum: quoniã quo pacto Atheniensibus rationẽ esset redditurus: consideraret: nonne melius est: inquit: cogitare: q non reddat? Atq; accersitus ab atheniensibus ex sicilia ad capitis causa: seipsum abscondit inquiẽs eum stultum esse: qui cum habet cõtrouersiam: quærit effugere: dum licet fugere. Cumq; dixisset quis: non credis patriæ iudicio teipsum? Ego ne matris quidem respondit: ne fortassis ignorans pro albo calculo nigrum imitat. Vbi uero audisset sese ac suos morti adiudicatos: at iis ostendemus inquit nos uiuere: & ad Lacedæmonios uersus decelicũ bellum in athenienses excitauit. Alcibiades Palæstra Ilias Pericles Sicilia Lacedæmonii

l Amachus primipilum quendam cum repræhenderet: quoniã deliquisset: isq; diceret nũquam fore: ut idem amplius faceret: belli inquit bis errare non licet. lamachus

i Phicrates quoniã cerdonis filius esset: cõtemptui erat is gloriam tum primũ adeptus est: cum sautius hostẽ armatũ ac uiuum & corripuit: & in suã triremẽ transtulit. Item cum in amico socioq; solo castra mœtatus uallũ iaceret: fossam foderet quẽ diligẽtissime: ꝓpterea q̃ dixisset quidã: qd enĩ metuimus? pessimã imperatoris uocem eẽ respondit: non putassem. Insup instructus aduersus barbaros uereri inqt: Iphicrates

ne Iphicratem nesciát:quo q̃dem nomine hostes alios consternatos red/
Calũnia/ deret. Præterea cũ capitis iudiciũ subiret:ait calũniatori:cuiusmodi ho/
tor mo ré tu facis:qui bello instante ciuitati de me potius q̃ mecũ cõsultádũ
Armodi esse suadeas? Ad armodiũ quoq; q armodii illius prisci gẽtilis sibi igno/
us bilitaté exprobraret:meum quidé genus respondit a meipso initium su
mit:tuum aũt in te finit. Idem cum ab oratore quodá in concione inter/
rogaret:qs es:qui ita efferris animo:utrũ eques:an sagittarius:nũ pedes:
an scrutatus: nullus sum íqt hoꝝ:sed q hisce oĩbus imperare didicerim.

Timo/ t Imotheus putabatur fortunator impator: atq; qui ei inuidebant:
theus pingebát urbes:quæ illo dormiéte ad ræte ultro se íplicarét. Itaq;
dicebat Timotheus:si huiuscemodi urbes capio dormiés:qd me factuꝝ
arbitramini cum uigilaro. Ad hæc cum ex audacibus prætoribus quidá
atheniensibus uulnus ostenderet:at me inquit:puduit:q; me prætore ue
stro in Samo catapulta prope cõcidit. Oratores autem cum chareta præ/
ferrent:talemq; dignum esse prædicarent:qui Atheniensium prætor eét
inquit Timotheus immo:qui prætori strata portaret.

Chabrias c Habrias eos dicebat pulcherrime officio íperatoris fungi: q̃ res ho/
stium maxime nossent. Et cũ proditiõis accusaretur simul cũ Iphy
Iphycra crate:increparetq; Iphycrates illum experíédi gratia in gymnasium pro
tes ficisci & ad solitam prandere horam. Quid nam inquit si aliud quiddá
Gymna/ utriusq; nostrũ atheniéses norít:te quidem squalidum & expertem cibi:
sium me uero & pransum & unctum enecabunt. Dicere etiá consueuit formi
Athenié/ dabilius esse ceruoꝝ agmé ductu leonis:quá leonum ceruo duce.
ses h Egesippus cognométo crobylus cum Atheniéses in Philippũ irri/
Hegesip/ taret:succlamauit quidá e concione bellum ne suades? Ita p Ioué in
pus quit:nigrosq; amictus:& cũ publicis funeꝝ elationibus funebris orõnes
Philippꝰ si ad libertaté niti:quá quæ macædones imparít: factũ ire maluerimus.
Macædo p Ytheas adhuc adolescens decretis hisce quæ de Alexandro scribebá
nes tur:contradicturus uenit:atq; dicente quodam:tu cum iuuenis es:
Pytheas de huiusmodi audes loqui rebus. At alexáder inquit quem suffragiis de
Alexáder cernitis deum:est me iunior.

Phocion p Hocion atheniéses neq; ridere neq; lachrymare ab ullo unq̃ est
uisus. Et in concione cum quis dixisset:cogitabundus uideris o
phocion:recte cõiectas íquit:cogito enim siqua ualeo in his bre
uitate:uti:quæ apud Atheniéses dicturus sum. Idé cum oraculum athe/
niensibus redditum esset unum esse in urbe uirum:qui omniũ uolunta
ti opinioniq; aduersaretur:& hunc uociferantes atheniéses quæritandũ
iuberét:phocion sese ait hunc eé:soli.n.sibi eoꝝ placet nihil:quæ multi/
tudo ipsa & agit & dicit. Atq; cũ aliquádo apud populũ sentétiá dicés au
ditoribus gratus eét:intueretur q; oés:qui cõi eodéq; consensu quod di/
xisset admitterent:ad amicos cõuersus ait:num fortasse mali quippiam

locutus sum nescius? Atheniẽses uero cum ad sacrificium quoddá acces-siones peterent: ac reliq ea concederét: rogatus sæpius sentétiam diceret. Puderet me inquit si uobis accessiones cederé: huic aũt sua non redderé: simulq; fœneratoré ostendebat. Rursus cum demosthenes orator dixis-set: enecabunt te phocion atheniéses: si insania: eos ceperit: ita inquit me enecabunt si insania: te uero: si sanitas eos ceperit. Item cũ Aristogiton ca-lumniator in carcere foret animá efflaturus: erat. n. dánatus phocionaq; rogaret: ad sese ut iret: neq; amici sinerent: ad improbũ hoiem ꝓficiscere-tur. Et ubi ná loci quisquá aristogitona iucũdus respõdit alloquaŕ: Atq; cum bizantus atheniẽses irati eént quoniá chareta qué illis auxilio aduer-sus philippú cum copiis miserant reciper̃ urbe noluissent: dixissetq; pho-cion haud oportere irasci sociis: qui nõ crederét: sed iis prætoribus ma-gis qui nõ crederétur: prætor ipse designatus est. Qui a bizantiis creditus ut philippus infecta re abiret: effecit. Alexander auté rex cum talenta cen-tum illi misisset munes qui illa portabát: interrogauit: cur ná factum eét ut in tanto atheniensiũ numero ad se solũ hæc Alexander daret? Respõ-dentibusq; illis: quoniá eum solũ honestũq; & probum putaret. Proíde inquit sinat me & eé & uideri talé. Ad hæc cũ Alexáder triremis peteret: nominatimq; iuberet populus phociona interesse ac sentétiá dicere: ubi surrexisset: inq̃t cõsulo igitur uobis: ut uel armis uincatis: aut dominan-tiũ amici sitis. Præterea cũ de Alexandri obitu rumor sine auctore exor-tus eét: oratoresq; tribunal cõtinuo insilerét: neq; differendũ sed q̃primũ bellandũ eé iuberét: rogabat phocion ut expectarét: indubitatoq; ré nos-sent. Si. n. inquit: hodie obiit: at cras aderit uel diu mortuus. Insuper cum leosthenes ciuitaté impulisset in bellum præclara libertatis nominis atq; imperii elatam spe: illius uerba cupressibus similabat. Nam cum pulchra sublimiaq; essent: fructũ tamé nõ haberét. Initus autem succedétibus ꝓ-spere ac ciuitate secũdo nũcio discurrente interrogatus: an hæc ita gesta uellet gesta hæc quidé: cõsulta uero illa respondit. Atticam uero adortis macedonibus: oramq; maritimam uastantibus iuuentutem eduxit: per multisq; ad eum concurrentibus: & ut collem caperet: ibiq; copias ĩstru-eret: hortátibus: o Hercules inquit: ut multos imperatores ĩtueor: mili-tes uero paucos uerũtamé congressus & uicit ac macedonum principé. Niciona ĩteremit: At paulopost Atheniẽses bello superati ab Antipatro præsidium admisere. Menillusq; præsidii príceps cũ phocioni pecunias daret: turbatus inquit neq; illum Alexandro esse meliorem: & causam q̃ propter nũc eas acciperet: cũ tunc noluisset: esse plane deterioré. Atq; ait Antipater cũ duo sibi Athenis amici eént: neq; phocioni ut a se munera capet: persuasit: neq; demaden his ipsis expleuit. Idé cũ ab Antipatro ro-garetur: ut iniusti quiddam faceret. Nõ potes inquit Antipater & amico & assentatore phocione uti. Atq; ubi post Antipatri obitũ Atheniẽsibus

Atheniẽses

Demosthenes

Aristogiton

Philippꝰ

Phocion

Alexáder

Rumor

Leosthenes

Attica

Atheniẽses

antipater

Menillus

demades

sese in popularem principatum uendicantibus phocion morti esset adiudicatus in concione: amici uero flētes sequerētur: phocioni autem q silentio incedebat: quidam ex inimicis obuiam factus in faciē inspuisset: is ad magistratū ubi oculos cōuertisset: nōne qs inqt: dedecori in seruiētē hūc represserit? Cūqꝫ eoꝝ unus: qui una morituri erant: lamentaret: affligeretur qꝫ: nō amas ait. Thudippe cū phocione mori? Iam uero allata ad eū culigna interrogatus nunquid ad filiū diceret. Ego inquit: iubeo: & rogo te: nequid rerum harum memoria atheniensibus irascare.

Thudippus
Phocion

Pisistratus

P Isistratus Atheniensiū tyrānus cum ex amicorū numero quidā ab eo defecissent: eiusqꝫ cepissent phylā ad eos uenit collectū stratum secū ipse portās. At illis qd uellet interrogātibus? si uobis inquit: ꝑsuasero: abibo: sin minus ꝑsuasero: uobiscū mansurus sum ꝓinde paratus ueni: Atqꝫ cū ad eum delatū esset eius matrē cuiusdā adolescētis amore detineri: & illius qdem formidātis depcantisqꝫ plurimū clam congressu uti: adolecētē ad cænam inuitauit: ac rogauit inter cænādum quo pacto res acta esset: Illo aūt iucūde oīa suauissimeqꝫ disserēte: hæc inqt: tibi interdiu futura sunt: si mr̄i placueris. Itē cū Thrasybolus eius amare filiā: obuiāqꝫ factus suauisset: ꝓptereaqꝫ in illū ab uxore exasperaret: ait siq nos amāt: oderimus: qd iis faciemus: qui oderūt? Vxoremqꝫ thrasybolo uirginē dedit. Cantores lasciuiores quidā cum in eius uxorē incidissent: multaqꝫ petulāter egissent: dixissentqꝫ īterdiu uero pisistratū ut sibi ignosceret: lachrymātes ꝑcarentur: uos inqt enitimini post hac saniores esse. At mea uxor nusquā heri prorsus profecta est. Interrogātibus autē filiis cū his alterā uxorem ducturus foret: nūquid eos accusaret? minime inqt quin laudo potius: ac uolo alteros mihi huiusmodi natos fieri.

Trasybolus

Pisistratus

Demetrius phalæreus

D Emetrius phalæreus monebat Ptolemæum regem: ut de regno īperioqꝫ libros sibi cōpararet: atqꝫ perlegeret. Quæ enim amici non audent monere reges: hæc in libris scripta sunt.

Ptolemæus rex
lycurgus

L Ycurgus lacedæmonius assuefecit ciues nutrire comā: inquiens formosos coma uenustioris effici: deformis uero formidabilioris. Ad illū quoqꝫ qui populi principatū in urbe faciundum hortaret: tu primus respōdit in ædibus tuis populare principatum efficito. Ad hæc iubebat ædes serra securiqꝫ dūtaxat laborādas. Sic.n. puderet in humilis ac plæbeias ædis pocula & strata sumptuosiorisqꝫ mensas īportare. Præterea pugilis ac prancatii certamē inhibuit: quo ne ludēdo quidē abnuere consuescerēt. Expeditiōes insuper aduersus eosdē hostes sæpius educere prohibuit: ne ii bellicosiores redderent. Itaqꝫ cū posteriore tempore: Agesilaus eēt uulneratus: ait Antalcidas præclarā eum a Thebanis disciplinæ mercedem capere: qui uel inuitos assuefecisset docuissetqꝫ bellare.

agesilaus

charilaus

C Harilaus rex rogatus: cur leges adeo paucas lycurgus tulisset respōdit: qui uerboꝝ paucitate uterentur: legibus haud multis indigere.

Atq̃ cũ mácipiũ quoddá audacius sese illi inculcaret:per gemíos ait : ene
carem te:nisi irascerer. Ad illũ uero qui interrogaret:quid nutrirét comá
re spondit quoniam ex oí ornatu hic quam minimus sumptus est.

t Eleclus rex fratri: qui ciues criminaretur: quod sibi magis ꝗ illi ad uersarentur:tu.n.inquit iniurias pati nescis. Teleclus rex

t Heopõpus cũ quadá í urbe muꝝ sibi quidá ostéderet:& an sibi pulcher altusq̃ uideretur:interrogaret:minime : si mulieꝝ est: inquit. Theopõpus

a Rchidamus cũ in pelopõnésiaco bello socii rogarét:ut tributis modum eis statueret:respondit bellum non constitutis pacisci. Archidamus

b Rasidas cũ in caricis muré compræhendisset:mersus eum dimisit deinde ad astantis ait:nihil est ita paruum:quod si ausit íuadétibus repugnare:non se ícolumé seruet. Ad hæc cũ í prælio esset clipeo trásuerberato ictu pcussus:eadé ipa quá e uulnere astá eduxisset:hostem interemit. Rogatus auté qui saucius factus esset:quoniá me clipeus íqt ꝓdidit. Brasidas

u Bi Brasidas occidit:liberatis iis græcis qui thraciam ícolerent: ac legati qui lacedemonia missi sunt:eius matrem adissent:primum illa inte rrogauit:an pulcherrime Brasidas obisset. Thracibus autem efferentibus eum laudibus:aliumq̃ tale dictitantibus fore neminem:ignoratio uos hospites inquit tenet? nam brasidas quidem uir probus fuit: uerum lacedemon permultos habet illo meliores. Brasidas Thracia Lacedæmon

a Gis rex dicere consueuit non esse lacedæmonios interrogandos: quot nam essent:sed ubi essent hostes. Idem ad mantineam cum hostes quoniam plures essent:expugnare nequissent ait qui multis uellet dominari:opus esse:ut cum multis quoq̃ pugnaret. Cum uero Elii laudarentur:ꝗ olympiacos ludos præclare agerent : at quid inquit: admiratione dignum faciunt: si quattuor ánorum curriculo diem unũ iusticia utuntur? cumq̃ laudibus insisterent:ait: quid mirandum:si pulchra in re iusticia utuntur pulchre? Item cum flagitiosus homo sæpius rogaret quis spartiatarum optimus foret:qui tui dissimillimus est respõdit. Rursus cum ab altero quæreretur quot essent lacedæmõii:quod inquit satis sunt qui malos arceant. Et cum idem ab alio quæreretur: permulti ait tibi uidebuntur:si eos pugnantis inspexeris. Agis rex Elii Olympiaci ludi Iusticia

l Ysander amictus:quos dionysius tyrannus ad eius filias præciosissimas misisset:nequaquam accepit:ueteri íquiens : ne hisce deformiores uiderentur. Atq̃ a quibus carperetur:pinde atq̃ degenerasset ab herculæ:quod dolo plæraq̃ gereret respõdebat:quo leõis nõ attígeret:uulpis pellem assuendam esse. Insup cũ argiui iustius ꝗ lacedæmonii de quo ambigebant solo:uiderentur dicere:districto gladio:q huius inquit:ius habet:optime de soli terminis differit. Lacedæmonios uero cum ad expugnádos corynthiorum muros timidioris aspiceret:ut leporé uidit exilienté e fossa:huiusmodi íquit:hostes metuitis? ítra quorũ Lysandr Dionysius Argui Lacedæmonii

muros præ iertia lepores dormitāt? Et cū megarēsis uir quidā ī publico cœtu audacte ad eū ac licētius loquæret. Tua inqt uerba ciuitatis īdigēt.

Agesilaus — a Gesilaus eos qui Asiam īcolerēt dicebat liberos quidē malos eē: suos autem bonos. Cūq; ii consuessent persarum regē magnum appellare. At qua nam īquit re ille me maior ē? nisi iustior tēperatiorq; sit. At hæc cum de fortitudine iusticiaq; rogaretur: utra esset melior: Nihil ait fortitudie indigemus: si iusti omnes simus. Item cum noctu repente ex hostili solo castra moturus fore: & eum cuius amore teneretur ob infirmitatem reliqui atq; lachrymare intuereť: durum est inquit

Menecrates — misereścere simul ac sapere. Rursum cum Menecrates medicus cognomento iupiter epistolam ad eum scripsisset. Menecrates Iupiter regi Agesialo salutem. Rescripsit rex agesilaus Menecrati sanitatem. At cum lace-

Epistola

dæmonii Athenienses ad corinthum ac socios superassent: audita hostilium cadauerum multitudine: heu inquit græciæ: quæ tot ex sese perdidit: qui sat essent: quibus barbaros omnis uinceret. Atq; cum oraculum a Ioue in Olympia ex sententia accepisset: deinde ephoris iubentibus ut

Delphos — etiam iisdem de rebus phytium cōsuleret: ubi delphos petisset: deum rogauit: an quæ patri: eadem sibi quoq; uiderētur. Præterea cum amicum

Nicias — quendam a care icarico peteret: ac rogaret: ad eum scripsit. Si Nicias iniustus in te nō ē: dimittito: sin est iniustus: nobis dimittito omnino autem dimittito. Ad hæc ut eum qui lusciniæ uocem imitabatur: audiret hortatus: ac ipsam inquit sæpenumero audiui. Cum uero post leuctrensem pugnam ephori qui urbem exhaustam uiris intuerētur propter legem: quæ perterritos omnis notādos esse iuberet: uellent infamiæ notam soluere: ac legislatorē. Agesilaū declarassent: is ut in mediū ꝓcessisset: ius legibus postridie īciperet. Idem ad regem ægyptiorū socius missus cum una cū illo obsidereť: essentq; hostes & multo plures: ac fossa castra circunda-

agesilaus — rent: egrediūdum rex dimicandumq; iubebat de summa rerū. At Agesilaus īquit nō esse hostes īpediēdos: quos sibi ipsis pares uellet. Præterea cū parum deesset: quin fossa coniungereť: aduersus id quod reliquū erat īstructa acie ac pari usi certamine uictoria potiti sunt. At postremū cum moreret amicis iussit nullam sibi neq; fictam neq; pictā facerēt: ita enim imagīes appellabat. Nam si q̄ mihi opus illustre factū est: hoc mihi monumentum est. Sin uero nullum: neq; si omnis qui dem statuas feceritis.

Archidamus — a Rchidamus ubi agesilai catapultam esset intutus: cum primum ex sicilia aduecta esset: exclamauit o Hercules periit uiri uirtus.

Agis Iunior — a Gis iunior cum demades diceret enses lacōicos ob breuitatem a circulatoribus absorberi: attamen lacedæmonii: respondit: huiusmo-

Demads — di ensibus hostes uæhementissime assequuntur. Item cum ephori cuidam proditori tradendos milites iuberent: haud illi se inquit alienos credere: qui proprios prodidisset.

c Læomenes cũ qs se gallos ei daturũ polliceret̃:q pugnãdo īterirent: istos mihi des:īquit:nolim:sed illos potius:qui pugnãdo īterimãt. Clæomenes

p Edaretus non electus in numerum trecentorum:qui quidem honos in urbe cæteris dignitate p̄stabat:hilaris surridensq; abibat gaudere se inquiens:si quidem trecentos urbs haberet ciues sese melioris. Pedaretus

d Amonidas in ultimum chori ordinē locatus a chori magistro pulchre:tu quidem inuenisti:inquit:qui etiam ipse honorabilis fias. Damonidas

n Icostratus argiuorum prætor cum ad cuiusdam castelli proditionem grandi pecunia atq; matrimonio lacænæ mulieris q̃ ip̄e uoluerit præter regias:ab Archidamo hortaretur: respõdit Archidamum ex herculis genere nequaq̃ esse.Herculem enim lustrato orbe malos suppli cio affecisse:at bonos archidamum facere malos. Nicostratus Hercules Archidamus

e Vdæmõidas cũ ī academia xenocratē uidisset:q iã senex cũ discipulis disputaret:cũq; audisset ab eo uirtutē q̃ri: at quãdo ea utet̃ :ī qt: Rursũ cũ philosophũ audisset:q solũ sapiētē eē bonũ ĩpatorē dissereret:dicto īquit admiratiõe digna:ue℞ q loquitur tubæ strepitũ nunq̃ audiuit. Eudæmonidas Xenocrates

a Ntilochus cum ephorum gereret:audiens messeniis agrum a philippo datum : īterrogauit:num etiam dedidisset philippus:ut possiderent:cum pro illo pugnandum foret.

a Ntaclidas cum atheniẽsis quidã lacedæmoniis īperitiam obiiceret: soli certe nos inquit mali nihil a uobis didicimus.Præterea cum alius Atheniẽsis ad eum dixisset.Atqui nos a cephiso sæpissimo uos fugauimus.At nunq̃ nos:īquit:fugauimus uos ab eurota.Ad hæc cum Sophista quidam herculis laudatiõem lecturus esset: ait : quis eīm eũ uitupat. Antaclidas Sophista

e Paminonda thebão īperiũ gerēte nunq̃ ī castris repētinus tumultus exhortus ē.Dicebat autē belli pulcherrimũ eē mori.Grauiori uero armatura peditũ corpus asseuerabat exercitatũ esse oportere nõ athlæta℞ solũ sed etiã militũ more.Itaq; carnosioribus se īfestũ præbebat:ac talē quẽdã amouit ab exercitu īquiēs uix tribus quattuorue clipeis tegi eius uentrē:cuius magnitudīe suã ipse mentulã:ne uidere qdã posset.Sic etiã tenui uictu ac uili erat:ut cũ a uicino ad cænã īuitatus īuēisset libo℞ obsoniorũq; & unguētorũ apparatum:abierit illico īquiēs:ego te sacrificare nõ cõtumelia uti opinabar.Et cum coquus dierũ aliquorũ sumptus ratiõem collegis redderet:olei solũ multitudinē moleste tulit. Admirãtibusq; collegis:nõ sumptũ īquit ægre se ferre sed quod tãtũ olei ītra corpus excepisset.Itē cũ festũ diem urbs ageret: ac potui oēs coituiq; studerēt occurrit familiari cuidã sobrius atq; mētis cõpos īcedēs.Illo ãt admirãte quærēteq;:qd ita solus ambularet:quo liceat īquit oībus uobis æbrietati & desidiæ īdulgere.Atq; neq̃ hoiem q flagitiose qd deliquerat: rogãte pelopida nõ dimissit:at amicæ p̄cibus dimisit:dicēs amicas decet̃ talia munera capet̃ nõ prætores.Ad hæc cũ lacedæmõii copias educerēt: Epaminondas College Lacedæmonii

Thebani oraculaq; thebáis referrétur:quæ quidé alia uictũ iri alia uictores eos fo re dicerét:iussit hæc ad tribunalis dexteram:illa uero ad leuá poni. Qui bus oĩbus positis surrexit ĩqens:si parere ĩperátibus:& cũ hostibus cõgre di aduersi uolueritis:hæc uobis oracula sunt:melioraq; ostédit.Quod si formido uos cepit:illa sunt:& in deteriora orationem uertit. Iterum cũ ĩ hostes agmé opportune duceret:at tonitru facto sui quærerent:qd deũ portédere arbitraret:hostes attonitos esse respõdit:quod cũ huiusmodi agri ĩ ꝓximo essent:ĩ talibus ipsi castra mœtarentur.Atq; ornatissimarũ omniũ quas gessisset:& optimaꝝ reꝝ iucũdissimũ eá sibi dicebat : quod

Luctra suis adhuc uiuis parétibus ad leuctra lacedemonios supasset Cumq; alio tempore unguétato corpore ac hilari facie apparere cõsuesset : post illud præliũ postridie squalidus ac demissa frõte ꝓcessit ĩ medium.Percũctan tibusq; amicis an ægri quicquam ei accidisset:nihil accidisse respõdit : ue rum sentiebam me elatiore animo heri fuisse: quá par eét. Itaq; ĩmodera tam læticiá hodie plecto.At cũ spartiatas sciret operá dare : ut huiusmõi casus absconderent:uolensq; illoꝝ calamitatis magnitudiné liquido pa tefacere:nõ est passus ut omnes simul:sed ut singulæ potius ciuitates ca dauera tollerent.Quare lacedæmoniorum cadaueꝝ mille & amplius ui

Iason sum est.Item cum Iason thessaloꝝ prĩceps socius uenisset thebas: & Epa minõdæ qui plurimũ ĩopia præmeret:aureũ duomillia misisset:aurum quidem non accepit:Iasona uero aspiciens:iniuriam ĩquit: ĩcipis.At ipse denariis quinquagĩta mutuo acceptis ac ciue quodá ad exercitus cõmea tum ĩ pellopõnensum irrupit.Rursum cum rex persarum daricũ trigin

Pellopon nensus ta millia ei misisset:grauiter Diomedonta repræhédit:quod nauigatio nis tantũ ad Epaminondá corrumpédũ enauigasset.Iussitq; regi diceret: si quæ thebanis conducerent sentiret.Epaminondá gratis amicum habi turus foret:sin autem quæ non conducerét hostem. Et cum Argiui the

Argiui Calistra tus Orestes Oedip pus Epami nondas Atheniéses banorum societaté inissent:ac Atheniésiũ legati ĩ arcadiá ꝓfecti ĩ utrosq; inueherétur:a Calistratoq; oratore tum orestes tũ oedippus exprobaret urbibus:ubi epaminondas surrexisset:fatemur ait:& apud nos patricidá extitisse & apud argiuos matricidá:uerum qui hæc ꝑpetrauit: nos quidé eiecimus: Athenienses uero excepere.Spartiatis uero q̃ multis magnisq; in rebus thebanos criminarentur his respondit:uos breui oratione gau dentis ociosos reddiderit. Atq; postea q̃ Alexandrum phereorum ty rannum qui thebanis erat hostis:in amiciciam athenienses societatemq; recepissent:eisq; ille polliceretur carnes:quæ mina uenundabátur: semio bolo se præbiturum.At nos inquit Epaminondas ligna ad hasce carnes athenienſibus gratis præbebimus.Istoꝝ enim agrũ excidemus: si mole

Boetii stiores esse perrexerit.Insuper cum boetios uellet ĩ armis perpetuo esse: erant enim per ocium dissolutiores quo tempore ipsorum princeps ele ctus esset:eos monebat ĩquiés:etiá consultate uiri:ná si ĩperatoré gessero:

imperio parēdum est uobis. Itaq; campestrem patentemq; regionem belli orchestram appellabat: pinde ut illam possidere nequeāt: nisi manum pro clipei loco habuerint. Et cum chabrias paucos thebanos: quosdā qui ad corinthium sub muros auidius præliarētur: interemisset: trophæūq; statuisset: Epaminondas deridēs ait: hic nō trophæum sed hecathensiū: hoc est hecathes simulachrum statuēdum est. Hecathen enim ante portas in triuiis non absurde erigebant. Ad hæc cum quidam nūciasset exercitum ab Atheniensibus nouis ornatum armis in peloponnensum missum: qd ergo Antigēidas suspirat: īquit: si nouas tibias Telles hēt? erat. n. tibicē. Telles pessimus: at Antigēidas optimus. Itē cū didicisset armigerꝝ pmultas ab hoīe captiuo pecunias accepisse mihi: ait clipeū redde: tibi uero faciūdo quæstui svabernā emitto. Nō. n. amplius æque discrimē subire uelis: qui unus e diuitibus beatisq; factus sis. Interrogatus quoq; utrum sese meliorē imperatorē duceret an Chabrian an Iphicraten: difficillimū est īquit: iudicatu: quoad uiuimus. Præterea cum ex lacōica reuersus ad capitis causam una cū pretoribus collegis arcesseretur. quod mēses quattuor boetiæ īperio preter legē adiecisset: collegas hortatus est: ī se crimen referrent tanquam ui coacti: at ipse non habere inquit uerba: quæ rebus præstarent: Quod si omnino aliquit apud iudices dicendum eēt: orare si se ociderint: ut statuæ cōdemnationem inscribant: quo græci norīt thebanos uel inuitos ab epaminonda coactos eē. qui laconicam quæ annos quingentos neq; prædam neq; bellum passa eēt: & Messenam triginta ac ducentos ānos incoluisset: concremarint: composuisse etiam atq; redegisse ī unum arcadas: præterea græcis libertatem restituisse. Hæc. n. ea prætura atq; impio gesta sunt: quare iudices multo cum risu egressi sunt ne suffragia quidem in eum admittētes. Ad postremum cum ī ultimo prælio uulnus excepisset: delatus in tabernaculum uocauit daiphātum post hunc deīceps hyollidan: quos quidem uiros ubi efflasse animam accipisset: iussit: cū hostibus bellum soluerēt: tanq̄ eis impator non esset Remq; uerbo testatus est: ut pote qui optime ciues suos nosset.

Chabrias
Trophæum
Antigenidas
Telles
Boetia
Laconica
Messena
Daiphantus

p Elopidas epaminondæ collega ī prætura cum ab amicis diceret necessarium negotium cogendæ necessariæ pecuniæ negligere: pecuniæ per Iouem ait: necessariæ huic sunt Nicomedi: hominē īs quidem ostēdens & claudū prorsus & debilem. Vxore autem cum ad pugnam egrederetur: eum precāte: ut se saluū faceret: hoc alios ait monēdos eē: at pīcipem & prætorem: ut ciues faceret saluos. Itē cum quidam dixisse: in hostes incidimus: quid in illos nos magis: inquit: incidimus q̄ in nos illi? Atq; cum fractis fœderibus ab Alexādro pheræoꝝ tyrāno & captus & uinctus eēt: proindeq; illi malediceret: tyrannusq; dixisset propperas mori? maxime inquit: quo thebani magis excādescant: ac tu citius pœnam des. Ad hæc cū Theba tyrāni uxor ad eum uenisset: seq; mirari:

Pelopidas
Epaminondas
Nicomedes
Alexāder
Theba

diceret:quod uinctus ita esset hilaris:is magis illam se mirari respondit: quod non uictum expectaret Alexandrum. Item cum ab Epaminonda ueheret͛:gratias ĩquit habere Alexãdro:quoniã ĩ præsentia potissimũ ex

Exempla Romana

periretur non modo ad bellum sese:uerumetiam ad necem uti audẽtia.

M.curius

m Arcus curius a quibusdã cũ accusaret͛: quod agribello patri minima partem uiritim distribuisset:plurimã uero publicã effecisset:optauit neminem romãorum fore: qui quod agri ad alendũ

samnites

satis esset:parum duceret. Samnites aũt cum post aduersum cõflictum: ad eum profecti aurum darẽt:rapa elyxabat in fictilibus: samnitibus aũt respondit minime se auro indigere qui tali cæna uteretur atq; malle habentibus imperare q̃ habere aurum.

G.Fabricius Romani Pyrrhus

g Aius Fabricius cũ Romãos a Pyrrho uictos accepisset:labieno dixit. Pyrrhus romãos uicit:nõ epirotæ. Et cũ multũ ei auri daret͛ a Pyrrho:ad quẽ ꝓ redimendis captiuis uenerat: nequaquã accepit. Postridie uero q maximus elephãtus esset ĩstructu pyrrhi post terga ignorãti fabricio clamorẽ emittẽs repẽte apparuit:quo facto conuersus fabricius:ac subridẽs me ait:nec auꝝ heri:nec hodie bællua pmouit. Rogãteq; eũ Pyrrho:ut secũ eẽt:ac ꝓximũ post se imperiũ haberet: neq; tibi hoc:ĩquit:cõducit:nã epirotæ si ambos nos norĩt:a me regi quam abs te malĩt. Rursum fabricio cõsuli Pyrrhi medicus epistolã misit: qua polliceret͛:si is iuberet:se Pyrrhũ uenẽis ĩterfectuꝝ. At fabricius eã epistolã ad Pyrrhũ dedit saniore ut mẽte uteret͛: monẽs quoniã & amicoꝝ & hostium pessimus iudex esset. Sed posteaq̃ ĩsidiis compertis Pyrrhus medicũ suspendio affecisset:reddidissetq; fabricio captiuos sine redẽptionis p̃cio: eos non accepit gratis:sed ne mercedẽ cepisse uideretur:totidem ei captiuos restituit. Nã neq; Pyrrhi gratia insidias significasse affirmauit: sed ne

Romani

romãi dolo uiderent͛ uti ad necẽ:perĩde atq; palam uicere mĩus possent.

Fabius maxĩus Annibal

f Abius maximus cum nollet cum Annibale acie cõfligere: sed cũctando exercitum eius terere: qui tum pecuniæ tum ãnonæ premeretur inopia:per aspera ac mõtuosa loca insequebatur: & sese a latere egressus opponebat. Cũq; a multitudine rideretur: & Annibalis uocaret͛ pædagogus:id minimi pendẽs cogitatibus suis atq; consiliis utebatur. Et ad amicos conuersus dicebat eum sibi timidiorem:uideri: qui cauilla cõuiciaq; metueret:quam qui hostes fugeret. Insup cũ de collega

Minutio

Minutio:quoniam hostes aliquos prostrasset:magnus rumor eẽt: quasi uir foret nomine romão dignissimus:magis se inquit secundũ Minutii fortũam quam aduersam pertimescere. Pauloq; post cũ ĩ ĩsidias ĩcidisset Minucius:& simul cum exercitu perire uideretur:ubi ipse auxiliũ tulit: cum magnũ hostium numerum prodidit:tum illũ seruauit. Itaq; Annibal ad amicos dixit:nõ sæpe prædixi uobis fore aliquãdo ut mõtana nubes in nos imbris resolueret͛? Atq; post cãnẽsem cladem creatus ĩperator

una cũ Claudio marcello uiro & ĩtrepido: & qui cũ Annibale quãlibétissime semp dimicaret: spabat ipse si nemo pugnaret: breui futurũ: ut annibalis miles attritus fessusq deficeret. Quam ob rem dicebat Annibal maiori sibi metui esse Fabiũ pugna uacuum q̃ pugnãtem Marcellum. Et cũ miles lucaus apud eum esset accussatus: quod mulieris amore noctu saepe in castris uagaretur: caeterum mirabili armorũ uirtute uir esse narraretur: mulieré quã deperibat: compraehẽdi eo clam iussit: & ad se duci. Vt auté adducta est: accersito homine: quod praeter legé: ĩquit: pernoctares: haud nos latuit at ne prius quidé latuerat: quod ꝓbitati studeres: quare fortiter tuis ac recte factis errata cõdonẽtur. Reliquũ nobiscum eris: habeo enim sponsorem: & adductam mulierculam ei commendauit: ac tradidit. Item cum Tarentinos Annibal praeter arcem praesidio teneret. Fabius ubi q̃lõgissime dolo abscessisset: & cepit urbem: & ĩ praedam uertit. Scriba uero ĩterrogãte qd de sacris simulacris statueret: relinquamus ait Tarentinis deos iratos. Et cũ. M. liuius q arcem praesidio teneret: urbem ꝑ se captã diceret: alii hominé ridebãt. At Fabius ait: uera narras: nam nisi tu urbem amisisses: nequaquã ego recuperassem. Atq cum iam senior esset: ac filius cõsul de rebus gerẽdis ĩ publico loqueret: praesentibus pluribus ascendit equum atq procedebat. Cumq lictorem iuuẽis misisset: iussissetq equo descenderet: aliis sese a uertentibus Fabius ipse equo exiliens praeter aetatem accurrit: natumq cõplexus: belle inquit: sapis o fili: qui plãe ĩtelligas: qbus ĩperas: & cuiusmodi ĩperii magnitudiné suscipis.

Claudius marcellus
Annibal
Fabius
Marcellus
Tarẽtini
Annibal
Fabius
M. liuius

SCIPIO MAIOR.

Cipio maior cum a re militari atq urbana studium ad literas conuerteret: dicebat cum ociosus esset: plura tunc negocia a se geri. Idem ubi Carthaginem ui cepisset: ac milites quidam quam cepissent: captiuam praestanti forma ac uirginem aduaeherent: atq illi darent: libenter inquit: acciperem: si priuatus: non imperator essem. Rursum cum in alto positam urbem obsideret: ubi templum Veneris eminentius apparebat: iussit: illic uadimonia consentirent perinde ut ad tertium diem in Veneris phano disceptantium causas auditurus: id quod sicuti praedixerat factum dedit urbe capta. Atq in sicilia cum quis percunctaretur: cuius rei fiducia ad Carthaginem classe foret traiecturus: ostensis ei armatis exercitatisq uiris trecentis & alta turri: quae e mari eminebat. Nemo est horum inquit: qui si super hanc turrim ascenderit: non se si iussero: praecipitem iaciat. Cum uero & agro potitus é: posteaquam traiecisset atq hostium castra concremassent: missaq legatione Carthaginenses pepigissent ictis foederibus tum baelluas tum nauis tum etiam pecunias datum ire: & quoniam ex italia adnauigasset Annibal ea fiducia ductos cõuentorum poeniteret: his auditis Scipio ait ne illis quidem uolentibus foedera seruaturũ

Veneris templũ
Sicilia
Carthago

sese:ni talentum etiam quinq; millia ad ea priora soluerit: ꝑpterea quod Annibalem accersissent. At ubi omnino uicti Carthaginenses pro fœderibus ac pace legatos ad eum misissent: qui uenerāt illico abire iussit prinde ac non eos auditurus quam. L. Terentium adduxissent. Erat autē Romanus Terētius uir frugi & bonus: quem Carthaginēses captiuum egerant. Qui ubi adductus ē: eum iuxta se ī prætorio sedere ꝓ tribunali uoluit: & ita Carthaginensibus responsum dedit: ac bellum soluit. Terentius autem eum triumphantem secutus est pilleatus tāquā donatus libertate. Atq; post eius mortem iis qui uenerant ad efferendum funus: mulsum ministrauit: quæq; alia ad sepulturam attinebant: q̄ diligētissime curauit. Sed hæc postea. Rursum cū Anthiochus posteaquā romani aduersus eum traiecissent ī Asiam: pro soluendo bello ad Scipionem misisset: prius īquit oportuit: nō nūc cum & frænū & sessorē susceperis. Præterea cū ei pecuniæ a senatu ex ærario decretæ eēnt: neq; eo die quæstores ærarium uellēt aperire: se aperturum ait. Et eīm per se clasum esse: qui tam ingēti pecūia illud īplesset. At cū multa ī eum crimina a pætilio & Quinto conicerentur apud populum: ait hoc ipso die Carthaginenses cū Annibale a se uictos: quare coronatum sese acensurum capitolium. Qui autem uellet suffragia ferret aduersus se iussit: quæ locutus capitolium ascēdit: populus uero secutus est accusatoribus adhuc dicentibus relictis.

L. Terentius | Anthiochus | Scipio | Quæstores | Pætilius | Quītus | Capitolium

T Itus quintus ita statim ab initio fuit illustri fama: ut ante tribunatum: ante præturam: ante ædilitatem consul designatus sit. Is cum aduersus philippum cum imperio missus esset cum illo in colloquium uenire ausus ē. Philippo autē obsides petēte: illum enim esse cum multis Romanis: se uero solum esse macædonibus. Tu enim respōdit Quītius solum te fecisti: quoniā & amicos & cognatos occidisti. Atq; ubi philippū acie uicisset: iussit in isthmiis proclamari liberos se græcos dimitti ac sui iuris. Atq quotquot romani Annibalis temporibus ī captiuitatē acti apud græcos seruiebāt: hos singulos redēptos denariis qngentis Quinto græci dedere dono: & illi ī urbe triūphātē secuti sunt pilleos capite gerētes ut iis mos ē qui liberi facti fuerīt. Atq; Achæos: qbus ī Zacyntihorū insulā exercitū ducere mens erat monuit: cauerēt: ne quemadmodum testudines protenso capite extra peloponensum discrimen adirent. Insuper cum Anthiocus rex ingenti cum exercitu græciam peteret: cunctus perterritis cum ob militum multitudinem: tum ob armorum uarietatem. Huiusmodi ad Achæos dictiōe est usus. Ait enim cum chalcide apud hospitem cænaret: admiratum se multitudīem carnium at hospitem respondisse eas omnis porcinas eē sed condimentis modo apparatibusq; differre. Proinde nec uos ait admiremini regias copias: cum hastatos cataphractos & pæzeteros: hoc ē pedestris socios: cumq; equestris sagittarios auditis. Nam hi omnes syri sunt armis inuicem differentes.

Titus qntus | Philippus | Antiochus rex | Græcia | Chalcis

Philopœmeni quoq; prætori achæorum:qui multo equite & grauioris armaturæ pedite abundaret:Pecuniis uero indigeret:illudés aiebat.Philopœmeni & manus & crura esse:uentrem autem non esse.Etenim forma corporis Philopœmeni talis erat.

g Aius domitius qué Scipio maior in bello aduersus Antiochum apud Lucium fratrem suis legatiõis uicibus fungi uoluit: cum hostium aciem esset cõspicatus:præfectis hortantibus ut statim hostem adoriretur:horam nequaq̃ satis esse respõdit : ut tot hominum millibus trucidandis:impedimentisq; rapiendis r̃petentes castra seipsos curarent.Ve℞ hoc in tempore cras factum ire cõgressusq; postridie hostium quinquaginta millia ad internicionem redegit.

G.domitius Scipio maior antioch℈ L.millia hostium d̃siderata

p Vblius licinius cõsul imperator uictus equestri prælio a p̃se macedonũ rege milites duo milia octingétos amisit partĩ cæsos partim captos.Post prælium uero cũ perses & pro fœderibus & pro pace oratores misisset:uictus uictori iussit:ut & regnũ & res oĩs romanis cederet.

P.Licinius Perses

p Aulus æmylius secundũ cõsulatus petens repulsam habuit.Sed ubi ĩpericia & mollicia ĩperatorum bellũ aduersus persen ac macedonas prolyxitaté accepit:& ob id consulem illum declararũt: ait eis se gratias nõ habere:quoniã nõ eo esset ĩperator designatus:quod tam imperio sibi q̃ illis imperatore opus foret. Cũq; domum e foro petisset:ac tertiã filiolam:quã lachrymanté offenderat:quid ploraret: interrogasset:atq; illa respondisset:quoniã perses nobis mortuus est: erat aũt catellus ita noĩatus:ĩ bonam fortunã ait o filia:oméq; arripio. Atq; cum multa in castris audaciã garrulitatéq; offẽdisset:q̃ imperatores ac rerum minime necessaria℞ studiosi ĩduxissent:ut quiescerent:ac solum gladios acuerent:iussit:sibi enim reliqua curæ fore.Nocturnas auté excubias iussit sine hasta & sine ense asseruarent:quo desperantes:qui hostibus repugnarent:magis somno resisterét.Et cum macedonia per locos saltuosos inuasissent:ac instructos hostes aspexisset.Nasica enim eum hortante ut confestim illos adoriretur:facerem istud quidé:si tua mihi ait ætas esset. Ve℞ multa mihi experientia impediméto est:ut itinere fatigatus aduersus ĩstructam acié dimicé.At superato perse cũ p̃ uictoria epulũ præberet:dicebat expertũ peritũq; exercitũ maiori hostibus terrori esse suauissimumq; amicis cõuiuium præbere.Ad hæc cũ perses captus esset: ac in triumphũ duci deprecaret̃:hoc inquit in te est.Ita.n.potestaté ei dedit:ut seipse interimeret. Grandi auté ac propemodũ infinita inuenta pecunia nihil ipse accepit.At genero Tuberoni phialam argenteã põderis libra℞ trium militiæ præmiũ dedit.Et hanc aiunt primã æmiliorũ domum argenteam suppellectilé ingressam.Præterea cum quattuor ei masculinæ prolis filii essent:duos adoptioni aliis antea dediderat reliqui duo q domi erant:alter q ãnos quattuordecim natus quinto ante trimphum die:

Perses Paulus æmilius Perses Macedonia Nasica

alter quinto itidem die post triumphum agens annum duodecimum: diem obiere. Cumq; pcedēti ipsi populus eius uicem cōdoleret: colligeretq; nunc ait patriæ se metu atq; piculo eē liberatū: q̄do successuū suoꝝ inuidiā: quam ī familiam suam fortuna euomisset: pro omnibus tulerit.

Cato senior

C Ato senior cum apud populum ī prodigalitatem & in modicos sumptus inuæheretur: inquit: quam difficile est habere ad uentrem orationem qui aures non habet. Mirari autem: q urbs illa seruaretur: ubi pluris ueniret piscis quam bos. Item cum uxorum effrænatius petulantiusq; imperium aliquando repræhenderet: omnes īquit homines uxoribus dominantur nos uero cunctis hominibus: nobis aūt uxores. Aiebat etiam male pro collato beneficio gratiā non recipere quā pro illata iniuria supplicium nō subire: & iis semper omnibus qui delinquerent: præterquā sibi ueniam dare. Et cum magistratus ad delinquentis plectendos hortaretur: dicebat qui & possent: & nō propulsarēt iniuriam: eos lapidibus esse obruendos. Rursus iis se iuuēibus magis dicebat delectari: qui rubescerent: q̄ qui pallescerēt: Dicebat etiam eum sibi militem odio esse: qui ambulando manus: pugnādo autem pedes moueret: ac sterteret maius: q̄ inclamitaret. Atq; pessimū eum aiebat imperatorē: qui sibi ipsi: imperare nō posset. Ad hæc maxime oportere existimabat: ut quisq; sui ipsius pudore teneretur: neminē enim unquā ab sese abesse. Insuper cum plurimorum hominum erectas uideret statuas: at malo de me inquit: homines queritent cur catonis statua posita non est: q̄ cur est posita. Item quibus potestas esset: ut ea parce uterentur ortabatur: quo semper potestate liceret uti. Et qui uirtuti honorem auferrent: eos dicebat iuuentuti honorem auferre. Idem neq; pro iustis rebus magistratū aut iudicem orandum esse dicebat neq; pro rebus iniustis exorandum. Iniuriā quoq; dicere solitus est etiam si in ferētibus minus sit: omnibus esse piculo. At senectuti multa cum adsunt turpia: ne uitii turpitudo adderetur hortabatur. Atq; iratū ab insano arbitrabat̄ tempore differre. Itē illis minime inuideri: qui fortuna mansuete modesteq; uterentur. Non enim nobis sed quæ nobis bona sunt: inuident. Præterea qui eēnt in ridiculis studiosi: aiebat in seriis ridēdos fore. Et pulchras actiones pulcherrimis quoq; actionibus dicebat esse occupādas: ne illaꝝ gloria paulatī deflueret. Corripiebat aut ciues q eosdē semper ad magistratū designassēt. Videbimini enim dicebat: existimare aut nō multi magr̄atū faciundum aut nō multos dignos eē: qui magistratum gerant. Rursum quia agros maritimos emisset eum sibi admirationi esse simulabat tanq̄ mari ualētiorē. Nam quæ illud uix inundet: hic facile absorbeat. Et cum censuram petens uideret alios: qui & rogarent: blandirenturq; multitudini clamabat ipse indigere populum & seuero medico ac magna purgatione proinde non eum designandum esse: qui gratificaretur: sed qui inexorabilē

Fortuna

Censura

se prestaret. Quæ cum diceret: cunctis in electione prælatus est. Item cũ iuuentutem doceret audenter pugnandum: eẽ dicebat & uerbo magis q̃ enie & uoce magis q̃ manu plæruq; uerti & consternari hostes. Atqui cũ bellum aduersus eos gereret qui ad betim flumen habitarent: magnoq; in discrimine propter hostium multitudiné positus esset: uellentq; celtiberi ducentorũ stipendio talentorum auxilium ferre: romani uero nõ si nerent mercedé barbaris hominibus decerni: eos ait errare. Cum. n. uicerint: nõ ab ipsis mercedé: sed ab hostibus exactá soluturos. Quod si uicti fuerint: neq; a quibus illa peteretur: nec q peterent futuros. Et cum plures cepisset urbes: ut ipse ait diebus quibus inter hostes cõmoratus est: nihil ipse plus cepit: q̃ quæ ex hostium agro comedit: ac bibit. Idé cum argẽti librá uiritĩ distribuisset in milites: ait melius esse ut multi cũ argento q̃ pauci cũ auro ab militia reuerterentur: magistratibus enim aliud nullũ ĩ ꝓuinciis q̃ gloriæ additamentum faciundum esse. Atq; seruos quinque militiæ habebat horũ unus cũ tria captiua emisset corpora: neq; prius lauisset Catoné: quá in conspectum isset: hominem strangulauit. Et rogatus a Scipione africano: ut achæorum exulibus auxilio esset: quo redirét in patrias: simulabat eá sibi rem nulli curæ eẽ. At cum ĩ senatu uerba plurima fierent: surgens tanquá nihil habeamus: inquit: qđ nobis agẽdum sit: sedemus de græcis seniculis differentes: utrum a nostris an ab achæorum polinctoribus efferátur. At cum Posthumius labiẽus historias græce scripsisset ac ueniam ab auditoribus peteret: ait illudens cato ueniam dandam esse: si coactus amphictionum decreto scripsit.

Betis flu.
Celtiberi
Romani
Scipio africãus
Polinctores
Posthumius labienus
Cato

SCipionem iuniorem ferunt annis quattuor & quinquaginta: q̃bus uixit: nihil emisse: nihil uendidisse: nihil ædificasse: libras autem argenti tris ac triginta duntaxat in magna substantia & auri duas reliquisset: quum tamen Carthago in ipsius potestate fuisset: & unus omnium imperatorũ milites locupletasset. Præterea polybii præceptum obseruans studebat non prius e foro abire: q̃ aliquem ex adeuntibus familiarem sibi atque amicum quouis pacto effecisset. Et cum iuuenis adhuc esset: tantam & fortitudinis & prudentiæ expectatiõem de se præstitit: ut Cato senior de iis interrogatus qui ad Carthaginem militarent: inter quos etiá erat Scipio: diceret solus is quidem sapit ac uiget: ad hunc aũt umbra concedunt. Item cum romam uenisset ab exercitu: eum inuitabant: non quo illi gratificarentur: sed quod per illum prope diem ac facile Charthaginé capturi essent. Atq; cum murum superasset: & Carthaginéses ex arce repugnarét: ne tu mare istud munies: id autem iacebat inter utrosq;: nec admodum erat profundum: dicẽte polybio atque consulente: ut tribulos spargeret ferreos: aut tabulas stimulis perforatas iniiceret: ne transeuntes hostes aduersus aggeres pugnarét: ridiculũ esse ait: q muros cepissent: & intra urbem essent: inde ita se gerere: quo

Scipio iunior
carthago
Polybius
Cato senior
Roma

Sicilia
G.lællius
Pompiuſ
Lællius
Scipio
Appius Claudiuſ
Placenta
G. Licinius
Clytomachus alexádria
Scipio panætiuſ

aduerſus hoſtes non pugnarent. Et cum urbẽ græcis ſtatius oblationibuſq; ex Sicilia aduectis refertá inueniſſet iuſſit per præconé: ut quæ præſentes urbiũ ciues ſua cognoſcerent: reportarét in patriá. Atqui rex illarum neq; ſeruũ: nec libertũ ullũ accepit. Atne emit quidé: cũ & diriperét & deprædarétur tamé omnes. Rurſum cũ. G. Lællio: quo & amiciſſimo & ſocio utebatur: cõſulatum petéti ſuffragaret: pompiũ interrogauit: an etiam ipſe peteret cõſulatum? Erat aũt Pompius tibicinis filius: quo reſpondéte nequaq̃ petere: quin potius cũ Lællius peteret: illius deſignandi gratia ſe quoq; comitia ambitu crediderũt: & ita expectátes ab illo decepti ſunt: nunciabatur. n. eũ circuire fo ac ciues dextera: blandiédo apphendere. Quare aliis turbatis ſubridés Scipio ſtulti inquit: ſumus: q quaſi nõ hoies ſed deos ĩmortales p̃caturi ſimus: tantũ terétes téporis tibicinẽ expectamus. Rurſum cum Appius claudius eius cõpetitor in cenſura eét: ac diceret romãos oĩs ab ſe noiatim ſalutari. Scipio q oẽs fere ignoraret: uera ĩquit narras: ná maiori curæ mihi fuit: ut a nemine ignorarer: q̃ ut multos noſſem. Hortabat aũt ciues: quãdoquidẽ aduerſum celtiberos bellum gerebát ut utroq; militatũ miſſo aut legato: aut tribuno militũ ſumerét utriuſq; uirtutis teſtes ac iudices bellatores ipſos. Inſuper cẽſor declaratus adoleſcentẽ priuauit equo: quoniá ſumptuoſiore in cæna quo tépore Carthago oppugnabatur: placentá melle compoſitá quam ĩ urbis ſimilitudinẽ figuráq; formarat: & hanc Carthaginẽ appellarat: cõuiuiis propoſuit rapinæ: p̃cunctantiq; adoleſcéti quá obcauſam equum ſibi abſtuliſſet: prior. n. q̃ ego: Carthaginẽ inquit diripuiſti. Et cum. G. licinium prætereuntẽ intueret: ſcio hũc: ait: uirum peieraſſe. At nequeo nemine accuſante & accuſator eẽ & iudex. Ad hæc cum a ſenatu tertiũ miſſus eſſet: cũ urbium nationũ regũq; inſpector intueret: ut ait Clytomachus. Quis urbes hoĩeſq; animis qua lege tuent. Alexandriá uenit: cũq; egreſſus nauim ĩcederet: capite toga operto. Alexádrini qui undiq; ad eũ uiſendum accurrerét: rogabát: ut & caput detegeret: atq; cupiétibus ſibi faciẽ oſtéderet. Quod cũ is feciſſet: ſtrepitu oẽs ſunt ac plauſu proſecuti. Et cũ rex propter corporis tarditaté atq; molliciá uix ſequeret: incedentis illos Scipio ſubmiſſa uoce immurmurans ad panætium dixit: iam alicui alexandrinis noſter aduẽtus fructui & uoluptati eſt: propter nos enĩ ambulantẽ regẽ conſpiciunt. Comitabatur aũt eum amicus unus panætius philoſophus & famuli qnq;: quo unus cum in ea peregrinatiõe uita defunctus eſſet: aliá quoniá emere nollet: ex urbe accerſiuit. Rurſum cum numantini uiderentur inuicti: ac plæroſq; imperatores ſuperaſſent ſecundũ populus ad id bellũ conſulẽ Scipionẽ declarauit. Et cum multi in expeditionẽ irent: id ſenatus quoniá exhauriretur Italia: p̃hibuit neq; pecunias ex ærario ſumeret conceſſum eſt: ſed prouẽtus uectigales quorum nõdum tépus aderat: decreti ſunt. At Scipio nõ opus ſibi pecuniis

esse dixit:suas enim atq amicorum satis superq fore. Sed de prohibitis militibus quæstus est.Ná bellũ graue & periculosum esse.Si propter hostium fortitudiné totiens superati sunt:q aduersum tales id geratur:sin propter ignauiá ciuium:qđ cũ talibus. Atq ubi in castra uenit: multáq & licentiá & luxuriá & superstitioné delitiasq offendit: uates cõtinuo & hariolos lenonesq exegit:imperauitque: uasa cuncta dimitterét præter ollam ueru ac fictilé calicem:argéteum uero poculũ non maioris q̃ librarum duarũ ponderis pro arbitrio habendum permisit lauari:etiam uetuit & unguétis quisq seipe fricaret iussit:suméta.n.quoniam manibus carerent alterius fricatione indigere.Imperauit quoq: ut stantes crudum práderent obsoniũ:cænarent auté discũbentes pané aut simplicé pultem & carné assam aut elyxam.Ipse uero nigro fibulatus sagulo exercitũ circuibat:eiusq lugere dedecus aiebat.Atq cum Mémii cuiusdam tribuni militũ iumenta cõprehendisset:quæ lapideas peluis & uitrea pocula deportarent: mihi inquit:ac patriæ trigíta dies:tibi uero in oém uitá cũ talis es:temetipsum inutilé fecisti. Et cũ alius pulcherrime ornatũ scutum ostétaret: heus íquit adolescés scutum certe pulchrum est:uerũ decet Romanú uirũ in dextra potius spes suas q̃ in sinistra collocet.Ité cum is qui uallũ sustulisset:uæheméter se premi diceret:recte inquit: fidis.n.magis huic ligno q̃ gladio.Et cum effrænatá hostiũ amentiá esset intutus: dicebat tépore securitaté emi. Nam boni impatoris sicuti medici officiũ eé: ut ferri curatione utatur ad postremũ: Verũtamen tépestiue adortus numantinos in fugá uertit.Cúq uictos grauiter seniores ferrét:exprobrantes:quid eos fugissent:quos totiés fugassent:numantinum quédam dixisse fertur:pecudes easdé quoq nunc esse:at pastoré aliũ.Ad hæc ubi capta numantia secundũ triumphasset contétio ei pro senatu ac sociis aduersum.G.Gracchum cõstituitur.Quare turbatus populus in eum qui tribunali esset:tumultuabatur.Tunc ait Scipio:nunquá nos legionũ clamor uociferatioq perteruit:ne dum hominũ cõfluctuatio atq cõfusio quibus nõ matré Italiam sed potius nouercam esse scio.Et cum ab amicis gracchi sublatus esset clamor de íterficiundo tyráno.Recte íquit qui patriá oppugnant:me prius uolũt de medio tollere:non.n.Romá casurá putát Scipione superstite:neq uicturum Scipioné:si Roma ceciderit. — Mémius — G.gracchus — Scipio — Roma

c Aecilius metellus cũ munitũ castellũ adoriri uellet dixissetq céturio:si modo decé uiros amiserit:fore:ut castellum caperet:rogauit Metellus:an uellet unus ex decé esse. Rursum cum iunior quidá tribunus militũ quæreret quid facturus foret: si hanc:respondet: tunicham existimaré mentis meæ consciá esse:eam exutus in igné mitteré.Atq Scipionis mortem cui uiuo ísensus fuerat:tulit q̃molestissime ac filiis iussit:ut subeuntes lectum tollerent dixitq gratias habere se diis immortalibus:quod non esset apud alios natus Scipio. — Cæcilius metellus

Gaius Marius — g Aius Marius ex obscuro genere rempu. capessens ædilitatem ampliorē pollicitus est. Cumq; perspicue aduertisset eodem se die deiectūrum: ad minorē transiit: atq; illa quoq; frustratus non tamen futurū diffisus est se romanorū principē. Et cū utroq; in crure uarices pateret: solutus crus medico execādū præbuit neq; ullo emisso suspirio nec contractis supciliis sectionē ptulit. At cum medicus transitū faceret ad alterum crus: noluit inquiēs curationē eo dolore dignā non esse. Insuper cū Clusius sororis filius in eius secundo cōsulatu militi cuidā præstanti forma Trebonio noīe uim afferret: ab adolescente occisus est multisq; Treboniū accusantibus: is a se illum occisum: q in magistratu cēt: nō negauit sed necis cām dixit: ac probauit. Itaq; Marius qui p præclaris militiæ facinoribus corona dari cōsueuerat: ferri ad se iussit: trebonioq; imposuit. Atq; cū aduersum teutonas in proximo castra posuisset eo in loco q parū hēret aquæ: dicerentq; milites siti se affici: mōstrato illis flumine: qd' iuxta hostiū uallū deflueret: illic nobis potus est inqt: emēdus sanguine. Ii aūt duci se rogabāt: donec in sanguine iesset humor ac nōdum psiti constringeret. Præterea camertiū uiros mille q egregia uirtute in bellis aduersus cymbros extitissent: præter oēs leges ciuitate uniuersos donauit. Quod qdē factum cū a nōnullis accusaretur: aiebat uerba legū propter armorū strepitū exaudire nequisse. Et cū in bello ciuili fossa circūdatus & obsessus occasionē ac tempus operiretur: dixissetq; Pompeius Silo: o Mari si magnus imperator es: descende ī aciem: proinde tu inquit si magnus es imperator: coge me uel inuitum in aciem descendere.

Margin: Varices; Clusius; Treboniu s; Marius; Cymbri; Pōpeius

Catullus lutatius — c Atullus lutatius cum in bello aduersus cymbros ad Atisonem flumen castra haberet: & romani quoniam barbaros ad trāsitum niti ītuerent: cederent ubi eos detinere nō posset: contēdit ad primū cursim absendētiū agmē ne romani fugere hostes: sed īperatorē sequi uiderent.

Margin: Romani

Sylla — s Ylla cognomento felix inter maximas suas felicitatis duas existimabat: pii Metelli amiciciam: & quod urbem athenarum non æquasset solo: sed seruasset potius.

Margin: Pius Metellus; Athenæ

G. popilius — g Aius popilius ad Antiochū legatus missus ē cum epistola a senatu: qua iuberetur antiochus: ut exercitū ex ægypto abduceret: nec ptolemæi filiorum q orphani essent: regnū occuparet. Popiliū uero p castra aduenientē cū emitius antiochus q̄ humanissime salutasset: ille non seruata salutādi uice tabellas reddidit. Quibus lectis cū rex dixisset cōsultaturū sese daturūq; respōsum: popilius rege uirga in girū circuscripto: hic ergo stans inqt: cōsulta: & respōde. Cūctis autē uiri grauitatē atq; animi magnitudine admirantibus stupētibusq; & antiocho factūrū se: assentiēte quæ romani uellēt: ita popilius & salutauit eum: & cōplexus est.

Lucullus armenia — l Vcullus in armenia cum decē millibus peditum & mille equitum aduersus Tigranē q centū quinquagitamillia hoīum in expeditiōe

Margin: Tigranes

haberet:pridie nonas octobres ꝓfectus est. Quo die prius Scipionis co/piæ a cymbris consumptæ sunt. Quare eũ quidã dixisset romanis illum diem nefastũ esse atq; formidabilẽ. Igitur pugnemus:ĩquit: hodie impigre: quo hunc quoq; romanis diẽ ex acro & tristi iucundũ hilarẽq; reddamus. Et cum cataphractos maxime milites metuerẽt: bono animo eẽ iussit: futuꝝ. n. plus laboris in illis spoliãdis q̃ uincẽdis. Atq; cum collem primus ascẽdisset: barbarorũq; motũ aspexisset: magna uoce: inquit: uicimus o cõmilitones. Ac nemine sustinẽte dum illos fugat: romanos qnq; lœto interceptos amisit: hoste uero supra centũmillia occidit.

Cymbri Romani cataphracti milites

g Næum Pompeiũ æque Romani amauerũt: atq; patrem oderãt. Is cum puer admodũ esset: syllanæ se parti asciuit: & cũ neq; magistratu fungeretur: neq; senator esset: magnum ex Italia conflauit exercitũ. Cumq; a sylla accerseretur: negauit se sine præda ac sine cruore copias imꝑatori ostensurũ. Nec prius uenit: q̃ hostium duces ꝑmultis præliis uicisset. Idẽ cum a Sylla prætor in siciliã missus accepit milites egressos in itinere uim inferre: ac rapina uti: q alias palantes circũcursarẽt: supplicio affecit: sed iis qui a se missi eẽnt: ad gladios gẽmas addidit. Ad hæc mamertinos q contrariam partem secuti fuerãt: poterat uniuersos occidere. At Sthenius factiõis prĩceps cũ dixisset eũ nequaq̃ iuste agere: qui ꝑ sonte in sontes multos uocaret ad pœnã: hunc aũt seipsum esse: abs quo & amici ꝑsuasi & inimici coacti res Marianas elegissent: admiratus Põpeius ait ueniam dare mamertinis: qui ab eiusmodi uiro essent ꝑsuasi: qui patriã saluti suæ uitæ anteferret: & cum urbẽ tum etiã Stheniũ liberauit. Itẽ cum in Africam aduersus domitiũ traiecisset: & illo magna pugna superato a militibus esset ĩperator salutatus: respõdit nõ se honorẽ illum admittere: q̃diu hostiũ uallũ staret. Itaq; simul etiam cũ imbri milites facto ĩpetu castra expugnarũt: ceperũt: depopulati sunt. Cum autem reuertisset: tũ cæteris eũ honoribus prõpto aĩo uultuq; amicissimo Syllã excepit: tum oĩum primus magnũ appellauit. At cũ uellet triũphare: quoniã nondũ senator esset: nequaq̃ permisit: q̃obrem cum Põpeius dixisset ad circũstantis ignorare syllã etiam plures orientem solem q̃ occidentem adorare: exclamauit Sylla triumphet. At Seruilius uir senatorius & si grauiter rem ferebat: tamen cum plæriq; aduersarentur triumpho quippe qui largitiões aliquas exposcerẽt: dixissetq; Pompeius se potius triumphũ dimissurum q̃ blande illos allocutuꝝ: nunc ait uero intueri se Pompeium & magnum & triumpho dignum. Insuper cũ Romæ mos esset: quandocunq; militiæ munus pro legitimo tempore obissent equum ad duumuiros: quos cẽsores uocant: in forũ agerẽt: adnumeratisq; militiæ muneribus quibusq; ĩperatoribus ea gesta sunt: aut laudarentur pro meritis aut uituperarentur. Põpeius consulẽ gerẽs ipse equũ deduxit ad Gelliũ & Lẽtulũ cẽsores. Quibus ut mos est ꝑcũctantibus an

Gn. Pompeius Romani Italia Sylla Sicilia Sthenius Põpeius Mamertini Africa Domitius Sylla Seruilius Põpeius

omnia militaria munera obiſſet:omnia reſpondit: & me quidẽ impera/
tore. Idẽ ſertorii ſcripturis ĩ hiſpania potitus inter quas erãt multorum
Sertoriuſ ducũ epiſtolæ:quibus ad ꝑturbandã mutandãq; rempub. Sertoriũ Ro/
Hiſpania mam accerſebãt: illas oĩs cõcremauit facultatẽ quidem iis præbẽs:ut ma
Phraha/ li ad ſanitatẽ redirent:ac meliores fierent.Præterea cũ Phrahates rex par
tes rex thoꝶ ꝑ legatos eũ rogaſſet:ut termino eufrate uteret̃:qn potius Roma/
Eufrates ni inqt termino utent̃ aduerſus parthos iure ĩpo.Rurſum cũ L.lucullus
Romani militia functus uoluptatibus ſeſe dediſſet:uiueretq; ſumptuoſius: Pom
Parthi peiũ aũt uituperaret:quoniã præter ætatẽ plæraq; ſibi gerẽda appeteret
L.Lucul/ magis:inquit:ſeni præter ætatẽ eſt delitiis opam dare q̃ impare.Et cum
lus ipſe aduerſa ualitudine laboraret:ut turdo ueſceretur:medicus iuſſit. Il/
Põpeius lũ ſui fruſtra quæſiuerũt: erat.n.præter anni tẽpus. Dixit qdam fore:ut
apud lucullũ turdi:quẽ penes annũ ĩtegrũ nutriãtur:iuenirent̃.Ergo in/
quit:ni lucullus ſtuderet delitiis:uiuere Põpeius non poſſet? Ac dimiſſo
medico paratu facillimis uilibuſq; cibis uſus eſt. Idẽ cũ uæhemẽtiſſima
annonæ caritudine urbs ꝑmeret̃:uerbo quidẽ cui annonæ cura manda/
ta eſſet:declaratus:re aũt terræ ac maris ius habẽs in affricã & ſardiniam
ſiciliãq; nauigauit:collectaq; grandi frumenti copia ad Vrbẽ maturabat.
Magna uero tẽpeſtate orta gubernatoribuſq; perterritis ubi primus in/
ſcẽdiſſet naui & anchorã tolli iuſſiſſet:clamauit q; ad nauigatiõem coge/
Cæſar ret nõ ad uitã.Idẽ cũ eius aduerſus Cæſarẽ ſimultas in aperto iam eẽt:&
Marcellinus unus ex iis qui a Põpeio ꝓducti ad dignitatem fuerãt dein/
de mutato erga Cæſarẽ aĩo multa in ſenatu in Põpeium loqueretur.Nõ
te pudet Marcellĩe ĩquit:maledictis me onerare:ꝑ quẽ & e muto loquax
Cato factus es:& exuriẽ cum uomitu cõmutaſti? Et ad Catonẽ grauius mor/
dentẽ quoniã q̃ſæpiſſime prædiceret potentiã & auctoramentũ Cæſaris
nequaq̃ reip.bono cedere:reſpondit tua quidẽ magis ad diuinationẽ ac/
cedũt: at mea ad amiciciã.Atq; cũ de ſe liberius loqueret̃:ait oẽm ſe ma/
giſtratũ & accepiſſe citius:q̃ expectaſſet & depoſuiſſe citius:q̃ eẽt expecta
tus.Ad hæc cũ poſt cõflictũ pharſalicũ in ægyptũ fugiẽs ex triremi foret
in piſcatoriũ nauigiũ:quod rex miſerat:tranſiturus:conuerſus ad uxorẽ
& filium aliud nihil q̃ illud ſophoclis dixit:quiſquis tyrannũ petit:is & ſi
liber it:illius eſt ſeruus.Cum uero tranſcendiſſet enſe percuſſus ſuſpirio
ſemel emiſſo nihil locutus eſt:ſed uelato capite ſeipſum tradidit.

Cicero C Icero orator in nomen cauillatus & amicis ut id mutaret:hortã/
tibus ait Ciceronis nomen ſeſe facturum q̃ & catonum & catu/
lorum & ſcaurorum nomẽ illuſtrius.Et cũ argẽteum poculum
diis ĩmortalibus uotũ ſoluiſſet:prima nomina litteris notauit:ſed ꝓ cice
Cicer rone cicer ĩcidit.At eos oratores qui altiore uoce uterent̃:dicebat ꝓpter
Verres ĩfirmitatẽ ĩ clamorem ueluti claudos in equum aſcẽdere.Et cum uerres
cuius filius corporis forma male uteret̃ : Ciceronẽ maledictis laceſſeret

pide quasi & mollē & cynedū criminaret̄:ignoras inq̄t:decere ītra fores cōuitiis filios urgere. Rursum cū Metellus nepos ad eū dixisset:pluris te testimonio tuo occidisti:q̄ patrocinio seruasti. Et enim plus mihi ē:inq̄t: fidei q̄ eloquētiæ. Interrogante etiā Metello qs ei pater eēt:hāc:īquit res/ pōsionē difficiliorē effecit mater tua. Fuerat eim metelli mater īpudica. At Metellus ip̄e & leuis erat:& īconstans & libidinibus deditus. Rursus cū Diodoto rhetoricoꝵ doctori uita defuncto lapideū coruū metellus ipse apposuisset:iustā īquit retributionē factā:uolādi eim huic nō dicēdi doctrinā tradidit: Atq̧ cum Vatiniū hoīem & inimicum sibi & perditis simū prius audisset īterisse:mox certior de eius uita factus eēt:male īquit ꝑeat:qui male mētitus ē. Ad eū quoq̧ qui genere libys eēt: diceretq̧ non audire ip̄m dicentē:neq̧ tamē respōdit habes aurē nō foratā. Castū autē popiliū: qui se iurisperitū haberi uellet: cū & rudis tamē & obtusus eēt: ubi ad cōtrouersiā quandā aduocasset testē:atq̧ ille dixisset nihil scire:pu tas.n:ait:de iur̄ fortassis īterrogari? Præterea cū hortēsius orator argēteā sphīga mercedē a uerre accepisset:cūq̧ obliq̧ quidā ac subdole cicerone ad eū locuto:dixisset se enigmatū soluendoꝵ īperitū eē. Attamē respon/ dit cicero sphinx apud te ē. Et cū uoconiū cū tribus filiabus de formosis sima facie obuiū habuisset:submissa uoce ad amicos dixit: phœbo haud oriēte genuit hic pignora. Atq̧ cū faustus sylla puer ꝓpter æris alieni ac fœnoꝵ magnitudinem supplectilē ꝓscripsisset:hāc ait libentius q̄ patris eius ꝓscriptionē amplector. Pompeio aūt ac cæsare dissidētibus ait: quē fugiā:noui:ad quē fugiā:ignoro. Ac pompeiū accusabat:q urbē deseruis set:eētq̧ Themistoclē potius q̄ periclen imitatus:cū res non illis sed hisce similes essent. Ad hæc cū uenisset ad pōpeiū:ac rursus uenisse pœniteret: ab eo īterrogatus ubi pisonē geneꝵ reliq̄sset:apud tuū:inquit: soceꝵ. Et cū quidā ad Pompeiū a Cæsare transfugisset:diceretq̧ præ celeritate atq̧ alacritate equum reliquisse:melius īquit eū de equo consuluisse. Item ad eum qui nūciabat cæsaris amicos tristis eē:narras inq̄t:eos eē cæsarē exo sos:ab eoq̧ dissentire. Cum autē post pharsalicū præliū pompeio fugien te Nonius quispiam dixisset adhuc aquilas septem apud ipsos esse: & ob id ut bono animo eēnt hortaret̄. Recte inquit moneres:sicum graculis nobis pugnandū foret. Et cū potitus uictoria cæsar ꝓstratas pōpeii ima gines honorifice erexisset: ea de re loquēs cicero ait:cæsar in erigēdis pō/ peii statuis suas firmat. Adeo autē quod pulchre sciteq̧ diceret̄: plurimi faciebat:& ita ad id operā suā uæhemēter accōmodabat:ut cum ei cōtro uersia esset apud cētum uiros constituta:& instante die ab Eronte seruo nunciatū foret ī diē posteꝵ cōtrouersiā reiectam:eū libertate donauerit.

Metellus | diodotus | Vatinius | Horten/ sius | Verres | Cicero | Sphinx | Faustus | Sylla | Pōpeius | Cæsar | Themi/ stocles | Pericles | Piso | Nonius | Cæsar | Cicero

Gaius Cæsar cum Syllam fugeret adhuc adolescēs in prædones ī cidit:& cum primū magna uis argēti ab eo peteretur: prædones derisit tāq̄ eius:quē haberent:ignaros ac duplū se datuꝵ ꝓmisit.

G. Cæsar | Sylla

Deide asseruatus dõec pecũias cogeret:ut & dormiẽti sibi qeti eẽnt: silẽti
umq; pstarét:ipabat.q̃s át orões poemataq; scriberet eis legebat: & q mi
nus uæhemét ea laudasset fatuos ac barbaros appellabat Ac prisum eos
suspésuę seíabat id qđ etiá paulopost effecit. Ná cũ post aduectũ sui redi
Asia médi pciũ liberatus & uiros & nauigia ex asia cõgregasset: tũ cõphendit
Catulus pdones tũ etiá affixit cruci. Insup cũ romæ pontificatũ peteret:haberetq;
eius rei æmulũ atq; competitoré catulũ:q romáis reliquis dignitate psta
bat:a matre ad fores deductus hodie iquit: mater uel põtificem filiũ uel
Clodius exulem habebis. Atq; pompeiá uxoré:quoniá eét de clodio infamata:re
pudiauit:deíde clodio eá ob rem i iudiciũ acto testis adductus nihil neq̃
de uxore locutus é. Accusatore aũt iterrogáte qd igit eá eiecisti: quoniá:
iquit:decet uxoré cæsaris calumnia etiá uacare. Præterea cũ Alexádri res
Darius gestas legeret:colachrymauit:dixitq; ad amicos:is cũ hac eét ætate:Dari
um uicit:mihi uero i hác usq; dié gestum é nihil. Et cum i alpibus sterile
inopsq; oppidulũ præteriret:amicis quærentibus an etiá hic seditiões ali
quæ cõtentiõesq; de prícipatu essent: subdubius cogitabũdusq; malim:
inquit: hic primus esse q̃ Rome secundus. Fortissimoę aute facinoę ea
obeúda esse dicebat quæ & piculosissima maximaq; essent ueę haud cõ
Gallia sultáda. Et cũ ex gallia prouincia aduersus põpeium rubicona flumé trã
Rubicõa siret:ait:iacta sit omnis alea. Item cũ ad mare pompeius fugisset roma:ac
flu. metellus q ærario præsideret:cæsarem a capiũda pecunia phiberet:æra
Metellus riumq; occlusisset:ei mortem minatus é. At Metello pterito hoc:inquit:
Dyrra adolescens difficilius erat dictu mihi q̃ factu. At hæc cũ serius dyrrachiũ
chium ad eũ milites aduæherent a brũdusio clã omnibus nauigiũ paruũ ingres
Brundu sus traiicere pellagus aggreditur. Fluctuáte autẽ nauigio ubi sese guber
sium natori manifestasset:clamauit:crede fortunæ certior factus cæsaré abs te
uæhi. Et tunc quidem uæhemétior tépestas isurgés ei impediméto fuit:
At qui milites cõcursu facto magna cũ animoę ægritudine quæreban
tur:q; uires alias expectaret:quasi ipis diffideret. Sed posteaq̃ pugna facta
Põpeius uictor pompeius nõ est usus uictoria:sed i castra rediit:erat iquit : uicto
ria apud hostes:sed uícendi gnaę non habent Rursum cũ ad pharsalũ in
structam aciem locis suis stare:hostesq; recipe põpeius iussisset: eũ erras
Cæsar se cæsar dicebat q; illam militũ aimi ex cursu icitatioié illã uim:illam pu
gnádi alacritaté naturaliter minatam debilitasset. Atq; cũ primo ipetu fa
cillimeq; pharnaca põticum uicisset ad amicos scripsit:uéi:uidi: uici. Præ
terea ubi põpeiái i libya i fugá uersi supatiq; sunt:ac sese cato interemit:i
Cato uideo tibi:ait:Cato mortis tuæ:& enim tu mihi salutis tuæ iuidisti. Rur
Antõius sum cũ a quibusdam hortaretur:ut Antoniũ atq; dolobellá: de qbus ma
dolobella le opiabátur: sibi caueret:respõdit nõ hos sibi rubicũdos & píguis timo
Brutus ri eé sed gracilis illos ac pallidos bruto cassioq; ostésis. Et cũ inter cænan
Cassius dũ ortus eét de morte sermo:quæ nam foret optima:iopinata respõdit.

Aesar q primus est augustus cognominatus: cũ adhuc esset ado/
C leicés:ab Antonio repetiuit duomillia qngẽta sex tertiũ : quæ & Cæsar au
primi cæsaris ĩterfecti ædibus antonius ad domũ suá trãstulisset gustus
uolebat enĩ romanis soluere quos cæsar legauerat uiritĩ:nũmos quique
ac septuagita. At cũ Antõius pecunias haberet:& illũ moneret:ut ab iis re
petũdis desisteret: si sanus esset:paterna bona ꝓclamauit:ac uendidit:lar
gitionéqꝫ psoluit. Qua ex re & sibi beniuoiétia apud ciues cõpauit:& ĩ il
lũ odiũ cõcitauit. Atqꝫ cũ Rhœmetacles rex thracum qui ab Antonio ad Rhœme
eũ trãsierat:nõ moderatũ se ac demissum ĩ cõuiuiis sed petulãtem odio/ tacles
sumqꝫ pstaret societaté exprobrás:ꝓprio cuidá alioꝝ regũ ait cæsar: ego
ꝓditioné amo:sed ꝓditores nõ laudo. Ité Alexádrinis post captiuitatem
extrema se mala passũros opinãtibus ubi cæsar suggestũ ascẽdisset. Ario Arius
alexádrino corá constituto ait:se Vrbi ignoscere primũ pp eius & magni
tudiné & decoré:dein ob cõditoré Alexádrũ : demũ uero pp ariũ amicũ.
Idé cũ accepisset erota q ægyptiacas res gereret:emisse cõturnicé:quæ cæ
teras oĩs pugna superaret:eétqꝫ ipsa ĩuicta:& eá assam deglutisse: eo accersi
to atqꝫ agitata quæstiõe nauis malo hominé:ubi ré cõfessus é:iussit affigi
Ac Siciliæ ꝓ theodoro ariũ pfecit:libello auté sibi a quopiá reddito ubi Sicilia
scriptũ erat: caluus theodorus tarseus fur erat:quid tibi uideť? cæsar scri
psit uideť. A mecœnate aũt sodali singulis dono ãnis phialá ĩ nataliciis ac
cipiebat. A theódoro ét philosopho ut domũ dimittereť ob seniũ pcanti Atheno/
cõcessit:sed cũ ĩ se salutádo & ĩ extremo abeũdi gratificádiqꝫ officio Athe dorus
nodorus dixisset:cũ ira te cæsar cepit:nihil prius neqꝫ dixeris nec feceris Cæsar
q̃ ipas q̃ttuor ac.xx.litteras tecũ ipe pcurreris:eo máu apphenso adhuc:ĩ
qt tua mihi psentia opus é ipmqꝫ annũ totũ detiuit:ĩqés eé taciturnitatis
quoqꝫ numerationé tutissimá:ĩsup cũ audisset alexádꝝ ubi duos ac.xxx. Alexáder
natus annos maximá orbis pté subegisset:admodũ dubitasse qd reliquũ
tps facturus eét miratus é qđ nõ maius opus Alex. existimasset ĩstituere
ptũ ĩpiũ q̃ magnũ cõpasse. Et cũ de adulteris legé tulisset:q̃ sanxerat:quo
pacto rei iudicádi ac dephẽsi puniẽdi eént deĩde ira lapsus adolescẽté:q đ
Iulia eius filia eét ĩsimulatus:pcuteret manibus:cũqꝫ ille reclamaret legé
tulisti o cæsar:ita pœnitẽtia ductus é:ut dié illũ cænã omiserit. Rursum
cũ gaiũ ex filia nopoté ĩ arméiam mitteret:optabat ab diis ĩmortalibus:
ut põpeii béiuolẽtia & audẽtia alexádri ac sua ipius deĩceps fortũa illi cõ/
tĩgeret. Atqꝫ eũ se romãis ĩperii successoré dicebat relictuꝝ:q nunq̃ bis ea
dé de re cõsultasset de Tiberio loqués. Ité cũ iuuenes illos: q in cõsultatio Tiberius
ne tumultuareť:instituere uellet:nec attẽderent:sed turbulẽtius potius
clamarẽt. Audite inqt iuuenes sené:quẽ iuuené senes audiebãt. Præterea
cum atheniẽsium populus qppiá aduersus eum deliqsset:scripsit ex ægi/ Aegina
na putare se suam illis iram obscuram non esse: nõ.n.æginæ hyematuꝝ
sese:aliud uero his nihil neqꝫ dixit:neqꝫ fecit. Ad hæc cũ unus ex euryclis Eurycles

accusatoribus temere atq; petulanter libertate dicẽdi ad conuicium uteretur: ac insolentius efferretur: huiusmodi quidam locutus ẽ: si hæc tibi

Cæsar — cæsar haud uidẽtur magna: iube is mihi reddat septimũ Thucydidis uo

Thucydides — lumẽ. Quare cæsar iratus eum abigẽdum iussit: sed cum didicisset ex posteris brasidæ hunc esse reliquum: hominẽ accersiuit: castigatumq; mo

Piso — dice dimisit. At cum Piso ædes a fundamentis ad totum usq; tectum accuratissime ædificaret: bono me animo lætoq; inquit facis: qui ita ædifi

Roma — cas: tanquam perpetua roma futura sit. Finis.

Plutarchi cheronensis Apophthegmata ad Traianum Cæsarem expliciunt feliciter ab eodem Francisco philelpho equite aurato laureatoq; poeta quamdiligentissime & reuisa & emendata.

Francisci philelphi præfatio ad Nicolaum quintum põtificem maximum in Plutarchi cheronensis apophthegmata laconica.

Nicolaus quintus pontifex — Prouidẽtia

q VO de te magis Nicolae quinte dies ac noctes mecum ipse cogito: eo benignus nostro sæculo immortalem deum cõsuluisse arbitror: qui ut res omnis humanas incredibili curat moderaturq; prouidentia: cum te uniuersæ christianæ ecclesiæ pontificẽ præesse uoluerit: ĩ cuius mirabili uirtute summaq; sapiẽtia suã spẽ omnẽ doctiões & boni uiri positã esse constitutãq; ĩtelligãt. Haud eĩm uitio naturæ fieri puto: ut magis alia q̃ alia ætate mĩor sit hominũ doctissimorũ & eloquẽtiũ numerus. Si eĩm ĩ diuĩa quã uocãt eẽntia nihil ẽ: quod minus omni parte pfectũ sit: pfectã quoq; esse hominũ naturã quã ipe creauit deus omnipotens: dubitare quis debet? Itaq; eandem semp inesse humano in genere uim ĩgenii & interiorẽ mẽ

Energia — tis agilitatem quã græci energiam nominant: ad egregium quodq; obeundum atq; præclarũ opus plane credendum est. At fit nescio quo deprauato hominum more: ut nisi pulcherrimis quibusdam præmiis honoribusue propositis nulli uirtuti laudi nulli opera detur: eaq; solum florescãt studia: qbus sese homines ĩ præcio magis fore opinent. Quare quod bonum sit pter se expetẽdum: id aut honore aut emolumento metiũtur. Et certe paucissimi admodum sunt: qui uirtutem ullam uirtutis sequantur studio. Itaq; eo maior est laus tua pater beatissime eo admirabilior eo diuinior: q tuas uigilias oĩs curas omnis labores omnis ad uirtutẽ semp deũq; rettuleris nullã tibi proponẽs inanem gloriam nullã mundi huius utilitatem. Quibus tuis optimis cogitatibus & laudatissimis ĩstitutis factũ est diuĩa benignitate: ut neq; petens neq; cogitans p omnes deiceps dignitatis gradus ad summum maiestatis fastigium sis euectus. Sedes tu quidẽ unus inter mortales ĩ diuinæ altitudinis solio: christi optimi maximi uicem geris ĩ terra humãi generis saluatorem cum auctoritate & gratia: tum per illius uitæ similitudiem omnibus repræsentas. Te sibi omnes ante oculos oponunt: & qui uirtutem propter uirtutem

colunt:& qui eã cõmodis suis definiũt. Quãobrem boni omnes undiq̧
ad te ueniunt. Quisquis aut ĩgenio aut eloquẽtia aut elegãtiore ulla disci
plĩa excellit:ad te cõfluit. Tu uero ut es animo ĩgenti ac benefico:negligis
neminé:omnes libẽter admittis. Te ĩ omnes beneficẽtissimũ p̃stas. Qua
tua tãta facilitate liberalitateq̧ naturæ fieri uidemus:ut iã ueluti exercita
tis nõnullo℞ ĩgeniis q̃ obdormierãt & ĩdocti doctrinã adamare ĩcipiãt:
& docti fiant quottidie doctiores. Nã ꝓdes tu qdẽ oĩbus & exẽplo uitæ:
& donãdi magnificentia. Nõ igit̃ nõ possum eos oẽs qui ullũ uel bonita
tis uel disciplinæ simulacrum præ se ferũt: accusatiõe dignos existimare:
si minus pſæpe aliquos ĩgenii sui fructus tibi ꝓ sua quasi uillicatiõe red/
diderũt:ut ĩtelligas operam tuam in tã illustri beneficiẽdi munere nõ eẽ
omnino frustra. Qua rõne cum ipse quoq̧ me tibi debere plurimũ cẽse/
rem uel ꝓ ea qua in me nuper cũ Neapolin petẽs romã diuertissem: pul/ Neapolis
cherrima beneficẽtia usus: es: aliqua studio℞ meo℞ monimẽta tuæ bea Roma
titudini referre uolui. Nã cũ mihi tempestiue e græco in latinũ conuersa Beneficẽ
essent Plutarchi cheronẽsis laconica apophthegmata quæ a nostris tum tia
dicteria tum dicta nominãtur:ea uisa sunt non ĩdigna:quæ sanctissimo Plutar/
tuo nomini dicarẽ rem sane nõ admodũ magnã si uolumẽ ip̃m cõsidere chus
tur:pulchrã tamẽ & uiris doctis ĩ primisq̧ eloquẽtiæ studiosis nõ ĩutilẽ. Apoph/
Oratio enim quæ huiusmodi sentẽtia℞ argutia exemplorũq̧ grauitate thegma/
ac lepore referta fuerit:nõ potest omnibus nõ placere. Et enim duo a plu ta lacõica
tarcho libri qui scilicet extent :de huiusmodi dictis:non iisdem tempori Oratio
bus scripti sunt alter ad Traiãum cæsarem:quem ipsi iãpridem ĩterpræ/ Traiãus
tati illius præstantissimi principis Philippi Mariæ Angli nomine ĩsigni/ cæsar
uimus:& hic alter:quem tuo ueluti munere & cognosci a latinis:& habe Philip/
ri uoluimus. Non multo autem post ut spero:maiores a nobis aliquæ lu pus Ma/
cubrationes & fortassis etiam gratiores ad te ibũt. Vale pater beatissime. ria ãglus

Plutarchi Cheronensis Apophthegmata Laconica.

GASICLES REX LACEdæmonio℞ admirante quo Agasicles
dam Philophanen sophistam ab ipso non admitti præ/ rex
sertim cum is dicendi desiderio teneretur : opus inquit:
a est mihi horum esse discipulo : quorum sum etiam fili/
us. Ad illum uero qui dixisset:quonam pacto sine spicu/
latoribus tuto imperare quis possit : si ita respondit suis
imperarit:sicuti patres filiis.

Gesilaus ille magnus cũ esset aliquãdo cõuiuii prĩceps sorte con/ agesilaus
a stitutus:ĩterrogatus a pincerna quãtũ cuiq̧ afferret. Si multũ ait
uini paratũ ẽ:quantũ q̄sq̧ petierit:sin aũt parũ:ex æquo oĩbus da
to. Et cũ latro qdã tolerãter pferret quæstiões:ut ĩprobus admodũ ĩquit Latro
hõ flagitiosis turpibusq̧ ĩ rebꝫ patiẽtiã cõstãtiãq̧ definit. At cũ laudaret
quidã oratorẽ:quod res paruas quãuæhemẽtissime augeret : equidẽ ait:

cerdonem illum minime bonum duco:qui paruo pedi magna calciamē ta īduit. Præterea cum quispiam aliquādo ad eū diceret:promisisti:idēq̧

De pro/ missis

sæpius loqueretur:ita me hercule promisi:inquit : si istud quidem est in iustum. Sin autem iniustum:locutus sum:non promissi. Cumq̧ idē sub didisset:uerumtamen decet reges:quicquid capite annuerint : perficere: nō reges magis respondit:quam illos qui reges adeūt:petere iusta decet: & ita loqui:ut & quod tēpestiuū sit:& quod regibus accōmodatū cōsen taneumq̧:considerent. Ad hæc cum uituperātes aliquos laudātisue audi ret:nō minus eorum qui dicerēt:quā de quibus dicerēt: perdiscēdos mo res arbitrabať. Et cum puer adhuc palestricis puerorum ludis in obscurum lo cum a chori magistro constitueretť:ob tēperauit quamuis esset rex decla ratus. Inquiēs tu quidē ut libet facito:ostendam enim nō locis uiros:sed uiris locos honoratos reddi. Idem cū medicus quidā difficiliorē curatio/ nem & eam minime simplicem imperaret:per geminos ait: nō omnino mihi ꝓposita uita est:neq̧ si bona etiā omnia reciperē. At qui præfectus aliquando aræ chalcidicæ butytarum minerue cum a pediculo morderetť: nō se auertit:sed eo ī omniū conspectu comprehenso atq̧ interfecto ad didit p īmortales deos libenter īsidiatorem īterficio uel in ara. Rursum cū alio tēpore puellum ītueretť:qui ex hostio murem traheret:ubi mus ī eum cōuersus detinētis manū momordisset:fugissetq̧:astātibus ostenso mure. Quando illud minimū inquit animal sic eos excipiat:a quibus in/ iuriā patitur:quid uiris faciendū sit:cōsiderate. Volens etiam bellū aduer sus persas uæhemētius aggredi:quo græcos Asiam in colentis liberaret: oraculum iouis dodonæi cōsuluit. Illo uero militādum esse iubente ora

Agesila/ us rex

culū ephoris rettulit:qui cum iussissent Agesilaū etiā delphos petere : & eisdem de rebus numen cōsulere:profectus ad uaticiniū ita īterrogauit.

Apollo

Apollo uideturne tibi quod etiā patri tuo Apolline uero comprobāte le

Tissa/ phernes

ctus īperator ita expeditiones duxit. Cum initio Tissaphernes cum Age silao fœdera metu percussisset regē græcas ei ciuitates liberas dimissurum: deīde accersito pmagno a rege exercitu bellū ei indixisset: ubi minus abi ret ex asia:libēter transgressionē illā peierationemq̧ suscipiēs exercitum mouit perīde quasi ī cariā processurus:ubi cū Tissaphernes copias coge/ ret. Agesilaus soluēs ī phrygiam impetū fecit. Ibiq̧ quamplurimis captis urbibus grādiq̧ pecunia dixit amicis:frāgere fœdera impiū quidē est. At hostium cogitatus fallere nō modo iustum est & gloriosum uerum etiā tum iucundum tum perutile. Equitatu autem diminuto ephesum con cessit:pronunciauitq̧ opulentis si se militia solutos uelent: equum ꝓ se/ se quisq̧ uirumq̧ præberēt. Quare statim pro timidis & diuitibus tum

agamem non

equi tum uiri idonei cōgregati sunt. Itaq̧ dicebat imitari se Agamemno na. Illum enim cum equam bonam accepisset: ignauum diuitemq̧ uirū militia liberasse. Cū uero iussisset captiuos nudos: uēire uēderētq̧ huius

modi prædæ uéditores & uestis quidé emptores pmulti essent at corpo ra quoniá alba & omnino mollia ob delitias ociaq; erát:ea sane tanq̃ iuti lia:nulliusq; præcii deriderét:astás Agesilaus hæc sunt:inquit ꝑ qbus pu gnatis:isti aût quibus cũ pugnetis.Et cũ Tissaphernen ĩ fugá in lydia uer tisset pluribus deletis:in agrũ regiũ incursioné facit. At rex ubi pecuniis ante ad eũ missis Agesilaũ de belli solutiõe rogaret:respondit is pacis ius penes ciuitaté eé:lætari aũt magis locupletádis militibus q̃ seipõ.Ad hæc pulcherrimũ ducere nõ munera græcos ab hostilibus cape:sed spolia po tius p̃dáq; pare.Insup cum Megabates spithridatis filius qui formæ præ státia cæteros áteiret:ad eũ salutatũ osculatũq; accessisset. Videbať.n.dili gi uæheméter:decliauit Agesilaus.Sed posteaq̃ ille adire destitit: eum ul tro quæsiuit Agesilaus:dicẽtibus aũt amicis ipsum esse ĩ causa qui a pul- chri illius osculo se auerterit:quare præ metu illũ minime uenturũ : ubi nõ paꝝ temporis silẽtio secum ipse cogitasset.Nequaq̃ iquit oportet illũ nobis ꝑsuadere:ná uelle mihi uideor rebus huiusmodi ĩperare magis q̃ præpollenté hostiũ urbé ui cape.Melius.n.libertaté tueri sibi q̃ aliis aufer re. Præterea cũ aliis in rebus ueritaté iusticiamq; seruaret existimabat in amicoꝝ negotiis prætextũ esse nimia aduersus eos iusticia uti uelle.Itaq; breuis eius quædá epistola ad Hydriæum cara:qua quendá ex amicis pe teret ita fertur.Niciá si minus ĩiustus é: dimittas:uelim:Sin aũt iniustus: mihi dimittito.In pluribus igitur talé se præstabat Agesilaus.Interdũ ue ro cum expediret ꝑ amicis tẽpore potius utebať.Quare cum aliquando tumultuosius castra mouerẽtur puero cuius amore tenebatur ꝑpter ad uersam ualitudiné đbilitatéq; relicto: & illo quidé p̃cibus eum ac lachry mis ad se reuocáte. Agesilaus conuersus ait : q̃ est difficile miserere simul & sape.At qui hisce ĩ rebus quæ ad corpus attinẽt:nihilo iis q secũ aderát: præstabat : quippe q satietate & ebrietate omnino abstiebat. Somno aũt eo utebať:nõ qui imparet:sed cui a rebus gerẽdis imparetur. Aduersus caloré ac frigus ita habebat:ut solus semp anni tẽporibus utereť. Et ĩter ipsos milites tabernaculũ habés nolebat meliorem lectum: q̃ cuiq; esset. Idq; assidue dicẽdo usurpabat:principis esse non mollicia sed constantia atq; fortitudine priuatis hominibus antecellere.Cum ergo quidá ĩterro gasset qd spartæ ꝑfuerũt lycurgi leges:ut uoluptates:inquit: cõtemptui essent.Ad eũ quoq; qui tũ ipsius tum alioꝝ lacedæmonioꝝ uestis alimé tiq; tenuitatem mirareť:dixit:pro hoc hospes uiuẽdi more libertaté me timus. Ité cũ quis eum hortareť:ut se remitteret:diceretq; ne ob incertũ fortunæ morté aliquando eius rei occasio fieret: at ego ait ita me ipsum consuefacio:ut in nulla mutabilitaté quæram:& eodem instituto uel se- nex utebať. Itaq; cum a quodam rogareť : quare uæhementi hyeme sine tunica circũiret:quo iuuenes inquit imitentur:habentes ii quidem & se nis & principis exéplum. Thasi quoq; cum per ipsoꝝ agrum Agesilaus

Epistola.
agesilaus
Spartæ
Thasi
agesilaus

cum exercitu iter faceret:cum farinam anseres bellaria liba belle cõfecta ac multiplices alias epulas prætiosasq; potiones ad eum misere. Sed ipse farina duntaxat accepta:reliqua qui tulerãt:iussit ad Thasios referrẽt perinde atq; nec ipsis forent utilia.Illis autem præcantibus obtestãtibusq; ut ea acciperet:iussit inter mancipia distribui.Et cũ causam illi pcunctarentur:quoniam inquit nõ eos decet istiusmodi crapulis delectari:qui pbitatem fortitudinemq; exercent. Nam quibus mãcipia capiũtur : ea sunt a liberis hominibus aliena.Rursum Thasii quoniam magnis ab eo beneficiis affectu uiderẽtur:cum & templis eum & diuinis honoribus prosecuti eẽnt:& hac de re legatos misissent. Agesilaus lectis honoribus quos legati ad se tulissent:rogauit an eorũ patria deificandorũ hominũ potestatem haberet:quod cum illi affirmassent:agite ĩquit:facite deos uos ipsos prius:qđ si feceritis:tũ crediturus sum potestatẽ uobis eẽ deificandi etiã mei. Ad hæc cũ eæ græcæ natiões quæ Asiam ĩcolebant : decreuissent in præclaris florẽtissimisq; urbibus eius imagĩes erigere:ad eas scripsit:mei nulla imago esto neq; picta neq; fabricata. Et ĩ asia domum intutus quæ culmen haberet quadratis trabibus:possessorẽ ĩterrogauit: an quadrata apud eos ligna nascerẽtur? qui cũ nõ quadrata sed rotunda naci dixisset. Num igit̃ si quadrata ĩquit essent:rotunda redderetis. Interrogatus etiã quandoq; usq; quo laconici soli cõfinia porrigerent̃ : hasta uibrata quousq;:ĩquit:hæc assequatur. Alio etiã pcunctante quamobrem sparta careret muris? ostẽsis armatis ciuibus hi sunt:inquit:lacedæmoniorum muri. Rursus idem alio quærente nõ lapidibus : inquit:& lignis sed habitantium uirtutibus muri sunt fabricãdi. Insup amicos monebat nõ pecũiis sed fortitudine & uirtute studẽdum esse diuitiis. At cum uellet p milites quicq̃ confestim effici : ipse primus aggrediebatur in omnium conspectu. Gloriabatur aũt magnifice:quod laborãdo cederet nemini:quodq; sibi magis quam aliis imperaret. Et cum quidam qui claudũ lacona ĩtueretur exeuntẽ ad bellum:equum quæreret:non sentis:ait:non fugientibus sed manẽtibus bello opus esse. Præterea quomodo magnam gloriã acquireret:cum quis interrogaret:si mortem inquit cõtempseris. Cum etiam quis percũctaretur:quare spartiatæ ad tibias prælient̃: quo ĩquit: quandocunq; ad numerum: modulationẽq; incesserint: liquido pateat: & qui meticulosi sint:& qui fortes. Atq; persarum regẽ cum beatũ quis diceret:quoniam esset admodum iuuenis:inquit:at ne hãc quidẽ habẽs ætatem priamus ĩfurtunium passus est. Item ubi magna ex parte asiam subiugasset:decreuit aduersus regem ipsum proficisci:quo & otiosum illum & populares græcorum factiososq; duces corrumpẽtem ĩquietum redderet:atq; perturbaret. Sed ubi ab Ephoris acersitus ẽ ob græciæ bellum:quo sparta circundabatur:id enim pecuniæ a persa missæ effecerãt. Agesilaus inquiẽs oportere bonum principem obtemperare legibus ab

agesilaus

Ephori

agesilaus

Asia nauigauit: magno sui desiderio græcis asiaticis relicto. Et quoniam persicus nummus sagittarium haberet ĩpressum. Agesilaus recedens ait se a rege ex asia trigĩta millibus sagittariis exigi. Tot.n. Athenas aduectis per Timocraten aureis daricis & iis in populares ac factionũ principes distributis: tribus insurrexerũt in milites. Ad ephoros aũt respondẽs: hanc scripsit epistolã. Agesilaus ephoris salutẽ dicit. Non mediocrẽ Asiæ regionẽ subiugauimus: barbaros expulimus: multa in ionia arma fecimus. Posteaq̃ iubetis: ut ex edicto ueniã: sequar epistolã: propemodum etiã consequar: nõ enim mihi principatũ gero sed ciuitati ac sociis: & tunc princeps uero principatũ gerit: cũ patiatur a legibus & ab ephoris imperari: aut ab aliis: quicũq; magistratus in urbe fuerint. Ac ubi traiecto hellespõto per Traciã iter faceret: rogauit Barbarorũ neminem: sed ad singulos mittẽs percunctabatur utrũ: aut amicus an ut hostis p eoꝝ solum transiret: & alii qdem amice admittebãt deducebãtq;: sed ii qui troades uocãtur qbusq; Xerxes ut fertur munera dedit ꝑ trãsitus mercede. Ab Agesilao petiere argẽti talẽta centũ & mulierũ tantumdẽ. At hic dissimulatione in eos usus ac dicẽs quid igit᷑ non cõtinuo uenissent accepturi: ꝑcedebat: & ubi cũ iis q essent ĩstructa acie: cõgressus est: uertitq; eos in fugam permults deletis libere transiuit. Et cum idem a macedonum rege per nuncios quæsisset: ac se ille consultaturũ dixisset: ĩquit: consultato igitur at nos iam iter faciemus. Itaq; miratus ille uiri audentiã ueritusq; iussit: ut amicũ esse alloquẽdum. Thessaloꝝ autẽ sociorum agrũ uastauit: quoniã bellarẽt. At q Xenoclẽ ac Scythen amiciciæ causa larissam misit: qbus captis & asseruatis: alii grauiter rem ferẽtes cẽsebãt larissam cingendam castris: hic uero inquiẽs nolle uirorum alterius interitu ne totã quidem Thessaliã capere eos p fœdera liberatos accepit: Item ubi ad corinthũ pugnatũ esse accepisset: & si spartiatarũ q̃paucissimi perierãt: tamen quoniã Corinthiorũ & Atheniensium aliorũq; sociorum magnus numerus interisset: nec lætabũdus uisus est nec elatus ea uictoria: quin grauissime suspirãs heu ĩquit græciæ: quæ tot pdidit intestino bello: q ad uniuersos uincendos barbaros satis extitissent: Pharsalii uero cũ insidiis atq; latrocinijs exercitũ eius uigerẽt: in fugã illos ubi quingẽtis cum equitibus uertisset: statuit trophæũ sub narrhacio: & illa quidẽ uictoria p̃ cæteris oĩbus delectatus est: q̃ cũ ipse p semetipsum equitatũ ĩmisisset: hac una re illos supauit: q equestri plurimũ iactãtiusq; efferẽtur. Ad hæc cũ ei p Diphridã esset a domo nunciatũ: ut cõtinuo præteriẽs in Boetiã impetũ faceret & si maiore apparatu id postea factũ ei ire mens erat: tamẽ ne magistratibus minus paruisse uideret᷑: accersitis uigĩti millibus ex eo exercitu qui ad Corĩthũ militabãt. Boetiã ĩgressus cũ Thebanis cũ Atheniensibus cũ argiuis atq; corĩthiis ad coronã cõgredit᷑: supauitq; utrosq;: tametsi uulnerũ multitudine corpore sibi male cõstaret. Fuit autem ea pugna ut ait

Asia

Xerxes

Thessalia

Pharsalii

Boetia

Atheniẽses

Corĩthii

Xeno/ Xenophon:pugnarum: quas gesserat:omniũ maxima. At qui reuersus
phon domũ nihil omnino nec circa uitam nec circa mores ob huiusmodi res
secũdas uictoriasq̨ mutauit. Item cum uideret quosdam: qui ex alendis
equis aliqui esse uiderẽtur:efferenturq̨ aĩo:ꝑsuasit sorori Cynisce ut ascẽ
so curru certaret in olĩpiacis ludis:qppe qui uellet græcis ostẽdere res hu
Xeno/ iusmodi nullius eẽ uirtutis sed diuitiaꝝ ac sumptus potius. Xenophõta
phon uero sapientẽ illũ secũ habẽs honorifice accersendũ iussit ad pueros edu/
candos lacedæmone & ea instituẽdos disciplina:quæ cæterarũ esset pul/
cherrima tum ĩperare tum imperiũ pati. Atqui alias interrogatus quare
maxime præter alios secundis rebus lacedæmonii uterent̃:quoniã inqt:
præter alios se exercẽt:ut imperantq̨:& pareãt:Lysandro hac luce defun
cto cum multos eo sodalicio congregatos offendisset:quod ille simul ac
ex Asia reuertisset:aduersus Agesilaũ cõstituit:aggressus est eum argue/
re q̨ eiusmodi uiuus ciuis extitisset:orationeq̨ perlecta in quodam reli/
Lysãder cta libro:quam Cleon alicarnaseus scripserat:quamq̨ Lysander recepe/
Cleon ali rat apud populum dicturus & eam quidẽ de rebus nouis & usq̨ de mu/
carnasse/ tanda repub. illam in medium efferre uoluit. Sed cum ex senioribus qui
us dam orõnem ꝑcurrisset:metuissetq̨ eius uim atq̨ grauitatẽ cõsuluit:ne
Agesila/ Lysandrum effoderet:quare obtemperauit Agesilaus:acquieuitq̨. Item
us occultis suis aduersariis palã molestũ se nõ præbebat. Sed opera data: ut
se aliqui sequerentur semper ex iis duces alios declarabat:alios in magi/
stratu habebat. Qui ubi se in dignitatibus improbe auideq̨ gesissent:
proptereaq̨ in iudiciũ uocaret̃:auxiliãs rursus atq̨ assistẽs & familiaris il
loa sibi efficiebat:& ĩ suã beniuolẽtiã traducebat. Itaq̨ nemo ipsi aduersa
Asiatici rius erat r̃liquus. Quidã eum rogauit:ut ad Asiaticos scriberet hospites
quo ius suum cõsequeret̃:at mei inqt hospites quæ iusta sunt faciũt spõ
te:sua uel nihil me scribente. Ostentabat ei quidã urbis murũ munitum
& ualide admodũ effabricatũ interrogans:an pulcher sibi uideretur:me
dius fidius inquit pulcher:at nõ quẽ uiri:sed quẽ mulieres inhabitẽt. Et
cum megarensis quidã de urbe aduersus eum gloriaretur:adolescens ait
uerba tua multa ui egent. Rursum quæ alios intuebat̃ mirari:ne nosse q
Callipidẽs dem uidebat̃. Ac aliquãdo Callipides tragœdiaꝝ histrio cum nomine &
histrio gloria ĩter græcos clarus tum ab omnibus celebratus primũ quidem ei
occurrit:salutauitq̨ deinde arroganter sese ĩter ambulantes iniiciẽs ostẽ
tabat se regi putans is quidẽ for̃ ut aliqua benignitate atq̨ comitate exci
peret̃:ad postremũ uero ait nõ admodũ me agnoscis o rex nec q̄ sum au
Agesila/ disti? Sed agesilaus ubi in eum respexisset:at non tu es inqt Callipides il/
us le nicelicta. Sic enĩ lacedæmonii mimos uocãt. Rursus cũ a quopiã ĩuita
ret̃ ad eũ audiẽdũ q̄ lusciniæ uocẽ imitaret̃:noluit ĩquiens: ꝑsæpe ipsam
audiui. Menecrates medicus quoniã desperatæ quædã curationes ei ex
Iuppiter sententia cesissent. Iuppiter est appellatus:hoc ãt noĩe ĩportunius utẽs cũ

ad Agesilaum quoq; sic aliquando scribere ausus esset. Menecrates Iupiter regi Agesilao saluté dicit: hic reliq̃ nequaq̃ lectis rescripsit. Rex agesilaus menecrati sanitaté dicit cũ Conon & pharnabazus regia classe maris potiti maritimas laconici soli oras obsiderent: & atheniensium urbs muro cincta esset: datis a Pharnabazo peccuniis pacé cum rege lacedæmonii fecere: misseruntq; ciuem ad Teribazum Antalcidan q Asiaticos illos græcos: pro quibus agesilaus bellũ gesserat regi traderet. Qua ex re perperam accidit infamiæ huius Agesilaũ nequaquam esse immunem: erat enim ei antalcidas inimicus qui omni ui opeque pacem egit: perinde atq; agesilaus amplificar̃tur bello: fieretq; & clarissimus & maximus. Qui etiá ad eũ q dixisset lacedæmõios sequi medos: respõdit potius medos sequi lacedæmonios. Interrogatus etiam aliquando utra uirtus eét melior fortitudo ne an iusticia: nulli usui fortitudinem: inquit: esse absé te iusticia: quod si iusti omnes forent: nihil fortitudinis indigerent. Et cum ii qui Asiam incolebant persarum regem magnum appellare consuessent: quid autem ait ille me maior é: ni & iustior temperatiorq; sit? Dicebat etiam eos qui Asiá incoleret: liberos quidé pessimos: seruos aũt bonos esse. Idé interrogatus quo pacto maxime quis gloriá apud hoíes queat assequi: si loquať inquit optima: agat etiá pulcherrima. Impatoris auté dicebat opus esse: ut audétia in hostes & beniuolétia in subditos uteretur. Ac pcunctante quopiam quæ ná foret discéda pueris: hæc inquit quibus uiri usuri sint. Idé cuiusdam causæ iudex cum apte ab accusatore dictũ esset: defensor aũt qui inepte respõdisset: ad singula diceret: Agesilae decet regem auxilio esse regibus: & ædes inquit: siquis tibi euerterit: & uestimétũ siquis abstulerit: expectares ne aut architectum aut qui uestimétũ texuit tibi auxiliũ datũ ire. Et cũ epistola a rege persarum post factam pacem esset ad eum delata quam una cũ Callia lacedæmonio perses tulerat: de hospitalitate atq; amicicia: haud accepit inquiens: regi nũciaret minime opus esse: ut priuatim epistolas ad se daret. Nam si amicum se Lacedæmoniis Græciæque beniuolum liquido præstaret: futurum etiam Agesilaum uæhementer ipsi amicum: quod si depræhensus fuerit insidias tendere: ne si multas etiam epistolas accepero: credat me sibi amicum fore. Præterea cum mirum ĩmodũ filios amaret: fertur canna una cum paruis pueris tanq̃ equo ascensa domi ludere solitus: uisus auté ab amico quodam rogauit: ne cui prius id diceret: q̃ ipse filios genuisset. Ité cum bellis continuis thebanos premeret: & uulnus tandem excepisset in prælio. Anatalcidá dixisse aiunt: pro præceptis ipsis mercedé recipis a thebanis: quippe quibus ne uolentibus quidem nec scientibus pugnandi doctrinam tradidisti. Nam uero thebanos ipsos sui ipsorũ tunc bellacissimos factos perhibent: quoniam multas in eos experitiones lacedæmonii egissent. Quare lycurgus quoq; antiquus ille in his legibus

Epistola
Conon
Pharnabazus
lycurgus

quæ eo rhetræ uocatæ sunt:quoniam essent oraculo sancitæ: uetuit sæ/pius aduersus eosdé militandú:ne bellandi peritiá discerent. At ubi angi cõtinuis expeditiõibus socios audisset:quoniá lacedæmonios qui pauci essent ipsi tam multi sequerent:uolens Agesilaus eorú multitudiné ar/guere iussit:ut socii oés sederét iuicem mixti:at lacedæmonii separatim soli:dein proclamauit primos surgere figulos qui ubi surrexere:pclama uit secundos surgere ærarios mox fabros deinceps etiam architectos & singillatim alias artes.Itaq3 oés prope socii surrexere lacedæmonio℞ aút nemo:phibita enim iis erat oparia disciplina sordidæ artis ita subrid ens Agesilaus ĩtuemini:ait uiri socii quáto pluris milites q̃ uos emittimus: In leuctréſi pugna cú multi lacedæmonii fugissent: qui legitimis pœnis erant obnoxii:ephori uidétes urbé uiris orbatá militibus egere:uolebát eam ignominiá soluere legesq3 seruare:eligút igitur legúlatoré Agesila/um.Is auté accedens in publicú nõ ego:ait sim legú lator aliorum legum. Ná neque latis addere quicquá possim neq3 auferre neque mutare. Sed pulchre res habuerit:si quæ nobis leges sunt: his a die postero ius fuerit.

Epami/nondas Thebani Mátinea

Cú Epaminondas tanto cú terrore fluctuq3 irruisset:tum thebanis tum etiá sociis ea uictoria exultátibus:urbi tamé Agesilaus ĩperauit:q̃uis pau ci in urbe essent:reuerti Epaminondá coegit. At in ea pugna quæ ad Má tineá est gesta:ĩperauit lacedæmoniis:ut aliis omissis unú Epaminondá oppugnarét:solos inquiens mentis cõpotes & fortis esse & uictoriæ au/ctores.Si hunc igitur e medio sustulerimus:facillime alios captiuos fore Nam & amétes esse ac nullius prætii:id quod etiam accidit.Nam iam ui ctoræ Epaminõda & lacedæmoniis fugientibus cú is uerteretur suosq3 uocaret:quidá ex lacedæmoniis eum lœtaliter percussit. Cú cecidisset: a fuga reuersi qui cum Agesilao erant:æqua uictoria pugnarunt:cú & the

Thebani agesilaus ĩ ægyptú pficiscit

bani longe deteriores:& lacedæmonii lõge meliores apparuissent.Spar/ta cum pecuniarú ad bellum indigeret:ac peregrino stipendio alleretur: in ægyptú Agesilaus proficiscitur a rege ægyptiorú mercede accersitus: Sed propter uestis uilitaté indigenis contemptui erat. Expectabát enim uisum ire spartæ regem sicuti persarú corpore magnifice ornato perpe/ram ii quidem de regibus sentientes.Itaq3 iis breui Agesilaus ostédit ma gnificentiam atq3 laudem elatione animi & fortitudine parari oportere Sed cum eos quos erat missurus in prælium:timidos ad imminens pe/riculum tum propter multitudiné hostium:erant enim ducenta millia hominú:tum ppter militum suorum paucitaté:decreuit ante congres/sum sacrificium facere cæteris ĩsciis.Et ad leuam substrata manu uicto riam subscripsit:& acceptum ab augure iecur imposuit in subscriptam manú:quo satis temporis detéto perinde quasi ambiguú se ac dubium simulabat:quoad littera℞ notæ iecori compræhésæ ĩpressæ sunt: & túc cõmilitonibus ostendebat:inquiens deos ĩmortalis ex rebus scriptis ui/

ctoriam demonstrare. Securam igitur coniecturā ad uictoriam habere uisi audēter in pugnā eunt. Hostibus autē eius castra propter multitudinem uallo cingentibus: ac Nectabio: cui auxilio erat: egrediundū pugnādūq; hortante inquit nō esse hostes impediēdos q ipsis se pares uellent. Et cū adhuc pars restaret ad coniungendū uallum: interim suos quot reliq erant: īstruxit & æquo marte dimicans illos fugauit: ac paucis cū militibus suis magna hostiū peracta cæde pecuniā grandē ad urbē misit. Ex ægypto in patriā remigās ac moriens suis præcipit: ut nec fictā nec pictā nec fabricatā corporis imaginē facerent. Nā si qd' præclarū opus a me gestū est: hoc erit monumētum mei: sinaūt nullā ne oēs qdē statuarii quorū opa ī sordibus uersantur: & cōtēnendis artibus pstare id quiuerint.

a Gesipolis Cleōbriti filius cū qdam dixisset Philippū diebus paucis olyntū euertisse: p deos inqt: aliā talē urbē lōge maiore tpe nō ædificabit. Alius cū dixisset eū cum florētioribus uel regē fuisse obsidē & nō filios nec uxores ipsorū haud inqt iniuria: decet.n. nosipsos nostra errata ferre. Idē cum domo catulos uelet accersere: ac dixisset quispiam exactio ab iis nō est: nec.n. uirorū inquit exactio fuit antea: quæ nunc est. Agesipolis

a Gesipolis Pausaniæ filiū cū atheniēses megarēsiū ciuitatē acciperēt ad eas iudicādas lites: q̄ inuicē ipsis aduersus eū essent. Turpe ē ait o atheniēses ductores græcorū megarēsibus cedere ī dignoscēdo iure. Agesipolis

a Gis Archidami filius cū aliquādo Ephori dixissent pficiscere ī huius pr̄iam: adolescētesq; tecū habe. Te.n. hic ipse in arcē ducet & qui fieri ait: cōuenit o Ephori tot huic iuuenes credere: q suā patriam pdat? Interrogatus quoq; quæ maxime disciplīa spartæ coleret: cognoscere īquit & gerere & ferre imperiū. Et aiebat nō oportere lacedæmonios interrogare: quot essent hostes: sed ubi eēnt. Ad Mantineā cū prælio dimicare cū hostibus quoniā plures essent: phiberetur: ait cū multis congrediendū illi eē q multis uellet īperitare. Idē cū a quodā quereret quotnam eēnt lacedæmonii quot satis sunt: īquit q improbos ppulsent. Atq; ad corinthiorū muros eū trāsiret: & eos cū altos ac munitos: tū in multū spatii ptēsos intueret quæ ait hæc sunt mulieres: q̄ locū hunc incolunt. Sophista quispiā cū dixisset orōnem esse rerū oīum optimā. Itaq; si tu ait taces: nullius ex prætii. Præterea ut argiui posteaq̄ eēnt superati: rursum ei audacius obuiā facti sunt: Vidēs trepidationē suorū audete ait: o uiri nā ubi nos uictores horremus: qd illos facere cēsetis quos uicimus? Itē ad Abderitarū legatū ubi locutus is multa fecisset dicēdi finē: interrogaretq; qd nā ciuibus nūciaret? Me respōdit tantū tēporis tacitū audisse: q̄tum tibi fuit ad dicendū opus. Elios qbusdam laudātibus qd' ad olympiacos ludos iustissimos se præstarēt: & quid nam ait: magnum aut mirandū faciunt: si ī annis quinq; uno dūtaxat die iusticia utunt. Ad eos quoq; q dicerēt quosdā ex alteris ædibus ipsi inuidere: ppterea ait & sua illis mala &

Agis — Mātinea — Sophista

ad hæc tum mea tum amicorum bona dolori erũt. Et cõsulẽte quopiã: digressum fugiẽtibus hostibus dandũ esse: & quo ĩquit si aduersum eos q præ metu fugiũt: nõ pugnamus. cũ iis pugnabimus: q ob fortitudinẽ manẽt? Insup cũ apte quidã de græcoꝝ libertate: sermonẽ inferret: rem sane nõ ignobilẽ sed factu difficilẽ: o hospes ait: tua uerba & uiriũ indigẽt & pecuniaꝝ. At qui dicente quopiã Philippũ eis inaccessibilẽ græciã fa/

Perinthii ctarũ: nobis satis ẽ inqt hospes in nr̃o uersari solo. Legatus perinthioꝝ cũ lacedæmona uenisset: lõgiore or̃one utebat᷑. Vt aũt fine dicendi facto Agin rogauit: qd esset perinthiis renunciaturus? Quid inqt: aliud q̃ q̃ tu uix finẽ dicendi feceris: ego uero taceo. Idẽ cum solus legatus uenisset ad

Philippũ Philippũ: cũq; Pphilippus dixisset: qd hoc? solus uenisti? Etenĩ ad unũ re spõdit. Et cũ ex senioribus qdã intuẽs solutis priscis alia q̃dã flagitiosa in/ duci iura dixisset ad eũ iã ĩgrauescẽtẽ. Quare supna iã spartæ fierẽt infer/ na: iocãs inqt ꝑ rõne ita res accidere: si hoc fit: etenĩ cũ ego puer eẽm a pa tre audiebã quæ supiora extitissent: ĩferiora apud ipsos effecta aiebat aũt pr̃em puero sibi hoc etiã dixisse: ꝑpterea mirãdum nõ esse: si posteriora prioribus essent deteriora: sed sicubi meliora ac similia. Atq; ĩterrogatus quomodo quis in libertate perseuerarit: si mortẽ inquit cõtẽpserit.

Agis iu/nior demades a – Gis iunior cum Demades diceret enses laconicos propter breuita/ tem a circulatoribus absorberi. Attamen: inquit: lacedæmonii ensi bus hisce hostes assequuntur. Ad improbum uero hominẽ interrogan tem sæpius qs eẽt optimus spartiata: q tui dissimillimus sit: respõdit.

Agis rex Ephori a Gis ultimus lacedæmonioꝝ rex ĩsidiis cõpræhẽsus & cõdemnatus ab ephoris cũ ĩ dicta causa ad suspẽdiũ agit᷑: ĩtutus quẽdam ex mini stris flẽtẽ desine ĩquit: hõ tu sup me flere & enĩ sic inique ac iniuste piens sum me ĩterimentibus melior: qbus dictis ultro laqueo ceruicẽ tradidit. Cum parentes eũ rogarẽt ut sibi ad iniusti quippiã eẽt adiutor aliquãdiu cõtradixit. Sed ubi urgerẽt: ait: q̃diu apud uos fui: nullã tenebã iniusticiæ notionẽ: at posteaq̃ me pr̃iæ tradidistis huiusq; legibus: itemq; iusticia ac probitate pro uiribus erudistis: hæc enitar & non uos sequi: & quoniam uultis me quæ optima sunt agere: optima uero sunt: quæ iusta fuerit cũ homini priuato tũ lõge magis pricipi: q̃ uultis agã: q̃ dicitis omittã.

Alcame/nes Teleclus a Lcamenes telecli filius: querente quodã quonam pacto regnũ opti me quis seruauerit: si multi ait: lucrum non fecerit. Alio etiam per/ cunctante q̃obrem a Messeniis munera non acceperit: quoniam si acce/ pissem ĩquit: cum legibus pacẽ agere nequiuissem. Item cũ quis dixisset eum parce uiuere: cum tamen satis magnam substantiã haberet. Pulchrũ enim est ait: qui plura possideat eum uiuere ꝑ rõne non pro libidine.

Anaxan/dridas Ephori a Naxãdridas leontis filius ad eum q intolerabiliter turbaret᷑: mole/ stissimeq; ferret: q ex urbe exularet: o uir ait: optime ne urbem exu lans horeas sed iusticiã. Idẽ ei q ephoris opportuna loqueret᷑ uerũ plura

q̃ ſatis eſſet:nõ opportunæ ait opportuno uteris.Et cũ quidã percũctaretur:cur mácipiis agros traderét:& nõ ipſi colerent:quoniá inquit nõ horum nos cultores:ſed ut nos colerét ea cõparauimus. Ité cũ alius diceret gloriá obeſſe:& ꝙ is liber foret:qui felix futurus eét:ſic ait iniuſta ꝑpetrãtes ſecundú orationé tuá felices eént. Ná quo pacto ſacrilegiis iniuſticiæue obnoxius gloriæ ſtudeat? Interrogáte aũt alio quare ĩ bellis ſpartiatæ audéter pericula ſubeũt:quoniá ut oportet:inquit:& nõ quéadmodum alii metuétes de uitæ cõditione meditamur.Ad hæc cũ a quodam rogaretur:q̃obré necis cauſas diebus pluribus ſeniores iudicát:& q̃uis quiſpiá effugerit:nihilo tamé minus é legibus obnoxius pluribus:inquit:diebus iudicát:quoniá de morte q errauerit:iis cõſiliũ mutare non licet:legibus aũt obnoxiũ eé oportebit:quia ſecũdum hác legé liceat melius cõſultare.

a Naxáder eurycratis filius quopiá percunctante quare pecunias nõ coegerunt in æráriũ:ne inquit:cuſtodes eaꝝ qui fuerít corrũpant. anaxáder

a Naxillas ad illũ q mirabat':cur ephori nõ aſſurgerét.Regibus:ꝑſertim cũ ſint a regibus cõſtituti:eadé inqt cauſa q̃ ét ephoros gerũt. Anaxillaſ

a Nd roclidas lacon debilis & inutilis crure inter bellatores ſe locauit Itaq; inhibituri quidá moti ſunt:ꝓpterea ꝙ eſſet infirmus: At non eum ait:qui fugiat:ſed qui maneat:opportet cum hoſtibus pugnare. Androcli das

a Ntalcidas cum in Samothratia initiaretur:interrogatus a ſacerdote quid dirius in uita perpetraſſet.Si quid inquit: mihi huiuſmodi actum eſt:ipſi dii cognoſcent.Et cum athenienſis quidam indoctos Lacedæmonios uocaret:ſoli igitur nos:ĩquit:nihil mali a uobis didicimus. Item cum alius Athenienſis ad eum dixiſſet. Verũtamen a Cephiſo nos ſæpe uos fugauimus.At nos inquit:ab Eurota uos nũquam abegimus. Præterea interrogatus quopacto maxime hominibus placere quis poſſit:inquit:ſi cum iis iucundiſſime loquatur:aſſiſtat autem utiliſſime. At qui Herculis laudationem cum ſophiſta quidam eſſet lecturus:quis enĩ ait: eum uituperat.Ad ageſilaum quoq; qui a thebanis eſſet ĩ pugna uulneratus doctrinæ ait:mercedem a thebanis recipis : quibus nec uolentibus nec ſcientibus pugnandi doctrinam tradidiſti. Videbantur enim cõtinuis Ageſilai in eos expeditionibus pugnaces effecti.Idé ſpartæ muros Iuuenes ipſos dicebat eſſe:cõfinia uero ſpiculorum cuſpides . Inſuper ad eum qui percunctabatur:quid breuibus ſicis lacedæmonii in bello uerterentur:quoniá inquit cum hoſtibus comminus dimicamus. Antalci das

a Nthiochus Ephorum gerés ut accepit Philippum Meſſeniis dediſſe agrum.Interrogauit:an etiá uires eis præbuiſſet : quibus ꝓ agro pugnantes ſuperiores forent. antiochꝯ Philippꝯ Meſſeni

a Rgeus quibuſdam non ſuas ſed alienas quaſdam uxores laudantibus per deos: inquit:de honeſtis ꝓbiſq; uxoribus nihil temere dicendũ eſt.Ná quales oĩo ſunt:illis ſolum manifeſtũ eſſe:qui una uiuunt Argeus

at reliquos ignorare. Idem cum per Siciliæ Selenunta sibi aliquando iter esset: intutus quodã in monumento eulogium hoc inscriptum.

Eulogiũ

Hoice Selenuntos sub portas quando tyrannum.
Extingunt olim: mars ferus abstulerat.

Iure inquit iteristis: qui ardentem tyrannida extinguere temperaueritis: contra enim dimittendum fuit ipsam omnẽ concremari.

Aristo

a Risto laudante quopiã illud Cleomenis respõsum qđ interrogatus quid bonũ regẽ facere oportet: respõderit & amicis benefacere: & malefacere inimicis: & q̃to inqt melius fuerit o uir optime & amicis benefacere: & inimicos reddere amicos: Quod qdẽ respõsũ &si oĩum snĩa socrati dať: tamẽ ẽt referť ĩ aristonẽ. Ad hæc cũ qs pcũctareť: quotnã eẽnt uniuersi Spartiatæ: quot iqt satis sint ad arcẽdos inimicos. Itẽ cũ a quodã eoꝝ atheniẽsiũ laudatio legereť quos lacedæmonii occiderãt: cuiusmodi igiť nostros ait esse censes: a quibus ii uicti sunt.

Archidamidas

a Rchidamidas ad eũ q charilaũ laudaret: qđ æque ĩ oẽs mitis ac mãsuetus extitisset: & qũo inqt iure qs laudeť: si ĩ iprobos quoq͛ mitẽ se p̃stiterit. Et hæcatæũ sophistã quodã uituperante: qđ in ipsoꝝ cõcenationẽ conuiuiumq͛ admissus nihil locutus sit. Ignorare mihi uideris: inqt: eum qui artẽ dicẽdi nouit: etiã tempus dicẽdi nosse.

Archidamus

a Rchidamus Zeusippi filius qspiã quæsisset: qnã spartæ p̃essent: leges inqt legitimaq͛ principia. Et ad illũ q Citharœdũ laudaret: atq͛ eius uim admirareť. O uir optime ait: qs abs te honos ꝓbis uiris retribueť: q̃doquidẽ Citharœdũ ita laudibus efferas. Idẽ cum qs ei psaltẽ comẽdaret inqens: hic bonus psaltes est: at hic apud nos qdẽ est ait ad ius faciendũ bonus coquus: perĩde q̃si referret nihil siue ex instrumẽtoꝝ sono siue ex obsonioꝝ ac brodii apparatu uoluptas efficereť. Atqui interrogatus cur paruis adeo sicis uterentur: q͛ præ aliis inqt ꝓpius hostes accedimus. Et cũ ab iprobo quodã esset ĩterrogatus: qnã foret Spartiataꝝ modestissimus: q tibi respõdit dissimillimus sit. Idẽ cum qs suaue uinũ ei pollicereť: nõ est inqt opus: nã & plus erogabiť: & quæ ad fortitudinẽ attinẽt: inutiliora faciet. Præterea Corĩthioꝝ urbẽ adortus cũ exercitu uidit ex pomerio lepores surrexisse. Itaq͛ ad cõmilitões ait: facillime a nobis hostes capiẽtur. Cum a duobus quoq͛ arbiter acceptus esset: eos actos ĩ sacellũ calciœcæ Mineruæ ut iudicatis starent: adiurauit. Qui ubi iurassent: ait: iudico igiť: ne uos prius sacellũ egrediamini: q̃ quæ ĩuicem uobis cõtrouersiæ sunt: solueritis. Insup cũ ad eius filias Dyonisius Siciliæ tyrãnus p̃ciosos misisse amictus nequaq̃ accepit inquiens: metuo ne puellæ hisce ĩdutæ uideanť mihi turpes. Filiũ aũt ĩtutus cũ atheniẽsibus effrenatius pugnantẽ ait: aut adde uiribus: aut animositati adime.

Corĩthii

Diõisius tyrannus

Archidamus

Cheromia

Epistola

a Rchidamus Agesilai filius cum a Philippo post Cheromiæ pugnã asperiorem accepisset epistolã: ita rescripsit: Si umbrã tuam metiri

uolueris:haud nũc maioré eã iuéies:q̃ esset ante uictoriã. Idé iterrogatus q̃to spartiatæ solo dominarét:q̃tumcũq3 respõdit asta assequerét. Periã Periãder
der quoq3 medicus illustris arte laudatissimusq3 iprimis cũ iepta poema ta scriberet qd tãdé piãder ait:p gratioso medico malus poeta uocari cu pis. Atq3 i eo bello qd aduersus Philippũ gerebat:qbusdã cõsulétibus eé pcul a domo pugna cõgrediendũ:at nõ hoc iquit itueri oportet sed an pugnando hostibus pstabimus. Ad eos quoq3 ad qbus quo tpe plio archi damas supasset:efferebat laudibus:melius iquit eét:si eos prudétia poti us q̃ uiribus uicissemus:Et quo tpe irruptiõe i Archadiã facta accepisset archadia
ælios auxilium iis ferre:ita illis scripsit. Archidamus æliis. Quiescere pul chrũ é. Idé i pelopõnésiaco bello pcũctantibus sociis quãtũ pecuniaq3 fo ret satis:rogãtibusq3 ut tributa terminaret:bellum iquit ordiata nõ q̃rit. Agesilai uero catapultã itutus cũ primũ ex sicilia eét aduecta: o hercules catapulta
exclamauit piit uiri uirtus. Et quoniã græci i his fœderibus q̃ cũ antigo Sicilia
no & cratero icta fuerant:rescindendis ei obtemperare nollét nec in liber tatem se uendicare: q̃ si molestior lacedæmoniorum futurus esset q̃ Ma cedonum principatus:pecudem ait eandem semp sonare uocem homi nem uero & multas & uarias quousq3 animi sententiam absoluerit.

a Stycratidas cũ quidã ei dixisset posteaq̃ agis rex est pugna apud ma Astycrati
gnam urbem ab antigono superatus. Quid facietis o lacedæmõii: das
an macedõibus seruietis: respõdit:quid uero possitne nos antipater pro sparta pugnantis ab interitu prohibere.

b Ius insidiis ab Iphicrate atheniensium prætore circunuentus:inter Bius
rogatusq3 a militibus quidnam esset faciundum. Quid enim aliud inquit:q̃ uos saluti consulere:me uero pugnando interire.

b Rasidas muré i Caricis cõphésum cũ eét ab eo morsus:dimisit: ide Brasidas
ad astãtes cõuersus iquit:nihil é ita puũ q̃ si audeat iiuriã ppulsare: nõ se saluũ efficiat. Et cũ i pugna q̃dã p clipeũ eét iaculo ictus:hasta e uul nere educta hac ipa hosté iteremit. Cũq3 iterrogaret:quonã pacto uulne ratus eét:me respondit clipeus pdidit. Idé cũ a quopiã hortaret ad sophi stã audiendũ iterrogauit hortatoré:qdnã ille hostésurus foret:& cũ ille respõdisset laudationé herculis:ait Brasidas:quis.n.deũ hũc uitupat. Atq ad bellũ egressus scripsit ephoris:q̃cũq3 sum detrimenta ac pnicié illatu rus belli gerã:aut moriar Sed posteaq̃ is forte occidisset græcis traciæ li beratis legati q lacedæmõa missi fuerãt:eius matré argileõida adier quos cũ illa iterrogasset primũ:an brasidas pclar dié obisset: ac laudibus ii bra sidã efferrét:dicerétq3 nullũ spartæ aliũ talé eé:Ignoratio uos:inqt:hospi tes tenet. Nã q̃q̃ brasidas uir bonus fuit:multos tñ hét spta illo melioris.

d Amonidas cum a chori magistro in ultimam chori parté locatus Damoni
esset Recte profecto inquit: o ductor chori excogitasti: quo pacto das
quoq3 inhonoratus locus honorabilis fieret.

Damis d Amis ad ea quæ scripta erant de faciundo decreto: quo alexãder de
us esset:concedimus ait:alexandro si uelit deum uocari.

Damyn- d Amyndas cũ philippus ĩ pelopõnẽsum irrupisset:ac dixisset qspiã la
das cedæmõii sunt magnis ꝑpemodũ ærumnis obnoxii:ni redierit cũ
Philip- philippo ĩ grãm:effœmĩate ĩquit ærũnaꝝ possumus pati morte cõtẽpta.
pus d Ercillidas cũ pyrrhus eẽt cũ exercitu ĩ spartiataꝝ solo:legatus ad eũ
Dercilli missus ĩpante Pyrrho ut aut regẽ suũ cleonimũ recipẽt : aut futuꝝ
das eẽt ut cognoscerẽt se fortiores alioꝝ eẽ nemĩe:apte rñdit: siqdẽ đus es ha
Pyrrhus ud metuimus:nullã.n.ĩiuriã facimus:sin aũt hõ nob certe nõ ex melior.
Demara d Emarathus cũ Orontes aspius cũ eo esset collocutus ac dixisset qdã
thus aspe te Demarathe Orõtes ẽ usus:nihil ĩqt:ĩ me đliqt:nã q ad grãm
Orõtes sermonẽ habẽt detrimẽtosi sunt:nõ q inimice ac maliuole: Item cũ quis
ĩterrogasset:cur qui apud spartiatas abiecerint clipeos:ignominia notan
tur. Quod si galeas thoracasq; abiecissent: nõ notãt:quoniã iis ĩquit sui
ĩpoꝝ gratia induunt:at clipeo cõmunis ordinis causa.Psaltẽ quoq; cũ au
diret:nõ malus ait nugator uidet mihi.Et in quodã cõsessu ĩterrogatus
utrum ob stulticiam an ꝑpter inopiam uerboꝝ taceret : at stultus ĩquit:
silere nõ potest.Insup cum quis ĩterrogasset:quare cum rex esset:a sparta
exularet:quoniam leges:ĩquit:sunt ea potiores.Et cum pses quidam ob
corruptelæ frequẽtiam eius amatũ pueꝝ abduxisset diceretq; : o lacõ tu
um amatum puerum sum uenatus p deos inquit nequaquam ipse uena
Perses tus es:sed emisti potius Cũ quidã etiã Perses defecisset a psarum rege : &
suasionibus demarati reuertisset:cumq; eum rex eẽt interempturus:tur
pe quidẽ foret o rex ait: quod quo tempore tibi inimicus fuerat : de eius
defectione supplicium sumere nequiueris:quãdo autẽ amicus effectus ẽ
uiꝝ ĩterficias.Ad illũ uero q regi parasitaret: ac sæpius cauillaret ĩ ipum
de exilio:nõ tecum hospes ait:pugnabo: nam uitæ ordinem consumpsi.

Empꝑes e Mprepes ephorus phyrmidos musici e nomen chordis duas bipen
ne excidit inquiens:noli musicam deprauare.

epænetus e Pænetus aiebat oĩum & delictoꝝ & criminũ mẽdaces eẽ auctores.

euboidas e Vboidas quosdam audiens qui alienam uxorem laudarent iis mi-
nime assentiebatur inquiens:nullum omnio uerbum de uxorio in
genio apud externos esse oportere.

Eudami e Vdamidas Archidami filius.Agidosq; frater uiso ĩ Acadmia Xeno
das crate iã seniore:q cũ familiaribus disputaret: ĩterrogauit q nã senex
esset: cui cũ a quopiã respõsum eẽt illũ eẽ & sapiẽtẽ uiꝝ & ex eoꝝ nume
ro:q uirtutẽ quæreret:& quãdo ĩquit ea utet:si nunc quærat? Idẽ cũ phi
losophũ audisset:q bonũ imperatorẽ solum sapiẽtẽ esse dissereret:oratio
quidẽ ait:mirabilis ẽ:sed qui dicit:minime credẽdus:nõ.n. eum tuba cir
Xenocra cum obstrepuit.Atq; Xenocrates cũ ad ꝑpositã questionẽ diseruisset:fi-
tes nemq; fecisset:aderat Eudamidas:sed cũ qdã ex suis dixisset: cũ nos adsu

mus:tũc finẽ dicẽdi fecit. At pulchre inquit:si quidẽ hæc dixit:quæ opus erat cũq; is dixisset:at pulchrũ fuerat audirẽ. Num etiã ad istũ ait:cum cænatus fuerit. Veniamus:& ut iterũ cænet rogemus? Idẽ a quopiam iterrogatus cur ciuibus ipsis bellum aduersus Macædonas decernẽtibus : quietẽ agere ipe tẽptet:respõdit:quia mihi opus non ẽ mẽdacii istos arguere. Et cũ quis palmas de psis susceptas afferret:ad bellũq; hortaretur:ignorare mihi uideris:ĩquit:quasi idẽ sit eum q mille pecudes suparit : cum lupis quĩquagĩta pugnare. Ad hæc cũ psaltes quidã secũda fortuna usus eẽt:interrogatus cuiusmõi is sibi uideretur:magnus ĩquit pua ĩ re đmulsor. Præterea cũ quis athẽas laudaret:ait & qs hãc ciuitatẽ digne laudarit:quã nemo etiã uictor dilexit? Argiuo aũt quopiã dicẽte laconas pegrinatiõe deteriores reddi:quippe q a patriis legibus excedãt:at uos ĩquit pfecti spartã nõ deteriores sed meliores potius reddimini. Et cum pclamasset. Alexander in olympia exulibus omnibus præter thebanos reditum in patriam patere:proclamatio ait o thebani infortunata quidem est uerum gloriola:solos enim uos alexander metuit. Iterrogatus quoq; quamobrem ante pericula musis ĩmolarẽt: quo bonis ĩquit uerbis actiones cõtingãt. Psaltis Alexãder Olympia Thebani

e Vrycratidas anaxandridis filius percunctante quopiam quamobrem ephori quottidie de contractibus iura reddunt:quo etiam inquit inter hostes inuicem nobis fidem habeamus. Eurycratidas

z Euxidamus cum quis pcunctaretur:cur de fortitudine leges sine scriptis seruarẽt:nec scriptas illas iuuenibus legendas darent:quoniam assuefaciendi sunt:ait:ut probis actionibus potius q̃ scriptis attendãt. Idẽ ætolo quopiam dicẽte iis qui probitate uti possent bellum esse paci præferendum. Ne quaq̃ per deos ait: sed hisce mortem uitæ anteponẽdam. Zeuxidamus

e Rondas cum athenis esset:audissetq; damnatum ocii quẽdam:iussit eũ ostendi sibi:qui multa libero digna homine damnatus foret. Erondas

t Hearidas cum ensem cote subigeret interrogatus an acutus esset inquit acutor calumnia. thearidas

t Hemisteas prædixit leõidæ regi futuram ipsius cõmilitonumq; ad thermophylas interniciõem. Erat enim uates. Cum autẽ a leonida mitteretur lacedæmona prætextu quidem:ut futuros casus nũciaret : re autem uera ne ipse quoq; periret : nequaq̃ est passus:quippe qui diceret: ego ad pugnandum sum missus non ad ferendum nuncium. Themisteas Leõidas Thermophyle

t Heopõpus ad illũ qui interrogarat:quo pacto regnum quis securissime tueretur:respõdit:si participes amicos iustæ licẽtiæ auctoritatisq; fecerit:& ne subditi afficiantur iniuria: p uiribus puiderit. Et ad hospitẽ qui diceret etiam apud ciues suos uocari se laconum studiosum:melius inquit:esset tuorũ te ciuium q̃ laconum studiosum uocari. Atqui ælidos legato ĩquiente se ob id solum a ciuibus suis missum: q solus laconicum uiuẽdi morem adamasse. Et utrum ait o ælie tua ne an aliorũ ciuiũ Theopõpus Aelis

uita melior eſt. Qui ubi ſuam meliorem eſſe reſpõdiſſet. Quoniam igiť
inquit modo hæc urbs ſeruari queat: ubi in magna multitudine unus ẽ:
duntaxat bonus. Item quopiam dicente propterea ſeruari ſpartam: quia
reges ſcirẽt imperare: minime ait: ſed eo magis quod ciues ſcirẽt parere.
Pylii Et ad pylios q̄ maioris ei honores decreuiſſent: ſcripſit: mediocris hono
res tẽpore augeri: ĩmoderatos aũt euaneſcere. Ad hæc cũ quis murum ei
oſtẽtaret: pcũctareť q̃: an & firmus & altus eẽt: minime ĩqt ſi mulieꝝ ſit.
Thericy- t Hericyon e delphis ueniẽs uiſis ĩ Iſthmo philippi caſtris: q̄ ãguſtias
on cepiſſet: malos ait ianitores uos o corinthii peloponnenſus habet.
Iſthmos t Hectamenes cũ eẽt ab ephoris morti adiudicatus: abibat ſurridẽs.
Philip- Atq̃ ex aſtantibus quopiam interrogante: an etiam ſpartæ iura cõ
pus temneret: minime inquit: at geſtio: quod hæc mihi multa ſoluenda eſt:
Thecta- quam nec efflagitarim ab aliquo: nec acceperim mutuo.
menes h Ippodamus quo tempore Agis aduerſus Archidamum inſtrueba
Hippoda tur acie ſimul cum Agide dum ſpartam miſſus: quo illic quæ opus
mus forent: præſtaret: at hic ait. Nonne præclarius obibo diem: ſi pro ſparta
Archida- me uiꝝ geſſero: erat autem natus annum ſupra octogeſimum. Poſteaq̃
mus armis ſumptis: ſtans ad regis dexteram pugnando moritur.
Hippo- h Ippocratidas cum Cariæ ſatrapes ad eum litteras dediſſet quod la-
cratidas cedæmonius uir quorundam ĩſidiantium conſcius inſidias tacue-
Caria rit: addidiſſetq̃: quonãmodo illo eẽt uſurus: ad eum reſcripſit. Si tu qui-
dem magno aliquo bono hominem affeciſti: interime. Sin aũt nullo: e ſo
lo eiice perinde atq̃ timidum ad uirtutẽ. Et cũ ei aliquando occurriſſet
adoleſcẽs: quẽ amãter q̄dã ſequebať: ruboreq̃ adoleſcens: ille pfunderet:
cũ talibus ait: ĩcedẽdum ẽ: quibus cum uiſus eundẽ ſis colorẽ ſeruaturus.
Callicra- Allicratidas claſſis præfectus cum a Lyſãdri amicis rogaretur: ut
tidas c unum quẽdam ex inimicorum numero enecandum ſibi aſſen-
Lyſãder tiretur: & quinquaginta ipſe talenta acciperet: & ſi uæhementer
ei pecuniis ad nautarum obſonia opus erat: haud tamẽ conceſſit. Et cum
Cleãder Cleander cõſiliarius dixiſſet: at eq̄dem accepiſſem ſi tu fuiſſem: reſpõdit:
Cyrus iu & enim ego quoq̃: ſi tu eſſem. Idem cum uẽiſſet Ad Cyrum iuniorem
nior ſardis: erat enim Cyrus lacedæmonioꝝ ſocius: ob claſſis pecunias primo
Sardis die nunciari iuſſit adire ſe Cyrum uelle. Quẽ ubi bibere audiuit operiar
inquit quoad biberit: atq̃ tunc q̄dem ne inurbanior uideretur: abiit: po-
ſteaquam accepiſſet nequãq̃ fieri poſſe: ut die illo eum conueniret: poſtri
die uero cum eum rurſum bibere audiit: ac ſe minime admitti: ubi dixiſ
ſet nõ ita ſtudẽdum eſſe accipiendis pecuniis: ut quicquam foret ĩdignũ
Epheſus ſparta faciundum. Epheſum abiit multa iis mala imprecatus: qui a bar-
baris primi eſſent ĩ deliciis habiti: ac illis: qui eos docuiſſent contumeliã
ac probrum ob diuitias pati. Iurabatq̃ ad aſtãtis ſe cum primũ ſpartam
peruenerit: facturum omnia p̄ libertate græcorum quo & maiori terrori

barbaris forent:& cessarent orare illorum uires:quibus ipsi inuicem utantur. Interrogatus etiam quales uiri essent Iones:serui inquit boni sunt: liberi autem mali. Et cum a Cyro stipendium militibus præmitteretur: ad ipsum autem munera:stipendium solum accepit:munera remisit inquiens haud oportere priuatam ei amicitiam secum esse sed quæ cum omnibus lacedæmoniis communis esset secum etiam existere. Idem cum ad arginusas fo ret classe dimicaturus:dixissetque hermon gubernator bonum esse inde abnauigare:nam triremes atheniensium esse multo pluris:inquit & quid nam hoc: at fuga cum turpis est tum spartæ detrimentosa:uerum manendo uel mori uel uincere est optimum. Ad hæc factis sacrificiis cum audisset ex augure scintillis portendi uictoriam exercitui:imperatori autem mortem: nihil deterius ait:non præter unum spartæ. Nam me mortuo nihilo erit patria deterior:sed cedente hostibus deterior est futura. Itaque pro se declarato Cleandro duce adortus nauali pugna præliando interit. | Iones | Cyrus | Argiusæ | Hermon

C Leombrotus Pausaniæ filius cum peregrius quidam cum eius patre de uirtute contenderet:hucusque ait:te pater est melior donec etiam tu genueris. | Cleombrotus

C Leomenes anaxandridæ filius homerum aiebat lacedæmoniorum poetam esse: at Hesiodum helotum atque seruorum. Nam alterum rei bellicæ alterum agriculturæ præcepta reliquisse. Idem cum fecisset dierum septem cum argiuis inducias seruato tempore eos quoniam fœderibus fiderent:dormientis tertia nocte adortus alios interemit: alios egit in seruitutem. Cum uero obiurgaretur quod iusiurandum transgressus esset:aiebat ad dierum iusiurandum minime noctes addidisse:ac maxime quod quoquo quis malo hostes affecerit:id tum apud deos: tum apud homines causa putari iudicioque antiquius. Verum ipse argis cuius urbis gratia fœdera fregerat:frustratus est:quoniam mulieres iis quæ a sacris arma detraherent:sumpsere de ipso ultionem. Et ad postremum captus mente paruo abrepto gladio se ipse incidit a pedum iuncturis in lœtalia usque loca:uitamque reliquit ridens atque lœtabundus. Et cum uates dissuaderet exercitum in argiuorum urbem duci:redditum enim futurum turpem:ubi ad urbem accessisset:uidissetque tum portas clausas tum mulieres in muris stantes:hic tibi ait reditus turpis uidetur esse in quo uiris mortuis uxores portas clauserunt. Idem ad argiuos eum conuitiis obiurgantes tanquam periurum & impium. Maledicendi inquit mihi uobis ius est:mihi uero uos male afficiendi. Samiorum autem legati cum eum rogarent:ut aduersus Poly craten tyrannum bellum gereret:obidque longiore oratione uterentur: ex oratione inquit uestra:quæ quidem ab initio dixeritis:haud memini. Propterea uero neque media intelligo: summam autem nequaquam probo. Prædo insuper cum in lacedæmoniorum agrum fecisset incursum:diceretque ubi captus est:id propterea est a me factitatum:quoniam alimentum quod præberem militibus non habebam Itaque ad eos qui haberent,nec sponte darent:ablaturus ueni per deos | Cleomenes | Homerus | hesiodus | Argiui | Samii

inquit malicia celer est. Atqui nequam homo quispiam cum maledictis eum honoraret: certe ꝓpterea inquit in omnes ipse maledicis: quo respõdentes non satis temporis habeamus de tuo uitio loquẽdi. Et cum ex ciuibus quidam diceret oportere bonum regem mitissimum prorsus eẽt Ita inquit: quod contemptui non sit. Idem cum in longam ægrotationẽ traheret: expiatoribusq; ac uatibus fidem quam minus antea consueuerat: adhiberet: ob idq; quispiam miraretur: quid miraris ĩquit? Nõ enim idem nunc sum: qui tunc eram. Cum ergo idem nõ sum: nec eadem etiam probo. Ad hæc cum sophista quidá de fortitudine plurima uerba faceret: risit is quidem. Dicẽte autem sophista quid rides Cleomenes: cum & me de fortitudine dicente: audias: & ipse rex sis: quoniam inquit o hospes si irundo quoq; de fortitudĩe loqueretur: idem hoc facerem. Sin autem aquilæ oratio esset: uæhementer quiescerem. Argiuis quoq; dicentibus priorem conflictum rursus eum pugnaturum: miror ĩquit si trium syllabarum additione meliores nũc estis quam antea fueritis. Atq; cum quispiam in eum conuicio uteret̃ diceretq;: delicatus es o cleomenes: at melius ẽ inquit q̃ iniustũ esse: uerum tu pecuniarum es studiosus: & si tibi abunde eæ sunt. Et cum psaltem ei cõmẽdare quis uellet cum allas uirum laudaret tum psaltem eum esse græcoꝝ optimum dicebat: hic autẽ quopiam ex iis qui prope aderãt: ostenso: ꝑ deos inquit hic ẽ apud me faciundi iuris artifex omnium optimus. Præterea cum Mæander sami tyránus ob psarum impetũ ad spartam fugisset: ostẽtassetq; quæcunq; aduexerat: aureaq; & argẽtea pocula: & quot uellet: elargiret̃: nõ solum nullum accipit: sed etiá ueritus ne inter alios quosdá oppidanos distribueret ad ephoros profectus melius ait sparte esse: ut suus hospes samius e pelopõneso abiret: ne illius suasionibus spartiataꝝ aliquis malus efficeretur: ii uero optemperantes Mæandrum eodem die proclamantes expulerũt. Insuper cum quis dixisset: cur argiuos qui sæpius uobis cum bello contẽdunt nõ e medio post uictoriam sustulistis? Quoniam si e medio sustulissemus inquit: non haberemus qui iuuentutem tanquam exercerent. Idem cum quis percunctaretur: quamobrem spartiatæ hostium spolia diis non offerent: quoniam inquit a timidis sunt.

Mæãder

Cleomenes

c Leomenes cleombroti filius cum ei gallos pugnaces quis daret diceretq; eos esse eiusmodi: qui pro uictoria pugnãdo interirẽt: propterea inquit ex iis mihi aliquos dato: q̃ interimant. Illi enim sunt hisce meliores.

Labotus

l Abotus cum quis longiore oratiõe uteretur: ait: Quid mihi pro paruis rebus magna facis sacrificia? Nam quãtum rei sat fuerit: tantum tibi dicendum est.

Leotychidas

l Eotychidas ille primus cum a quopiam esse facile mutabilis diceret̃: ꝓpter tẽpora inquit: nõ quemadmodũ uos estis ob uestrũ

ipsorum uitium. Ad eũ uero qui interrogabat: quoniam quis pacto maxime præsentia bona tueatur. Respondit: si non omnia fortunæ crediderit. Interrogatus quoq; quid maxime liberis pueris discẽdum esset: ea inquit: quæq; sint eis cum in uiros uenerint: profutura. Idem percunctante quopiam quam ob causam minimo spartiatæ potu uterentur: ĩquit: ne pro nobis alii sed pro aliis ipsi consultemus.

Eotychidas aristonis filius cum quis dixisset demarati familia- Leotychidas
l res in eum male dicere: ꝑ deos inquit nequaquam miror. Nam bene dicere nemo istorum possit. Ad propiquiorem autem portam cum draco esset claui aduolutus: uatesq; prodigium esse affirmarẽt: minime id mihi quidem uidetur: ĩquit. At si clauis draconi esset aduoluta: ꝓdigium foret. Et ad Philippum tenebrarũ mysteriorum cultorẽ qui uæhementissima mendicitate premeret̃: ac diceret tamen fore: ut ii qui apud se disciplĩæ mysticæ operã dedissent: felicitatẽ post mortẽ cõsequerent̃. Quidnam ergo ait: o fatue nõ quamprimũ moreris: quo a miseriæ flætu paupertatisq; quiescas? Cum quis autem esset ꝑcunctatus: cur hostium arma diis immortalibus nõ offerẽt: quoniam ĩquit quæ ob possessorũ timiditatẽ uenati sumus: nec a iuuẽtute uideri nec diis offerri decet.

Eon eurycratidæ filius ĩterrogatus qua quis urbẽ habitans tuto Leon
l habitarit: ubi ĩquit neq; plura ĩcolentes possidebunt neq; paucio ra: & ubi ius firmitatẽ roburq; accipiet: iniuria uero infirmitatẽ ac imbecillitatem. Atq; in olympia cum cursores intueretur: qui ut emitterẽtur festinarẽt: idq; quo plus lucri assequerẽtur: quãto ait magis ꝓ uelocitate quã ꝓ iusticia cursores studẽt. Idem cũ quis de rebus haud inutilibus uerba fecisset ĩtẽpestiue Nõ opportũe hospes ĩqt: opportũo uteris.

Eonidas anaxãdridæ filius & cleomẽis frater ad quẽdam q dixis Leonidas
l set: præter regiam dignitatẽ alio nihil nobis præstas: at ni uobis ĩquit: melior extitissem: dignitatẽ regiã adeptus nõ essem: Et cũ uxor gorgo ꝑcunctaretur: quo tempore ad thermophylas cum ꝑsis pu- Gorgo gnaturus egrediebatur: si quid sibi præciperet: ĩquit: ut & bonis nubas & Thermo bona parias pignora. Dicentibus autem ephoris eum paucos secum du- phyle cere ad thermophylas: haud ĩquit: paucos ad quod ꝓficisimur negotiũ. Iterum cum ii dixissent: nunquid aliud facere decreuisti? qd nam inquit: aliud quam barbarorũ transitus uerbo impediturus: re uero pro græcis ĩteriturus? Atqui ĩ thermophylis cũ iam eẽt: ait ad commilitones: dicũt barbarum in ꝓximo esse quare tempus nõ est terẽdum. Iam. n. aut uinci a nobis barbaros aut nos mori libet. Et quopiã dicente a barbarorũ sagittarum ictibus neq; solẽ ipsum ĩtueri licere: ꝓpterea inquit eo id gratius: quod sub umbrã cum iis pugnabimus. Idem cum alius dixisset: adsunt prope nos: ergo inquit nos quoque prope illos adsumus. Ad hæc cum quis dixisset o leoinda aduersus multos cum paucis dimicaturus ades.

Si me inquit multitudini fidere existimatis:ne omnis quidem græcia satis est:breuis enim pars est pro illorum multitudīe:sin autem uirtutibus uel hic numerus satis est. Alio uero eadē dicēte attamē īquit multos me

Epistola

cū traho ut morituros. Præterea cū xerxes scripsisset. Licet tibi ubi mecū instrui q̄ cū deo pugnare malis habere græciæ pricipatū: rescripsit leonidas. Si quæ ī uita honesta sunt cognosceres:abstieres: ꝑfecto ab alieaꝝ rerū cupiditate:apud me uero lōge plus ualet mors īpa ꝑ salute græciæ: q̄ pricipatus ī græcos. Rursum cū xerxes scripsisset. Mitte ad me arma:rescripsit. Veni:& accipe. Et cū iā hostes adoriri uellet:ac magistri eqtū dixissēt:alios ei socios expectādos eē Non.n.ii adsunt:inquit:q sint pugnaturi an nescitis eos solos pugnar̄ aduersus:hostes q & uerēt̄ & metuūt reges? Milites aūt monuit:ut prāderēt tanq̄ apud īferos cænaturi. Insup īterrogatus cur uir fortissimi illustrem ac præclarā mortē obscuræ uitæ anteponūt:quoniā īquit:alterū naturæ alteꝝ sui ipsoꝝ ꝓprium putāt. Et cū cælibes uellet īcolumes:sciretq꜄ ꝑspicue illos id minime toleraturos scuticis īcertis epistolis cuiq꜄ datis eos ad ephoros misit. Itē cū ex adulta ætate tris seruare uoluisset:ii re cognita eas epistolas accipe noluerūt. Quin unus dixit nō nuncius sed pugnator secutus sum. Secundus istic inquit manēs melior sim. At tertius. Nō equidē post hosce ait:sed ātepugnabo.

Lochagus

Ochagus polyænidæ ac sironis pater cum ei eēt a quodam nunciatum e duobus filiis alterum mortuum esse:diu sciebam īquit eum mori oportere.

Lycurgus

Ycurgus legumlator uolēs ab īueterata ꝑsentiq꜄ uiuēdi cōsuetudīe ciues ī tempatiorē uitæ ordinē traducer̄:& honestos ꝓbosq꜄ efficere:erāt.n.uictii & sumptuoso & delicato:duos enutriit catulos eodem patre ac matre gēitos:quoꝝ alteꝝ dimissum : domi edacitati crapulæq꜄ assuefecit:alteꝝ secum ducēs uenantiōibus exercuit. Deīde iis in concionē actis uepres illic posuit & quædam gulæ irritamēta: subīde leporē dimisit. Cum uero cōsueta uterq꜄ petiisset: & alter cepisset leporē ait aspicitis o ciues:q꜄ eodē nati genere instituto uitæ q̄ uæhemēter īuicē dissimiles differētesq꜄ euaserūt? quodq꜄ ad res honestas atq꜄ illustres artificiosior existit exercitatio q̄ natura? Sed ferūt aliq nō eos adductos catulos:qui eisdē parētibus nati eēnt:sed alter ex cicuricus alter ex uenatoriis: deīde deteriore natum genere uenatioribus exercuit: at meliore natum lurchationibus solum assuefecit. Inde uterq꜄ ad quæ fuerat assuetus : impetum cum fecisset:essetq꜄ declaratum:quanto educatio & ad bonum & ad malum adiumento sit:ait lycurgus. Sic nos quoq꜄ o ciues splendor generis quem multi admirant̄:herculisq꜄ posteritas nihil adiuuat:ni ea gesserimus:quapropter ille omnibus se hominibus clariorē nobiliorem q꜄ ostēdit:& id quidem si res honestas per omnem uitam exercemus ac discimus. Idem solo diuiso & in omnes æqua portione sorteq꜄ distributo:

fertur aliquando posteriore tempore cum ex peregrinatiõe per agrum nuper demessum transiens positos aceruos similes æqualesq; uidisset: affectum lætitia surrexisse dixisseq; ad astantis. Quã oĩs laconita multorũ fratrum uidetur esse: qui eam modo diuiserint. Et cũ ad æs alienũ rescindendũ hortatus aggreditur etiam oẽm suppellectilẽ ex æquo diuidere: quo inæqualitatẽ omnino & dissimilitudinem tolleret: intuens lacedæmonios grauiter ac moleste ferre manifestã oblationem nummũ tum aureum tum argẽteum infirmum irritumq; effecit: ac ferreo solo utẽdũ imperauit: ad cuius solutionẽ definiuit: ut ad id usq; quod necessarium foret: totã substantiã haberẽt. Quo quidẽ facto oĩs iniuria e lacedæmõe ẽ eiecta. Nã nec furari: nec corrumpe muneribus nec aliũ priuare aut rapere quispiã amplius quicq̃ poterat: quãdo quidẽ id neq; occultare: neq; possidere iucunde neq; uti sine periculo neq; aut exportare aut ĩportare tuto quiret. Ad hæc inutilia ex urbe oĩa supuacaneaq; exegit. Quare neque mercator neq; sophista neq; uates nebuloue neq; rerum laboratuꝝ artifex spartam ingrediebatur. Nec enim nũmum apud eos qui esset in usu: lycurgus concesserat: sed ferreũ duntaxat constituerat: quod mina ẽ æginensis põderis: ualoris autem æreorum quattuor. Et cum aduersus delicias bellum aggredi diuitiarumq; desiderium auferre animo uoluisset: conuiuia introduxit. Itaq; ad illos qui percũctarẽtur: q̃obrem hæc constituisset: & cum armis minutatim ciues diuisisset: quo inquit alacriter ac facile imperia admitterent: ac siquid tumultuarentur: paucis daretur erratum: & ut etiã ex æquo cibus potusq; eẽt nec ullis potulentis esculentisue: præterea nec strato aut uasis aut alia quapiam re omnino diues pauperi antecellat. Cumq; diuitias negligendas contẽnendasq; reddidisset: quippe quæ nemini nec usui nec ostentationi esse possent: dicebat ad familiares: q̃pulchrum est o socii ex operibus diuitias demonstrare: cuiusmodi uero sunt: quoniam cæcæ. Insuper curam adhibuit: ne ante cænatis domi facultas esset ad conuiuia proficisci: aliis esculentis potulẽtisue repletis. Vituperabant autem cum reliqui perinde atq; incontinẽtem & ad cõmunem uictum demollitum: qui minus secum aut biberet aut ederet. Mulctabaturq; is: qui manifesto eẽt depræhensus. Itaq; Agis diu Agis posteaq̃ rex creatus est militia reuersus: debellauerat enim Athenienses: cum uolens uno die apud uxorẽ cænare portiones accerseret: eas tribuni militum non misere. Quod cũ ephoris innotuisset: ab iis mulctatus est. Huiusmodi ergo constitutiões cũ locupletes inique molesteq; tulissent in eum insurrexere: maledictis iactuq; insequentes: quippe quem lapidibus uellẽt obruere. Pulsus autẽ e foro elabitur. Et aliis anticipato itinere in ædem defugit Mineruæ calciœce. Et cũ retro faciẽ uertisset: eius oculum baculo alcander insequens eruit. At hunc publico decreto cum accepisset ad cruciatum: nec male affecit: nec repræhẽdit quinpotius eũ uitæ Minerua Alcãder

uictusq; sociū habens reddidit nō modo laudatorem cū sui ipsius tum etiam cōis uitæ ac uictus: uerū etiā totius uiuendi morūq; instituti studiosum. Illius uero calamitatis monumētū in sacello chalciœcæ Mineruæ statuit: quā optileti appellauit: oculos.n. Dores optilos dicūt. Idem interrogatus cur scriptis legibus nō esset usus: quoniā inquit eruditi ac prouecti necessario instituto qd' pro tpe usui est: probant. Item qbusdā percunctantibus quare culmen ædibus securi imponendū imperarit: ualuas autem serra dūtaxat nulloq; alio ferramento: quo inquit ciues oībus in rebus quas in ædes importāt: mediocritatē seruēt: nec habeāt ex eis quicq̄ quæ apud alios habentur in præcio. Ex qua quidem cōsuetudine Leotychiden ferūt qui primus spartæ regnauit: cū apud quēpiam cænaret: uidissetq; domus tecti apparatū & sumptuosum atq; tabulatū: hospitē rogasse: an quadrata apud eos ligna nascerēt. Interrogatus etiam lycurgus quāobrem aduersus eosdē hostes sepius expeditiones ducēdas prohibuissent: quo ue sæpius inquit: repugnare cōsuescentes bellandi peritiā caperēt. Quare Agesilao quoq; regi nō mediocri dandū crimini uisum est q; cōtinuis in boetiā irruptiōibus ac pugnis thebanos instruxerit: qui lacedæmoniis resisterēt. Propterea sauciū Antalcidas cū eum uidisset. Perpulchrā ait: doctrinæ a thebanis mercedē recipis: quibus uel inuitis ac nesciis pugnādi disciplinā tradideris. Alio etiā quærente quāobrē uirginū corpora cursibus & luctationibus ac discoꝝ iaculorūq; iactibus exercuisset: quo inquit: radicatio gignēdorū robusto principio in robustis sumpto corporibus pulcherrime germinet. Ipsæq; partus robuste perferētes & facile & pulchre doloribus resistant: ac siqua necessitas acciderit: possint & pro seipsis & pro natis & pro patria pugnare. Et cum uirginū in pōpis nuditatē quidā repræhenderent atq; causam quærerēt ut inquit: iisdem quibus uiri studiis exercitatæ nulla eis recedāt neq; corporis uel uiribus uel ualitudine neq; animi ambitiōe ac uirtute & ut etiā ob externam gloriam sint animo elatiore. Itaq; de gorgone uxore leonidæ huiusmodi quoq; respōsum tradit. Nā cum quædā: ut uidet peregrina ad eā dixisset: solæ uos lacænæ uiris īperatis: respōdit: solæ enī nos uiros parimus. Et cū eos q nubere noluissent: a spectaculo gymnicis ī ludis prohibuisset: eisdēq; ignominiā addidisset effecit: ut gignēdis filiis q̄diligētissime prospicerēt. Nam eo honore atq; obseruātia quā senioribus iuniores præstant: illos priuauit: & illud in Dercyllidan dictū quāuis spectatus īperator esset: repræhendit nemo. Eteni aduenienti quispiā e iunioribus subselliū nequaq̄ cessit: īquiēs. Nā nec tu mihi q cederet: genuisti. Percunctante autē quodā cur sanxisset nuptui puellas sine dote dari? Quo inqt neq; ob egestatē sine uiris ulle dimitterētur: neq; propter opulētiam expeterētur: sed quisq; potius spectato puellæ ingenio ac moribus in capiēda uxore moueret. Ob id aūt ornādi etiā studium ex urbe amouit. Idem

Marginal notes: Minerua chalciœca (line 3–5); Minerua optiletis (line 6–7); Leotychides (line 10–11); lycurgus (line 13); agesilaus (line 16); Antalcidas (line 18–19); Gorgo Leonidas (line 27–28); Dercyllidas (line 32–33)

cũ nubendi tempus certum statuisset tum mulieribus tum etiam uiris ad eũ qui huiusce rei causam quæreret: respondit ut partus ei adultis geniti ualentiores essẽt. Ad illum uero qui miraretur: quod uirum simul cũ nupta cubare prohibuisset: imperassetq; ut plurimũ diei cm æqualibus una esset: noctes autem totas quiesceret: cum sponsa uero & clam & non sine pudore congrederetur: ait: ut & ualentiores corporibus quandoquidem ad satietatem usq; nõ coiuerint: & amando semper sint noui: natosq; robustiores præstẽt. Ad hæc odorum pretiosumq; unguentum amouit perinde atq; olei contagium ac perniciem. Itemq; tigendi artem tãquam sensus assentationẽ. Et omnibus cultus ornatusq; corporei opificibus spartem inaccessibilem fecit: perinde ui artis prauitate artes inquinantibus. Tanta uero illis temporibus mulierum erat pudicicia: tantumq; aberat ab ea quæ posteris sæculis secuta est: mulierum procliuitate: ut incredibile sit eas supiore tẽpore adulterio obnoxias extitisse. Atq; Gerade cuiuspiã hoĩs spartiatæ uetustissimi dictũ celebrat̃: qui rogatus ab hospite qd apud eos adulteri paterentur: nã se nullã uidere legẽ hac de re a lycurgo latã: inquit nullus o hospes adulter apud nos fit. Subdẽte ãt illo at si fieret: idẽ inquit Geradas. Nã quo inquit modo adulter fiat spartæ: ubi diuitiæ deliciæ cultusq; oĩs ornatusq; corporis ignominiæ est. Verecũdia uero ac deorũ magistratuũq; obediẽtia & habet̃ in ꝓtio: honoraturq; ĩ primis. Idẽ lycurgus ad eũ q popularẽ principatũ in urbe cõstituẽdũ hortaret̃: ait tu primus in tuis ædibus popularẽ prĩcipatũ facito. Percunctãte uero quopiã q̃obrẽ parua adeo tenuiaq; deoꝝ ĩmortaliũ sacrificia statuisset: quo inquit nunq̃ ab honorãda diuina re desistamus. Et cũ ea sola certamina ĩ quibus manus minus tolleret̃: exercere ciues iussisset eiusce rei causam ꝑcunctãti quo nullus ipsorum ait: laborãdo defatigari ãssuescat. Interrogante etiã quodã quare frequẽter castra mutanda iuberet: ut maiore inquit detrimẽto inimicos afficiamus. Alio iteꝝ quærẽte cur turris oppugnare ꝓhibuisset: ne inqt aut a mulier̃ aut a puero aut ab aliquo huiusmodi hoĩe fortiores interimãtur. Itẽ cõsulentibus thebanis de sacrificio ac luctu: quẽ leuchotheæ præstarẽt: cõsiliũ dedit: ut si quidẽ deã ducerẽt: haud lugerẽt. Sin autẽ hoĩem arbitrarent̃: nũ perinde ac deæ sacrificarent. Rursum quærentibus ciuibus quo pacto hostiũ impetum repellamus: si pauperes inquit fueritis: nec alter magisquã alter interrogetur. Ac iterum de muris quærentibus inquit eam urbem quæ uiris non lateribus cincta esset: sine muris nequaq̃ esse. Præterea spartiatæ diligentiam come adhibebant quoddam lycurgi de hac re dictum celebrantes: qđ & pulchros coma magis decoros: & turpes formidabilioris faceret. Monebat aũt qui belli in fugam uertissent hostes uicissentq;: eo usq; insequerentur: quoad foret uictoria confirmat: deinde continuo redditũ facerẽt: nũ mõ nõ moris græcanici eẽ inqens illos q cessissent enecare:

Geradas

Thebani

Leucho-thea

ſed eam quoq; eſſe utilitatem:ꝙ cũ hoſtes ſcirent lacedæmonios eis par/
cere qui cæderent:ſuſtinetis uero tollere:fugiendũ utilius q̃ manendum
eſſe ducerent.Atq; pcunctante quopiam q̃obrem hoſtium cadauera ſpo
lianda uetuiſſet:ne circa ſpolia tẽpus terentes inquit haberẽt in pugnan/
do negligentius:quinpotius paupertatem una cum ordine ſeruarent.
lyſander LYſander cũ a Dionyſio ſiciliæ tyrãno ad eius filias prætioſi ſum/
dıõyſius ptuoſioreſq; amictus miſſi eſſent:eos nequaquã accepit inquiẽs
Ariſtas uereri ſe:ne hiſce turpiores uiderẽtur.At paulopoſt ad eundẽ ty
rannũ ex eadẽ urbe Ariſtas miſſus cũ ad ip̃m quoq; Dionyſius duas mi/
ſiſſet ſtolas:iuſiſſetq;:utrã mallet:acciperet ac portaret ad filiã:ipſam inqt
illã melius electurã quare utraq; accepta abiit.Acer itẽ Lyſander cauilla/
tor & admodũ decipiẽdo uarius:utpote q & iuſtum in eo qd' conducit:
& honeſtum in cõmodo collocaret:aiebat ueꝝ præſtare mendacio. Vtri
uſq; aũt perinde ut expediret:& æſtimationẽ & pretium definiri.Ad eos
uero a quibus uituperaretur:ꝙ plurima decipiendo ageret: perinde atq;
degeneraſſet ab Hercule:quodq; res nõ aperto marte efficeret ſed dolo:
ſurridẽs reſpõdebat:quo leonis nõ aſſequeretur:uulpis pellẽ aſſuendam
Miletũ eẽ.Et cum ab aliis accuſaretur:qd' quæ Mileti iuratus fuerat : nequaquã
obſeruaret:aiebat pueroꝝ eſſe talis decipere:uiroꝝ autem iureiurando.
capra flu Idẽ ubi ad capræ flumen atheniẽſes ex inſidiis uiciſſet:ac eos p̃ſiſſet fame
men urbẽ cepit:ſcripſitq; ad ephoros:athenæ captæ ſunt. Ad argiuos uero q
Atheniẽ/ de ſoli finibus cũ lacedæmoniis diſceptarent:ſeq; iuſtiora iis loqui dice/
ſes rent:diſtricto gladio qui huius inquit ius habet: optime de ſoli finibus
Athenæ diſſerit.Boetios quo tẽpore per eorũ agrum tranſiret:tumultuãtis inter
Argiui ſe intuens miſit ad eos percunctatũ:utrum rectis haſtis an declinatis per
Boetii ipſoꝝ agrum iter faceret.Et cũ uir megarẽſis in publica cõciõe audacius
Megarẽ/ dicẽdi licentia apud eum uteretur:tua uerba o peregrine inquit ciuitatis
ſis indigent: Idẽ ubi corinthii defeciſſent:ad eoꝝ muros profectus cum la/
Corĩthii cedæmonios timidiuſculos adoriẽdo aſpiceret:lepuſq; uiſus eẽt foſſam
tranſiliẽs:non uos pudet inquit o ſpartiatæ huiuſmodi hoſtes formida
re:ad quorũ mœnia lepores ob otioſam inertẽq; uitam dormiunt? Ad
Samo/ hæc in ſamothracia oraculũ ei petẽti ſacerdos ut ſibi diceret:iuſſit: quod
thracia iniquiſſimũ eẽt a ſe opus in uita ꝑpetratum.Quare Lyſander interroga
uit utrum tuo an deoꝝ iuſſu facere hoc oporteret? Illo aũt præ metu iuſſu
deorum inquiẽte.Tu ergo ait:abſis eminus:& ego illis iniquitatẽ enarra
bo:ſi pcunctentur.Itẽ cum a pſa interrogaretur:q̃potiſſimũ remp.lauda
ret:eam inquit:quæ fortibus ac timidis præmia digna reddiderit.Ad eũ
uero qui dixiſſet ipſum a ſe & laudari & defendi:duo inquit boues mihi
in agro ſunt.Vtroq; autem ſilẽte: plane ſcio: & qui nihil operatur:& qui
operatur. Idẽ cum a quopiam conuiciis afficeretur : ait dicito crebrius o
peregrinelle:dicito nihil omittẽs:ſi tuũ iis malis euacuare animũ poſſis.

quorum plenus uideris esse. Atqui postero tempore cum post eius obi/tum in cõtradictiõe sociali Agesilaus uenisset in Lysandri ædes quo litte agesilaus ras de ea cõtrouersia cõsideraret: eas enim Lysander apud se seruabat: re perissetq; libellũ ad Lysandrũ de repu. scriptũ: ut oporteret ab Eurypro/ Euripro tidis ab Agiadisq; regnũ auferre: atq; in mediũ ponere & ex optimatibus tidæ electioné facere: quo non herculis posteris sed illi potius daret honos: q Agiadæ talis foret uirtute iudicatus: qualis hercules extitisset: cũ ob eam etiá ille Hercules in diuinos honores sublatus esset. Et hanc quidem orõnem ædere & ad ciues efferre aggressus est: quo ide demõstraret: qd latebat: qualis Lysan der fuisset ciuis: & id quidé iis agens in Lysandri amicorum calũniam: at aiunt Cratiden qui p id téporis princeps inter Ephoros esset: ueritũ ne Cratides oratio si lecta foret: assensioné faceret: repræhédisse Agesilaũ dixisseq; nõ Lysandrum effodiendum esse: sed eá potius orationé callide psuasiueq; cõpositam una cum illo defodiendá. Ad hæc illi q eius filias pcati fuerát: deinde post obitũ quoniam pauper esset inuentus: eas abnuerét: ab epho ris mulctati sunt: quoniá qué diuitem existimátes colebant: ubi iustum ubi frugi ac probum ex paupertate cognoscent: despiciebant.

m Amertes missus legatus cum a quopiam ex illius loci hominibus Mamer/ laudibus summis efferetur: q amicis pluribus abũdaret: íterroga/ tes uit an exploratũ hrẽt quonãmõ abundans amicis pluribus piculũ factu rus sit. Id alter cũ ité discere qreret: aduersa íqt fortuna expimétũ faciet.

n Icander cũ quidam dixisset argiuos male de ipso loqui. Num er/ Nicáder go inquit: dant poená: qui de bonis loquunt male. Percũctante aũt Argiui quopiam quare comam barbáq; nutrirét: quoniam inquit proprius or natus uiro é oíum pulcherrimus ac minime sumptuosus. Et cũ ex athe/ Atheníé/ niésibus quidam dixisset ociũ Nicáder admodũ admittitis: uera inqt nar ses ras: at non quéadmodum uos: ut acciderit: studemus negociis.

p Antheodas legatiõe in asiam fungens ostentantibus ei quibusdam Pantheo murũ & magnũ & sublimen: p deos inqt peregrini: pulchra é mu/ das lierꝝ domus. Idé in academia cum philosophi multa seriaq; dissererent: Asia ac deíde Pantheodá interrogarét quid hi sermones ei uiderent: qd uero Achade/ alid inqt: q̃ bõi: cæterũ utilitatis habétes nihil: si minus uosipsis utamini. mia

p Ausanias cleombroti filius deliis aduersus atheniéses de insula di/ Pausani/ sceptantibus dicétibusq; ut secundũ suam ipsoꝝ legem neq; muli as eres in ísula pariunt: neq; mortui humantur. Quonam igitur: íquit: pa/ Delii cto hæc patria uobis sit: in q̃ neq; fuit uestꝝ ullus: nec erit. Exulibus aũt Atheníé/ hortantibus ut aduersus atheniéses exercitũ duceret: dicentibusq; cũ de ses ipsius laudibus in olympiacis ludis prædicaretur solos atheniéses aduer sus eum insibillasse. Quid ná igitur existimatis: íquit: eos facturos si ma le affecti fuerint: qui bene affecti insibillant. Et quopiá percunctante cur Tyrtæum poetam ciuitate donarint: quo íquit nunq̃ peregrinus nobis Tyrtæus

præesse uideatur ad eum quoq; qui cum corpore esset infirmus: consuleret aduersus hostes terra mariq; dimicãdum uiine igitur: inquit: teipm exutis uestibus ostẽdere: qualis es: qui nobis pugnãdum cõsulas. Idẽ sumptuositatẽ uestis in barbarorum præda cũ quidam admirarẽtur: melius esse inquit ipsos esse multifaciundos q̃ quæ multifaciunda sunt posside-

Medi Platææ re. at post uictoriã de medis ad platæas iussit præparatã persarũ cænam suis apponendã. Quæ cum mirabili sumptu esset: per deos ĩquit: lurcho est perses: qui cum tam multa haberet ad massam nostram ueniebat.

Pausanias Tegæa Pausanias plistonactis filius ad illũ a quo esset interrogatus: q̃ob rem ex priscis legibus nullã apud ipos mouere liceret: quoniam leges inqt uiris nõ legibus uiros oportet dominari. Itẽ cũ tegææ post exiliũ lacedæmonios laudibus efferret: ait qspiam cur igit̃ non mansisti Spartæ: sed fugisti potius? Quoniã ne medici qdem ĩquit: apud eos qui bene ualẽt sed ubi sunt ægrotãtes: uersari cõsuerũt. Ad illũ uero qui ab eo pcunctaretur: quo pacto thracas uĩcere quiret: si medicum inquit constituerimus ducẽ. Et cum medicus eum cõsideraret: diceretq; nihil habes mali. Nõ enim te medico inquit utor. Idem cũ ab amico quodã repræhenderetur: q; in quẽpiam medicũ malediceret: nec eum tamen expertus nec ulla affectus iniuria: quoniã inquit si essem istũ expertus: minime uiuerẽ. Insuper cum medicus ei dixisset: senex es factus: quia ĩquit non sum te usus medico. Dicebat etiã hunc medicũ esse optimum: q nõ sineret ægrotantis morbo marcescere: sed q̃cellerime sepeliret.

Pædaretus Pædaretus dicẽte quopiã magnum esse hostium numeꝝ. Ergo inquit eo maiorẽ gloriã consequemur: quo pluris enecabimus.

Quendã uero ĩtutus: qui tãetsi molis natura erat: tamẽ propter modestiã laudaret̃ a ciuibus: ait nec uiros mulieꝝ similis laudandos esse neq; uiroꝝ mulieres: nisi mulierẽ necessitas: aliqua coegerit. Idẽ cũ in trecentorũ numerũ non esset electus: qui honos in urbe ordine præstabat: hilaris subridẽsq; abibat. Reuocatus autẽ ab ephoris & quid rideret ĩterrogatus inqt: quoniã urbi gratulor: quæ me trecẽtos melioris hẽt ciues.

Plistarchus Plistarchus leonidæ filius ad eum qui interrogasset: q̃obcausam a primis regibus minus appellarentur: quoniam inquit illis erat opus rege agide: at illorum posteris nequaq̃. Et cum quidam patronus causarũ ridicula diceret: non cauebis inquit: peregrinæ continua ridicula quo ipse nõ fias ridiculus: quẽadmodum ii luctatores fiunt: qui

Luscinia se cõtinuos ĩ luctãdo præstant. Item ad eum qui lusciniam imitaret̃: libẽtius ait hospes lusciniam ipsam audirem. Dicẽte autem quodam ipsum a quopiam maledico laudari: miror id quidem ait: ni me fortasse mortuum ei quis nunciarit. Nam bene loqui de uiuo neminc ille potest.

plistonax Plistonax Pausaniæ filius cum atticus quidam rhetor in scitiam lacedæmoniis obiiceret: recte inquit narras. Nam e græcis omnibus

soli nos mali nihil a uobis didicimus.

p Olydorus alcamenis filius cũ frequentius quis minitaretur inimicis: nescius inquit es maximam cruciatus parté abs te consumi. Idé cum exercitum aduersus Messenam: educeret: interrogauit quidam: an esset aduersus fratres pugnaturus? minime inquit: sed in id agri se profecturum: de quo nondum esset sors habita. Argiuis aũt rursus post trecé torũ illorũ pugnam uniuersis acie superatis. Polydorum socii hortabátur: ne oportunitaté prætermitteret: sed hostium adortus murũ urbé caperet. Nam cũ & uiri perissent & uxores desertæ essent: id facillimum factu fore. Quare ad eos ait æqua pugna aduersarios uincere mea sententia honestũ est. Sed qui de agri terminis pugnauerimus: urbé capere cupiamus: iniustũ eé duco: ueni. n. ut agrũ recuperaré: non ut urbem occuparem. Interrogatus etiam q̃obrem spartiatæ fortiter in bello discrimé subeunt: quoniam inquit uereri duces non metuere didicere. Polydorus Messena Argiui

p Ollycratidas ad regios p̃tores una cũ aliis legatiõe fungés cũ ab iis ĩterrogarẽt: utrũ priuati adessẽt: an publice missi eẽnt: si ait: ĩpetrauerimus: publice missi sumus: sin minus ĩpetrauerimus: priuati adsumus. Polycratidas

p Hœbidas cũ quidá ante leuctrése discrimen dicerent: diem hũc demonstraturum fortem uirum: inquit multi diem illum eé faciundum: qui forté uirum monstrare saluum posset. Et cum in eo loco a clitoris obsideretur: qui & difficilis eét & expers aquæ: fertur in ea fœdera uenisse: ut solum bello partũ eis cederet: si una secum sui omnes e proximo fonte biberent. Nam fontem hostes præsidiis tenebát. Post iusiurandum uero coactis omnibus qui cum eo aderát: uoluisse illi qui nollet bibere: regnum dare. Quod cũ nemo admisisset: sed bibissent oés ipsum ubi post omnes descendisset: at sese a qua insperisset: etiam præsentibus hostibus adortum esse egroq; potitum: perinde atq; non bibisset. Plœbidas Clitorii

t Elecer ad eum qui dixisset patrem maledictis ĩ ipsum uti: nisi iis ĩquit: dignus essem: haud pater uteretur. Dicente autem fratre non æque ciues ei aduersari atq; sibi: cum iisdem tamen parentibus natus sit. At istud inquit absurdius. Nam quas ipse nescis: ego iniurias pati scio. Interrogatus etiá qd mos apud eos esse: ut iuniores senioribus assurgerent quo inquit ita hi habentes in maioribus natu honorandis maiore honore parentes prosequantur. Et cum quispiam esset percũctatus quátum substantiæ possideret: plus inquit: quá sat est. Telecer

c Harilaus interrogatus quáobrem Lycurgus paucas adeo tulisset leges: quoniam inquit pauca dicentibus paucis etiam legibus opus é. Percunctáte autem quodam quare puellas aperta facie: uxores auté uelata in propatulum agerent: quia inqt puellis uiri sunt inueniédi: at uxoribus uiri seruandi. Idem cum mancipiũ quoddam audacius ei aduersaret ni ait: irascerer: enecarem te. Atq; ĩterrogatus a quopiam quam putaret Charilaus lycurgus

optimam esse rempub.inquit:in qua plurimi ciues inuicem sine seditio ne uelint de uirtute certare.Item cum quis percũctaretur:cur omnia de/ orum signa cum armis essent apud ipsos posita:quo inquit nec quæ ĩ ho mines exprobrationes obprobriaq; dicuntur:propter timiditaté in deos referamus:nec iuuenes inermes diis immortalibus præces habeant. Ad illum quoq; qui esset pcũctatus:quare nutrirét comam : quoniá inquit ex omnibus hic & naturalis ornatus est & minime sumptuosus.

s Amiorum legatis ,plyxiore oratione utentibus dixere spartiatæ. Prima quidem obliti sumus.Postrema uero ignoramus:quia res memoria exciderunt.Cum longa orator prolyxaq; usus oratione respõ siones peteret:quas ciuibus referret:refer igitur dixere : & te dicendo & nos audiendo uix desisse.Et ad thebanos aliquibus de rebus contradicé/ tes dixerunt:aut sapere minus oportet aut plus posse.

Lacon l Acon interrogatus quáobcausam menti pilos plurimum nutris? quo inquit canos intuens:nihil agam ipsis indignum.

a Lius cum esset quis percũctatus:quare sicis breuibus utimini:quo inquit comminus cum hostibus manus conseramus.

l Audáte quopiá fortissimos pugnatores:lacon ĩquit in Troia.

a Lter cum audisset quosdam in cæna ad bibendum ui cogi: nõ etiá ad edendum inquit ui coguntur.

Pindarus p Indarus cum scripsisset Græciæ sustentaculum athenæ: lacon áit: græciá funditus ruiturá:si huiusmodi sustineatur sustentaculo.

e T cum quis intutus in tabula quadam picta laconas ab Athenien sibus iugulari diceret fortes quidem athenienses:lacon tempestiue subdit:& ii quidem in tabula.

a D quendam uero qui calumniosa male dicta libenter audiret:lacõ ait desine aures aduersus me benigne præstare.

a D eum qui plecteretur:ac diceret:inuitus erraui:dixit quispiam in uitus igitur etiam plectere.

i Ntutus quidá homines q dum uita decederét:in sellis curulibus se debant:absit inquit:ut hic sedeá:unde nõ licet assurgere seniori.

Chii c Hii cum olim e cæna abeũtes in ephororum curia uomuissent:cu rulibusq; ĩ sellis ubi sedebant ephori:deiecissét: uæheméter primũ qui ea fecissent:inquirebant:an ciues ii essent.Vt uero chios extitisse sen/ serunt:proclamauere chiis permittitur lasciuire.

c Vm quis amygdalas duplo uiliore præcio q̃ duros silices uenire as piceret:nunquid rari inquit sunt lapides.

l Vsciniam quum quis uellisset:ac parum inuenisset carnis: ait uox hoc est & aliud nihil.

Lacon l Acon quis cum cynicum Diogenem complecti statuam æream ui disset in magna ui frigoris:pcunctatus est:an rigeret. Quod cũ ille

negasset:ait quid nam igitur magnum facis.

e T cum metapontino cuidam lacon metum exprobaret attamen inquit non parum alieni habemus agri:hic autem ait non solum igitur meticulosi sed etiam iniusti estis.

p Eregrinus quidam cum spartæ rectus in alterum crus indueretur calceis:ait ad lacona.Nequaq̃ tu lacon mea sententia quantum ego temporis tantundem ipse stares super pedem.Qui excipiens non.n.staré inquit:& ex anseribus quidem nullus est qui non staret. Peregrinus

c Vm quis artis rhetoricæ laudibus efferetur:aliquis lacon ait.At per geminos ars si ueritatem non tetigerit : nec est nec unq̃ sit futura.

a Rgiuus aliquando cum dixisset:multa spartiatarū sepulchra apud nos sunt dixit lacon:at argiuorum apud nos ne ullum quidem: perinde atq; ii sæpe argos adorti essent at spartam argiui nunq̃. Argiuus

l Acon captiuus cum ueniret:diceretq; præco.lacona uendo:increpauit inquiens: captiuum proclamato. Lacon

q Vidam ex iis militibus qui apud Lysimachum merebant: ab illo interrogatus nunquid esset ex mancipiis. Tu autem putas inquit stipendio quattuor obolorum lacona ad te iturum. Lysimachus

c Vm thebani laconibus uictis ad leuctra ad ipsum Eurotam essent & quidam iactabundus diceret : ubi nunc lacones sunt:lacon ab iis captus non adsunt:inquit.Non.n.uos huc uenissetis. Thebani Leuctra Eurotas

a Theniensibus rogantibus quo tempore urbem tradiderant. Samū sibi dimitteret:dixerūt.Cū uestri fueritis:tūc alios quoq; habere postulare.Ex quo etiā ꝓuerbiū illud est. Qui sese ipse nō habet:samū uult. Atheniēses Samus

u Rbem quandā cū lacedæmōii ui cepissent: ephori dixerūt:periit luctatio iuuentutis.Nō.n.post hac iuuenes habeūt : qui eis repugnēt. Prouerbium

a Liam urbem rege lacedæmoniorum pollicente se penitus euersurum.Nam ea laconibus negotia plerūq; præbuerat:nequaq̃ permiserunt inquientes nullomodo euertes:nec tolles iuuentutis cotem.

l Vctantibus pædotribas qui pueros exercerent atq; erudirent:haud præficiebāt:quo nō arte sed uirtute honori studerēt.Itaq; Lysander īterrogatus quonāmodo eum charon uicisset: īgēio īquit atq; industria. Lysander Charon

p Hilippus quo tempore ī eoꝝ uenisset agrum:cum scripsisset: utrū amice se ire uellent an hostiliter responderunt: neutrum. Philippꝰ

l Egatum quendam cum ad Antigonum demetrii filium misissent: eum mulctauere:quoniam audissent uocauisse illum regem : q̃uis medimnum annonæ cuiq; a rege in caritate portaret. Antigonus

d Emetrius cum crimini daret: quod legatum unum ad se misissent Non igitur satis est:dixerunt ad unum unus. Demetrius

f Lagitiosus quidam sententiam optimam cum tulisset: hanc quidē admiserūt:at illo amoto sentētiā alteri q̄ hōeste uixisset īscripserūt. Flagitiosus

f Ratres cum inuicem dissentirent:ii patrem mulctauere: quod filios dissidentis despiceret.

Psaltes p Saltem aduenam mulctauere:quoniam digitis citharam pulsaret.

d Vo pueri pugnabant:quorum alter falce alterum uulnerauit lœtali uulnere:familiaribus autem pueris cum is esset pugnam dimissurus:pollicentibus auxilium se laturos & illum qui percusserat ĩterempturos:nullo modo per deos inquit. Non enim est iustum. Et enim ego

De iusticia fecissem hoc si iustum assequi potuissem: fortisq; fuissem.

a Lter puellis quoniam adesset tẽpus:quo furari liberis pueris lege fas erat:quodcunq; quis posset:dabaturq; turpitudini depræhẽdi : ubi qui cum illo una aderant:pueri uiuam uulpeculam furati ei custodiẽdã tradidissent:& ii qui illam amiserant: quæsitum uenissent : uulpeculam hic subiecit sub amictum:bestia uero exasperascente ac pueri latus ad extra usq; deuorante:ne palã fieret:quiescebat.Sed ut demum post illorum abitionem factum pueri aspexere:culparentq; dicentes melius fuisse manifestare uulpeculam q̃ celare ad mortem usq;:minime quidem inquit: sed longe melius esse doloribus q̃ somno diem obire & quam hominũ sermonibus diuulgari:q; ob molliciciam turpiter uiuere curauerim.

Lacon c Vm quidã ĩ laconas ĩ itinere incidissent:dixissentq; secũda estis fortuna usi:nam hinc nuper latrones abiere : dixerũt hi nequaquã per

Antigonus bellicosissimum Enyalium: sed illi potius usi sunt qui ĩ nos nõ ĩciderũt.

l Acon interrogatus:quid sciret:dixit liber esse.

p Ver spartiata ab antigono rege captiuus factus ubi ueĩsset: aliis ĩ rebus oĩbus emptori parebat quascunq; libero faciũdas existimabat. Vt uero ĩpauit:ut matulã ferret:haud passus ẽ ĩqens nõ seruiã. Et cũ ille surrexisset:hic ascẽsa testa ubi dixisset disces emer̃:seipsũ ĩmisit:atq; obiit

a Lter cum ueniret:dicente quopiam si te emero:eris frugi : etiam si minus inquit emeris.

a Lius captiuus cum ueniret : addente præcone mancipium uænundare execrabilis:inquit:non captiuum dicis.

Lacon l Acon muscam insignis loco habens in clipeo & hanc sane non maiorem uera musca:ubi deridentes quidam dixissent : hoc ad latẽdũ esse ab eo factum:immo inquit ut manifestus fiam sic enim proxime hostes aggredior:ut hoc insigne ipsorum uisui magnum sit.

a Lter cũ ĩ symposio lyra eẽt adducta. Nõ lacõici ĩqt moris ẽ nugari.

Spartiata s Partiata interrogatus an secura esset ad spartam uia : inquit : qualis accesseris. Leones enim eminus proficiscuntur a leone: lepores autem uenamur etiam intra tabernaculum.

i N palæstrico manum nexu cum ꝓstratus quispiã colluctatorem frustra pulsaret:atq; ad terram traheret:ubi corpore defatigatus deficeret:illius brachium mordebat:& alter ait mordes o lacon sicut mulie

res:nequaquam inquit alter:ſed ut leones.

c Laudus ad bellum egreſſus quibuſdam eum ſequentibus ac riden/ tibus conuerſus ait:mala capita non eſt cum hoſtibus fugiendo pu gnandum:ſed manendo ordinemq̃ tuendo. Claudus

a Lter ictus ſagitta cũ uitã reliqueret:nõ hoc ĩqt ſibi curæ eẽ qđ mo reret ſed qđ a molli ac ſemiuiro ſagittario eẽt occiſus:egiſſetq̃ ĩpe nihil.

c Vm in tabernam meritoriam quis diuertiſſet: parandumq̃ caupo ni dediſſet obſonium:ubi alter caſeum atq̃ oleum petiſſet:ait:ſi ca/ ſeum haberem:etiam obſonio egerem.

a D eum uero qui lampin æginetam beatum diceret: quoniam ditiſ ſimus eſſe uidebatur:erat enim gubernator multarum nauium: la con ait.Non attendo fœlicitati: quæ pendeat ex funibus. Lampis

c Vm quis dixiſſet lacona mẽtiri:is reſpondit:liberi enim ſumus:alii uero ſi quando uera non dicunt:plectendi ſunt.

c Vm quis cadauer rectum ſiſtere uellet:atq̃ niteret: ubi factis om/ nibus id nequiſſet:per geminos ait intus aliquit eſſe oportet.

t Ynnichus Thraſybuli filii mortem fortiter tulit.In hunc uero epi/ gramma huiuſmodi factum eſt. Tynni/chus

Exanimus pitanen clipeo thraſybulus in acri. Trhaſy/bulus
Confoſſus ſeptem uulneribus rediit.
Paſſus ab argiuis quæ ergo nulla gerebat. Epigramma
Tunichus hunc igni cum daret:hæc loquitur.
Flere decet timidos oculis te nate ſepulchro. Pitane
Condomeum ſiccis ac lacedæmonium. Argiui

a Lcibiadi athenienſi cum aquæ plurimum balneator funderet:lacõ ait quidnam hoc ut immundo ualdeq̃ ſordido plus præbet. alcibiadis

p Hilippo macedone quædam per epiſtolam lacedæmoniis ĩperante ii reſcripſerũt.Lacedæmõii philippo:de quibus nobis ſcripſiſti: nõ. Cum autem in agrum laconicum philippus feciſſet impetum:ac omnes perire uiderẽtur:dixit ad quendam ex ſpartiatis.Quid nunc facietis o la/ cones?Quid enim ĩquit aliud:quam fortiter moriemur.Soli enim græ/ corum nos liberi eſſe ac non parere aliis didicimus. Philippus Epiſtola

p Oſt aduerſam agidis pugnã obſides Antipatro petẽte pueros quin quagita.Etheocles ephoꝝ gerẽs ait pueros qdẽ minime datũ ire: ne malis moribus ĩbuerent pria ĩſtitutiõe priuati:nec ciues forẽt:ſenes uero aut mulieres ſi uellet duplo ẽt pluris datũ ire.Eo ãt grauiter minitãte niſi accipet publice reſpõderunt:ſi grauiora morte ĩpites facilius moriemur. Agis Antipater etheocles

ſ Enex ĩ olympiis dũ ludus pageret ſpectar̃ affectabat: ubi ãt ſederet: nõ habebat.In multos uero pfectus locos erat & contumeliæ & ca uillo recipiebatq̃ a nemĩe: Vt ãt a lacedæmõios uẽit:pueri oẽs aſſurrexe re:pluresq̃ uiri ceſſere locũ. At cæteris græcis plauſu morẽ admiratis ac Olympia

summis laudibus efferentibus:senex ut mouit canunq; capud barbamq; senilem & lachrymasset ait.Heu misero mihi ut omnes graeci quae hōc/sta sint norunt:sed iis lacedaemonii utuntur soli.

Panathe/naea f Erunt autem quidam idem athenis quoq; accidisse.Nam cum Pa nathenaea agerentur:attici ipsi senem probris insequebātur:quippe qui eū ut suscepturi īuitabant.Si uero accederet:non recipiebant.Vt auté petitis fere omnibus ad lacedaemonios uenit spectatores:omnes e sedili/bus assurgentes locum cedebant.Eo autem facto mirifice turba delecta/ta insigni admodum significatione applausit. Atq; spartiata quis dixit. Per geminos atheniéses quidé quae honesta sunt:sciunt:non auté agunt.

Médicus m Endicus a lacone petiit:at si tibi inquit dedero:eris pauperior. Tuae uero huius ineptitudinis qui primus porrexerit:auctor est futurus quippe qui inertem te fecerit.

Lacon l Acon ubi quempiam uidisset:qui res diis immortalibus congrega ret nihil ait curare deos:qui se essent pauperiores.

c Vm quis adulterum apud turpem uxorem comprehendisset:affli cte ait quae tibi necessitas.

a Lius oratoré audiés:q magnos uerteret oṝonis ābitus:& p gemīos ait:fortis qdé hō hic ad nullā ꝓpositū īustruit : atq; exercet līguam.

e Vm lacedaemona quis uenisset:honore inspecto quem iuniores se nioribus praestabant.In sola inquid sparta senescere conducit.

i Nterrogatus lacon cuiusmodi Tyrtaeus poeta esset bonus inquit: qui iuuentutis animos & contumelia imbuat & stulticia.

a Lter cum ī dolore oculorum egrederetur ad bellum : & aliqui ei di cerent quo uadis ita affectus:aut quid facturus.Si aliud inquit nihil egero saltem hostis gladium hebetabo.

Buris Spartis Xerxes b Vris & sptis lacedaemōii ultro ad Xerxen psaꝝ regé ad cruciatū cui lacedaemō ꝓ oraculo erat obnoxia:ꝓfecti.Nā caducatores a rege ad se missos lacedaemōii occiderāt:ubi uéissent ad regé:iusserunt:quo uellet mō se ꝓ lacedaemōiis īterimeret.Sed ut ille admiratus uiros liberauit:ro garetq;:apud se ut manerét. Et quo nā pacto dixere uiuere hic possimus patria legibusq; relictis & his uiris ꝓ qbus tantum itíeris morituri ueni mus.

Indarnus Ad eum Indarnus dux maiorem immodū rogaret: ac fore diceret: ut ii aeq; honorarentur atq; illi:qui amici maxime apud regem ad digni/tatem prouecti essent:dixerūt.Ignorare uideris nobis : cuiusmodi res est libertas:cui mentis compos persarum regnum haud praetulerit.

Lacon l Acon quoniam die superiore hospes eum declinasset:postridie ue/ro stratis usus large magnificeq; excepit: incendit strata eaq; pessun dabat addens:propter haec heri ne in storio quidem dormiui.

a Lter cū uéisset athéas:aspiciés atheniéses qui pnas & obsoniū ꝓcla/marét:& publicāos ac lenones gererent:& alia inepta opera agerét:

nihilq; turpe ducerēt ubi ī patriā reuertiſſet: percūctātibus ex eo ciuibus qualia eēnt: quæ athēis uiderat: ꝑ ſimulationē dicebat oīa eē honeſta: oratiōeq; mōſtrabat omnia apud atheniēſes honeſta cēſeri: turpe aūt nihil.

a Lius quapiam de re interrogatus reſpondit: non. Vt autem is qui interrogaret: reſpondiſſet: tu mentiris: uides ne inquit: te uanum eſſe qui quæ noris: interroges.

u Enerunt aliquando legati lacones ad lygdamini tyrannum. Vt uero ille differens ſæpe congredi tardaret: dicerent autem eum oībus ī rebus molliter habere: at iſti narrato dixere nos nequaquam ꝑ deos immortalis ad ipſum uēiſſe: ut paleſtrā cū eo luderemus: ſed ut diſſeremus. Lygdamus

l Acona quempiam cum quis myſteria edoceret: interrogabat: quid impium maxime egiſſe ſibi conſcius eſſet. Hic autem ut dii ipſi norunt. At ubi ille magis magiſq; urgeret: ac diceret: omnino id eloqui te oportet: contra lacon īterrogauit: cui me prius oportet eloqui tibi ne an deo? Illo autem dicente: deo: Tu igitur inquit abſcēdito.

a Lter cum noctu monumentum præteriret: ac demonium quoddam uidere uiſus eſſet: incurrebat: ut id lancea tolleret: atq; infigens inquit: quo me fugis bis moritura anima.

a Lius cum optaſſet ab leucade ſeipſum iacere: locum inſcendit: altitudineq; inſpecta auerſus eſt. Quod cum ei daretur probro: inquit non exiſtimaram optioni alia maiore optione opus eſſe.

a Lius in acie cum eſſet enſem ī hoſtem demiſſurus: quoniā receptui ceciniſſent: nō etiā demiſſit. Quodā uero percunctante: cur hoſtem quē ceperat: nō occidiſſet quoniā īquit meluis eſt parere prīcipi q̄ necare.

l Aconi cuidam cū in olympia uictus iterum eſſet: dixit quis tuus aduerſarius o lacō te melior fuit: minime īquit: ſed ꝓſternēdo aptior. Antiqua lacōnierum inſti

e Orum qui ad conuiuia ingrederentur cuique natu maximus monſtratis foribus per has ait: uerbum nullum egreditur.

e E cum nigrū quod dicitur ius apud eos maxime probaretur adeo: ut ſeniores ne carnem quidem appeterent ſed eam adoleſcentibus cederent: fertur dionyſius ſiciliæ tyrānus huius gratia emiſiſe laconicum adoleſcētem: eiq; imperaſſe: ius illud ſibi pararet: ac ſumptui nulli parceret: quod cū deīde guſtaſſet: offenſus deſpuiſſe: quocūq; dixiſſe: o rex hoc ius tibi ueſcendum eſt: ubi te & laconice exercueris: & in eurota laueris. Dionyſius Eurotas

l Acones ubi modice in conuiuiis biberint: abeunt ſine funali. Non enim licet pergere præuio lumine neq; hanc neq; aliam uiam: quo aſueſcant & ex tenebris ac noctu fidenter intrepideq; proficiſci. Lacones

l Itteras pro neceſſitate diſcebant. Reliquarum uero diſciplinarū admittebant nihil. Nec hominum magis quam librorum. Erat autem illa iis diſciplina: ut honeſte parerent: labores conſtantiſſime tolerarent: pugnandoq; aut uincerent: aut interirent. Degebant autē

ſine tunicha amictum unũ in annum capientes.Erãtqꝫ corporibus ſqua/
lidi.Et qui balneis utplurimum unguentiſqꝫ abſtinerent.Dormiebãt eti
am una pro alis & turmis in thoris ex arundinibus factis: quas ſecus eu/
rotam naſcentis ipſi conuehebant ſummitates manibus nõ ferro cõſrin/
Lycopho nes gentes.Per hyemem uero eos qui Lycophones appellantur ſibi ſubiicie/
bant thoriſqꝫ immiſcebant. Ea enim materia calidi quiddam habere ui
debatur. Auare præterea eos pueros qui probo eſſent aĩmo:permiſſum
erat:coire autem cum iis turpiſſimum cenſebatur:perinde atqꝫ non ani/
mus ſed corpus potius amaretur:qui uero eſſet accuſatus perinde ut ad
dedecus congrediens :is erat per omnem uitam infamis.

Os etiam fuit iuniores interrogari a ſenioribus:& quo proficiſce
m rentur & quamobrem atque qui minus reſponderet:aut cauſas
necteret obiurgari.Qui uero ſe præſente delinquentem non ob
iurgaſſet:pari caſtigationi erat obnoxius: cui etiam deliquens ipſe.Etqui
caſtigationem moleſte ferret:in magno erat opprobrio.Quod ſi quis in
delicto eſſet depræhenſus:oportebat hunc quandam in urbe aram cir/
cuire ac uituperationẽ quãdam ĩ ſeipſum uerſu compoſitã canere.Quod
aliud nihil erat quã ipſum ſemet obiurgare.Erat etiã mos nõ ꝓprios dũ/
taxat ueteri patres atqꝫ his parere ſed omnes etiam ſeniores uerecundia
proſequi.Et illis in uiis cedere e ſediliburſqꝫ aſſurgere: quietiſſimeqꝫ tran
ſire.Itaqꝫ ius quilibet habebat non quemadmodũ in aliis ciuitatibus ſuo
rum filiorum & ſeruorum ac poſſeſſionum ſed æqꝫ proximi ac ſuarum
rerum ut quam maxime iis communibus uterentur: & perĩde atqꝫ de re
bus domeſticis curam gererent.Et qui puer a quopiam caſtigatus ad pa
trem detuliſſet :turpe erat audiẽti patri:ſi minus eum rurſus caſtigaſſet.
Credebant enim ſibi ipſis ex inſtitutione patria nil turpe filiis imperare.

Vrãtur autem pueri ex eſculentis quidquid poſſint : diſcentes hi
f quidẽ ĩgenioſiſſime dormiẽtibus aut negligẽtius cuſtodientibus
ĩſidias tendeř.Qui uero fuerit depræhenſus:uerberibus eſuriaqꝫ
mulctať.Tenuis eĩm iis uiliſqꝫ cæna eſt:quo ſua ĩduſtria ĩdigentiã ꝓpul/
ſantes audere calereqꝫ cogantur.In faciundo autẽ cõuiuio propterea par/
ſimonia utebantur:ut aſſuſcerẽt repleri nunq̃:poſſentqꝫ famem ferre.Ita
enim arbitrabãtur uel ad bellum utiliores fore:ſi poſſent etiam ſine cibo
labores tolerare:& continentiores tenuioreſqꝫ ĩ multum uſqꝫ tempus de
gerẽt a paucitate ſumptus. Et ſine obſonio degere æqꝫ atqꝫ eſcam omnẽ
admittere id exiſtimabant:ad meliorem ualetudinẽ corpoꝝ ab alimenti
paucitate habitudinemqꝫ accedere:putãtes ii quidem ipſum ſpiritũ : qui
præ nimio alimẽto ĩ ꝓfunditatẽ latitudinemqꝫ premat:ĩ altitudinẽ cor
pora nõ p̃ſſum attolere:facereqꝫ pulcherrima. Graciles.n. & macilẽti ha
bitus artuũ agilitati parẽt:habitiores uero & carnoſi onere ſuo reluctãť.

a D hæc nemine minus modulis carminibuſqꝫ ſtudebant. In iis aũt

ſtimulus quidam inerat ad uim animi incitandã & ad impetũ quaſi furẽtem quendam atq̧ ſtrenuum inducẽdum Ac dictio erat & facilis & ſeuera:habebat que aliud nihil: q̃ tum eorum laudationes : qui generoſe fortiterq̧ uixiſſent:ac præclare & fauſte ꝓ ſparta occubuiſſent:tum etiã eorum uituperatiões:qui metu id agere detrectaſſent:pinde atq̧ triſtẽ uitã miſeramq̧ uixiſſent.Erat præterea præceptio quædã atq̧ iactantior excitatio pro ætatum dignitate ad uirtutem. Tribus enim choris ꝓ tribus ætatibus ĩ celebritatibus cõſtitutis unus ſenectutis ĩcipiens canebat.Nos olim fuimus robuſti iuuenes Florẽtis uero ætatis alter reſpondẽs : ĩquiebat.Nos autẽ ſumus:quod ſi uelis:periculum facito.At puericiæ tertius: Nos aũt erimus multo profecto robuſtiores. Atq̧ numeri primi illi quibus & in tripudiis & ad tibiam cũ in hoſtes ferrẽtur:utebantur: ut & fortiter & audẽter agerẽt:mortemq̧ contemnerẽt:incitabant. Nã lycurgus bellicæ exercitationi ſtudium muſicæ admiſcuit:quo bellãdi uæhemẽtia modulatiõe tẽperata cõſonantiã cõueniẽtiamq̧ haberet.Itaq̧ rex anteq̃ pugnas iniret:ſacrificabat muſis:quo & oratiõe præclaraq̧ memoria digna facinora pugnantes redderẽt. Quod ſi quis priſcæ muſicæ quicquã trãſgrederetur:haud ſinebat.Vnde etiam Terpandrum: qui & uetuſtiſſimus eſſet:& reliquis ꝑ id temporis citharœdis præſtaret: ac heroicas res geſtas laudibus efferret:ephori tamen mulctauere:eiuſq̧ acceptã citharã affixere:quod unum ſolum neruum ob ſoni uarietatem ſuperfluo intendiſſet.Simplicioris enim duntaxat modulos probabãt. At Timotheum quoniam carniis modulis ſtuderet : ephororum unus arrepto gladio interrogauit: ex utra parte abſcideret:qui ſupereſſent ad ſeptem neruos.

lycurgus

Muſæ

terpãder

Timotheus

Carnii moduli

lycurgus

p Ræterea omnem ſepulchrorum ſuperſtitionem Lycurgus ſuſtulit concedens & in urbe ſepeliendos mortuos & ſecus ſacella habenda monumenta. Piaculaq̧ amouit:& nequid una ſepelirent uetuit:ſed condentes corpus puniceo amictu & oleæ frondibus æq̧ omnis circũdarẽt. Inſcriptiones quoq̧ quæ in ſepulchris fierent: prohibuit niſi eorum:qui belli obiſſent.Itemq̧ & luctus & lamentationes.

a D hæc peregrinari eis non licebat:ne extrenis moribus ac malis uiuendi diſciplinis imbuerentur.Atq̧ ne peregrini qui in urbem confluerent:mali cuiuſpiam doctores ciuibus exiſterent : eos urbe exigẽdos ſtatuit.Ei autem ciui quiſquis puerorum inſtitutionem minus ſeruaſſet :ciuitatis iura communia non erant.Quidam uero tradidere quicũq̧ etiam peregrinus ciuilem exercitationem ſeruauiſſet pro Lycurgi ſententia eum participem factum portionis initio conſtitutæ.

u Endere inſuper non licebat. Vicinorum ſeruis æq̧ ac propriis utimos erat. Eodem modo & canibus & equis : niſi iis opus eſſet heris.Et in agro ſiquis re aliqua egeret:ubi aperuiſſet : portaſſetq̧ poſſeſſoris res neceſſarias;obſignatum penum relinquebat.

i N bellis amictibus puniceis utebantur. Tum enim color eis uilis uidetur: tum coloris sanguinolentia plus metus imperitis præbet tũ etiam ne apud hostes lætis clamoribus increbresceret: siquis eorum saucius fieret: sed lateret illos id potius propter utilem coloris similitudiné.

d Vm íperatoria calliditate uicerít hostes: marti boué sacrificát. Quá docũq; aũt apto ꝓlio: gallũ: assuefaciétes si qdé ductores suos nõ solum bellicosos eé uerum etiam imperatoria calliditate astuciaq; pollere.

s Vpplicatióibus & op atis addũt iniuriá pati posse. Eorũ autem supplicatio erat ꝑpter bõas actióes q̃ pulchra sunt dare: & áplius nihil.

Venus — u Enerem colunt armis præditam atq; deos etiá omnis & fœminas: & mares lanceas habere faciunt: tanquam omnes bellicam uirtuté habeãt. Adduntq; præterea qui prouerbio utuntur. Qui manum ad aliquid fert uocare fortunam: perinde atq; oporteat deos inuocare: cũ quid aggressuri acturiq; sunt: secus uero minime.

e T quo pueri a uiositate abhorrerét: eis mácipia madida mõstrabãt.

m Os eis fuerat ne ianuas quidem pulsare: sed clamare extrinsecus.

p Ectinibus non ferreis: sed arundineis utebantur.

Archilochus — c Omœdias & tragœdias nequaquam audiebát: quo neq; serio neq; ioco audirent: quæ legibus contradicerent. Archilochum poetam cum esset lacedæmone eadem hora expulere: quoniam accepissent eum poetice scripsisse melius esse amittere arma quam mori. Sic enim ait.

Aspida quæ circa periit mihi callipon alto.
In luco. Saion possidet ille meam.
At caruisse armis quam mortem occumbere præstat.
Aspide pro capta mox melior dabitur.
Puellis & pueris communia sunt sacra.

Diana orthia — s Ciraphidan ephori mulctauerunt: q̄ a multis iniuriam acciperet.

s Cutacũ milité íteremere: quoniá tælá quandam í secutũ íposuisset.

a Dolescentetem qui í gymnasio uersaretur: quoniam uiam quæ ad Pyleam duceret: nesciebat: punierunt.

c Ephisophõta qui posse diceret de qua uis re dié totũ disserere: eiecerunt: íquientes oportere bonũ oratoré rebus paré habere orationé.

p Veri apud eos cæsi uirgis totũ dié in ara Orthiæ diáæ ad mortem usq; ꝑsæpe tolerát hilares ac gestiétes: æmulatione uictoriæ íuicem cõtendentes: quis ipsoꝝ & diuitius & magis uerbera tolerarit. Et qui uictor euaserit: tam illustris clarusq; habetur quam qui maxime. Dimicatio uero ipsa uocatur difflagellario: fit autem singulis annis.

u Num uero id quoddá ex pulchris uisum é beatisq; institutis: qđ ex huberantiá ocii ciuibus Lycurgus íuenerit. Ná in sordida arte uersari nullo modo licebat: at ne í quæstuaria quidé: quæ operosam congerié negociationesq; cõtineret: fecerat enim diuitias & spernédas & cõtemné

das omnino. Verũ mancipia eis agrum colebãt: redditumq; ferebant antiquitus cõstitutũ. Eratq; execrabile: siqs plus mercedis quenq̃ posceret: quo & illi pp lucrũ misteria libẽter exeqrẽt: & hi ne rursus plus q̃rerent.

P Rohibebantur etiã & esse nautæ & uiti nauali pugna. Verũ cũ posteriore tẽpore per naualem pugnã maritimi principatus potiti essent: rursum cum ciuium mores inquinari intuerẽtur: destitere. Sed rursus mutatione sunt usi: quẽadmodũ in aliis rebus omnibus. Etenim conuectis ad lacedæmonios pecuniis qui conuexerant: iis morte damnati sunt. Nã Alcameni & Theopompo regibus oraculũ redditum est fore: ut auaricia periret Sparta. Verũtamen Lysander cum fecisset captiuos Athenienses: & auri multũ & argenti inuexit & hi quidẽ exceperũt: uirũq; honorarunt. Itaq; Lycurgi legibus cum urbs uteretur: iusiurandũq; seruaret: græciæ principatum bonitate legum & gloria annos quingẽtos tenuit. Cum ea uero paulatim transgrederetur: & habendi auiditas diuitiarũq; studiũ inuaderet: tum uires dimminutæ sunt tũ socii propterea sunt eos exosi. Attamẽ q̃uis ita haberẽt: post Philippi macedonis uictoriã ad cheroniam cum omnes eum græci & terra & mari imperatorem appellassent ac etiam Alexãdrũ filium post fusos euersosq; Thebanos: soli lacedæmonii licet urbem sine muris haberent: essentque admodum pauci ob cõtinua bella: tum etiam lõge imbecilliores: & q facile capi possent: tamen cum breues admodũ quasdam lycurgi istitutionis scintillas adhuc seruarent: neq; una militarunt nec cum his nec cum aliis deinceps macedonicis regibus neq; in cõem concessum ingressi sunt: neq; tributũ tulerunt: quousq; despectis oĩo Lycurgi legibus a ppriis ciuibus in tyrãnida acti nec amplius quiq̃ ex patria institutione seruantes & aliorũ effecti similes superiorẽ gloriam elationẽq; amiserunt: in seruitutẽq; migrauerunt: ac nunc quemadmodũ alii græci romanis parẽt.

A Rgileonis brasidæ mater cum eius filius diem obisset: ut amphipolitæ quidam qui spartam uenerant: eam adissent: interrogauit: si decore & pro spartæ dignitate filius obierat. Magnificantibus uero illis atq; dicentibus illum lacedæmoniorum omnium in operibus optimum fuisse: ait o hospites & æquus quidem filius meus & bonus fuit uerum multos habet lacedæmon illo meliores.

G Orgo cleomenis regis filia cum aristagoras milesius eum hortaretur: ut bellum aduersus regem pro Ionibus gereret: grandẽq; polliceretur pecuniam: & quo magis is cõtradicebat: eo plus hic pecuniarum adderet: corrumpet te inquit pater peregrinellus iste: ni clerius ædibus eieceris. Et cũ ei aliquando pater imperasset: ut cuidam mercedis ratione frumentum daret: addidissetq;: docuit enim me uinũ facere mitius. Ita o pater inquit: quando uini plus potabitur: bibẽtes etiã delicatiores ac deteriores futuri sunt. At aristagoran cũ a quodã ex famulis

Alcamẽ
Theopõpus
lysander
Lycurgus
Philipp9
Cherõia
Romani
Argileonis
Amphipolitæ
Gorgo
Iones
Aristagoras

calciari aſpiceret:pater inquit: nunquid peregrinus iſte manibus caret? Eadē cum peregrinus quidam molliter otio ſtuderet illum urgens atq3 extrudēs:nō hinc inquit abis:qui nec quæ mulieris ſunt: potes.Interrogata uero a quapiā attica:cur ſolæ uos lacænæ uiris īperatis:qa inquit ſolæ etiā uiros parimus.Ad poſtremū cū uirum leonidan ad thermophylas egredientē hortaretur:ut ſe ſparta dignū oſtenderet: interrogaretq3: quid ſibi agēdū eſſet:is ait:ut & bono nuberet: & bonos pareret liberos.

Leonidas Thermophylæ

Gyrtia Acrotatus

g Yrtia cum aliquando ex eius filia nepos Acrotatui ex quadā puerorum pugna multa cepiſſet uerbera: eētq3 domum delatus ut mortuus:domeſticis familiaribuſque flentibus. Nō tacebitis ait mōſtrauit enim cuius eſſet ſanguinis. Nec inquit fores uociferādi ſunt: ſed curādi.Cum nuncius ueniſſet ex creta:qui acrotati mortem nunciaret.Nōne ait:erat cū iret aduerſus hoſtes:aut interficiendus ab illis aut illos interfecturus.Libētius uero ait eum mortuū audire pro matriſq3 & urbis & ſuorū maiorꝝ dignitate:q̄ ſi uiueret omne tēpus ignauus.

Creta acrotatus

Damatria Epigrāma

d Amatria cum filium audiſſet & timidum & ſeipſa indignum: ubi adueniſſet:enecauit:inſcriptiſq3 hoc epigrāma.

Hunc timidum mater damatrion ipſa peremit.
Nec dignum matre nec lacedæmonium.

Epigrāma

a Ltera lacæna filium qui ex acie fugerat:interfecit:inquiens nō meum eſt hoc germen:a qua hoc eſt epigramma.

Vade malum germen:tenebras pete:quenq3 peroſus
Eurotas cernas nec fluat ad timidas.
Si catulus nequam perrexeris:ito ſub horcum
Nec ſparta dignus nec generis titulis.

Epigrāma Epiſtola

Alia cum filius in acie cecidiſſet:ait

Sic flendum timidos:hilaris te nate ſepulchro
Condo meum pariter & lacedæmonium

a Vdiens quædam qd' & ſeruatus filius eſſet: fugiſſetq3 ex hoſtibus ſcribit ei Mala de te fama diffuſa eſt:aut hāc nunc elue:aut ne ſis.

a Lia cum filii fugiſſent ex pugna:ad eāq3 ueniſſent.Quo inqt uenitis fugientes ignaua mancipia:an huc unde egreſſi eſtis regreſſuri? & ea quidem ſublatis ueſtibus pudibunda eis oſtendens.

q Vædam filiū aduenientē intuta percunctata eſt: qd ageret patria? Qui cū dixiſſet:omnes periere:ſublatam tegulam in eum immiſit: atq3 interfecit.Inquiens te igitur malum nuncium miſere nobis.

q Vodam matri narrante generoſam fratris mortem deinde nō turpe tibi eſt ait ab huiuſmodi comitatu aberraſſe.

c Vm quædam filios quinq3 quos habebat ad id bellum emiſiſſet:q3 in ſuburbiis gerebatur:ſtetiſſetq3 expectans euētum pugnæ ubi qs aduenit:atq3 percūctanti ſibi nunciauit filios omnis obiſſe:at nō hoc in

quit percunctabat ignauum mācipium:sed quid agit patria:qui cum dixisset ab ea uictoriā esse:libēter igitur ait: accipio etiam filiorū mortem.

ſ Epeliens quædā filium ut tenuis quædam anicula accedēs dixisset o mulier fortunæ:per geminos bonæ respondit. Etenim qua gratia eum peperi:ut pro Sparta morere hoc mihi contigit.

m Vlier quædam Ionica cum ob quendam pannum suum gloriaretur cumq; prætiosum:lacæna monstratis quattuor filiis qui decori formosissimiq; essent. Talia inquit esse oportet honestæ ac bonæ mulieris opera:& hisce iactari atq; extolli.

a Lia cum de filio accepisset:ut male a peregrinatione reuerteretur: scripsit. Mala tibi fama diffusa est:uel hanc abiice:uel morere. Epistola

ſ Imiliter etiā cū choiq; exules spartā uenissent: pdaret ualde accusabant. Quē ubi mater Teleutia accersisset:& ea quoq; accusabat:audisset:sibiq; filius deliquere uideret:lr̄as ad eū dedit. Mater pdareto. Aut age meliora:aut istic mane. Nā si Spartā ueneris:d' salute tibi despandū ē. Chii Prædaretus Teleutra

a Ltera filio qui esset iniuriæ accusatus. Nate inquit aut crimine aut uita teipsum absolue. Epistola

a Lia claudum filium præmittens in aciem. Nate ait: cum incedis: memento uirtutis.

a Lia cū filius ab acie pede uulnerato reuerteret:uæhemēterq; doleret. Si uirtutis inqt nate memineris:cū nō dolebis: tum ēt audebis.

l Acon belli uulneratus nec ualēs īcedere quadrupedū more iter faciebat. Is quoniā ridiculo eēt:cū uerecūdaretur:ait mater:& quanto ē nate melius ob fortitudinē lætari:q̄ ob ridiculum fatuoq; uerecundari. Lacon

a Lia cum filio iterum clipeum traderet:eumq; hortaretur. Nate inquit aut hunc aut in hoc.

a Lia filio qui ad bellū pficiscebatur:cū traderet clipeū:hunc ait tibi pater seruauit semper. Quare tu quoq; uel hunc serua:uel morere.

a Lia ad filiū q diceret paruum habere ensem:ait adde etiā incessum.

a Lia cum audisset filium in acie fortiter agendo īterisse: meus enim inquit eras. Ac cum de altero accepisse:quod præ timiditate seruatus esset. Non enim eras inquit meus.

a Ltera cum audisset filiū in pugna mortuum esse:ait. Quēadmodū locatus fuerat:eum ponite suppleat autem frater illius locum.

a Lia cū publica populi totius pompa fungeret:audiuit fratrē in acie uictorē mori ex uulnerum multitudine. Itaq; minime coronā posuit:sed exultans potius ait ad proximas. Vt multo melius est amicæ in acie uictorem mori:q̄ olympiorum superatorem uiuere. olympia

c Vm quidam sorori narraret generosam ipsius filii mortem:illa inquit:siquid propter illum lætata sum : tātum propter te mæreo: q præclarum comitem reliqueris.

Lacæna l Acænam quis interpellauit: an se uitiandam cõcederet: hæc aũt inquit: equidem cũ puella essem: didici parere patri: & hoc ægi. Mulier aũt uiro. Si ergo me iusta rogat: huic manifestum faciat primum.

Virgo u Irgo paupercula interrogata quam marito dotem daret? patriam inquit pudicitiam.

Lacæna l Acæna iterrogata an coisset cũ uiro: minime ego iqt sed ille mecũ.

c Vm quædam esset clam compræssa: fœtumque pdidisset: sic nulla emissa uoce se constatem tolerantéq; prestitit: ut & parétes aliosq; proximos latuerit: cum abortiuum faceret. Nam dolorum magnitudinem uicit fœditas: quæ turpitudinem est adorta.

Lacæna l Acæna cum ueniret: interrogata quid sciret: ait fidelis esse.

a Lia in captiuitatem acta idétidem interrogata: bene inquit administrare rem familiarem.

i Nterrogata quædam a quopiam: an bona foret: si se emerit: equidem etiam si non emeris.

a Lia cum ueniret: præcone percunctante quidnã sciret libera inquit esse. Vt autem emptor q̃dam indigna libera imperasset: inquiens gemes: qui tibiipsi huiusmodi possessionis inuideris: seipsam exegit.

Mediolani kalen. octobres. M.ccc.liiii.

FRANCISCVS PHILelphus Federico Cornelio Salutem.

q Vod multarum legum mentionem factam inuenias: & apud. M. Tulliũ Ciceronem: & apud. T. Liuium aliosque ueteres scriptores: neq; quid legibus illis cõtineretur: aut q̃obcausam latæ fuerit: satis intelligas: ob eáq; rem quid ipse habeam certi: scire cupias: nõ teneo diutius te suspésum. Itaq; leges eas: quæ crebriores sunt magisq; necessariæ: quo facilius & clarius ueterꝝ oratorũ atq; historicorum & ipsorum quoq; iurisconsultoꝝ scripta locis suis compræhendantur: hisce litteris subieci. Vale. Ex Bononia. iii. idus Apriles. M.cccc.xxxix.

Lex pompeia Gnæus Pompeius strabo ueteribus incolis transpadanis ius latii dedit: & q; cæteræ coloniæ latinæ habebant: idest ut petendi magistratus & ciuitatis Romæ ius adipiscerentur.

Lex Portia Portia lege non licebat interfici ciuem romanum uerum uirgis uerberari. Hoc autem significatur: quod ea re tolleretur dignitas ciuilis: & redigeretur in seruum: quia tandem faciebat seruum.

Lex fabia Fabius adiecit pœnã iis: qui nõ certo numero ut ante fuerant definiti: deducerent: & sectarétur candidatos in campũ comitiorum tempore.

Lex Clodia P. Clodius Tri. plebis legem tulit perniciosam. L. pisone & Gabino cõsulibus: nequis per eos dies quibus cũ populo agi liceret: dẽ cælo seruaret contra legem Fusiam & Aeliam.

Cinthius legem tulit:qua cauetur antiquitus:nequis ob causam orandã Lex cin/
donum pecuniamue acciperet. thia

Aurelius cotta prætor legem tulit quibus temporibus uerres a Cicero/ Lex aure
ne accusatus est:qua communicata sunt iudicia senatui & equitibus ro lia
manis & tribunis ærariis.

M. Opius legẽ tulit:ne supfluo ornatu mulieres romanæ uterent̃:neue Lex opia
pilẽtis.i.redis pẽsilibus uæherent̃ neue plus uncia ĩ auribus appẽderẽt.

Gn.Pompeius magnus legem tulit:ut quæstores suffragio populi ex iis Lex pom
qui consules fuerant:crearentur. peia

Valerius publicola legẽ tulit:ut nulli magistratui liceret corpus Roma/ Lex uale/
ni ciuis ĩ dicta causa condẽnare:liceretq; dãnatis ad populũ prouocare. ria

Aquilius legẽ tulit de dolo malo de fraude de deceptiõe de simulatiõe. Lex aqlia

Manlius acilius glabrio legem tulit de pecuniis repetundis seuerissimã: Lex acilia
qua ne cõperendinari quidem reum sinit.

Veconius legem tulit nequis census hoc est pecuniosus hæredem unicã Lex ueco
relinqueret filiam.Erat autem census ille: qui cẽtum millia sestertium nia
in professionem detulisset.

G.Calphurnius piso legem de ambitu tulit suo cõsulatu:quæ præter ali Lex cal/
as pœnas pœcuniaria etiam pœna fuerat adiecta. phurnia

Gabinius legem tulit:qua bellum Gn.Pompeio de persequendis piratis Lex gabi
datum est aduersus.L.Trebelli tri.plebis intercessionem. nia

Papius ciuis Romanus legẽ tulit:ut pegrini urbe Roma uti ꝓhiberent̃. L.papia

Qu.Latorius cum adolescentes in contractibus circũueniri solerẽt:pœ/ Lex lato/
nam eorum deceptori adiecit. ria

Clodius tribunus plebis legem tulit annoniam: ut frumentum populo Lex clo/
qđ antea senis æris ac triẽtibus in singulos modios dabit̃:gratis daret̃. dia .i.

Clodius idem Tri.plebis legem tulit de collegis restituendis: quæ lex ex Lex clo/
seruorum fæce constituta dicitur. dia .ii.

Clodius idẽ Tri.plebis legẽ tulit:ne quẽ censores in senatu legendo p̃teri Lex clo/
rẽt neue qua ignominia afficerẽt:nisi utriusq; cẽsoris sñia dãnatus eẽt. dia .iii

Aurelius cotta iudiciariam legem tulit : cum esset prætor:qua commu/ Lex iudi/
nicata sunt iudicia senatui & equitibus romanis & tribunis ærariis: ut ciaria au/
ex iis tribus ordinibus lecti iudices res iudicarent. relia

Qu.uarius Tri.plebis legem tulit:ut quæreretur de iis quorũ ope consi/ Lex ua/
lioue socii contra populum Romanum arma sumpsissent. ria

Cornelius consul rettulit in senatu:ut quoniam exterarum nationum le Lex cor/
gatis pecunia mutuo daretur usura turpiaq; & famosa ex eo lucra fie/ nelia .i.
rent nequis legatis exterarum nationũ pecuniam expẽsam fœneraret.

Cornelius idẽ legem tulit:nequis in senatu legibus solueretur: nisi sena/ Lex cor/
tores ducenti adfuissent:neu quis cum absolutus esset intercederet:cũ nelia .ii.
ea de re ad populum ferretur.

L.cor.iii. Cornelius idē legem tulit:ut prætores edictis suis perpetuis ius dicerēt.

Lex licinia & mutia P.Licinius crassus orator:& Qu.scæuola pont.max.ideq; orator:& iuris consultus duo omnium sapientissimi consules legē de ciuibus regūdis tulerunt in eorꝝ cōsulatu:cū sūma cupiditate urbis Romæ italici populi tenerētur:& ob id magna pars eorum ꝓ ciuibus Romanis segereret: necessaria lex uisa est:ut in suæ quisq; ciuitatis ius redigeretur.

Lex iunia M.iunius siluius consul cum.Qu.cecilio metello numidico legem bello crimbrico tulit:quod diu praue simul & infeliciter gestum est ꝓpter diminuta militiæ stipendia.

Lex manilia Manilius tri.plebis legem tulit:qua Gn.Pompeius magnus bellū aduersus regem ponti.Mitridaten extra ordinem gereret.

Leges sacratæ Post exactos reges anno.xvi.cum plebs propter nimiam potentium dominationē in montē sacꝝ trans anienem secessisset: & ibi armata consedisset duos primos tribunos crearūt:q deinde ad numeꝝ.x.aucti sūt & legē cōdixerūt:quibus suum in patres ius tuerenť:priusq̄ in urbē reuerterētur.Vnde & sacratæ dicunť ad patꝝ plebisq; cōcordiā ptinētes.

Lex cassia.i. Cassius longinus.L.filius legem tulit:qua populus per tabellam suffragium ferret.G.Mario &.G.Flacco consulibus.

Lex cassia.ii. Cassius idē alteram legē tulit ad minuēdā nobilitatis potentiā: ut quem populus dānasset:cuiue imperium abrogasset:in senatu ne esset.

Lex aurelii cottæ Aurelius cotta legē dedit:cum Sylla ad diminuendam plebis potentiam multos cum ei magistratus ademisset:ut plebi liceret interceptos magistratus capere:& cōicata sunt iudicia senatui & equitibus Romanis & tribu.ærariis.Vnde & lex iudiciaria dicta est.

Lex roscia L.Roscius otho consul legem tulit:ut in theatro equitibus romanis ordines quattuordecim spectandi gratia darentur.

Lex plotia M.Plotius syllanus legem tulit cū esset tri.pl.Gn.Pōpeio strabone &.L.porcio catone consulibus:qua tribus singulæ ex eo numero quinos denos suffragio crearēt:qui eo anno iudicarēt ex eo factum est:ut senatores quoq; in eo numero essent:ut quidam etiam ex ipsa lege.

Lex satyra Satyra lex est quæ uno rogatu multa simul & uaria cōpræhendit:ut uultisne?iubetisne?Vt cum iugurtha bellum componatur?elephātos tradat omnis?transfugas reddat uniuersos.

Lex othonis Otho tri.plebis legē tulit:nequis in ordine equestri spectaturus sederet: nisi sestertia quadringētamillia possideret.Quod si cōtingeret qsquis eēt:siue īgenuus siue libertus: īter eqtes spectare ei liceret ī gradu.xiiii.

Lex scatinia Scatinius legem tulit:qua puerorum cōcubitores graui supplicio afficerentur quos arsenocœtas uocant.

Lex iulia G.Iulius cæsar lege sāxit:ne adulteri forēt:depꝛhēsi āt supplicio dederēť.

Lex mamillia Mamillius tri.pl.legem tulit:ut quādo res a nobilibus aduerse gestæ fuerant:etiam ii ad magistratus gerēdos admitterenť:quorū maiorē ī ro

mana rep. magr̃atus nõ exercuissent huiusmõi ãt hoies noui appellãt.

Sempronius grachus legem tulit: qua frumentum e publico distribuere tur populo romano: quæ frumentaria dicta est. Lex sempronia

Qu. hortensius dictator cum antiquioribus temporibus patricii plebiscitis nequaq̃ tenerentur: eam tulit legem: ut eo iure qđ plebs statuisset & patricii & omnes quirites tenerentur. Lex hortensia

Annariam legem appellant: que modum annorum finit: quibus magistratus capiundi potestas sit. Lex annaria

Aelius & Fusius tribuni plebis sua auctoritate legẽ tulerũt neqꝫ per eos dies qbus cũ populo liceret: nõ nisi de cælo seruasset: qppiam ageret. Lex ælia & fusia

Lex ateria cõstituit: ut cũ mos priscus fuisset irrogãdæ mulctæ p magr̃atus ouis aut bouis noie: ouis ære dẽo: bos ãt ære cẽtẽo đfiniri ĩtelligat̃. Lex ateri na

Falcidius legẽ tulit: qua cauetur: ne plus legare liceret q̃ lege clodia: ut emptorum bonorum est uncias nouẽ: idqꝫ ipsoꝝ testatorum gratia prouisum ẽ ob id: quod plærumqꝫ intestati moriebantur recusantibus scriptis hæredibus pro nullo aut minimo lucro hereditatis. Lex falcidia

Flauius inter iudicia publica constituit de plagiariis: cum quis plagioes: idest obliquis & insidiosis pollicitationibus seruum a domino: uel filium a patre subtrahit uel etiam pecus. Lex flauia

Iulius cæsar legem de peculatu sanxit in eos: qui rem uel publicam uel religiosam uel sacram furati sunt uel furantibus ministeriũ adhibuerint: uel qui furta scientes susceperint: quos uel capitali animaduersione uel deportationis pœna puniri iussit. Lex iulia

Cornelius legem in eos tulit: quæ & testamentaria uocatur: qui testamẽtum uel alias tabulas falsas scripserit: signauerit: recitauerit: subiecerit: quiue signum adulterinũ fecerit: sculpserit: expresserit. Seruos quidẽ ultimo affecit supplicio, liberos autem deportatione. Lex cornelia

Põpeius asperrimum crimen noua pœna parricidas persequitur. Siquis parentis aut filii fata perpetrauerit: siue clam siue palã: insutus culleo cũ cane & gallo gallinacio uipera & simia uel in uicinũ mare uel ĩamnem ꝓiiceretur: ut ĩter færales angustias cõpræhensus omniũ elementorũ usu uiuus carere incipiat: & ei cæli superstiti terra mortuo auferatur. Lex pompeia

Cornelius legem in eos tulit: qui homines occidẽdi causa cum tælo ambulent ultore gladio eos persequens. Tælum autem interprætatum est omne quod longe iaci potest: ut lapis lignum ferrum apo tu telos idest longe sicut & græci belos: quod sagittam significat apo tu balein: quod significat iacere. Lex cornelia

Latorius ciuis romanus legem cõdidit: qua cautum erat: ut siquis pupillorum bona diriperet: acerrimas pœnas lueret. Lex latoria

Apuleius legem tulit: qua cauebatur: siquis publicam maiestatem minuisset: capitalis esset. Lex apuleia.

Finis de legibus.

Franciscus Philelphus Petro Iustino Philelpho. Sal.

Vdio te angi animi ex obitu Alfinæ matris honestissimæ & probatissimæ fœminæ uæhementius q̃ par est. Amisisti tu

a sane matrem: at ego filiam: cum enim nata esset ex Nicolao fratre meo germano: habereturq; tholétini primaria quædam mulier: eam certe diligebam ut filiá. Itaq; non minor mihi in ea iactura facta est q̃ tibi filio. Num fortassis ignoras ea nos lege natos oīs: ut tandé moriamur. Illorum dolenda mors est: qui nunq̃ meminere se morituros. At Alfina quid de hac mortali uita sentiret: liqdo fecit exploratum oībus: cũ foret usq; pietatis & christianæ religionis obseruátissima misericordiæ opibus: assidue dedita. Nullo in ꝓximos odio tenebatur iniuriaꝝ nõ minus oblita q̃ beneficentiæ memor. Intelligebat in hoc sæculo nihil esse firmi: nihil stabile: nihil summopere appetẽdũ. Sed uerá & optandam tranquillitaté ac beatitudinem ĩ cælo repositam: ad quá ꝑuenire qui uellet: cum uacare oportere omni sorde mũdana ser uari ab angelis habitacula bonoꝝ infernalis pœnas: & intolerabilis cruciatus iis apud inferos constitutos: q sui deiq; obliti uitam uiuerẽt bællu arum. Nihil neq; faciebat: neq; loquebat᷑: neq; cogitabat: cuius nõ redde ret ꝓbatissimam rationé. Erat ab omni muliebri uanitate atq; ĩmundicia abhorrens. Cibo ac potu utebat᷑ moderatissimo: eoq; minime delicato. Norat. n. oris incõtinentiá iter parare ad illecebras & obscœnas corporis uoluptates: qbus & corpus uitiaret᷑ & aīa. Et qa didicerat ei cũ ĩmortali deo esse sermoné: q diuinis orōnibus studeret: qcquid subripere poterat a domesticis negociis: illisq; necessariis: id oé orádo usurpabat. Præstabat formæ bonitate cũctas mulieres Tholétinates: quá ipsa nulla fouebat arte: sed ea grauitate pudoreq; leniebat: ut uenerabilis oībus redderetur. Familiam suá bene moratá ut redderet: modestissimis suis moribus curabat esse exéplo. Celebratiōi hostiæ xp̄ianæ: ut q̃deuotissime interessent: ne unũ qdem dié prætermisit unq̃. Liberos suos castigatiōe magis q̃ uerberibus instituebat castigationé inquiés dici humanitatis uerbera iracundiæ: quæ a furore alio nihilo distare q̃ tẽpore iusticiá non legibus sed bono & æquo metiebat᷑. Constantiá in sexu muliebri apprime laudabat. Leuitaté nõ oderat modo sed etiá exercebat᷑. Fortitudiné ꝓbabat eá: cui nihil admixtum esset excandescẽtiæ. Et ut prudentiæ opibus gaudebat: ita ab omni mala malitia ꝑinde quasi a teterrima quadá peste auertebatur. Somni erat paucissimi: cumq; uigilaret: oīs eius cogitatio erat de animæ ĩmortalitate ac futura uita. Præterea ꝑ noctem cogitabat: qd in die foret actura. Parsimoniá domesticis ĩ rebus amplectebatur. In diuinis uero liberalitaté ac munificentiá. Ieiuniis quibus supra naturá muliebrem utebatur reddi se dicebat & ĩgenio ꝑspicatiorem & mẽbris ualidiorem: sed quid hæc tibi & alia plura cõmemorem: quoꝝ non es ignarus. Nẽpe

ut memineris ex talibus uitæ īstitutis laudatissimisq; operibus nihil mali Alfinæ matri cuēire potuisse: sed iā ea cōtigisse bona: quæ maxime optabat cū eēt ī uita. Fruit̃. n. æterna beatitudīe: breuiq; futurꝝ sperat: ut illud possideat habitaculū quod angelica custodia sibi seruatū nouit. Deū oīpotentē ꝓ te orare nō desinit: ut hanc uitæ ꝑegrinationē ita trāsigas: ut secū una ī cælesti patria sis futurus. Hæc si tecū ipse cogitabis: iudicabis profecto nō modo tibi nō eē dolendum sed lætandū potius: quod ea sis matre natus: cuius sanctissimis meritis ī cælestē sis gloriā ꝑuēturus. Vale ex Vrbe. xv. kalen. Martias. M. cccc. lxxvi.

Instructione del ben uiuere utilissima: composta per il summo oratore & poeta Francisco philelpho allo illustrissimo princepe & excellentissimo signore Philiberto inclyto duca de Sauoglia.

Essendome ꝑ parte della ur̃a excellētia demādato illustrissimo prīcepe Philiberto īclyto duca de Sauogla: q̃le ordene e q̃l uia obseruare dobbiate circa listructiōe dela ur̃a uita costumi e doctrina comīciādo dala ꝑ̃sente ur̃a etate de q̃ttordece āni e cosi poi ꝑseuerādo īsino a q̃l tēpo: nel quale ꝑ uoi medesimo tutto cognoscerete: ho giudicato nō potere honestamēte fugire q̃sto laudatissimo studio etiādio che ꝑ le mie occupatiōi leq̃le sono nō picchole & appresso ꝑ la mia etate dāni gia ottātauno me sia molto laborioso. E quantūq; piu ragioni mēduca a satisfare alla uostra laudatissima demāda: pur due tra laltre piu me strīge. Luna ꝑ essere la ur̃a celsitudine congiūta ꝑ piu affinita cō questi inuictissimi e potentissimi princepi e signori modōna Bona uostra amida: e missere. Giouāni galeazeo maria sforza uostro cognato duchessa & duca de Milano. Laltra ragiōe ꝓcede da q̃lli honori & singulari benefici cōferiti ī Mario mio dilectissimo filiolo ꝑ q̃llo excellētissimo & optimo prīcepe & duca de sauoglia mōsignore Aloysi ur̃o auo e ꝓgenitore. Ilpche cō breue cōpendio me sforzaro satisfare al uostro desyo in tal modo ꝑlando. Soprognaltra cosa douete sempre hauer̃ la mēte a lomnipotēte dio: da cui solo ꝓcedono le segnorie & reami & īperii & ognaltro bene humano. La iusticia e la pieta sono due prīcipalissime uirtute nel prīcepe. La iusticia e distributiua deli officii humāi secōdo li meriti de ciaschūo: la pieta cōsiste nel culto diuīo. Neāchora laltre uirtute se debono mettere ī negligētia come e la forteza de lanimo in nō temere li ꝑiculi oltra el bisogno: mā metterse al retaglio dela morte ꝑ la salute dela ꝑ̃ria. quātūq; dir̃ solea il nobilissimo re Agesilao la forteza esser uirtu suꝑflua quādo tutti li homini fusseno iusti. La tēperātia me pare douerse amar̃ & obseruare da ciascūo: chꝫ ꝑ il tropo piacere o del māgiare o đl bere o de laltri delecti sensetiui lhō cōmete īfiniti đlecti La eloquētia adorna ogni uirtute: la q̃le ni prīcepi e molto lodata Onđ Parysatis regīa đ ꝑ̃sia cōfortaua li doi suoi figlioli Artaxerxe & Cyro: che quādo uolesseno ꝑlare al populo: douessēo usare parole grauissime & ornatissime. Quella cosa ꝑ la q̃l auāzamo tutti lialtri aīmali e el ꝑlare: ꝑche quāto ala ragiōe come dice Aristotele ogni animale: ne ha tāta: quāta basta ala cōseruatiōe de q̃lli. Ma solo el ꝑlar̃ e q̃lla cosa dela q̃le ognaltro

animale for de lhomo ne priuato. Deue dunq; il princepe ĩ tal prerogatiua ĩn/gegnarse auanzare tutti li suoi soto posti. Et perche la eloquentia presuppone una bona grãmatica descendero a questa parte. Sono alchuni patri imprudenti: iquali a suoi figlioli darano qualche indocto pedagdgo: credẽdo che ĩ quelli principii ciaschuno possa satisfare: & nõ cõsydera quel percepto de horatio: il quale dice: chela botta serua in se longo tempo quello odore: il quale prese: quando da nouo fu ĩmpita. Diogene babylonio parlando de re Alexãdro dice esserli molto nociuto che prima che philippo suo patre lo metesse sotto la doctrina daristotele: hauesse hauto per suo pedagogo uno uitiosissimo huomo chiamato Leõides: il qual il maculo dalcuni desonestissimi flagitii da quali giamai poi se pote abstenere: etiamdio che fosse in tutte laltre cose uno clarissimo re. Et per tanto uoi excellentissimo Philiberto douete comãdare a chi ha cura dela uostra ꝑsona. Che ue trouẽo uno magistro eruditissimo & ornato de nobilissimi costumi: il quale habia ad essere uno spechio dela uostra uita. Re philippo antedicto se stimaua hauere acquistata non picola felicitate hauer trouato Aristotele: il quale insino ali primi elementi de gramatica hauesse ad amagistrare Alexãdro suo figliolo. Et dionysio magiore che fu princepe de syracusa in sicilia condusse insino dathene il famosissimo philosopho Platõe per amaestrare dionysio suo figliolo. Il uostro leggere & studiare uole essere la matina a bona hora insino alora del desinare. Disinato che harete sempre sobriamente per non occupare tropo lintelecto o per il tropo mãgiare o per il superchio bere: douete alquãto star fermo & parlare alchũe cose piaceuole & honeste cõ uostri demestici & nõ cose molte subtile ꝑ nõ occupare la fantasia: acio chel caldo naturale sadune alo stomacho ꝑ piu facilmẽte padire. Et essendo cosi repossato ꝑ lo spatio dunhora se uole retornare a legere le regole de grãmatica cauate sotto debita breuitate da Priscião & dali altri aprouati auctori. Et quãdo col tẽpo q̃ste tale regole fusseno bene ĩparate: se uole odire q̃lche bono poeta como e Virgilio & ĩ quella tale lectione examinare grãmatica: e anche se uole hauere qualche bono exemplo de bella littera & scriuere alquãto. Et ꝑche il tropo studiare ua ĩ fastidio me pare utilissimo che per spatio de due hore ue metate ad exercitare la ꝑsona ĩ qualche laudeuole giocho: come sarebbe ala balla pichola fiorẽtina: ale braccia: al curso: ala poma: e simili giochi. Ne ãche il giocho di scachi nõ me dispiace: il q̃le fu prima trouato da Palamedes nel cãpo troião ꝑ nõ stare otioso: & qualũq; altro giocho se sia: nel quale la ragiõe auãze la fortuna. Onde il giocho đ le tauole & di dati al sozo & le carthe & simile baratarie se debeno fugire. Dopo queste due hore cõcesse al giocho se uol tornare a lo studiare de larte de rethorica: & odẽdo li precepti se uogliono ĩparare a mente & q̃lli exercitare cõ farue dare alchũe theme uulgare & q̃lle cõponere ꝑ lettera secundo lornato de eloquẽti. Et similmente odire lepistole de tullio cõ le theme uolgare: le quale bisogna ue mostre il ur̃o preceptore: come ꝑ imitatiõe fare le dobiate. Et ꝑche ciaschũa epistola & or̃one tãto e piu bella quãto ha sententia gra

ue & a ꝓpriate congionte seco douete farue legere tullio de officiis & le quõni tusculãe & laltre ope morale de tullio. Ma la piu utila opera e piu conueniẽte al prĩcepe e q̃lla istitutiõe scripta ĩ libro octo da xenophãte socratico & da me trãsferita de greco ĩ latino & ĩtitulata al summo põtifice papa Paulo secundo chiamata pedia cyri: ĩ la qual se cõtene q̃le esser cõuẽga la uita dil prĩcipe comĩciando dal nascimẽto de quello & sequitando con dignissimi admagistramẽti ĩsino a lultimo giorno de la p̃sente uita. Et q̃sta.e.q̃lla opera: laquale se lege che publio scipione africano nepote dil primo africão nõ se la leuaua may de mão. Oltra costui dice Tullio io ho cõsumata legẽdo tutta la pedia de cyro: il ch̃ hoĩ de tãta sapiẽtia facto nõ harebeno: se nõ auessseno p la lectiõe de q̃lla cõsequito fructo grãdissimo. Nõ debo io po tãto strẽgerue al cõtinuo studiare: che non prẽdate qualche altro refrigerio & maxime ni giorni festiui. Ni quali me pare degno exercitio lãdare ala caccia: po che q̃sta e una imitatiõe & representatiõe de lexercitio militare. Ma il ur̃o cacciare in la ur̃a tenera etate uol esser cõtra q̃l li aĩali: iquali nocere nõ u e possano: come sono lepori caurioli & daini. Douete spesse uolte dare grata & piaceuole audiẽtia a ur̃i & q̃lli farueli bẽiuoli. Et quã do alcũo ue facesse q̃lche p̃sentuzo acceptarlo gratiosamẽte come se grãde fos se. Leggese de lãtedicto re Artaxerxe che caualcando fore de la sua cita: & essen do usanza che tutti ni quali p uia se scõtraua: il p̃sentasse: uno poue reto uilã ch̃ niẽte altro hauea: cõ tutte due le mãi prendendo acqua duno fiumicello gliela porse ala bocha: & lui piaceuolmẽte subridẽdo glie mise le labra: poy tornato ĩ la cita mãdo ĩ dono a q̃l uilão una copa doro. Re philippo dicto de sopra hauẽ do un giorno data grãde audiẽzia al populo finalmẽte fastidiato & stracho se leuoe: & alhora una uechiarella pouereta dixe o Re philippo odite la mia cã: a cui respõdẽdo Philippo: io nõ sono otioso: q̃lla soggiõse cridãdo non uogliate eẽre re: se uolete essere otioso. Il che lui bene cõsyderãdo da capo se mise a seder̃ & expedi collei: & gli altri cherão p̃senti. Douete guardarue dusari al desinare & alacẽa uarii cibi & cosi ãchora uarii uini: poch̃ come scriue hippocrate ĩ uno suo libro ĩtitulato d̃ flatibus: ilq̃le io traduxi de greco ĩ latĩo: ciaschũo cybo ha una sua ꝓpria uẽtositate. Et come diuersi uẽti fãno ĩ mar̃ uarie & diuerse tẽpe state: simelmente uarii & diuersi cybi genera ĩ li nr̃i corpi uarie & diuerse & pi culose ĩsirmitate: q̃l medsimo ĩteruene nel ber̃ uarii & diuersi uini. le cui uẽto sitate tãto son piu piculose: q̃to ꝓducão piu graue & mortale ĩfermitate. Dice aristotele cõe Plutarcho scriue ciaschũ uĩo eẽr uẽtoso e maxĩamẽte el uino uer meglio: ilq̃le q̃to e piu piẽo d̃ color̃ tãto a magior̃ uẽtositate. Oñ cõmãda ch̃ ali puti picholi nõ se dia uĩo: & soggiõge besognare cosi le nutrice abstenerse dal uĩo come li fantini: po che nel lactare li dãno il nutrimẽto. Et ch̃l uĩo sia ĩ ogni etate piculoso noi il uedemo p cõtĩua expiẽtia: poche q̃lli: che beuão il uĩo pu ro disordenatamente: alchũi morono de morte subitana: ad altri li cade la goc ciola & cosi pde q̃lche parte dela p̃sona: a molti uene il morbo caduco. De laq̃l cosa q̃sta e la cagiõe. Quella uãtosita grãde dil uĩo la quale sennalza ĩ suso: quã

do retorna i dreto:sgōfia le uene:de le q̈le sempedisce il trapassar̄ e q̄lla uia p la q̈le la psona respira se uene a stroppare:de q pcede come par̄ ad hippocrate: cħ colloro iq̈li sono de debole cōplexiōe:morão de morte repentina.Ma q̄lli iq̈li sono de piu forte cōplexiōe cadēdo nel morbo caduco:o uero apoplectici quā do p la goccia pdono q̈lche parte dela psona. Chel morbo caduco pcede da la dicta uētositate:se māifesta:che q̄lli che sono caduti se sconfião & nō retornão nel primo sentimēto īsino a tāto cħ nō gitão una spuma p la bocha.Quāto sia la potētia dil uino i lacedemōii el demostrauão:che subito cħl fantio era nato: il bagnauão nel uīo p cognoscere la loro habitudīe.Et i quāto li fantini fussēo inclinati o al morbo caduco o adaltra īcurabele egrotatiōe p natura:subito se debilitauão & resoluiuase:& q̄sti tali nō uoliuão fusseno lactati ma li gittauão uia com īutile ala republica.Ma q̄lli i q̈li erão de ferma cōplexiōe & habitudīe: nel bagno nō solamēte nō se debilitauão:ma se faceuão piu uigorosi & piu firmi:& q̄sti nutriuão cō singular̄ diligētia come utile a se & ala p̄ria.Douete uoi āchora p tali exēpli e ragiōi guardarue dal bere ītēperatamēte & usate il uīo bene iacquato nō solamēte p la sanitate dil corpo ma āchora p il gouerno de lintellecto:acio che cotesto ur̄o felicissimo pricipato i lōgissimo tēpo ue possa godere:lassiā stare īfiniti altri uitii che genera il uīo usato ītempatamēte:narraro solo quāte īfirmitate raccōtā il sanctissimo & eruditissimo Ambrosio nel suo libro ītitulato de ieiunio:che sono il cōtīuo tremore di mēbri:il pdere il sentimēto:la mutatiōe di colore:il pdere la uoce : il uariar̄ il colore:līfiamato caldo di liochi lhāelito & ale uolte la puza dela bocha el murmurare đ lorechie il fremitu del naso:la piculosa phrenesia:lacerbissimo dolore del male đla pietra: la īcurabele podagra:la deformitate de larticuli:la mortale crudezza dil nō padire:lo spesso & ītolerabele uomito.Questo e q̄llo cħ p hieremia dio plaua : quādo dixe.Beuete e ībriacateue & faciate il uomito & caderete:&nō ue leuarete. Nō sapemo noi Alexādro dicto de sopra quādo senebriaua etiādio uel cōuito familiare hauere occisi li piu bēiuoli amici:cħ hauesse. Poi che occiso hebbe clyto:il q̈le hauea caro come la sua uita:ritornato i se:nebbe tāto dispiacere:che p pocho remase:cħ nō se priuasse cō le sue pprie māe de la uita.Et Iudith quādo taglio la testa al cōi inimico olopherne:certe quādo lebbe iebriato.Ma retornādo al diuīo Ambrosio:p il uīo etiādio li hōi q̄si deuēgono cauagli āitrāti p mutatiōe de la ppria natura:cōciosia cosa che īfiamati dal natural uapore del caldo corpo & cōtra natura īfiamati dal caldo dil uīo nō se possono cōtener̄: ma sono si factamēte excitati i le bestiale cōcupiscētie:che niuno tēpo hāno determīato ad usar̄ il cōcubitio.Dal uīo āchora apparono uarie imagīe: dubiose apparētie:passegiar̄ instabele.Spesso trapassano lōbre come se fusseno:fossi a questi tal pare che la terra se moua.Et subito se leua suso:& pare cħ sencline al basso:& come se quella se uolgesse in torno:fore dil suo sentimento cadono in bucuni & prendeno la terra con le mani : o uero come se li monti concurresseno luno contra laltro li pare essere inclusi in quelli. Che besogna troppe parole:

quando uedeno li cani li parono leoni:& fugino. Alchuni rideno ineptiſſima-
mente. Alchuni piangono con dolore inconſolabile. Altri uedono pauori for
dogni ragione. Sogna ueggiando dormendo litigamo. Lalor uita glie uno ſo-
gno:& lo ſogno glie la morte e qualũque altra coſa ſe po odire o finger̃ pui du
ra. Et per tanto douete notare præſtãtiſſimo ſignore beſognare uſare il uino il
quale ſia picchouliſſimo o bene inaquato. Ilche chi non obſerua lui medeſſimo
e cagiõe dil ſuo male. Ne menore diligẽtia ſe de hauere ĩ cibi: che ſiano ne mol
ti ne uarii:laqual coſa chi non fa:la ſua uita non po eſſere longa. Platone dice eſ
ſere coſa diſhoneſtiſſima mangiare due fiate el giorno. Quanto e piu diſhone
ſto & damnoſo nõ ceſſar mai de fare tauole & tauolete cõ uarie & diuerſe col
latione de mille imbandigione. De qui procede che la pſona nõ padiſci & quel
lo liquore ilquale ſe ſpreme della mala digeſtione impiaga il pulmone:ilquale
eſſendo impiagato pduce il ptiſico:al quale morbo niuno remedio uale. Et ql
medeſimo liquore corrupto uenuto che ſia al fecato:nõ ſe conuerte in ſangue
ma in hydropiſia & altri infiniti morbi. Noi douemo nel mãgiare & nel bere
uſare quelle cibi & quelli uini: i quali habino a pdure laſanitade & la bõa habi
tudine. In la ſobrietate & nel uictu continuo come ſe contengono molte altre
coſe utile & degne de loda coſi anchora la belleza del corpo ſpecialmente ſe cõ
ſerua:laquale quanto nel principe ſia deſyderata : il demoſtra Euripide poeta
dicendo inuerita la belleza de Priamo e degna dimperio. Et Xenophonte ſo-
cratico ſcriuendo in la pedia de cyro prenominata dice in lui eſſere ſtato quat-
tro coſe ſingulare & egregie una eximia belleza:uua mirabile humãitade: grã-
diſſimo ſtudio de ſapere:& ſummo deſiderio de honore. Quello che non ſe ſa
tia mai de mangiare e de bere:e brutiſſimo & ſpuzulente : e bizarro e ſuperbo
ne ſe cura de ſcientia ne anche li e apto per eſſere il ceruello da graſſiſſimi uapo
ri aſſediato. Ne ãchora fa differẽtia tra lhonor al diſhonor̃:ne tra la fama ad liſa
mia. Demetrio phalereo philoſopho excellente cõfortaua Ptolomeo re de epy
to adunaſſi libri quanti poteſſe:liquali fuſſeno ſcripti de tutte quelle materie:
lequale apartengono al principe : pero che legendo quelli:intenderebe coſe in
finite:lequale li amici de principi non ardiſcono dirle p non dire coſa che li diſ
piaccia. Et certo molto ue deuote guardari dali aſſentatori:che come dicea an
tiſthenes philoſopho e uia melio abbaterſe ni corui che in li adulatori:pero ch
li corui cauano li ochi dil corpo ma li adulatori cauano con le ſue piacentini &
con landare a ſecunda li occhi de lintellecto. Et Thalete mileſio ſolea dire : che
de li animali ſaluatichi il piu peſſimo era il tyranno. Ma de li animali domeſti-
chi ladulatore era il peggiore de tutti. Et Pittaco eſſendo demandato da Miſi-
lo che coſa ueduta haueſſe miraculoſa in tutta la ſua uita : reſpoſe il uechio ty-
ranno. Quando il principe intẽde quale coſe piacciono a li ſuoi ſubditi & qua
le li ſono in odio:conoſce quale uia debba tenere per eſſere accepto:ilche legen
do ſempara. Confortoue dunque alo ſtudiare & a legere per eſſere uno glorio
ſiſſimo principe & amato da tutti. Molto ue ſera utile la cognitione de le hiſto

rie per reſpecto di uarii caſi:che occorſi ſono in uarii tempi & in diuerſe ſigno
rie:lequale coſe fano lhomo prudente & adueduto in le coſe che accadano. Il
perche ue conforto a farue legere o uero legere da per uoi li comentarii de Ce
ſare & Salluſtio:& Titoliuio:& Quinto curtio:& Iuſtio: & Valerio maximo:
& doi libri per me traducti de greco in latino: ni quali Plutarcho narra molti
exempli chiamati dicterie. Ma quando ſerete in etate piu ferma & in li āni piu
robuſti:ue douerete exercitare in larte militare col gioſtrare col bagordare col
torneggiare:imparare lo ſcrimire con la ſpada con baſtoni con la lancia el ſape
re uſare larco il baleſtro & tutti li altri exercitii:che ſuſano ni facti darme. Per
el preſente non me deſtendero piu oltra per non tediare la uoſtra excellentia.
Ma quādo odero queſto mio ricordo hauer facto qualche fructo cō magiore
diligentia ue ſcriuero coſe ſalutifere &glorioſe. Et queſto principio io Franciſ
co philelpho caualieri & poeta laureato ho facto come inducto dal uoſtro ma
gnifico caualieri meſſere Rufino de mures ilq̄le ꝑ noſtra parte me ne pregho:
& anchora ſollicitato dal nobiliſſimo gentile homo miſſere Iohanbaptiſta cai
mo. Recommādādome ſempre ala uoſtra illuſtriſſima ſegnoria.

FINIS.

IACOBO Antiquario Ducis Mediolanenſium ſecretario Georgius ualla
placentinus ſalutem dicit plurimam.

g Alieni medici præcellētis de medicinæ principiis opuſculum
ad nicolaum nepotem tuum tibi Iacobe antiquari latinum fe/
ci:quod eum a dialectita & philoſophia : unde perq̄ eruditus
emerſit ad medicinæ ſtudia ſe conuertiſſe nuꝑ accepi:tū quod
ad rudes erudiēdos hunc librum īſignis īprimis auctor cōpo
ſuit:tum quod non mediocres illic ad ipſum nepotem tuum
fructus deriuari poſſe exiſtimarim:quandoquidem totius fere medicinæ ſil/
uam inde ipſi liceat animo contemplari & ſeſe ad eam capeſſendam cōforma/
re:planeqꝫ inſtituere. Quod ſane meum erga te officium quam lætus tibi de/
probam facile poterit iudicare : qui priſtinam inter nos:& iugem norit beni/
uolentiam:ut in perpetuo tete erga me tenueris officio:omitto lenitatem ī lo/
quendo:ſedulitatem in obſequendo:fidem & caritatem in obeundo: & quæ/
cunqꝫ amico profutura intelligas amplectendo: quod ſane quam in te rarum
tam amabile & obſeruabile eſt. Videas ſiquidem quoſdam ſua opiniōe doctiſ
ſimos:qui ut ipſi uulgo eruditiores habeantur ſublimes incedantur:qui litte/
rarum ſtudioſum quenquam uix recta facie ſpectare dignētur: quos dum lo/
quuntur credas ſingultire:mox uero cum ſe in quenquam commouerint a d
ducto ſupercilio:fronte rugata:contractiſqꝫ naribus meras aduerſum ſingu/
los triſtes hypocritæ profundāt inſanias : ex garrulitate lingulacæ auctoritatē
aucupantes:tumidis crepitantes ſermōibus:& quo ſint imperitiores eo petu/
lantiores intueare. Contra uero nos tuam morum ſanctiſſimorum ſuſpici/
mus prudētiam:admirabilemqꝫ humanitatē:ſtilū amamus reconditas exqui

ſitaſq; ſentētias quas ſplendida ueſtit oratio: mollis flexibiliſq; uerbo℞ cōpræhenſio: ut ea tuo propemodum fingi uideatur arbitrio ita fluunt omnia: ita liqueſcunt: ita nuſquam adhæreſcunt. His tātis uirtutibus fit ut par ſit omnes in omnibus liberalibus diſciplinis te plurimum obſeruare: his ego me allectū ad te obſeruandum certe ſcio: hinc quod potui amoris inter nos pignus exhibui. Verummodo iam nos forte uerboſiores q̃ neceſſe eſt ſimus: ipſi Galieno cedamus de medicinæ principiis locuturo: ſi tamen prius recēſuerim quid ipſe apud amonium philoſophum poſt ariſtotelen inter primos habitum de medicinæ diuiſione annotarim in libro ſi quidem diuiſionum omnis inquit ars ſubiectum habet & finem: itaque medicina ſubiecta habet corpora atque medicamina: finem uero ad ſanitatem corpora perducere diuiditur porro medicina in ſpeculandi uim & agendi ſpeculandi quidem uis diuiditur ī naturæ & cauſæ: & ſignorum explicatiōem: agendi autem uis ī ſanatile & curatile. Rurſus naturæ explicatio diuiditur in elementa: temperamenta: potentias: humores: & membrorum particulas. Cauſæ explicatio in propoſita: & capitularia: & compræhenſa: ſignorum explicatio in recordatile: diſcretile & futurorum præſagium quod prognoſticon uocant. Rurſus ſanatile eſt in cohibendo & nutricando & expellendo. Curatile in remedia adhibendo: uictum deligendo: & chirurgicā exercēdo: hæc ſunt quæ Amonimus nūc: q̃ reliqua inſpiciamus.

Galieni medici ad medicinam introductorium.

m Edicinæ artis intentio quidem eſt ſanitas: finis autem ſanitatis adeptio: at medicis illa cognitu neceſſaria ſunt: ex qbus aut abſens abduci ſanitas poteſt: aut præſens conſeruari: atqui abſentem adducentia ſanitatem medicamina quidē & ad iumenta appellantur: præſentem uero conſeruantia ſalubres uictus: hæc demum & ipſam medicinam ſciētiam ſalubribus: & morboſis conſtare priſcorum oſtendit oratio: ſalubria quidem uocans quæ præſentem cōſeruēt ſanitatem: & quæ ſublapſam atque afflictatam reuocēt morboſa uero his contraria: medico ſiquidem duplici cognitiōe opus eſt: una quidem ad delectum faciendum & aſſumendum: altera uero ad fugandum: hinc etiam horum exquiſiuere: ac inueſtigauere ſcientiam: nec tamē omnes idem conſentiunt: ſed alii quidem ſolam aiunt arti experientiam ſufficere: aliis autē nō parum uidetur ratio pficere: hīc igiť ab experiētia illegitime excitati empirici nominantur: itidem & a ratione rationales & perinde primæ ſunt hæ inter medicos factiōes: altera quidem ab experientia medicaminū petens inuentionē: altera uero a demonſtratiōe factionis nomen inuenere: has empiricen & logicē nominare cōſueti ſunt empericen quidem obſeruantē & comminiſcentē. Logicen ſiue rationalē opinantem & ratiocinantem: factionibus quoq; ſimiles uiros protulerunt: empiricos quidē obſeruatores: & cōmentores ea℞ rerū quæ euidentes eſſent illis: qui experiētiam conſectati ſunt rationales porro: & opiatores ſiue dogmaticos: & cōmētores qcunq; ſe ratiōi accomodarūt.

Institutam uero hoc pacto artem empirici ferunt cum i multos delabi mor/bos homines uidissent alios quidé temere: ac spõte ægrescere: ac sanescere ani/maduerterũt uelut sanguinis fluxu ex naribus: aut sudore: aut alui prefluuio: aut id genus alioꝝ: quoꝝ singulis ad adiumentũ aut detrimentũ quispiá: ꝑdu ctus: est nec tamé quod sensile est id in causa fecerunt alios autem quoꝝ mor/bi causa appareat non tamé ex electione nostra: sed aliquo euẽtu: ac fortuna si/cut euenerit aliquádo lapsum aliqué: aut ꝑcusum: aut quoquo modo sautium sanguiné ꝓfundere: necnõ cupiditate uictum i morbo bibere frigidam aquá: aut uinũ: aut huiusmodi quidpiá aliud: quoꝝ singulis ad cõmodũ: aut in com modum ꝑducatur. Primam itaq; cõmodoꝝ aut i cõmodoꝝ speciem natura/lem appellarũt: secundá aũt fortuitam utráq; uero ipsaꝝ primá circũcidétiam uocauerũt: quod ex íprouiso rebus adueniat & circũ eas cadat nomé imposue runt: aduenticia igitur experiétiæ species est huiusmodi: sui autem cuiuslibet instigatiõe cum ultro ad experiẽdum peruenerint: aut i somnis cõmoniti: aut quoquo mõ aliter opinantes. Cæterum tertium quoq; experientiæ genus est imitatoriũ cũ iuuantibus aut lædentibus siue utcunq;: aut natura aut fortũa: aut sua sponte ac monitu ad eosdem rursus morbos ab experiétia ꝑducãtur: idq; est quod ipsoꝝ artem imperimis cõstituit: nec tamé bis aut ter: sed etiá sæ pius imitaturi profecerunt. Deinde in eisdem morbis idem faciẽdo inuenien/tes ut plurimũ eandem recordationé: speculationé nominantes iam fidé factá putauerunt: & artis partem esse: postq̃ uero multæ hoiusmodi coiuissent spe culatiões medicina diceretur ut sit medicia quidé præceptorium huiusmodi aggregatio: & qui ea aggregat medicus: talis auté aggregatio sua cuiusq; ꝑspe/ctio uocata est: quæ recordatio quædá est eoꝝ quæ sæpius & idétidem perspe cta sint: nominauerũt auté hoc ipsum quoq; experientiá: eiusq; expositionem historiam. Id enim ipsum per sese obseruanti perspectio: discenti autem quod ab alio fuerit obseruatum historia ẽ. Sed quoniam in morbos aliquos incide/runt est quando non peruisis: aut qbusdam cognitis quidam utantur: sed in lo cis in quibus medelarum copia non erat. Tũ ad experientiam se conuertũt au/xiliariũ obseruationũ sibi aliquod inuenientes ístrumentum ad similis rei trã sitũ quo utẽtes sæpe numero etiá a morbo ad morbũ ut simile idé adiumétũ tráſſerũt & a loco ad locũ: & a prius cognito auxilio ad ꝓxime accedens: a mor bo qdé ad morbũ ut si ab igni sacro í serpétia tráſitus fuerit: a loco ad locũ ut a brachio ad crus ab adiuméto ad adiumétũ ut í alui ꝓ fluuiis a pomo ad mespi lũ. Oĩs auté talis tráſitus uia ꝓfecto ẽ ad íuentioné. Inuẽtio uero áte expientiá nuspiá ẽ: sed cũ quod speratũ fuerat ad expientiá ꝑductũ ẽ ab ea testimõio iá fi des facta: hoc nihilo tamé mĩus utcũq; pluries ac identidé ita habere fuerit ob seruatũ experiétiá similis tráſitũ secutá exercitationé uocant: quod eũ q hãc ha biturus sit inuentioné ita arte exercitatũ esse oporteat. Cunctaq; experiméta: ante experientiá inuenisse: quibus ad se confirmandá ars indigebat: & quæ cir/ca euenientia fieri potuere: hæc nempe ab experimento ad artis finem est uia.

q Væ rursus ratione duce perficitur:ea corporis cui mederi ĩuestigat naturá iubet ediscere:necnõ causarum omnium uires in quas quottidie incidés corpus aut sanius aut magisq̃ fuisset ualitudinariũ euadit præterea aerum quoq; naturas:& aquaꝝ & locoꝝ:& institutionũ: & ciborum: & potuum:& cõsuetudinũ medicum percallere aiũt oportere:quo ægritudinũ omniũ causas inueniat & medicaminũ uires possit cõiectare:& de eis ratiocinari:ut talis rei cám norit ad talé uim auxiliũ accõmodet:qđ usui eé cognouerit: prius enim multifariá exerceri ĩpossibile ei aiunt:qui ad medicandum sub dubitet quéadmodũ ĩ pa ruo siqdé exemplo id omne tibi licebit intueri. Esto pars corporis aliqua láguida & dura:& resistens:& tumidiuscula hic cám medicũ inuestigare primũ oportet cur plurimus profluens humor ꝑ id quod a natura est in eá parté eruperit exicatq; ĩpm:ac distendit q láguoré adducebat: deinde si amplius profluxerit: cohibet ne profluat: quod si eam parté ab illo humore immuné nõ reddideris quoná pacto inhibebis quominus profluat: languidam ergo parté exinanies refrigerádo quidé & astrĩgendo atq; obturádo ĩfluere prohibebis:calefaciendo aũt & emungendo quod aggregatũ fuerit exinanies. Ita igitur ab ipsa affectione eis cõferés efficitur ostensio : nõ tamen hanc solá aiunt sufficere:uerũ & ab egrotátis potentia alterá esse ostensioné:& ab ætate aliá necnõ a sua languẽtis natura. Aliis hoc pacto etiá ab anni tempore:a natura regionis:ab institutiõibus:a conditionibus:a consuetudinibus:& ab hoꝝ singulis sua fieri posse ostésio existimatur: uerbi causa quo id exéplo manifestius deꝑhendas:esto quispiá acute febricitans:ad se mouédum piger: corpore grauiter sentiéte:esto etiá nunc longe turgidior q̃ prius:plusq; ruboris habeat:sint præterea uenæ multo turgidiores nõ dubiũ uulgo aiunt:quin huic calidi sanguinis copia redundet:quænam igitur medela:aut quæná exinanitio multitudini nãq; hoc aduersatur qđ cõtraria cõtrariis sint adhibenda medicamina:quo pacto igitur exinaniemus? aut quousq;? id enĩ a sola causa cognoscere ĩpossibile é:oportet siquidé & uim & ætaté: & tépus & regioné & cætera quæ pauloáte dicta sunt aĩaduertere. Ná si ualidus fuerit uiribus: & ætate adolescés: & anni tépus uernũ fuerit:& locus fuerit téperatus:non errauerit quispiá si incisa uena sanguiné detraxerit:quantũ causa ipsa iubet:quod si uiribus ĩbecillis ac ualitudinarius fuerit:ætateue puer ac ualde pusillus: aut admodũ senex:& ĩ frigidis regiõibus quales sunt apud scythiam:aut feruidis quales sunt apud æthiopiá:& anni tépus aut ualde frigidũ:aut ualde calidum ne sit qsquá q ex uena sanguiné mittere audeat:ita sane & cõsuetudines & institutiones:& naturas corpoꝝ iubét aĩaduertere:ipsis nanq; suá cõferétis ostésioné fieri putát a quibus auté conferétis ostensio dogmaticis est: ab eiusdem obseruatio est empiricis:prædictam enim in febricitante casuũ aggregationé quam syndromen: idest concursum noĩare consueuerunt:dogmatico quidé exinanitionem edicit:empirico autem obseruationis recordationem : ná hoc pacto habentibus plerũq; exinanitionem profuisse aĩaduertit q̃obrem nunc

quoq; ea usurus sperat profuturam. Cæterum ætate népe adolescentes idone am euacuationem minime moleste ferre uidit: ex quibus id sæpe aduertit: ita auté uere magisquá æstate: in locoq; tẽpato: necnõ si languéti euacuádi fue/ rit consuetudo: uelut p hæmoroidas: aut nares: at dogmaticus abstulerit certe etiá ob hoc: plus sanguinis a rei natura excitatus. Empiricus át qđ ita sane ob/ seruarit: & in uniuersum ĩ eisdé lágoribus eadé eé oportet medicaía ratus est tá dogmatici: q̃ empirici ita sibi assumũt hæc ut circa eo℞ ambigát ĩuétioné ĩ eis/ dé enĩ apparentibus ĩ corpore casibus dogmaticis causæ nascit̃ indicatio unde curationé inueniunt. Empiricis aũt est cõmemoratio sæpe: ac idétidem obser uatorũ: sane ĩ qbus dogmatici casum nullũ apparenté habét q ostédat causam in iis percũctari nõ detractát: idq; principale causam appellamus: ut si rabidus canis: aut uipera aliudue huiusmodi quépiá momorderit hulcus certe ipsum uihilo magis aliis uidebit̃ hulceribus alteratũ: aut ꝑfecto a principio cũ de ra/ biente cane emanauit: simile uidebitur morsibus ab alio factis aíali. In uipis át ad primos qdé dies hulcus est aliis simile: postremo aũt cũ iam passiones labo/ rauerint: quædá eis aduenĩut ꝑniciosa & fere tales casus: quales qui ex uiruletis & lœthalibus oboriri dicuntur aíalibus: quæ nõ facilé admittũt curatiõem: & quæ cõfestim a principio ad postremũ usq; euadunt ꝑniciosa: quæ nam igitur huius recta erit curatio: an uidelicet exhauriendũ est q subiuit aculeus cũ cor/ poris discerptiõe eius q cõpunctus est: an ad cicatricé agere oportet: ac festinan dũ ut hæc cõcludátur: sed hoc aliquádo cõtrariũ est: secát.n. sæpenumero ipsa si oíno exigua fuerit: calidisq; & acutis & ad trahédum ac exiccádũ uirus aptis utũtur medicaminibus: ꝓpter eandé cám eadé medicamina etiá empirici su/ scipiũt nõ ab ipsius rei natura ad inuétioné ꝑducti: sed eo℞ quæ ab experimé/ to apparuerũt memores: quéadmodũ enim ĩ ætatibus & téporibus: & regiõi/ bus: & in unoquoq; eo℞ quæ dicta sunt curatio ab experiétia ipsis cognoscit̃: ita in eis causis quæ principales nominátur siquidem uias inuétiõis ueras esse utrasq; pariter sibi asciuerũt nõ est q̧ lõgiore utantur oratione: sed quoniam experientiá dogmatici increpát: alii quidé ut instabilé: alii auté ut ĩperfectam: alii uero ut artis experté. Cõtra uero empirici rationé utpote ꝑsuasibilé quidé sed nõ uenam ĩpugnát: ob hoc duplex utrisq; ratio est: ac lõgius extendit̃ ac/ cusantq; & particulatim defensa: ut quæ ab æsculapio de experiétia dicta sunt qui ostédit ut arbitratur nihil sæpe idétidem perspici posse: atq; ita eam pror/ sus instabilé esse uult & ne quidé ad exiguum aliquid inueniendũ esse idoneá: necnõ ab Erasistrato qui ait simplicia quædá & in simplicibus ab experiétia cõ periri: ueluti quod stupori portulaca medeatur: nec tamé hæc composita & in compositis idem etiam fieri concedit: non impossibile quidem ĩpam omnino inuenire: nec tamen in uniuersum idoneam esse uult hæc & huiusmodi sunt quæ proferuntur ab illis: qui ab experientia aliquid cõcedunt inueniri: sed cul pant ipsam quod uagetur: quod termino nullo cohibeatur: quod longa & qđ ut ipsi aiunt disciplinæ expers sit: deinde alii qui hanc rationem exercent atq;

prosequuntur non instabilem neq; non existentem ut rem aliquã artis expertem esse uolũt itaq; etiam aduersus has incessentes ratiões respõdent & stabilem & per se idoneã:& artem ostendere temptant experientiã & iidem multifaria ratiocinatiõe aduersarios incessunt itaq; dogmaticis ad unãquanq; eorũ accusationis spetiẽ respõdere necessarium arbitrati:prædicãtes se corporis naturam tenere:& ægritudinũ omnium generatiões:& medicaminum uires in omnia pariter insurgentes empirici calumniantur:quod psuasione tenus iure procedant:cæterum firmitudinẽ nullã habeant cognitionis: est etiã quãdo cognitioni suæ cedant rem inusitatã indicare tẽptantes:& hoc aliquando dantes superfluum rursus coarguunt:hæc certe in uniuersum ambigunt empirici pariter & dogmatici:speciatim autem multa in unoquoq; ipsorum ueluti in his quæ ad inuentionẽ pertinent & eorum quæ non appareant questionibus & in eis quæ in anatome:quæ in ostensione:quæq; in dialectica speculatione laudantur instrumẽta siquidem hæc ipsis incerta uenãtur: sed nequidem empirici anatomen inuenire concedunt neq; si etiam inueniat id ad artem pcipiendam esse necessarium at ne quidem ostensionem ullam omnino esse qđ alterum ex altero cognosci impossibile sit qđ cuncta sua indigeant cognitiõe atq; incertæ natura rei unius quidem signum esse:neq; porro ulli arti opus eẽ dialectica:proinde dialectices ad diffinitiões aliquid conferre:uerum demonstrationem aiunt non esse principium ullius incertæ natura rei:iam uero ex ĩprobis demonstrationis modis:quibus dogmatici uti consueuerunt : aliquid de ratiocinatiõe in uniuersũ dicũt &eodẽ qdem modo quæ uero enũciãt iuenire eisdẽ impossibile eẽ:neq; ars ulla alia pp id cõsistit:neq; uita ut aiũt humana pcedit.Hæc aũt rõcinatio:quã apparẽtẽ esse aiũt rõnem utilis qdẽ ad incertarum occasionũ inuentionem ita enim ipsi uocãt quæcunq; generis quidem sunt sensibiliũ non tamen etiam demõstrauerunt:utilis autem etiam ad redargutionem eorum qui audent aliquid in id quod apparet dicere : utilis quoq; in apparentibus rebus ostendere quod despicitur & ad sophismatis occurrendũ ad nullo mãifesto abstinẽs sed in his semper uersat nec tamẽ hic rõcinatio inquiunt: sed ab apparẽtibus quidẽ incipiũt : & ad ĩuniuersum ĩcerta pcedũt: & ob hoc multiformis est nam ab eisdẽ apparẽtibus aliquãdo ad aliud:quod ĩ numero incertorũ sit accedit:hinc etiã dissonantiam sibi iniudicabilẽ præstruunt: q̃ in cõpræhẽsibilitatis signũ esse asserũa:ita.n.ipsi ueram ac stabilẽ cognitionẽ cõpræhẽsibilitatẽ uocãt illi aũt cõtrariã incõpræhẽsibilitatẽ:atq ĩcõpræhẽsibilitatẽ dissonãtiæ cãm eẽ aiũt ad ĩprobãdũ:dissonãtiã porro incõpræhẽsibilitatis signũ eẽ:ĩprobationẽ uero circa ĩcerta pportionẽ eẽ aiũt nõ circa apparẽtia hic unũquodq; apparẽs testimoniũ affert uera dicẽtibus falsos uero coarguit.Talia ĩter se ĩuicẽ ãbigẽtes empirici &dogmatici ĩ morbis eisdẽ curationẽ eãdẽ faciẽtes qcũq; ĩ utraq; se factiõe exercuerũt.

De methodicis.

u T qui methodici nominãtur: ita enim se uocant nõ quemadmodum dogmatici artẽ doctrina tractandã esse asserunt : uerũ mihi ueterum

uidentur opiniones citra ratione͂ instituere artisq; opera multa transformare hi sane neq; passum locu͂ ullo modo co͂ferre aiunt ad curationis ostensionem: neq; ca͂m:neq; ætate͂:neq; te͂pus:neq; ad ægrota͂tis pote͂tiæ co͂sideratione͂ neq; naturæ aut habitus eius:excusa͂t sane e͂t se & a regio͂ibus: & a te͂pbus & a co͂sue tudibus a solis passio͂ibus co͂fere͂tis oste͂sione͂ sufficere assere͂tes nihil ab his spe ciatim:sed co͂iter:& in uniuersum apponentes:uocantq; ea etia͂ co͂ia quædam. Hæc certe ipsa in o͂ibus ꝓsequuntur quæ particulatim tracta͂tur: & experiun tur alii quide͂ per uictu͂ ægritudines:no͂nulli aute͂ omniu͂ duo o͂ino commu nia ostendu͂t & tertium ex his mixtu͂ nominaq; ipsis imposuerunt astrictione͂ & fluorem:omne͂q; ægritudine͂ assernut aut astrictam:aut flue͂tem esse:aut ex utroq; mixtam:q̄ si naturales corpoꝶ deiectiones scaturia͂t strigmentu͂ uoca͂t sin uero adhuc magis ferantur fluores dicere solent quando aute͂ & scaturiant & ferantur in hoc minutione͂ consistere sicut in oculo infla͂mato:pariter:& ꝓ fluente:infla͂matione͂ uero:que strigmentum passio est q̄ sola non sit: sed cum fluore circa unum & eundem locu͂ totum simul mixtam efficere passionem: commodi uero ostensionem in strigmento digestionem:in fluoribus autem ut contineatur esse:genu (si modo ita contigerit) inflammato:digerendum e͂e aiunt: ꝓfluente͂ au͂t alium aut oculum cohibe͂dum:ac continendum in mixtis uero uæhementiori insistendum:na͂ magis uexanti & periculum efferenti hoc est magis ingruenti occurrendum esse aiu͂t potiusqua͂ alteri:quid igitur se no͂ dogmaticos uocauerunt ostensione adiumenta præbentes quoniam scrutan tur aiunt incerta dogmatici : nos autem in euidentibus ut opus est uersamur: factionemque suam totam ita diffiniunt euidentium eorum quæ communia sunt cognitione͂ ac ne cunctis aliis artibus co͂munis uideatur diffinitio : illas si quidem euidentium qualitatu͂ cognitio͂es esse arbitrantur:ob hoc adiecerunt quæ mediciuæ fine͂ co͂sequuntur ipsoꝶ porro quida͂ non quæ consequuntur sed medicinæ co͂ueniunt apposuere.Co͂plures au͂t utrunq; coniunge͂tes cogni tione͂ esse euidentiu͂ eorum quæ co͂ia sunt disciplina͂ asseru͂t quæ medicinæ fi ni conueniat ipsumq; co͂sequatur q̄dam au͂t que͂admodu͂ thessallis intentio num & necessarioꝶ ad sanitate͂ sic certe dogmatici indignant appellari:no͂ eni sibi opus esse incerto aiunt sicut illi:neq; empirici:& siquod maximu͂ illis e͂ cir ca euidens habeant:quod ab illis ostensione disti͂guantur:nec tame͂ in ipso cir ca euide͂s exerce͂di modo secu͂ empiricis aiunt co͂uenire: illos.n.ut ab i͂cognitis distingui ab incertis se uero tanq̄ ab inusitatis:& empiricos quidem in euiden tibus obseruationem se uero ostensionem habere : in his igitur se ab utrisque differe asserunt & præsertim in quibus tempora & regiones & ætate & huius modi omnia excidunt:quæ inusitata manifesto sunt ut illi censent: gloriæ au tem causa a prioribus medicis in primis rebus habita:idq; methodices factio nis maximu͂ a singulare bonum esse aiunt & ob hoc seipsos uenerantur & ad mirationi haberi putant breue͂q; uita͂ asserentem:arte͂ uero longam:increpa͂t: nam econtrario prorsus id accipie͂du͂:esse.n.ipsam breuem ; uita͂ uero longam

quod cunctis falsis ablatis ars prosit: & si ad cõmunitates omnes nos respexe/
rimus non longa neq; difficilis sit medicina sed facilis & aperta:q̄ mensibus sex
aut q̄celerime percipi possit.Ita enim in ægritudinibus esse per uictũ si in angu
stum uniuersum ualde contrahatur itidem:& in eis quæ per chirugiã: & me/
dicamentariam:quandoquidem in illis quoq; in uniuersum cõmunia quædã
inuenire pertemptant:medicaminũq; mœtas numero paucas subiiciunt. Pro
inde mihi quidem in peruulgatis sex mensibus nihil negocii habuisse uidenť
sed multo citius totam artem ediscere credidisse:concisamq; disciplinam cau/
sa uere cognoscẽdi temporis satis suppetiuisse:si modo nõ mentiuntur: men/
tientium uero negligentiam nobis liceat increpare:at quo possit quispiam ma
xime iudica) iure ne circa utile se excæcarint : aut recte ne superfluum tantum
effugiant iam dicere non recusabo:enimuero non parua uidetur consideratio
neq; ad rationem usq; modo procedere:quẽadmodum in dogmaticis & em/
piricis sunt ubi de adiumentorum inuẽtione contendunt præsentẽ usum ad/
mittentes:uerumetiam artis opera uæhementer offenduntur: itaq; ante me/
thodicam factionem necessarium uel maxime adiuuare.

Cum in rebus oĩbus administrãdis duplex sit iudiciũ:unũ quidem qď
c a ratione:alterũ uero qď a manifesto euidentibus manat:quod a rati/
one sola proficiscitur:id sane maius est:q̄ ad introducẽdũ adhibẽdum
esse uideatur:nõ ergo nunc eius est locus:alterũ autẽ quod in euidentia positũ
est:omnibus cõmune existit hoĩbus:quid ergo prohibet hoc nos uti: quod &
primum & apertum pariter est ad introducẽdum quoq; ab ipsis magnifactũ
est methodicis q̄ppe qui nihil aliud:q̄ euidẽs extollunt:& ubiq; efferũt:at con/
tra incertũ omne inusitatũ esse aiunt:age itaq; de his potius coniiciamus quæ
principales causæ nominãtur.Iudicii regulam ad ipsum euidẽs adhibẽtes:pri/
musq; methodicus accedens dicat:q̄dnã frigora:& æstus:& ebrietates: & cru/
ditates:& expletiones:& inedias:& labores & ocia:& pulmẽtorum q̄litates:&
cõsuetudinũ commutatiões o dogmatici pariter & empirici passim tractatis:
utrũ his uos mederi oportet:affectiones in corporibus dispiciẽtes ubi prĩcipiũ
nullũ talium prorsus est:ue℞ ipsa quidẽ abeunt: quod autem ab his factum ĩ
corpore manet & huic medicari oportet:id enĩ ipsa passio est. Cõsiderandum
igitur ipsum cuiusmodi sit:nã si strigmẽtũ sit:digerendũ:sinautẽ fluidum cõ/
tinendũ:a quacũq; causa utrũq; factũ fuerit q̄d igiť adhuc causam iuuat : neq;
fluido digestiõe indigẽte:neq; strigmẽto ut cõtineatur aut oĩno nihil:ita sane
res ipsa ĩdicat similiter ẽ methodicis sermo:& de incertis:&de eis quæ ueræ:ac
prĩcipalissimæ causæ noĩanť:& illa quoq; aiunt eẽ supflua passione curationẽ
suã indicãte etiã si causa unde emanarit:nõ cognoscať. Hoc aũt modo rationi
bus ad tẽpora:ad ætates:ad regionesq; transcẽdunt:hic ueteres demirãtur me/
dicos nisi ita medeanť:re ipsa tam aperta:nam inflãmatio inquiunt cũ passio
fuerit strigmẽtosa:& non sit æstas digerentibus indiget adiumẽtis: sinautem
hiems aliis quibusdã:uerũ in utroq; tẽpore eisdẽ neq; in puerorum ætate dige

rentibus:senum autem cōtinentibus opus erit medicaminibus:ne in ægypto quidē digerentibus: athenis aūt continentibus & ecōtrario ī inflāmatiōe quæ fluida passio est:nunq̄ digerētibus sed cōtinētibus perpetuo opus eē aiūt tam hieme q̄ æstate:uereq͛ atq͛ autūno:siue puer sit ægrotus:siue adolescēs:siue senex:siue id in thracia acciderit:siue in scytia loinaue ut sit ægrotus:nūquid:huiusmodi nihil ad quicq̄ aiunt ꝓficere:sed in cassum hæc oīa satagi:atq͛ exquiri quid porro corporis partes:nunqd & ipsæ quoq͛ ad curationis ostensionē frustra dinoscuntur:aut audeat quispiā dicere ꝙ in neruosa quidē parte inflāmatio digerenda sic in arteriosa aūt aut carnosa aut uenosa continendu atq͛ cohibenda:aut oīno si strigmētum in aliqua corporis parte fuerit:audeat quisquā dicere ꝙ non sit digerendū aut non continendum quicquid erit fluidum qđ si nunc partis natura non submutat curationis modum:sed semper iuxta passionis genus adiumētoꝝ est inuentio: incassum est manifesto partis consideratio:ac methodicus quidem talis quasi per nebulā ac figurā expræssus: accedat nunc secundo loco empiricus ita quodammodo. De empiricis.

E Go euidentibus nihil noui antiqus:nec quicq̄ dicere possum sapiētius eis quæ sæpe ꝑspexi : ꝙ siqs id qđ euidēs est floccifacit:quēadmodum quēdam mihi uideor audiuisse sophistā qui nos ipm euidens magnifaciētes cauillatiōibus amouebat:ad quē nos:tu ꝑfecto iam uictoriam uiceris cadmeā:sinautē quēadmodū a principio te audiui incertum inutile eē asserentem:sed sequēda cōcedētē māifesta forte uidebor ad euidēs abs te despectū inducere:duo a rabido cane morsi hoīes ad cōsuetos medicos ierūt remedia petētes hoꝝ alterius exiguū fuit hulcus:ut totā pellē nō uideret̃ discerpsisse.Is āt curationē adhibebat hulcus solū &nihil aliud curās.Itaq͛ ītra paucos dies sana ea pars eē uisa ē:alter aūt postq̄ canē rabire nouit:tātū abfuit:ut celeraret hulcus ad cicatricē ꝑducere:ut ei cōtrariū fecerit:& semp maius efficere studuerit ualidis & acutis usus medicaminibus ad addictū usq͛ tp̄s & ꝑpetuo hoc tp̄e rabiei medicamina:ut aiebat ipse eū bibere coegit atq͛ ita ambobus uniuersū:ab soluit:siqdē sanus is euasit:q medicamina ebibit:alter aūt qui se nullo existimabat malo obligari cōfestī aquā expauit & subuulsus ꝑiit:nūqd tibi uidet̃ principalis cā ī his frustra ꝑscrutata eē:aut ob aliāne cām ille hō mortuus ē:q̄ pp negligētiā medici cām prorsus nullā sciscitātis:neq͛ curationē a se obseruatā āplectētis:mihi ꝑfecto ob nullā aliā cām q̄ ob hāc uī̃. Sed quoniā euidētiā sequētis huiusmōi causā nullā p̄terire nō possūt.Ita ēt ætatē p̄terire nō possū & ꝑīde neque euidētiā ꝑuipēdere:siqdē hīc ī euidētiā cogimur ī eisdē ꝓrsus passiōibꝫ nō usqueq̄q͛ eādē curationē īdicātibus.Veꝝ ē quādo tātū distantes fuerūt īdifferētibus ætatibus ut nō q̄titate solū aut adiumētoꝝ modo distinguātur:sed toto etiam genere:pleureticos igit̃ multos adolescētes & ualidos uidi ego sæpenumero & a nobis ex uena sanguinem emiserūt:ueꝝ cuiquam in extrema senectute:aut puero admodum paruo neq͛ uos ausi estis ex uena mittere sanguinem:neq͛ alius ullus unq̄:quid aūt cum hippocrates īquit:sub cane & āte canē

operosa sunt medicamina:& cum rursus inquit æstate superiores medicádũ esse uétres:hieme auté íferiores utrum nobis uerũ dicere:aut métiri uideatur. In utroq̃ eím afferendam delectioné dubitaturos puto mentiri enim si dixeritis euidens ipsum floccifacietis:quod magnificare dicebatis:uidet́ quidem ita habere uerum:ut ippocrates dicit:sin autem ipsum uerum dicere asseratis admittitis tempora: & regiones quas íutiles esse definiuistis. Verũ puto uos a uera nunq̃ longe peregrinatos fuisse patria:neq̃ í regionum differentia ullum fecisse experimentum:aut omnio scisse ut quidem sub septétrione nõ ferant accumulatas sanguinis missiões quemadmodum neq̃dem ad ægyptum: totũq̃ meridiem:quæ aũt íter hæc sunt media manifestum sæpe a sanguinis missiõe sumunt auxiliũ:idcirco ne corporis quidem partis consideratis:q̃ admirabilis hæc ratio uestra mihi uideri solet & uehemẽter absurda non uera dicentibus modo:sed etiá illisq̃ a nobis aguntur prorsus contraria:o dii immortales hinc si inflamatio fiet eadem indigebit curatione? siue in lacerto:siue in aure:siue in ore:siue í oculis fuerit? quidnam igitur aliquãdo uos ꝓspexi in lacertis íflamationes uulsella:ac scalpro abstergere & oleum irrorare.In oculis auté nunq̃ qd auté oculos obstypantibus medicamini? medicaminibus inflamatos? nũquid lacertos eisdem inungitis? quid porro aures inflamatas nunquid oculorum medicamini adiumentis? quid oculos nunquid aurium? atqui longe aliud aurium inflamationis: aliud oculorum ẽ medicamen: acetum siquidé cum oleo rosaceo aurium est inflamationis præsentaneum remedium.Cæterum neminem puto tam demẽtem qui oculis inflamatis ipsum audeat adhibere: quod si audeat non exiguum detrimẽtum cum audacia ac temeritate audebit: præterea gurgulioni íflamato egregium medicamé ẽ spinæ ægyptiæ fructus:alumé aũt tritum præcipuum ẽ nũquid igit́ hæc & occulis íflamatis : & auribus ꝓfuerít aut e cõtrario extremũ attulerint detrimẽtũ? oíaq̃ hæc ego ita effero ut primũ uobis cõcedá ꝓpositũ:quod oporteat í lacertis aut máibus inflamationé digerere:nec tamé etiá oculoꝝ:aut gurguliõis:aut auriũ: quod si íflamationé quæ í lacertis:& manibus nõ quocũq̃ mõ digerédá cõmemoré:forte cognoueritis si sapiatis:quátũ haberetis: qui aũt nunc habet́ sermo:euidétis ẽ recordatio.In quacũq̃ si qdé parte nõ ulla plaga íflamatis aliquibus sed sponte p̃senté affectioné íchoãtibus quæ plethorice nominat́:nemo cẽsebit particulæ digestiõe ídigere:ante totius corporis deiectioné ac euacuationé nam præsenté íflamationé si id feceris nõ modo non íminues: uerũ etiá adauxeris: inde est quod tali sane tépore obstipátia & refrigerátia ei patri accõmodamus: cũ auté totũ corpus deiecerimus:tum etiá íflamata particula digestiões tolerabit: qđ si hæc dicés:ut exorsus omné habui orõné uobis nõ ꝑsuadeo: tépus utiq̃ fuerit mihi auerso euidés magnifaciẽtibus liberari & bõa uéia illos dimitter̃ hæc empirico memoráte accedat dogmaticus:ita ferme dicat. De dogmaticis.

m Orte recte sentienti tibi illa sufficere potuerũt ubi dictum est neq̃ ætatem:neq̃ tépus:neq̃ regionem:& ne quidem principalem causam par

temue corporis ullam inutilem arbitrari: quod si euidétia cõmemorans non dum persuasit empiricus sed alia adhuc opus sit orationé illud mihi aponédum duco: quo tuæ factionis propositum fractum & imbellicum esse demõstré: nempe uos euidétium cõmunitatum cognitioné dicétes audimus: iterrogabam aũt ipse ubi libet circa quid communitas ipsa in primis cũsistat: & quo nam pacto ipam cognouerimus: at id nondũ ut puto potuit cognosci: causam plane nominum tenus pariter conceditis in rebus auté ipsis estis differétes qui nam si quidem uestrum strigmétosum & fluidum naturalibus egestionibus dimetiũtur? detétionibus si quidem ipsis strigmenti passiõis nomẽ indiderũt immoderatis aũt egestionibus fluxus alii auté ex uobis nonnulli: immo equidem non pauci in ipsis corporum affectionibus aiunt esse passiões: accusantq̧ grauiter eos qui ad deicctionem ac euacuationem respiciant: mihi autem ubi utriq̧ errare uideantur fortassis iam exposuero: sit autem prior nobis aduersus illos oratio qui passiones egestiones per naturã esse iudicant demiror eim ipsos si neq̧ sudores unq̃: neq̧ urinas: neque uomitus: neq̧ scessiones plures q̃ quæ per naturam sint in morbis uiderunt utiliter euacuantia & quod omniũ maxime alienum est si ex naribus quidem fluxum aliquando morbum eiecisse animaduerterunt cuius non q̃titatis modo sed totum genus contra naturã existit: sudorum autem & urinarum quæcũq̧ per uétrem aut in uomitũ proruunt genere quidem non contra naturam: neq̧ tamen immoderata est tota multitudo: ut eo quidem uidi quosdam in tantum sudorem excessisse ut culcitras quoq̧ sudore perfuerint: necnon alios tantum ex uentre exgessisse ut supra triginta cotylas expleuerint: sed non uidetur horum quicq̃ tollere quo minus ægritudinem afferens euacuetur: quanquam regulæ ad omnia: quæ a natura sunt egestiõibus utenti Cuncta huiusmodi fuerit impediéda: quamobré probabiliores quadammodo esse uidentur: qui affectiones: in ipis corporibus communitates subiiciunt: sed hos quoq̧ demiror quonam pacto eas euidétes ausi sint dicere: nam si ex aluo non fluens est fluxus: uerum corporum affectio ex qua ipsum est fluens: hanc nullo sensu euidentem esse contigit: quo pacto euidentes etiam fuerint communitates? nam & in colo fluoris affectionem eẽ possibile est & in tenuibus intestinis: & circa ieiunum: & circa uentrem & mesareon: & multa alia interiora quorum nihil sensu percipere possibile est: non ipsum neq̧ ipsius passioné: quonam pacto igitur euidétes dici poterint cõmunitates? nisi aliquid quod per signa intelligi queat euidens esse quispiam uocare uoluerit: quod si hoc in quonam ueteres adhuc medicos excellunt? quo pacto etiam confestim ac sex mensibus artem se docere prædicant? nõ enim parua utiq̧ doctrina indigeant necesse est aliquid cognoscendum: quod sensum effugiat uerum qui hoc ex sententia uelit exercere anatomen opus est singulorum quæ intus natura tegat doctrina: & naturali non parua speculatione perdiscere quo singulorum opus & usum consideret: si quidem priusq̃ hæc inueniãtur quæ i portionibus sunt corporis pétissimi ullius impossibile é passioné

diiudicare atq; percipere: quid porro dicetur: quod hic profecto dialectica magnopere opus est: quo aliquid quod ex aliquibus constet ac perficiatur manifesto depræhēdatur: nec unq̄ admittēda sophismata nō a se nec ab alio cōtorta: est enim uideri ubi nobis inuitis aliquādo nobiscum sophismatis cauillamur: & tamen: uerbi causa: quid est fluor: clæmenter a se quæsierint: si desserendi facultatem tenuerint: nec sane id solū sufficere putādum est: quod a quibusdam eorum dictum est: fluor affectio quædam contra naturam est: nam nisi quid sit affectio teneamus nihil admodum plusq̄ prius cognouerimus: nunquid digestio quædam ē aut mollicies: aut rarefactio: non enim dicentibus ipsis audiri quicq̄ manifestum potest: sed quod aduenerit nunc quidem hoc: rursus autem illud: sæpe uero simul oīa tanq̄ nihil inter se differāt: quod si quis ubi hæc inter se differant inter se eos docer̄ temptauerit & uelut eorum singula sua indigeant curatione: audire nullo modo patiuntur: sed ueteres incessūnt & carpunt quod huiusmodi incassum ac temere diffiniant: ita illaboriose ac negligēter circa ueritatis inquisitionem habēt: at neq; quod contracto explicatum cōtrarium sit molli autē durum: raro quoq; dēsum audire patiūtur & ut præter hæc omnia aliud quiddam est naturales cohiberi egestiōes & fluere: & quemadmodum hæc ab hippocrate omnia diffinita sunt: uerum ꝗ his ipis ꝑ quam petulanter iudicium ferunt: & inflāmationem ita sane uocant durum ac resistentem necnon dolorem afferentem & calidum tuberculum admodum peruicaciter & inconsiderate strigmētum passionem eē dicunt exīde porro alias inflāmationes implicitas nomināt uelut in oculis ubi cum fluore fuerint necnon in gurgulione: & palato: & cicatricibus: inde supponunt spiramentorum alia quidē rara facta eē: alia spaciosiora & ꝓpter hæc utraq; passiōes ꝑpessos: q̄dā uero nō diffitētur circa unū & idē spiramētū una consister̄ fluorē & strigmētum quod neq; facile cognouerūt ita ī omnē ꝓruunt temeritatē: ex his pauci admodū pati possunt plus de his oībus audire & despicere: uix q; ipos pœnitet ut ad id quod uerius ē se cōuertāt: īter hoc igitur quicunq; aliquatenus accurrate de primis ac generalibus passionibus uolūt perdiscer̄ sua scripta eē ferūt: at quod nūc ītroducēdis utile futuram ducimus nō iniuria aduersus ipos pauca dicenda sunt: putē uero aliquid illos etiā a se mutuari: id autē fiet si a cauillatione alieni rationem & a ratione exquirant.

h Oc autē edicit ratio: ut uocata etiam aduersus illos ipos īflāmatio contra naturā turberē dolorem afferēs: & resistēs: & calidus nihilo magis rarius aliq̄d exercēs iuxta sua rationē: aut sua parte dēsius: aut durius: sed plenū fluor̄ supfluo & ob hoc extēsum nec tamē si q̄d omīo extēdat̄: id dēsius: aut durius se effectū ē: discas nēpe hoc ī coriis & seribus: tricisq; : ac loris si ꝓrsus extēdere tēptaueris: ita etiā medela īpletoꝝ ac īflāmatoꝝ deiectio est ac exinanitio id.n.repletioni contrarium quibus deiectis confestim consequitur ut particulæ digestiores euadant: tenor porro impletas necessario: ut etiā deiectas digestio consequit̄ dēsitas aūt aut raritas neutrum necessario: & nequidē

fluor:aut detētio neq enim si rarum ex ipo iam cōtinuo fluere necesse ē: quid si crassum & pusillum fuerit comprehēsum & si neq dēsum cohibetur: nam multū ac tenue etiā p dēsos effluit meatus satius igitur fuerit ipos quoq: quæ a ueteribus tradita sunt didicisse: quot modis prius ī particulis tectum rursus eiicitur: nam rarefacto comprehendēte ipsum & ipo comprehēso tenuato: ac maiori effecto & uehementius moto: & ab aliquo exteriorꝝ attracto aut ab aliquo interiore impulso: & tanq refluēte ad aliquid eorum quæ ītussunt si quis hæc oīa transcendēs unam deiectionis causam eē putarit spiramētorum rarefactionē uidebitur euidētia plane ignorare: nempe lanam: aut spōgiam: aut aliquid huiusmodi manifeste ītuemur si parum intra se humidū habēt: tegūtq neq dimittūt: sed plus refundunt: quidnā igitur? nonne ī oculis: & naribus: & ore aliis quam ita raris id ipsū nouerunt ut accidat aliquādo præ multitudine depræhēsæ in ipsis humiditatis nō corporum humiditate effluere: enimuero fidelitas sæpenumero uidemus tam raras ut infusa in eis aqua pfluat: at si mel ī fundas nequaq: affluit: crassiora si quidem mellis essentiæ: quam fideliæ sunt spiramēta: an nō illud æquū erit cognoscere ob tēuitatē sæpenumero aliquid effluere utcunq ipum cōpræhendēs corpus a natura nō fuerit pforatum. Cæterꝝ an nō sæpenumero natura: quæ aīalis corpus administrat: ac regit īpulsu uæhemētiore īsurgēs eo redūdās qcqd ē exhausit deiecitq pinde ac illidēs: & expellēs qd igit non erat difficile accurate exercitato artis opera cognouisse multū.n.corporꝝ hoc pacto fiūt eiectiōes reliquas quoq factorꝝ cās prætereo. Itidē retentorꝝ æquales numero his ꝓrsus cōtrarias: nō.n.illorꝝ inuitorꝝ talis ratio disciplina ē: hoc autē mihi aliquando uident scire. Insup transeo posse aliquādo flutiare oculū: aut multo fluor: aut facta tēuitate multa: aut ab hac parte natura expellēte corporibus ipsis nihil præter naturā alteratius habētibus. Oportet sane tenuē fluxum crassum efficere: mutuū uero deiicere ac euacuare: naturæ uero motū si oportūe sese obtulerit excipere: neq oculorꝝ corpora tractare: sicut nequidē fluoris causa extitere: nā arbitrari inflāmationē qdē aliquā strigmētū esse passionē alterā uero īplicitā nescio cur nō demētis eē uideat. Primū nāq suorꝝ sunt obliti præceptorꝝ: quod fluidū deiectiōe secernēdū nō sit: aut strigmētū cohibitionibus: sed ad ipas corporꝝ oportere affectiōes respicer. Cum igit ꝓrsus similes euaserīt sibi īteræ & ī nullo differre ferat: quæ nūc dicta īflāmatio a priore q quod affluat: nūquid nō ualde alienū ē mixtā & implicitā hāc quidē nominar: illā uero strigmētosam eē arbitrari. Deīde ne hoc quidē: quod ī promptu positū fuit ipsis ī mentē ratiocinari uēit quod neq ī māu: neq ī pede: neq ī brachio: neq in crure: neq ī coxa: neq ī alia aliqua corporis parte īuidens uisa fuerit unquā inflāmationis species huiusmodi ut extorsus aliquid effundat. At solis quæ ī ore: quæ ī oculis: quæ ī naribus sunt id euēiat: utrū iuppiter omnibus implicitis cōmunitatibus īstituit: ut earꝝ nulla unquā in nullā aliā corporis partē se īmitat: sed oculos tantū & nares & os oppugnet. Inflāmatio quidē cūcta potest occupare: quæ eius generationis causam excipe

inoleuerunt. Scire quidē expedit alia natura rara ec alia densa: ab aliis quidē aliquid fluoris effundi: ab aliis autē cohiberi: nam si utrē impleas aut aliud id genus obstrictum liquida re aliqua nihil diffluit: at ex spōgia aut ex re aliqua rara cōfestim quicqd fuerit redūdans effundit: qd igit difficultatis afferebat ipsis cognoscere quāto oīs alia pellis sit astrictior: ea quae ad oculos ē & nares & os corporis partes & rei naturā apponere: lōgum uerbo℞ complexū ambagesq multas dimittēdo: quod aūt hoc ita habeat īdicant nobis: quae in aliis sunt particulis p attractū inflāmatiōes: nam in illis quae tēuiora suis sunt partibus fluitant: quemadmodū in oculo & naso: & ore: idq tantisper quoad passionis expers fuerit: & omnis astricta pellis horū nihil refundet: causa huius non inflāmationis est species. Caete℞ quemadmodū porro si melle aut liquida pice nō admodū immēsa copia: spongiā aut lanā madefacias: nihil ppter liqdi crassitudinē fluitat. Itē si aqua aut id genus ita tenuibus: & eis pa℞ aspergas ne ita qdē: tū fluitat ob liqdi exiguitatē: ac eadē puto: rōne ex oculis nō usquequaq aliqd profundit: aut propter liquoris crassitudinē: aut quod non redundet: utpote quae secundū naturā habeant: pro inde cōtingit hoc īflāmationis genus nihil ab alio differre pterquā pfluentis essentiae crassitudine ophthalmiamq absq fluore pficere: quā sapiētissimi methodici strigmentum uocant: & ab īplicitis mixtisq differre putāt suos sermones suscipientes: quos sursum ac dehorsum trāsferunt ad corporata passionū praeparatiōes esse uideri uoluerūt non aūt ī humidis cōstitisse: quonā pacto igit quādo ī ipsis corporibus affectio nullā habens differentiā: sola uero ea quae humida natura tenuia: aut crassa sunt consequunt aliquādo quidē fluitare: aliquid aliquādo autē cohiberi dicit: & cōmunitates arbitrant eē differētes. Ita nempe etiā mixtū atq īplicitum a uobis ītelligētia pcipi nō potest: alia uero oīa: quae particulatī digerunt non p uictū mō ue℞ etiā per chirurgian: & pharmacian: quaecūq aberrarīt nimiū forte didiceritis si haec persuadere non possunt: sed iam plura loqui desinā: quando quidē ad introducendum in medicina rudes haec satis multa esse arbitror.

Finis.

Impressum Venetiis Per Bartolomeum de Zanis de Portesio die. x x viii. Martii. M. c c c c l x x x x i.

Registrum orationum Francisci Philelphi & alio℞ operum in hoc uolumine contentorum.
a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x oés
sunt quaterni preter x q̄ ē ternus.

carte 166

[illegible] 20 · [illegible]